

שאלות ותשובות לחלק יו"ד הלכות טרפות סימן א' שאלה מע"ת תאפילא לת יע"א
שאלת ע"ע בועה שנמצאת בלב ועור הבועה מלמעלה ומלמטה יפה אלא שהבשר
שפתחיה מלמטה לצד החלל רקוב: תשובה נראה דהבועה מותרת.

ל"מ לדין דקי"ל בריאה שיש בה בועות גדולות אפילו מלאות מים עכורים וסרוחים
דאין נזקקין לה כלל לראות אם קרקע שלהם שלם או רקוב וכדעת המכשירין שהביא
מור"ם ר"ס ל"ז דפשיטא דכ"ש בשאר איברים שלא נזכר בהם דין סיח' ולא בועה דאין
נזקקין להם.

וכל שכן אם נזקקנו ונמצא קרקע הבועה שלם. ואפילו אם הבשר שפתח הבועה רקוב
מה בכך דל הבשר ההוא מהכא כמאן דליתיה נהרי אין פאן נקב לפגינו.

דמ"ש החכם השואל בפנים שהבועה מעידה על הנקב. תימא ע"ע.

אם כן היאך מתירין בועות הריאה שאינן סרוכות בלא בדיקה כלל נהרי גם היא נקיבתה
במשהו. אלא אפילו לדעת מר"ן בריאה שיש בה בועות מליאות מים עכורים וסרוחים
דטרופה דסבירא ליה דבועה מליאה סרוחים.

מעידה על הנקב הרי כתב בס"ס ל"ז ובס"ס מ"ו שבשאר איברים פשיטה דלא אשכחן
בועה וסיך' אלא בריאה וסתמא משמע דכשיטה בלא בדיקה כלל לראות אם הקרקע
שלם או רקוב. וכ"ש אם נבדקה ונמצא קרקעה שלם ולא איכפת לן בבשר שפתחיו אם
הוא רקוב דהבועה היא כבשר האבר ההוא נהרי אינו נקוב שהעור ה"ה שלם והבשר
הרקוב שפתחיו כמאן דליתיה דמי.

ואפילו למ"ש בבאה"ג בשם מהרש"ל דאפילו בשאר איברים פותחין הבועה ורואין אם
העור התחתון קנים פשיטה ואם הוא רקוב טריפה. אע"ג דבריאה לא בדקינו מידי.

ופי' מהרש"ץ ז"ל דה"ק דאף על גב דלא אשכחן בועה וסי' אלא בריאה היינו לענין
שאין להטריף בשאר איברים כמו בריאה לדעת מר"ן דטרופה בעפורין וסרוחין ואפילו
הקרקע שלם דבשאר איברים אין להטריף אלא בקרקע רקוב.

ומזה סובר הרב דאפילו לדין דמכשירין בריאה ולא בדקינו מידי. מפל מקום בשאר
איברים צריכין לבדוק אם הקרקע שלם פשיטה.

וא"ל טריפה ע"כ ולפ"ד זה חומר בשאר איברים מבריאה והטעם נראה משום דבריאה
אין הבועה מעידה על הנקב שעלולה היא לכך מפני ששואבת כל מיני משקין. משא"ך
בשאר איברים דאינה באה אלא מחמת נקב אנו רואים אם הקרקע רקוב אבל אם הוא
שלם אינה מחמת נקב.

וכדבריו גם כן כתב הרב ש"ף שם בס"ס מ"ו ע"ש מ"מ הרי כתב שאם העור שלם
פשיטה ופשוט הוא דעור הבועה קאמר. והיינו אפילו בעפורין וסרוחין דהוי לקות וסי'
נקב וכמ"ש גבי פולגיא וכ"ש בכרפומי כמראה הדבש דלא הוי לקותא גבי פולגיא ע"ש:
ומזקנים אתבונן שבתשו' מהרש"ץ ה"ל נשאל על בועה בטחול ואין תחתיה עובי דינר
זהב וכתב שבודק אחד העיד משם מהרח"ם שהתיר וחקם א' הביא עזר להיתר מדברי
מר"ן דלא אשכחן בועה וסיך' זולת בריאה.

ואם כן הרי הבועה מפלל בשר הטחול ואין כאן נקב כלל וא"ץ עד"ז מקרקע הבועה ולמטה והוא ז"ל השיב עליו מדברי מהרש"ל דלא אמר מר"ן ז"ל אלא שלא להטריף אפילו בקרקע שלם כמו בריאה דבשאר איברים העיקר הוא הקרקע ובכל דבר דנין אותו פדינו דבטחול שצריך עד"ז צריך שיהיה הקרקע שלם ויש ממנו ולמטה כעד"ז ובשאר איברים פדינו.

עכ"ד.

הרי שפתב דבשאר איברים פדינו. ודין הלב עד שישקב לבית חללו.

ואם נשאר אפילו קרום כל דהוא באופן שלא נקב לחלל פשיטא דכשיורה. והכא נמי שיש בועה וקרקע שלם הרי אין כאן נקב לחלל.

ויותר מזה פתב הרב מהרש"ץ ז"ל הנז' באותה תשובה וז"ל אחר כך העיד לפני טבח א' שמו כהרי"ע. ב"ד.

שראה לטבחים קדמונים שהיו מכשירין בבועה שגמצאת בטחול בסומפיה אעפ"י שלא נשאר תחתיו עד"ז פינו ששאר הבשר סביב ולא נקרע לגמרי די בכך. אף אם נקב לגמרי אפילו כל שהוא הוי כנקב.

ומה שצריך שישאר הבשר היינו מצד אחד ונקא הן מצד הפרס או מצד האחר. ואף שמצד הפרס נקב לגמרי בחד מינייהו סגי.

כן הוא המנהג ומוכרחין אנו לדון פדברי קדמונינו וכן פסקתי הל"ל עכ"ל. הרי שפתב דאפי' בטחול אם הבשר שלמעלה שסביב הבועה שלם אעפ"י שתחתיה רקוב לית לן בה והטעם דכל שבשר שסביבותיו שלם אין כאן נקב ומינה לנד"ז.

אמת שראיתי להרב פר"ח בסי' מ"ג שפתב וז"ל נמצינו למדין שאם נמצא בטחול בועה מליאה מוגלא או מים עכורים וסרוחים ושאר לקותא דינם כנקב ואם מתחיל הלקותא מבחוץ אם נשתייר פלובי דינר זהב פשיורה ולא אמרי' שסופו לירקב הכל וכמ"ש בסי' מ' סק"ח.

אבל אם הבשר שלם מבחוץ מכל צד בלי שום ריעותא אף שמבפנים לקוי פולו בלא שיעור עד"ז פשיורה והכי נקיטין עכ"ל ע"ש. ולכאורה זה היפך מנהג הקדמונים שפתב הרב דמשמע דכשהלקותא מבחוץ ע"י בועה סרוחה הוי כנקב ולא מהני אם הבשר שלם סביביו.

ומוכרח לומר דמנהג הקדמונים היינו בבועה במים זפים או פרפומי במראה דלא הוי לקות לגבי פולגיא. והפר"ח מיירי בגוונא דהוי לקות דחשיב כנקב כמפורש בדבריו.

ומ"מ נראה דגבי טחול הוא דמצריך עובי דינר זהב מקרקע הבועה ולמטה בבוועה במים סרוחים אבל בלב דלא צריך אלא קרום כל דהו שלא ינקב לבית חללו. אפשר דבקרקע הבועה שלם סגי.

וכמ"ש מהרש"ץ לזעת מהרש"ל וכמ"ל. באופן דבנד"ז ל"מ אם היתה מליאה מים וכרפומי וכמ"ש בשאלה דכיון שהבשר שלם סביבה פשיורה.

אָלאַ אָפּילוּ אַם הָיְתָה מִיָּם סְרוּחִים כִּינּוֹן שְׁהַקְרָקַע שְׁלַם סָגִי. וְעוֹד רָאָה מִמֵּ"שׁ הָרַב
הַמְשָׁבִי"ר וְהַסְּפִי"ר עִמּוֹ מֵהַרִּיב"ץ בְּטָרְפֵס שְׁנִיקָב וְנִכְנָס מֵהַכְּבֵד בְּנִקָב וְנִתְהַדַק יָפָה פְּעִין
מִסְמֵר דְּכָשֵׁר וְהַטַּעַם דְּכָל שְׁהוּא סְתוּם יָפָה אִין הָרוּחַ נִכְנָס לְכַבֵּד דְּרָף הַנִּקָב.

וְכָל שְׁפִן הָכָא בְּלֵב שְׁצָרִיף שְׁיִנְקָב לְבֵית חֲלָלוּ וְאִזּוּ יִהְיֶה טְרִיפָה מְפָנִי שְׁהָרוּחַ נִכְנָס לְחֲלָל
דְּרָף הַנִּקָב דְּפִשִׁיטָא דָּאֵם יֵשׁ בּוּעָה וְקָרוּמִיָּה חֲזָקִים וְשְׁלִימִים מְלַמְעָלָה דְּפִשִׁיטָא דְּמַהֲנִי
וְלֹא מִיְקָרִי כָּלֵל נִיקָב לְבֵית חֲלָלוּ.

שׁוּב רְאִיתִי לְהָרַב מֵר דּוּדִי זֶלֶה"ה שְׁכַתְּבַּ שְׁאִין מְצָרִיכִין בְּטַחֲוֹל עַד"ז אָלֵא אַם קָרוּם
הַעֲלִיּוֹן שְׁל הַבּוּעָה נְקוּב מְשַׁמַּע שְׁאֵם אִין הַקָּרוּם הַעֲלִיּוֹן נְקוּב לִית לֵן בַּהּ וְאִין חֲזִלוּק בִּין
מִיָּם זְכִיִם לְעַכּוּרִין וְסְרוּחִים וְזֶה שְׁלֹא כְּדַבְרֵי הַפֶּר"ח ז"ל וְכֵן הַמְנַהֵג כְּדַבְרֵי הָרַב מ"ד
זֶלֶה"ה: ע"ה יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֵא"א הָרַב יְקוּמִיאֵל זצ"ל סִימָן ב' שְׁאֵלָה טַבַּח א'
שְׁהַעֲיָדוּ עָלָיו עֲדִים שְׁהוּא מְנוּמָחָה וְתַמִּיד הוּא רְגִיל לְשַׁחֲט בְּהַמּוֹתִיו.

וְהַחֲכָם הַמְנוּמָחָה עוֹמֵד עַל גְּבוּ. וּפְעַם א' נִיבֵל בְּהַמָּה אַחַת שְׁהִיְתָה מְשֻׁנָּתֶפֶת בֵּינוּ וּבִין אָדָם
אַחֵר.

יִוָּרְנוּ הַמּוֹרָה אַם חֲזִיב לְפָרוּעַ הַכָּל אוֹ לֹא. וְשַׁכְמ"ה: תְּשׁוּבָה אָמַת שְׁאֵם הָיְתָה בְּהַמָּה
אַחֵרִים כִּינּוֹן שְׁהוּא שׁוֹחֲט בְּחֻמַּם וְאִינוּ נוֹשֵׂא שְׁכָר עַל כֶּף פְּטוּר אַם הוּא מְנוּמָחָה.

וּמִיְקָרִי מְנוּמָחָה כָּל שְׁשַׁחֲט שְׁלִשָּׁה פְּעָמִים עוֹפוֹת קְטָנִים וְכַמ"ש רַש"ל הִבִּיאוּ הַשִּׁי"ף שֶׁ
בְּסִי" ש"ו סק"ז. אָלֵא שְׁנַד"ז יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק כִּינּוֹן שְׁהִיא בְּהַמָּה שְׁל שְׁנוֹתָפִים.

וְקִי"ל הַשְּׁנוֹתָפִים שׁוֹמְרֵי שְׁכָר הֵם וְשׁוֹחֲט בְּשְׁכָר חֲזִיב אִפִּי מְנוּמָחָה. דַּהּו"ל לְאַזְדַּהוּרֵי טְפִי.
מִי אָמְרִי דְּלִגְבֵי הָא מִיְלִתָּא נְמִי נִקְרָא ש"ש. א"ד דְּלִגְבֵי הָא אִין הַשְּׁנוֹתָפִי אָלֵא ש"ח דָּאִין
עֵיקָר הַשְּׁנוֹתָפִי לְכָף.

וְצַד זֶה נֵר' עֵיק' שֶׁה"ז מַעֲיִן מ"ש הַרְמַב"ם גְּבִי מַתַּע' שְׁאִינוּ אָלֵא ש"ח עַל חֲלָק הַפְּקָדוֹן
אַעֲפ"י שְׁנוּטֵל ש"ו שְׁאִין עֵיק' הַשְּׁכָר בְּשִׁבִיל הַשְּׁמִירָה אָלֵא בְּשִׁבִיל הַטְּוֹרַח וְאַעֲפ"י
שְׁהַרְאָב"ד חוֹלָק וְקִי"ל כִּינּוֹן הָכָא כ"ע מוֹדוּ שְׁאִין עֵיקָר הַשְּׁנוֹתָפִים לְכָף.

וְגַם יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּהָא דְּכַתְּבַּ מְהַרְש"ל בְּגִדְרֵי הַמְנוּמָחָה אִי לְעִיכּוּבָא קְאָמֵר דָּאִינוּ נִקְרָא
מְנוּמָחָה אָלֵא מִי שְׁשַׁחֲט שְׁלִשָּׁה פְּעָמִים עוֹפוֹת קְטָנִים. אָבֵל מִי שְׁלֹא שַׁחֲט שְׁלִשָּׁה פְּעָמִים
עוֹפוֹת קְטָנִים וְנִיבֵל בְּהַמָּה גְּסָה אַעֲפ"י שְׁשַׁחֲט מִקְוֵדָם בְּהַמּוֹת גְּסוֹת אִין זֶה מְנוּמָחָה לִיְפִטֵּר.

אוֹ דִּילְמָא דְּלִקְוֵלָא קְאָמֵר שְׁכָל שְׁשַׁחֲט שְׁלִשָּׁה פְּעָמִים עוֹפוֹת קְטָנִים נִקְרָא מְנוּמָחָה. וְאֵם
נִיבֵל בְּהַמָּה גְּסָה בְּפַעַם רֵאשׁוּנָה שְׁשַׁחֲט פְּטוּר.

וְאִינוּ חֲזִיב אָלֵא אַם לֹא שַׁחֲט שְׁלִשָּׁה פְּעָמִים עוֹפוֹת קְטָנִים וְנִיבֵל גְּסָה אוֹ דְּקָה אוֹ עוּף.
אָבֵל אַם הָיָה רְגִיל לְשַׁחֲט גְּסוֹת שְׁלִשָּׁה פְּעָמִים וְיִוֹתֵר וְנִיבֵל גְּסָה.

אוֹ דְּקוֹת וְנִיבֵל דְּקָה. אוֹ עוֹפוֹת וְנִיבֵל עוּף.

פְּטוּר.

וְצַד זֶה ג"כ נֵר' עֵיקָר. דְּבַכָּל דְּנוֹכְתָא קִי"ל בְּתַלְתָּא הָוִי חֲזָקָה.

וכינן שְׁהוֹחֵזֵק לְשַׁחֲט דָּבָר א' שְׁלֵשָׁה פְּעָמִים. וּבְרִבְעִית נִיבֵל מִמֶּנָּה מִקְרִי: עוֹד יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִפִּי בְּעֵלְמָא בְּבִהֶמַּת אַחֲרִים וּמִמֶּנָּה.

מִי אָמְרִי כִּינן שְׁבַעַל הַבֵּהמָה. הוּא מְבִיא בְּהֶמְתּוֹ לְשׁוֹחֲט הַקְּבוּעַ לְשַׁחֲט בְּשֹׁכֵר. וְזֶה בָּא וּמְפִיִּסוֹ לְתַת לוֹ לְשַׁחֲט. וְשִׁבַּח הוּא לוֹ שֶׁהוּא שׁוֹחֲט.

שְׁמוּדָה לוֹ וּמִקְבֵּל לְשַׁחֲט ע"ד הַחַיִּיב שְׁעַל הַשׁוֹחֲט הַקְּבוּעַ הוּא מְקַבֵּל. שְׁאִם נִיבֵל חַיִּיב כִּינן שֶׁהוּא בְּשֹׁכֵר אוֹ דִּילְמָא דְסוּף סוּף כִּינן שְׁאִין זֶה מְקַבֵּל שֹׁכֵר וְרַגִּיל פְּטוּר.

וְהַשׁוֹחֲט הַקְּבוּעַ שְׁמִסֵּר לוֹ הוּא שְׁחַיִּיב שְׁמִיַעַט שְׁמִירְתּוֹ. זוּלַּת אִם מְסֵר לוֹ בְּכַנֵּי בַעַל הַבֵּהמָה וְלֹא מִיָּחָה שְׁאֵז אֶפְשָׁר שְׁשִׁנְיָהֶם פְּטוּרִים: וְאִיךָ שְׁיִהְיֶה כִּינן שְׁיֵשׁ סָפֵק בְּדָבָר כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה פְּטוּר הַשׁוֹחֲט.

דְּמִסְפִּיקָא לֹא מְפָקִינן מְמוּנָא. וְכַמ"ש שְׁם ס"ה.

וְכָל שְׁכֵן שְׁצַדְדֵי הַפְּטוּר נִרְאִין יוֹתֵר. וּבַנְד"ז שֶׁהִיא בְּהֶמַּת הַשְּׁנוֹתָפִים וְהַשְּׁנוֹתָף מְסַתְמָא עֲמוֹ בְּמִלְאכְתּוֹ הָיִי שְׁמִירָה בְּבַעֲלִים.

וְאִפִּי אִם אֵינּוּ מִמֶּנָּה פְּטוּר דְּפִשְׁעָה בְּבַעֲלִים הִיא. וְאִפִּי נֹאמֵר דְּבִאֵינוּ מִמֶּנָּה חַיִּיב דְּהוּ"ל כְּשִׁנְיָה דִּידּוֹ עַל הַתַּחְתּוּנָה הַכָּא הָרִי עֲדוּת יֵשׁ שֶׁהוּא רַגִּיל וְאִין לוֹ דִּין מִשְׁנָה.

וְשְׁמִירָה אוֹ פִּשְׁעָה בְּבַעֲלִים הִיא וּפְטוּר. וְאִין לוֹ לְשַׁחֲטָה לְחַשְׁבַּת זֶה כ"א מְכַלֵּל הַהֶפְסֵד.

וְכָל א' יִפְרַע חֵלְקוֹ. זֶהוּ הַנְּלַע"ד וְצוּי"מ וְיִרְאֵנוּ מִתּוֹרְתּוֹ נִפְלְאוֹת כִּי"ר: ע"ה יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ נר"ו בְּן לֹא"א הָרַב יְקוּתִיאֵל זצ"ל הַלְכוֹת רַבִּית סִימָן ג'.

נִשְׂאֵלְתִי בְּרֵאוּבֵן תּוֹשֵׁב צִפְרוֹ שְׁנִטְלָה מְעוֹת בְּעֵיִסְקָא מְשִׁמְעוֹן בְּצִפְרוֹ ע"ד לִילְהָ וְלִסְחָר מְחוּץ לְעִיר כְּמִנְהַג הַמְתַּעַסְקִים בְּצִפְרוֹ. וּמְכַלְלֵם יִלְהָ ג"כ לְפֹאֵס וּמִקְנֵאֵס לַעֲשׂוֹת מְלֵאכְתּוֹ.

וּבְשִׁטְר הַעֵיִסְקָא כְּתוּב וְכַמ"ש בַּמ"א וְכו' בְּכָל עֵסֶק מ"ו וּמו"ם שְׁבַעַלְלֵם וְאִפִּי מַצ"ב וְכו' יִתְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם לְרִינּוֹחַ וְהַפְּכוֹ. וְרֵאוּבֵן הַנּוֹז' נִטְלָה הַעֵיִס' וּבָא לְמִקְנֵאֵס וְנִתְעַסַּק בָּהּ זְמַן מָה.

וְשׁוּב הַתְּוֹנּוֹכוֹ לִיְפָרֵד וְהַנִּיחוֹ הַעֵסֶק בְּיַד שְׁלִישׁ בְּמִקְנֵאֵס. וְהִלְהָ הַמְתַּעַסֵּק לְצִפְרוֹ.

וְאִח"ז הַתְּוֹנּוֹכוֹ עוֹד וְחִדְשׁוֹ שְׁטֵר הַעֵיִסְקָא כְּבִרְאֵשׁוֹנָה וְהִרְשָׁהוּ בַעַל הַמְּעוֹת לְחַזֵּר וְלִיְטוֹל הַעֵסֶק מִיַּד הַשְּׁלִישׁ שְׁבַמְקֵנָאֵס וְלַהֲתַעַסֵּק בּוֹ כְּבִרְאֵשׁוֹנָה. וּבָא הַמְתַּעַסֵּק עוֹד לְמִקְנֵאֵס וְלִקְחַת הַעֵסֶק וְנִתְעַסַּק בּוֹ עוֹד זְמַן מָה.

וּבְרֵאוּתוֹ שְׁאִין לוֹ רִינּוֹחַ בְּעֵיִסְק' הַנּוֹז' בְּמִלְאכְתּוֹ וְשִׁרְוֵב סוֹחְרֵי הַעִיר שְׁבַמְקֵנָאֵס הוֹלְכִים וְסוֹחְרִים בְּחֻטִּים לְהִבְיָאֵם מְעִיר רַבָּאֵט לְמִקְנֵאֵס. וְהַרְבֵּה עָשׂוּ וְהַרְוִיחוּ וְהַצְּלִיחוּ.

יַעֲזֵז גַּם הוּא לְלַכֵּת לְעִיר רַבָּאֵט וְהִלְהָ וְקִנְיָה מְשִׁם חֻטִּים וְחַזֵּר בְּשִׁלּוּם לְמִקְנֵאֵס. וּמִצָּא הַחֻטִּים עֲדִינן בְּיִוְקָר.

בְּאִוְפֵן שְׁיִהְיֶה לוֹ בְּהֵם רִינּוֹחַ. אֲלֵא לְפִי שְׁבָא בַעִי"ט שֶׁל עֲצָרַת לֹא הִיָּה לוֹ פְּנָאֵי לְמִפְּנֵי הַחֻטִּים מִיָּד.

וְהַמְתִּין עַד שְׁעֵבֵר הַרְגָּל. וּמִיָּד שְׁעֵבֵר הַרְגָּל בָּאוּ חֻטִּים הַרְבֵּה מִמ"א וְהוֹזַל הַשְּׁעֵר.

והוכרח למוכרם כשער שבשוק והפסיד בהם. ועתה תובע בע"ה למתע' להחזיר לו מעותיו והמתע' טוען שינכה לו חלקו בהפסד.

ובע"ה טוען שאין לו לנפות לו פלום ביצען שההפסד הזה בא מחמת פשיעת המתע' שהלה להתעסק במ"א לעיר רבאט הנז' לסחור. שאלמלא פן אפשר שלא היה מפסיד.

וע"ז עמדו לדין לפני א' מבדי"ץ שבעירם וחיבב למתעסק להחזיר כל הקרן. ונשאל לחשב פלום על בע"ה בהפסד פדין שנתה המושנה שגם זה שינה בשני דברים שנתעסק בחטים שאין זה מלאכתו.

ועוד שהלה למקום שלא הי"ל לילה והיא עיר רבאט הנז'. ושאר הבדי"ץ מסופקים בדבר ונדברשתי אע"ה לחוות דעי.

וזאת היתה תשובתי להם. הנלע"ד בזה הוא שאין בדברי שמעון פדאי לחיבב ראובן בכל ההפסד ולהוציא ממנו כל הקרן שאעפ"י שכתב מר"ן סי' קע"ו ס"י המשותף עם חבירו בסתם לא ישנה ממנהג המדינה באותה סחורה.

ולא ילה למ"א. ולא יתעסק בסחורה אחרת וכו'.

ע"ש.

מ"ש ולא יתעסק בסחורה אחרת היינו במשותפים בסחורה ידועה שזה הביא מעט וזה הביא מעט ונשותפו בה. אבל בנותן מעות לחבירו להתעסק בהם בסתם.

נדאי אדעתא שיתעסק בכל סחורה שתראה בעיניו נתן לו. ומה גם שבשטר העיס' מפו' וכמ"ש וכו' בכ"ע מש"ו ומו"ס וכו' תחלק ביניהם לרינוח והפכו.

הרי שהרשהו להתעסק בכ"מ וסחורה ויחלקו הרינוח וההפסד. פיוצא בזה אנו רגילין לדון ולחיבב הנותן עיס' בהפסד שמפסיד המתע' הנז' בזולת מעות העסק מכח מ"ש בשטר במעות אלו ובזולתן דכיון שהוא מרשהו להתעסק בזולתן וליטול רינוח בהם גם בהפסד ינכה חלקו.

גם ההליכה לעיר רבאט נר' שאין זה שינוי. כיון דמעיקרא אדעתא לילה למ"א נתן לו לאהלי קדר הסמוכים להם או לפאס ולמקנאס שכולם בחזקת סכנה.

ומה לי שילה בדרך פאס ומקנאס או שילה בדרך רבאט מעין אומרם ז"ל מלאה המנות מה לי הכא מה לי התם. ומר"ן לא דיבר אלא בנותן לו סתם להתעסק בעירו.

ואף אם נאמר שההליכה לראבט הוי שינוי שלא היה בדעת הנותן אלא לילה לאהלי קדר ולפאס ולמקנאס. ולא לראבט.

מ"מ הרי המתע' טוען שלא בא ההפסד מחמת ההליכה שהרי הלה בשלום וסור בשלום. וההפסד שהיה לא היה מחמת הליכתו.

כי גם אחרי בואו למקנאס עדיין לא היה לו שום הפסד בחטים. כי היו עדיין ביוקר.

אלא שאח"ך כשעבר הרגל אז הוזלו החטים לפי שבאו ממ"א. ומתוך כך הפסיד.

והלקה רונחת תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור. זולת אם בא האונס מחמת הפשיעה
כהיה דסי' רצ"א ס"ט בהלכות גנבה גנב מהאגם ואח"ך מתה פנדרכה שיציאתה גרמה
לה ליגנב ואפילו לא מתה הרי היא אבודה בידי הגנב.

ונמצא שהאונס בא מחמת הפשיעה. משא"ך בזה שההפסד לא בא פלל מחמת עצם
ההליכה אלא מהפעולה שנעשית אח"ך שקנה חטים שיש רשות ביזו לסחור בכל מה
שיראה בעיניו וכמ"ש.

ואין פשיעת הליכת הדרך גורמת לקניית החטים כמו שגורמת פשיעת היציאה לגניבה
שהיציאה עלולה עכ"פ לגניבה משא"כ ההליכה. וגם שאין הקנייה עצמה הפסד כמו
הגניבה שהיא כמיטה.

וכבר היא אבודה מחמת הגניבה. ובכרט שאפילו מצד הקנייה עצמה לא בא ההפסד מיד
שהרי בא לכאן ועדיין היו החטים ביוקר ואחר שבא לכאן ונשתתה קצת זמן אז נתנה
ההפסד על ידי שבאו החטים ממ"א והוזלו.

וכיון שבשעת ביאתו לא היה בהם הפסד כ"א אח"ך לפי שנשתנה השער הרי זה כאלו
קנאם בכאן והוזלו והפסיד. שגם בכאן היה ראוי לקנות חטים ולסחור בהם.

באופן שלא בא האונס מחמת פשיעת ההליכה פלל כ"א מצד הקנייה שהיא ברשות. אמת
שיש מחלוקת ישנה בין האחרונים בשליח ושותף ששינה שיש סוברים דמיד ששינה
נעשה גזלן וקמו ליה ברשותיה ותייב באחריותו אפי' לענין אונסין.

ויש סוברים שאין דינו אלא כשומר וכל שלא בא האונס מחמת שינויו פטור וההפסד
לאמצע. ועיין מהריט"ץ סי' קכ"ט שהביא ס' הרב המבי"ט ומהר"ש גאביוזון ומהר"ח
פאפוסי בשם הר"ן ז"ל בתשובה שפנולם פוטרין.

ומהר"א מונסון מחייב ודעת מהריט"ץ ז"ל כמהר"א מונסון וכתב שפן ג"כ דעת הרדב"ז
ז"ל. והרב ד"ן סי' ל"ד הביא ג"כ דברי הרב המבי"ט ומהר"ש גאביוזון ומהר"י לבית
הלוי ורב אחר בדורו לא הגיד שמו שפנולם פוטרין.

ונר' מדברי הרב ד"ן הנז' שאין ביזו להכריע ע"ש. והרב מ"ל ריש הלכות שלוחין גם
הוא הביא סברת המזפין וסברת המסייבין ולא הכריע פלום.

והרב הפהן הגדול בש"ך סי' קע"ו הביא ס' הרב המבי"ט וכתב עליו והוא פשוט ואני
בעוניי זה כמה במעשה שהיה כתבתי קונטרס ארוך ע"ע זה והעליתי בראיות ברורות
לקוצ"ד מסוגיית הגמ' כס' הפוטרין.

והרציתי הדברים לפני חכמי עירנו ישצ"ו ואמרו אמת הלא הוא פמנס עמדי. ופליאה
דעת ממני מה יענו הרבנים המסייבים בדברי הרמב"ם וטור ומר"ן שכתבו להדיא גבי
שותף המשנה בזה"ל כל פחת שיבא מחמת זה שעבר חייב לשלם לבדו וכו' הרי מפו'
להדיא דדוקא פחת הבא מחמת זה שעבר הוא דמסייב ואם איתא דקמו ליה ברשותיה
כדיו גזלן ותייב אפילו באונסין מה הלשון אומרת כל פחת שיבא מחמת זה שעבר.

והתימה הגדולה מהרב מהריט"ץ ז"ל שנדחק מאד ליישב ראית מהר"ש גאביוזון מדברי
מהריק"ו שורש ט"ו שכתב וז"ל כל המשנה לעשות דבר בשותפות דמסתמא תבירו

מקפיד עליו כל ההפסד שאפשר לתלות שבה מחמת השינוי עליו לפרוע ע"ך שמה
הביא ראיה מהר"ש הנז' לסייע סבתו שפוטרו שליח המשנה מהאונסין והרב מהריט"ץ
ז"ל דחק הרבה ליישב דברי מהריק"ו הנז' שלא יהיו סותרין לדברי המסתייבין ואיני יודע
מה יענה בדברי הרמב"ם וטור ומר"ן הנז' ז"ל.

וע"ע ז"ל שכתב שאין לחלק כלל בין שליח לשותף. וגם על הרב מהר"ש גאבוזון ז"ל
תמיהא לי טובא שהניח דברי הרמב"ם וטור ומר"ן הנז' שפשוטן מבואר להדיא כס'
הפוטריין ולא מצא ידו ורגלי כ"א בדברי מהריק"ו ז"ל.

וע"ע בדברי הסמ"ע סי' קפ"ג סט"ז שפנרש מדבריו להדיא שאין השליח והשותף
המשנין מתחייבין אלא בדבר שאלו לא שינו לא היה בא ההפסד ע"ש. באופן שלפענ"ד
סברת הרבנים הפוטרים ברורה.

ואעפ"י שהרב מ"ל כתב שמר"ן בתשובה כתב יד הוכיח בראיות פסברת המסתייבין. אנו
בעניינתין לא זכינו לראות הראיות שהביא מר"ן ז"ל.

ואף אם ראינו אנו אומרים אחר שיש רבים וגדולים החולקים והרב הגדול בש"ך
דבתרא הוא הסכים לס' הפוטריין. וגם דברי הרמב"ם וטור ומר"ן בש"ע קרו בחיל כס'
הפוטריין וכמ"ש הכי נקיטינן שלא קבלו עליהם אבותינו נ"ן כ"א הכרעת מר"ן בב"י או
בש"ע.

ולפחות יש לומר דהוי ספיקא דדינא והמע"ה וממילא פטור השליח והשותף מפל הפסד
שלא בא מחמת השינוי שאין כח בנותן להוציא ממנו הפל מספק וכן אנו רגילין לדון.
ולכן קם דינא בנד"ז שלא בא ההפסד מחמת ההליכה שאין על השותף המשנה אפילו
אם היה השינוי ברור לשלם לבדו שהמוציא ממנו שהוא הנותן עליו הראייה.

ואין על המתע' כ"א ליטבע שהפסיד כו"ך שלא מחמת הדרך וינכה לבע"ה חלקי. זהו
הנלע"ד בדין זה.

והדבר מסור לחכמי עירם ישצ"ו. פי להם דבר המשפט.

וכאשר יגזרו פן יקום וצויי"מ. ויראנו מתורתו נפלאות כ"ר.

החז"פ מכנאסא יע"א באייר פרשזו לפ"ק: הקטן יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב
יקותיאל זצ"ל סימן ד'. שאלה מעי"ת תאפילאללת יע"א שאלה מתעסק שטוען שלא
הרויח במעות העסק' ומיד שנטלם הוציאם בהוצאותיו, יורה מו"ץ מהו הדין: תשובה
לפי הנראה ממהות השאלה שבעסקה נטל המתעסק המעות הגם שזכר בה לשון שזכר
המורה על המשכו' ידענו שלא בדקדוק כתבו פן ולכן הדין פשוט שאם כתוב בשטר
העיס' במעות אלו ובחז' וכו' דוקה ולא בזולתן ישבע המתעסק שלא הרויח כלום במעות
אלו ויפטר.

ואם כתוב בשטר במעות אלו ובזולתן אפי' אם הוציא המעות שקיבל בהוצאותיו או נתנם
לבע"ח חייב לפרוע משאר רנוחים שהרי שעבד לו כל מה שירויח במעות אלו ובזו' זולת
אם לא הרויח כלום לא במעות אלו ולא בזולתן שישבע שלא הרויח כלום ויפטר.

זהו הנר' בשאלתיכם ושלומיכם יסגה פנפוש החו"פ מכנאסא יע"א בתמוז פקח"ת לפ"ק וקניי: ע"ה יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל זצ"ל סימן ה שאלה מעיר סאלי יע"א. להיות שקהאחים שלי"ת ה"ה אליהו ואלעזר ישצ"ו בני הר' חיים אלמסעאלי נ"ע היו שותפין בנכסי אביהם הנז' והן עתה פבר מכר הר' אלעזר הנז' אינה זלד דלענזי זיוואני וקתיני להר' אברהם הלוי פירווינצל מסף תת"ם ני' דהיגנו עשרין טרקא דזיוואני בס"ך תש"ם וסך ק"ם ני' הייא דלקתיני הנז' דבצי"ה הייא תת"ס ני' הנז' ונקרף עליו הסף הנז' בשטר.

ופרעון הסף הנז' לזמנים כמשו"ח ביד אלעזר הנז'. וזמן החיוב שנתתייב הר' אברהם הנז' בסף הנז' הוא ביום אסרו חג הפסח ש"ש זאת, ולמחרתו תקף ומיד נתן לדרף פפעמי הרא"ל המוכר הנז' שלזכותו הוא פתוב החיוב הנז'.

ואחר עבור פמה ימים עמד אברהם הנז' ועשה שומא להאלזיוואני הנז' דוןקא בג' שמאים היודעים והבקיאים בטיב האלזיוואני הנז' ושמנו לפי העת והזמן שנתתייב הרא' הנז' בסף הנז' בסף ת"ם ולפי הזמן הזה שמו אותו בסף ש"ם ס"י והאלקתיני הנז' פבר שלח בו יד הרא"ב הנז' ואינו מצוי פעת לעשות לו שומא.

ואחר כל אלה הדברים עמד אברהם הנז' וערער על אליהו הנז' וכא עליו בטענות רבות באומריו שבשביל ההמתנה שהמתין לו בפירעון החוב הנז' קנה האלזלד הנז' בכפלים מפדי שיווי וועקשו שנודע לו שיש איסור בדבר נשגם הנותן יש לו איסור רבית טען ואמר דינא קא בעינא ופישרו ביניהם ומחל לו אליהו הנז' בסף ע"י מהחוב הנז'.

ומכר אברהם הנז' כל ערעור ותביעות שיש לו על אלעזר הנז' מפאת האלזלד הנז' מכי גמורה לאליהו הנז' בעד ע"י הנז'. והמכר הנז' שמכר הרא"ב הנז' לאליהו הנז' בקנין כמשו"ח ביד אליהו ע"ג השטר חוב הנז'.

ועוד עתה עמד הרא"ב הנז' וצונח ואומר שאף אחר הפשרה והמכר הנז' עדיין חשש רבית וכבר הוא תפוס בהאלזלד הנז' וזמן פרעונו עדיין לא הגיע אם יכול לחזור אחר שמעיקרא נעשה הדבר באיסור.

וג"כ אם המכר של הרא"ב הנז' לאליהו הנז' הוא קיים או לא מחמת שעדיין צונח שיש רבית. אשע"ך יורינו מו"ץ היושב על פסא ההוראה מה יתן הדין ושכמ"ה: תשובה על פי שומת הבקיאים הנז' לשמו העורות הנז' לפי זמן המכר בסף ת"ם והוא מכרם לו בסף תש"ם גיפרים הדברים שהאמת פדברי הלנה שבשביל המתנת המעות עילו בשומתם כ"כ.

ואיסור גמור הוא שאפי' בדבר שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידועה ואינו מפרש אם תתן לי מיד הרי הוא בעשרה. ואם לזמן הרי הוא בי"ב דקי"ל ברס"י קע"ג דמותר למוכרו ביוקר לפרוע לזמן.

היגנו דוקא אם הוא מעלהו מעט אבל אם מעלהו הרבה עד שנוכר לכל שבשביל המתנת המעות הוא מעלהו הרי הוא כמפרש ואסור וכמ"ש הטור שם והעתיק דבריו מר"ן בש"ע שם וגם בב"י קלסה מר"ן לסברת הטור הלזו.

וְכַתֵּב עָלֶיהָ וְנֹ"ל לַזֶּה סְבֵרַת רַבִּינוּ וְנִכּוּנָה הִיא דְּכָל שְׁמַעְלָהּ הִרְבָּה ה"ה כְּמִפְרָשׁ ע"ש.
וּמִפְּאֵן מוֹכַח דְּמָה שְׁהִבְיָאָה בִּשְׁ"ע בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר לָאוּ לְמִימְרָא דְּפְלִיגָא אֶסְתְּמָא
דְּרִישָׁא דְּקִי"ל כְּסִתְמָא דְּלִיתָא דְּוִדָּאֵי גַם הֶרְמֵב"ם מְרִיָּה דְּסִתְמָא דְּרִישָׁא.

מוֹדָה בְּזֵה דְּסִבְרָה הוּא דְּכָל שְׁמַעְלָהּ הִרְבָּה ה"ה כְּמִפְרָשׁ: אֲלֵא מִשּׁוּם שְׁלֵא נִזְכְּרָה סְבֵרָה
זו כ"א לְרַבִּינוּ הַטּוֹר כְּתִבָּה מְר"ן בְּלִשׁוֹן יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר. וְכֵן דְּרָף מְר"ן בִּשְׁ"ע לְכַתְּוֹב
בְּכָל סְבֵרָה יְחִידִית פִּידוּעַ.

וְלָכֵן בְּנִד"ז אִפִּי אִם יִהְיוּ הָעוֹרוֹת הַנּוֹז' דְּבָר שְׁאִין לוֹ שַׁעַר יְדוּעַ וְאִין שׁוּמְתוֹ יְדוּעָה וְטוּעָן
הַמוֹכֵר שְׁבִסְתָּם מְכַר לוֹ וְלֹא פִּיגְרֵשׁ אִם מַעֲכָשְׁיוֹ בְּכוּ"ךְ. וְאִם לְזִמְן בְּיֹתֵר.

מ"מ אַחַר שְׁעֵינָהּ בְּשׁוּמְתוֹ קְרוֹב לְפָפְלִים כְּמוֹ שְׁהַעֲיָדוּ הַבְּקִיָּאִים הַנּוֹ"ל ה"ה וְדָאֵי כְּמִפְרָשׁ
שְׁבִשְׁבִיל הַמְתַּנַּת הַמְעוֹת הוּא וְאָסוּר. וְלָכֵן כ"מ שְׁנַתְחַיֵּיב הַלְנָה לְמַלְנָה יוֹתֵר מִשׁוּמְתוֹ הָרִי
הוּא בְּטֵל.

וְאֵע"ג דְּאִין כָּאֵן אֲלֵא א"ר פִּינּוֹן שְׁהוּא דְּרָף מְכָר וְכַמ"ש הַשְּׁ"ף סְק"ג בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ם וְב"י
ע"ש. וְקִי"ל דֵּא"ר אֵינָהּ יוֹצֵאָה בְּדִינָהּ.

מ"מ בְּנִד"ז אִין מוֹצֵיָאִין מִהַמְלָנָה כְּלוּם. שְׁהָרִי לֹא פָּרַע לוֹ הַלְנָה כְּלוּם.

אֲלֵא שְׁנַתְחַיֵּיב לוֹ בְּשִׁטְר. וְקִי"ל שְׁטֵר הָעוֹמֵד לִיגְבוֹת לָאוּ כְּגַבּוּי דְּמִי.

וְכ"כ הַב"י ס' קס"א וְהִבְיָאוּ הַשְּׁ"ף שְׁמ סְק"ה דְּכָל א"ר דְּבִשְׁטֵר מְנַכְיָנָן לִיה. וְלֹא מְגַבִּינָן
לִיה דְּשִׁטְר הָעוֹמֵד לִיגְבוֹת לָאוּ כְּגַבּוּי דְּמִי.

ע"ש.

וְאֵע"פ שְׁכָבֵר נִתְפָּשֵׁר הַלְנָה עִם אַחֲיוֹ שְׁל הַמְלָנָה וּמַחֲל לוֹ בְּסָף ע"י מִהַחוּב וּבִיטֵל עֲרַעוּרִי
וּמְכַר זְכוּת הָעֲרַעוּר לְאַחֲיוֹ כְּנ"ל אִין זֶה מוֹעִיל כְּלוּם. וְאֵינִי רוֹאָה בְּזֵה תוֹרַת מְכָר כְּלָל
אֲלֵא שְׁנִיפָהּ לוֹ אַחֲיוֹ שְׁל הַמְלָנָה מְקַצֵּת הֶרְבֵּית וְנִתְחַיֵּיב בְּשִׁטְר לְמַלְנָה.

וְאִין זֶה דוֹמָה אֲלֵא לְאוּמֵר לְחַבְרֵי בְּשַׁעַת לְקִיחַת הֶרְבֵּית אֲנִי נוֹתְנֵנּוּ לָךְ בְּמַתְנָה דְּקִי"ל
דַּעכ"ז אָסוּר לְקַבְּלוֹ. וְכַמ"ש בְּס' ק"ס ס"ה ע"ש.

וּבְשְׁ"ף סְק"ו בְּשֵׁם הַטּוֹר. דְּהֵינּוּ אִפִּי בְּרַבִּית דְּרַבְּנָן.

ע"ש.

וּפְשׁוּט הוּא דְּכִינּוֹן דְּאָסוּר לְקַבְּלוֹ אִפִּי אִם הוּא רוֹצֵה לְקַבֵּל לֹא שְׁבָקִינָן לִיה. וְכ"ש בְּנִד"ז
שְׁחִזוֹר בּוֹ הַלְנָה מְלַתְתָּ שְׁאִין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְתַתּוֹ וְמָה גַם דְּמַעֲיָקְרָא נְמִי לֹא מְרַצוֹנוּ נִתְרַצָּה
לְתַתּוֹ לוֹ אֲלֵא שְׁפִיטְרוּ בִּינֵיהֶם דְּלֹא לְמִיָּקָם בְּדִינָא וְדִינָי.

וְשִׁמָּא לֹא יִנְפָּהּ בְּדִין וּפְשָׁרָה בְּטַעוֹת הִיא וְהִדְרָא: בְּאוֹפֵן שְׁהַדִּין דִּין אֲמַת שְׁפָל מֵה
שְׁנַתְחַיֵּיב הַלְנָה לְמַלְנָה יוֹתֵר מִשְׁיֹוֵי הָעוֹרוֹת הַנּוֹז' בְּשְׁבִיל הַמְתַּנַּת הַמְעוֹת הוּא בְּטֵל. וְאִין
לְנָה לְפָרוּעַ כ"א שְׁיֹוֵי הָעוֹרוֹת הַנּוֹז'.

כְּפִי מֵה שְׁשִׁמוֹ אוֹתָם הַבְּקִיָּאִים לְפִי הָעֵת וְהַזְּמַן. שְׁבּוּ מְכַר לוֹ.

וְע"ד אֲמַת ח"פ בְּאֵלוֹל הַמְרוּצָה. מְשַׁנַּת כִּי בְּאֵלָה חִפְצַת"י לְפָרְט קָטָן.

והפלל שריר ובריר וקנים. ע"ה יעקב בירדוגו ס"ט סימן ו' שאלה ראובן ירש מחצית בה"ך מאבותיו.

ומעודו מילא מקום אבותיו לעמוד ולשרת בשם ה'. ונוטל נדרים ונדבות של המתפללים בזה הגלגלים אליו.

ונודרים לכבודו להנחתו ולהחזיק בידו כמנהג. לימים הוצרך למעות להוצאותיו.

הלך ולנה מא' מעשירי עם סף מאה נחמשים מתקאלים בו"ך למאה. ולא מצאו דרך להתיר הפירות.

כי ראובן הנז' אין לו עסק מו"מ והוא מחובשי בה"מ. לכן יעצו לעשותם משכונה על מחצית בה"ך הנז'.

וכן הנה. וראובן הנז' אפי' אחר המשכונה נשאר עומד ומשמש בשלו כשהנה.

ונוטל כל הנאת המחצית שתהנה בבה"ך. והמלנה לא ידע אתו מאומה.

כי מיום הודאת המשכונ' לא ראה בה"ך הנז' כלל. ולא ידע מה הנה ממנה ומפירותיה כלל ועיקר.

רק מדי חדש ומדי שנה הנה בא אצל הלנה ונוטל ממנו קצבתו. בלי השגחה כלל אם הוציאה הבה"ך שיעור הקצבה או לא.

הן מהלנה והן מהמלנה. רק כעין חוב בעלמא הנה תובע המלנה מהלנה ופורע לו מידו לידו.

ומעולם לא נטפל המלנה ליטול פלום מבה"ך עצמה. ונדבר אין לו כ"א מהלנה.

ואחר זמן מה. רצה ראובן הנז' ללכת להתפלל בבה"ך אחרת של זקינו.

ונתפטר עם שותפו שבבה"ך הממוש' שיהנה השותף משמש גם בחלקו. ויטול רביע בשכר שליחותו כנהוג.

וכן הנה שהנה גובה הפל השותף ונוטל רביע בשכר שליחותו מחלק ראובן. והשאר נותן לראובן: עוד אחר ימים הלך ראובן הנז' ומכר מחצית מהמחצית הממוש' הנז' לאחר.

והזיל עמו בדמי המכר בעד מה שיהנה עומד ומשמש ברביע הנשאר לו בלי שום שכר שליחות שע"מ פן מכר לו בסוף שמכר לו. כמפורש בשטר המכר.

והקונה הנז' מיום המכר הנה נוטל כל פירות מחצית בה"ך הנז' לעצמו בין פירות הרביע שקנה. בין פירות הרביע האחר.

כי הנה מנפה אותם לראובן מחובו שנושה בו. ובכל זאת לא ידע המלנה פלום מי העומד בבה"ך ומי המחזיק בה ואוכל פירותיה.

ואם היא מוציאה או אינה מוציאה. ולא הנה יודע כי אם לבא אל הלנה ולפרוע לו קצבתו משלו עספ"א.

וגם הלנה לא הנה משגיח כלל ולא הנה יודע הנאת הבה"ך. ואפי' בשנת שרפ"ה כל ארצה שפילה הרעב את הארץ לתפ"ץ ולא היתה שום הנאה בבה"ך הנה לא ידע ולא הקיץ המלנה הנה להשגיח אם בה"ך הנה מוציאה פלום רק מדדה והולך אצל הלנה ופורע לו קצבתו ולא ידע בקצבה ובקומה עס"ו סיון של שנה הנה שנתמוטט הלנה הנה. וסידר נכסיו לב"ח וראה המלנה שאין תקנה לגבות ממנו פלום. אז הקיץ משנתו ודקדק חשבונו עם הלנה מיום הודאת המשפ"ע עד אותו היום.

ונמצא שעדיין נושה בו מהקצבה סך ששים אוקיות וזקפן עליו בפטר. ומאז ואילך אז הלך לבה"ך וישב להתפלל שם מעשה קורבן בעלמא ללקט פטר ועוללות הנופלים בבה"ך הנה יום בלי שיהיה עומד ומשמש וגובה מהמתנדבים פלום.

רק הלנה וב"ך עומדים ומשמים וגובים לעצמם ונותנים לו קצבתו או פחות לפי מה שמוציאה הבה"ך. עד כאן היו הדברים.

הן עתה נפש הלנה הנה לשא"ל הגיעה אם יש בפירות הנה שנתן ושנותן למלנה שום איסור רבית וינפה אותם מקרן המשפ"ע הנה או לא. או לפחות אם יוכל לנפות לו מהקרן שכר שליחות שהוא רביע בקצבה שהיה נוטל פנהוג בין בזמן שהיה הלנה עומד ומשמש בעצמו בין בזמן שהיו משמים אחרים בעדו והוא נותן שכרם על הפל יורו מורי צדק דעתם לדעת מה יעשה ישראל ושכמ"ה: תשובה ידוע הוא מ"ש בגמ' בפרק אינהו נשף לית הלכתא פחכירי נרשאי ולשון הרמב"ם בפ"ה מה' מלנה וכן מי שהיתה שדה ממושפנת בידו לא יחזור וישפיר אותה לבעל השדה.

מפני הערמת רבית. שהרי זה עומד בשדהו בשדה.

ונותן לו שכר בכל חדש בשביל מעותיו שהלנהו ע"ך. ודעת רש"י ז"ל שהיא רבית קצוצה משום דאיגלאי מילתא למפרע שע"ד פן הלנהו ולפיכך הוי רבית גמורה.

וכתב הרב"י בשם ספר התרומות על דברי רש"י. ולא דמי למשפנתא.

דשאני הכא דהלנה עובד וזה נוטל שכר הפירות. ועוד כתב הרב"י וכתבו תלמידי רשב"א מיהו אם בא אחד לחוכרה מהמלנה יכול לחוכרה מיניה וכיון שאפסקה אחר שרי.

ובסי' קע"ב כתב רבינו בשם הרמ"ה דא"ר הוי. וה"מ דלא אתני בהדיה מעיקרא פי משפן גביה אדעתא דליהדר וחקר לה מיניה.

או אגר לה מיניה בכו"ך אבל אי אתני בהדיה מעיקרא רבית קצוצה היא ויוצאה בדיינים לא שפא אתני בהדיה וחקר לה איהו מיניה. לא שפא חקר לה אחר הכא דמיחייב לשוכר או לחוכר לפרוע מאי דפרע למלנה בדיליה.

ונראה מדבריו שם דלהרא"ש אפי' בכי האי גוונא לאו הוי אלא א"ר ע"ך דברי הרב"י זלה"ה. והן הם דברי מר"ן ומור"ם בס"א קס"ד וז"ל מי שהיתה שדה ממושפנת בידו לא יחזור וישפיר אותה לבעל השדה ויש מי שהתיר לעשות פן במשפנתא דסורא.

וכתב מור"ם ובלבד שלא התנו מתחלה על כך. וגם שכבר החזיק המלנה בשדה.

אָבֵל בלא"ה לכ"ע אָסור ע"ך. וּמִן־כָּרַח מִדְּבָרֵי הָרֵב ש"ך סק"ב דְּלִסְתָּמָא דְּדִינָא דְּסֻתָּם מְר"ן שְׁלֵא יַחְזֹר וַיִּשְׁפִּיר וְכו' אפ"י במש' דְּסוּרָא הָוֵי א"ר.

וְלֵהֲכִי פִי אֶפְסָקָה אַחַר שְׂרֵי ע"ש. וּלפ"ז אִי אֲתַנִּי מְעַיְקָרָא אֶפְשָׁר דְּהָוֵי ר"ק.

וְאֶפְי' לְהַרְמֵב"ם וְאֶפְי' בְּמִשְׁכַּנְתָּא דְּסוּרָא פְּדַעַת הַרמ"ה. אוּ לְפָחוֹת א"ר פְּהָרָא"ש: וְהַמְעַיִן בְּדְבָרֵי הָרָא"ש וְהַטּוֹר ס' קע"ב יִרְאֶה דְּלָאוּ דְּנִקָּא בְּמִתְנִים בְּפִי בְּשַׁעַת הַמִּשְׁכּוּנָה הוּא דְּסֻבֵּר הָרָא"ש ו"ל דְּהָוֵי א"ר.

אֵלָא כָּל שְׂדוּעַ שְׁהִיְתָה דַּעְתָּם שְׁלֵא יִטְפֹּל הַמְלִנָּה בְּשִׁלּוֹ אֵלָא שְׁהִלְנָה יִשְׁאָר בְּבִיתוֹ וַיַּעֲלֶה שְׂכָר לְמִלְנָה אפ"י ע"י שׂוֹכֵר חָשׁוּב כְּאֵלּוּ הִתְנוּ וְהָוֵי א"ר. וְז"ל הַטּוֹר וְעַל מַה שְׁנוֹהֲגִין הָאִידְנָא שְׂרָאוּבֵן מִמִּשְׁכָּן בֵּיתוֹ לְשִׁמְעוֹן.

וְלֹוֹי שׂוֹכְרוֹ מִשְׁמְעוֹן. וְרָאוּבֵן נִשְׁאָר דָּר בְּבִיתוֹ וּפּוֹרַע הַשְּׂכִי' לְשִׁמְעוֹן ע"י לֹוִי הַשׂוֹכֵר.

כְּתַב א"א הָרָא"ש ו"ל בְּתִשׁוּ' אֲנִי אוֹסְרוֹ. אָבֵל ר"ק לָא הָוֵי פִּינּוֹן שְׁלֵא פָּסַק לוֹ רַבִּית עַל הַהִלְוָאָה.

וְגַם אִם יִפּוֹל הַבֵּית אוּ יִשְׁרַף יִפְסִיד שְׁמְעוֹן מְעוֹתָיו לְכַתְחִילָה יֵשׁ לְאֹסְרוֹ. וְאִין לְדַיִין לְהַשְׁתַּדֵּל בּוֹ ע"ך.

[פ"י יֵשׁ לְאֹסְרוֹ לְמִלְנָה לִיטּוֹל כְּלוּם מִהִלְנָה כְּדִין א"ר. וְאִין לְדַיִין לְהַשְׁתַּדֵּל בּוֹ לְהוֹצִיאֻוּ.

וְכַדִּין הַעֲרַמַת רַבִּית שְׁמוּצִיאִין אפ"י לְכַתְחִילָה מִהִלְנָה לְמִלְנָה. אֵלָא כְּדִין א"ר דְּאִין מוֹצִיאִין לָא מִלְנָה לְמִלְנָה וְלֹא מִמִּלְנָה לְהַחְזִיר לְלִנְיָה] וְלֹא בְּרִירָא לִי הָאִי טַעְמָא וְכו' מִדְּבָרֵי הַרמ"ה יִרְאֶה דְּהָוֵי ר"ק דְּיוֹצֵאָה בְּדַיִינֵי' שְׁכַתְּבֵי גַבִּי הַמְלִנָּה אֶת חֲבִירוֹ עַל שְׂדָהוּ וְחִזּוֹר וְחִכְרָה לוֹ בְּדָבָר קָצוּב דְּהָוֵי א"ר ה"מ דְּלָא אֲתַנִּי בְּהַדְּיָא מְעַיְקָרָא וְכו' עכ"ל הַטּוֹר.

וּפִי' דְּבָרָיו הַב"י דְּמִשְׁמַע לִיהַ לְהַטּוֹר ו"ל דְּהָרָא"ש ו"ל אפ"י בְּהַתְּנוּ מִיְיָרֵי שְׁכַפָּה הִנֵּה מְנַהֲגָם וְעכ"ז קְאָמַר דְּאִינָן אֵלָא א"ר. וְלֵהֲכִי כְּתַב שֶׁהַרמ"ה חוֹלֵק עַל הָרָא"ש וְס"ל דְּהָוֵי ר"ק ע"ש.

וּמִדְּסֻתָּמוּ הָרָא"ש וְהַטּוֹר דְּבָרֵיהֶם וְלֹא פִּירְשׁוּ לְהַדְּיָא דְּדוֹקָא בְּהַתְּנוּ קְמִיְיָרֵי. ש"מ דְּאֶפְי' בְּלֵא הַתְּנוּ לְהַדְּיָא פִּינּוֹן שְׁמַנְהֲגָם כֵּן הוּא.

וּמִסְתָּמָא אֲדַעְתָּא דְּהָכִי נַחְתִּי שְׂיִשְׁאָר הִלְנָה דָּר בְּבִיתוֹ וַיַּעֲלֶה שְׂכָר לְמִלְנָה ע"י הַשׂוֹכֵר שְׁמַעְמִיד לוֹ אַח"ך הו"ל כְּהַתְּנוּ וְהָוֵי א"ר לְהָרָא"ש ו"ל וְלַהַרמ"ה ר"ק. וְלֹא דְּמִי לְהֵיִא דַּת"ר בָּאָם בָּא אַחַר וּשְׂכָרָה מִהִלְנָה וְכו' דְּהֵיִא בְּשִׁלְא הִנֵּה דַּעְתָּם כָּלֵל בְּשַׁעַת הַמַּשׁ' אֵלָא שְׂיֵהִיָּה הַמְלִנָּה מְטַפֵּל בְּשִׁלּוֹ.

אֵלָא שֶׁאַח"ך אֵינְרַע שְׂבָא אַחַר וּשְׂכָרָה מִהִלְנָה וְחִזּוֹר הִלְנָה וּשְׂכָרָה מִמְּנוּ וְלֹא בְּשִׁהִיָּה דַּעְתָּם לַעֲשׂוֹת כֵּן מִתְחִילָה: וְעוֹד נִרְאֶה מִדְּבָרֵי הַרמ"ה שְׁם עַל דְּבָרֵי הַטּוֹר דְּלָאוּ דוֹקָא בְּחִזּוֹר וּמִשְׁפִּירָה לְלִנְיָה אוּ לְאַחַר בְּשִׁבְלֵוּ כְּסֻתָּם חִכְרוּ דְּאֶפְי' לָא עֲבָדָה יְהִיב לִיהַ דְּמִי חִכְרוּתוֹ.

אֵלָא אפּי' נִשְׁאָר הֵלְנָה עוֹמֵד בְּשִׁדְדוֹ בְּסִתָּם וְלֹא נִתְחַיֵּיב כְּלוּם לַמְלִנָה דְּאִי לָא עֲבָדָה וְדִאי לָא יְהִיב לִיהּ. וְכֵן אִם הֵימָּה מְשֻׁכְּוֹנָת בֵּית וְנִשְׁאָר הֵלְנָה דְּר בְּבֵית וְלֹא נִתְחַיֵּיב כְּלוּם לַמְלִנָה בְּשִׁכִּירוּת.

דְּאִם לֹא הִנְצִרָהּ לָהּ וְרָצָה לְצִאת יָצָא וְלֹא יִפְרַע כְּלוּם לַמְלִנָה. עכ"ז אֲסוּר לְהַעֲלוֹת שְׂכָר לַמְלִנָה בְּמָה שְׂדָר כִּינּוּן שְׂדִדוּע שֶׁע"ד כֵּן מְשֻׁכְּוֹן לֹא שְׂיִשְׁאָר דְּר בְּבֵיתוֹ וְיִפְרַע לוֹ שְׂכִי ע"י אוֹ ע"י אַחַר כ"ז שְׂיִרְצָה לְדוּר.

וְנָה מְבִנְיָאָר מ"ש הרב"י על מ"ש הטור על דְּבָרֵי הָרֵא"ש וְלֹא בְּרִירָא לִי הֵאֵי טַעְמָא וְכו' וְנ"ל מִתּוֹךְ מ"ש לְמַעְלָה נִדְחוּ דְּבָרֵי דְּאִפְתִּי אִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁלֵא יִמְצָא שׁוֹכְרִים לְבֵית. וְגַם הוּא לֹא יִצְטָרֵף לָהּ וְנִמְצָא פּוֹרַע דְּמִי הַנְּכַיִימָא וְלֹא נִהְנָה כְּלוּם וְכו' ע"ך וּמְבִנְיָאָר בְּדְּבָרֵי הָרַב לְעִיל דְּבִטְעָנָה זֹו דוֹמָה מִשׁ' בֵּית לְשִׁדְדָה דְּכִי הִיכִי דְּבִשְׁדָה אִי לֹא עֲבָדָא לָא יְהִיב.

גַּם בְּבֵית שְׂיִיף אִי לֹא עֲבָדָא וְכו' דְּהֵינּוּ שְׁלֵא יִצְטָרֵף לוֹ הַמְלִנָה. אוֹ לֹא יִמְצָא שׁוֹכְרִים וְכו' ע"ש: וְלִכְאוּרָה תְּמוּהָ דְּהָא בְּנִדּוֹן הָרֵא"ש וְהַטּוֹר עֲסָקִינוּ דְּלוֹי שׁוֹכְרוֹ מְשֻׁמְעוֹן.

וְאַפְּי' לֹא יִצְטָרֵף לָהּ הַמְלִנָה. הַשׁוֹכֵר יִפְרַע לוֹ.

הֵאֵי וְדִאי דַּס"ל לְהַרְבֵּי דְּהָרֵא"ש מִיְיָרִי אפּי' בְּשִׁאֵין הַשׁוֹכֵר וְלֹא הֵלְנָה לְשׁוֹכֵר מִתְחַיֵּיבִים בְּהַחֲלֵט. אֵלָא שְׁהַשׁוֹכֵר בָּא לְעֵשׂוֹת חֶסֶד עִם הֵלְנָה וְאוֹמֵר לַמְלִנָה בַּע"פ אֲנִי אֶפְרַע לָךְ בְּשִׁכְּי' מְשֻׁכְּוֹ פְלוֹנִית כו"ך כ"ז שְׁאֲנִי רוֹצֵה וְהֵלְנָה דְּר בְּבֵית וּפּוֹרַע לְשׁוֹכֵר.

וְהוֹלֵךְ הַשׁוֹכֵר וּפּוֹרַע לַמְלִנָה. וְנִמְצָא שְׁאִם לֹא רָצָה הֵלְנָה לְדוּר בְּבֵית אֵין לַמְלִנָה עַל הַשׁוֹכֵר כְּלוּם.

וְתִשְׁאָר הַבֵּית רִיקָנִית. וְכִשְׁאֵין הַמְלִנָה צְרִיף לָהּ אוֹ שְׁלֵא יִמְצָא לָהּ שׁוֹכְרִים.

נִמְצָא מִפְּסִיד הַנְּכַיִימָא וְאֵינוּ נִהְנָה כְּלוּם. הָרִי מְבִנְיָאָר שְׁאֲפִי' הִיכָא שְׁאֵין הֵלְנָה מִתְחַיֵּיב לְפָרוּעַ עכ"פ.

אֵלָא שְׂכ"ז שְׁהוּא דְּר הוּא פּוֹרַע וְאַפְּי' ע"י שׁוֹכֵר הָרִי א"ר לְהָרֵא"ש ז"ל: וְעוֹד נִרְאָה דְּכָל הִיכָא שְׁאֵין הֵלְנָה דְּר ע"י שׁוֹכֵר אפּי' אֵין יָדוּעַ שְׁהֵימָה דְּעַתָּם מִתְחַיֵּיבָה שְׂדִדוֹר הֵלְנָה וְיִפְרַע שְׂכִירוֹת לַמְלִנָה וְגַם לֹא דְּבַר עִמּוֹ אַח"כ שְׂיִשְׁפִּירְנָה לוֹ אֵלָא שְׂמְשֻׁכְּוֹן לוֹ סִתָּם וְלֹא תְּבַע הַמְלִנָה שׁוֹכֵר וְנִשְׁאָר הֵלְנָה דְּר בְּבֵיתוֹ אֲסוּר לְלָנָה לְפָרוּעַ שְׂכִירוֹת לַמְלִנָה בְּמָה שְׂדָר בְּבֵית.

דְּכָל שְׁהֵלְנָה עוֹבֵד וְנָה נוֹטֵל פִּירוֹת בְּלֹא הַפְּסָק אַחַר א"ר הוּא אפּי' בְּמִשְׁפַּנְתָּא דְּסוּרָא וְכֵן גַּר' מִדְּבָרֵי הַרְמָב"ם ז"ל דְּאֵיִתִּינּוּן שְׁעִיקָר הַטַּעַם מִשׁוּם שְׁנָה עוֹבֵד וְנָה אוֹכֵל פִּירוֹת. וְכֵן הַמְנַהֵג פְּשׁוּט בְּכָל בְּתִי דִינִין דְּכָל שְׂדָר הֵלְנָה שְׁלֵא ע"י שׁוֹכֵר אֵין פּוֹרַע שׁוּם שְׂכִי לַמְלִנָה.

וְנָה אפּי' הַחֲזִיק הַמְלִנָה זְמַן מָה דְּהֵינּוּ שְׂיִרְד לְשִׁדְדָה וְהַחֲזִיק בָּהּ וְאוֹכֵל פִּירוֹתֶיהָ. אוֹ בֵּית וְדָר בָּהּ זְמַן מָה דְּאִז נִיפְרִין הַדְּבָרִים שְׂקִנְיָאָה וְזָכָה בָּהּ.

וכ"ש אִם לֹא הַחֲזִיק בָּהּ כָּלֵל דְּאִז אִיגְלָאי מִקְלָתָא דְּלָאו אַדְעָתָא דְּאַרְעָא נְחִית כָּלֵל. אֵלָא הֵלְנָה בְּעֻלְמָא הוּא וְנָה עוֹבֵד וְנָה אוֹכֵל פִּירוֹת: וְעוֹד זֹאת גַּר' דְּעַד כָּאן ל"פ רַבְּנוֹתָא הַרְמ"ה וְהָרֵא"ש אִי הָרִי ר"ק אוֹ א"ר אפּי' בְּהַתְּנוּ אֵלָא בְּמִתְנִים בְּשַׁעַת הַמְשֻׁכְּוֹנָה עֲצָמָה לְבַד דְּהֵינּוּ שְׂמִתְחַיֵּיבָה לֹא קָצְבוּ כְּלוּם כְּמָה יִתֵּן לוֹ בְּרִינְחַת הַמְעוֹת.

ולא ע"ד שיתן לו בפירותיו כו"ך אלא שמתחלה אדעתא דארעא נחתי ואינו מפירין אלא שימשפן לו קרקע פ' לאכול פירותיו סתם. ובשעת קנין המשכונה אז הם מתנים ע"ד שאחר המשכונה שיזקה המלנה בקרקע יחזור וישפירנה לו בכו"ך.

אבל אם בתחלה ובראשונה הוא קוצץ עמו כו"ך למאה ומתייעצים שימשפן לו קרקע והוא יתן לו שיעור הקצבה. ואח"ך ממשפן לו ע"ד פו ונשאר הלנה דר בביתו.

ועובד את שדהו ונותן לו הקצבה נר' דלכ"ע ר"ק היא. שהרי עינינו הרואות שמתחלה ובראשונה קודם שיזקה המלנה בקרקע כלל הוא קוצץ עמו.

וגם אין הקציצה בבחינת שכי' הקרקע. אלא בבחינת המעות כו"ך למאה ע"ד שיתן לו הלנה הקצבה מידו לידו.

וכדי לכסות עין השמש בפברה הם עושים המשכונה. ומעולם אין המלנה מחזיק בקרקע ולא נכנס בידו אלא הלנה הוא הפורע לו.

והן הם דברי הרשב"א ז"ל בתשו' הביאה הרב"י סי' קע"ב וז"ל ראובן משפן פ'רם לשמעון אפטרופוס היתומים ע"מ שיהיה הפ'רם תחת יד ראובן הממש' כמו שהיה. ובתנאי שיתן בפ'ריו ק"ק דינרים לשמעון האפוט'.

ויהיה הק'רן קנים להפ'רע לזמן המשכונה. מסתברא דבענין זה שהיא משכונה סתם לכ"ע ר"ק היא.

שלא אמרו בתכירי נרשאי שלא יהיה אלא רבית דרבנן דוקא במש' דסורא שהוא פ'מוכר לו פירותיו וחוזר זה ומוכר לו אותן פירות שקנה ממנו. וכן פי' רבתינו ז"ל ובענין זה הוא דאפשר לומר שאינו אלא כא"ר.

אבל במש' דעלמא דמשתלם דמי הלנאה מינייה פ'ל שחוזר וחוכרה ר"ק היא. וכ"ש אלו שהתנו מתחלה שיעמוד הפ'רם ביד הממש' ויתן בפ'ריו ק"ק דינרים בכל שנה לכ"ע ר"ק היא.

שהרי קודם שיכרד לכ'רמו קודם שקנאו במשכנתא הוא מתנה שיתן לו בפירותיו ק"ק דינרים. וע"ד פ' הוא מלנה מעותיו ונהרי זה פקוצץ לו בשעת הלנאה דאטו משום שהערימו שיהיה הפ'רם משכונה בידו והוא לא היה? והא מותר.

ותדע לה מדאמרין בגמ' גבי חכירי נרשאי אימת קניניה דאקניניה ניהליה. משמע דכל פי' הא הו"ל פקוצץ דמים מחמת מתן מעות ור"ק היא עכ"ל.

הרי לה דכל שקוצצין פירות מתחלה קודם המשכונה. אע"פ שאח"ך עושין המש' ר"ק היא.

שהרי ידוע דעל הלנאה הם קוצצין ולא על השדה. והמש' שעושין אפי' דסורא אינה אלא להערים ולהתיר הקציצה שקצצו על המעות: וכבר צ'ווחו ע"ז קמאי דקמאי רבתינו בעלי התקנות בתקנה מש' שכ"ל טו"ב ותקנו שכל הממשפן קרקע יהיה המלנה מטפל בשלו לדור בו.

או להשפירו. ולא יהיה לו דבר עם הלנה כלל אפי' ע"י שוכר.

יען הָמָּה רָאוּ שְׂאִין עוֹשִׂין קַצְבָּה לְשִׁכְרוֹת כ"א לְפִי סְכוּם הַמַּעוֹת אִם רַב וְאִם מְעַט. וְעוֹד חִזְקוּ דְבָרֵיהֶם הַרְבָּנִים הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בְּשָׁנַת מַגְדִּי"ו וְגָזְרוּ אוֹמְרֵי שְׁמַעוּלָם לֹא יִתְעַסְקוּ בְּעֵלֵי בָתַיִם בְּזָה כָּלֵל.

וְגַם הַסּוֹפְרִים לֹא יִתְעַסְקוּ וְלֹא יִכְתְּבוּ שְׁטָר מְזָה כָּלֵל כ"א בְּנִכְסֵי יְתוּמִים. וְגַם בְּנִכְסֵי יְתוּמִים צָרִיף שְׂיִקְנוּ מִהָאֶפּוֹט' שְׁמִשְׁכִּיר קַרְקַע לְשׁוֹכֵר.

וְיִקְנוּ מִהַשׁוֹכֵר שְׁמִתְחַיֵּיב לִיתוּמִים. וּבַכֹּה"ק יִשְׁפִּירְנוּ לְבַעַל הַקַּרְקַע.

וְיִקְנוּ מִבַּעַל הַקַּרְקַע שְׁמִתְחַיֵּיב לְשׁוֹכֵר. וּבְזוּלַת זֶה אָסוּר וּפּוֹק חֲזִי מ"ש הִרְה"ג מוֹהֲרֵיב"ע ז"ל לְחַכְמֵי סְאֵלֵי ע"ע זֶה שֶׁהֵם פָּתְבוּ שְׂאִין לְאַסּוֹר כ"א בְּנִכְסֵי בְּעֵלֵי בָתַיִם.

אֲבָל בְּנִכְסֵי יְתוּמִים מוֹתֵר. וְהֵרַב פָּתַב לָהֶם שְׂאֵף בִּנ"י אָסוּר.

וְזֶה קִצְת מִלְשׁוֹנוֹ. וְגַם גָּזְרוּ ז"ל שֶׁהַמְּלוּה יִטְפֹּל בְּשִׁכְלֵי הַמְּקוּם הֵהוּא אַחַר שְׁיִמְשֹׁפֶן סֶתֶם כָּל מִשְׁכּוֹנוֹת הַיִּתֵר הַנְּהוּגוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

וְלֹא כֵן עוֹשִׂין אֲלֵא עֲצָם וּבְרֵאשׁוֹנָה מִבֵּיא הַלְוָה שׁוֹכֵר עִמּוֹ. וּלְפִי רִיבּוּי הַמַּעוֹת וּמִיַּעוּטוֹן קוֹצְצִין הַשִּׁכְרוֹת וְעוֹשִׂין תּוֹרַת מֵרַע"ה פְּלִסְתֵר וְכוּפִין עָלֶיהָ פְּסִכְתֵר.

מֵאַרְיָה דְאַבְרָהָם הָאֵם יִמָּצֵא שׁוֹם פּוֹסֵק לְהַחְזִיק יָדֵי בְּעֵלֵי סְבָרָא זוֹ. וְהֵלֵא אֵין לָהּ תְּנָאֵי גְדוּל מְזָה פִי לְעוֹלָם מֵאַה אוֹקִיּוֹת עֲשָׂרָה מַעוֹת שְׁכִי וְכֵן עִזָּה"ד.

וְאִם יִפְרַע הַלְוָה ד"מ מִתְּחִיַּת הַקְּרָן. הִנֵּה קוֹדֵם כֹּל דְּבָר יִנְפֶה לוֹ הַשִּׁכְלֵי שְׁעָלוּ עַד עֵתָה.

וְהַשְּׂאָר יִחַשְׁב מִפְּרָעוֹן הַקְּרָן. וּמִשָּׁם וְאֵילָף אֵינוֹ פּוֹרַע שְׁכִי כ"א לְעַרְף הַמַּעוֹת הַנִּשְׂאָרוֹת בְּיַד הַלְוָה עַד תִּשְׁלֹם זְמַן הַפְּרָעוֹן וְאַז נִפְרַע הַכֹּל מִיַּד לְוָה לִיד מְלוּהָ.

וְהַשׁוֹכֵר מֵאוֹתוֹ יוֹם שְׁמִתְחַיֵּיב לֹא נָגַע וְלֹא פָּגַע כָּלֵל בְּזָה. וְאֵה"ן דְּלִהְרַמְבַּ"ם אִפִּי אֵין כָּאֵן שׁוֹכֵר אֵין כָּאֵן כ"א הַעֲרַמַת רַבִּית.

וְלִהְרַא"ש הַנִּי א"ר וּמוֹתֵר בְּשָׁל יְתוּמִים ה"מ אִם לֹא נִקְצֵץ הַשִּׁכְרוֹת לְפִי עַרְף הַמַּעוֹת וְלֹא הִתְנוּ הַלְוָה וְהַמְּלוּהָ. אֲבָל בְּמִנְהַג זֶה כּוֹלְהוּ לְרִיעוּתָא.

דְּאִדְעָתָא דְהַכִּי וְע"מ כֵּן קָבַל מֵהֶם הַמַּעוֹת. וְאֵיף נִכְסָה עֵין הַשְּׁמֵשׁ בְּכַבְרָה וְכו' הִיִּיטַב בְּעֵינֵי ה' וְכו': וְהִנֵּה הַחַכְמִים יִש"ץ לֹא זָכְרוּ בְּתַחֲלַת דְּבָרֵיהֶם עֵינֵי הַחֲזוּלֵי וְהַמְּדוּנָה אֲשֶׁר עָלָיו פְּסָקוֹ חַכְמֵי מְקִינָאֵס יַע"א וְהוּא קִצְצַת הַמַּעוֹת שֶׁל הַשִּׁכְלֵי בְּעַת הַמִּשְׁכּוֹנָה בְּתַנְאֵי שְׁעוֹשִׂין לְפִי עַרְף רִיבּוּי הַמַּעוֹת וּמִיַּעוּטוֹן.

וְהִתְחִילוּ לְהִבְיָא רְאִיּוֹת מִהְרַמְבַּ"ם וְהִרְא"ש וְהָאֲחֵרוֹנִים ז"ל דֵּא"ר שְׁרִי בְּשָׁל יְתוּמִים. כְּנִרְאָה שְׁחָשְׁבוּ שְׁחַכְמֵי מְקִינָא"ס פּוֹסְקִים כְּהִרְי"ף וְרִש"י.

וּבְמַחֲלָה מַכַּת"ר וְכִי נִעְלַם מֵהֶם שֶׁהֵרַב"י פּוֹסֵק כְּהִרַמְבַּ"ם וְהִרְא"ש. וְהוּא כָּלֵל זֹלָה"ה בְּהַקְדָּמָתוֹ לְלִכְת בְּעַקְבוֹת שְׁנֵי עֲמוּדֵי הוֹרְאָה.

וּמִי הוּא זֶה שֶׁלֹּא יִפְסֹק כֶּסֶף הַרְבִּי"י. אֲבָל כּוֹנְנָתָם רְצוּנָה וּבְרוּרָה דְכָל אִפְיָא שְׁוִין בְּנְדוּ"ז לְהוֹדוֹת לְהִרְי"פ וְרִש"י מֵאַחַר שֶׁהִתְנוּ וְקִצְצוּ הַשִּׁכְלֵי בְּעַת הַמַּשׁ' לְפִי סְכוּם הַמַּעוֹת אִם מְעַט וְאִם הַרְבֵּה.

ולתלמידי רשב"א נמי דוקא אחר שנגמר ענין המשפונה סתם והלה זה לדרפו וזה לדרפו
בא אדם אחר מאליו ושכרה מהמלנה מותר ללנה לדור בה אע"פ שלא יצא ממנה לעולם
רק נשאר דר בתצירו ושרי לכ"ע.

אכן בנד"ז הנהוג לא זו הדרה ולא זו העיר. אשע"ך אי אינישר חילי ויסימו רבותי בתי
דינין שבמערב לבער הפסילים מן הארץ מפאן ולהבא מיהא הנני מוכן ומזומן ותהי זאת
הספמתי עמהם ללכת בתקנת רבותינו נ"ן ואין לנו לזוז ממנה.

כי מפיהם ז"ל אנו חיים בכל תקנותיהם והספמותיהם והמהרהר אחר דבריהם ידו על
התחונה. כי קוטנם עבה ממתנינו.

ובנדאי כל רז לא אנגיס ליהו. וכבר עמדו על דברי הפוסקים ראשונים ואחרונים.

והמנהג הנה הנהוג היום לאו רב טביומי חתים עליה ואיסור ר"ק היא. והנני מגלה דעתי
לפני מי שאמר והיה העולם קודם נסיעתי מהעולם הנה זאת נעוד וישראל הוא ידע כי
קודם הודאת המשפונה פוסקים דמים בהדייא כו"ך.

ואח"ך עושים דרף משכו' ושוכר להתיר הענין. ונד"ז שלפנינו יוכיח דבלי ספק הנה
פוסוק דמים כו"ך למאה בין האפוט' והלנה קודם הודאת המש'.

גם נמשך מזה כמה אלמנות מלוות בר"ק. ובא משפטן לפנינו ואשה רעותה קינה.

אלה הם תולדות נגעים שיש מעה ללמתקאל ויש ב' מעות לממתקאל. ובעת שאנו
פוסקים דין ומפקיעין.

תמהו. אשע"ך ראוי לבער החרם מקרם ה' צבאות ולא לפשר במדי דאיסורא.

וגם לא שייכה פשרה בזה ושלום. ע"ך דברי מוהריב"ע ז"ל הנחמדים מזהב ומפז רב.

ובכלל דברי הרב כל דברינו. וזה מ"ש הרב כמוהר"ר חביב טולידאנו זלה"ה להרב
מוהריב"ע זלה"ה ע"ע הנז' וז"ל ואשר אני אחזה לי שהצר הצורר אשר החריב את
בתינו הוא הרודה אחר שופטינו לבנות ולטוח תפל.

נאמת הדבר ויציב. כי כן כתבו חכמי האמת סמא"ל ובת זוגו לילי"ת עולה תרי"א.

ס"מ קל"א וב"ז ת"פ הרי תרי"א. וכללותם וזווגם עולה רבית.

ודי בזה. והנה במחנינו זה מעשים בכל יום פשאנו רואים שהרבית עולה במעלה עקרבים
תמיד אנו מעמידים הדבר על הפשרה.

ואנו מפקיעין היתומים בראותינו שהכל בנו על קו תהו ונאבני בנהו. ואין פאן שכי'
קרקע כ"א שכי' מעות.

ואין פאן יסוד של היתר כלל והראשונים פתחו כחודה של מחט. והאחרונים פתחו כפתחו
של אולם עכ"ל: הנה רואה שכל הא' ז"ל צווחו ע"ז ואפילו בנכסי יתו' ואפ' בהעמדת
שוכר שיש אחיזת עינים מיהת דאפסקה אחר.

כ"ש וק"ו בנכסי בעלי בתים ובלא העמדת שוכר כלל דפשיטא ופשיטא דהני ר"ק. והגם
הלום שידעתי גם ידעתי שלא הועילו הא' ז"ל בתקנתם וצווחו ככרוכייא ולית דמשגח.

וּכְבָר פְּשֻטָה הַמְסֻפַּחַת וּפְשֻט הַמְנַהֵג שְׁלֵא כְדַבְרֵיהֶם ו"ל. מ"מ זֶהוּ לְהַתִּיר בְּהַעֲמַדַת שׁוֹכֵר אֶפ"י בְּנִכְסֵי ב"ב.

אָבֵל שְׁלֵא בְּהַעֲמַדַת שׁוֹכֵר אֵין פּוֹצֵה פֶּה לְהַתִּיר. וּבִלֵּא הַעֲמַדַת שׁוֹכֵר פְּשִׁיטָא וּפְשִׁיטָא דְהוּי ר"ק.

כִּינּוּן שְׁקוֹצְצִין קוֹדֵם קִנְיֵן הַמְשֻׁפּוֹנָה. וְהַלְוָה מַעֲלָה שְׁכָר מִיָּדוּ לֵיד הַמְלֻוָּה: וְכֵל זֶה אֲמַרְנוּ בְּמִשְׁפּוֹ' שְׂדֵה וּבֵית הָעֵשׂוּיָה לְדִירָה שְׁהַשְׁכִּי' שְׁקוֹצְצִין הִיא יוֹצֵאָה מִפִּירוֹת שְׁעוֹשֵׂה הַשְּׂדֵה וּמְדִירַת הַבֵּית.

שְׂאָר אִם לֹא יָדוּר הַלְוָה מֵאֵן דְּהוּי יְשׁוּפּוֹר יְשׁוּפּוֹר אוֹתָהּ מֵהַמְלֻוָּה וַיִּפְרַע לוֹ הַקְּצָבָה וְאֵין מְרוּיִם הַמְלֻוָּה כ"א הַטְּיִפּוֹל. שְׂאֵין צְרִיךְ לִיטְפֹל לְהַשְׁכִּיר וּלְגַבּוֹ' הַשְּׁכִי' וְעכ"ז אָסְרוּ הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים כַּנ"ל.

וּכ"ש וּק"ו בְּמִשְׁפּוֹ' בַּה"ךְ שְׂאֵינָה עֵשׂוּיָה לְדִירָה כָּלֵל וְהַעֲמַדַת שׁוֹכֵר נָמִי לֹא שְׂיִיךְ בָּהּ כָּלֵל. שְׁהַרִי יָדוּעַ שְׁעֵיקָר פִּירוֹת בַּה"ךְ אֵינָם שְׁכָר הַדִּירָה.

כִּי אֵינָה עֵשׂוּיָה לְדִירָה. וְאֵין עֵיקָר הַנְּאֻתָה אֶלָּא מֵהַמְתַּנְדְּבִים בְּעַם הַנְּלוּיִם לְחֻכְם בַּעַל בַּה"ךְ שְׁנִיתָנָה לוֹ הַשְּׂרָרָה הַהִיא מֵהַצְּבוּר לוֹ וְלֵאבּוֹתֵיו לְאַסּוּרָה קְהֵל וְעֵדָה וְלֵהִיּוֹת שְׁלִיחַתְּבַעֲדָם לְהַתְּפַלֵּל וְלְדַרוֹשׁ לָהֶם הַלְּכוֹת חַג בְּחַג וְהַלְּכוֹת עֲצָרַת בַּעֲצָרַת.

וְלִהְדַּרְיָם וְלִהְיִישִׁירָם. וּבַעֲדָ כֵּן הֵם מֵתַנְדְּבִים לוֹ לְהַנּוֹתוֹ וְלִהְחַזִּיק בְּיָדוֹ.

וְאֵינָם מְכּוֹנְנִים בְּזָה כָּלֵל לְשְׁכִי' מְקוֹם כִּי לֹא הֵם הַצְּרִיכִים לְהַמְצִיא מְקוֹם. אָבֵל הַת"ח הַצְּרִיךְ לָהֶם הוּא הַמְּמַצִּיא מְקוֹם לְהִיּוֹת נְאֻסְפִים אֵלָיו כִּי לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹלוֹ וְלִדְבָקָה בּוֹ.

שַׁע"י כֵּן הוּא נִהְיָה מֵהֶם כְּקוֹרָא לָהֶם לְבֵיתוֹ לְהַתְּנַדֵּב לוֹ. בְּאֵןפֶן שְׂאֵין פִּירוֹת בַּה"ךְ בַּעֲדָ שְׁכִי' הַמְּקוֹם כָּלֵל.

כִּי אִם מִתְּנָה בְּעַלְמָא הוּא דִּיהִבִי לִיהַ לְהַת"ח הַמְּקַבְּצִים לְהַחֲזִיק בְּיָדוֹ. וְלִכֵּן לֹא שְׂיִיךְ בָּהּ שׁוֹכֵר.

וְאַפְּי' יַעֲמִיד הַלְוָה לְמַלְוָה שׁוֹכֵר אֵין הַשׁוֹכֵר מִתְּחַיֵּיב כ"א בְּשְׁכִי' מְקוֹם דְּהֵינּוּ שְׂאוּמְדִים כַּמָּה אֲדָם הַמּוֹנֵי רוֹצֵה לִיתֵן בְּשְׁכִי' מְקוֹם זֶה לְהַשְׁכִּירוֹ לַת"ח שְׂיִרְצָה לְעֵשׂוֹתוֹ בַּה"ךְ וְלְאַסּוּרָה בּוֹ קְהֵל וְעֵדָה וְלִיטְוֹל נְדָבוֹתֵיהֶם.

וַיּוֹתֵר מְזָה אֶפ"י יַעֲמִיד לוֹ שׁוֹכֵר לֹא מְהַנִּי. דְּהוּ"ל יוֹתֵר מְשִׁיוּי הַמְּדוֹר דְּאָסוּר לַכ"ע אֶפ"י בְּהַעֲמַדַת שׁוֹכֵר.

וּכ"ז אֶפ"י בְּשִׁישׁ שׁוֹכֵר. אִף אִם אֵין שׁוֹכֵר כָּלֵל וְהַלְוָה עוֹמֵד בְּשִׁלּוֹ כְּשִׁהְיָה וְעוֹבֵד וּמְשַׁרְתָּ וּמִתְּנַדְּבִים לְכַבּוֹדוֹ וְנוֹטֵל לְעַצְמוֹ.

וְהוּא פּוֹרַע לְמַלְוָה קְצָבָתוֹ. הַדְּבָר בְּרוּר לְעַנ"ד שְׂאֶפְי' שְׁכִי' מְקוֹם עַה"ד הַנּוֹ' שְׂיִטְוֹל הַמְּלֻוָּה ר"ק הִיא, שְׁהַרִי מִתְּחַלַּת קוֹדֵם הַמְּשֻׁפּוֹ' קְצָצוֹ בְּבַחֲיַנַת הַמְּעוֹת כו"ךְ לְמֵאָה.

וְאַח"ךְ מְשַׁכְּן לוֹ לְהַתִּיר הַרְבֵּית. וְנִשְׂאָר הַלְוָה בְּמְקוֹמוֹ כְּמוֹ שְׁהֵי עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ וְהַצְּבוּר נוֹדְרִים וְנוֹתְנִים לוֹ לְעַצְמוֹ לְכַבּוֹדוֹ.

ובשכר שירותו, והוא פורע מידו ליד המלוה הקצבה. היש לה רבית גדולה מזו.
ונ"ל הרב מר דודי בפסק א' ע"ע שררת בה"ך ונ"ל הצריכה לענגנו דאיה אפשר שיידרו
בני אדם לכבוד התורה ויקנו מצות התורה ברצי פסף. וינתנו המעות ההם לנשים ולעמי
הארץ ולרקים ופוחזים שלקוצ"ד שפל הנהגה מקניית המצות ואינו בן תורה הוא מועל
בקדושתה של תורה.

ועליו נאמר ודאשפתמש בתגא חלף. שפמעט המעות ההם הם הקדש.
ומרגלא בפומייהו דאינשי שהם נדר. ואם ינתנו לנשים ולהמון העם א"כ אין בהם
קדושה.

ואפ"י אם ינפה איזה המוני באיזה בה"ך במקנת פסף. על ב"ד המשגיחים בתקנת הדור
לסלקו משררתה ולתת לו שכי' מקום ותו לא.

והשאר ינתן לכדק הבית. או לת"ח העוסקים בתורה וכו' עכ"ל.
הרי לה שאפ"י במקנת פסף אין הלוקח שאינו בן תורה זוכה בשררת בה"ך. ועדיין
השררה של בעליה.

וכ"ש במשכו'. וכינן שפן כל מה שנותן החכם בעל בה"ך לממשפן משלו הוא נותן.
והו"ל ר"ק. ואפ"י שכי' מקום.

כינן שאין פאן שוכר. ולכן הדין דין אמת בנד"ז שראובן הנז' שמשפן הבה"ך שלו ביד
המוני מעשירי עם שאינו ראוי לעמוד ולשמש בבה"ך פלל.

וידוע ומפורסם שקודם המשכו' קצב עמו בבחינת המעות כו"ך למאה. ושוב להתיר
הענין עשו דרף משכו' על הבה"ך.

והמלוה פנה לדרכו'. ונשאר ראובן הנז' עומד ומשמש במקומו כשהיה.

וגובה נדרים ונדבות מהצבור שמתנדבים בקניית המצות. לכבודו ולהחזיק בידו ונוטלם
לעצמו.

והוא פורע מדח"ב הקצבה לבע"ה בלי הפסק אחר פלל אין ספק דר"ק היא. ונשאי הוא
ראובן הנז' לנפות מקרן המשכו' כל הפירות שנתן לו באיסור.

ואם הותרו הפירות על הקרן ישלם המלוה מביתו: ואפ"י נעשה עצמנו כמי שאינו יודע.
ונכסה עין השמש בפברה ונאמר שאין פאן אלא א"ר.

הרי כתב מר"ן בסי' קס"ז ס"ג היכא דהוי א"ר יש אומר' שאפ"י לא פרעו וכו' לא מנכינן
ליה. וי"א דמנכינן ליה.

וידוע הוא דהלכה כ"א בתרא. ומה גם שפיים מור"ם דהסברא האחרונה עיקר.

ואע"ג דבסי' קע"ב ס"א כתב מור"ם ונ"ל ובכל מקום דבמשפנתא הוי א"ר. אם פא הלנה
לנפות למלוה הפירות שאכל לא מנכינן ליה.

והואיל והמשפנתא הוי ברשות המלנה ולנה עליה מתחלה. אלו מנכינן ליה מחובו הוי כאלו מוציאין הא"ר ממנו בדיינים ע"ך.

התם מיירי במש' מוחזקת ביד המלנה שהיא תחת ידו ודר בה ואוכל פירוטיה. אלא שהיא עצמה א"ר פגון שהיא בלא נכיתא.

או שאחריות על הלנה על שאר נכסיו. דבהכי מיירי לעיל מיניה.

להכי פיון דמנכינן ליה ומוציאין הקרקע מידו הוי כאלו מוציאין הא"ר מידו. אבל בכגון זה שאין המלנה מוחזק במשפו' כלל שהקרקע נשאר תחת יד בעליו כמו שהיה.

והלנה הוא העומד ומשמש וגובה הפירות לעצמו. ונותן משלו הקצבה למלנה ופירות הקצבה הם א"ר אין מוציאין מידו עתה כלום.

אלא שמנכה הלנה מהחוב שעליו. שמששב מה שפרע לו לפרעון הקרן שהוא חייב לו ודמי ממש לשאר חוב דמנכינן ליה מיניה.

וכן מפורש בדברי הט"ז שם סי' קס"ו ס"ק ה' דטעמא דמ"ד בחוב מנכינן ליה משום דלא דמי למשפנתא. דשאני התם דהמלנה מוחזק במשפו' והקרקע תחת ידו היא.

פי מסרה ע"ד שהפירות יהיו שלו. ע"כ נחשב סלוק בלא מעות כאלו מוציא ממנו.

משא"ך פאן שלא מסר אותה תחת ידו עכ"ל. הרי דכל שאין המלנה מוחזק במשכונה ואין הקרקע תחת ידו אין נקרא מוציא ממנו.

ולכן בנד"ז שלא היה הלנה מוחזק במשפו' כלל ולא היה הקרקע תחת ידו מעולם. אפי' נחשוב שאין פאן אלא א"ר יכול הוא הלנה לנפות הפי' מהקרן.

שאין פאן מוציא מידו כלל. וזה אמרנו לדעת מי שירצה לחשוב זה א"ר.

כ"ש דלענ"ד הדבר ברור שר"ק היא. ויוצאה בדיינים: ועוד אני אומר שאפי' אם היה המלנה מתפלל בבה"ך ומיטפל בשלו לגבות קצבתו שלא ע"י הלנה כלל.

ויודעים הנותנים שלמלנה הם נותנים ולא ללנה שבה אין פאן רבית כו"ך. פי לכבוד הלנה הם נותנים לו.

והו"ל כמו הילך ד' זוזי ואוזפיה לפלגיא. מ"מ צריך הוא הלנה ליטול מהקצבה שקצב למלנה שזכר שליחותא.

פיון שאין המלנה עומד ומשמש כלל. ולא טורח לגבות מהמתנדבים כלום.

שהרי הם פשוטפים זה נוטל כו"ך. וזה נוטל כו"ך ולפעמים אין הלנה נוטל כלום.

פגון שלא הוציאה הבה"ך כ"א שיעור הקצבה ושכר שליחות מוטל על שניהם. שאם נאמר אדעתא דהכי משפן לו שהוא יעמוד לשרת.

והמלנה יטול הקצבה משוחררת. א"כ יהיה שיעור השכר שליחות עוד רבית.

שזה עובד וזה נוטל פירות. ודמייא לה היא דמור"ם ס"ס קע"ב.

וּפְּרִישׁ דְּבָרָיו הַשֵּׁי"ף שָׁם דַּר"ל דְּכַשְׁהֶמֶס מְוֹטֵל עַל גּוֹף הַקְּרָקַע אַע"פ שֶׁהַמְּלִנָּה אוֹכֵל פְּיֵרוֹת מְוֹתֵר לְלִנְה לְשֵׁלֶם הַמַּס. שֶׁהָרִי הַקְּרָקַע שָׁלוֹ הוּא.

אַבֵּל כְּשֶׁהֶמֶס מְוֹטֵל עַל הַפְּיֵרוֹת כְּגוֹן שֶׁהָאֲדוֹן נוֹטֵל עֵישׁוֹר בְּתַבּוּאָה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ אֲסוּר כִּי פָרַע לִנְה לְאֲדוֹן. אַא"כ פּוֹרַע מִפְּיֵרוֹת הַשֵּׁינִיכִים לְמַלְנָה עַכ"ל.

וּמִינְה לְשַׁכֵּר שְׁלִיחוֹת שֶׁהוּא מְוֹטֵל עַל הַפְּיֵרוֹת שֶׁאֲסוּר לְלִנְה לְפָנֶיךָ מְשָׁלוֹ וְכַמ"ש. זֶהוּ הַנִּלְע"ד וְצוּי"מ וּימ"ן.

וַיִּתֵּן בְּלֵב חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל לְהַעֲמִיד דָּגֵל הַתּוֹרָה. וּלְאַפְרוּשֵׁי מְאִיסוּרָא.

לְבַל תִּהְיֶה הָאֲמֶת נְעֻדְרֵת. וְע"ד אֲמֶת ח"פ בְּשִׁילְהִי תַמּוּז יה"ל.

מִשְׁנֵת כִּי בְּאֵלֶה חִפְצַת"י נָאֵם ה' לַפ"ק. וְהַשׁו"ב נְאֻמַּת וְנִצִּיב וְנִכּוֹן וְקִיָּיִם: ע"ה יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט הָעֵנִינְךָ הַנְּ"ל הֵיךְ בֵּין כַּהֲ"ר יִחְיִיא לְכַרְיִיף נר"ו הוּא הַלְנָה.

וְהַמְּלִנָּה כ"ר יוֹסֵף חֲלוּאָה וְשִׁלּוֹל וְכַשְׁעֲמָדוֹ לְדִין וְרַבְתָּה הַצְּנוּחָה בִּינִיָּהֶם פְּשָׁרְנוּ שְׁנִינְיָה לֹא מִהֲקָרֵן סָף חֲמִשִּׁים מִתְקַאֲלִים וְנִטֵּל מֵאָה מִתְקַאֲלִים. וְה' יַעֲזָרְנוּ ע"ד כְּבוֹד שְׁמוֹ לְהוֹצִיא הַמְּשֻׁפֵּט הַנְּ"ל לְאוֹר הַחַל וְגָמוֹר: ע"ה יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֹא"א הָרַב יְקוּתִיאֵל זצ"ל סִימֵן ז' נְשִׂאֲלֵתִי בְרו"ש שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ בְּרִינּוֹחַ וְנִהְפְּכוּ.

וְרֵאוּבֵן הוּא בַע"ה וְהִלְכוּ לְהַסְתַּחֵר בְּאֵהֲלֵי קֶדֶר וְנִשְׁלָלוּ. וְרֵאוּבֵן תּוֹבַע מִשְׁמַעוֹן לְשֵׁלֶם חֲצִי הַהֶפְסֵד מִבֵּיתוֹ וּז"ן הַשֵּׁטֶר שֶׁעָשׂוּ בִּינֵיהֶם.

שֶׁהַזְּנוּקָנוּ לְהַעֲתִיקוֹ תב"ת כְּדִי לְכַתּוֹב עָלָיו מֵהַשֵּׁד"ן. הַע"ע בַּקֶּשׁ"מ בַּדל"ב הִי דָּוִד בַּר מִסְעוּד וְאֵמָאן.

וְהִי מְאִיר בַּר מִסְעוּד אַרְוֵנָא. וְהוּוה"ג וְנִשְׁתַּתְּפוּ שׁו"ג מֵהַיּוֹם וְעַסַח"י וְכ"ו שֶׁשֵּׁטְז"ק הַשְּׁנוֹת' נִמְשַׁכֵּת בִּינֵיהֶם וְהִטִּילוּ לְכִי"ה דָּוִד הַנִּז' סָף שֵׁשׁ מְאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים מִתְקַאֲלִים וְתִשְׁעָה אוֹקִיּוֹת מְכ"ט וּמְאִיר הַנִּז' או"א וְכ"מ שִׁינְוִיחוּ מֵהַש' יִטְוֵל דָּוִד הַנִּז' מר"מ סָף אַרְבָּעָה עָשָׂר אוֹקִיּוֹת וּמִחֲצִית הָאֲוִקִיָּא מְכ"ט בְּכ"ח.

וְהַשְּׂאֵר יִתְחַלֵּק בִּינֵיהֶם עֲזוה"ד דָּוִד הַנִּז' חֲלֵק וּמִחֲצָה וּמְאִיר הַנִּז' חֲלֵק וְכַשֵּׁם שֶׁהֶם בְּרִינּוֹחַ כָּף הֶם לְהִפְכוּ ב"מ. דל"ל כ"א רִינּוֹחַ בַע"ה.

וְנִשְׁפָּעוּ ש"ח בְּשִׁית"ך שֶׁלֹא יִכְחִידוּ וְלֹא יַעֲלִימוּ זמ"ז. וּבִשְׁבוּעָה זוֹ פִּיטְרוּ עֲצָמָם מִשְׁבוּעָה דְלִהְבָּא.

וְנ"ה בַּקֶּשׁ"מ בַּדל"ב עַכְמ"ד וּמְפו"ל בְּשִׁמְנָה יָמִים לַח' אֲזִיר הוּא זִיו מִשְׁנֵת תר"ב לַפ"ק וְהַפֵּל שְׁרִיר וְכָרִיר וְקִיָּיִם: יִחְיִיא לְכַרְיִיף ס"ט אַבְרָהָם בֶּן מִלְכָּא ס"ט הַשְּׁנוֹתִפִּים הַנִּז' הִלְכוּ לְסַחֲוֹר פְּאִזְמוֹר כְּמִנְהַגָּם. וּבְדָרְךָ הִלִּיכְתֶּם לְשִׁנוּקִים עֲמָדוֹ עָלֵיהֶם לְסִטִּים וּשְׁלָלוּם וּבְרַחוּ לְנַפְשָׁם.

עַד שֶׁהִלְכוּ לְאֲדוּנִיָּהֶם וְעֲמָדוֹ עָלֵיהֶם עַד שֶׁהִחְזִירוּ מִקְצַת וְנִאָבַד מִקְצַת. וְעַתָּה שָׁאֵל דָּוִד הַנְּ"ל בְּעַל הַמְּמוֹן אִי חֵיִיב הַשְּׁנוֹת' הַנִּז' לְשֵׁלֶם בְּהֶפְסֵד מִחֲצָה מִבֵּיתוֹ א"ל וּפְסִקְתִּי לוֹ דְחִיָּיב.

דָּאָף עַל גַּב דְּקִיָּימָא לֵן כְּהַרְמ"א דָּאִין הַשְּׁנוֹתִף מְשַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ דָּאִינוּ מִשְׁתַּעֲבַד אֲלֵא לְגוּף הַמְּמוֹן שֶׁהִטִּילוּ כְּבָר כְּתַבְנוּ בַמ"א זֶה כְּמָה דְהֵינְנוּ כְּשֶׁהִטִּילוּ זֶה ק' וְזֶה ר' דָּאִיכָא מִיָּהָא

גוף הממון לשניהם אבל בכגון זה שכל הממון של אחד והם מתע' פשם שה"ב כף הם
בהפסד מהיכן ישלם אם לא מביתו.

ונה פשוט. ואע"ג דנד"ז הפסד אונסין הוא וכבר כתבנו עוד דלהפסד אונסין אין השות'
משמעבד אפי' יפרשו לשלם מביתם דאונסין לא שכיחי ולא קבל עליו.

מ"מ הרי כתבנו עוד דהיכא דשכיחי אונסין וכגון נד"ז שהמשפחה היא שהולכין אליה
היא מורדת במלכות ועלולה תמיד לנזקי אונסין ומיתה ובגס עצום נמלט מה שנמלט
ממנה. ואדרבא הפסד אונסין הוא דשכיח.

אבל הפסד ממון לא שכיח כלל שכל המסתחרים אצלם מוכטח להם להרויח שלא כפי
הטבע מחמת מרדם שאין להם מבוא בעיר לקנות בזול ומחמת פן צריכין ומנכרחים
לקנות מהסוחרים ביוקר ולכף הם מרויחים עמהם הרבה.

ולכן אדרבא התנאי שהתנו וכשה"ב כה"ב אינו. אלא לענין הפסד אונסין וכיון שכל
הממון של א' והם מתנים לשלם כל א' מחצה בהפסד מנכרח דלשלם מביתם קאמרי.

קם דינא שחייב השות' הנ"ב לפרוע בהפסד אונסין הנ"ב מחצה כמו שהתנו ולראיה ביד
דוד ח"פ בתמוז תר"ב לפ"ק וקנינים: ע"ה יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל
זצ"ל סימן ח נשאלתי בענין השטר עיס' של הר"ש מזור בכהר"מ שהוציא על אברהם
ו' דו"ח שנטל סך נ"ן מנכסיו.

שהיו ביד האפו"ט בעודו קטן לרביע ש"כר. ורחוק מההפ' פדיו נ"י.

ובבחי' פמנהג שנים עשר אוקיות נחצי אוקיניא בכ"ח וזמן השטר שי' אדר פ"ח. וכתוב
על גבו פרעו' מהרינח סך שלשה ועשרים מתקאלים ושמונה אוקיות נחצי אוקיניא ועוד
הודה אפו"ט שגבה ממנו עוד רינח ששה נחמשים אוקיות.

והיום תבע הר"ש הנז' אחר שהגדיל ובא באנשים לאברהם הנז' לפרועו הקו"ר: כפר
כתבנו ע"ג השטר מה שחייב הדין מה שנתחייב בקנין בפנינו. ועתה הואלתי לבאר
הדברים ולהרחיבם למען ירוץ הקורא בהם: תחי' הנה ספק אם מותר לחת רינח ממון
שהגדיל.

כיון שהשטר בתנאי אבק רבית קרוב לש"כר ורחוק וכו'. והתירו ע"פ דברי הרב מש"ל
פ"ד ממלנה שהתיר כיון שנעשה תחי' בהיתר.

וחילק בין משכו' דעכ"פ יפדה. ובין עי' דקרוב לש"כר.

והביא ראיה מההרלב"ח נעם היות שהיו דבריו סתומים אצלנו ולא נתברר לנו החי'
יפה. כפר שלחתי זה כמה ע"ז למ"ר חמי ז"ל בעודו בחיים.

והוא שלח לכמה"ר רפאל אבן צור ז"ל לראות דברי מהרלב"ח במקומם שהס' מצוי
אצלו ושלח לו שהחילוק ברור בדברי מהרלב"ח ז"ל. והעתיק לו לשונו וכתב לו שמר
אביו ז"ל כתב להתיר בכל ענין דכיון דאשתרי אשתרי.

וגם מו"ח ז"ל כתב לי ש'לדעת הרב מו"ד זלה"ה להתיר בכל ענין בין בקרוב לשקר בין בעכ"פ יפדה. באופן שנגברר הספק ופסקנו שתייב הלנה הנז' לפרוע רינח אף מה שעלה אחר שהגדיל עד היום.

ולכן תבע הר"ש הנז' ללנה הנז' לפרוע הרינח. והלנה המציא לפנינו שטר שבו.

ובו פתוב ש'בא הלנה לפנייהם ואמר ש'כל הקרן שהיה בידו מאחרים מאז ומקדם מאייר צ"ג. דקדק חשבוננו עליו בזמן הנז' שרצה לילה לערי אדום.

ומצא נאבד פולו. ממנו נפסד ממנו נאבד.

ומאייר צ"ג עד אייר צ"ד לא נשא ונתן כלל אלא שהיה שמיט ואכיל מתמצית הקרן הא' שהי"ל ביד אחרים. ומאייר צ"ד עד סיון תקצ"ו שבו נשבע נשא ונתן עוד בממון אחרים שזולת הא' והפסיד והרויח.

והיום דקדק חשבוננו כל מה שנשא ונתן מאייר צ"ג עד אותו היום ומצא שהיה הפסד רבה על הריוח הרבה. אלא שאינו יכול לידע כמה הוא הפסד לנפות לבעלי המעות חלקם.

אף זה יודע שלא הי"ל רינח כלל אחר שיתמלא הקרן. ובכן נשבע שהקרן שהיה בידו מאייר צ"ג עד אותו היום פולו נאבד ו'שלא הרויח במשאו ומתנו כלום מזמן הנז' עד היום.

כי רבה הפסד על הריוח. עד כאן תנרף מה שנמ"ך בשטר שבועתו הנ"ל.

ובזה רצה ליפטר מלתת רינח העיס' הנז' מסיון צ"ו שנשבע. ולא מאייר צ"ג שבו פלה הקרן הא'.

ושמשם לא הרויח כמו שנשבע ש'כבר פרע כשרצה לצאת מן העיר בזמן הנז' ביד האפו"ט' עספ"א כפי הבחי'. ואני השבתי לו שאם היה נשבע שדק' חשבוננו מיום הודאת העיס' ולא מצא רינח כלל.

היתה מועלת שבועתו ליפטר מכולם וינפה מן הקרן כל מה שמודה המלנה שפרע לו מן הריוח וכמו שאנו נוהגין לדון בכל המתע' ש'כתוב בשטרותיהם שהבחי' בידו לפרוע כו"ך בכ"ח בעח"ב או לדק' חשבוננו ולחלוק ש'שטוען המתע' לבסוף שלא הרויח ונשבע.

אנו מאמינים אותו בשבו' ומנפים לו מהקרן כל מה שמודה מלנה שפרע לו מן הריוח. ואע"ג דכתב מר"ן ביוז"ע סי' קע"ז ס"ך המתעסק בשל חבירו ונותן לו רינח בכל שנה.

ולבסוף טוען שלא היה שם רינח אינו נאמן מאחר שנתן לשם רינח. וכן בכ"מ סי' פ"א ס"ל ע"ע כ'ר חילק הרב מו"ד ז"ל חילוק נכון וברור.

דמר"ן איירי בסתם עיס' שאין קונה ממנו הריוח של כימ"ה בשום סף בכ"ח. אלא שמתנים למחצית ש'כר או לרביע ושותקין.

בְּהָא הוּא דְקָא' מֶר"ן דָּאם פֶּרַע לֹו מִיַּדִּי שְׁנָה בְּשְׁנָה וּא"ל זֶהוּ הַרְיִנַח שְׁעֵלָה לָּהּ שְׁנָה זֹו יו"ד וְשְׁנָה זֹו ח'. וְכֵן עֲזַה"ד וְלֹא מְצִי לְמִי לְבַסּוֹף דְּקַדְקַתִּי חֲשָׁבוּנִי עַכְשָׁיו וְלֹא מְצֵאתִי רִינַח דְּמִסְתַּמָּא בְּכָל זְמַן לֹא הִיָּה פּוֹרַע עַד שְׁמִדְקַדְק וּמוֹצָא רִינַח.

דאל"כ מהיכן הִיָּה יודע לַתַּת לֹו שְׁנָה זֹו יו"ד וְשְׁנָה זֹו ח'. אֲבָל בְּמַתְע' לְמַחְצִית שְׁכָר אוֹ לְשְׁלִישׁ וְלָרְבִיעַ וְחֻזְר וְקוֹנָה מִמֶּנּוּ הַרְיִנַח שֶׁל כִּימ"ה בְּכו"ך בְּכ"ח שְׁאַיִן הַלְוָה סוֹמְךָ לְדַקְדָּק הַחֲשָׁבוֹן כָּלל בְּשׁוּם זְמַן אֲלֵא שְׁפּוֹרַע סָךְ קָצוּב כְּמוֹ שְׁקָנָה מִמֶּנּוּ.

בְּהָא וּדְאִי מְצִי לְמִיטְעֵן הַלְוָה לְבַסּוֹף שְׁמַעוּלָם לֹא דְקַדְקַתִּי חֲשָׁבוֹן עַד עַכְשָׁיו וְלֹא מְצֵאתִי רִינַח. וַיִּשָּׁבַע וַיִּנְכַּף מִן הַקָּרָן כָּל מַה שְׁמוּדָה מְלִנְהָ שְׁנַתָּן לֹו בְּתוֹרַת רִינַח.

וּמִיָּהוּ אִם אֵינן הַמְלִנְה מוּדָה לֹא תוֹעִיל שְׁבו' הַלְוָה לְנַפּוֹת מִן הַקָּרָן שְׁהָרִי זֶה כְּטוֹעֵן נֶגֶד הַשְּׁטָר פְּרַעְתִּי דְּפָשִׁי דְלֹא מְהִימֵן אִפִּי אֵינן בּוֹ נְאֻמָּנוֹת אֲלֵא שְׁהַמְלִנְה נִשְׁבַּע עַל שְׁטָרוֹ וְנוֹטֵל אִם יֵשׁ בּוֹ נְאֻמָּנוֹת גּוֹכָה בְּלֹא שְׁבו'.

כָּל זֶה הִיָּה רְאוּי בְּדִין אִם הִיָּה נִשְׁבַּע שְׁדָק' חֲשָׁבוּנוֹ מִיּוֹם הוֹדָאת הָעֵיֶס' שְׁלֹא מְצָא רִינַח כְּלוּם. אֲבָל עַכְשָׁיו שְׁלֹא נִשְׁבַּע עַל זְמַן הַקּוֹדֵם כָּלל.

לֹא הוֹעִילָה שְׁבוּעָתוֹ אִפִּי לְזְמַן הָאֲחֵרוֹן שְׁעַד זְמַן הַשְּׁבו'. דְּכִינֵן שְׁלֹא נִשְׁבַּע עַד זְמַן הַקּוֹדֵם אֲנִי אוֹמֵר שְׁבִזְמַן הַקּוֹדֵם הַרְוִיחַ הַרְבֵּה בְּרַבִּיעַ שְׁהַתְּנוּ.

וְהוּא קָנָה מִמֶּנּוּ כָּל הַרְיִנַח שְׁעוּלָה לֹו בְּרַבִּיעַ שְׁלֹו בְּכִימ"ה בְּעַד מַה שְׁיַפְרַע לֹו כו"ך בְּכ"ח כִּימ"ה. בְּאַנְפֵן שְׁשְׁבוּעָה זֹו שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֹא הַרְוִיחַ בְּזְמַן הָאֲחֵרוֹן לֹא הוֹעִילָה לֹו כְּלוּם לְשׁו"ז מִהַזְּמַנִּים הַנִּז'.

ע"ך נמ"ך: ע"ה יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט סִימָן ט בְּכוֹר שְׁאַיִן אָבִיו בְּעִיר וְאַמּוֹ רוֹצָה לְפָדוּתוֹ יְכוּלָה הִיא לְפָדוּתוֹ עַל יָדָה אוֹ עַל יְדֵי אַחַר שְׁיַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ בְּמִקּוּם הָאֵב. וְכמ"ש הַשְּׁ"ךְ וְהט"ז בִּיו"ד ס' ש"ה בְּשֵׁם כְּפָה רַבְּנוֹתָא.

וְדִלָּא כְּמוֹר"ם שָׁם. וְכֵן עָשִׂינוּ מַעֲשֵׂה.

וְאֵע"ה בְּרַכְתִּי בְּמִקּוּם אָבִי הַבֵּן אַקְב"ו לְפָדוּת אֶת הַבְּכוֹר. וְכמ"ש מֶר"ן שָׁם בְּפוּדָה אֶת עַצְמוֹ: ע"ה יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט חֶלֶק אָבֵן הָעֶזֶר הַלְכוֹת שְׁיַדוּכִין וְקִדּוּשֵׁין סִימָן י' שְׁאַלָה מְעִיר אַרְבָּאט יע"א.

בְּדִין יְתוּמָה שְׁמַחְלָה לְאַחִיָּה הַקָּטָן מִמֶּנָּה כָּל מַה שְׁיַרְשֶׂה מֵאַבִּיהָ בְּעַד הַנְּדוּ' שְׁנַטְלָה וְהַכְּנִיסָה לְבַעֲלָהּ. וְהַסְכִּים הַמְשׁוֹנְדָּה וְזֶה מַה שְׁפָתְבָנוּ: נִדְרָשָׁנוּ לְהַשְׁקִיף עַל הַמַּחְזִ' הַנְּ"ל שְׁמַחְלָה הִיְתוּמָה הַנְּ"ל לְאַחִיָּה הַנְּ"ל.

אִם הִיא קִיָּימָת בְּדִין אוֹ לֹא. אוֹ אִם תּוּכַל לְחַזֵּר הִיְתוֹ' לְאַחַר זְמַן בְּטַעֲנַת מַחִי בְּטַעוֹת אוֹ מַחְמַת אֵיזָה מוּדְעָה.

וְאַחַר הַהַתְּבוּנָנוֹת בְּכָל הַפְּתוּב בְּשְׁטָרוֹת הַנְּ"ל נִר' דְּהַמְחִ' מַצַּד עַצְמָה קִיָּימָת. בֵּינן מַצַּד הַדִּין בֵּין מַצַּד הַמְּקָנָה שְׁאֵע"פ שְׁבַתְּקוֹנוֹת פְּתוּב שְׁמַחְזִ' הִיְתוֹ' לְאַחִיָּה אוֹ לְאַמָּה אוֹ לְשֹׂאֵר קְרוֹבִים הִיא בְּטִילָה.

ונאפני באומרת התקבלתי כל הסף הראוי בירושתי. אם לא בהסכמת ב"ד של ג' ויחקרו בדבר היטב.

ויכתוב הסופר וקעד בשטר המחיי שיהיו מצויים שם הח' הדיינים ה"ה פ' ופ' ע"כ. הרי סימנו וז"ל זולת אם תהיה המחז' בהסכמת הארוס שאז היא קיימת.

שונדאי לא הסכים הארוס במחז' עד שהיתה מחיי גמו' בלי טעות. ע"ך: והגם שונאמר דדוקא ארוס דהיינו שנתארסה לו בקידושין שאינו חושש מלהסכים מחשש פירוד.

ולא משודך בלא קידושין שהוא פאנוס להסכים מחשש פירוד. מ"מ הרי פתוב עוד בשולתי התקנה משם מהר"ש סירירו ז"ל וז"ל.

תומה יוכן קודם שתבגור שאם היא גדולה מחילתה מחילה. וכן המנהג ע"ך.

ובנד"ז הרי יש פאן הסכמת המשודך. וגם נר' מהשטר הנז' שהיא גדולה בשנים.

אלא שלא השלימה עשרים פנ"ל. ועוד זאת יתירה בנד"ז שמבואר מתוך השטר הנז'.

שהגם שהיא גדולה מינה עליה אביה אפוט' לפקח על נכסיה. ובנדאי שבעצת האפוט' ובמעמדו עשתה מה שעשתה.

ומה גם לפי הנשמע שהאפוט' שמיינה עליה הוא הח' כהרמ"ט נר"ו החתום א' בשטר הנז'.

ל. שמן הסתם בנדאי יודע הוא ערף עושרו של האב.

וחלילה לו להיות רואה ומעמעם וכינן שפן בנדאי שלא היה טעות כלל. אלא או שבאמת קבלה מה שראוי לה מן שלם.

או שידעה בטיב פמה עולה לה וקבלה מקצת ומחלה במקצת לאחיה ב"ן. בלי שום אונס וטעות רק לאהבתה אותו ולרחמנותה עליו.

ולשלא לקפחו ולתת נחלתו לאחר בנדויניא. ובפרט אם נטלה דבר גדול ומספיק לפי פבודה: ולענין אם יכולה לחזור בדין בטענת מחיי בטעות ותאמר סבורה הייתי שאינו עולה לי כל כך.

ולכך מחלתי. גם בזה נר' שאינה יכולה לחזור.

שמלבד שי"ל דלפי מה שהשוו בתקנות הסכמות הארוס להסכמ' ב"ד נר' שכשם שכשתהנה הסכמת ב"ד בנדאי אינה יכולה לחזור בטענת מוטעת הייתי. שבנדאי חקרו ודרשו וידעו האמת.

זולת אם יתברר שטעו בנדאי. פן הדבר ג"כ בהסכמת הארוס.

וכן מבואר בדבריהם שכתבו שכשהיה הדבר בהסכמת הארוס בנדאי לאהספים עד שהיתה מחיי גמורה בלי טעות. וכמש"ל ומה גם בנד"ז שהיתה ג"כ הסכמת האפוט' כנז' מלבד זה נראה דהכא לא שייך כלל טענת מחילה בטעות.

כינן שאמרה בפ"ל יודעת אני שיש לי בנד אחי ד' אלפים דורות ונאפני הכי מחלתי לו וכו' ע"ך. שזהו הלשון המועיל בין באונאה בין במום.

בין במקח טעות. ועיין בתשוב' הרב ד"ן סי' כ"ד בשם פמ"ה פוסקים דלא מיקרי מחילה בטעות אלא בדידעין דלא ידע המוחל פמ"ה מחיל.

א"נ דלא ידעין אם ידע או לא. דמסתמא אמרינן דלא ידע.

אבל אם אמר בפ"י ידענא פמ"ה מחילנא שוב אינו יכול לטעון בטעות מחילנא. ע"ש באורח.

ומה גם בנד"ז דאפי' מן הסתם י"ל דנדאי ידעה ע"י האפו"ט. ואם לא ידעה יכולה היתה לידע על ידו.

נדמי להיהא דמהרי"ק שהביא הרב ד"ן סי' י"ו וז"ל דמאחר שיהיה בידי המוחל להשביע את אחותו ולא חש להשביעה אלא על דבר מועט גלי אדעתיה דגמר ומחיל. דהיאך נאמר דהנייא מחילה בטעות.

דאדעתא שיהיה הממון מרובה לא מחל. נהרי הוא לא חש לברר הממון ולהשביע את אחותו כדי לדעת סך הממון אם רב ואם מועט ע"כ גמר ומחל בכל הממון.

ומ"ה מה שעשה עשוי. ע"ד: ולענין אם מהנייא מו' בנד"ז לכאורה נראה דמהנייא דמתנה היא זו שנטלה מקצת מהראוי לה ונתנה השאר לאחיה.

ובמתנה ומחז' בג"ד לחוד. או אונס לחוד סגי לבטולה.

נהגם שנתחכמו הסופרים הנ"ל לכתוב בה אחריות לגבי הקרקעות כנ"ל. נראה שאין זה מועיל.

כיון שידוע לנו שאינה אלא מתנה ועיין ר"ס רמ"ב ובסמ"ע שם סק"ב. אלא שמצד אחר נר' דנד"ז דין מקר יש לו.

שמן הידוע שנקסי האב בנדאי רובם סחורות וחובות וקרקעות. והבת בנדאי לא נטלה בעד חלקה כ"א חפצים הראויים לנדו' שקנה לה אחיה מהאמצע.

או מעות מהאמצע ג"כ. גם נטלה מחצית החצר הנ"ל שפחרה מהאמצע ג"כ.

שחלקה בחצר אינו אלא ששה חלקים מד'. חמשה חלקים מאמה וחלק א' מאביה.

ונמצא אחיה פקונה מפנה חלקה בסחורות ומטל' וחובות וקרקעות עידיית ובינונית וזיבורית. בעד מה שנתן לה כו"ד מעות בעין או חפצים הראויים לנדו' עם מחצית החצר שפחרה.

וכיון שיש פאן תורת מקר לא מהנייא מו' בלא אונס. ועיין בסי' ר"ה ס"ד דאפי' בכופהו למפור פחות משיוו דאין פאן תורת מקח אלא מתנה.

מ"מ חשיב מקר לענין שאם מסר מו' בעינן שיכירו העדים באונסו כמו במקר ע"ש. ואעפ"י שלא נזכר בשטר הנ"ל שבעד כו"ד שקבלה מעות וחפצים ומחצית החצר גמרה וזיפקתה השאר לאחיה.

אין זה כ"א מחסרון ידיעת הסופרים. וכאלו נכתב פן דמי.

דנדאי פֿה הָיָה הַעֲנִין. וּמִגּוּפוֹ שָׁל שְׁטַר נִרְאָה מְבוֹאָר פֿון דאל"ך מָה הַלְשׁוֹן אוֹמֶרֶת וּמְכַרָּה לְאַחִיָּה הַקְּרָקְעוֹת וְכוּ' וְגַם מָה עֲנִין הָאֵח' שְׁהִזְכִּירוּ.

וּבְפֶרֶט בְּקִרְקַע מוֹרִישָׁם. וְגַם מָה מְקוּם לְהַשְׁבִּיעָה שְׁלֵא לְחַזֵּר בְּטַעֲנַת פְּחוּתָה מִפֿון ר' שְׂאִין פְּחוּת מִפֿון ר' חוֹזֵר אֵלָא בְּמֶכֶר וְלֹא בְּמִתְנָה וְכַמ"ש בְּסִי רל"ה.

וְגַם בְּתַחֲלַת הַדְּבָרִים פְּתָבוּ שְׁהוֹדִית שְׁקַבְלָה פֿל חֲלָקָה. וְלֹא נִזְקַקְנוּ לְמַחֲלָה וְלִזְכִּיָּה אֵלָא לְעֲנִין אִם נִשְׁאַר פְּלוּם מְחֻלָּקָה.

וְה"ז פֿאַלוּ פְּתָבוּ שְׁפַעַד כּו"ך שְׁקִי זְכָתָה הַשְׁאַר לְאַחִיָּה הַנּוֹ'. וּמ"מ אִם יֵשׁ שְׁעַת הַפּוֹשֵׁר עֲדִיר טְפִי שְׁיִחְזָרוּ וְיִקְנוּ מִיַּד הַבַּת שְׁנִית.

וְיִכְתְּבוּ שְׁטַר אַחַר מִפּוֹ' פֿעֲנִין שְׁפַתְבָּנוּ. דְּבִלֵּא"ה יֵשׁ שְׁגָגָה בְּמָה שְׁפַתְבוּ הַקְּנָאוֹת הַחֹבוֹת שִׁבְע"פ פְּדָרָף הַרְשָׁאָה שְׁמֵן הַדִּין אֵין הַחֹב שִׁבְע"פ נִקְנָה אַג"ק וְאֵין כּוֹתְבִין עָלָיו הַרְשָׁאָה מִן הַדִּין אֵלָא תִּקְנַת הַגְּאוּנִים הִיא לְכַתּוֹב גַּם עָלֶיהָ הַרְשָׁאָה.

שְׁלֵא יִטּוֹל פֿל א' מִמּוֹן חֲבִירוֹ וְיִלְךָ לוֹ לְמַדִּינָה אַחֲרַת וְכַמ"ש בְּסִי קכ"ג ע"ש. וְזֶה בְּעוֹשֵׂה שְׁלִיחַ לְבַד לְהִבִּיא אֶת שְׁלוֹ.

אַבְל בְּרוּצָה לְהַקְנוֹת לוֹ לְגַמְרֵי וְכַנּוֹד"ז בְּמָה יִקְנָה. וְעוֹד דְּאַפִּי בְּפִקְדוֹן בְּעֵין שְׁנִקְנָה אַג"ק וְלִדְעַת הַרְבִּי יִכּוֹל לְהַחְזִיק הַמּוֹן לְעַצְמוֹ וְכַמ"ש בְּסִי קכ"ב ע"ש.

וּבְש"ף ס"ק כ"ה. מ"מ יִכּוֹל הַמְרַשֵּׂה לְבַטֵּל הַהַרְשָׁאָה וְכַמ"ש בְּסִי הַנּוֹ' ס"ג ע"ש.

וּבְש"ף סק"ט. בְּאֵןפֿן שְׁלַחֲחוּבוֹת שִׁבְע"פ לֹא עָשׂוּ תִּיקוּן הַמוֹעִיל שְׁיִהִיו נִקְנִין לְמַקְבֵּל.

אַבְל מָה שְׂאָנוּ נוֹהֲגִין לְעֲשׂוֹת בְּכַגּוֹן זֶה עַפ"י רְבוּתִי הָא' ז"ל הוּא לְכַתּוֹב בַּל' חַיִּיב שְׁחִי"ע הַנּוֹתֵן שְׁפֵל חֲלָקוֹ הַמַּגִּיעוֹ בְּחֹבוֹת שִׁבְע"פ מַעֲתָה חִי"ע לְתַתּוֹ וּלְפִרְעוֹ לִפ' וְהַמַּקְבֵּל יִטַּל בְּגַבִּייתָם וְיִטַּלֵּם לְעַצְמוֹ.

וְזוֹ הִיא הַדְּרָף הַנְּכֻוֹנָה. וְלִכֵּן אִם פֿוֹשֵׁר הַדְּבָר שְׁיִוְכְלוּ לְחַזֵּר וְלִקְנוֹת מִהֵיתוֹ שְׁנִית.

יִחְזִירוּ פֿל הַקְּנִין וְיִכְתְּבוּ שְׁטַר אַחַר מִתְּנָקֵן כַּנּוֹ' וְאִם לֹא יוֹכְלוּ לְחַזֵּר וְלִקְנוֹת מִיָּדָה. אִם נִתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת הֵיתוֹ לְכַתּוֹב וְלְחַזֵּר וְלְכַתּוֹב שְׁטַר חֲזָק בְּאוֹפ"ה מִן הַדִּין.

נִרְאָה שְׁיִכּוֹלִין לְחַזֵּר וְלְכַתּוֹב שְׁטַר אַחַר מְעַכְשָׁיו. וְיִתְקַנוּ אֵןפֿן זְכִיית הַחֹבוֹת כַּנּוֹ' וְאִם לֹא נִתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לְזֶה.

זְכִיית הַחֹבוֹת הַנּוֹ' רוֹפְפֶת בְּיַד הַמַּקְבֵּל אִף שְׁאַר הַדְּבָרִים זְכִיית בָּהֶם ז"ג וְאֵין הַבַּת יִכּוֹלָה לְחַזֵּר לֹא בְּטַעֲנַת מַחִי בְּטַעֲנוֹת. וְלֹא בְּטַעֲנַת מוֹ' פנ"ל.

זֶהוּ הַנִּלְע"ד בְּכָל זֶה: ע"ה יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט סִימֵן י"א. שְׁאֵלָה מְעִיר פֿאַס יע"א בְּמִי שְׁחִי"ע לְעֲשׂוֹת דְּבָר פ' לְיוֹם פ' וְאִם עָבַר הַזְּמַן שְׁחִי"ב לְחֲבִירוֹ קָנַס כּו"ך פֿגוֹן לְבֹא וְלִיכְנֹס לְחֻנְפָּה עִם פ' לְזַמֵּן פ' וְאִם לֹא בָּא לְזַמֵּן פ' שְׁחִי"ב כּו"ך לְמַשְׁוֹדְכַת וְהַגִּיעַ הַזְּמַן וְנִאָּנַס וְלֹא בָּא פֿגוֹן שְׁחֵלָה אוֹ שְׁלֵא הָיוּ שְׁיִירוֹת מְצוּיּוֹת וְשׁוֹב עָבַר הָאֵןס וְלֹא בָּא וְכַעֲבוֹר מְקַצֵּת הַיָּמִים תְּבַעָה הַמְשׁוֹדְכַת הַקָּנַס בְּאוֹמְרָה שְׁחִי"ל לְבֹא אַחַר שְׁעֵבֵר הָאֵןס: תְּשׁוּבָה בְּסִי כ"א מִי שְׁקָנוּ מִיָּדוֹ וְכוּ' וְאִם הָיָה אֵןס בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם ה"ז פֿטוֹר מִקְּנִין זֶה וְכוּ' וְכַתְּבַת הַסַּמ"ע

פ"ו והו"ל פאלו לא קנה בקנן מעולם ואפי' עבר האונס ולא בא מיד וכו' ע"ך מ"ש
ובס"ק שאחריו ובש"ך שם דאפי' אם הוא תובע יבא כ"ז שיירצה וישבע ויטול.

ועם היות שגור קצת לחלק דשאני התם דהשבועה ליפטר וכ"ש ליטול אין בה הנאה
לשפגגדו אם הקדים או אחר משא"ך במתחייב להכניס פ' לחנפה לזמן פ' כל זמן
שמתעכב מונע ממנה הנאה ואפ"ש עבר האונס ולא בא חל עליו הקנס.

מ"מ מדברי הסמ"ע שפתי דהוי פאלו לא קנה בקנן מעולם משמע דאין חילוק דאפי'
קיבל לעשות דבר שנהנה בו חבירו כיון שהאונס מבטל הקנן פאלו לא היה נשאר הדבר
פאלו בדברים בעלמא דיברו ואין פאן קנן המסחיבו: ומזה נראה דאפי' אם ח"ע בדבר
שכשעבר האונס ולא עשאו אין חבירו צריך לו עוד פגון שח"ע להביא לו חטים לפסח
לר"ת ניסן ואם לאו שחייב קנס כו"ך ונאנס ביום ר"ח ולא הביא ועבר האונס ולא הביא
אפי' אח"ך וביני ביני עבר הפסח ואין חבירו צריך להם שאינו יכול לומר לו אביא לך
עכשיו כמו בשבועה שאומר אשבע עכשיו.

שעכ"ז פטור כיון שהאונס מבטל הקנן וכאלו לא קנו מידו מעולם. זהו הנר' לי להשיב
בזה וע"ד אמת ח"פ באדר א"ן לפמ"ה וקנינים: ע"ה יעקב בירדוגו ס"ט סימן י"ב.

שאלה ממו"ץ י"ץ במעשה שהיה כה היה ראובן שאל טבעת משמעון. והודיעו שרוצה
לקדש בה אשה והטבעת הנז' לא של שמעון הנז' היתה אלא של לוי והיתה משכונ ביד
שמעון הנז' על חוב שיש לו על לוי הנז' אף ראובן הנז' שהוא אמר שבאותה שעה שקדש
בה האשה עדיין לא היה לו ידיעה שהטבעת הנז' היה משכונ ביד שמעון הנז' עד אחר
זמן שבא לוי לפדות הטבעת הנז' מאת הר' שמעון הנז' ומחמת שהטבעת הנז' היא נאבדה
מיד האשה הנז' אז נודע לכל שהטבעת הנז' היא של לוי הנז' והאשה הנז' לא היה לה
ידיעה בשום ענין אלא שקיבלה קידושין בסתם פדרה כל הארץ.

ולשאו"ל הגיעו אם צריך קידושין אחרים. ואת"ל שצריכין קידושין אחרים.

אם צריכים פוס וברכה ביום ראשון או לא. על הפל יורו מו"ץ ויבא שכמ"ה: תשובה
בסי' כ"ח מטור אה"ע סי"ט כתב מר"ן וז"ל השואל חפץ מחבירו והודיעו שרוצה לקדש
בו אשה הרי זו מקודשת.

ואם לאו הרי זו ספק מקודשת. ע"ך וכתב הרב בית שמואל ס"ק מ"ח וז"ל והודיעו
שרוצה לקדש בו דאז אמרינן שגמר בלבד ליתן לו באותו ענין שיועיל לקדושין ואם לא
יועיל בל' שאלה שיהיה בלשון מתנה ולכל הפחות תהיה המתנה ע"מ להחזיר ותהיה
מקודשת ויקנהו מן האשה ויחזירנו או יחזיר דמיו.

פי הנותן מתנה לחבירו ע"מ להחזיר. אם אינו מחזיר לו הפלי רק הדמים הוי חזרה ואז
אין צריך להודיע לה ששאל הפלי אלא מקדש אותה בפלי פי הוא יכול להחזיר להמשאל
דמי הפלי ע"ך.

ובסעיף י"ב כתב מר"ן וז"ל היה לו משכונ על חוב שיש לו על אחרים וקדש בו הרי זו
מקודשת. לפי שבע"ח יש לו קנן בגוף המשכונ ע"ך.

וְכַתֵּב הַרְבֵּי ב"ש סקל"א וְנ"ל וְצָרִיף לְהוֹדִיעַ לָהּ שְׂאִינוּ שְׁלוֹ אֶלָּא מִשְׁכּוֹן הוּא מְשׁוּם דִּיכּוּלָּה לֹאמַר אֵין רְצוֹנֵי לְהִתְקַדֵּשׁ בְּדָבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ כַּמ"ש לְקַמֵּן בְּטַבְעַת שְׂאוּלָה עַכ"ד פִּי דְלְקַמֵּן בְּטַבְעַת שְׂאוּלָה אֶמְרִינֵן נְמִי שְׂצָרִיף לֹאמַר לְמִשְׂאִיל שְׂרוּצָה לְקַדֵּשׁ בּוּ דָאז אֶמְרִינֵן דְגָמַר בְּלַבּוֹ לְתַתּוֹ לּוֹ לְפָחוֹת מִתְּנָה ע"מ לְהַחְזִיר וְנַעֲשֶׂה שְׁלוֹ לְגַמְרֵי דָאֵי בְּעֵי מַחְזִיר דְמִים וְהוּיָא חֲזָרָה וּמִפְּנֵי כֵן א"ץ לְהוֹדִיעַ לְאִשָּׁה פְּדֵי שְׂלָא תֹאמַר אֵין רְצוֹנֵי לְהִתְקַדֵּשׁ בְּדָבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ.

דְּהָא שְׁלוֹ הוּא. וְאִם לֹא הוֹדִיעוּ אֵי שְׂלָא גָמַר בְּלַבּוֹ לְתַת וְעַדִּין אֵינוּ שְׁלוֹ.

דְּשְׂאִלָה הִדְרָא בְּעֵינָהּ שְׁכָל הִנָּאָה שְׁלוֹ. מ"מ יְכוּלָה הָאִשָּׁה לְטַעוֹן אֵין רְצוֹנֵי לְהִתְקַדֵּשׁ בְּדָבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וְלִהְיֵי אֵינָה אֶלָּא סְפַק מְקַנְדָּשָׁת לְמַקְדֵּשׁ בְּמִשְׁכּוֹן שְׂאֵעַפ"י שְׂיֵשׁ לּוֹ קִנְיָן בְּגוּפּוֹ דְקִי"ל בַּע"ח קוּנָה מִשְׁכּוֹן כִּינּוּן שְׂאִינוּ שְׁלוֹ לְגַמְרֵי וְצָרִיף לְהַחְזִירוֹ בְּעֵינֵינוּ לְבַעֲלִים כְּשִׁיבּוֹאוֹ לְפָדוֹת יְכוּלָה הָאִשָּׁה לֹאמַר אֵין רְצוֹנֵי לְהִתְקַדֵּשׁ בְּדָבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ לְגַמְרֵי.

וְלָכֵן אֵינָה מְקַנְדָּשָׁת עַד שִׂיּוּדֵי עֵנָה שְׂאִינוּ אֶלָּא מִשְׁכּוֹן. וְנַר' דְּבָהָא דְמַקְדֵּשׁ בְּמִשְׁכּוֹן אִם לֹא הִיְדִיעָה אֵינָה אִפִּי סְפַק מְקַנְדָּשָׁת.

דְּדוֹקָא בְּשׂוֹאֵל וְלֹא הוֹדִיעוּ שְׂרוּצָה לְקַדֵּשׁ בּוּ הוּא דְהוּי סְפַק מְקַנְדָּשָׁת. שְׂמָא גָמַר בְּלַבּוֹ לְתַת אוֹ לֹא אֶבֶל בְּמַקְדֵּשׁ בְּמִשְׁכּוֹן אֵינָה אִפִּי סְפַק אִם לֹא הוֹדִיעָה דְּנֹדָאֵי אֵין רְצוֹנָה לְהִתְקַדֵּשׁ בְּדָבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ.

וְכִינּוּן שְׂיִכּוּלָה לֹאמַר אֵין רְצוֹנֵי וְכו' לֹא חָלוּ הַקִּדּוּשִׁין כָּלֵל: מְכָאן אִתָּה לְמַד לְנַד"ז שְׂהִטְבַּעַת הֵיָתָה מִשְׁכּוֹן בְּיַד שְׂמַעוֹן בְּחֹב שְׂיֵשׁ לּוֹ עַל לּוּי וְהַשְׂאִילָה לְרֹאבוּן אַף עַל פִּי שְׂהוֹדִיעוּ לְמִשְׂאִיל שְׂהוּא רּוּצָה לְקַדֵּשׁ בּוּ אִשָּׁה כָּל שְׂלָא הוֹדִיעַ לְבַעֲלִים ה"ז שׂוֹאֵל שְׂלָא מַדְעַת וְגִזְלָן הוּי וְדָמֵי לְנִכְנָס לְבֵית חֲבִירוֹ וְלִקַּח כְּלֵי אוֹ אֲנָכֵל וְקִנְדֵּשׁ בּוּ דְסַעֲרֵי י"ז דְּאֶמְרֵי הוּאִיל וְקִנְדֵּשׁ בְּמִמּוֹן חֲבִירוֹ שְׂלָא מַדְעַת חֲבִירוֹ הָרִי זֶה גִזְלָן ע"ש.

וְאֵעַפ"י שְׂאִם הִיָּה מִשְׁכּוֹן בְּיַד הַבַּעַל עֲצָמוֹ וְקִנְדֵּשׁ בּוּ הוּיָא מְקַנְדָּשָׁת אֵעַפ"י שְׂהוּא ג"כ שׂוֹאֵל שְׂלָא מַדְעַת וְכַמ"ש בְּסִי רַצ"ב בְּהַלְכוֹת פְּקֻדוֹן דְּשׁוּמְרֵי גּוֹפִיָּה אִם נָטַל הַפְּקֻדוֹן וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ הו"ל שׂוֹאֵל שְׂלָא מַדְעַת וְגִזְלָן הוּי עֲלֵיהָ מִשְׁעַת תְּשַׁמֵּשׁ אֵעַפ"י שְׂאִינוּ מְחַסְרוֹ.

נִרְאָה דְשְׂאִנֵּי שׁוּמְרֵי גּוֹפִיָּה דָאֵין דְרָף הַבַּעֲלִים לְהַקְפִּיד עֲלֵיוּ בְּכַגּוֹן זֶה אִם נָטַלוּ וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ לְקַדֵּשׁ בּוּ אֵת הָאִשָּׁה שְׂלָא בְּרִשׁוֹת וְלֹא הוּי גִזְלָן. אֶבֶל שׂוֹאֵל מִשׁוּמְרֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ וְדָאֵי דְרָף הַבַּעֲלִים לְהַקְפִּיד וְהוּי גִזְלָן כָּל שְׂשָׂאֵל שְׂלָא מַדְעַת בְּעֵלִים.

דְּאֵנָּן סְהַדֵּי שְׂאֵין רְצוֹן הַמְּפָקִיד שְׂיִהְיֶה פְּקֻדוֹנוֹ בְּיַד אַחַר שְׂאִינוּ שׁוּמְרֵי שְׁלוֹ. וְאֵין לּוֹ שְׂיִיכוּת עִמּוֹ.

וְכ"ש בְּנַד"ז שְׂנֹסְרָף עוֹד שְׂקִינְדֵּשׁ בְּמִשְׁכּוֹן שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וְלֹא הוֹדִיעַ לְאִשָּׁה. וְיְכוּלָה הִיא לֹאמַר אֵין רְצוֹנֵי לְהִתְקַדֵּשׁ בְּדָבָר שְׂאִינוּ שְׁלוֹ וְכַמ"ש וְאֶפִּילוֹ אֵי לֹא הִנָּה מִקְרִי גִזְלָן בְּמָה שְׂשָׂאֵל לְקַדֵּשׁ בּוּ שְׂלָא מַדְעַת הַבַּעֲלִים.

אִפְתִּי בְּעֵי הוֹדְעָה לְאִשָּׁה דְּהָא לֹא שְׂיִיף לְמִימַר בְּזֶה דְכִינּוּן שְׂהוֹדִיעַ לְמִשְׂאִיל שְׂרוּצָה לְקַדֵּשׁ בּוּ מִסְתַּמָּא גָמַר בְּלַבּוֹ לְתַתּוֹ לּוֹ לְשֵׁם מִתְּנָה לְפָחוֹת ע"מ לְהַחְזִיר וְשְׁלוֹ הוּא דָאֵי בְּעֵי מַחְזִיר לּוֹ דְמִים.

וּלְהַכִּי לֹא בָעֵי הוֹדְעָה לְאַשָׁה. דְּלִיתָא דְהִקָּא אִינוּ אֶלָּא מִשְׁכּוֹן בְּיַד הַמַּשְׁאֵל.

וְאִינוּ יָכוֹל לְתַתּוֹ בְּמַתְנָה. וְאַפִּילוּ הוֹדִיעוּ כְּאִלוּ לֹא הוֹדִיעוּ דְּמִי.

וְכִינּוּן שְׁלֵא הוֹדִיעַ לְאַשָׁה שְׁאִינוּ אֶלָּא שְׂאוּל יְכוּלָה הִיא לֹמַר אֵין רְצוֹנִי לְהַתְקַדֵּשׁ בְּדָבָר שְׁאִינוּ שְׁלוֹ וְאִינָה אֶפִּילוּ סָפֵק מְקוֹדֶשֶׁת. בְּאִנְפֹּן שְׁמַפְלֵל צַד נִרְאָה שְׁאִין הַקְּדוּשִׁין הַנ"ב קְדוּשִׁין וּבְנֻדָּאֵי שְׁאֵם רוּצָה הַבְּעַל לְקַיָּיִם שְׁצָרִיף קְדוּשִׁין אַחֲרִים.

דְּאַפִּילוּ סָפֵק מְקוֹדֶשֶׁת אִם רְצָה הַבְּעַל לְקַיָּיִם צָרִיף קְדוּשִׁין אַחֲרִים. וְכַמ"ש בְּסִי' ל"א ס"ד ע"ש.

וְכִינּוּן שְׁצָרִיף קְדוּשִׁין אַחֲרִים וְנָדָא דְבָעֵי כּוֹס וּבְרָכָה. וְאַפִּילוּ אִם לֹא הִיָּתָה אֶלָּא סָפֵק מְקוֹדֶשֶׁת דְּהִכִּי מִשְׁמַע סָתָם דְּבָרֵי מַר"ן הֵתָם בְּסִי' ל"א דְּצָרִיף קְדוּשִׁין אַחֲרִים כְּדִינָם.

דַּאֲע"ג דְּקַיָּיִמָּא לֵן סָפֵק בְּרָכוֹת לְהַקְלֵ. נִרְאָה דְּהֵינּוּ הִיכָּא שְׁהַסְפֵּק הוּא אִם דְּבָר זֶה טְעוֹן בְּרָכָה אוֹ לֹא כְּגוֹן בְּרִיָּה שְׁאִין בָּהּ שְׁיַעוּר דְּהוּי פְּלֹגְמָא אִם טְעוּנָה בְּרָכָה אוֹ לֹא אֶבְל בְּזֵה שְׁהַסְפֵּק הוּא אִי הַקְּדוּשִׁין קְדוּשִׁין אוֹ לֹא.

וּמִסְפֵּק הַצָּרִיכוּ חַז"ל קְדוּשִׁין אַחֲרִים. וּבָהֶם הִיא נִיְתַרְתּ לֹו וְנָדָא דְבָעֵי בְּרָכָה.

וְכ"ש הִיכָּא וְנָדָאֵי אִין הַקְּדוּשִׁין קְדוּשִׁין וְצָרִיכָה קְדוּשִׁין אַחֲרִים. דְּפִשְׁטָא שְׁצָרִיף כּוֹס וּבְרָכָה.

זֶהוּ הַנִּרְאָה לְהַשִּׁיב בְּזֵה. וְצוּר יִשְׂרָאֵל יִצְיָלְנוּ מִשְׁגִּיאוֹת.

וְע"ד אַמֶּת ח"פ מְקַנְאָסָא יוֹם ל"ב בְּסֵף אַדְד"ם מִשְׁנַת תר"ב גְּדוּלְתוֹ לִפ"ק: ע"ה יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט נִרְאָהֵג שְׁהָרַב זֵלָה"ה פֶּסֶק פֶּן מְדַעְתּוֹ וְסִבְרָתוֹ הִרְמַת"ה וְנִתְכַנְּוֹן לְדַעַת מַהֲר"ם מִינְיָן בְּתַשׁוּ"סִי' מ"ט הִבִּיאֹ הַרִיב"ש סִי' ס"א סק"ז.

אַמְנָם לְפִי פֶּסֶק מוֹר"ם סִי' ס"א ס"א בַּהֲג"ה נר' דָּאִין לְבָרָה וְעִי' מ"ש שְׁם הַב"ש. וְכֵן נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּקְדוּשִׁי טְעוֹת.

שְׁהִיּוּ בַחֲוָרָף כַּת"ר ע"פ הוֹרָאֵת חֲכָמֵי הַדּוֹר מֵהָא דְמוֹר"ם ז"ל): שְׁלוֹם ס"ט סִימָן י"ג טוֹפֵס שְׁטַר שְׁיָדוּכִין שְׁהוֹזְקָנוּ לְהַעֲתִיקוּ לְכַתּוּב ע"ג פֶּס"ד וְז"ן בְּסִט"ו נִשְׁתַּדָּף הַבְּחוּר וְנִחְמָד יִצְחָק בַּהֲר' מִשְׁנָאֵן אֲנָקְאָנוּא עִם הַבְּתוּלָה מְרִים בַּת הַר' אֶלְיָהוּ נ"ע בַּכ"ר שְׁמוּאֵל טוֹלִילָא נר"ו.

וְקָבַעוּ בִּינֵיהֶם זְמַן הַנִּישׁוּאִין לְעָרַב פֶּסַח הַב"ר אוֹ קוֹנָם אִם הַזְמִינוּ לָהֶם מַה"ש. וְקוֹנָם כֹּל דְּבָר שְׁלַח לָהּ סְבֻלוֹנוֹת לְפִי כְּבוֹדוֹ.

וְנִתְחַזְּיב חו"ג הַרְש"ט הַנְזו' זְקִינָה שְׁל הַבְּתוּלָה הַנְזו' לְהַעֲנִיקָה בַּעַה"ו קְסוּו"א וְצוּר"א קְבָאָר וְזוּדִיד פִּינוּ הַנִּרְאִים לְעֵין כֹּל שְׁהֶם תְּכַשִּׁיטִין גְּדוּלִים וְחֻדְשִׁים. וְעוֹד קַע"ע הַר"ש הַנְזו' וְחִי"ע חו"ג שְׁקוֹנָם הַחֻפָּה יִתֵּן לְמִשְׁוֹדָף הַנְזו' בֵּית אַחַת לְדוֹר בָּהּ הוּא וְהַבְּתוּלָה הַנְזו' ע"י שְׁיָזְכָּה לָהֶם הַבֵּית הַנְזו' לְדִירָה בַּאו"ה מַה"ד וְזְמַן הַדִּירָה הַנְזו' הוּא מִיּוֹם כְּנִיסָתָם לְחֻפָּה ע"ס עֶשְׂרֵי שָׁנִים.

ויבכו לקיים הדבר הע"ע בקש"מ בדל"ב ובשח"ך הפחור יצחק הנז' והודה בפנינו בהו"ג
ונתחייב בכהקוש"ח הנז' להנמין עצמו ליפגס לתופה עם הבתולה הנז' לזמן הנז'. וישלח
סבלנות כנז'.

ואם יבוא שום צד של עיפוב מצדו או מצד אביו ואחיו וקרוביו או מאיזה צד ואופן
שיהיה בעולם ויתחרט ולא ירצה ליפגס לתופה עם הבתולה הנז' לזמן הנז' או קודם וכו'
אזי מו"מ חי"ע חו"ג הפחור הנז' בכהקוש"ח הנז' לפרוע להר"ש הנז' ולב"ך סף חמשים
דורות מכ"ט חו"ג בלי שום פטור דת ודין וכלי שוא"ו ושום תנאי ושאר"ז מלבד"ץ פלל
שוט"ו עכש"ו וכו' נהרי הסף הנז' פדין ש"ח לכל חקותיו ולכל משפטיו בנא"ג ומפ'
כבע"ך להר"ש הנז' ולב"ך על הפחור הנז' ועב"ך עכ"ע שט"ז ופרעונו בל"ל.

הוא וב"ך להר"ש הנז' ולב"ך שושק"ו וג"ש ונאפילו חר"ס ובאח"ג עליו ועי"א ובשעכ"ן
קו"ט שו"ש כתרז"ל דלא וכו' ודלא וכו' ונ"ה בקוש"ח מיד הפחור הנז' עכמ"ד ומפ"ל
גע"ע הנא"ג בפ"א איתמר בק"ג והי"ז אור ליום ששי בשבת אחד עשר יום לסינו המוכתר
בכתר תורה שנת תקצ"ט לפר"ק פה ארבאט יע"א וקיים: משה עטיי"א ס"ט יהודה ישראל
ס"ט: נשאת הבתולה הנז' לבחור הנז' ונהביאם הגון שמואל טולילא הנז' לחצירו ונתן
להם ביה בית לדור ביה לקיים תנאו הנז' ודרו ביה מיום הנשואין עד היום סוף תשרי
תר"ב.

הן עתה נקיש תיגרא ואמי בין הפעל ונמותו אם הבת הנז' אשת בנו של שמואל הנז'
שהיא עדיין יושבת אלמנה בבית חמיה שמואל הנז' ג"כ תחת פבוד בעלה עם בניה. והלך
הפעל ושכר בית במ"א והולך אשתו עמו ורוצה להשפיר הבית שנתן לו שמואל הנז'
לזולת וליטול שקרה.

והגיעו הדברים לזמן הנז' שהוא שרוי במחז"ק עם אשתו הב' שנשא בכאן. ועמד לפנינו
ויפרש שיחותיו והמציא לפנינו שטר השדוכין הנז' שהוא אמר שפמותו יש ביד הפעל
לא זולת.

ונפשו לשאו"ל הגיעה אם יש פח ביד הפעל הנז' להשפיר הבית הנז' לאחר ע"פ השטר
הנז' שהוא אומר שהגם שבשטר הנז' כתוב שקע"ע לתת למשנדה בית אחת לדור ביה
הוא וכלתו ע"י שיזכה להם הבית באו"ה מן הדין לדור ביה משך עשר שנים מיום
הנשואין כמ"ש בפנים מעולם לא תבעוהו לזכות להם פלום אלא שפנשאאו עמד הוא
מעצמו לקיים הבטחתו ונהביאם לחצירו ונתן להם בית ממנה לדור ביה ודרו ביה וכיון
שלא זיכה אותה להם בקנין גוף לדירה למשך עשר שנים הרי לא זכו מגוף הבית פלום.

ואין להם ביה כ"א זכות הדירה מצד החיוב שנתחייב הזותן להם. ונתן פל זמן שהם דרים
ביה לרצונו וכשיצאו ממנה פקעה זכותם ואין בידם פח להשפירה לאחר שאימתי זכו ביה
הם שישפירה לאחר.

ואף אם נחשוב מה שהביאם שמואל הנז' והחזיקם בבית הנז' שבחצירו לקיים חיובו הרי
זה פאלו זיכה הבית להם בקנין בפירוש לדירה למשך עשר שנים כמו שנתחייב וזכו
המקבלים בגוף הבית מדין חזקה שגם היא אחד מהדרכים שהקרקע נקנה.

עדיין אומר הזקן הנז' שאין כח ביד הבעל להשפירה לאחר שלא זיכה להם אלא לדירה כמו שנתחייב שתדור בה נכדתו עם בעלה דאיכא שבה בית אביה. ולא שישפירה הבעל לאחר ויטול שכירותה ונכדתו תדור בשל אחרים.

ונה אפילו אם היו מתרצים ביניהם על בית בחדר אחרת. וכל שכן שפכר נתרצו על בית זה שפחצירו והוא אומר דלאו כל כמיניה של הבעל השתא להביא לו זרים אל ביתו.

והוא פכר נתרצה עמו שלא ידור עמו כי אם הוא ונכדתו ולא זו בלבד אומר הזקן שאין כח לבעל הנז' להשפיר הבית לאחר. אלא אפילו להתחייב הוא לתת לו בית בחדר אחרת.

לקיים תנאו עד תשלום משך עשר שנים. אומר הזקן שאינו חייב.

שהוא לא נתחייב אלא לתת להם בית ונהרי נתן וסברו וקבלוה ודרו בה זה כשילש שנים. ואם עכשיו לא איתדר להו מפני המחלוקת עם חמותו.

איהו מאי אית ליה למיעבד. ומאי דמיפקד הרי עבד: וראינו דברי הזקן נכונים.

שאעפ"י שגראין הדברים במתחייב לתת לחבירו בית לפירותיו לזמן מה ונתן לו בית מהבתים שלו והחזיק בה אע"פ שלא הקנה לו בקנין נראה דזכה בחזקה שהוא אחד מהדרכים שהקרקע נקנה בהם.

ואין הנותן יכול לחזור ולומר אחרת אני נותן לה כמו שהיה הדין קודם שיתן באו' בית מפתח אני נותן לה דמה שירצה יתן לו דזהו קודם שנתן אבל אם פכר נתן זכה המקבל כמה שנתן לו ואין הנותן יכול לחזור.

וכיון שאין הנותן יכול לחזור אם פן זכה הזוכה בזו לו ולב"ד. ויכול הוא למפוך זכותו לאחר.

מ"מ נראה דזהו באדם דעלמא ובאומר בית לפירותיו אני נותן לה ואינו מזכיר הדירה אבל בכגון זה שנתן לחתנו ופירש להדייא לדור בה הוא ונכדתו ומה גם שגילה סופו על תחלתו שלבית שפחצירו נתכונן שיהיה חתנו ונכדתו עמו במחיצתו.

נראה שאין החתן יכול לצאת ולהשפירו לאחר שלא נתן לו אלא לדור בו הוא ונכדתו. וה"ז דומה לפוסק לזון את חתנו על שולחנו שלא יעלה על הדעת שיוכל החתן למפוך זכותו לאחר שיבא ויאכל במקומו שלא פסק זה לזון כ"א לחתנו ולא לאחר.

וגם לומר תן לי שכירות מדור נראה דלא מצי דאע"ג דבמתחייב לזון את חבירו והניזון אומר מעות והמתחייב אומר פירות קי"ל דחייב לתת לו מעות וכן במתחייב לזון את חבירו על שולחנו ואין הניזון רוצה לאכול אצלו קי"ל שנותן לו לפי ברפת הבית לא דמי שהתם שאני שנתחייב לו בסתם ומסתמאלזונו פרוצונו קאמר וכמ"ש סמ"ע שם משא"כ בזה שלא נתחייב אלא לתת לו בית לדירה ובדידיה דנותן תלייא מילתא לתת לו איזה שירצה ונהרי שלו לפניו ואם אין זה רוצה לדור אין על הנותן פלוס.

ואין זה דומה אלא למתחייב לחתנו לתת לו פור חטים למזונותיו שלא יעלה על הדעת לומר שיוכל החתן לומר דמי פור חטים אני רוצה. ומה גם שפכר התפיסו מה שנתחייב לו שהחזיקו בבית ודר בו זה כמה ולא נשאר לו עליו פלוס.

וְדוֹמָה מִמֶּשׁ לַמִּתְחִיל לַתַּת לֹו כּוֹר חֲטִים וּנְתָנוּ וְקִיבְלוּ הַמְקַבֵּל וְהִלֵּךְ שֶׁאֵל לֹוֹמֵר שְׂיֻכֵּל לַחֲזוֹר וְלֹוֹמֵר טוֹל חֲטִיף וְתָן לִי מַעוֹת. וְכִי שֶׁאֵין יָכוֹל לֹוֹמֵר אֵינִי רוֹצֶה בְּזוֹ אֶלָּא בְּאַחֲרֵת וְאֶפִּילוּ קוֹדֵם שְׂיֻכְבֵּל אֵת זֶה דְּכִינּוֹן שֶׁלֹּא אָמַר לֹו אֶלָּא בֵּית מִבְּתִי.

מֵה שְׂיֻרְצָה הַנּוֹתֵן יִתֵּן. דִּינָד בַּע"ה עַל הַתְּחַתּוּנָה וְכַמ"ש.

וּמֵה גַם שְׂפָכֵר נִתֵּן הַנּוֹתֵן וְקַבֵּל הַמְקַבֵּל וְדָר זֶה כְּמֵה דְּפִשְׁיטָא דְּאֶפִּילוּ אִם אָמַר לֹו בֵּית מִבְּתִי שֶׁתְּרַצָּה אֲנִי נֹוֹתֵן לָךְ וְנִתְרַצָּה בְּזוֹ וְהִתְחַזֵּק בָּהּ דְּלֹאוּ כָּל כְּמִינֵיהּ לַחֲזוֹר וְלֹוֹמֵר אֵינִי רוֹצֶה בְּזוֹ אֶלָּא בְּאַחֲרֵת.

זֶהוּ הַנִּלְע"ד בְּזֶה. וְעַל הַחֲכָמִים מְאֹרֵי דְּאַתְרָא יִשְׁצ"ו לַחֲקוֹר מְלִין וְלִקְיִים מְקַרָּא שְׂפָתוֹב שְׂמִנְע בֵּין אֲחִיכֶם וְשִׁפְטָתֶם צְדָק וְשִׁכְמ"ה כ"ד הַחו"פ מְכַנְּאָסָא יַע"א בְּתַמּוֹז רַב"ת לַפ"ק וְהַפֵּל שְׂרִיר וְכִרִיר וְקִיִּים: ע"ה יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֹא"א יְקוּמִיָּאל ז"ל סִימָן י"ד.

שְׂאֵלָה רְאוּבֵן עֲשִׂיר הִתְחַזֵּק בְּיַד תַּלְמִיד חֲכָם א' וְנָתַן לֹו אֵת בֵּיתוֹ לְאִשָּׁה וּפְסָק לֹו גְדוּנְיָא גְדוּלָּה. וּבִיּוֹם שְׂקוּדָם כְּנִיסָה לַחֲנוּפָה הַזְּמִין קְרוּאֵיו ב"ד וְת"ח וְשְׂמָאִים וְשָׂמוּ הַגְּדוּלָּה.

וְאַחַר שׁוּמַת הַגְּדוּלָּה פְּסָק עוֹד עִם אָבִי הִתְחַתֵּן בְּפָנָי כָּל הַקְּרוּאִים לְזוֹן אֵת הִתְחַתֵּן וְאֵת הַפֵּלָה וְלַפְרָנְסָם וְלַתַּת לָהֶם מְדוֹר ג"ש. וְנִישְׁוֹמוּ הַמְּזוּז' וְהַפְּסוֹת וְהַמְּדוֹר ג"כ בְּפָנְקָס הַגְּדוּלָּה.

וְשֵׁם נִאָּמַר שְׂפָךְ הָיוּ הַדְּבָרִים שֶׁאִם לֹא רָצָה הִתְחַתֵּן לְהִיּוֹת אֶצְל חֲמִיו שְׂיֻפְרַע לֹו דְּמִים בְּשׁוּמָא וְשָׂמוּ וְיִזוֹן וְיִתְפָּרְנָס מְעַצְמוּ. וְאַח"כּ נִטְלוּ קַנְיָן מִהִתְחַתֵּן וּזְקָפוּ עָלָיו כָּל הַגְּדוּלָּה וְדָמֵי הַמְּזוּז' וְהַפְּסוֹת וְהַמְּדוֹר בְּכַתְּוָבָה וְנִכְנְסוּ לַחֲנוּפָה וְיָשַׁב הִתְחַתֵּן אֶצְל חֲמִיו זֶה כְּשִׁנְיָה וְחֲצִי.

וְחֲמִיו הָיָה מְאָכִיל וּמִשְׁקָה וּמִלְבִּישׁ כְּמוֹ שֶׁהִתְנוּ וְעַכְשָׁיו רוֹצֶה לַחֲזוֹן מְלִזוֹן וְלַפְרָנְסָא בְּאוּמְרוֹ מְאֹחַר שֶׁלֹּא נִתְחַזְּיֵב לַחֲתָן בְּקַנְיָן יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ: תְּשׁוּבָה בַר"פ הַנּוֹשֵׂה אֶתְמַר הָאוּמַר לַחֲבִירוֹ חֲזִיב אֲנִי לָךְ מְנָה ר' יוֹחָנָן אָמַר חֲזִיב.

ר"ל אָמַר פְּטוֹר. ה"ד אִי דְּאָמַר לְהוּ אֲתָם עַדִּי מ"ט דַּר"ל דְּפִטְר.

אִי דְּלֹא אָמַר לְהוּ אֲתָם עַדִּי מ"ט דַּר' יוֹחָנָן דְּמַחֲזִיב. לַעוֹלָם דְּלֹא קֹא"ל אֲתָם עַדִּי וְהִכָּא בְּמֵאֵי עֲסָקִי דֹא"ל חֲזִיב אֲנִי לָךְ מְנָה בְּשִׁטְר.

ר"י אָמַר חֲזִיב אֲלִימָא מְלִתָּא דְּשִׁטְרָא כְּמֵאן דֹא"ל אֲתָם עַדִּי דְּמִי. ר"ל אָמַר פְּטוֹר לֹא אֲלִימָא מְלִתָּא דְּשִׁטְרָא.

תָּנַן הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה וּפְסָקָה עִמּוֹ לְזוֹן אֵת בְּתוּלָה ה' שְׁנַיִם חֲזִיב לְזוּנָה ה' שְׁנַיִם מֵאֵי לֹאוּ כַה"ג לֹא בְּשִׁטְרֵי פְּסִיקְתָּא וְכַדְרָב גִּידְל דֹא"ר גִּידְל א"ר כְּמֵה אֲתָה נֹוֹתֵן לְבַנְיָה כו"ך כְּמֵה אֲתָה נֹוֹתֵן לְבַתָּה כו"ך וְעַמְדוֹ וְקַדְשׁוֹ קָנוּ.

הֵן הֵן הַדְּבָרִים הַנִּקְנִים בְּאִמְרָה ע"ך. וְז"ל הַרְמָב"ם פִּי"א דְּמְכִירָה ה"ט"ו הַמְּחִיב עַצְמוֹ בְּמִמּוֹן לֹא בְּלֹא תְּנָאֵי כָּלֵל אַע"פ שֶׁלֹּא הָיָה חֲזִיב לֹו כְּלוּם ה"ז חֲזִיב שְׂדָבֵר זֶה מִתְּנָה הוּא וְאֵינָה אֶסְמַכְתָּא כִּי צַד הָאוּמַר לְעַדִּים הָיוּ עָלֵי עַדִּים שְׂאֵנִי חֲזִיב לַפ' מְנָה אוּ שְׂפָתַב לֹו בְּשִׁטְר הַרְיִנִי חֲזִיב לָךְ מְנָה אַע"פ שֶׁאֵין שָׂם עַדִּים אוּ שֶׁאֵל בְּפָנָי עַדִּים הַרְיִנִי חֲזִיב לָךְ מְנָה בְּשִׁטְר אַע"פִּי שֶׁלֹּא אָמַר לֹו אֲתָם עַדִּי הוּאִיל וְאָמַר בְּשִׁטְר ה"ז כְּמִי שֶׁאָמַר הָיוּ עָלֵי

עדים וחיוב אע"פ ששניהם מודים והעדים יודעים שלא הי"ל אצלו פלום שהרי חי"ע כמו שישתעבד הערב.

וכנה הורו הגאונים עכ"ל. וכתב ה"ה ע"ד גמ' בפ' הנושה האומר לחבירו וכו' זה לשון הגמ'.

ונה פי' המספר לפי הנר' האומר חייב אני לה' פי' שבא להתחייב בלא הלואה וכו' וה"ק אי דא"ל אתם עדי מ"ט דר"ל. פי' פשיטא להו לבעלי הש"ס דכי היכי דאתם עדי מהני בהודאה ה"נ מהני בבא להתחייב עוד הק' אי דלא א"ל אתם עדי מ"ט דר"י דמתחייב דנה לאו פלום פינו דלא אמר אתם עדי ובהודאה נמי יכול לומר משטה הייתי בה.

ותירץ הב"ע פגון דאמר חייב אני לה' בשטר ובבא להתחייב היא פדאמרן ואומר בפני עדים הריני חייב לנה בשטר מנה. וכינון שהזכיר מלת שטר ה"ז פמי שבא להתחייב ואמר אתם עדי ונה לדעת ר"י וממילא דאי כתב בשטר הריני חייב לה' מנה ואע"פ שאין שם עדים בשטר ה"ז קנה וכ"ש הוא וז"ש המספר או שכתב לו שטר וכו'.

ומ"מ אין זה אלא במסרו לו בעדים וכמ"ד עדי מסירה קונים. א"נ שהיה השטר בכת"י המתחייב ונתנו בינו לבינו ולגבות מנכסים ב"ח כמו שנתב' בה' מלוה.

אבל אם היה כתב ידי אחר ונתנו בינו לבינו ודאי לאו פלום הוא דלא עדיף זה המתחייב מלוה ממש זו שיטת המספר עכ"ל ה"ה ז"ל. והנה סיומא דשמעתא לפי דרכו ז"ל פשוט הוא דה"ק תנו הנושה את האשה וכו' מאי לאו כה"ג ר"ל דהוי פחד מהנהג' בבי דכתב רבינו דמתחייב לר"י פגון שאמר לאשתו בפני עדים הריני חייב לכתב בשטר לזונה ה' שנים או שכתב לה' בשטר הריני חייב לזון את בתה ה' שנים ומסרו לה' בפני עדים.

ומשני לא שלא היה שום דבר מדרכים אלו שיהיה חייב בהם בעלמא ולהכי לא תיקשי מינה לר"ל דאפי' לר' יוחנן בדלא היה בו דבר להתחייב בעלמא עסקינו. אלא בשא"ל דברים בעלמא בינו לבינה והעדים שומעין הריני חייב לזון את בתה ה' שנים וכמ"ש רש"י ז"ל בגמרא שהחתן והפלה פוסקין תנאים ביניהם בפני עדים.

והעדים חותמין עדות גמורה פלומר שפעידים ואומרים כה' שמענו מהם שהיו אומרים ביניהם דבכה"ג ודאי בעלמא לא מהני מידי והתם מאי טעמא חייב משום דהו שטרי פסיקתא דנישואין וכדבר גידל דמשום דמתני אהדדי גמר ומשעבד נפשיה אע"פ שלא היה שום דבר שיתחייב בו בעלמא.

והו הו דברי רבינו ז"ל בהלכות אישות ככ"ג הנושא אשה ופסקה עמו שיהיה זן את בתה כו"ד שנים חייב לזון אותם שנים שקע"ע. והוא שיתנו על דבר זה בשעת הקידושין.

אבל שלא בשעת הקידושין עד שיקנו מידו או עד שיכתוב שטר וכיוצא בו כמו שיתבאר בהל' מקח וממכר עכ"ל. פוננתו ז"ל רצויה כמ"ש דמתני' דהנושא אשה מיירי אפילו לא היה בו שום דבר מהדרכים שמתחייב ר"י בעלמא לא הו עלי עדים ולא הריני חייב לה' בשטר וכו'.

אלא שא"ל בינו לבינה והעדים שומעין הריני חייב לזון את בתה ה' שנים וטעמא דמתחייב משום שהתנו פן בשעת הקידושין וכדבר גידל. אבל אי לאו האי טעמא פגון מתחייב

לזון את חבירו או אפי' בת אשתו שלא בשעת הקידושין שגם היא פאדם דעלמא צריף שיהיה בחיובו אחד מהדרכים שזכרנו ואז יתחייב והן הם דברי רבינו וזהו שסיים וכמו שיתבאר בהל' מכירה שרמז ע"ד שזכרנו בפ"א מהל' מכירה דהמחייב עצמו לחבירו כמה שאינו חייב אם לא היה קנן אינו מתחייב כ"א בדרך מהדרכים שזכרנו.

והן הן ג"כ דבריו שם בפכ"ג איש ואשה שהיו ביניהם שידוכין וא"ל כמה את מכנסת לי כו"ך כמה אתה נותן לי וכו' עמדו וקדשו קנו אותם הדברים אע"פ שלא היה שם קנן וכו' ע"ך. והיינו מילתא דרב גידל דאי לא עמדו וקדשו אפי' לר"י לא מחייב אלא בקנן או בא' מהדרכים שזכרנו וזה ברור.

ואצטריקא ליה לרבינו לאשמעונן דדינא דרב גידל גם בפוסק לזון את אשתו דל"ת דע"כ לא קאמר רב גידל אלא בכמה אתה נותן לבנה ולבתה דדעתו של אדם קרובה אצל בניו וכמו שכתב רבינו שם להדיא וגם שמחוייב להשיאן בהא הוא דאמרין מגו דמתתני גמרי ומשעבדי נפשיהו זה לבנו וזה לבתו.

א"נ כשפוסקין הבעל והאשה עצמן דאתיין במכ"ש וכמ"ש ה"ה דהנייא הנאת עצמן וגופן. אבל הפוסק לזון את אשתו שהוא נותן לזרים גיעו ה"א דהני פאח שפסק לאחותו או אשה שפסקה לבתה או למרבה פאב שפסק לבנו ולבתו בנישואין שניים דכולהו אין נקנין באמירה קמ"ל דמשום חבת אשתו גמר ומשעבד נפשיה לבתה כבתו.

ומה מאד יש לתמוה על מר"ן הקדוש בכ"מ שכתב ע"ד רבינו בדין זה דהפוסק לזון את בת אשתו וז"ל איפא למידק דהא בגמ' לא אוקימנא הא מתני' בשטרי פסיקתא וכדרב גידל אלא לר"ל.

אבל לר"י לא צריף לאוקומי מתני' בהכי. ומאחר דקי"ל כר"י למה כתב רבינו אוקמתא דאוקימנא לבר פלוגתיה וי"ל שרבינו סבור כרבותיו שהורו שאין אדם מחייב עצמו בדבר שאינו קצוב כגון שאזון אותה ה' שנים והיינו טעמא דמהני גבי מזונות בת אשתו לפי שנפסקו בשעת הקידושין שאז הם דברים הנקנין באמירה.

וכמ"ש הוא ז"ל בפ"א מהל' מכירה. וכינן שפן אפי' לר"י איפא לאוקומי מתני' בשטרי פסיקתא וכדרב גידל וכו'.

וכן כתב רבינו בפ' הנז' וז"ל חי"ע בדבר שאינו קצוב וכו' ומפני מה הפוסק עם אשתו וכו' מפני שפסק בשעת נישואין וכו' ושוב חזר והקשה על דברי רבינו שדבריו נראין פסותרין שאם כתב אבל שלא בשעת הקידושין עד שיקנו מידו וכו' דמשמע בהדיא דכל שקנו מידו אפי' שלא בשעת קידושין חייב ובפי"א מהל' מכירה כתב דבמתחייב לזון ה"ש אע"פ שקנו מידו אינו משועבד אם לא שפסק בשעת נישואין ומתוך זה הנוכח לתרץ דברי רבינו בדרכים שונים ומתוכם הוליד דינים חדשים אשר לא נתבארו בדברי הפוסק כ"ל.

והוא דלפי' א' מפרש מ"ש הרמב"ם אבל שלא בשעת הקידושין ר"ל אלא בשעת נישואין עד שיקנו מידו וכו' ושעת קידושין היינו כל קודם לקידושין ושעת נישואין היינו כל קודם לנישואין משעברו הקידושין עד שעת נישואין דכל קודם לקידושין באמירה סגי.

ומשעברו עד שעת נישואין בעי קנן. וזהו שכתב רבינו בה' מכירה מפני שפסק בשעת נישואין ר"ל ולכך מהני בה קנן ובשעת קידושין אפילו בלא קנן.

וכל שאינו לא שעת קידושין ולא שעת נישואין כגון שעברו הנישואין ה"ה כשאר כל אדם ואפילו קנן לא מהני ומעין זה ג"כ הוא הפירוש הג'. אלא שבפני הג' מפרש שעת קידושין היינו שעמדו וקדשו מיד מתוך התנאים ושללא בשעת הקידושין היינו נמי קודם לקידושין אלא שהפסיקו בדברים אחרים בין התנאים לקידושין דבקה נמי בעי קנן ולא כדמשמע מפירוש ראשון דכל קודם לקידושין באמירה סגי דלפי' זה כל שהפסיקו בדברים אחרים לא מיקרי שעת קידושין אלא שעת נישואין שמדברים על עסקי נישואין.

אבל אחר הקידושין עד שעת נישואין אפשר דלא מהני אפי' קנן או אפשר דאחר הקידושין הוי כהפסיקו בדברים קודם הקידושין דבקנן מיהא מהני ונמצא מ"ש רבינו בה' מכירה מפני שפסק בשעת נישואין הוא כולל בין קודם קידושין והפסיקו בין אחר קידושין עד שעת נישואין דכולהו מיקרו שעת נישואין ובקנן מיהא מהני ומיהו אחר נישואין גם לפ' זה הרי היא כשאר כל אדם דאפי' קנן לא מהני.

ופירושים אלו הוו דלא כהריב"ש סי' שמ"ה שכתב שדעת רבינו דעמדו ונישאו מיד דמי לעמדו וקדשו מיד ומנהי אפילו באמירה דלפירושים אלו כל לאחר קידושין בעי קנן ואפי' עמדו ונישאו מיד.

ועוד פירש פי' אחר מסכים עם הריב"ש אף הוליד בו דין חדש ממש דאפי' אחר נישואין מהני קנן בבת אשתו ומפרש מ"ש רבינו בשעת קידושין היינו כל קודם לקידושין כמו הפי' הא' והוא הדין לשעת נישואין דהיינו שעמדו מיד ונישאו דבכל הני באמירה סגי ושללא בשעת קידושין נמי לאו דוקא.

אלא ר"ל שלא בשעת קידושין ושללא בשעת נישואין והיינו אחר שעברו הנישואין או הקידושין דבהני נמי סגי בקנן. ונמצא מ"ש רבינו בה' מכירה בשעת נישואין היינו שעמדו ונישאו מיד וה"ק ומפני מה הפוסק מתחייב אפי' באמירה ואפי' שלא בשעת קידושין מפני שהוא בשעת נישואין ודומה לשעת קידושין שנקנין באמירה.

ואעפ"י שמדברי רבינו מבואר דלא מחייב בבת אשתו אלא בשעת נישואין משום דדומה לדברים הנקנין באמירה. הא לא"ה הרי היא כשאר כל אדם דאפי' בקנן לא מהני.

דחוק הרב לפ' דה"ק דמפני שפסק בשעת נישואין ודומה לדברים הנקנין וכו' מתחייב באמירה ומנהי דלאחר נישואין נמי מתחייב בקנן משום חבת אשתו: והרואה יראה כמה מהדוחק בפירושים אלו ומשטחיות דברי רבינו בה' מכירה נר' דהקנן בדבר שאין לו קצבה לא יועיל ולא יציל כלל.

אלא דמשום חבת חיתון גמר ומשתעבד בבת אשתו באמירה. אבל הקנן אינו מעלה ואינו מוריד דהוי כמקנה דבר שאינו ברשותו.

וגם שאין טעם כלל לחלק ולומר דבשעת קידושין מהני באמירה ואחר נישואין ואחר קידושין מהני בקנן דמי איכא תחומין במעייא דאי איכא טעמא דמתחני גם אחר קידושין ונישואין יועיל גם בלא קנן כלל ואי לא לא.

וּכְבָר גִּזְרֵי מִזֶּה בִּירוּשָׁלַיִם הֵבִיאוּ הֶרְ"ן בֶּר"פ אֶעפ"י שֶׁהַמוֹסֵף לְאַשְׁתּוֹ אִפְיָ לְאַחַר שְׁכִנְסָה בְּאַמִּירָה בְּעֶלְמָא סְגִי וְלֹא צָרִיךְ לְמִיקְנָא מִיְיָה דְּוּמְיָה דְּרַב גִּידֵל וּמְפָרְשֵׁי טַעְמָא מְשׁוּם דְּרוּצָה הוּא לִיתָן בְּמָה שְׂלֵא תַחְזוֹר בָּהּ וּמְקַשְׁיָן וַיְכֻלָּה הִיא.

וּמְפָרְקִינָן מְעִיקָא לִיה וּמְשַׁבֵּק לָהּ ע"ך ע"ש. וּדְחָאָה הֶרְ"ן ו"ל בְּשִׁתֵּי יָדִים מְשׁוּם דְּלֹא אֲשַׁכְּחֵן פְּוֹלֵי הָאֵי בַגְמ' דִּילָן אֲדַרְבָּא בַגְמ' מְשַׁמַּע דְּלִית לָן הָאֵי סְבָרָא ע"ע.

וּמִיְיָה גַּמִּי דְּאַפִּי בְּקִנְיָן לֹא מְהַנִּי לְדַעַת רַבִּינוּ שֶׁהַקְּנָן בְּדָבָר שְׂאִין לוֹ קֶצֶבָה לֹא מְהַנִּי כָּלֵל. וְלָכֵן נֵר' לַעֲנ"ד שְׂדִין זֶה שֶׁהוֹלִיד מֶר"ן ו"ל בְּדַעַת רַבִּינוּ שִׁיּוּעִיל הַקְּנָן בְּבֵת אֲשֶׁתּוֹ בְּדָבָר שְׂאִין לוֹ קֶצֶבָה לְאַחַר קִידוּשֵׁין וּכְמ"ש לְאַחַר גִּישׁוּאִין לֹא הֵיךְ וְלֹא נִבְרָא וְאִין לָנוּ אֲלֵא דְבִשְׁעַת קִידוּשֵׁין וְנִישׁוּאִין אִין מוֹעִיל אִפִּי בְּקִנְיָן וְאִין חִילוּק כָּלֵל בֵּין בֵּית אֲשֶׁתּוֹ לְעֶלְמָא וְהַקְּוֹשִׁיּוֹת שֶׁהַקְּשָׁה מֶר"ן ו"ל שְׁמַהֲמָה הַנִּכְרַח לְפָרֵשׁ פֶּן בְּדַעַת רַבִּינוּ לַעֲנ"ד לִק"מ שֶׁהַקְּוֹשִׁיּוֹת הֵא' שֶׁהַקְּשָׁה לְמָה כָּתַב הָאוֹקְמָתָא דְּאוֹקְמָנָא לִר"ל וְכו' שֶׁמִּתּוֹכָהּ נִכְנַס לְפָרֵשׁ דְּרַבִּינוּ ו"ל לַעֲנִין דִּינָא דְּדָבָר שְׂאִין לוֹ קֶצֶבָה נְחִית הִיא קוֹשְׁיָהּ תַּמּוּהָא לַעֲנ"ד שֶׁאֶעפ"י שְׁלַעֲנִין פִּי הַמְּשַׁנָּה יֵשׁ פָּנִים אַחֲרִים לְהַעֲמִידָה לִר"י אֲפִילוּ שְׂלֵא בְּשִׁטְרֵי פְּסִיקָתָא מ"מ הִדִּין מִצַּד עֲצָמוֹ אֲמַת עַכ"פ שְׂאֲפִילוּ בְּלֹא אוֹתָם הַפָּנִים מִתְחַיֵּיב הַפּוֹסֵק לְבֵת אֲשֶׁתּוֹ בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין.

וּא"כ מְנַכְרַח הוּא רַבִּינוּ לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּין זֶה שֶׁהַפּוֹסֵק לְבֵת אֲשֶׁתּוֹ אֶעפ"י שְׂלֵא הָיוּ בּוֹ דְּרָכִים שְׂיִתְחַיֵּיב בְּהֵם בְּעֶלְמָא חַיֵּיב אִם הוּא בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין וּמָה גַּם שְׁפִשְׁט דְּבָרֵי הַש"ס מוֹרָה שְׂרָצוּ לֹמֵר שְׂאֲפִי לִר"י בְּשִׁטְרֵי פְּסִיקָתָא מִיְיָרֵי וּבְשִׁאִין בּוֹ הַדְּרָכִים שֶׁמִּתְחַיֵּיב בְּהֵם בְּעֶלְמָא.

דְּמִתְנִיתִין סְתָמָא קְתָנִי הַפּוֹסֵק לְזוֹן מְשַׁמַּע אִפִּי בְּדָבָרִים בְּעֶלְמָא. דְּאִי אִיתָא דְּהָאֵי אוֹקְמָתָא לֹא מוֹקִי אֲלֵא לִר"ל הֵכִי הוּל"ל אֲמַר לָךְ ר"ל לֹא בְּשִׁטְרֵי פְּסִיקָתָא הָא וְדָאֵי דְּלְכוּלָּהּ קֶאֱמַר.

בְּאוֹפֹן שֶׁהַקְּוֹשִׁיּוֹת שֶׁהִבִּיאָתּוֹ לְמֶר"ן ו"ל לֹמֵר דְּרַבִּינוּ לַעֲנִין דִּינָא דְּדָבָר שְׂאִין לוֹ קֶצֶבָה נְחִית לִיתָא כָּלֵל. וּמִמִּילָא גַּם מָה שֶׁהַקְּשָׁה דְּבָרֵי רַבִּינוּ אֲדָבָרֵי לִק"מ דְּרַבִּינוּ ו"ל בַּה' אִישׁוֹת לֹא נְחִית אֲלֵא לְאַשְׁמְעוֹנָן חִידוּשָׁא דְּגַם הַפּוֹסֵק לְזוֹן אֶת בֵּית אֲשֶׁתּוֹ אֶעפ"י שְׂאִינָהּ בֵּיתוֹ מִתְחַיֵּיב בְּדָבָרִים בְּעֶלְמָא בְּלֹא קִנְיָן וּבְלֹא שְׁטֵר אִם הוּא בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין וְלֹא נְחִית כָּלֵל לַעֲנִין דְּבָר שְׂאִין לוֹ קֶצֶבָה שְׂאוֹתוֹ חִידוּשָׁא הוּא שְׁחִידוּשׁוֹ רַבּוּתִיו.

וּכְבָר הוּא מְבַנְיָן בְּמִקוּמוֹ מְשַׁמַּם. אֲבָל הֵכָא עַל עֵינֵי הַחַיִּיב הוּא מְדַבֵּר אִם הוּא נִקְנָה בְּאַמִּירָה אוֹ בְּקִנְיָן פְּשָׁאָר כָּל הַחַיִּיבִים.

וְזֶהוּ שְׂכָתַב וְהוּא שֶׁהִתְנֵנוּ בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין כְּלוּמַר דְּבִזְזָה חָל עָלֵינוּ חַיִּיב אִפִּי בְּדָבָרִים. אֲבָל שְׂלֵא בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין אִין חַיִּיב חָל עָלֵינוּ כָּלֵל אֲפִילוּ אִם הֵיךְ דְּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ קֶצֶבָה כ"א בְּקִנְיָן אוֹ בְּשִׁטְר וַיְכֻלָּה הֵיךְ רַבִּינוּ לֹמֵר אֲבָל שְׂלֵא בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין אִינוּ מִתְחַיֵּיב בְּכַה"ג אִפִּי בְּקִנְיָן לְדַעַת רַבּוּתִיו דְּאִין אֲדָם מִתְחַיֵּיב בְּדָבָר שְׂאִין לוֹ קֶצֶבָה.

אֲלֵא דְּמִזֶּה לֹא מִיְיָרֵי הֵכָא וְלֹא מִיְיָרֵי כ"א מְעִיקֵר הַחַיִּיב דְּבִשְׁעַת קִידוּשֵׁין נִקְרָא חַיִּיב וְשְׂלֵא בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין אִינוּ נִקְרָא חַיִּיב כָּלֵל עַד שְׂיִקְנּוּ וְכו' שְׂאֵז הוּא בְּגִדְרֵי חַיִּיב. וְלְדַעַת הַכָּל דְּלִית לָהּ חִידוּשָׁא דְּרַבּוּתִינוּ שְׂפִיר מִתְחַיֵּיב וְלְרַבּוּתִיו אִיהוּ דְּלֹא מְהַנִּי אִפִּי בְּקִנְיָן.

וכן הוא מפרש בדברי הטור סי' קי"ד בהעמקתו ללשון רבינו זה דלעגנו שנקנינו בדברים בעלמא הוא דנחית ע"ש: ומי בכל בית רבינו כה"ה נאמן שכתב על דבריו וז"ל ומ"ש רבינו אבל שלא בשעת הקידושין וכו' נתבאר פי"א דמכירה ושם כתב רבינו שהורו רבותיו שאין קנין מועיל לדבר שאינו קצוב עכ"ד.

הרי שהזכיר הוראת רבותיו ולא חש כלל לפרש אם יש בזה סתירה לדברי רבינו פאן ואין זה אלא שהבין בדברי רבינו כמ"ש דהכא לעגנו עיקר החיוב קאמר דשלא בשעת קידושין אין פאן חיוב כלל אפילו אם היה דבר שיש לו קצבה עד שיהיה בשטר או בקנין וכיוצא בו.

וע"ז כתב שזה נתבאר בפי"א דמכירה והוא הדין שזכרנו דהמחייב עצמו במה שאינו חייב שמשמעבד ע"י שטר או בהוו עלי עדים וכו' לא זולת זה. והוסיף לכתוב ושם כתב רבינו שהורו רבותיו שאין קנין מועיל לדבר שאינו קצוב כלומר ומזה לא מייירי רבינו פאן אלא לעגנו שהחייב מעיקרו אינו חל אפי' בבת אשתו אלא בקנין או בשטר וכיוצא בו ואפי' אם היה דבר קצוב וכמ"ש.

או שירצה לומר שאחר שאינה כ"א הוראת רבותיו לכד ואין הפל מספיקים עמהם בה לא פסיקא ליה מילתא למיתני. אבל שלא בשעת קידושין אין מועיל אפילו בקנין פיון דלדעת הפל מועיל והוראת רבותיו קידוש הוא והכא למאי דפסיקא להו לכ"ע קאמר.

וכל זה ברור בכוננת רבינו והרב המגיד: והנה בעיקרא דמילתא דרב גידל איכא פלוגתא דרשב"ם סובר דדוקא עמדו וקדשו מתוך התנאים ולא הפסיקו בדברים אחרים. אבל אם הפסיקו בדברים אחרים אין נקנין באמירה.

וכן דעת הטור בסי' נ"א. וזה יצא לו לרשב"ם ז"ל משום דקשייא ליה אהא דרב גידל ממתני' דפ' שני דייני גזירות דתנו הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תשב עד שיתלבין ראשה ואמאי הא דברים הנקנין באמירה הן ויוצא ממנו בדין.

ולכפי מתרץ דרב גידל עמדו וקדשו ונקה קאמר דהיינו מתוך התנאים. ומתני' בשעתנו היום וקדשו לאחר זמן והתוס' ז"ל שם בפ' שני דייני גזירות כתבו שאין נר' לר"י לפרש פן דלשון עמדו פן דרף הש"ס וקושית רשב"ם יש לתרץ דרב גידל מייירי בנישואין א' ומתני' בנישואין שניים כדאמר בירושלמי.

אי נמי מתני' בשאין לו לאב לפרוע או שאין הבעל רוצה לעמוד עמו בדין. באופן שלדעת התוס' אפי' התנו עתה וקדשו לאח"ז קנו באמירה.

ומיהו מדבריהם פ' נערה דנ"ג גבי אבא סוראה ונהביאם הרב"י בסי' נ"א מבואר דאם קדשו ואח"ך התנו לא קנו דלא אמרי' הן הן הדברים הנקנין באמירה אלא כשקדשו אח"ך ע"ש. והא דלא משנו הכי התוס' אקושיא דמקשי רשב"ם מדרב גידל אמתני' דמתני' בפוסק לאחר קידושין ורב גידל קודם קידושין היינו משום דסתם פוסק קודם קידושין משמע דאורחא דמילתא הכי הוא דפוסק ונהדר מקדש דומיין דמתני' דפוסק לזון את בת אשתו דמוקמי' לה בשטרי פסיקתא דהיינו קודם קידושין וכדבר גידל.

וּכְבָר פְּתִיבָנוּ בְּשֵׁם הַרִיב"ש וְהַטּוֹר בְּשֵׁם רַב הַאִי דְקָדְשׁוֹ דַּא"ר גִּידְל ה"ה נִישְׂאוּ דְבַהֲתָנוּ
בְּשַׁעַת נִישְׂוֹאִין נְמִי נִקְנִין בְּאַמִּירָה אַעפ"י שְׁכַבְר קָדְשׁוֹ. וְאִין זֶה חוֹלְק עַל דְּבַרִי הַתּוֹס'
דַּפ' נַעֲרָה דְאַיְתִי דְאַפְשָׁר דְגַם הַתּוֹס' ו"ל מוֹדוּ דְבְּשַׁעַת נִישְׂוֹאִין דְהִיָּנוּ שְׁהֲתָנוּ וְנִכְנָסוּ
לְחוּפָה מִיָּד נִקְנִין בְּאַמִּירָה וְלֹא אָמְרוּ דְלֹא מְהִי אֱלָא בְּהֲתָנוּ אַחַר קִידוּשֵׁין וְקוֹדֵם שַׁעַת
נִישְׂוֹאִין.

וְאַע"ג דְּבַהֲתָנוּ קוֹדֵם קִידוּשֵׁין ס"ל לְתוֹס' דְקָנוּ בְּאַמִּירָה אַעפ"י שְׁלֹא קָדְשׁוֹ מִיָּד מ"מ
בְּהֲתָנוּ אַחַר קִידוּשֵׁין ס"ל דְּבַעֲי' נִישְׂאוּ מִיָּד דְשִׂאֲנִי קוֹדֵם קִידוּשֵׁין פִּינּוּ דְעַדִּינּוּ לֹא נִקְנִית
לוֹ. וְאַחַר הַתְּנָאִים אִזּוּ נִקְנִית לוֹ אָמְרִי' מְגוּ דְמַחְתְּנִי גְמָרִי וּמִשְׁתַּעְבְּדִי מִשֵּׂא"כ בְּשַׁעַת
נִישְׂוֹאִין שְׁכַבְר הִיא קְנוּיָה לוֹ ע"י קִידוּשֵׁין אִי לֹא דְעַמְדוּ וְנִישְׂאוּ מִיָּד מִתּוֹךְ הַתְּנָאִים לֹא
אָמְרִי' מְגוּ דְמַחְתְּנִי גְמָרִי וּמִשְׁתַּעְבְּדִי דְכַבְר מִיחְתְּנִי וְקִיָּמִי.

וְדוֹקָא בְּעַמְדוֹ מִתּוֹךְ הַתְּנָאִים וְנִישְׂאוּ אָמְרִינּוּ מִשׁוּם דְמַחְתְּנִי דְהִיָּנוּ חִיבַת בִּיאָה מִשְׁתַּעְבְּדִי
לְאוֹתָם הַתְּנָאִים שְׁהֲתָנוּ בְּאוֹתָהּ שַׁעַה. וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ ג"כ בְּדַעַת הַמְרָדְכִי פ' הַנּוֹשֵׂא שְׁכַתָּב
דְּהִיא דְרַב גִּידְל בְּפוֹסֶק מִקְמִי קִידוּשֵׁין אֲבָל מִקְמִי נִישְׂוֹאִין לֹא מִשְׁתַּעְבְּד ע"ש דַּר"ל
מִקְמִי נִישְׂוֹאִין וְלֹא שַׁעַת נִישְׂוֹאִין דְהִיָּנוּ אַחַר קִידוּשֵׁין.

אֲבָל בְּשַׁעַת נִישְׂוֹאִין מִשְׁתַּעְבְּד וְהַרַב בַּד"מ פְּתַב שְׂדַעַת הַמְרָדְכִי הַיְפֹךְ הַרִיב"ש. וְהַטּוֹר
בְּשֵׁם רַב הַאִי דְאַיְתִינּוּ דְלֹא מְהִי נִישְׂאוּ ע"ש.

וְלֹא יִדְעָנָא מָנָא לִיָּה דְהָא שְׁפִיר אִיפָא לְפָרוּשֵׁי מִלְתִּיהָ כַּמ"ש. וְיוֹתֵר יֵשׁ לְתַמּוּהָ עָלֵיו ו"ל
שְׁכַתָּב דְגַם מְהָר"ן ר"פ אַעפ"י דְהִבְאָנוּ דְבָרֵינוּ לְעֵיל מִשְׁמַע דְלֹא פְהַרִיב"ש וְהוּא תִימָה
דְהִתָּם לֹא מִיָּרִי הַר"ן ו"ל אֱלָא לְאַחַר כְּנִיסָה.

אֲבָל קוֹדֵם כְּנִיסָה אִיפְשָׁר דְמוֹדָה לְהַרִיב"ש. וּכְבָר פְּתִיבָנוּ עוֹד לְעֵיל שְׂדַעַת מְר"ן ו"ל
בְּדַעַת הַרְמַב"ם לְפִי' שְׁנֵי בְּדַעַת הַרִיב"ש דְבְּשַׁעַת נִישְׂוֹאִין נְמִי נִקְנִין בְּאַמִּירָה: וְלַעֲנִין
הַלְכָה אִי בַעֲי' קָדְשׁוֹ מִתּוֹךְ הַתְּנָאִים אוֹ אִפִּי' הַפְּסִיקוּ הַנָּה הַרִי"פ וְהַרְמַב"ם ו"ל פְּתִיבָנוּ
לִישְׂנָא דְרַב גִּידְל בְּצוּרְתוֹ וְלֹא פִי' בּוֹ פְלוּם.

וְהָרֵא"ש ו"ל הִבִּיא דְבַרִי רְשָׁב"ם וְדְבַרִי שְׁאָר הַמְפָרְשִׁים וְלֹא הַכְרִיעַ. וְהַרַב בַּב"י תָּמָה
עַל הַטּוֹר שְׁכַתָּב דְבַרִי רְשָׁב"ם בְּסִתְּמָם כְּאֵלוֹ הֵם הַלְכָה מִן סִפְּרָתָהּ.

וְהָרִי הָרֵא"ש אָבִיו הִבִּיא תִירוּצִים אַחֲרֵים לְקוֹשְׁיַת רְשָׁב"ם. וְכִינּוּ דְקוֹשְׁיַתוֹ יֵשׁ לָהּ
תִירוּצִים אַחֲרֵים אִין מְוַכְרַח לְפִסְוֹק כְּמוֹתוֹ.

וְנַר' שְׁכַח תְּמִיָּהּ ו"ל מִמָּה שְׁלֹא פִינְרָשׁוּ גַם שְׁאָר הַמְפָרְשִׁים וְהֵם הַרִי"פ וְהַרְמַב"ם דְּדוֹקָא
בַעֲי' שְׁלֹא הַפְּסִיקוּ. מִזֶּה נַר' כְּאֵלוֹ פִינְרָשׁוּ בְּדְבַרִיהֶם דְאַפִּילוּ בְּהַפְּסִיקוּ נְמִי מִיָּרִי.

וְעוֹד דְהִכִּי מוֹכַח מִדְמוּקֵי ש"ס מִתְּנִי' דְהַפּוֹסֶק לְזוֹן אֶת בֵּת אֲשֶׁתוֹ בְּשִׁטְרֵי פְּסִיקָתָא וְכַדְרַב
גִּידְל וּמִתְּנִי' סִתְמָא קְתָנִי וְאַפִּי' הַפְּסִיקוּ. אֲמַת שִׁבְכ"מ בַּפְּכ"ג דְאַיִשׁוּת פְּתַב מְר"ן ו"ל
דְאַפְשָׁר שְׂדַעַת הַרְמַב"ם בְּדַעַת רְשָׁב"ם וְשָׁפֵן פְּתַב הַטּוֹר שְׁהוּא דַעַת רַבִּינוּ.

וְיֵשׁ לְלַמּוֹד כֵּן מִמ"ש גַּבִּי פּוֹסֶק לְזוֹן אֶת בֵּת אֲשֶׁתוֹ וְהוּא שְׁיַתְּנוּ עַל דְּבַר זֶה בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין
וְכוּ'. אֲבָל שְׁלֹא בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין עַד שְׁיַקְנוּ וְכוּ' אֲלָמָא דְלֹא אָמַר רַב גִּידְל אֱלָא בְּמִתְּנָה
בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין וְה"ה בְּשַׁעַת נִישְׂוֹאִין הָא לֹא"ה לֹא עַכ"ל.

והנה מ"ש שכן כתב הטור בדעת רבינו אינו מוכרח כלל ופשוט לומר שלא כתב הטור וכתב הרמב"ם אלא על מ"ש בהל' זכיה שצריף שיהיו הדברים שפסקו מצויין בראשיתם. אבל מ"ש אח"ך ודוקא שקדשו מיד הם דברי עצמו וכן נר' שיהיה יכתוב פן בשמו בסתם פאלו הוא מפורש בדבריו הא ודאי שדברי עצמו הם: גם מה שדייק מדברי הרמב"ם עצמו ממ"ש גבי הפוסק לזון והוא שיתנו על וכו' בשעת קידושין.

אבל שלא בשעת וכו' נר' שאינו מוכרח דאפשר דלאפוקי אחר הקידושין הוא דאמת וכמ"ש התוס' בפ' נערה דאיתנו. ומיהו י"ל דדייק לה דאי לאפוקי אחר הקידושין הוא דאמת קודם קידושין ואחר קידושין מ"ל הא ודאי דבשעת קידושין דוקא קאמר דהינו שקדשו מיד מתוך התנאים.

ומ"מ נראה שאין דקדוק זה פדאי לפרש פן בדעת רבינו דכל פי הא לא הו"ל ו"ל לסתום אלא לפרש ובההיא דרב גידל גופיה דאיתי לעיל הו"ל לפרש בד"א שלא הפסיקו וכו' וכמ"ש הטור ומה גם אחר שפסק דהא דרב גידל בנשואין ראשונים דבהכי מתרצא קושיא דמתני' אהא דרב גידל שמתוכה הוכרח רשב"ם לפרש פן דנדאי שהיה ראוי לו לרבינו לפרש דבעי' נמי שלא הפסיקו דלא נימא פיון דקושיא איתרצא תו לא צריכנו למילתיה דרשב"ם.

ומילתא דרב גידל אפילו בהפסיקו וכמ"ש הרב"י בדעת הרא"ש דכיון דקושית רשב"ם אית לה פתח אין מוכרח לפסוק דדוקא לא הפסיקו וכמ"ל. וממה שלא נטפל רבינו לזה נר' פשוט דלא שמיע ליה מילתא דרשב"ם פלומר לא ס"ל.

וכן דעת עצמו בדעת רבינו לפי א' שהעתקנו לעיל: גם מר"ן ו"ל בש"ע בסי' נ"א הביא לשון רב גידל פצורתו וכמו שהעתיקוהו הרי"ף והרמב"ם ו"ל ולא פי' כלל אי בעינו קידשו מתוך התנאים ובנדאי מדסתם דבריו פשיטא דלא שמיע.

ליה לפסוק רשב"ם דאי איתא הו"ל לפרש וכמו שפירש הטור ו"ל. ועוד שהרי הוא עצמו המתמיה על הטור בב"י למה פסק פן פיון דקושית רשב"ם אית לה פתח.

נדבר שנצטער עליו אותו צדיק אי אפשר שיחזור הוא עצמו ויפסקנו. ואם יחזור צריף שיפרש הדבר הטיב.

ומה גם שגם הוא ו"ל הביא ההיא דירושלמי דדוקא בנשואין ראשונים והו"ל למיחש וכמו שכתבנו בדעת הרמב"ם. וכן נר' ג"כ דעת מור"ם בהג"ה שם שמבין בדעת מר"ן דלא ס"ל מילתא דרשב"ם שסמוך למ"ש מר"ן בד"א וכו'.

ובנשואין א' כתב וי"א דבעי' עמדו וקדשו מיד והיא סברת רשב"ם. ועם היות שדרף מור"ם לכתוב וי"א על דבר שלא נתפרש בדברי מר"ן אעפ"י שגם מר"ן מודה בו.

וכמ"ש הנש"ף בחו"מ סי' מ"ב סק"ך ע"ש. ומקומו ג"כ הוא מוכרע שכתב אח"ז וי"א דבעי' ג"כ שהתנו פן ביחד וכו' והיא סברה מוסכמת ולא נראה עליה שום חולק ואפ"ה נקטה בלשון י"א.

מ"מ מדנקט למילתיה אהא דבנשואין א' ובלשון וי"א ולא ברישא סמוך לעמדו וקדשו ובלשון י"א משמע ודאי שהוא סובר דהיא פליגי אמר"ן ו"ל. ואי לפרושי אמתא ולא

לאפלוגי לעיל הי"ל לקבוע דבריו ולו' כ' י"א דהאי עמדו דוקא וכו' דהנה משמע
דבמלתיה דמר"ן נמי איפא לפרושי הכי.

אבל מדנטר לה עד השתא נקט בלשון וי"א משמע שפא לומר דמדפסק מר"ן להא
מילתא דנישואין א' דבהכי מיתרצא מילתיה דרשב"ם ולא פ' דבעי' נמי עמדו וקדשו
מיד ש"מ דלא שמיע ליה מלתא דרשב"ם פינו דקונשייא פבר איתרצא בהה' חילוקא
דנישואין ראשונים להכי אתא איהו לאודעי' שי"ח עליו ואומרים דבעי' תו עמדו וקדשו
מיד ולא סגי להו בהה' שינושייא דנישואין א' ולא כדמשמע מלשון מר"ן דבהה' שינושייא
סגי ולא צריכי' לשינושייא דרשב"ם: וחזן מכ"ז פינו שאין שום הוכחה מדברי מר"ן ו"ל
דבעי' קדשו מיד מנ"ל לפרושי שפובר דבעי' מיד.

נהרי הוא עצמו ו"ל לא מצא ליחס סברא זו להרמב"ם כ"א ממה שמצאו לו שכתב גבי
בת אשתו והוא שיתנו בשעת קידושין וכו' ולא נקט קודם קידושין ואחר קידושין
וכמש"ל וא"כ איהו ו"ל שלא פתב מזה פלום גבי בת אשתו בסי' קי"ד ע"ש.

ואין שום הוכחה מדבריו כלל לזה מנל"ן לפרש פן בדעתו: ובאמת יש לתמוה על מר"ן
ו"ל למה השמיט בהה' דבת אשתו מ"ש הרמב"ם והטור והוא שיתנו בשעת קידושין. ואי
משום דס"ל דלא בעי' שעת קידושין אלא אפי' קודם קידושין לימא קודם קידושין ולא
שפגני זה ישמיט כל ע' הדבר.

והנר' בטעמו ו"ל דלשיטתיה אזיל שכתב בכ"מ ובב"י סי' הנז' דלא פתב הרמב"ם פן
אלא מפני שפובר דאין אדם מתחייב בדבר שאין לו קצבה דאל"כ לא היה צריף לקב
דיש דרף להתחייב לר"י דקי"ל פנותיה אפי' שלא בשעת קידושין וכמש"ל.

שעמעת מינה דלמאן דלא ס"ל פהרמב"ם אפי' שלא בשעת קידושין מתחייב עפ"י א'
מהדרכים שכתב רבינו בבא להתח' במה שאינו חייב. ומר"ן ו"ל פבר פתב בחו"מ סי'
ס' ובסי' ר"ז דכל האחרונים חלוקים על הרמב"ם וס"ל דאדם מתחייב בדבר שאין לו
קצבה.

והכי נקיט' ע"ש. ולכן לא הזכיר הוא מ"ש הרמב"ם והוא שיתנו בשעת קידושין שהרי
יש דרף להתחייב אפילו שלא בשעת קידושין: אלא דקשה דמ"מ היל"ל זה דבשעת
קידושין משמעבד הפוסק באמירה אפילו לא היה בו דרף מאותם הדרכים.

וכמו שעשה רבינו הטור ו"ל שאע"פ שגם הוא מהחולקים על הרמב"ם בדין המתחייב
בדבר שאין לו קצבה פמבואר בדבריו בסי' ס' ובסי' ר"ז ע"ש. ובב"י.

עכ"ז פתב דברי הרמב"ם בפוסק לזון את אשתו דמשמעבד באמירה בעלמא בשעת
קידושין. יותר קשה עליו ו"ל דשם בסי' קי"ד ס"ה פתב מת הבעל הבת מוציאה מנכסים
משועבדים וכו' ודוקא שקנו מידו או שחייב עצמו בשטר למזונותיה.

אבל אם לא היה שם קנין הם דברים שלא ניתנו ליכתב ואינה ניוזנית משועבדים ע"ך
משמע דמב"ח ניוזנית אפילו בלא קנין ולא שטר. ועכ"ל היינו טעמא משום דפסק בשעת
קידושין דאל"כ במה משמעבד לגבות אפי' מב"ח.

וא"כ הנה צריך מר"ן ז"ל לפרש זה בס"א בהפוסק וכו' דמתחייב בדברים מיירי בשעת קידושין וכו' וכן ראיתי למהריק"ש ז"ל שם ס"ה שכתב על דברי מר"ן ז"ל אכל לא הנה שם קננו אלא שהתנו כן בשעת קידושין ע"ד.

ושמא דעת מר"ן ז"ל דהפוסק יכול להתחייב בלא שטר ובלא קננו לגבות מבנ"ח בהווי עלי עדים שאני מתחייב לזון וכו' וכמש"ל. ובהכי מיירי בס"א.

ואמת דבשעת קידושין משתעבד אפ"י בלא הווי עלי עדים אלא דהא לא אצטריכא לאשמועי' דמדרב גידל דמיייתי בסי' נ"א ילפינו לה דס"ל דאין טעם לחלק ביניהם דכי היכי דמשתעבד לאשתו באמירה כה משתעבד לבתה: נקטינו דלדעת רוב הפוס' ומקללם הרמב"ם ומר"ן ז"ל לא בעי' קדשו מיד.

אלא אפילו התנו עכשיו וקדשו לאח"ז נקנין באמירה: ומעתה בנדו"ז שהיו התנאים סמוך לקידושין אע"פ שלא הנה שם לא קננו ולא שטר נקנין באמירה וא"כ לא מבעיא אם יש עדים שא"ל בעת הפיסקה הווי עלי עדים שאני מתחייב לזון ולכסות את חתני ולתת לו מדור כו"ך שנים דפשיטא דחייב אפילו בעלמא בלא קננו ובלא שטר ואין אנו צריכין לטעמא דדברים הנקנין באמירה וכמבואר בדברי הרמב"ם פי"א דמכירה דאיייתי לעיל בתחיל' דברינו וכדבריו פסק מר"ן ז"ל בריש סי' מ' ע"ש.

ויותר י"ל דבכי הא שקביץ כל חשובי העיר מהם ב"ד של שלש ומהם חכמים ורשומים ושמאים ושאר קרואים והזמנים לעדות ופסק בפניהם כן בדרה חיוב גמור ואמ"ל לשום אותם וכן עשו וכתבו השומא בפנקס הגדול.

וגם כתבו שהבחי' ביז החתן אם רצה יזון ויתכסה וידור אצל חמיו. וא"ל יפרע לו חמיו דמים בשומא נר' פשוט דכל כי הא לא עביד להשטות ואפילו לא אמר הווי עלי עדים אלא שאמר בפניהם שהוא מתחייב בכך סגי.

תדע דהא הא דכתב רבינו דהווי עלי עדים מהני בבא להתחייב יליף לה מהודאה דכי היכי דבהודאה מהני אתם עדי ולא מצוי למימר משטה בה בבא להתחייב כגון דאמר אתם עדי גמר ומשתעבד נפשיה כמ"ש ה"ה העתקנו דבריו לעיל ובהודאה אשפחן להרמב"ם ז"ל פ"ו מטוען וז"ל.

הודה בפני ב' שיש לפלוני אצלו מנה דרה הו"ג ולא דרה שיחה אע"פ שלא אמר אתם עדי וכו' ה"ז עדות גמורה. והביא דבריו מר"ן ז"ל סי' פ"א ס"ח ע"ש.

ובש"ף סקי"ח שכתב שלשון מר"ן אינו מדוקדק. ואם אמר הריני מודה בפניכם ה"ז הו"ג בודאי ולא נשאר עוד לומר אם הוא דרה הודאה והרמב"ם שכתב הודה דרה הודאה פוננתו שקבצם לשם עדות דהוי ודאי דרה הודאה ולא דרה שיחה או שאמר הריני מודה בפניכם דזה הוי הו"ג ע"ש.

ובסקי"ט שהביא עוד דברי הסמ"ג והגמ"י ובעה"ת דכל שהודה בפני שנים פאדם המזמנם להעיד עליו ואמר דבריו פאדם האומרם בכל לבבו בדרה הודאה שלימה ה"ז כמי שאמר אתם עדי ואי"ל משטה הייתי וכו' ע"ד.

וע"ע שם בסי' פ"א סכ"ג דאם הוּדָה בַּפְּנֵי ב"ד שֶׁל שְׁלוֹשׁ אַנְ"ל אֵלֶּא תוּף כְּדִי דְבוּר ע"ש.
וע"ע במ"ש הרב"י בסי' ל"ב בַּשֵּׁם רַשְׁבָּ"ם דְּדוֹקָא בְּדִיבּוּר כְּנֻגַד דִּיבּוּר הוּא דצ"ל אַתָּם
עֲדִי דְבַדְבוּר בְּעֵלְמָא יָכוֹל לֹאמַר מְשֻׁטָּה הָיִיתִי בָּהּ וְלֹא בְּמַעֲשָׂה.

וּרְאִיָּה מִפ"ב דְּקִידוּ' אֵלֶּא מַעֲתָה קִידוּשׁ אִשָּׁה בַּפְּנֵי שְׁנַיִם ה"ה דְּצָרִיף אַתָּם עֲדִי. וּמִכָּאן
פָּסֵק רַש"י דְּכָל תְּנַאי שֶׁב"א מִתְּנִין וּמְקַיְמִין בִּינְיָהֶם אֵין שְׂיָיָה לֹאמַר מְשֻׁטָּה.

אָבֵל דְּבָרִים בְּעֵלְמָא כְּגוֹן שְׂאֲמַר לְחַבְרֵי מְנָה לִי בִּינְדָה וְהִלָּה אֹמַר הֵן דְּהוּי דִּיבּוּר כְּנֻגַד
דִּיבּוּר בְּלֹא קִנְיָן הָתָם מְצִי לְמִימַר מְשֻׁטָּה אֲנִי בָּהּ עַד שְׂיֵאמַר אַתָּם עֲדִי כָּהּ כְּתוּב בְּמִרְדְּכִי.
וּבַהֲג"א.

ובפ' ז"ב.

וּבַהֲג"מ פ"ו מְטוּעֵן ע"כ: מְפָל זֶה נִלְמַד לְעִנְיָנֵינוּ שְׁהִיָּה הַדְּבָר בְּתַנַּאי גְּמוּר עִם אָבִי הַחֲתָן.
וְגַם שְׁהִזְמִין ב"ד וְכַמָּה חֲכָמִים לְהוֹדוֹת בַּפְּנֵיהֶם עַל כָּל הַתְּנָאִים שְׁפוֹסְקִים בַּפְּנֵיהֶם וְלִהְעִיד
עֲלֵיו שְׁהוּא מִתְחַיֵּיב בְּכָהּ.

וְעָשׂוּ מַעֲשָׂה שְׂשֻׁמוּ הַמְּזוּ' וְהַפְּסוּת וְהַמְּדוּר וְכָתְבוּ כֵּן בַּפְּנֵי דְנַר' דְּגַמַר וּמְשַׁעְבַּד נִפְשִׁיָּה
אֲפִילוּ לֹא אָמַר הוּו עָלֵי עֲדִים כִּי הִכִּי דְאָמְרִי בְּהוֹדָאָה: אֵלֶּא אִפִּי' אִם אֵין עֲדִים שְׂאֲמַר
בַּפְּנֵיהֶם שְׁהוּא מִתְחַיֵּיב בְּכָהּ כָּלֵל אֵלֶּא שְׂאֲמַר בְּלִשׁוֹן הַפְּתוּבָה אֲנִי אִיזוֹן וְאַפְרַנְס מְזוֹנוֹת
מִמֶּשׁ אוֹ דְמִיָּהוּ דְלִשׁוֹן זֶה וְדַאי לֹא מְהַנִּי בְּעֵלְמָא כִּינּוּן דְלֹא אָמַר בְּלִשׁוֹן חַיִּיב וְכַמְבּוֹאָר
בְּדַבְרֵי רַבֵּינוּ דְאִיָּיתִי דְבַכּוּלְהוּ בְּבִי כְּפִיל וְתַנִּי אֲנִי מִתְחַיֵּיב וְכו'.

מְשַׁמַּע דְּדוֹקָא כָּל זֶה שְׂמַחְיָיב עֲצָמוּ בְּלִשׁוֹן חַיִּיב הוּא דְמַשְׁתַּעְבַּד. הָא לֹא"ה לֹא.

מ"מ כִּינּוּן שְׁהִתְנוּ בְּשַׁעַת נִישׁוּאִין מְשַׁתַּעְבַּד וְלִזְהָ צְרִיכִין אָנוּ לְטַעֲמָא דְדַבְרֵים הַנִּקְנִין
בְּאֲמִירָה דְדַבְרֵים הַנִּקְנִין בְּאֲמִירָה אִפִּי' לֹא יֵאמַר בל' חַיִּיב כָּלֵל מִתְחַיֵּיב וְאִינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר.
וְכַמוֹ שְׁהוֹכַחְנוּ שְׁדַעַת רֹב הַפּוֹס' וּמִכָּלְלֵם הַרְמַב"ם וּמַר"ן דְּכָל קוֹנְדֵם לְקִידוּשִׁין נִקְנִין
בְּאֲמִירָה וְלֹא בְּעֵי קִדְשׁוֹ מִיָּד: וְאֵין לֹאמַר דְמ"מ בְּנִד"ז בְּעֵי לְזוֹן חַיִּיב לְפִי שְׁלֹא הָיוּ הַמְּזוֹנוֹת
וְהַפְּסוּת שְׁהִקְנָה מְצוּיָין בְּרִשׁוּתוֹ בְּעַת הַפִּיֶסְקָא.

וְכַבֵּר פְּתַב הַרְמַב"ם וְטוֹר וּמַר"ן ס' נ"א דְאֲפִילוּ בְּדַבְרֵים הַנִּקְנִין בְּאֲמִירָה צְרִיף שְׁהִיָּו
הַדְּבָרִים שְׂפָסְקוּ מְצוּיָין בְּרִשׁוּתָם שְׂאֵין אָדָם מִקְנָה דְשֶׁב"ל. וְא"כ עֲנִין זֶה שְׂאֵין הַמְּזוֹנוֹת
וְהַפְּסוּת בְּרִשׁוּתוֹ צְרִיף שְׂיֵאמַר בְּלִשׁוֹן חַיִּיב.

וְכַמ"ש מַר"ן בַּח"מ ס' ס' וְנ"ל הַמְּחַיֵּיב עֲצָמוּ בְּדַבְרֵי שֶׁלֵּב"ל אוֹ שְׂאֵינוּ מְצוּי בְּרִשׁוּתוֹ
חַיֵּיב דֹּאע"ג דְאֵין אָדָם מִקְנָה דְשֶׁב"ל ה"מ בְּלִשׁוֹן מְכָר אוֹ מִתְּנָה. אָבֵל בְּלִשׁוֹן חַיִּיב כְּגוֹן
שְׂאֲמַר הוּו עָלֵי עֲדִים שְׂאֲנִי מִתְחַיֵּיב לִפ' בְּכו"ך חַיֵּיב.

וְהוּא שְׂקֵנוּ מִיָּדוּ ע"ש וּבִשְׂ"ף מַה צְוִרָה לְקַנְיָן כִּינּוּן דְמַר"ן ו' ל"ס לְכַתְרַמְב"ם דְּבַהוּו עָלֵי
עֲדִים שְׂאֲנִי מִתְחַיֵּיב סְגִי לַחִי"ע וְכַמְש"ל ע"ש וְהָא גְּהִי דְהַקְנִין וְדַאי א"צ כִּינּוּן דְהֵם
דְּבָרִים הַנִּקְנִין בְּאֲמִירָה ל' חַיִּיב מִיָּהָא בְּעֵי מִשׁוּם דְאֵין אָדָם מִקְנָה דְשֶׁלֵּב"ל.

וְהוּ אַמַּת דְטוּבָא אִיכָּא לְאַתְמוּהִי עַל הַרְמַב"ם ו' ל' הַמְּצָרִיף זֶה שְׁהִיָּו הַדְּבָרִים בְּרִשׁוּתָם
אִפִּי' בְּדַבְרֵים הַנִּקְנִין בְּאֲמִירָה שְׁנַר' מִזֶּה דְדַעַתוֹ ו' ל' דְלֹא מִיָּקְנוּ בְּנִישׁוּאִין בְּאֲמִירָה כ"א
דְּבָרִים הַנִּקְנִין מִיָּהָא בְּעֵלְמָא בְּקַנְיָן.

אָבֵל דִּשְׁלֵב"ל שְׁאִין נִקְנָה בְּעֵלְמָא אָפִילוּ בְּקִנְיָן אִין נִקְנָה בְּנִישׁוּאִין בְּאַמִּירָה. וְתִימָא נִהְרִי
הַמְתַּחֲסִיב בְּדָבָר שְׁאִין לוֹ קִצְבָה כְּגוֹן הַמְתַּחֲסִיב לְזוֹן אֶת חֲבִירוֹ ה' שְׁנִים אִין מְתַחֲסִיב אָפִילוּ
בְּקִנְיָן כְּמוֹ שֶׁפֶתַח הַרְמַב"ם עֲצָמוּ.

וּפְרִישׁ הַטַּעַם מִפְּנֵי שְׁזָה כְּמוֹ מַתָּנָה הִיא וְאִין פֶּאן דְּבָר יְדוּעַ וּמְצוּי שְׁנִתְּנוּ בְּמַתָּנָה. וְעַכ"ז
פֶּתַח דְּבִפּוֹסֶק לְזוֹן אֶת בֵּת אֲשֶׁתוֹ חֲסִיב מִפְּנֵי שֶׁפֶסֶק בְּשַׁעַת נִישׁוּאִין וְהַדְּבָרִים דּוּמִים
לְדְבָרִים הַנִּקְנִין בְּאַמִּירָה.

אִךְ י"ל שְׁאִילוּי דַּעַת רַבִּינוּ דְּמַתַּחֲסִיב בְּדָבָר שְׁאִין לוֹ קִצְבָה אַע"פ שֶׁהוּא דִּקְמָה אוֹתוֹ לְמִקְנָה
דְּבָר שְׁאִינוּ מְצוּי מ"מ אִינוּ דוּמָה כ"כ פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ בּוֹ לְשׁוֹן חִיּוּב מִיְהָא לְהַכִּי ס"ל דְּנִקְנָה
פֶּאן בְּאַמִּירָה מִשְׁא"ךְ מַתָּנָה דְּבִשְׁלֵב"ל בְּלִשׁוֹן מַתָּנָה וּמְכָר.

וְשׁו"ר לְהַרְיֵב"ש ז"ל ס'י שִׁמ"ה שְׁתַּמָּה כֵּן עַל רַבִּינוּ וְסִיִּים אֲלָא א"כ יִרְצָה הָרַב לְחַלֵּק
בִּינֵיהֶם וְלוֹמַר דְּדָבָר שְׁאִינוּ מְצוּי בְּרִשׁוּתוֹ גָּרַע מְדָבָר שְׁאִין לוֹ קִצְבָה אִפִּי לְסִבְרָתוֹ ע"ש.
בְּאִנְפֵּן דְּאִיפָא לְסִפּוּקֵי לַנִּד"ז וְלוֹמַר שְׁצָרִיף שְׁיַעֲדוּ שְׁאִמַר בְּלִשׁוֹן חִיּוּב.

לְפִי שֶׁהִמְזוּ וְהַפְּסוּת לֹא הָיוּ בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁל נוֹתֵן: אִךְ כִּד דִּיִּיקֵי פּוֹרְתָא הָא לִיתָא דַּע"ךְ לֹא
הִצְרִיף מְר"ן ז"ל לְשׁוֹן חִיּוּב אֲלָא בְּבֵא לְקִנּוּת דְּבָר יְדוּעַ כְּגוֹן לְתַת קַרְקַע יְדוּעַ אוֹ חֲפִץ
יְדוּעַ וְהוּא אִינוּ בְּרִשׁוּתוֹ וְרוּצָה לְהַקְנִיתוֹ כְּשִׁיבָא לִידוֹ בְּהָא הוּא דְּבַעֲי לְמִימַר שֶׁהוּא מְתַחֲסִיב
עֲצָמוּ כְּשִׁיבָא לִידוֹ שְׁיַתְּנָהוּ לוֹ וּבְזָה נִיחָא מַה שֶׁהַקְּשָׁה הַש"ף עַל מַה שֶׁהִצְרִיף מְר"ן קִנְיָן
דַּע"ג דְּחִיּוּבָא רַמִּי עֲלֵיהּ אִי לֹא קִנְיָן אִין הַקַּרְקַע אוֹ הַחֲפִץ נִקְנִין.

וְדו"ק.

אָבֵל אִם הוּא בָּא לְשַׁעֲבַד עֲצָמוּ לְחֲבִירוֹ לְפָרוּעַ לוֹ סָךְ כו"ךְ אוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ חֲפָצִים כו"ךְ
אוֹ לְזוּנְוֹ וּלְפָרְנָסוֹ וְלְהַלְבִּישׁוֹ וְכִיּוֹצֵא וְאוֹמַר בְּלִשׁוֹן הַמּוֹרָה עַל שְׁעֵבּוּד וְלֹא בְּלִשׁוֹן הַקְּנָאָה
כְּגוֹן אֲנִי אֶפְרַע לָךְ כו"ךְ אוֹ אֶעֱשֶׂה לָךְ חֲפִץ פְּלוֹנִי אוֹ אִיזוֹן וְאַפְרָנְסֵנִי גַר' פְּשׁוּט דְּלֹא בְּעֵי
לְשׁוֹן חִיּוּב שְׁהָרִי לְשׁוֹנוֹ מוֹכִיחַ שְׁאִינוּ בָּא לְהַקְנִיתוֹ דְּבָר יְדוּעַ אֲלָא לְשַׁעֲבַד עֲצָמוּ וּנְכַסִּיו
לַעֲשׂוֹת דְּבָר זֶה.

וְהַרְמַב"ם וּמְר"ן שֶׁפֶתַּחוּ פֶּאן צָרִיף שְׁיַהֲיוּ הַדְּבָרִים מְצוּיִן בְּרִשׁוּתָם. מִיָּרִי בְּמַתָּנִין בְּאוֹתוֹ
לְשׁוֹן עֲצָמוּ שֶׁדְּבָרוֹ בּוֹ חֲכָמִים כְּמָה אִתָּה נוֹתֵן לְבַנְךָ וְכְמָה אִתָּה נוֹתֵן לְבַתְּךָ.

וְזָה אוֹמַר כו"ךְ אֲנִי נוֹתֵן לְבְנִי כְּלוֹמַר חֲפִץ פ' וְחֲפִץ פ' אוֹ כו"ךְ זְהוּבִים שְׁמַתְּפוֹנְנִים
לְהַקְנִיתוֹ גּוּף הַדְּבָרִים שְׁמַזְפִּירִין. אָבֵל אִם אוֹמַר בְּלִשׁוֹן שְׁעֵבּוּד אֲנִי אֶעֱשֶׂה כו"ךְ חֲפָצִים
לְבְנִי וְאִתָּה תַּעֲשֶׂה חֲפָצִים כו"ךְ לְבַתְּךָ אִין צָרִיף כָּלֵל שְׁיַהֲיוּ מְצוּיִין בְּרִשׁוּתוֹ.

וּכְשִׁאִינוּ מְזַפִּיר שׁוּם חֲפִץ. אֲלָא שְׁמַתָּנָה עַל עֲצָמוּ לְזוֹן וּלְפָרְנָס.

וּבְנִד"ז דְּפִשְׁיטָא דְּלֹא בַעֲי' לֹא שְׁיַהֲיוּ בְּרִשׁוּתוֹ וְלֹא שְׁיִאמַר בְּלִשׁוֹן חִיּוּב. וּמַה גַּם בְּנִד"ז
שֶׁהַתָּנָה שְׁאִם לֹא יִרְצָה הַחֲתָן שְׁיַפְרַע דְּמִים בְּשׁוּמָא שְׁשָׂמוּ וְכו'.

הָרִי מְפו' שְׁלֹא בָּא אֲלָא לְהַתְּחִיב בְּשׁוּנְוִיָן וְלֹא לְהַקְנִיתוֹ לוֹ אֶת גּוּפָן: וּמַעֲיִן זֶה פֶּתַח
הַרְשָׁפ' א' בְּתִשׁוּ' הַבִּיאָה הַרְב"י שָׁם ס'י ס' עַל תִּשׁוּ' הַרִי"פ דְּאִיְתִי הַטּוֹר וּמְר"ן שָׁם עַל
שְׁטַר שְׁפָתוֹב בּוֹ מַחְמַת שְׁנַתְּתִי ק' זְהוּבִים לְפְלוֹנִי וְכו' שֶׁפֶסֶק הַרִי"פ ז"ל שְׁאִם אִינָם
בְּרִשׁוּתוֹ לֹא קָנָה הַמְקַבֵּל.

וְכַתֵּב ע"ז הַרְשָׁפָ"א ו"ל דַּאִין לומר שְׁנֵה ק' זְהוּבִים קָאָמר דְּדוֹקָא בְּתוֹבַע וְנִתְבַּע שְׁדוֹרְכֵן לְשׁוּם הוּא דַּאֲמָרִינֵן הָכִי. אַבְל בְּנוֹתָן דְּדוֹקָא קָאָמר.

אִךְ אִם פֶּתַח לֹו כו"ך זְהוּבִים מְנַכְסִי בְּהָא וְדַאי אוֹ שְׁנֵה קָאָמר. אוֹ שְׁיִמְכֹּר מְנַכְסִי וְיִתֵּן לֹו ע"ך.

הָרִי דַּאֲפִילוּ אִם אוֹמר בְּלִשׁוֹן מִתְּנָה נְתִיתִי ק' זְהוּבִים לְפָלוּ' פִּינֵן דַּאֲמָר מְנַכְסִי הַמּוֹרָה עַל שְׁעֵבוּד וְלֹא עַל הַקְּנָאָת גּוֹף הַזְּהוּבִים קְנָה הַמְּקַבֵּל. וְכ"ש בְּנֵד"ז שְׁאוּמָר בְּלִשׁוֹן שְׁעֵבוּד אִיזוֹן וְאַפְרָגִס מְזוֹנוֹת מִמֶּשׁ אוֹ דְּמִיָּהוּ.

וְאִין מְזַכֵּיר לְשׁוֹן מִתְּנָה וְלֹא שׁוּם דְּבָר הַנִּקְנָה כָּלֵל. וְכֵן מְבוֹאָר לְהַדְיָא בְּדַבְרֵי הָרִיב"ש ו"ל ס' שִׁמ"ה ע"ד הַרְמַב"ם עֲצָמָם דַּאֲפִילוּ בְּדַבְרֵים הַנִּקְנָים בְּאַמִּירָה צָרִיף שְׁיָהוּ מְצוּיִין בְּרִשׁוֹתוֹ, פֶּתַח דְּדוֹקָא בְּנוֹתָן דְּבָר יְדוּעַ שְׁאִין בּוֹ שְׁעֵבוּד הוּא דַּאִין נִקְנָה.

אַבְל אִם הוּא אוֹמר בְּלִשׁוֹן שְׁעֵבוּד אוֹ שְׁנוּכַל לְפָרֵשׁ כְּפִינְתוֹ שְׁלֹא נִתְכַּנּוּן לְתַת דְּבָר יְדוּעַ אֲלֵא לְשְׁעֵבֵד עֲצָמוֹ וְנַכְסִי מְהֵנִי יע"ש בְּאַנְרָף: וְהָא נְמִי לִיכָא לְמִימָר דְּצָרִיף שְׁלֹא יֵאמָר בְּלִשׁוֹן אֲתוֹן.

וְכַמ"ש בַּח"מ רס"י רמ"ה אַבְל אִם פֶּתַח בְּשִׁטָּר אֲתַנְנוּ לֹו לֹא זָכָה הַמְּקַבֵּל שְׁאִין זֶה אֲלֵא כְּמַבְטִיחַ שְׁיִתֵּן לֹו לֹאח"ז אוֹ בְּשִׁטָּר אַחַר וְעַדִּינֵן לֹא עֲשָׂה. וְמַסִּיִּים בְּטוֹר וְהִבִּיאוּ מוֹר"ם שְׁם בַּהֲג"ה דַּאֲפִי קְנוּ מִיָּדוֹ לֹא מְהֵנִי דְּהוּי קְנִינֵן דְּבָרִים.

וְהַגַּם שְׁהִבִּיא מְר"ן בַּש"ע ס"ב שְׁם דַּעַת י"א דָּאָם קְנוּ מִיָּדוֹ מְהֵנִי לְשׁוֹן אֲתוֹן וְהִיא דַּעַת הַרְשָׁפָ"א הִבִּיא דְּבָרֵיו הַרְב"י בְּסִי' קַצ"ה מַחֲס"ד מ"מ פִּינֵן דְּמִיָּיתִי לְסַבְרָה קְמִיָּיתָא בְּסַתָּם מַש' שְׁדַעַת מְר"ן לְפִסְטוֹק כְּמוֹתָהּ.

וְמָה גַם שְׁפַעֲלִי אוֹתָהּ סְבָרָה רַבִּים נֶגֶד הַרְשָׁפָ"א ו"ל וְהֵם הַרְמָ"א וְהַטוֹר. וְכַתֵּב בַּב"י שְׁם בְּשִׁם הַרְשָׁפָ"ץ שְׁפֵן פֶּתַח הַרְמַב"ן בַּפ' ג"פ בְּשִׁם תְּשׁוּבַת הָרִי"ף.

וְכֵן נַר' דַּעַת הָרֵא"ש וְאַפִּי הַמִּתְּנָה מְפִנְרִסְמַת ע"ש: וּמִזָּה לְמַד מִהַרִּי"ו ו"ל הִבִּיא דְּבָרֵיו הָרַב בַּד"מ בַּאֲה"ע ס' נ"א אִם פֶּתַחוּ הַתְּנָאִים שְׁיַעֲשֶׂה כו"ך לְכַתְּוָבָה. וְכו"ך מְלַבּוּשִׁי וּבְשִׁעַת הַחֲנוּפָה לֹא עֲשׂוּ שְׁטָר אַחַר עַל זֶה נַר' דְּלֹא זָכָתָה הָאִשָּׁה אֲפִילוּ קַבְלָה ק"ס עַל זֶה.

דְּהַאוּמָר לִיתֵּן לֹא נִקְנִית הַמִּתְּנָה וְכו' וְכ"כ ג"כ הָרַב ב"י שְׁם בְּסִי' נ"א בְּשִׁם תְּשׁוּבַת הַר"ש בֵּן הַרְשָׁפָ"ץ בְּאַחַד שְׁנֵדָר לְתַת לְבַת אַחֲוֹתוֹ בְּשִׁעַת נִישׁוּאִין בְּרֵאשׁ כָּל הַקְּהָל מִתְּנָה מְרוּבָה דְּלַכְאוּרָה נֶדָר כְּזֶה שְׁאוּמָר אֲתוֹן אִינוּ כְּלוּם אֲפִי קְנוּ מִיָּדוֹ לְפִי שְׁהוּא קְנִינֵן דְּבָרִים.

וְלֹא תוֹעִיל הַמִּתְּנָה אֲלֵא בְּמַעֲכָשׁוֹ אוֹ בְּמִתְּנַת שַׁכ"מ וְכו' ע"ך. וְנִזְכָּר זֶה גַם בְּדַבְרֵי מוֹר"ם כְּאֵן בְּסִי' נ"א ע"ש.

וְא"כ מַכ"ז יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק עוֹד בְּנֵד"ז שְׁמָא אָמַר בְּלִשׁוֹן אֲתוֹן דְּלֹא מְהֵנִי. וְהַמַּע"ה שְׁאוּמָר בְּלִשׁוֹן מוֹעִיל: דְּלִיתָא דְּלַגְבֵי דְּבָרִים הַנִּקְנִין בְּאַמִּירָה פְּשִׁיטָא דַּאֲפִילוּ בְּלִשׁוֹן אֲתוֹן מְהֵנִי.

דְּלֹא יְהִי אֲלֵא מְבַטֵּחַ צָרִיף לְקַנִּים דְּמַגּוֹ דְּמַחְתְּנֵי גְמָר וּמִשְׁעֵבֵד נְפִשְׁיָה לְתַת. וְלִהְכִי קָרִי לְהוּ דְּבָרִים הַנִּקְנִין בְּאַמִּירָה.

תדע דהא במתנת שכ"מ קאמר הרשב"ש ז"ל בתשוב' דאיייתי' דמהני לשון אמת. משום דדברי ש"מ פכתובין וכמסורין דמו.

וכן בהקדש לעניים אם אמר שדה זו לכשאקנונו אתנו להקדש מהני. משום דאמירתו לגבוה פמסירתו להדיוט.

וכמ"ש בח"מ ס"ס רי"ב. ומינה נמי לדברים הנקנין באמירה דפשיטא דמהני לשון אמת. ועד פאן לא דברו פל הנה רבנותא אלא בפוסק בזמן שאין נקנין באמירה וקנו מידם. ולענין אי מהני קנין או לא הוא דנחתי וכן הוא לשון מור"ם ז"ל פאן בסי' נ"א אבל אם אמר אתו כו"ד וכן אתו שפסק לעשות פתובה וכו'.

עיין בח"מ סי' רמ"ה אם צריף לקיים מצד הקנין וכו' ע"ד. הרי דלענין הקנין אם מועיל הוא שדברו.

אבל לענין אם נקנין באמירה פשיטא דנקנים ולא גרע מדבר שאין לו קצבה לדעת הרמב"ם ז"ל דנקנה בנישואין באמירה. ומה גם דבעלמא נמי איפא מ"ד דקנין אתו מהני.

וא"כ פשיטא דהכא נקנין באמירה: ובר מן דין לענ"ד נר' דמההיא דסי' רמ"ה אין ללמוד לעלמא בכל קנין אתו דלא מהני דדוקא בקנו מיזו לתת קרקע לפי שהקרקע הרי היא לפנינו. והמתנה שאומר ליתן היא ההקנאה שיקנו לו בק"ס או בשטר או בחזקה.

להכי פיון שלא אמר בל' נתתי לה אלא אתנו אמרי' שאין זה אלא מבטיח להקנותו לו לזמן אחר ועדיין לא הקנה. אבל באומר אתו לה מנה או חפץ פ' וקנו מיזו אין זה מבטיח להתחייב לאח"ז אלא משעבד עצמו מעכשיו לתת ומה שאומר אתו ולא נתתי לפי שהנתנה במטללין ומעות היא על הנתנה מיזו ליד והוא רוצה להרחיב זמן לעצמו שלא יתן עכשיו אלא לאח"ז.

ועוד שאם יאמר נתתי הרי זה פמקנה מעכשיו דבר בענין והוא אין ביזו אלא שפא להשתעבד לתת. ובהא ניחא לי מאי דקשיא אהא דסי' רמ"ה מההיא דסי' רנ"ח בשטר שכתוב בו שיקנה פ' שדה פ' לאח"מ דאם יש בו קנין קונה הגוף מיזו ופירות לאח"מ.

וכתב שם מור"ם הטעם דכל קנין מעכשיו הוא ע"ד. והוינו בה דבקנין אתו נמי נימא דכל קנין מעכשיו הוא והו"ל פאומר אתנו לה מעכשיו דכתב מר"ן שםבסי' רמ"ה דקנה לאלתר: ובמ"ש ניחא דלשון אתנו משמע על עיקר ההקנאה שמבטיחו להקנותו לו ועכשיו אינו מקנה לו פלום להכי פל דלא אמר מעכשיו להדיא לא אמרינו דכל קנין מעכשיו הוא שהרי הוא מפרש דבריו שאינו מקנה עתה פלום מדקאמר בלשון אתנו והקנין הוא קנין דברים שהוא על הנכיה שיזכה לו לאח"ז והנכיה אין בה ממש.

ודוקא פשאומר מעכשיו להדיא הוא דאמרי' שרצונו להקנות לאלתר שהרי פי' להדיא מעכשיו. משא"כ פשאומר יקנה פ' שדה פ' לזמן פ' שאינו תולה בעצמו שהוא יתנו לו לאח"ז.

אלא שאומר שאותו פלוני יקנה לזמן פלוני אנו אמרים פיון דאיפא קנין מעכשיו הוא מקנה לו הגוף. אף המקבל לא יקנה אותו להחזיק בו לאכול פירות עד זמן פ'.

וּדְכוּנוֹתַי בְּמִתְנַת מְעוֹת אוֹ מְטִלְטְלִין אַעפ"י שְׂאוֹמֵר אֶתֶּן אֵין זֶה עַל עֵיקַר הַחַיִּיב אֲלֵא עַל הַנְּתִינָה מִיָּד לְיָד אֲבָל הַחַיִּיב מֵעַכְשָׁיו מִתְחַיֵּיב וְהַקְּנָן אֵינוֹ קְנָן דְּבָרִים אֲלֵא עַל הַנְּתִינָה בְּפֹעַל שְׂיָתֶן לוֹ מִיָּד לְיָד: וְזוֹהִי לַעֲנ"ד דַּעַת רַבֵּינוּ בַּב"י שְׂתֵּמָה עַל תְּשׁוּ' הַר"ש ן' הַרְשֵׁב"ץ ז"ל דְּאֵינִי דְּכִיּוֹן דְּקִי"ל דְּכָל קְנָן מֵעַכְשָׁיו הוּא כְּשֶׁקְּנִינוּ מִיָּדוֹ לְתַת מִתְנָה אֲמַאי לֹא קָנָה כְּמוֹ בְּשְׂאוֹמֵר מֵעַכְשָׁיו עַכ"ל.

וְלִכְאוּרָא תִּימָא עַל תְּמִיחָתוֹ אִטּוּ עַד הָאֵידְנָא לֹא שְׂמִיעַ לִיהּ לְמַר הֵךְ מִקְּלָתָא דְּקְנָן אֶתֶּן לֹא מְהַנִּי. וְהֵלֵא כְּבָר רָאָה וְנִסְפְּרָה בְּדַבְּרֵי רַבֵּינוּ הַטּוֹר בַּחו"מ סִימָן רַמ"ה וּבב"י שֵׁם הַכִּינָה וְגַם חֲקָרָה בְּשִׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר שֵׁם.

וְאִיךְ בְּכָאן עֲשָׂה עֲצָמוֹ כְּאֵלוֹ לֹא יִדְעָה כ"א מִתְּשׁוּבָה זֶה וְיִרְדַּ לְהַקְשׁוֹת עֲלֶיהָ מֵהֵךְ דְּכָל קְנָן מֵעַכְשָׁיו הוּא אֲבָל עִם מ"ש יִתְיַיְשֵׁב זֶה דְּנֹדָאֵי יִדַּע לִיהּ מַר לְהֵךְ מִקְּלָתָא דְּסִי רַמ"ה. אֲלֵא דְּס"ל דְּאֵינָה עֲנָן לְכָאן לְנוֹדָר לְתַת לְבַת אַחוֹתוֹ סָךְ מְמוֹן שְׂאוֹמְרוֹ אֶתֶּן הוּא שְׂמִשְׁתַּעֲבָד עַכְשָׁיו לְתַת לִידָה לֵאח"ז וְלֹא לְהַבְטָחָה בְּעֵלְמָא דְּדוֹנְקָא בְּקַרְקַע שֶׁהוּא בְּעִין אֲמָרוֹ מְדַקְאָמֵר אֶתֶּן וְלֹא נְתַתִּי אֵין זֶה אֲלֵא מִבְּטִים.

מִשְׁא"כ בְּמִטְלְטְלִין וּמְעוֹת וּכְמ"ש. וְהַרְבַּ בַּד"מ שֵׁם בְּסִי נ"א חֲשָׁב שְׁנִשְׁכַּח מֵהַרְב"י הֵךְ דְּסִי רַמ"ה וְכַתְּבָא אֵהֵיא דְּמִהֲרִיו וְז"ל.

וּב"י ג"כ כְּתַב דְּאֵם קְבִלוּ קְנָן לְתַת מִתְנָה צְרִיךְ לְקַיָּים וְדִלֵּא כְּתוּשׁוֹ רַש"ש ן' רְשֵׁב"ץ וְכו' וּבַח"ה ר"ס רַמ"ה כְּתַב בְּהַדְרֵיָא דְּלֵא קָנָה וְדִלֵּא כְּדַבְּרֵי ב"י ע"ש וְכו' עַכ"ל. וְלַעֲנ"ד אֵין כְּאֵן מִחְלֻקָּתָא וּכְמ"ש.

בְּאִנְפוֹן שְׂבָכָל לְשׁוֹן שְׂאֹמֵר הַנּוֹתֵן הַזֶּה חַיִּיב לְקַיָּים וְכְמוֹ שְׂבִיִּאֲרָנוּ: וְחוּץ מִכָּל זֶה נִרְאָה פְּשׁוּט לְחַיִּיב הַנּוֹתֵן הַזֶּה לְקַיָּים דְּבָרָיו מִדִּין נֹדָר שְׂהָרִי כָּל עֲצָמוֹ בְּתַנְאֵי זֶה לֹא הִזָּה אֲלֵא לְהַחֲזִיק בְּיַד הַת"ח חֲתָנוֹ שְׂאֵין לוֹ מִשְׁלוֹ כְּלוּם וְהוּא רָצָה לְהַחֲזִיק בְּיָדוֹ לְהִיּוֹת מְאוּכָּלִי הַמֵּן יוֹשֵׁב עַל הַתּוֹרָה וְעַל הַעֲבוּדָה.

וְכִיּוֹן שְׂפֹן נֹדָר גְּדוֹל נֹדָר לְאֵלֵהִי יִשְׂרָאֵל וּפְשִׁיטָא דְּלֵא מְצִי הַדָּר וּכְמ"ש בְּתוּשׁוֹ הַר"ש ן' הַרְשֵׁב"ץ הַנּוֹ' דְּאֵינִי בְּאוֹתוֹ שְׁנֹדָר לְתַת לְבַת אַחוֹתוֹ שְׂאֹחַר שְׂגַמְגַם בְּהַ מְצַד קְנָן אֶתֶּן דְּלֵא מְהַנִּי סִיָּים וְכַתְּבָא וְז"ל.

וְהֵינּוּ בְּמִתְנָה מְרוּבָה. אֲבָל בְּמִתְנָה מוּעָטָת שְׂיֵשׁ בְּהַ מְשׁוּם מְחַסְרֵי אֲמָנָה נַר' דְּקָנְתָה וְצ"ע.

וּבְעֲנָן זֶה אִם הִבַּת עֲנִיָּיה נַר' דְּקָנְתָה אִפִּי מִתְנָה מְרוּבָה וּבְלֵא קְנָן מְדַאֲמֵרִין בִּירוּשְׁלָמִי שְׂהִבִּיא הַרִי"פ בַּפ' אַעפ"י דְּמִפְקִיד רַב לְשִׁמְשׁוּיָה אֵי אֲמָרִי לְךָ הַב מִתְנָה לְבַר נֵשׁ אִם מְסַכֵּן הוּא הַב לִיהּ מִיָּד.

וְכֵן כְּתַבוּ הַמְּפָרְשִׁים בַּפ' הַזֶּהָב עַכ"ל. וְכֵן כְּתַב עוֹז הַרְב"י שֵׁם בְּשֵׁם הַר"מ וְהַמְּרָדְכִי דַּע"ג דְּהַפּוֹסֵק לְאַחוֹתוֹ לֹא קָנְתָה בְּאֲמִירָה אִם אַחוֹתוֹ הִיָּתָה עֲנִיָּיה כְּשֶׁפּוֹסֵק לָהּ אִזּוֹ הוּא חַיִּיב מְשׁוּם צְדָקָה.

כְּפִיךָ זֶה צְדָקָה וּמְמַשְׁכָּנִין עַל הַצְּדָקָה. וְלוֹ יְהִי אֲלֵא אַחַר כְּדַאֲמֵרִי בִּירוּשְׁלָמִי אֲבָל לַעֲנִי בַּעֲשָׂה כְּמוֹ נֹדָר.

וּכְדַבְרֵיהֶם פָּסַק מוֹר"ם ז"ל בְּסִי' נ"א וְז"ל. וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁנִּתְבָּאָרוּ כָּאן שְׂאִינֶן נִקְנִין בְּאַמִּירָה הַיְיָנוּ דְּנִקְא בְּמִתְנָה מְרוּבָה וְלַעֲשִׂיר.

אַבְל בְּפוֹסֵק לְעֵנִי צָרִיךְ לְקַיֵּים מְשׁוּם דְּהָיִי כְּגֹדֵר. וְע"ע מְזַה בְּדְבָרֵי הַטּוֹר וּמְר"ן בִּי"ד סִי' רנ"ח.

וְע"ע מ"ש הָרַב בַּח"מ סק"ג. וְהַרְב"ש ס"ק י"א עַל דְּבָרֵי מוֹר"ם דְּאִיִּתִּי בְּשֵׁם תְּשׁוּ' מְהַר"ל עַל מִי שֶׁפָּתַח לְהַלְבִּישׁ אֶת בֵּיתוֹ לְפִי כְּבוֹדוֹ דְּצָרִיךְ לְקַיֵּים נְדָרוֹ.

כִּי הַזֶּה עֲנִיִּים הֵם בְּשַׁעַת הַשְּׂדִיכִין. וְאַפְּי' אִם אָבִי הִחֲתַן ג"כ חָיִב אֶת עַצְמוֹ לְהַלְבִּישׁ אֶת בְּנוֹ מ"מ לֹא נִתְּלָה זֶה בְּזֶה ע"ךְ.

מְכַל זֶה נִלְע"ד לִנ"ד שֶׁפָּסַק לְחַתְּנוֹ וּלְבֵתוֹ שֶׁעֲנִיִּים הֵם בְּעַת הַזְיוּג. וּבְפָרֵט שֶׁחַתְּנוֹ הוּא ת"ח יוֹשֵׁב בֵּין בְּרָפִי הַתּוֹרָה.

וּכְדִי לְהַחֲזִיק בְּיָדוֹ פָּסַק לְזוּנָם וּלְפָרְנָסָם וְהַמְזוֹ' וְהַפְּרָנְסָה לְגַבֵּי דִידֵיהּ שֶׁהוּא עֲשִׂיר גְּדוּל מְקִלְתָּא זוֹטְרֵתִי הִיא וּבְמִתְנָה מוֹעֲטָת אִפִּי' לְעֲשִׂיר קָנָה וְכַמ"ש מוֹר"ם דְּאִיִּתִּי'. וְאַפְּי' אִם נִחְשָׁב אוֹתָהּ מִתְנָה מְרוּבָה נִד"ז פּוֹסֵק לְעֵנִי הוּא וְכַמ"ש וּפְשִׁיטָא דְּחָיִב לְקַיֵּים מְשׁוּם נְדָר.

וְאִם לְחֻשָּׁף אָדָם לֹמֵר הָרִי יָכוֹל לִישָׂאֵל עַל נְדָרוֹ אִף אֶתָּה אֲמוֹר לֹ' כְּכָר נִישְׁוֹמוּ וְנִתְחַיֵּיב בָּהֶם הִחֲתַן בְּכִתּוּבָה וְהו"ל כְּבָאוּ לִידֵי גַבְאֵי דְלֹא מְצִי הָדָר וְכַמ"ש בִּי"ד סִי' רנ"ח: וְכִּי מִן דִּין וּמִן דִּין נִלְע"ד דְּבִנְד"ז שֶׁנִּתְחַיֵּיב הִחֲתַן בְּדָמֵי הַמְּזוּנוֹת וְהַפְּסוֹת וְהַמְּדוֹר בְּכִתּוּן לְאַשְׁתּוֹ בֵּיתוֹ שֶׁל רְאוּבֵן מְכַלֵּל הַנְּדוּ' נִר' פְּשׁוּט דְּחָיִב לְשַׁלֵּם הָא לְמָה זֶה דוֹמָה לְאוֹמֵר לְחַבְרֵי הַתְּחַיֵּיב בְּעֵדֵי מְנָה לִפ' וְאַנִּי אֲשַׁלֵּם לָהּ דְּפְשִׁיטָא דְּחָיִיב.

וְעֵינֵן בְּדְבָרֵי מוֹר"ם ר"ס קכ"ט וְכַמ"ע שֶׁם סִק"ג דָּאָם פָּרַע הָעֵרֶב לְמַלְוָה עַפ"י צִוּוּי הַלְוָה אוֹ אֲפִילוּ לֹא אָמַר לֹ' כ"א עָרְבֵנִי חָיִיב לְשַׁלֵּם לֹ' ע"ש. וְה"נ בְּנִד"ז שֶׁעַפ"י צִוּוּי נִתְחַיֵּיב לְבֵיתוֹ בְּדָמֵי הַמְּזוּנוֹת שֶׁאָמַר לֹ' לְהַתְחַיֵּיב וְהוּא יִשְׁלַם לֹ' לְאוּ כָּל כְּמִינֵיהּ הַשְּׁתָּא לְמִיָּהֲדָר.

וְאַפְּי' אִם יֹאמֵר לְנִפְוֹת מִהִפְתּוֹ' כְּדִי חוֹב הַמְּזוּנוֹת הַנִּז' אֵין שׁוֹמְעִין לֹ' שֶׁכְּכָר זָכְתָה הַבֵּית. וְאַפְּי' תִּרְצָה הַבֵּית לְמַחֲוֹל לֹא יִרְצָה הַבְּעַל לְמַחֲוֹל דְּזִכּוּתוֹ ג"כ הִיא: בְּאוֹפֵן שֶׁמְכַל צַד נִרְאָה שְׂאִין יָכוֹל רְאוּבֵן הַנִּז' לְחַזֵּר בּוֹ מְכַל מִה שֶׁפָּסַק עַל עַצְמוֹ.

וּלְפִי הַטְּעָמִים הָאֲחֵרוֹנִים הַלְלוּ אֵין אָנוּ צָרִיכִין עוֹד לְדַקְדֵּק וּלְרְאוֹת אִם הָיוּ הַחַיּוּבִים הַלְלוּ בְּדָרָה תְּנַאֵי מְאִבֵי הִחֲתַן אוֹ שְׂרָאוּבֵן מַעְצָמוֹ עֲשֵׂה וְאֵין נִקְנִין בְּאַמִּירָה וְכַמ"ש הָרִיב"ש בְּשֵׁם הָעֵיטוֹר וְהַבִּיאוֹ מוֹר"ם שֶׁם בְּסִי' נ"א דְּלְפִי הַטְּעָמִים הַלְלוּ אִפִּי' אִם מַעְצָמוֹ עֲשֵׂה אֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר: וְעוֹד אָנִי אוֹמֵר דְּבִנְד"ז אֵין אָנוּ צָרִיכִין לְכָל זֶה שֶׁהָרִי שְׁטַר גְּמוֹר יֵשׁ בְּיַד הִחֲתַן שֶׁכּוֹן נִתְחַיֵּיב לְזוּנוֹ ג"ש וְלִתַּת לֹ' מְדוֹר.

אַלָּא שְׁלֹא נִתְפָּרֵשׁ בּוֹ לְהַדְיָא גַם הַפְּסוֹת וְזֶהוּ שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ בְּעַת הַשׁוּמָא שְׁלֹא לְבַד מְאָכֵל וּמִשְׁקָה אֲלֵא גַם הַפְּסוֹת וְלָכֵן נִרְאָה שְׂאִין עָרְעוּרוֹ עַל הַפְּסוֹת כְּלוּם שְׁמָה שֶׁהוֹסִיף בְּעַת הַשׁוּמָה גַם הַפְּסוֹת אֵין זֶה חַיּוּב חֲדָשׁ אֲלֵא פִי' בְּעֵלְמָא שֶׁהוֹדָה רְאוּבֵן שֶׁהַמְּזוּנוֹת שֶׁנִּתְחַיֵּיב

יש בכלל גם הפסות שהרי הרב בב"י באה"ע סי' קי"ד הביא תשובת הרשב"א שגשאל אם יש בכלל גם הפסות והשיב וז"ל.

משמו של רבינו האי אמרו שהמלבושים וצרכי הנישואין בכלל המזון. וריב"ם פתב שאין בכלל המזונות אלא מאכל ומשקה.

אבל המלבושים ונדו' פרנסה מיקרו. ומסתברא שהמלבושים ג"כ בכלל מזונות הן כמו ששנינו את תהא יתבא בביתי ומתנא מנכסי וכו' וא"ל נדאי יש לה מלבושים בנכסי בעלה מתנאי זה.

אבל פשפאים חכמים לחלק בין דין המאכל והמשקה לדין הפרנסה קורין לאלו מזונות ולאלו פרנסה. ואלא מיהא במי שפאלחייב עצמו מדעתו שלא מתנאי ב"ד אין דנין ומוציאין לבעל השטר המלבושים מחמת מזונות סתם עד שיפרש איזון ואפרנס דנד בעל השטר על התחונה וכיין שלעתים אין כולליו אותם בכלל המזונות.

ועוד שאינן בכלל מזונות בלשון בני אדם. לפיכך מי שפא להוציא עליו הראייה.

ונהו שנהגו עכשיו לכתוב בכתן' און ואפרנס ואכסי יתיכי עכ"ל. ומינה לנד"ז שפבר נתחייב ראובן הנז' בעת השידוכין בשטר גמור ובקנין ובלשון חיוב לזון.

אלא שלא פי' להדייא גם הפסות. ובעת השומה פירשו גם הפסות אין זה חיוב חדש אלא הודאה שפכלל המזונות שנתחייב גם הפסות.

שהרי לפי האמת בכללן היא. אלא שבלשון בני אדם לא משמע להו שיהיו בכלל.

וכמ"ש הרשב"א ז"ל. לכה בא לפרש שהיא בכלל: קנצי למילין מכל הגי טעמי דכתיבנא חייב הוא ראובן הנז' להשלים תנאו לזון ולפרנס מזו' וכסות ומדור לבתו ונתנו הנז' או לתת לו דמיהו כמו שהתנו עד תשלום ג"ש.

זהו הנלע"ד. וצויי"מ.

אכ"ר.

כ"ד החותם פה מכנסא יע"א באב פקד"ת לפ"ק וקנינים יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ט"ו. ז"נ קב"ע לכתוב עליה פס"ד.

בפנינו אה"ב העיד בתע"ג הבחור מסעוד בר משה הלוי נ' סטראן וקאל בזה"ל לעדות לשי"ת באיין פאן חאדר העד הנז' מעא הבחור מאיר לקראט וזאת הבתולה רחל בת מכלוף נ' יתאם אוקפת קדאם הבחור מאיר הנז' ורפד הבחור מאיר הנז' טרף דסקא"ר באס יעטיה להבתולה הנז'.

וכאנית תהרב מננו הבתולה הנז' וקבטהא ועטא פיידהא הסוק"ר הנז' וקאללהא הרי את מקודשת בסוק"ר שלי כדת משה וישראל. וקאלו לבחורים להבתולה הנז' ראה סוקא"ר הנז' עטאהוליה פלקידושין ורמאת הבתולה סוקא"ר הנז' מן ודהא ואח"ך רפד הבחור מאיר הנז' הסוקא"ר הנז' ועטאה להבתולה הנז' ומא קאלהאסי בלקידושין.

ובירר העד הנז' באיין מא פאנסי לקנדיל מסעול מנאיין עטאהא הסוק"ר הנז'. והעיד הבחור מאיר בר נסים נ' מרגי בתע"ג וקאל באיין פאן חאדר מאיר העד הנז' עם הבחור

מאיר לכראט הנז' והבתולה הנז' וכאן מעאהום הבחור מסעוד הנז' ורפד הבחור מאיר לכראט הנז' ל הסוקא"ר הנז' באס יעטיה להבתולה הנז' והרבת הבתולה הנז' אוראה די מאיר ו' מרגי העד הנז' ואח"ך עטא הבחור מאיר לכראט הנז' הסוקא"ר הנז' להבתולה הנז'.

וקאללהא הרי את מקודשת לי בסוקא"ר שלי פדת משה וישאל ומנאין עטא הבחור מאיר לכראט הנז' הסוקא"ר הנז' להבתולה הנז' נזבאד העד הבחור מאיר מרגי הי"ו מן אדאר ומא עארף ונאש סיבת הבתולה הסוקא"ר הנז' אנו לא וג"ך העיד בתע"ג הבחור יעקב בר יהודה ו' ראש וקאל העד יעקב הנז' באין פאן חאדר מעא האד לעדים הנז' ומעא הבחור מאיר לכראט הנז' והבתולה הנז'.

ומנאין חב יעטי הבחור מאיר לכראט סוקא"ר לבתולה הנז' ארבת הבתולה הנז' מא חבתסי תקבד סוקא"ר הנז' ואח"ך עטא הבחור מאיר לכראט הנז' סוקא"ר הנז' לבתולה הנז' ומא קאלהאסי לקידושין פלל.

ומנאין עטאהא סוקא"ר הנז' סיבת הבתולה הנז' הסוקא"ר הנז' ואח"ך רפד הבחור מאיר לכראט הסוקא"ר ונעטאה לבתולה הנז' ומא קאלסי פלל. עכ"ס עדותם העדים הנז' וקבלנו עדותם בתלת וח"ף תמ"ת ביום א' בשבת שלשה ועשרים לחדש שבט משנת ועד הנה אגיד נפלאותה לפ"ק פה לקצר יע"א.

וכגון דא צ"ל באין בירו העדים הנז' בעדותם באין קבל מא יעטי הבחור הנז' סוקא"ר לבתולה הנז' מא דכרוסי לענגן דלקידושין ולא דנשואין פלל לא הבחור הנז' ולא הבתולה הנז' ולא העדים הנז' ובירר מאיר ו' מרגי הנז' באין פשעא די עטא הבחור הנז' אסוקאר לבתולה הנז' פאן פליל ומא פאנית חתא קנדיל משעולא.

עכ"ס וכו'. וק"ע בג' נחתמנו תמ"ת ביום הנז' חדש הנז' שנה הנז' והשו"ב וקיים: בפנינו אה"ב העידו בתע"ג הי' יהודה בן יפלאח והי' מסעוד אוזנקוט באין פאנו חאדרין העדים הנז' קדאם החכם ר' משה ו' יפרח וציפד החכם הנז' מנור הבחור מאיר מרגי הנז' ורפד החכם הנז' חלק דזוהר וקאל למאיר מרגי מא יזפאסי לארוסה דיאלו יעביהא ונאחד אפור אינדא יזיד אנו ינקס פלעדות וקאל הבחור מאיר הנז' באין פאן חאדר מעא העדים הנז' ומעא הבחור מאיר לכראט והבתולה הנז' ומא שמעסי באין עטאהא בלקידושין.

עוד העיד הי' יהודה ונאליד בתע"ג באין פאן חאדר הנוא קדאם החכם הנז' מנאין פאן מאיר מרגי קדאם החכם הנז' ונעטאה החכם הנז' חלק דזו' וקאללו פנ"ל. וקאל מאיר מרגי באין הנוא שאר להבחור מאיר לכראט חתא עטא טרף דסוקא"ר להבתולה הנז' ומא קאלהאסי בלקידושין עכ"ס עדותם העדים הנז' וק"ע בתלת בזמן הנז' ונחתומים ראובן ושמעון וקיים: וס"ל נמ"ך בפנינו אה"ב הודו בה"ג.

הבחור מאיר לכראט הנז' להבתולה הנז' באין סוקאר די עטא הבחור הנז' לבתולה מא עטאהו לאסי לשם קידושין ולא לשם נישואין ולא דכרוסי לענגן דלקידושין ולא דנשואין פלל לא הבחור ולא הבתולה ולפי שפך הודו בפנינו הבחור והבתולה הנז' ח"פ בזמן הנז' ונחתומים ב' עדים ראובן ולוי.

ושוב נמ"ך בפנינו אה"ב בפרו בעדותם מסעוד הלוי בן שטון הנ"ל. הבחור מאיר מרגי הנ"ל.

באין פשעה די פאניית תהרב הבתולה הנז' מן הבחור הנז' קבדהא בע"כ וקבד ידיהא בע"ך ועטאהא סוקאר הנז' פיידקהא וברר בעדותם העדים הנז' באין פליה מא פאנוסי לקנאדיל מסעולין.

הפירו באין האדא"ך הנוא הבחור הנ"ל. והבתולה הנ"ל.

וק"ע בת' וחתמנו פה תמ"ת בשני בשבת כ"ד יום לשבט ש' הנ"ל וקנים ע"ך נמ"ך וחתומים ב' עדים ראובן ושמעון. כ"ז נשלח לידינו מעיר לקצר עם פסק מחכמי שישאן ישצ"ו לבטל הקידושין אם יספיקו מורי הוראה ולפוטרה בלא גט.

ונדרשנו לחיות דעתנו. וזה מה שהשבנו: תשובה דקדקנו בעדותם וראינו.

דאעיקרא דמילתא אין פאן אלא ע"א על הקידושין. והוא העד הא' מסעוד בר משה הנ"ב.

פי העד הב' מאיר ו' מרגי. אין עדותו פלום ל"מ אם נניח שהיה סדר העדויות הללו באופן הראוי להיות שתחלה פשנשמע המארע בעיר נטפל לדבר חקר עיר שאליו בדבר המשפט ליטפל בעניני בני העיר קודם לכל אדם ושלח אחר העדים הנ"ב.

והעיד העד הא' אחר האיום פראוי פמו שעשה לב' כנ"ב שהיו קידושין כנ"ב והב' העיד אחר האיום שלא היו וכן הג' וכראות הח"ע פן זלזל בדבר ולא חש לו וכמו שהוא הדין המקדש בעד א' אין חוששין לקידו' ובפרט שהאיש והאשה מכחישים אותו.

ואחר שיצאומלפני הח"ע באותו היום עצמו או אחריו חזר העד הב' ואמר שהיו קידושין. והיה טעמו שעכשיו נזכר או שהזכירו חבירי ונתן לו סימנים עד שגזפר ונשמעו דבריו לבני העיר ולפי שלא היה יכול לישא פניו לבא לפני הח"ע אחר שכבר העיד לפניו באלה וקללה שלא היו נקבצו מבני העיר ג' משפילים ושלחו אחריו ואחר הב' אחרים ואמרו שיחזרו להעיד בפניהם מה שראו והעיד העד הא' שהיו קידושין פראשונה.

והב' גם הוא חזר והעיד פחבירו היפך ממה שאמר פראשונה. והג' עמד בדבריו שלא היו וכמו שפן נראה שטחיות הקב"ע הנ"ב שבמעמד א' לפני ג' מקבלי העדויות הנ"ב העיד העד הא' שהיו והב' שהיו והג' שלא היו.

ובאותו מעמד ג"ך נמצאו אנשים שהיו ג"ך במעמד הא' לפני ח"ע ושמעו עדות העד הב' שלא היו וטפחו לעד הב' על פניו ואמרו לו ריקא ולא בפנינו אמרת בפני ח"ע שלא היו קידושין אחר האיום באלה וקללה.

ואיך עתה חזרת לומר שהיו קידושין. והוא השיבם נזפרתי או הזכירני חבירי ונזפרתי.

אז נדברו מקבלי העדויות ואמרו לכתוב פל מה שהועד בפניהם דברים פהוניתן ולשלוח לדרוש אלהים וכן עשו שכתבו פל מה שהועד בפניהם באותו מעמד. ואח"ך שלחו עוד אחר האיש והאשה וכתבו הכחשתן באותו יום עצמו וחתמו עליו ב' מהם א' מהחתומים בתחלה.

וא' שלא חתם בתחלה. כי הוא הִיה אֶיפְשֶׁר הג'.

ועוד השתדלו ה'ב' התומים בתחלה ביום שאחריו לברר עדות הקידושין שהיו כפי מה שהועד בפניהם באחרונה ביום הקודם מהעד הא' והב'. וביארו שהגם שעדותם שנה שהיו קידושין מ"מ היו בעל פרה.

כי אמרו אֶיפְשֶׁר שזה יריע הקידושין אפ' אם היו בב' ולא היתה זריקה כדברי העד ה'ב' שהעיד שלא ראה שזרקה. ועוד ביארו שהגם שהיו הנרות כבויים מ"מ הכירו את האיש ואת האשה.

ונה כתבו לצד שלא יועיל לבטל הקידושין מה שהיה בע"כ. כיון שלא זרקה מיד ובפרט לעדות העד ה'ב' שלא ראה זריקה כלל.

וישאר מקום לטעון מחמת כבוי הנרות שפבר העידו עליה שאיך ראו והפירו המעשים באישון לילה ואפלה. לזה ביארו שאעפ"ך הפירו את האיש והאשה.

וכ"ז ממה שיונה שעדות העד ה'ב' שהיו קידושין היא האחרונה. כי על פן אהזו בה מקבלי העדו' לתושבם שהיא עיקר כיון שנתן אמתלא שהזכירו חבירו ונזכר והשתדלו לבארה מהצדדים שיש בה לבטל או לקיים וגם היה טעם לעד ה'ב' במה שנטפל לחזור ולבאר הצדדין שהיו בקידושין שהם להרע או להטיב.

שאם היתה עדות העד ה'ב' שלא היה קידושין היא האחרונה. מה זה שנטפל העד ה'ב' להעיד אח"ך שהיתה הנתינה בעל פרה.

כיון שהוא עתה מחזיק שלא הזכיר קידושין. וגם מה זה שנטפל לפרש שאעפ"י שהיו הנרות כבויים הפיר האשה והאיש שכ"ז אין אנו צריכין לו אלא לפי עדות שהיו קידושין שפבר חזר ממנה.

מלבד שאם היתה עדות שלא היו באחרונה היא מציא כ"כ לחזור. הא ודאי כמ"ש שעדות שלא היו היא שקדמה ואחריה חזר ואמר שהיו.

והיה טעמו שזכר והחזיק בה ולכך נטפל הוא ומקבלי העדות לבאר הצדדין שיש בה לכאן ולכאן. וכמ"ש: וא"ך הוא אמתא לההיא דהרשב"א ז"ל.

דאייתי מרן בב"י סי' מ"ב על פיוצא בזה בג' עדים שאמרו בפני ב"ד שלא ידעו בקידושין. ושוב חזר אחד מהם.

ואמר שיש לו מזכרת מזה הענין כיצד היה בנוניצאה וכתב וז"ל ואם הדבר פן אין בדבריו פלום. שאפ' חזר ואמר שנתקדשה אין בדבריו פלום.

שפל עד שאומר בפני ב"ד איני יודע אינו יכול לחזור ולומר גזפרתי ויודע אני. כמו שמבואר בשבועות.

ואם הדבר פן הרי היא מותרת בלא גט וניתרוה ב"ד וכתבו לה פסק דינם לראיה וזכות עכ"ל ז"ל: ומינה לנ"ד שאין יכול העד שהעיד פבר בב"ד שלא היו קידושין לחזור ולומר גזפרתי שהיו קידושין ועדותו הא' עיקר.

ונמצאו פאן שנים אומרים נתקדשה ואחד אומר נתקדשה. דנדאי דאין חוששין לו
ומותרת לינשא לכתחלה.

ק"ו מעד א' אומר נתקדשה. וא' אומר לא נתקדשה דסי' מ"ז ס"ג ע"ש: ואפ' לדעת
הרמב"ם דס"ל התם דאם האשה מכחשת ואומרת פדברי העד האומר שלא נתקדשה
גרע טפי ולא תנשא דכיון שהעד מסיעה מעינה וכמ"ש בח"מ וב"ש שם.

בראה דהיינו דוקא היכא דהווי חד לגבי חד. אבל חד לגבי שנים אין דבריו של א' במקום
ב' ואפ' באשה מכחשת תנשא לכתחלה כאלו אין פאן עדות כלל.

ומ"ש הב"ש שם ס"ק ג' דאם העד אומר שנתקדשה בפניו ובפני אחרים חיישינו לכתחלה
ולא תנשא זהו בששניהם העדים מודים שזרק לה קידושין. אלא שזה אומר קרוב לו
ונה אומר קרוב לה דאיתרע חזקתה.

שפנה הוא שכתב מר"ן שם שלא תנשא לכתחלה. והרב מעמידה בשעה האומר שזרק
לה קרוב לה אומר ג"ך שהיה הדבר בפניו ובפני אחרים דאל"ך אפ' בא לבדו ואומר
שנתן הקידושין בידה אין חוששין לו.

דאינו אלא ע"א. וכבר כתב מר"ן בסי' מ"ב דאין חוששין לו.

וכ"ש פשיש אחר מכחישו. אבל היכא שא' אומר נתקדשה.

והא' אומר לא נתקדשה מעולם ולא היה בה אפ' ספק. אפ' אם האומר נתקדשה.

אומר שהיה הדבר בפניו ובפני אחרים בזה בנדאי שתנשא לכתחלה. וכמ"ש מרן שם
דאוקמה אחזקת פנויה דהא ליכא שום ריעותא.

וכמ"ש הב"ש שם סק"ו. ולכן בנד"ז אעפ"י שהעד האומר נתקדשה מעיד שהיה הדבר
בפניו ובפני אחרים שגם הם שמעו הקידושין שהרי אמר שאמרו הבחורים לה.

ראה עטאהוליד בלקידושין מ"מ אינו אלא ע"א ואין חוששין לו וכ"ש פשאחר מכחישו.
וכ"ש וק"ו בששניהם מכחישין: אלא אפ' גניח מה שלא ינח שעדות העד הב' שהעיד
שהיו בפני מקבל העדות קדמה שבעיטו המקבליים בחבר עירם ולא הביאו הדבר בפניו.
או שהעדים לא רצו לילך ולהעיד לפניו וקיבלו המקבליים עדותם. וכתבו המקבליים
עדותם ולא חתמו.

ואחר שיצאו העדים מלפניהם. אז שמע ח"ע ושלח אחריהם וחקר אותם יפה ואיים
עליהם פראוי.

והראשון עמד בדבריו. והב' חזר ואמר שלא היו.

ושוב שמעו מקבלי העדות חזרת העד הב'. ושלחו אחר האנשים אשר היו מצויים לפני
ח"ע והעידו לפניו חזר בפניהם ובפני ח"ע פשאיים עליו באלה וקללה.

וכתבו עדות העדים ששמעו חזרתו לדרוש אלהים אם תועיל. וגם חזרו ונטפלו לו לפי
עדותו הא' שהיו קידושין לצד שלא תועיל חזרתו כיצד היה הענין היטב והעיד שאפ' לפי
עדותו הא'.

הַיְתָה הַנְּתִיבָה בַּעַל פְּרָחָה. וְאַף אִם לֹא תוֹעִיל חֲזָרְתוֹ בְּאַמִּירַת הַקִּדּוּשִׁין אֵינְפֹשֶׁר שְׂיֹעִיל מֵהַ שְׂהִיְתָה הַנְּתִיבָה בַּעַל פְּרָחָה.

וְגַם תִּבְעוּהוּ הַמְּקַבְּלִים שֶׁלְצַד שְׂהִיְתָה עֲדוּתוֹ הָא' שְׁהִי הַקִּדּוּשִׁין עֵינְקָר יְבֹאָר כִּיצַד הַכִּיר הַמַּעֲשֶׂה בְּאִשׁוֹן לִילָה וְהַנְּרוֹת כְּבוִיּוֹת. וְיִבְיָאָר שְׂאֵעַפ"י שְׁהִי הַנְּרוֹת כְּבוִיּוֹת הַכִּיר שְׁהֵם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה.

מְלַבֵּד שֶׁלְפִי הַס' הִזָּה תְּפִלִּים הַדְּבָרִים מְבַלְמַלְחָה. וְקִשָּׁה לְשִׁמּוֹנֶע וּמְהַר לְאַבֵּד.

שְׂהִיְתָה ס' הַעֲנִינּוּ פֶּן. עוֹד זֹאת נִרְאָה.

דְּאָפִי אִם הִזָּה הַעֲנִינּוּ פֶּן עֲדוּתוֹ הָאֲחֻרוֹנָה שֶׁלֹּא הָיוּ. עֵינְקָר מִכְּמָה טַעְמִי: חֲדָא מִמָּה שֶׁלֹּא הַיְתָה עֲדוּת הָא' בְּדְרִישָׁה וְחִקִּירָה.

יְכוּלִים הֵם הַעֲדִים לְחֲזוֹר בָּהֶם. וְכִיּוֹצֵא בַנְד"ז מְמַשׁ הוּא הַרְבִּי בַח"מ ס' ל' וְנ"ל כְּתַב הַמְּרַדְכִי פ' אד"מ שֶׁנִּשְׁאַל לר"י עַל א' שֶׁהִטְעָה לְהַעֲיֵד שְׁקָר ע"י שְׁהַשְׁבִּיעַ אֶת הַעֲדִים בְּטַעוֹת לְהַעֲיֵד מֵהַ שְׂיִאֵמַר.

וּא"ל לְהַעֲיֵד שְׁקִידָשׁ אִשָּׁה א' וְלִסוּף חֲזָר בּוֹ א' מְהַעֲדִים וְהַשִּׁיב ר"י לְהַצְרִיף גַּט לְהַתִּיר הַלְעֵז וְלוּלִי פֶּן לֹא הַיְתָה נִזְקָקָת לְכַף. כִּי מִן הַדִּין יֵשׁ לְפִנּוּטָרָה בְּלֹא גַט.

כִּי עֲדִים שֶׁבָּאוּ לְאִוְסָרָה צְרִיכִים דו"ס. הֵנְאִי וְהִיא מְכַחֵשְׁתָּן.

וּכ"ז שֶׁלֹּא נְחַקְרָה עֲדוּתָן יְכוּלִים לומר מְנוֹטְעִין הֵינּוּ. וְעוֹד הָיוּ פְּדִין מְרֻנָּה.

וּבְעֵי דְרִישָׁה וְחִקִּירָה עַכ"ל: וְרָמַז לְתַשׁוּבָה זֹה בְּקִצְרָה הַרְבִּי ב"ש ס' י"א ס"ק י"ז עַמ"ש מְרַן שֶׁם י"א דָּאָם בָּאוּ עֲדִים שֶׁא"א הַיְתָה צְרִיכִין דו"ס ע"ש וּמְבֹנָאָר בְּב"י שֶׁהִיא דַעַת ר"ת ע"ש. וּמִתְשׁוּבָה זֹה נִרְאָה דְלֹא דוֹקָא לְאִוְסָרָה עַל בַּעֲלָה הוּא דְבְעֵי דו"ס.

אֲלֵא דַה"ה לְאִוְסָרָה עַל כָּל הָעוֹלָם. ע"י עֲדוּת שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לָזֶה וְכֵן דַעַת מ"ב בְּתַשׁוּבָה הִבִּיא דְבָרָיו הַרְבִּי ב"ש ס' מ"ב ס"ק י"ד דס"ל לר"י דע"ך לָא פְּלִיגִי ר"ט וְרַע"ק בְּשֶׁלְהִי יְבַמּוֹת דַמ"ס אִין בּוֹדְקִין עֲדִי נְשִׁים בְּדו"ס.

וּמ"ס בּוֹדְקִין עֲדִי נְשִׁים בְּדו"ס. אֲלֵא לְגַבִּי עֲדִי מִיְתָה דְבִהְכִי מִיְרִי הֵתָם שְׁמַעֲיֵדִין שְׁמַת הַבַּעַל לְהַתִּירָה לְשׁוֹק שְׁאִין מְעַרְעֵר לְפִנְיָנוּ שְׂיִכְחִישֵׁם בְּהָא הוּא דַס"ל לְמ"ד אִין בּוֹדְקִין אֲבָל בְּעֲדִי קִדּוּשִׁין שְׁמַעֲיֵדִים שְׁנַת קִדְּשָׁה לָזֶה שֶׁבָּאִין לְאִוְסָרָה עַל כָּל הָעוֹלָם.

וְלַחֲזִיבָה מִיְתָה הִיא וּבַעֲוֹלָה זֹלַת זֶה וְהָאִשָּׁה מְעַרְעֵרַת וּמְכַחֵשֶׁת אוֹתָם בָּעוֹ דו"ס. וְזֶהוּ טַעַם אוֹמְרוֹ הוּאִיל וְהִיא מְכַחֵשֶׁתָּן כְּלוֹ דָאָם לֹא הַיְתָה מְכַחֵשֶׁתָּן כִּינּוֹן שְׁמַעֲיֵדִין שְׁקִיבֵל אֲבִיָה קִדּוּשִׁין בַּעֲדָה.

וְהִיא קַטְנָה. הָיוּ לִיהָ כְּעֲדִי מִיְתָה וְהוּא תְּלִי בְּפִלּוּגָתָא.

אֲבָל הֵכָא דְמְכַחֵי לַכ"ע בָּעוֹ דו"ס. וְהַרְבִּי שֶׁם גְּדַחַק בְּבִיאוֹר דְבָרָיו אֵלּוּ ע"ש: וְעוֹד מוֹסִיף ר"י בְּטַעַם הַדְּבָר דְבְעֵי דו"ס בְּעֲדִי קִדּוּשִׁין כְּשֶׁהִיא מְכַחֵשֶׁתָּן לַכ"ע מְשׁוּם דְאָפִי בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת דְלֹא בָּעוֹ דו"ס אִם הוּא דִין מְרֻנָּה בְּעֵי דו"ס כְּדָאִיתָא בְּגַמְרָא הֵתָם פ' אד"מ.

וא"כ על פְּרָחֶה לא אָמְרוּ דָּאִין בּוּדְקִין עֲדֵי נְשִׁים בְּדו"ח מְשׁוּם דְּדָמוּ לְדִינֵי מְמוֹנוֹת אֱלָא כְּשֵׁאִין מְכַחֲשֵׁתָן. דָּאִי מְכַחֲשֵׁתָן הו"ל דִּין מְרֻמָּה דְאַפִּי בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת בְּעֵי דו"ח.
וע"ע שָׁם בְּב"י בַח"מ שְׁנֹסְתַפֵּק אפִּי הֵיכָא דְאָמְרִינָן דְלֹא בְּעֵי דו"ח. אִם תְּזַרוּ בְּהֵם מִי אָמְרִי תְזַרְתּוּ עֵיקָר.

פִּינָן שְׁלֵא נְחָקְרוּ מִתְחֵלָה וְלֹא אָמְרוּ דְלֹא בְּעֵי דו"ח אֱלָא לְעִנְיָן שְׁדָּנִין ע"פ עֲדוּתָן בְּלֹא דו"ח כֹּל עוֹד שָׁהֵם עוֹמְדִין בְּדַבְרֵיהֶם. אַבָּל אִם תְּזַרוּ תְזַרְתּוּ עֵיקָר.
אוּ דִילְמָא פִּינָן דְלֹא בְּעֵי דו"ח. פִּינָן שְׁהֵגִידוּ שׁוּב אֵין חוֹזְרִין וּמַגִּידִין.
וּפְשֻׁטָה הָרַב דָּאִין יְכוּלִין לְחַזֵּר וּלְהֵגִיד. דְּוֹנָקָא בְּמָקוֹם דְּבְעֵי דו"ח.
הוּא דִיכוּלִין לְחַזֵּר. אִם לֹא נְחָקְרוּ תְחִילָה.

וְכֹן הֵבִיא מְשֻׁם הַר"ן. דְּמָה שְׁאָמְרוּ כָּל זְמַן שְׁלֵא נְחָקְרָה עֲדוּתָן בְּב"ד.
יְכוּלִין לְחַזֵּר. לֹא וְנָקָא נְחָקְרָה ע"י דְרִישָׁה וְנְחָקְרָה אֱלָא מְשׁוּם ב"ד סְתָמָן חוֹקְרִין אֵת הָעֲדִים.

כְּדַתְנָן הָוֵי מְרַבָּה לְחַקוֹר אֵת הָעֲדִים. קָרִי לְהַגִּידָה בְּב"ד נְחָקְרָה.
וּלְעוֹלָם אפִּי לֹא בְּדו"ח הֵיכָא דְלֹא בְּעֵי תְקִירָה וְדְרִישָׁה. פִּינָן שְׁהֵגִידוּ בְּב"ד שׁוּב אֵין חוֹזְרִין וּמַגִּידִין כ"ז מְבו' בְּב"י בַח"מ שָׁם בְּתוֹס' בִּיאוֹר מְשָׁלְנוּ ע"ש: וְאַמַּת שְׁהֵרְשָׁב"א ז"ל חוֹלֵק עַל דְּבָרֵי תְשׁוּבַת ר"י הַגָּן לְוִסוּבְר דְּעֲדֵי קִידוּשֵׁין אֵינָם צְרִיכִים דו"ח לְכ"ע.
דְאַפִּי לְמ"ד בְּעֲדֵי מִיתָה צְרִיכִים דו"ח הֵינָנו מְשׁוּם דְּהוּוּ דִינֵי נְפְשׁוֹת שַׁע"י עֲדוּתָן לְהַתִּיר א"א שְׁהִיא אֲסוּרָה. וְהֵבִיא עָלֶיהָ בְּמִיתָה.
מִשָּׂא"ךְ בְּעֲדֵי קִידוּשֵׁין דָּא ע"ג דְאַתִּי לִידֵי נְפְשׁוֹת מ"מ הַשְׁתָּא מִיָּהָא לֹא אֲנַפְשׁוֹת קְמֻסְהֵי.
הֵבִיא דְבָרָיו בְּב"י א"ה ס' י"א ע"ש וְכַדְבָּרָיו פָּסַק מוֹר"ם ס' מ"ב דָּאִין עֲדֵי קִידוּשֵׁין צְרִיכִין דו"ח.

אִם לֹא שְׁהִיָּה דִין מְרֻמָּה. וּפִי שָׁם בְּב"ש דְּדִין מְרֻמָּה הֵינָנו שְׁהִיא מְכַחֲשֵׁתָן.
וּלְפ"ז מ"ש הַרְשָׁב"א דָּא"ן דו"ח הֵינָנו בְּשֵׁאִינָה מְכַחֲשֵׁת. וְכַגּוֹן שְׁהֵעִידוּ שְׁאָבִיָּה קִיבֵל קִידוּשֵׁיהָ וְהִיא קְטָנָה וְכַמִּש"ל.

וע"ש בְּב"ש שְׁתַּמָּה עַל מ"ש מוֹר"ם תְּחֵלָה כֹּל עוֹד שְׁלֵא נְחָקְרָה וְכו' דְּמִשְׁמַע בְּדו"ח.
וְאַח"ךְ פְּתַב דָּאִין עֲדֵי קִידוּשֵׁין צְרִיכִין דו"ח.

וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ דְבָרֵי הַב"י בַח"מ בְּשֵׁם הַר"ן דְּאֵינִי דְנְחָקְרוּ שְׁאָמְרוּ לֹא וְנָקָא וְכַמ"ש. וְכֹן יֵשׁ לוֹמֵר עַל דְּבָרֵי מוֹר"ם דְנְחָקְרוּ לֹא וְנָקָא.

וְלֹא נִתְפָּנוּן מוֹר"ם אֱלָא לְמַעַט הֵגִידוּ חוּץ לְב"ד. וְכַדְמִסִּיק לְמִקְלָתָהּ וְאַצְטְרִיף ס' א פִּינָן דְאַקִּילוּ רַבָּנָן בְּעֲדֵי קִידוּשֵׁין דְלֹא בְּעוּ הַזְמָנָה.

וְכַמ"ש שָׁם בְּסִי' הַנּוֹז'. ה"ה אִם הֵעִידוּ חוּץ לְב"ד מִהֵנִי עֲדוּתָן וְאֵינָן יְכוּלִין לְחַזֵּר וּלְהֵגִיד בְּב"ד קַמ"ל: שׁוּב רְאִיתִי בְּב"י ח"מ ס' ל' שְׁעָמַד עַל דִּין זֶה.

וְכַתֵּב תְּחִילָה ס' ר"י הנ"ב דְּעַדֵי קִידוּשֵׁין שְׁבָאִין לְאַוְסְרָה עַל הַפֶּל צָרִיכִין דּו"ס. כְּמוֹ אִם
מְעִידִין עָלֶיהָ לְאַוְסְרָה עַל בְּעָלָהּ.

וְשָׁפֵן דַּעַת כְּמָה פּוֹסְקִים. וְאַח"ךְ כְּתֵב דַּעַת הַפּוֹסְקִים כַּר' טַרְפוֹן.

דְּעַדֵי נָשִׁים א"ץ דּו"ס. שְׁפִינֵן שְׁפֵן גַּם עַדֵי זְנוּת שְׁזִינְתָה וְעַדֵי גִיטִין שְׁנַתְגָּרְשָׁה א"ץ דּו"ס
דְּאַמְמוֹנָא קְמִסְהָדִי.

אַף עַדֵי קִידוּשֵׁין דְּלֵא. אַמְמוֹנָא קְמִסְהָדִי וְלַחֲיִיב הַבַּעַל כְּתוּב' דְּאַרוּסָה לִית לָהּ כְּתוּבָה הָיָה
נִרְאָה דְּצָרִיף דּו"ס.

וּבב"ה סִיגִים ע"ז שְׁהָרִיב"ש כְּתֵב דְּעַדֵי גִיטִין וְקִידוּשֵׁין. א"ץ דּו"ס.

וְכוּ הַרְשָׁב"א ז"ל. נִרְאָה שְׁסוּף דַּעַתוֹ ז"ל לְפִסְוֹק דְּעַדֵי קִידוּ' א"ץ דּו"ס.

וְלָכֵן לֹא כְּתֵב בַּש"ע דְּצָרִיף דּו"ס אֲלֵא בְּמַעֲיָדִין שְׁזִינְתָה. בַּסִּי י"א כְּנ"ל.

דְּבָזוּ גַם הַרְשָׁב"א מוֹדָה. וְכַמ"ש בְּתַשׁוּבָה הַנּוֹ'.

וּמִשׁוּם דְּאַמְמוֹנָא קְמִסְהָדִי ע"ש. וְאַיִף שְׁיִהְיֶה הֵיכָא דְּהֶאֱשָׁה מְכַחֶשֶׁת כָּל אֲפִיָּה שְׁוִין
דְּבָעֵי דּו"ס דְּדַמֵי לְדִין מְרוֹנָהּ.

וְאִם הִגִּידוּ בְּלֵא דּו"ס יְכוּלִין לְחַזֵּר וּלְהַגִּיד: וְעוֹד נִרְאָה מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם וּמַר"ן סִי י"ז
ס"ה דְּאַפִּי בְּעֵדוֹת מִיתָה שְׁאִין מְעַרְעֵר לְפָנֵינוּ צָרִיכִין לְחַקֵּר בְּעַד שְׁהַעִיד שְׁרָאָה שְׁמַת
פ' וְלִשְׂאוֹל אוֹתוֹ הֵיאֵף רְאִיתָ וּבְמָה יִדְעָתָ ע"ש.

וְכ"כ הַב"ש שְׁם בְּשֵׁם ה"ה דַּאֲע"ג דְּאִין בּוֹדְקִין עַדֵי נָשִׁים בְּדו"ס. מ"מ צָרִיף לְשְׂאוֹל אֵיף
יִדַע ע"ש: וּבַנְד"ז יֵשׁ כָּאֵן הַכְּחָשָׁה בְּעַד א' שְׁהֵי עֲמָהֶם.

וְגַם הַבַּעַל גַּם הֶאֱשָׁה מְכַחֵשִׁין. וְאִין לָהּ דִּין מְרוֹנָה גְּדוֹל מְזָה.

וּבַנְדָאֵי הָיָה צָרִיף דּו"ס וְאִיוּמִים וְגִיזוּמִים לְרֵאוֹת הִקְעָמְדוּ הַעֲדִים בְּדַבְרֵיהֶם אִם לֹאוּ. וְלֹא
הָיָה מְזָה כְּלוּם.

כִּי לֹא נִזְכַּר בְּדַבְרֵי הַעֲדִים כָּלֵל. בְּאִיזָה יוֹם הָיָה כּוּן.

וְאַפִּי לְשְׂאוֹל כִּיִּצַד הָיָה זֶה לֹא שְׁאַלוּ. וּבַפְּרָט אַחַר שְׁהַעִידוּ שְׁלֵא הָיָה שׁוּם גַּר דְּלוּק.

וְע"ז הָיָה רְאוּי לְשְׂאוֹל וְכִיִּצַד רְאִיתֶם שְׁזָהוּ הָאִישׁ וְזוּהֵי הָאִשָּׁה. וְגַם כִּיִּצַד רְאִיתֶם נְתִינַת
הַקִּידוּשֵׁין בְּאִישׁוֹן לִילָהּ.

וְכִיִּצַד אֵינְרַע שְׁהֶאֱשָׁה מְכַחֶשֶׁת אֲתָכֶם. וְאוּלֵי בְּחֶשְׁאֵי דִיבְרַת הַמְּקַדָּשׁ וְהִיא לֹא שְׁמַעָהּ.

וְכַמוֹ שְׁנִרְאָה מִמָּה שְׁאַמֵּר הַעֵד שֶׁא"ל הַבְּחוּרִים רְאָה עֲטָאָהוּלִיךְ פְּלִקִידוּ' וּמִיָּד זָרְקָהּ.
שְׁמַעָהּ נִרְאָה שְׁהִיא לֹא שְׁמַעָהּ שְׁאַמֵּר לָהּ לְשׁוֹן הַקִּידוּשֵׁין וְכִשְׁאַמְרוּ לָהּ כּוּן מִיָּד זָרְקָהּ.

גַּם אֲנָפִן הַנְּתִינָה אִם הָיְתָה בְּרִצּוֹנָהּ שְׁפִשְׁטָה יָדָה מְרִצּוֹנָהּ וְקִיבְלָהּ אוּ שְׁאַנְסָה וְתַפְסֵי יָדָה
לֹא חִקְרוּ עָלֶיהָ תְּחִילָה. וְגַם לֹא נִזְכַּר שׁוּם אִיוּם לְהַגִּיד הָאֲמַת.

כמו שראוי בפרט לבחורים פריצים כאלו יושבי ביתמרוץ בסעודת מריעות אחר אחר בתוף. וכינון שפן נראה פשוט שיכולין היו לתזור וכינון שחזור העד הב' לא נשאר כ"א עדות העד הא' ולא כלום היא.

הא חדא: ועוד שנית נראה שהיו יכולין לתזור מצד שהיתה העדות הא' שלא בפני האשה. והיא לחובתה ולהכריחה לינשא לזה.

ולאנסרה על אחר שהיא רוצה בו ולפחות להתעגן עד שינצח זה ליתן לה גט. ואם לא נצח וברח.

הרי היא יושבת שוממה אלמנות חיות. וגם אם ינצח לתת גט הרי היא נפסלת לכהונה. דמהאי טעמא כתב בהגהמ"י בשם תשובת מהר"ם שבסוף ס' נשים דאין ראוי להחמיר בעדי קידושין ולהצריך גט במקום שאין צריך מן הדין ע"ש. וכינון שפן הרי עדות זו כשאר כל עדות הבאה לחייב הבע"ד דקי"ל דאין מקבלין עדות אלא בפני בע"ד ואם קיבלו אין דנין על פיו וחוזרין ומגידין בפניו.

ואם שנו בעדותן בפ"ב ממה שהגידו בראשונה הולכין אחר העדות הב' שהגידו בפניו אעפ"י שהגידו בראשונה ע"פ החכם דכל שלא בפניו כחוזרין ומגידין.

וכמ"ש מר"ן ומור"ם סי' כ"ח סט"ו ע"ש: ואעפ"י שלא נזכר זה אלא לענין עדות ממון וגם קרא דנהנעד בבבלי דמינה דרשי הכי בממון הוא דאיתמר. נראה דכ"ש הוא לעדות איסור דאמי לידי נפשות.

ואפ"י עדי קידושין דהשתא מיהא לאו אנפשות מוסדהי. דמהאי טעמא ס"ל למ"ד דלא בעו דו"ח כמש"ל.

פשוט הוא דלענין זה דלפני בע"ד לא נפקי מפלגא. כיון דאפ"י בממון הקל לא רצו חז"ל להקל.

ואיך יקילו בזה דאית ביה עכ"פ סרף נפשות. ואם אמר האומר דעדי קידושין לא בעו דו"ח.

הוא משום דאשפחן שהקילו כן בממון. תאמר בזה דבפני בע"ד שלא מציינו שהקילו כן בשום מקום: ומה גם היכא דהאשה מכחשת לעדי הקידושין דגם לענין דו"ח כ"ע מודו דבעו משום דהוי דין מרומה.

ויקללא הוא דדין מרומה בעו דרישה נחקירה ואפ"י בממון. ולא נפקי עדי קידושין מפלגא. וכמש"ל דפשיטא דגם לענין בפני בע"ד לא נפקי עדי קידושין מפלגא. ועוד דעדות בפני בע"ד נמי מפלגא דו"ח היא לברר האמת אולי לא יעיוז פניהם בפני בע"ד.

וכ"כ מור"ם להדיא בסי' י"א ס"ד דאין לקבל עדות איסור אלא בפני האשה ובפני בעלה ע"ש והוא מתשו' הרא"ש ז"ל ריש פלג מ"ו הביאה בב"י שם ע"ש. שכתב כן בפשיטות.

וסיים בטעמו שאף בדיני ממונות אין לקבל עדות שלא בפני בע"ד. וכתב ריב"א שאף אם כפר קיבלו אין דנין ע"פ אותה עדות פלג וגם צריך דו"ח וכו' ע"ד.

ומדברי הרא"ש הללו נראה דלאו דוקא בעדות לאסור אשה נשואה הוא דקאמר הכי אלא אפי' בעדי קדושין בפנויה לאוסרה על אחרים ולחייבה היא ובעלה מיתה פיון דילפותא דידיה מדיני ממון הקל.

ועכ"פ ק"ו הוא לעדי קדושין דאית בהו סרה נפשות. ומה גם היכא דאיכא הכחשת האשה.

דקוי דין מרומה. ובעי דו"ח כמו בעדות לאסור אשה נשואה על בעלה דנדאי דבעי נמי עדות בפני האשה כמו בעדות לאסור אשה נשואה.

וכמ"ש: ובאמת שיש לדקדק על מור"ם ז"ל. מהיכא תיתי למעוטי דאיצטריה לרבויי. ובשולמא הרא"ש הוצרך להשיב לשואלו על מעשה שהיה שלא תועיל במה שקיבלו שלא בפני בע"ד ובלא דו"ח. אבל מור"ם ז"ל.

שלא בא אלא לפסוק הלכה לא היה צריך לקח. וק"ו הוא מדיני ממונות. ובשולמא מאי דאיצטריה מר"ן לאשמעינן דבעו דו"ח לאסור אשה נשואה. היינו משום דבדיני ממונות לא בעי דו"ח.

והאידינא ליכא דיני נפשות. וסד"א דמשום דאממונא קמיסהדי להפסידה כתובה. וכדעת מ"ד הכי קמ"ל. אבל לענין עדות בפני בע"ד מלתא דלא צריכא למימר היא: ולכן נראה דאיצטריה מור"ם לענין אם עברו וקיבלו דאפי' למ"ד בדיני ממונות דאם עברו וקיבלו דנין ע"פ כגון מתו העדים או הלכו למ"ה ה"א בעדות איסור מודה דאין דנין ע"פ.

וכ"כ הב"ש שם בשם רש"ל. גם מדברי מור"ם בח"מ שם סי' כ"ח. נראה דהא דכתב בא"ה דאין לקבל עדות אלא בפני האשה ובעלה. לאו דוקא לאסור אשה נשואה אלא כל שרוצים ב"ד לענוש ולפסוק דין אפילו לאשה פנויה ולאוסרה על אחרים.

ולהצריכה גט. בעי עדות בפניה. שכתב שם "א דהא דאין מקבלין עדות אלא בפני בע"ד ליתיה דקטטות ומריבות. שיש לחוש שיתקוטטו עם העדים או שיתקוטטו זע"ז וכו' ומיהו דוקא אם אין מקבל, אלא להשקיט המריבה וכל פשוטין ב"ד לענוש ולדון אין מקבלין אלא בפני בע"ד.

וכמו שנתבאר בא"ה סי' י"א ע"ד. וכלומר ששם נתבאר. דלאסור אשה בעי לקבל עדות בפניה. ואע"פ אא הסתם יש חשש קטטה ומריבה עם הנואף והנאפת או עם הבעל.

ועכ"ז פיון שהוא לענוש ולדון אין מקבלין אלא בפניה. דכלל הוא אין מקבלין עדות לדון ע"פ אלא בפני בע"ד.

שְׁמַעַת מִיָּנָה דְעַדִּי קִידוּשֵׁין נְמִי שְׁרוּצִין לְדוּן ע"פ לָא נְפָקִי מִפְּלָא. וְיִשׁ לְכָלִּיל זֶה בְּמָה
שְׁפָתָב מוֹר"ם בְּסִי' מ"ב דְעַדִּי קִידוּשֵׁין שְׁהַעֲיָדוּ חוּץ לְב"ד יְכוּלִין לְחַזֵּר וּלְהַגִּיד בְּפָנֵי
ב"ד ע"ךְ שְׁפָבֵר נְתַבָּאָר בְּדַבְרֵי בַח"מ.

דְּכָל שְׁהַעֲיָדוּ שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד הָוֵי כְּמַעֲיָדִין חוּץ לְב"ד. וְכַמְש"ל.

וְא"ךְ בְּכָלִּל מ"ש פָּאן דְּכָל שְׁהַעֲיָדוּ חוּץ לְב"ד יְכוּלִין לְחַזֵּר נְכָלִּל גַּם אִם הָעִידוּ שְׁלֵא
בְּפָנֵי בַע"ד. וְאַפְּלִי הָעִידוּ בַב"ד.

וְכֵן דַּעַת מֵהֶרְשֵׁד"ם בְּתַשׁוּ' סִי' ז"ךְ מְחַלֵּק א"ה. דַּמ"ש אִין מְקַבְּלִין עֲדוּת אֱלֵא בְּפָנֵי בַע"ד.

הַיְיָנוּ אִפְּלִי בְּעַדִּי קִידוּ' בְּפָנוּיָהּ. וּמָה גַּם אִם הִיא מְשֻׁנְדָּכָת לְאַחַר דַּכ"ע מוֹדוּ דְבַעֲיָא בְּפָנֵי
בַע"ד ע"ש שְׁהַאֲרִיף וְהִבִּיא רְאָיָה מְתַשׁוּבַת הַרְשָׁב"א שְׁפָתָב עַל עֲנָן פִּינְצָא בְּזֶה וְנ"ל
וְכָאן בְּאַמַּת אִם כַּשְׁתַּמ"ל שְׁהוּא פְּדִינֵי מְמוֹנוֹת הוּאִיל וְעַדִּינֵן לֹא נִשְׁאַת וְעַדִּינֵן אִין פָּאן
דִּינֵי נְפָשׁוֹת.

רְאוּי לְנַעֲוֵל דְלֵת בְּפָנֵי הוֹלְלוֹת וְסַכְלוֹת. וְדוֹרְשֵׁין וְחוֹקְרִין אוֹתָם לְהוֹצִיא לְאַמַּת מְשַׁפֵּט עַד
כ"ש שֵׁאִי שְׁדַבְּרִים אֱלוּ פְּדִינֵי נְפָשׁוֹת הוּאִיל וְרְאוּי לְבֹא לְדִינֵי נְפָשׁוֹת אִם תִּזְקַק הִיא
לְאַחַר וְהִיא מְקוּנָה לוֹ ע"ךְ.

הָרִי שְׁפָתָב שְׁאִם הִיא מְקוּנָה לְאַחַר דְּהָוֵי פְּדִינֵי נְפָשׁוֹת וְאַפְּלִי שְׁאִינָה מְקוּנָה לְאַחַר דַּעַתוֹ
נוֹטָה דְּהָוֵי פְּדִינֵי נְפָשׁוֹת. וְאַנּוּ רוֹאִים דַּאֲפִי' בְּדִינֵי מְמוֹן הַקַּל אִין דְּנִין אוֹתוֹ בַע"ךְ וְכוּ'
ע"ךְ.

וְעוֹד הִבִּיא מְשֵׁם הֶרָא"ם שְׁפָתָב דַּאֲפִי' אַת"ל שְׁעַדוֹת אִשָּׁה שְׁלֵא בְּפָנֵיהָ הָוֵי עֲדוּת שְׁאִינָה
הָכָא דַּאֲפִי' רְגָלִים לְדַבְּרֵי. דְּבַכָּה"ג כ"ע מוֹדוּ דַּאִין עֲדוּת שְׁקִיבֵל שְׁלֵא בְּפָנֵיהָ עֲדוּת כָּלִּל
אִפְּלִי בְּדִיעַבְד ע"ךְ: וְכַנֵּד"ז אִין לָךְ רְגָלִים לְדַבְּרֵי יוֹתֵר מִזֶּה שְׁהַבְּעַל וְהַאֲשָׁה מְכַחֲשֵׁין אוֹתָם
גַּם עַד אַחַר שְׁהִיָּה עֲמָהֶם מְכַחֲשֵׁי.

וְגַם א' מֵהַעֲדִים מְכַחֲשֵׁי וְחִזּוּר בּוֹ כְּשֵׁאֲיָמוּ עָלָיו בְּאַלְהָ וּקְלָלָהּ. גַּם מֵהַרִּיב"ל בְּתַשׁוּ' ס"ג
סִי' ד' דַּעַתוֹ נוֹטָה לְהַקְלִל וּלְפָטוֹר בְּלֹא גִט בְּעַדִּי קִידוּשֵׁין שְׁהַעֲיָדוּ תַחֲלָה שְׁלֵא בְּפָנֵי הָאִשָּׁה.

וְחִזּוּר א' מֵהֶם וְהָעִיד בְּפָנֵי הָאִשָּׁה ע"ש: אַמַּת רְאִיתִי לְהַרְדָּב"ז ז"ל בְּתַשׁוּ' סִי' ע' שְׁפָתָב
שְׁמַעֲשִׁים בְּכָל יוֹם שְׁמַקְבְּלִין עֲדוּת הַקִּידוּשֵׁין שְׁלֵא בְּפָנֵי בַע"ד. וְטַעֲמָא דְמִקְלָתָא דְכִינוּן
דְּהָוֵי לְאַפְרוּשֵׁי מְאִיסוּרָא.

כ"ע בַּעֲלֵי הַדִּין נִינְהוּ. לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה לְעַדִּים שְׁבָאוּ וְאַמְרוּ פִּירוֹת שֶׁל פ' עֲרָלָה הֵם.

בְּשׁוּר שֶׁל פ' אָסוּר הוּא דְּנִדְאִי א"ץ בְּפָנֵי בַע"ד ע"ש: וְאַמְנָם נִרְאָה דְלֹא אַמְרָה הֶרַב אֱלֵא
לְעַנְנֵן שְׁחוּשֵׁין לְדַבְּרֵיהֶם מְשׁוּם אַפְרוּשֵׁי מְאִיסוּרָא. וּמַעֲיָקְרָא כְּשֵׁבְאִין לְהָעִיד אִין
מְזִינִיחִין אוֹתָן לְעַכְבַּ הַדְּבָר עַד שְׁתַּבָּא הָאִשָּׁה וְיַעֲיָדוּ בְּפָנֵיהָ אֱלֵא שְׁנַזְקִין לָהֶם וּמְקַבְּלִין
עֲדוּתָם שְׁלֵא בְּפָנֵיהָ.

וְאִם אַח"ךְ מָתוּ אוּ הִלְכוּ לַמ"ה דְּנִין ע"פ עֲדוּתָן וְכ"ש אִם הֵם עַדִּינֵן בְּכָאן וְעוֹמְדִים
בְּדַבְּרֵיהֶם. וְהַאֲשָׁה בְּמָקוֹם אַחַר וְאוֹמְרַת יְבֹאוּ וְיַעֲיָדוּ בְּפָנֵי וְאִין הָעֲדִים רוֹצִים לִילָף
אַצְלָה.

אבל אם העידו ועדיין לפגינו. וכששמעה האשה באה והכחישתן וחזרו והעידו בפניה כדבריה.

נר' שגם הרב יינה דעדותן שניה עיקר ואין חוששין כלל לעדות ראשונה. ומדע שהרי הרב סיים בדבריו ונ"ל.

ומה"ט פתב הרשב"א בתשו' הא דאמרינו אין בודקין עדי נשים בדו"ס. היינו לפי שבאין להעיד קודם שנשאת האשה.

הבני ח נשאת צריכין דו"ס. וכן נר' מדברי הרמב"ן בשלהי יבמות.

כללא דמילתא עדי קדו' אין צריכין דו"ס ו: בפני בע"ד כלל עפ"ל. וכבר נתבאר לעיל דלא י הרשב"א דלא בעי דו"ס קודם שנשאת.

אלא בשאין האשה מכתשת. אבל מכתשת בעי דו"ס.

דהו"ל דין מרומה. וכל היכא דבעי דו"ס.

אם העידו בלא דו"ס יכולין לתזור. וא"ד לענין בפני בע"ד נמי דהוי מכלל דו"ס.

אם העידו שלא בפניה ואח"ך באה והכחישתן וחזרו העדים. והעידו בפניה כדבריה יכולין הם לתזור.

ועדותן שניה עיקר: הנה נתבאר מכל זה דבין אם הייתה עדות נ' מרגי שלא שמע נתקדשה היא הראשונה. בין אם הייתה היא השניה היא העיקר.

ואין עדותו שהעיד שנתקדשה כלום. ולא נשאר בדינו כ"א עדות העד הא'.

ועד ראשון לאו כלום הוא. ומה גם שהאשה ועדים אחרים מכחישין אותו.

ומותרת האשה לשוק בלא גט. דע"כ לא הצריך מהר"ם להצריך גט להתיר הלעז.

אלא בנדון דידיה שהיה הבעל עומד וצונח שנתקדשה לו. וטרח והביא ב' עדים כדבריו.

ויצא הקול בעיר מתוך דברי הבעל. שהיה הולך ומחזק הדבר.

ואפילו אחר חזרת העד. בודאי היה עדיין הבעל מתאמץ לומר שהאמת אתו.

וששיקר העד בחזרתו. וגם שלא היה שום עד אחר ג' מכחיש אותו שלא היו קידושין.

וגם שמן הסתם הייתה עדות העדים תחלה כדינה בפני האשה. אלא שלא היה בה דו"ס.

בהא הוא דחשש הרב ללעז והצריך גט שלא מן הדין. משא"ך בנד"ז שהבעל לא טען כלל לא בתחלה ולא בסוף שנתקדשה לו.

ואדרבא כששאלוהו ע"ז אמר הוא והאשה שלא היו קידושין כלל. אלא שאחרים שמעו קול הברה.

וחזרו אחר העדים. ומיד שהעידו אף שהיתה עדות נ' מרגי ששמע שנתקדשה היא הראשונה מ"מ היה עד אחר שהיה עמם מכחישם.

ולא הספיק הדבר להתברר והקול לצאת עד שחזר ו' מרגי. ונשאר העד הא' לבדו דר וחבירו נעדר.

והבעל והאשה מפסיקין ומבטלין את דבריו ואת קולו. בכי הא ודאי לא יאמר הרב להזקיקה לגט שלא מן הדין מטעמא דהגמ"י דאייתינן לעיל.

ומה גם שעדות העד הא' בעצמו יש בה כמה ריעותות. ואינה עדות ברורה.

שנחוש ללעזי שלה. אפי' בזמן שהיעיד עמו ו' מרגי.

הן מצד מה שנטפל להגיד שלא היה שום בר דלוק. שהדברים מוכיחין שנתפונן לומר בזה שלא ראו הנתינה בעצם מיד ליד בראייה חושית.

כי לא היה בר דלוק. ובקנשי הכירו את גופות האיש והאשה לגסותם אבל הנתינה שצריכה ראייה דקה.

לא ראו כ"א ראייה שכלית לא חושית. וזה אינה עדות ראיה בקידושין.

וכמ"ש מור"ם בסי' מ"ב ע"ש. ובב"ש שם ס"ק י"ג.

ואפי' אם היתה מועילה בדין. סו"ס פ"ן שהזכיר העד בעדותו פן אין הקול יוצא שיש עדות ברורה על הקידושין פ"ן שהטיל בה דופי.

והן מצד מה שהיעיד. שאמרו לה הבחורים.

ראה עטאהול"ך בלקידושין. וכששמעה זרקה הקידושין וכו' שמה שהיעיד.

שהבחורים הם שהודיעוה שנתנו לה בלקידושין. ולכך זרקה.

מוכיחין הדברים שלא שמעה האשה אמירת הקידושין. שאי' שבחשאי דיבר ולא שמעו כ"א הבחורים היושבים עמו ונותנים לב למעשיו וללחישותיו.

ויסתייע זה מעדות העדים האחרים שהעידו שלא שמעו. והם במעמד א'.

וכן מהכחשת הבעל והאשה שאמרו שלא היו קידושין. שכדי ליישב הכל.

י"ל.

שבחשאי דיבר. ודרך שחוק שלא יועיל בדין.

ולא שמעה האשה ולא העדים שאמרו שלא שמעו. וגם הבעל להיותו יודע שאין האשה שומעת.

ולא נתפונן בדבריו בחשאי אלא לשחוק. לכך היה אומר.

שלא היו קידושין. כלומר קידושין המועילים אלא דברים בחשאי לשם שחוק.

באופן שמה הצד ג"ך אין פאן עדות ברורה על הקידושין שנחוש ללעזי שלה: ומלבד כל הריעותות הללו עולה על גביהן הצד היומר גדול שהיה בעדות זו לגרעה ולרועעה.

והוא מה שהיעיד העד הא' בעצם וברא' שהקידושין היו שתפס ידה בחזקה ונתן לידה וכששמעה שבקידושין נתן זרקה מידה.

שְׁזָה גִרְעוֹן גְּדוֹל בְּקִדּוּשֵׁי הַמְּקוֹלְקָלִים הַלְלוּ. א' מִצַּד שֶׁהִנְתִּינָה לֹא הִיָּתָה ע"י שְׁפָשֶׁטָה יָדָה בְּרִצּוֹנָה.

אפ"י אִם לֹא זָרְקָה. וְאִם מִצַּד שֶׁזָרְקָה אפ"י אִם פָּשְׁטָה יָדָה לְרִצּוֹנָה.

דע"ך לֹא אִיזְטְרִיף מוֹר"ם. ר"ס מ"ב בְּלִקְחַת יַד הָאִשָּׁה בַחֲזוֹקָה לֹא זָרְקָה לְהִצְרִיכָה גַט.

דְּמִשְׁמַע שָׂאֵם זָרְקָה. א"ץ גַט.

אעפ"י שֶׁלִקְחַת יָדָה בַחֲזוֹקָה. אִינוּ אֶלָּא מִשׁוּם דְּמִיָּרִי בְּשִׁדְיָבֵר עֲמָה תַחֲלָה מִעֲנִין קִדּוּשֵׁי וְנִתְרַצִּית לְהִתְקַדֵּשׁ לוֹ.

אֶלָּא שֶׁהוּא רָצָה לְגַמּוֹר הַדְּבָר מִיָּד וְלִקְחַת יָדָה בַחֲזוֹקָה וְנָתַן לָהּ. וְלֹא הִמְתִּין עַד שֶׁתִּתְרַצָּה לְפָשׁוּט יָדָה מְרִצּוֹנָה לְקַבֵּל קִדּוּשֵׁי בְּאוֹתוֹ רַגַע דְּבָכִי הָא הוּא דְבָעֵי זָרְקָה לְשֵׁלָא תַהֲיָה צְרִיכָה גַט.

דְּגִלִית אֲדַעְתָּה שְׁעִדִיין אִין רִצּוֹנָה לְהִתְקַדֵּשׁ לוֹ בְּלֵב שָׁלֵם. וְאִם לֹא זָרְקָה הוֹיָא מְקוֹדֶשֶׁת לְהִצְרִיכָה גַט.

שְׁפִינֵן שְׁפָכֵר נִתְרַצִּית אעפ"י שֶׁלֹּא נִתְרַצִּית לְפָשׁוּט יָדָה בְּרִצּוֹנָה. אִין זֶה הוֹכָחָה שְׁעִדִיין לֹא נִתְרַצִּית בְּלֵב שָׁלֵם.

דא"ך תִּשְׁדִּינָהוּ. וכמ"ש הָרַב ב"ש שָׁם וְגַם הָרַב ח"מ מְסַפֵּים לְדַבְּרֵי לְדִינָא.

אֵלֶיכָא דְמַרְ"ן וּמוֹר"ם בְּסִי' ל' וּבְסִי' כ"ח ע"ש. וְעַד כָּאֵן לֹא אִיזְטְרִיף הָרֵא"ש בְּתִשׁוּבָה שֶׁהִבִּיא ג"ך מוֹר"ם שָׁם.

בְּהִיָּה חֲזִיב לָהּ מְעוֹת וְאִמְרָה לוֹ תֵּן לִי מְעוֹת. וְנָתַן וְאָמַר הָרִי אֶת מְקוֹדֶשֶׁת לִי.

לְשֵׁלָא תַהֲיָה צְרִיכָה גַט מִשׁוּם דְּזָרְקָה. דְּמִשְׁמַע הָא אִם לֹא זָרְקָה הוֹיָא מְקוֹדֶשֶׁת לְהִצְרִיכָה גַט.

אִינוּ אֶלָּא מִשׁוּם דְּפָשְׁטָה בְּרִצּוֹנָה אעפ"י שֶׁלִקְבַל חוֹבָה פָּשְׁטָה. מ"מ פִּינֵן שְׁפָשֶׁטָתָה לָהּ אָמַר לָהּ הָרִי מְקוֹדֶשֶׁת וְכו'.

אִם לֹא שְׁדַתִּינָהוּ אִימּוֹר רִצּוֹנָה הוּא לְהִתְקַדֵּשׁ לוֹ. וְלִכְּף לֹא זָרְקָה.

דְּאִי לֹא הָכִי הִי"ל לְזוֹרְקוֹן אוֹ לֹמַר לֹא לְקִדּוּשֵׁי אֲנִי מְקַבֶּלֶת כ"א לְחוּבִי. הַגַּם דְּאִיכָא לְמִימַר שְׁמָא לֹא חֲשָׁשָׁה לְדַבְּרֵי.

וְלִשְׁם חוֹבָה קִיבְּלָהּ. מ"מ מִיָּדִי סָפַק לֹא יִצְאָנוּ לְהִצְרִיכָה גַט.

וְלֹא דְמִי לְזָרֵק לְתוֹף תִּיקָה. וְלֹא שְׁקִלְתִּינָהוּ.

וְגַם לֹא נִיעֲרָה הַקִּדּוּשֵׁי. אֶלָּא אִישְׁתִּיקָה דְסִי' ל'.

דְּאִמְרִינֵן דְּאִינוּ כְּלוּם. פִּינֵן דְּלֹא אֲרִצְאִי מְעִיקָרָא.

דְּשִׂאנִיָּהֶם שֶׁהִיָּתָה מְחוּסְרַת מְעֻשָׁה לִיטְלָם בְּיָדָה. וְלִהְיָי פִּינֵן דְּלֹא אֲרִצְאִי מְעִיקָרָא.

וְלֹא שְׁקִלְתִּינָהוּ בְּיָדָה. אעפ"י דְּלֹא נִיעֲרָה אִינוּ כְּלוּם.

דכינן דלא שקלתינהו בינדה. מוכחא מילתא דאין רצונה.
משא"ך הכא שאינה מחוסרת שום מעשה. שקלתוך ידה נתן.
שפשטה ברצונה ושקתה ולא זרקה. וגם לא אמרה פלום.
דבהא מילתא מוכחא מדלא שקלתינהו ושקתה ונהלקה. דנתרצית לדבריו ובלב שלם
קיבלה לקידושין.
ולהכי הוויא מקודשת להצריכה גט: באופן שמכלל הדברים נלמוד דזרקה אעפ"י
שפשטה ברצונה. או לא פשטה ברצונה אעפ"י שלא זרקה אינם צריכים גט: ובנד"ז
תיתי איתנהו ביה שלא פשטה ידה ברצונה וגם זרקה.
ואין פאן שום הוכחה שנתרצית לקידושין שמה שלא זרקה מיד. תשובתו בצדו לפי שלא
שמעה שקידושין נתן כי בתשאי דיבר.
וכמש"ל.

שקרי כשאמרו לה הבחורים ששמעו לחישותיו ראה עטאהולי"ך בלקידו' מיד זרקה.
קנצי למלין שמכל הריעותות הנמצאות בעדות קידושין אלו אין ראוי להחמיר ולהצריכה
גט אחר חזרת העד.

אפי' אם חזרתו היא שלא נתקדשה. מפני הלעז וכמ"ש מהר"ם דאייתי' לעיל.
פינן שהעדות מעיקרא גרועה ורעועה ושוכרה בצדה. וכמ"ש הרא"ש ז"ל בתשו' שהביא
הטור ומהר"ם בסי' מ"ב דאייתי' ג"ך לעיל.

בהיה לה מעות אצלו וכו' ונ"ל. יראה לי דאין פאן בית מיחוש.
פינן שהעדים מעידים שלא נתרצית בקידושין וזרקתו לאלתר מידה. ואפי' קול של
קידושין לא יצא בעיר שקרי יצא שוכרו עמו שהעדים שקראו שמעו מה שאמרה לו גם
היא דברים פהויתו ולא מיקרי קול וכו' ע"ש.

נהרי אנו נמנין עם חכמי טיטונאן ישצ"ו שלא הצריכה גט. ועונין אחריהם אמן מכל
הני מקלי מעלייתא דאמרן וצויי"מ ויראנו מתורתו נפלאות: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א
הרב יקותיאל ז"ל סימן ט"ז.

שאלה מעיר פאס בענין בעל שמתה אשתו והניחה ב' בנות א' נשואה וא' בלתי נשואה.
וטען הבעל שנתפטר עם חתנו בחלק בתו הנשואה בירושת אמה בעד סף מה ונסתלקה.
וחתנו מכחיש ויש ע"א מסייעו לטענת הבעל. וז"ן קב"ע העד שביד הבעל.

בתלת פחדא הוינא ואסהיד גנדמא חזה"ש והנתיק כמה"ר יוסף אשקרי נר"ו והגיד
בתוע"ג וברורה שאחר מיתת אשתו הא' של כה"ר יהודה הנ' עבו ונתחייב לחלוק עם ב'
בנותיו אסתר אשת הר' אברהם הנ' מאמאן ואחותה הבתולה שוב נתפטר יהודה הנז' עם
אברהם הנז' בעד החלוקה שנתן לו יהודה הנז' זלטיטה א' ובעד זה סילק עצמו מירושת
אשתו של יהודה הנז' ס"ג באו"ה והתנה עמו שאפ"י אם יתברר שיש ביד יהודה סף
מרוכה הפל ידע ומחל.

וקע"ע אבְרָהָם הַנּוֹז' אַחֲרֵי אֲשֶׁתוֹ הַנּוֹז' בְּפִירוּשׁ בַּא"ה. וְהִיְתָה הַפְּשָׁרָה הַנּוֹז' ע"י הַחֲכָם הַעֵד הַנּוֹז'.

וע"י הָרַב כְּמוֹה"ר חַיִּים סִירִירוֹ זִלְה"ה. עַכְס"ע הַחֲכָם הַעֵד הַנּוֹז' וְהַעֵד כֵּן בְּפָנֵי אַבְרָהָם הַנּוֹז'.

וְלִרְאִית הָאֲמַת ח"פ תמ"ת בְּשִׁבְעָה לְאֶדְר' ש' תְּקִיץ וְשִׁלַּשׁ לִפ"ק. וְהַשּׁו"ב וְקַיִים.

וע"ז עָמְדוּ לְמִשְׁפָּט לְפָנֵי חֲכָמֵי עִירָם וּפְסָקוּ לָהֶם שְׁזַפְאֵי הַבְּעַל וְנָזַח מ"ש חֲכָמֵי הַתְּקִנָּה שְׁתִּיקְנוּ שְׁהָאֵב חֲזִיב לְחֻלּוֹק עִם בְּנָיו כְּשִׁמְתָה אֲמָם בְּחַיָּו הַיְמָנוּהוּ לְבַעַל בְּשִׁבְעָה לְוֹמֵר שְׁזָהוּ מַה שְׁהַנִּיחָה אֲמָם וְתוֹ לֹא.

אוֹ שֵׁישׁ עָלָיו חוֹבוֹת כְּנֶגֶד הָעֲזָבוֹן. בְּעִנְיָן שְׁאִין לְבָנִים נֶגֶד אֲבִיהֶם כ"א עֶסֶק שְׁבֻעָה בְּלִבָּד. וְלָזֶה אִם טָעַן הַבְּעַל שְׁחָלַק עִם בְּנָיו וְנָתַן לָהֶם חֲלָקִים הַמְּגִיעִים יִהְיֶה נִשְׁבָּע וְנִפְטָר וְכַמְבֹּאֵר כ"ז בְּפֶתַח הָא' זִלְה"ה. וְלָכֵן בְּנ"ד שְׁטָעַן יְהוּדָה שְׁנָתַן לְאַבְרָהָם הַנּוֹז' חֲלָקוֹ בִּירוֹשָׁת חֲמוֹתוֹ וְסִילַק עֲצָמוֹ.

הִיָּה צָרִיף יְהוּדָה הַנּוֹז' לִישְׁבַע שְׁכַדְבָּרִיו כֵּן הוּא וְנִפְטָר. וְאַחַר שֵׁישׁ לוֹ עַד א' הַמְּסִיעֵו הוּא פְּטוּר מִן הַשְּׁבֻעָה דְעַד א' פּוֹטְרוֹ מִן הַשְּׁבֻעָה.

וְלִרְאִית הָאֲמַת שְׁכַד פְּסָקְנוּ לָהֶם ח"פ פָּאָס יע"א בְּזִמּוֹן הַנ"ל וְקַיִים: רְפָאֵל אֶהְרֵן מוֹנְסוֹנִיגוֹ ס"ט. יַעֲקֹב סִירִירוֹ ס"ט וְנִדְרָשׁנוּ לְחוֹת דְעִתְּנוּ וְנָזַח מַה שְׁהַשְּׁכָנוּ: תְּשׁוּבָה הֵן אֲמַת דְּבַבְעַל הַטּוֹעֵן נֶגֶד יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה שֵׁישׁ עָלָיו חוֹבוֹת כְּדִי כָל הָעֲזָבוֹן אִפִּי עַפ"י דְעַת מֵהַרִּיב"ץ ו"ל דְּנֶאֱמָן בְּשִׁבְעָה אִפִּי הַמְּטַלְטְלִים יְדוּעִים אוֹ אִפִּילוֹ קַרְקָעוֹת גְּלוּיִים דְלִית לִיה מְגוֹ.

אֲבָל הָרַב מֵהַרִּיט"ו ו"ל תְּמַה עָלָיו מְלִשׁוֹן מוֹר"ם ס"י קי"ח ס"ח בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרָא"ש שְׁכַתב דְּדוֹקָא הִיכָא דְאִית לִיה מְגוֹ ע"ש. וְדַעְתוֹ ו"ל דְּאִינוּ נֶאֱמָן בְּשִׁבְעָה אֲלָא בְּמַטְלְטְלִין אוֹ קַרְקָעוֹת שְׁאִינָם יְדוּעִים דְאִית לִיה מְגוֹ.

וְהָרַב מֵר דוּדִי ו"ל הַכָּרִיעַ שְׁהַפֵּל לְפִי רְאוֹת עֵינֵי הַב"ד שְׁאֵם הַחוֹבוֹת גְּלוּיִים וְהַבְּעָלִים עוֹמְדִים וְצוּוּחִים וְנִיפָר לַב"ד שְׁהַדְבָּרִים אֲמַת וְאִין מְרָמָה בְּדָבָר אִפִּי הֵם חוֹבוֹת ע"פ בְּזָה רְאוּי לְהֶאֱמִין לְבַעַל בְּשִׁבְעָה אִפִּילוֹ הִיכָא דְלִיכָא מְגוֹ.

וְאִם אִין הַחוֹבוֹת יְדוּעִים אֲלָא מְפִי הַבְּעַל אָנוּ חֲזִין שְׁאוּמֵר שֵׁישׁ עָלָיו חוֹבוֹת. בְּזָה אִין רְאוּי לְהֶאֱמִינוּ בְּשִׁבְעָה אֲלָא הִיכָא דְאִית לִיה מְגוֹ.

וּמִיָּהוּ כ"ז בְּטַעֲנַת שֵׁישׁ עָלָיו חוֹבוֹת אֲבָל אִם אִין בְּנִיָּהֶם טַעֲנַת חוֹבוֹת אֲלָא שְׁשָׁהוּ זְמַן מָה אַחַר פְּטִירַת הָאִשָּׁה וְשׁוֹב תְּבָעוּ הַיּוֹרְשִׁים חֲלָקִים בְּמַטְלְטְלִין וּבְקַרְקָעוֹת הַיְדוּעִים לְבַעַל בְּמַצ"פ אֲשֶׁתוֹ.

וְהַבְּעַל טוֹעֵן שְׁכַבֵּר חֲלָק עִמָּהֶם וְסִילַקֶם בְּמַעוֹת אוֹ בְּמַטְלְטְלִין. וְהַיּוֹרְשִׁים אוֹמְרִים לֹא חֲלָקְנוּ וְלֹא נִטְלָנוּ כְּלוּם.

וְעַדִּין חֲלָקְנוּ אֲצִלָּהּ. בְּזָה כְּתָבוּ ו"ל דַּע"ג דְּבְמַטְלְטְלִין נֶאֱמָן הַבְּעַל בְּשִׁבְעָה שְׁפָרַע לָהֶם חֲלָקִים דְּאִינָה אֲלָא תְּבִיעָה ע"פ מ"מ בְּקַרְקָעוֹת אִינוּ נֶאֱמָן.

ונאפלי' התזיק שגני חזקה לא מהני שהרי הם שותפים גמורים ואין להם חזקה זע"ז. ומה גם אם היו רשמים הם בנות נשואות דאין מתזיקין בנכסי א"א.

אלא שאם היו רשמים הם בנות בלתי נשואות והשיאן האב אחר פטירת אמן ועשה להם גדונוניא ושוב ערערו ואמרו שלא נסתלקו אלא שקבלו מה שקבלו בגדונוניא ועדיין לא חלקו פראוי ולא זיכו לבעל פלום בקנין ובשטר ועתה רוצים לחזור לחשבון ולחלקן פראוי.

בזה כתבו ז"ל שאין טענת הבנות פלום כיון שהמנהג פשוט לסלק הבנות בשעת הנשואין ע"י עצמן וע"י הארוס בקנין ובשטר או ע"י ב"ד בעד הגדונוניא שנוטלות כדי חלקם או יותר: מכ"ז נראה דבנד"ז לגבי הבת שהיתה נשואה במצ"נ אמה דאין נאמן הבעל בשבועה לומר שנסתלקה ואפלי' יש עמו ע"א: אלא שעכ"ז נראה דבנדון כזה שהבעל קיים וטוען פרי שנסתלקה וזיכתה לו חלקה בקרקע ע"י הרב ז"ל מאריה דאתרא וחד דעמיה שהיה סופר העיר וכל צורכי העיר נחתכין על ידו.

ושהחכם הסופר מעיד כן בברור. ושהיה הסילוק ע"י הרב ז"ל ועל ידו.

וטוען הבעל ששטר הסילוק נאבד בבלישת לתפ"ץ שקל שטרות בני העיר בחזקת אבודים. וכדקי"ל בעיר שקבשה פרפום בס"ס מ"א.

באופן שדברי אמת ניכרים שהיה סילוק ונאבד. וגם שהבעל מוחזק בשלו זה כמה שנים ואין דובר אליו דבר.

ומן הדין הכל שלו וירושת הבת אינה אלא תקנה קלה. בכי האי נראה שראוי לסמוך על דברי מהריב"ץ ז"ל ולומר דכלא ע"א שנסתלקה נאמן הבעל בשבו' שנסתלקה במגו דאי בעי אמר שלא נסתלקה ואין לה פלום כי חובות רבים היו עליו כדי העזבון ופרעם אח"ך. וע"ז היה נאמן בשבועה וכיון שהיה נאמן על זה בשבועה. גם עתה יהיה נאמן על טענת שנסתלקה ע"י שבועה.

וכיון שיש ע"א מסייעו ומעיד כדבריו שנסתלקה פוטרו מהשבועה. וכמ"ש החכמים יש"ץ בפנים ולראיה ביד הבעל ח"פ באב מגן לכמ"ה.

פה מכנאסא יע"א. והכל שריר ובריר וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל.

הלכות פתובות. וחלוקת עזבון.

ודין הנלד אם לא שקה ל' יום אחר מיתת אמו. ודין המעניק.

ודין אשה שמחלה פתובתה לבעלה באונס: סימן טו"ב. שאלה ראוהו הנה נשוי והיו לו בנות ואח"ך הלה למדינת הים.

ואחר כך שמע שמתה אשתו והיתה לו חצר אחת במקום שהיה נשוי ולא היה להבנות הנז' כמה להתפרנס. והיו צריכים ליטול מהקהל והלכו הבנות הנז' לבדי"ץ למכור החצי של החצר הנז' שיש להם מפאת ירושת אמן כתחז"ל ומכרו החצי של החצר הנז' במאמר בדי"ץ.

ומכרו גם החצי הקצר הנז' שנשארו לאביהם. שלא במאמר ב"ד.

וכשפא ראובן הנז' אח"ך לאחר שר' בא לערער על שמעון גם על חלק הבנות הנז' נטען שבשעה שמתה אשתו יש עליו כמה חובות שנושים בו אחרים והן עוד עדיין לא פרע אותם. ובשעה שמתה אשתו לא היה לו אפילו כדי לפרוע אפילו חוב אחד.

באופן שלא יש להם לבנות הנז' מה ירשו מצד אמם. לפי שבשעה שמתה אשתו לא הניחה לו שום מעות ולא שום מטלטלין כדי לפרוע בעלי חובות הנז'.

יורנו מורה צדק אם הדין עם ראובן: תשובה לא ביאר השואל דבריו שאם החובות בשטר פשיטא שמוציא מהלוקח אפילו בלא שבועת הטורף כל שהבעל מודה שהרי פאלו מכרו מה שאינו שלהם.

אף הבעל ישבע עכשיו שלא היה לו במצב פטירת אשתו כדי פרעונם מהמטלטלים והם אמת ויציב ולא נפרעו ולא נמחלו מחיי אשתו ויוציא מהלקוחות ואם החובות על פה. אתאן למחלוקת רא' שמוהריב"ץ סובר שאפ"י החובות בע"פ והבעל מודה ורוצה לנפות קנודם מהעזבון אפילו הוא קרקע דלית ליה מיגו נאמן לנכותם בשבועה.

ומוהרי"ט ז"ל סובר דאינו נאמן בשבו' בחובות שבע"פ אלא היכא דאית ליה מיגו. אבל בקרקע דלית מיגו אינו נאמן בשבועתו וכמ"ש מור"ם והח"מ באה"ע סי' קי"ח ע"ש ורבים וגדולים הסכימו עם מהריב"ץ ז"ל וכתבו שאין מדברי מור"ם שהם מתשובת הרא"ש ראיה לתק' קא"ס שכתוב בה בפירוש שהחלוקות תהיינה אחר פריעת כל החובות.

משמע בין בשטר בין בעל פה. ואפילו בקרקע דליכא מיגו נאמן בשבועה.

ועוד הביאו ראיה מדברי הרב חזקיה התנופה והרדב"ז ז"ל שכתבו בפירוש דנאמן הבעל בשבועה אפילו לגבי קרקע דליכא מיגו. אלא שהרב מר דודי זלה"ה הכריע ז"ל אמנם נראה לי שהמנהג שכל חוב שיהיה בעליו לפנינו ותובע חובו ומודה לו הבעל ולפי ראות עיני בית דין שאין שום קנוניא נאמן הבעל בשבועתו.

כיון שהתובע צונח ואין מנוס לבעל מלפרוע אינו מן הדין שיפרע הוא לבדו. אבל כל שאין תובע לפנינו רק הבעל אומר שיש עליו חובות בניו הקטנים וכמעשה שהיה אין הבעל נאמן בשבועתו אם לא ע"י מיגו.

ואם אין מיגו פגון קרקע אינו נאמן וזה דין אמת וישיר וכן פסקנו הל"מ עכ"ל הרב מ"ד זלה"ה וחתם שמו זצ"ל. וכדבריו ז"ל ראוי לדון בפרט בנד"ז שפבר מכרו הבנים חלקם בקרקע ע"י בית דין.

שהדבר תלוי בראות עיני ב"ד. שאם רואין שהחובות עדיין קיימים על הבעל עוד היום והתובעים עומדים וצונחים וניפר להם שהם אמת ואין מנוס לבעל מלפרוע פדאי הוא להאמינו בשבועה שישבע עכשיו שלא היה לו במצב פטירת אשתו מטלטלין כדי פרעונם ושהחובות אמת ויוציא אפילו מהלקוחות שהרי הבנים או הב"ד מכרו מה שאינו של הבנים שאין להם זכות כ"א אחר שיטול הבעל כדי פרעון חובותיו עפ"י שבועתו.

ואם אין תובעים לפנינו אלא שהוא אומר שיש עליו חובות ע"פ של ב"ב ושלב"ב שכן הוא לפי הנשמע ורוצה לישבע ולהוציא מהלקוחות. דבריו מהבל ימלטו.

ולראיה ח"פ בקצרה לרגל השואל כי הוא נחויץ לדרפו בשבט מג"ן הוא לכל החוסים בו לפמ"ה וקנינים: יעקב בירדוגו ס"ט פן לא"א הרב יקותיאל ז"ל. הד"א שהבעל נאמן בשבועה אפילו על חובות שבעל פה אם הם עומדים וצווחים וניכר הדבר לבדי"ץ שהם אמת ומוציא הבעל מיד הלוקחים שהם מכרו מה שאינו שלהם וכן הכריע הרב מו"א זלה"ה וע"ד אמת חתמתי פה בזמן הנ"ל וקנינים: מרדכי בירדוגו ס"ט.

סימן ח"י. שאלה ממנו"ץ לדעת מה יעשה ישראל במעשה שהיה בראובן שהלך מעירו לעיר אחרת לישא שם אשה.

ואחר הנשואין רצה לחזור לארץ מולדתו הוא ואשתו הנז' ולקח כל תפציו בין בגדים ותכשיטין ושע"ר שהכניסה לו אשתו. ויצא מהעיר הנז' לבוא לעירו.

וכשהיה קרוב ליפנס להעיר עמדו עליהם משפחה א' שהיו מורדים על יר"ה ושללו אותם ואת כל אשר להם. ושלחום ערומים לגמרי הם וכל אנשי השירה ונאבד מאנשי השירה הנז' קרוב לעשרים אלף מתקאלים.

ואחר פניסת ראובן הנז' הוא ואשתו להעיר הנז' ערומים קרוב ימים מעט נלב"ע אשתו של ראובן הנז'. וביני ביני הלכו הגוים הם אנשי השירה שנשללו עם ראובן הנז'.

ולא הלך ראובן עמהם וינצקו לפני המלך יר"ה בקול מר ויספרו את כל המקרה אשר קרה להם מהלסטים הנז' ונקנסו דבריהם באזניו ונתנם השי"ת לחן ולחסד בעיניו. וישלח המלך להאלבאסא לקנוס בני משפחה אחרת שהיו שוכנים על אותו מחוז מפני שאמרו שחשב המלך שהם היו באותה עצה עם השוללים הנז'.

ומחמת שהיו במחוזם לא רצו להראות את עצמם. ועוד קנסם המלך על שהיו צריכין לתור את הדרך ולשמור עובר ושב ולא שמרו.

לכן קנסם והטיל עליהם האלבאסא הנז' הטלות ולא גבה מהם כ"א מ"מ חמשת אלפים מתקאלים ונתנם לבני השירה ומפללם ראובן הנז' אף שלא הלך עם בני השירה לקבול פני המלך יר"ה וחקקה ביניהם כפי ערך המזון ועלה להם לכ"א מ"מ ו' אוקיות לכל מתקאל.

וראובן הנז' לא הניחה אשתו שום זש"ק. לכן לשאול הגיעו אם יחלוק ראובן הנז' עם אביה ממה שגבה מהשלל הנז' או לא מאחר שלא היו הנכסים הללו מצוים לו ולה בשעת פטירתה.

ועוד אם ראובן הנז' הביא פקדונות מהעיר הנז' להביאם לזולת שבעירו ונאבדו בשלל הנז'. אם יפרע לבעלי הפקדונות כפי ערך המזון ממה שגבה מבני המשפחה עפ"י גזירת המלך יר"ה או לא.

על הכל יבארו מעכ"ת באה"ט הדין עם מי בראיות נכוחות וברורות. עכ"ל השאלה שבאה מעיר סאלי יע"א מהחכם כהה"ר רפאל ביבאס נר"ו תשובה קודם שנבא לנד"ז שתובעים מכח התקנה נר' הדין תחלה מהו הדין בכינצא בזה כפי הדין שהבעל יורש את

אֲשֶׁתוֹ אִם הוּא יוֹרֵשׁ גַּם בְּכִינּוּצָא בְּזָה אוֹ לֹא: הִנֵּה מוֹר"ם בִּאֵה"ע ו"ל ס' ק' ס"ב לְעֵנִן
כְּתוּבַת אִשָּׁה כְּשֶׁמֶת הַבֶּעַל שְׂאִינָה נוֹטְלָת כ"א בְּמִוֶּחֶזֶק כְּתָב וְנ"ל הֵיטָה גְּנִיבָה שְׁלוֹ.

בְּיַד הַגָּנֵב כְּשֶׁמֶת. וְאִח"ךְ הַחֲזוֹר הַגְּנִיבָה מִיִּקְרֵי מִוֶּחֶזֶק ע"כ.

וְהוּא מִהַמְרָדְכֵי פ' יֵשׁ נוֹחֲלִין וְנ"ל ור"מ הַשִּׁיב עַל הַסֵּפֶר שְׂגָבּוּ כּוֹתֵי. וְאַחַר מִיתַת הַבֶּעַל
הַחֲזוֹר.

וְהַבְּעָלִים מִסְתַּמָּא לֹא נִתְיַאֲשׁוּ דְמַחְזִיב לְאֵהֲדוּרֵי. וְאִין לּוֹמֵר דְרֵאוּי הוּא וְאִין הָאִשָּׁה
נוֹטְלַת בְּרֵאוּי כְּבְּמִוֶּחֶזֶק דְּכָל פִּי הָאִי גִּוּוֹנָא אִין נִקְרָא רֵאוּי דְּכָל הֵיכָא דְאִיתִיהָ לְסִפְר
בְּרֵשוֹת בְּעָלִים אִיתִיהָ וּבְחֻזְקָתָם דְּלֹא גָרַע מִמְלִוְהָ דֹאע"ג דְּחֻשְׁבִּינֵן לָהּ רֵאוּי גְּבִי בְּכוֹר פ'
יֵשׁ נוֹחֲלִין גְּבִי כְּתוּבַת אִשָּׁה לֹא חֻשְׁבִּינֵן לָהּ רֵאוּי בֵּין שְׂגָבּוּ יוֹרְשִׁים קִרְקַע בֵּין שְׂגָבּוּ מַעוֹת
כְּמוֹ שִׁפְר"י לְשָׁם.

וְאִפְּלוּ מִמְלִוְהָ שְׁל כּוֹתִים נְמִי גְּבִינָא וְכֵן עֲמָא דְבַר ע"ד. וְהֵן הֵם ג"כ דְּבָרֵי מוֹר"ם בַּח"מ
ס"ס רע"ח לְגַבִּי בְּכוֹר וְנ"ל ה"ל קִרְקַע מֵהַיּוֹם וְלֹאֲחַר מִיתָהּ אוֹ שְׂנַגְזָלָה לּוֹ קִרְקַע שְׂאִינָה
נִגְזָלָת וְאִפְּי' נִגְנָבוּ לּוֹ סְפָרִים דְּמִסְתַּמָּא לֹא מִיֵּאֵשׁ מִיִּקְרֵי מִוֶּחֶזֶק ע"ד.

וּמִדְּבָרֵיהֶם ו"ל נר' דְּדוֹקָא סְפָרִים דְּמִסְתַּמָּא לֹא מִיֵּאֵשׁ הוּא דְּמִיִּקְרֵי מִוֶּחֶזֶק אֲבָל שְׂאֵר
דְּבָרִים דְּמִסְתַּמָּא מִיֵּאֵשׁ דְּכָל סְתָם גְּנִיבָה הָוִי יֵאוּשׁ וְכַמ"ש מוֹר"ם בַּח"מ ס' ש"ס ח"ל לֹא
מִיִּקְרֵי מִוֶּחֶזֶק. וְלִפ"ז מ"ש מוֹר"ם כָּאֵן דְּגְּנִיבָה סְתָם מִיִּקְרֵי מִוֶּחֶזֶק צְרִיף לּוֹמֵר דְּמִיִּרֵי
בְּיָדוֹעַ שְׁלֹא נִתְיַאֲשׁ.

אֲבָל בְּשֵׁאִין יָדוֹעַ אִם נִתְיַאֲשׁ אוֹ לֹא מִיִּקְרֵי רֵאוּי דְּמִסְתַּמָּא מִיֵּאֵשׁ וְכַמ"ש. וְכ"כ הַח"מ
וְהַב"ש לְהִדְיָא עַל דְּבָרֵי מוֹר"ם דְּמִיִּרֵי בְּשֵׁלֹא נִתְיַאֲשׁ ע"ש וּבְזָה מִתְיַשְׁבִּים דְּבָרֵי הַח"מ
ס' ז' סק"ח לְעֵנִן יְרוּשַׁת הַבֶּעַל כְּשֶׁמֶתָהּ הָאִשָּׁה שְׂכַתָּב וְנ"ל וְע"ע אִם גְּנָבוּ נ"מ שְׁל אִשָּׁה
וְלֹא הַחֲזוֹר עַד לְאַח"מ הָוִי רֵאוּי וְאִם גְּזָלוּ קִרְקַע אִינָה נִגְזָלָת.

וְכֵן אִם גְּנָבוּ סְפָרִים עֵינֵן בַּח"מ ס' רע"ח ע"ד וְלְכַאוּרָה נר' שְׂדִבְרֵיו הִיפָּף דְּבָרֵי מוֹר"ם
ס' ק' דְּאִיִּיתִי דְּכַתֵּב סְתָמָא דְּבָכָל גְּנִיבָה שְׂהַחֲזוֹר הָוִי מִוֶּחֶזֶק. וְדוּחַק הוּא לְחַלֵּק בֵּין יְרוּשַׁת
הַבֶּעַל לְכַתֵּן הָאִשָּׁה וְכַמוֹ שְׂחִילֵק הָרַב ח"מ לְעֵנִן מְלִוְהָ בְּסִי' ק' סק"ט ע"ש.

וְעַם מַה שְׂכַתְּבוּ מִיְּשׁוּבֵי דְּבָרֵיו דְּהֵיִא דְּמוֹר"ם בְּסִי' ק' מִיִּרֵי בְּיָדוֹעַ שְׁלֹא נִתְיַאֲשׁ.
וְהָרַב ח"מ בְּסִי' ז' מִיִּרֵי בְּסְתָם שְׂאִין יָדוֹעַ אִם נִתְיַאֲשׁ אוֹ לֹא דְּבָהָא אִיכָא לְפִלוּגֵי בֵּין
סְפָרִים לְשְׂאֵר דְּבָרִים דְּסְפָרִים מִסְתַּמָּא לֹא מִיֵּאֵשׁ.

וְשְׂאֵר דְּבָרִים מִסְתַּמָּא מִיֵּאֵשׁ: וּמַזָּה יֵשׁ לְלַמּוֹד לְעֵנִן יְרוּשַׁת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה כְּפִי הַתְקַנָּה
שְׂתַקְנוּ שְׁפָל הַנְּכָסִים הַנְּמַצָּאִים לּוֹ וְלָהּ שְׂזוּכָה בְּהֵם הַבֶּעַל בְּמִיתַת אֲשֶׁתוֹ כִּפְה"ד חוֹלֵק
עִם יוֹרְשֵׁיהָ מִצַּד הַתְקַנָּה.

דְּאִם הֵיטָה גְּנִיבָה שְׁל הַבֶּעַל מִנְכָּסֵיו אוֹ שְׁל הָאִשָּׁה מִנְכָּסֵי נְדוּ' בְּיַד הַגָּנֵב בְּמַצָּב פְּטִירַת
אֲחָד מֵהֶם וְאִח"ךְ הַחֲזוֹר אִם הֵם דְּבָרִים דְּמִסְתַּמָּא מִיֵּאֵשׁ דְּהָוִי רֵאוּי וְאִין לְחַלֵּק בְּהֵם:
אֲלֵא שֵׁנר' דְּכ"ז דוֹקָא בְּגְּנִיבָה דְּסְתָם גְּנִיבָה הָוִי יֵאוּשׁ.

וְכַמ"ש.

אָבֵל גְּזוּלָה וּכְנֹד"ז דְּמִסְתַּמָּא לָא מְיִאֵשׁ וּכְמ"ש בַּחוּ"מ ס'י ש"ס ח נר' דְּהוּי מוֹחֲזֵק. אָמְנָם נר' עוֹד דְּכ"ז בְּחֻזְרָה הִגְזִיבָה אוֹ הִגְזִילָה בְּעֵינָהּ.

דְּכָל דְּלָא מְיִאֵשׁ כָּל הֵיכָא דְּאִיתָהּ בְּרִשׁוּתָא דְּמַרְהָ אִיתָהּ. וּכְמ"ש הַמְרָדְכִי שְׂזַכְרָנוּ. אָבֵל בְּכַגּוֹן נד"י שְׁהוּיִם הַגּוֹזְלִים נָטְלוּ הַגְּזוּלָה וְלֹא הִתְזַיְרוּ כְּלוּם. אָלָא שְׁהַשֵּׁר הַטִּיל עַל הַגּוֹזֵם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם קָנְס לְשַׁלֵּם דְּמֵי הַגְּזוּלָה לְפִי שְׁלֵא שְׁמָרוּ כְּרָאוּי כְּנֹז' בְּשִׂאֵלָה נר' דְּלָא מְיִקְרִי מוֹחֲזֵק כָּלֵל. וְתַדַּע שְׁהַרִי הַמְרָדְכִי מְדַמָּה לָהּ לְמַלְנָה וְזֶה לָא דְּמֵי כָּלֵל לְמַלְנָה. דְּמַלְנָה מְנוֹטֶלֶת עַל הַלְנָה לְפָרוּעַ.

וְהוּא עֲצָמוּ הַפּוֹרְעַ. וְלֵהֲכִי חֲשַׁבִּינוּ לִיָּה מוֹחֲזֵק.

כִּינּוּן שְׁהַלְנָה הַמְחַנְיָיב לְפָרוּעַ בְּשַׁעֲת מִיתָה הוּא הַפּוֹרְעַ אַח"ךְ. אָבֵל כְּגוֹן זֶה שְׁהַמְחַנְיָיב לָא פָּרַע כְּלוּם אָלָא שְׁאַחַרִים פָּרְעוּ בְּעָדוּ בְּתוֹרַת קָנְס עַפ"י הַשֵּׁר.

נר' דְּלָא הוּי אָלָא רָאוּי. וְאַפִּי' רָאוּי גְּמוּר לָא הוּי.

שְׁהַרִי לָא הִיָּה חוֹב זֶה בְּשַׁעֲת מִיתָה מְנוֹטֶל עַל אֵלוּ שְׁפָרְעוּ כָּלֵל. וְמָה גַם בְּנֹד"ז שְׁמַתָּה הָאִשָּׁה דְּקו"ל בְּסִי' ז' דְּאַפִּי' בְּמַלְנָה שְׁל הָאִשָּׁה אִין הַבְּעַל יוֹרֵשׁ.

דְּמַלְנָה לָא מְיִקְרִי מוֹחֲזֵק אָלָא לְעַנְנָן כְּתוּב הָאִשָּׁה כְּשַׁמַּת הַבְּעַל וְלֹא לְעַנְנָן יְרוּשַׁת הַבְּעַל כְּשַׁמַּתָּה הָאִשָּׁה. עֵינָן בְּסִי' ק' בַּח"מ סְקו"ט ט טַעַם לְדַבָּר ע"ש.

דְּפִשְׁטָא דְּגְזוּלָה זֶה לָא מְקַרְיָא מוֹחֲזֵק שְׁיִירְשָׁנָה הַבְּעַל. וּמִיָּנָה לְפִי הַתְּקֵנָה שְׁאִינָה נְכַנְסַת לְכָלֵל חֲלֻקָּה אֲמַת דְּהַמְנַהֵג הוּא דְּגַם מְלֻנָּה שְׁל הַבְּעַל נְכַנְסַת לְכָלֵל חֲלֻקָּה כְּשַׁמַּתָּה הָאִשָּׁה וְלֹא יְלִפִי' לָהּ מִיְרוּשַׁת הַבְּעַל.

אָלָא דְּמ"מ נד"ז גָּרַע טְפִי טוֹבָא מְמַלְנָה וּכְמ"ש. וְלָכֵן הַנֵּר' בְּזָה דְּנֹדָי גְּזוּלָה זֶה רָאוּי מְקַרְיָא.

וְאִינָה בְּכָלֵל נְכַסִּים הַנְּמַצָּאִים לוֹ וְלָהּ בְּמַצָּב פְּטִירְתָּהּ. וְאִינָה נְכַנְסַת לְכָלֵל חֲלֻקָּה אָלָא שְׁצָרִיף לְעֵינָן דְּאַרְף שְׁנַנְיִים דְּהוּי רָאוּי מִי אֲמָרִינוּ דְּכִינּוּ דְּחֻזְרָה זֶה בְּאָה בְּעַד נְכַסִּי הַבְּעַל שְׁנַשְׁלָלוּ מִמֶּנּוּ.

וּבְעַד נְכַסִּי הַנְּדוּ' שְׁנַשְׁלָלוּ מִהָאִשָּׁה שְׁטַעַן הַבְּעַל שְׁנַנְאֵבֵד מְשָׁלוּ וּמְשָׁל אֲשֶׁתּוֹ כו"ךְ. וּבְעַד הַפֵּל הִתְזַיְרוּ לוֹ מָה שְׁהַתְזַיְרוּ.

א"כ כְּשֶׁהוֹחֲזָרָה הַגְּזוּלָה יִטּוֹל הַבְּעַל מָה שְׁהוֹחֲזָר בְּעַד נְכַסִּיו וְיִוְרְשִׁי הָאִשָּׁה יִטּוֹל מָה שְׁהוֹחֲזָר בְּעַד נְכַסִּי הָאִשָּׁה. וּכְהֵיא דְּסִי' קפ"א בְּשִׁירָה שְׁהִיתָה הוֹלְכַת בְּמַדְבָּר וְעַמֵּד עָלֶיהָ גֵּיִס וְטָרְפָה דָּאָם הֵם יְכוּלִים לְהַצִּיל וְקָזַם א' מָהֶם וְהַצִּיל אַעפ"י שְׁאַמֵּר לְעַצְמֵי אֲנִי מָה שְׁהַצִּיל הַצִּיל לְאַמְצַע וְיִטּוֹל כ"א מָהֶם שְׁלוֹ ע"ךְ וּבְנֹד"ז ג"כ שְׁהַתְזַיְרוּ הַשֵּׁר מָה שְׁהַתְזַיְרוּ בְּעַד כָּל הַגְּזוּלָה שְׁיִשׁ מְמַנָּה שְׁל הַבְּעַל וְיִשׁ מְמַנָּה שְׁל הָאִשָּׁה כ"א יִטּוֹל אֶת שְׁלוֹ וְיִחֲלֻקּוּ דְּמֵי הַגְּזוּלָה לְעַרְףָּ מָה שְׁנַגְזֵל לְכ"א מָהֶם.

אוּ נְאֻמֵּר שְׁגַם נְכַסִּי הַנְּדוּ' שְׁל הַבְּעַל הֵם שְׁהֶם בְּרִשׁוּתוֹ לְכָל דְּבָר. וְאִם עָבַר וּמְכָרָן מָה שְׁעָשָׂה עָשׂוּי.

וכמ"ש הרב ח"מ סי' י' סקמ"ט. וא"כ גם מה שהוקח בשיבילן שלו הוא דדוקא אם היו נ"מ שאין לבעל ביהו אלא פירות.

ואם עבר ומכרן המכר בטל וכמ"ש שם בהג"ה סי"ד ע"ש. י"ל דמה שהוקח בעדם יהיה של יורשי האשה.

משא"כ בנצ"ב שהם שלו לגמרי ומדברי הרב ח"מ דאיתנין לעיל שכתב אם גנבו נ"מ של אשתו וכו'. נר' דדוקא נ"מ אבל נצ"ב שהם לאחוריותו אע"ג דהוי ראוי יורש הבעל.

ולכן נר' לדון בזה שמה שהוקח בעד חלק הבעל יטול הבעל לעצמו ומה שהוקח בעד נצ"ב יחלקו הבעל ויורשי האשה. דחשבינן לנכסים אלו של שניהם.

וכל מה שהוקח בעדם יחלקו שניהם וכהיה דנפל הבית עליו ועל אשתו דסי' י' ס"ו דבנצ"ב חולקין ע"ש. זהו הנלע"ד בזה.

הוא"ל שההטעמה שהטעה הבעל לשר ואמר על מנה מאתים יטול פנגדה תחילה מר"מ פגון אם נשלל מהם באמת מאה. תמשים של הבעל ותמשים של האשה והבעל טען מאתים.

ונתפטר עם השר במאה. יטול תחלה הבעל תמשים בעד ההטעמה.

ותמשים הנשארים יטול הבעל כ"ה בעד נכסיו והכ"ה הנשאר יחלקו הבעל ויורשי האשה בשנה ועיין בחו"מ סי' קפ"ג ס"ז דאם שלח שליח לקבל מעות מעכו"ם וטעה העכו"ם ונתן לו יותר הפל לשליח ע"ש.

כ"ש בנד"ז שלא טעה מעצמו אלא שליח הוא המטעהו: גם לענין בעלי הפקדונות נר' פשוט שיחלקו הממון שהוקח לפי ערוך פל הממון שאבד משל הנפקד ומשל בעלי הפקדונות. פינו שהנפקד קבל אל השר גם על פקדונותיהם.

ובעדם ג"ך החזיר השר מה שהחזיר וגם הם היו יכולים להציל. וכמ"ש בסי' קפ"ה דאם היו יכולים להציל וקדם א' והציל אעפ"י שאמר לעצמי אני מציל מה שהציל לאמצע ויטול כ"א מהם שלו ע"ש.

וע"ע בסי' רצ"ב: באופן שלפי מה שבא בשאלה שלא חזרה הגזילה בעינה ואפ"י דמי הגזילה לא קבלום מיד הגוזלים עצמם שהיו חייבים להחזיר בשעת פטירת האשה אלא אחרים פרו עו בעדם שקנס אותם השר מספק שמא היו באותה עצה.

וגם שלא ישבו לשמור ולתור את הדרך אחר שיתברר זה הטיב שפך הנה המעשה א"כ ריגז הוא זה שבא אחר פטירת האשה. ואין זה כלל בתקנה שיחלקו הנכסים הנמצאים לו וזה ויטול כ"א שלו דמי לשיירה שיכולין להציל ועמד א' והציל שיטול כ"א שלו.

או לשותפין שאמר א' לעצמי אני מציל שהרי חלק מחבירו שיטול מה שהגיע לחלקו. וגם בנד"ז יטול הבעל מה שהגיע לחלקו לעצמו לערוך מה שהוקח בעד מה שאבד שהוא סוף ו' אוקיות למתקאל כנ"ב וחלק המגיע לאשה בעד נכסיה שהם נצ"ב שהם בחזקת

הבעל והאשה ובאלו שהם של שניהם יחלקו הבעל עם יורשי האשה עם שאר נכסים שהיו להם זול"ז.

אך ההטעמות יטול אותם הבעל מר"מ וכמ"ש. זהו הנלע"ד.

וצור ישראל יצילנו משגיאות. וינחנו במעגלי צדק כי"ר החו"פ מכנאסא יע"א בסיון המב"ת פרשז לפ"ק.

ושו"ב וק"מ: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל. סימן י"ט.

תשובה לעיר רבאט יע"א. מרגניתא דלית בה טימי בתנוני לבאי יתיב החה"ש הנתיק כהה"ר משה בכה"ר יעקב טולידאנו ז"ל נר"ו יאיר פאור נוגה כי"ר.

אחר התפקד בשלום אחי ידרשהו אלוה ממעל. שאלת אחי ז"ל אבקשה מאת פני כת"ר יחנה לי דעתו הרחבה אם אתם דנים כמו שנמ"ך בשם מוהר"ם סירירו ומהריב"ע ז"ל ששפא הב"ח ליפרע מן האשה והיורשים צריף הבע"ח ליטבע פדין בע"ח מוקדם לגבי מאןחר.

ואם הנה בחלק היורשים פדי ליפרע הבע"ח ל"מ לי דנדאי מצי הבע"ח למימר מחלק היורשים אני נפרע וכמ"ש הם ז"ל. הא קא מפעניא לי היכא שאין בעינבון כ"א פדי פריעת בע"ח מאי.

אם אתם דנים כמ"ש ז"ל או לא לפי שבמחז"ק לא נשמע דבר זה מעולם ותמיד הייתי צונח בפרכיאי פי קשה בעיני לדחות דברי הא' ז"ל ח"ו והם אומרים שמלשון התקנה שלא הזכירו שבועה משמע שא"ץ שבועה ולתשובת כת"ר אני מצפה.

ג"כ יודיעני דעתו בהא דכתב מור"ם בסי' קע"ו ס"מ המקבל עיסקא מחבירו. והזולה הסחורה אינו מחשב כ"א כפי מה ששנה בשעת הולכה.

אם הוא דוקא בשגילה דעתו המתעסק דאין רצונו כ"א כפי מה ששנה עכשיו. או דילמא אפי' נתעסק בסתם דינא הכי.

וכבר פתבתי זה לדין הרשב"ם ז"ל ולא השיבני תשובה מספקת ודעת כת"ר מכרעת. ולענ"ד דאפי' בסתמא דלא חל העסק כ"א עד שיתחיל להתעסק ובאותו זמן כבר הזולה הסחורה: ועל זה אשיב על ראשון ראשון.

בעזר ממנו מענה לשון. על השאלה הא' אין ספק שדברי הרבנים זלה"ה הלכה רוחת.

נאת כל ונוכחת. וכבר פשטה הוראתם בכל בדי"ץ המובהקים ואין פוצה פה ומצפצף וכן ראינו לב"ד הגדול זלה"ה שלפנינו דנין והולכין וכן אנו דנין והולכין אחריהם מעשים בכל יום.

ותשובת האומרים שבתקנות לא הזכירו שבועה אינה תשובה של פלום ולא מחכמה שאלו ע"ז וכבר נשאלנו ע"ז מסאלי יע"ה לימים ראשונים בימי הרב מ"ד זלה"ה בשנת פ"ש"ר ובאה השאלה לדי אפי' הצעיר וכו' היתה תשובתי שאמת שבתקנות מפורש שכל החלוקות שהיינה אחר פריעת כל החובות בין חלוקת הבעל עם יורשי האשה בין חלוקת האשה עם יורשי הבעל.

ומפּוֹרָשׁ בְּפִסְקֵי הָא' דְּחֻבּוֹת דְּקָאָמַר הֵינּוּ בֵּין בְּשֵׁטֶר בֵּין בַּע"פ כֹּל שְׂזוּכָה הִבַּע"ח לְגִבּוֹתוֹ
מֵהַיּוֹרְשִׁים עַפ"י הַדְּרָכִים שְׁנֵתְבָאָרוּ בְּסִי' ק"ח הַפֶּל יִנְטֵל מִחֶלֶק הַיּוֹרְשִׁים וּמִחֶלֶק הָאֱלֻמְנָה
וּכְמִפּוֹרָשׁ בְּקִיצוֹר הַתְּקֻנּוֹת לְהֵרֵב מ"ד זֹלָה"ה.

וּמִשְׁמַע דְּאָפִי בְּלֹא שְׁבוּעָה גוֹבָה. פְּדִין גְּבִינָה מֵהִתּוּמִים לְחֻדְיָהּ עַפ"י הַדְּרָכִים הַנּוֹ'.
וּמִזֶּה מְבֹאָר לְהַדְיָא דְּשׁוּנְיָהּ רַבָּנָן לְאֱלֻמְנָה פְּיּוֹרֵשׁ דְּאִי כְּבַע"ח מְאֹחֵר אַע"ג דְּקִי"ל
דְּמִלְנָה ע"פ מְוֹקְדָתָא. קוֹדְמָת לְמִלְנָה בְּשֵׁטֶר מְאֹחֵרָת כַּמ"ש בְּסִי' ק"ד סִי"ג.
הֵינּוּ אִם הַמִּלְנָה ע"פ הִיא בְּעֵדִים וּכְדַמְסִיִּים מְר"ן בֵּינּוּ שְׁעֵדִים מְעִידִים שְׁקֻדְמָה. אַבְל אִם
אֵינָה אֱלָא בְּהוֹדָאָת הַלְנָה פְּשוֹט הוּא דְּלֹא פֶּל כְּמִינָהּ לְחֻב בְּהוֹדָאָתוֹ לְאַחֲרִים.
וְאָפִילוּ ע"י שְׁבוּעַת הַמִּלְנָה. וְכ"כ הַלְבוּשׁ ז"ל.

וּמֵהַרִּיק"ש ז"ל דְּהֵינּוּ הִיכָא דְּלִיפָא לְמִיחֻשׁ לְפִינְרַעוֹן כְּגוֹן תּוֹף זְמַן. אַבְל בְּהוֹדָאָת הַלְנָה
שְׁמוּדָה שְׁלֹא נִפְרַע אֵין חוֹשְׁשִׁין לְהוֹדָאָתוֹ ע"ש.
וּלְגַבֵּי אֱלֻמְנָה לְדִידוֹן הָרִי פְּתַבְנּוּ שְׁבָאָחַד מַג' דְּרָכִים גוֹבָה הַב"ח אַף מִחֶלְקָה בְּלֹא שְׁבוּעָה.
וְחָדָא מַג' דְּרָכִים הִיא כְּשֶׁהִסְתִּיב מוֹדָה וְצִינָה בְּחֻלְיוֹ.

וְעוֹד דְּבִשְׁנֵי ב"ח מְוֹקְדָם וּמְאֹחֵר אִפִּי אִם חוֹב הַמְוֹקְדָם בְּשֵׁטֶר וּבְנֻאָמְנוֹת מִפּוֹ עַכ"פ
צָרִיף שְׁבוּעָה בְּשִׁבִיל הַמְאֹחֵר פְּדִין טוֹרָף וְכַמ"ש בְּסִי' פ"ב ס"ב וּבְסִי' קִי"א ס"ז. וְאָפִי'
בְּמַת תּוֹף זְמַנּוֹ לִי"א בְּתָרָא בְּסִי' ע"ח ס"ב צָרִיף הַמִּלְנָה שְׁבוּעָה לְגַבֵּי לְקוֹחוֹת.

וּמִינָהּ לַב"ח מְאֹחֵר וְכ"ש בְּשְׁנֵי הַדְּרָכִים הָאַחֲרִים דְּהֵינּוּ שְׁסִיב מוֹדָה וְנִידוּהוּ וּמַת
בְּנִידוּיֹ דְּנֻדָּי צָרִיף שְׁבוּעָה אִפִּי אִם הוּא בְּשֵׁטֶר. וְאִם אֵיתָא דְּכַב"ח שְׁוִיָּהּ לְאֱלֻמְנָה הִנֵּה
צָרִיף שְׁבוּעָה הַמְוֹקְדָם בְּשִׁבִילָהּ.

הָא וְדָאִי דְּכִיּוֹרֵשׁ שְׁוִיָּהּ: וּמ"מ דִּינָם שֶׁל הַרְבָּנִים אָמַת וְיִצִיב דַּע"ג דְּשְׁוִיָּהּ פְּיּוֹרֵשׁ לְגַבֵּי
מִלְנָה שְׁמוּדָה הַבְּעַל בְּהַ וְיָדוּעַ שְׁלֹא נִפְרַעָה כְּגוֹן ע"פ ג' דְּרָכִים הַנּוֹ' מ"מ לְגַבֵּי מִלְנָה שְׁלֹא
הוֹדָה בְּהַ הַבְּעַל בְּחֻלְיוֹ וְאֵין יָדוּעַ אִם נִפְרַעָה אִפִּי אִם הִיא בְּשֵׁטֶר וּבְנֻאָמְנוֹת מְפֹרָשׁ אֵין
גוֹבָה הַב"ח מִחֶלְקָה אֱלָא בְּשְׁבוּעָה לְפִי שְׁאֵינָה בְּכֻלָּל נְאֻמְנוֹת כֹּלֵל שְׁהָרִי אֵינָה בְּכֻלָּל ב"כ
דְּלֹא מִפְּחוֹ הִיא יוֹרְשֵׁת אֱלָא בְּכַח כְּתוּבָתָהּ וְכַמ"ש מֵהַרִּיב"ע ז"ל.

וְה"ז כְּבָא לְיַפְרַע מִן הַיּוֹרְשִׁים בְּשֵׁטֶר שְׁאֵין בּוֹ נְאֻמְנוֹת עָלָיו וְעַב"ד וְהֵינּוּ דְּמִדְמִינָן לָהּ
לְבַע"ח וְכַמ"ש מֵהַרִּיב"ם ז"ל דְּהוּ"ל כְּשֵׁנִי ב"ח מְוֹקְדָם וּמְאֹחֵר דְּלֹא מֵהִנְיָא נְאֻמְנוֹת
לְגַבֵּי הַמְאֹחֵר אִפִּי אִם פִּי שְׁהָאֵמִינוּ לְגַבֵּי הַב"ח מְאֹחֵר וְצָרִיף הַמְוֹקְדָם שְׁבוּעָה כֹּל שְׁאֵין
הַמְחַצִּית שֶׁל הִתּוּמִים מְסַפֵּק אַבְל אִם הוּא מְסַפֵּק א"צ שְׁבוּעָה דְּהַמִּלְנָה אוֹמַר מְחַלֵּק
הִתּוּמִים אֲנִי נִפְרַע.

וְכַמ"ש מֵהַרְמ"ט ז"ל. ע"כ הִיָּתָה תְּשׁוּבָתִי לְסָאֵלִי יַע"ה וְהַסְפִּים הֵרֵב מ"ד זֹלָה"ה וּמו"ח
הוּא הֵרֵב הַמְבִי"ן זֹלָה"ה.

הֲלֹא הוּא כְּמוֹס עֲמָדִי. וּמִכָּאֵן תְּשׁוּבָה מְסַפֵּקָת לְשִׂאֵלַת כַּת"ר וּלְטַעֲנַת הַחֻלְקִי הַנּוֹ': וְעַל
הַשִּׂאֵלָה הַב' בְּזֶה צָרִיף לְעַמּוּד תְּחִלָּה עַל עֵינָר הַדִּין וּמִימְלָא רַוּוּחָא שְׁמַעְתָּתָא.

הנה מקור דברי מור"ם הוא מדברי רבינו ירוחם הביאם הב"י בסי' הנז' יעו"ש לשונו שלא להאריך. ועם היות שהרב"י פתב על דבריו וצ"ע ברור הוא שגירסה מוטעית נדפסה להרב"י בדברי רי"ו וע"כ הצריך עיון.

וכ"כ הש"ך סקנ"ב ע"ש. וצריך להגיה בדברי רי"ו שהביא הב"י במקום מוכר מקבל כי קרובים הם להשתנות.

ובמקום ברשותי הוזלה ברשותו כלו' ברשותו של נותן. ובמקום מקבל דסיפא צ"ל למקבל כלו' ואינו יכול לומר נותן למקבל.

ובזה יהיו דברי רי"ו בדברי מור"ם בהג"ה. והנה רי"ו ציין ע"ז בסוף דבריו בפ' המוכר פירות וחפשי בפי' המוכר פירות ומצאתי שראית הרב ז"ל משם הוא מההיא דאיתא ה"ם האי מאן דקביל חמרא אדעתא דמימטי ליה אפרוותא דזולשפט וכו' ע"ש.

והביאו הטור ומר"ן סי' רל' ס"ט המקבל יין מחבירו בעסקא פדי להוליקו למקום פי' למוכרו שם. וקודם שהגיע שם הוזהל היין או החמיץ ה"ז ברשות מוכר וכו' ע"ש ע"כ וז"ל רשב"ם שם בגמרא אבל אם אמר בעל היין אפי' אם הוקיר לא יהיה לה רשות למוכרו בכאן אלא זיל ואמטייה אפרוותא דזולשפט ושם היו מוכרים היין בין קר וקודם שהגיע לשם הוזהל היין בכל המקומות ופיחת מפדי הדמים שקיבלו.

דינא הוא שמקבל בעל היין כל הזול דכיון דאפי' אם הוקיר מיז לא הי"ל רשות למוכרו עד שמגיע לפרוותא דזולשפט לענין זולא נמי ברשותה דבעל היין קאי עכ"ל. ומזה למד רי"ו ז"ל לנדון דידיה שהוזלה הסחורה בכאן.

ועדיין בין קר במקום שרוצה להוליקה שיש למקבל ליטול בכל הרינח שיהיה יותר על מה ששנה הסחורה בשעת הולקה. ואין לנותן לו' לו שלא יטול כ"א בריןח היותר על הסכום שבו קיבלה בשעת קבלה פשם שאם הוקרה בכאן אין למקבל ליטול כ"א בריןח שיהיה בה יותר על שעת הולקה וק"ק על הסמ"ע שכתב על דברי מור"ם וה"ה אם נתיקרה הולכין אחר שעת הולכת הסחורה ע"ש דמשמע דהוקרה ילפינן מהוזלה.

ואיפכא הוא דהוזלא ילפי' מהוקרה כמבואר בדברי רשב"ם ורי"ו וה"ל למיכתב בלשון ילפותא דהוזלה דקאמר מור"ם יליף לה מהוקרה: אף נר' שדעת הסמ"ע ז"ל דמאי דתלי רשב"ם הוזלה בהוקרה הוא לפי מה שהקדים בדבריו דמייירי באמר ליה בעל היין אפי' אם הוקיר בכאן אין לה רשות למוכרו כ"א בפרוותא דזולשפט ומשו"ה פשיטא ליה בהוקרה דאמר ליה בפי' אפי' אם הוקיר וכו' טפי מהוזלה אף שלא פירש פלום.

וסירכא דרשב"ם נקט רי"ו וילקושטא דמילתא סבירא ליה לסמ"ע דאפי' בלא א"ל בעל היין אפי' אם הוקיר וכו' אלא שנתנו לו ע"ד להוליקו לפרוותא מסתמא הכי הוא שאין לו רשות למוכרו בכאן.

וכיון דעיקר טעמא בהוקרה הוא משום דמסתמא העיקר הוא שער מקום ההולקה. א"כ ליכא רבותא פלל בהוקרא טפי מהוזלה וכי הדרי נינהו שעיקר הטעם בשניהם משום דמסתמא העיקר הוא שער מקום הולקה ומינה נמי לנדון רי"ו דליכא רבותא בהוקרה טפי מהוזלה שטעם בשניהם שנה משום שהעיקר הוא שעת הולקה: ובאמת דעת

הסמ"ע ו"ל הלזו אמת וצדק בלי ספק דנדאי מ"ש רשב"ם אבל אם א"ל בעל היין וכו' הדבר ברור דלאו לעיכובא.

וכוננתו דכיון שא"ל הנותן ע"ד להוליכו למקום פ' שהוא ביוקר הרי הוא פאומר לו בפירוש שאין לה רשות למוכרו בכאן אפי' אם הוקיר אלא במקום פ' שהוא יותר ביוקר ומנותן לעגנו יוקרא ילפי' למקבל לעגנו זולא.

ומדע שפן הוא שהרי בטור בסי' ר"ל מפירוש דמדמי הך מילתא לזבין אדעתא למיסק לארעא דישאל ויזבון ולא איצטריוכו ליה זוזי ע"ש. והתם לא בעינן פלל שייאמר בפירוש שאיני מוכר כ"א ע"ד לעלות לא"י ואם לא עליתי איני מוכר דא"כ פשיטא דמצי הדר אלא פאומר שהוא מוכר ע"ד לעלות לא"י או בשביל שהוא צריף למעות די.

דהוי פאלו התנה שאם לא עלה או לא הוצרך למעות לא הנה מוכר. ומינה לנותן ע"ד להוליכו למקום פ' שישם ביוקר דנדאי אפי' לא אמר בפ' שלא ינה לה רשות למוכרו בכאן אפי' אם הוקיר אין לו רשות למוכרו בכאן שהרי ע"ד פן נתן לו.

וכן הדין פשוט בשותפין שרוצה א' למכור קודם שהגיע זמן הידוע למכירת אותה סחורה שאינו יכול. וכמ"ש שם בסי' קע"ו סי"ד.

וק"ו לנותן ע"ד להוליכו למקום פ' שישם ביוקר: וכן נראה מדברי הרמב"ם וטור ומר"ן בסי' ר"ל שלא הצריכו פלל לו שאין לה רשות וכו' אלא שבאומר ע"ד להוליכו למקום פ' שישם ביוקר סגי.

וכן כתבו בשנים שעברו בהספמת פל' הב"ד שדברי רשב"ם נדאי לאו לעיכובא. וכן הוא האמת בלי ספק והוכחות רבות לדבר אין להאריך.

ובזה מתניישיבם יפה דברי הסמ"ע דלא עביד עדיופתא פלל בין נתייקרה להזולא בנדון רי"ו דפשיטא ליה דרי"ו גופיה סירכא דרשב"ם נקט ורשב"ם גופיה אין דבריו כפשוטם וכמ"ש.

העולה מפל' האומר שדברי רי"ו שהעתיק מור"ם בין בהוקרה בין בהזולה אפי' בנותן בסתם ע"ד להוליכו למקום פ' מייירי ומינה נמי לגבי מקבל שא"צ שייאמר בפ' שאיני מקבל כ"א אדעתא שישאר פמו שהוא בשעת קבלה אלא אפי' קיבל בסתם ושוב הוזל מסתמא אין דעתו לקבלה כ"א בשער של שעת הולכה.

ולכן נר' שאפ"י לא ידע המקבל פלל סכום הסחורה בשעת הולכה ואחר שהלה ומכר אז נודע לו שנשתנה השער והוזל משעת קבלה לשעת הולכה דפשיטא דאין מחשב לנותן כ"א פפי מה שהיה שנה בשעת הולכה.

וכל הרינח היתר על שעת הולכה יטול בו המקבל חלקו: ומיהו נר' שאם לא הוזלה בכאן כ"א אחר שיצא המקבל מכאן אעפ"י שעדיין לא הגיע למקום הובאה לא יטול המקבל רינח כ"א במה ששנה יותר על שעת יציאה דמשיצא מכאן קמה ליה ברשותיה פשער של שעת יציאה.

וכן מדוקדק מדברי מור"ם וסמ"ע ודו"ק: באופן שצדקו דברי כת"ר בשתי השאלות וכל אמת אמת תפסיה ומי שחותרו אמת ינחנו בדרך אמת וחסד אמת מן ינצרוהו לכת"ר

כַּנְפֵשֶׁה שְׂבָעָהּ וּכְנֶפֶשׁ דּוּשָׁט"ו הַחו"פ מְכַנְאָסָא יַע"ה בְּשָׁבֵט פַּקח"ת לַפ"ק וְקַיִים יַעֲקֹב בִּירְדּוּגוֹ ס"ט בֶּן לַא"א הָרַב יְקוּתִיאֵל ו"ל סִימָן כ'.

שְׂאֵלָה מִתְאַפִּילָאֵלֵת יַע"א. בְּאִשָּׁה שֶׁהִפְקִידָה בְּיָדָהּ אַחוּתָהּ הָאֵלְמָנָה מִנְכָסֵי בְּנֵיהָ הִיְתוּמִים מְטֻלְטְלִין וְחִפְצִים וְהִטְמִינָה אוֹתָם הָאִשָּׁה בְּבֵיתָהּ.

וְשׁוּב נִתְגַּרְשָׁה הָאִשָּׁה הַנִּפְקֶדֶת מִבְּעָלָהּ וְלֹא זָכְרָה הַחִפְצִים הַטְּמוּנִים לִיְטַלֵּם שְׂחֻשְׁבָּה שְׂלֵא יָדַע בָּהֶם הַבַּעַל. וְסִמְכָה בְּדַעְתָּהּ לְשַׁפּוֹר הַבֵּית שֶׁהִיְתָה בָּהּ שְׂבָה הַמְּטָמוֹן מִבְּעָלֶיהָ וְלִהְיוֹצִיא הַבַּעַל מִמְּנָה וְתָדוּר הִיא בָּהּ וְתִטּוֹל הַמְּטָמוֹן שֶׁל אַחוּתָהּ.

וְכֵן הִיָּה שְׂיָצָא הַבַּעַל מִהַבֵּית וְחִזְרָה הַגְּרוּשָׁה לְדוּר בָּהּ וְחִיפְשָׁה הַמְּטָמוֹן וְלֹא מְצָאָהּ. וַיְבַקֵּשׁ וַיִּמְצָא בְּיַד הַבַּעַל.

וְהַבַּעַל הוֹדָה בּוֹ. רַק טוֹעֵן שְׂמָא שֶׁל אִשְׁתִּי הוּא שֶׁקִּימְצָה מִמַּעֲשֵׂה יָדֶיהָ וְאֲנִי אֶזְכָּה בּוֹ. וַיְדוּעַ הוּא שֶׁאִ"א לֹאִשָּׁה עֲנִיָּיָה כְּמוֹתָהּ לְקַמֵּץ כ"כ מִמַּע"י. יוֹרָה מו"ץ מֵהוּ הַדִּין: תְּשׁוּבָה עַל הַשְּׂאֵלָה הַזֹּאת נֵר' לְהַשִּׁיב שְׂאֵחֵר שֶׁהַבַּעַל יוֹדַע וּמוֹדָה שֶׁהַכֹּלִים הַנּו' הִיוּ בְּיַד אִשְׁתּוֹ. וְהִיא הִטְמִינָתָם בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ. וְהוּא נִטְלָם שְׂלֵא מִדַּעְתָּהּ.

הו"ל כִּי הִיא דְּכַתְּבֵי הַטּוֹר בֵּא"ה ס' פ"ו ו"ל. כָּתַב ר"י אִם הָיוּ לָהּ מְעוֹת אוֹ מְטֻלְטְלִין וְתַקְפָּם הַבַּעַל אֵינָה יְכוּלָה לְהוֹצִיאָן מִיָּדוֹ שְׂאֵינָה נֶאֱמָנָת לו' שְׂלֵי הֵם אוֹ שְׁל פ' הֵם.

וְרַב' שְׂמִשׁוֹן חִילַק בְּדָבָר שְׂאֵם הָיוּ הַמְּעוֹת טְמוּנִים שְׂלֵא יָדַע מֵהֶם הַבַּעַל וְתַקְפָּם מִיָּדָה אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ וְאִם לֹא הָיוּ טְמוּנִים וְתַקְפָּם הַבַּעַל מִיָּדָה מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ שְׂנֶאֱמָנָת לו' שְׂלֵי הֵם אוֹ שְׁל פ' הֵם.

וְכֵן הִיא מְסַקְנָת א"א הָרָא"ש ו"ל ע"ד. מְבֹרָךְ מְזָה דְּבִטְמוּנִים וְכַנְד"ז לַכ"ע אֵינָה נֶאֱמָנָת לו' שְׂלֵי הֵם אוֹ שְׁל פ' הֵם אִפִּי בְּתַקְפָּם אוֹ נִטְלָם שְׂלֵא מִדַּעְתָּהּ וְכַנְד"ז: וְמִיָּהוּ כָּל זֶה בְּעוֹדוֹ נְשׂוּי עֲמָה שֶׁהִיָּה רוֹצָה לְהַפְקִיעַ זְכוֹת הַבַּעַל לְגַמְרֵי אִפִּי מִהַפְּיֻרוֹת שְׂאוּמָרְת שְׂלֵי הֵם.

רוֹצָה לֹאֵר שְׂנִינְתָנוּ לִי ע"מ שְׂאֵין לַבַּעַל רְשׁוֹת בָּהֶם דְּוִמְיָא דְּשָׁל פ' הֵם שְׂאֵין לַבַּעַל בָּהֶם כְּלוּם. וְלִהְכִי אֵינָה נֶאֱמָנָת דְּחִזְקָה כָּל מֵה שְׂבִיד הָאִשָּׁה בְּחִזְקַת נ"מ הוּא שְׂיֵשׁ לַבַּעַל בָּהֶם פְּיֻרוֹת.

אָבֵל אִם כָּבֵר גִּירָשׁ הַבַּעַל אֵת הָאִשָּׁה צְרִיף לְהַחְזִיר. דְּכִיּוֹן שְׁהָיוּ בְּיַד הָאִשָּׁה וְהוּא תַקְפָּם מִיָּדָה אוֹ נִטְלָם שְׂלֵא מִדַּעְתָּהּ עֲדִיין בְּחִזְקַת הָאִשָּׁה הֵם כַּנ"מ.

וְכִיּוֹן שְׂנִתְגַּרְשָׁה חִיָּיב לְהַחְזִיר לָהּ וְכַמְבֹּרָךְ שָׁם בְּסִי פ"ה. וְכַדְבְּרֵי הַח"מ ס"ק ח' ו"ל וּמִשְׁמַע וְדָאֵי דְּלַדְעַת הַרְמַב"ם תַקְפָּם לֹא מְהַנִּי אִפִּילוּ בְּמְעוֹת טְמוּנִים דְּאִפִּי בְּקִנְיָתָהּ מִמְּנוּ בְּמְעוֹת טְמוּנִים שְׂיְכוּל לו' לְגִלּוּיֵי זוּזֵי בְּעֵינָא אִפִּי לֹא יֵצֵא מִחִזְקַת נ"מ וּמַכ"ש תַקְרָף בַּע"ד.

וְכ"כ ג"כ הַב"ש שָׁם סק"ט ו"ל וְכֵן בְּתַקְרָף מְמַנָּה לֹא יֵצֵא מִחִזְקַתָּהּ וּבְחִזְקַת נ"מ הוּא וְצְרִיף לְהַחְזִיר אַחֵר הַגָּט וְכ"כ בַּח"מ עכ"ד. וְלִכְּן בְּנִד"ז ג"כ שְׂיִוְדַע הַבַּעַל וּמוֹדָה שֶׁהַכֹּלִים הָיוּ בְּיַד הָאִשָּׁה וְהִיא הִטְמִינָתָם וְהוּא נִטְלָם שְׂלֵא מִדַּעְתָּהּ קוֹדֵם הַגְּירוּשָׁיִן אוֹ אַחֵר

הגירושין והיא אומרת של פ' הם בתוקתה הם וצריה להחזיר לה והיא תחזיר למפקיד דומיני דתקף מינה.

נהגם שלכאורה הנה נראה לחלק בין נד"ז להיא דתקף הבעל. דהתם תקפם מינה ממש ולהכי אמרי' שהם בתוקתה.

משא"ך בנד"ז שלא לקחם מינה ממש אלא שהיא הטמינתם בבית בעלה ועמד הוא ונטלם שלא מדעתה ואיכא למימר דלא חשיבי בתוקתה לגמרי: מ"מ אין נראה לחלק בכך דמה לי נטלם שלא מדעתה ממקום שהטמינתם כמו תקפם מינה בע"ך.

דהצד השנה שבהן שלא יצאו מרשותה לרצונה ודוקא לזה ממנה שהוציאם מינה לרצונה הוא דאמרינו שיצאו מתוקתה אבל יצאו מרשותה שלא מדעתה עדיין הם בתוקתה.

וכן מוכח מדברי הח"מ ס"ק ח' נד"ל דמאחר דהלכותן ולא קנתה בהם קרקע יצאו מתוקתה ואיבדה זכותה אפ"ל במעות שאינם טמונים. ומשמע נדאי דלדעת הרמב"ם תקפם לא מהני ע"ך.

מוכח מזה דדוקא בלנותה מדעתה ולא קנתה קרקע היא דאבדה זכותה. אבל בנטלם שלא מדעתה עדיין בתוקתה וכמ"ש: אמת שעדיין יש לגמגם בזה ממ"ש מור"ם ס' פ"ה ס"ט דדוקא שאינה נושאת ונותנת וכו' וכתב הב"ש דארישא נמי קאי דאם נושאת הרי הם של הבעל לגמרי.

והן הם דברי מר"ן בחומ"ש ר"ס ס"ב דבנושאת ונותנת ונמצאו בינה מטלטלין עליה להביא ראיה. ומשמע דאם לא הביאה ראיה הרי הם של הבעל לגמרי.

וכתב מור"ם שם בחומ"ש דסתם אשה נושאת ונותנת וכו' ע"ש: אלא שנראה דכ"ז בפ"אין רגלים לדבר שאינם שלה ממעשה ידיה וגם אין לפנינו תובע שטוען שהם שלו. אבל בנד"ז שיש ידים ורגלים מוכיחות שאין לה בהם פלום וכמ"ש בפ"אלה.

וגם האלמנה והיתומים צווחים ונותנים סימני הפלים שהם שלהם וידוע הדבר לעין כל שהם שלהם בכי הא נדאי לא דברו הפוסקים לומר דסתם אשה נושאת ונותנת ואימור ממעשה ידיה קומצה.

והדרינו לדינא דדוקא בידוע שנושאת ונותנת ויכול להיות שקומצה ממע"י. הוא דאמרי' עליה להביא ראיה.

ואם לאו הרי הם של הבעל ואם אין ידוע שהיא נושאת ונותנת ואדרבא ידוע שלא יעלה על הדעת שממע"י קומצה הרי הם בתוקתה ויכולה לו' שלי הם שנינונו לי או של פ' הם וזהו דין אמת לאמיתו: באופן שהדין דין אמת שחייב הבעל להחזיר התפצים הנז' לאשתו אחר שבועתה שהם של היתומים ונאותה הפקידתם בינה והאשה תחזיר למפקידים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן כ"א.

מעשה שהיה ברש"ט כשנשא אשתו שנית אחר מיתת אשתו הראשונה אם בניו. הכניסה לו השנית נדונייא בשומא סך מאה וחמשים מתקאלים מעות ומטלטלין.

והתנה עמה שלא להתנהג בפטירת א' מהם פתקנת המגורשים. אלא בין קדם הבעל בין קדמה האשה בין הי"ל זרע ממנו או ממנה.

בין לא הנה לא תטול האשה או יורשיה כ"א מאה מתקאלים. והשאר יחלקוהיורשים ואחר זמן רב סמוך לפטירת הבעל נפלו נכסים לאשתו הב' מאמה שנלב"ע והניחה קרקע וטלטל וירשתם בטה הנז'.

ושוב נלב"ע רש"ט ועמדו היורשים ובעלי חובות לדין עם האשה היאך תהיה חלוקתם. ונה מ"ש: תשובה הן היום נלב"ע כהרש"ט הנ"ל.

ולא נמצא לו משלו כלום לא קרקע ולא טלטל. אף נמצא לאלמנתו קרקע ומקצת מטלטלין מהם אמרה שנסארו מנדוננייתה ומהם שנפלו לה מבית אמה בנזי בעלה הנז' סמוך לפטירתו.

והנה זה שנים מקרוב אחר ואחר לנישואי האשה הנז' נתחדשה תקנה בינינו שבמות הבעל רשאים היורשים לסלק את האלמנה במחצית הנכסים הנמצאי לו ולה או בכתובתה לפי בחירתם ושאם טענה האשה שלא תרד לחלוקה כלל.

אלא שתטול הנשאר קנים מנדוננייתה ונכסי מלוג שלה ותסתלק שיהדין עמה ואין ליורשים או לבעלי חובות בשלה כלום כמו שהיה הדין בנזי הבעל. אלא שירשי הרש"ט הנז' והבעלי חובות שעליו טוענים שפינון שהרש"ט ואשתו הנז' בשעת הנישואין ביטלו ביניהם תקנת החלוקה שהיתה נוהגת באותו זמן.

ואף גם זאת שביטלו חיוב הכתובה שהיתה מסף מאתים מתקאלים כנ"ל. והתנו ביניהם תנאים חדשים שבמות הבעל לא תטול האלמנה כ"א סף מאה כנ"ל ואפילו אם יהיה במחצית העזבון הראוי לה אלה.

א"כ אפילו אחר שנתחדשה התקנה הנז' שיכולה לומר נדונניתי ונכסי מלוג שלי אני נוטלת בזו אין לה פי אם הסף מאה מפח התנאי דסתמא משמע דבכל אופן נגרע פחה ואין לה אלא המאה.

ואחר ההתבוננות נראה שאין בטענת היורשים והבעלי חובות משש. שאפילו אם היתה תקנה זו שנתחדשה בינינו כעת נוהגת באותו זמן.

ועכ"ז התנו שלא תטול כ"א סף מאה. נזכרין הדברים כפי לשון התנאי שלא נתפוננו בתנאם זה אלא על זמן שתתראה האשה לחלוק כגון שיהיו נכסיה פחות מסף מאה.

ונכסי הבעל מרובין על זה התנו שלא יהיה כח לאשה לחלוק או ליטול כתובתה אלא שתטול סף מאה ותסתלק. אבל על זמן שיהיו נכסיה יותר מסף מאה ותאמר נכסי אני נוטלת.

על זה נדאי לא התנו. ואם ידע הבעל שתתראה האשה לקבל על הספק שלא תטול פי אם הנשאר מנכסיה ותסתלק בנדאי שזה היה רצונו וכך היה מתנה.

אלא לפי שידע שלא תקבל זה. לפי שעל הרוב אינו נשאר מהנדונניא קנים כלום.

ואם נשאר הוא דבר מועט לזה התנה עליה ליטול דבר קצוב. וכל זה לענין שלא תטול מנכסיו יותר אבל לענין אם תרצה ליטול נכסיה על זה לא ירדו כלל להתנות ולומר שלא תטול כ"א סף מאה וכבר כתב הרמב"ם ונהביאו מר"ן סי' רכ"ה וז"ל וה"ה לכל תנאי ממון שאומדין דעת המתנה ואין כולליו באותו תנאי אלא דברים הידועים שבגללן הנה התנאי והם שהיו בדעת המתנה בעת שהתנה עכ"ל.

ובנד"ז ניפרין הדברים לכל מבין שלא היתה פנונת התנאי אלא לענין שלא תחלוך ותטול מנכסיו יותר מהסוף מאה. אבל לענין שלא תרצה לחלוך כ"א ליטול נכסיה ע"ז לא התנו כלל ואוקמה אדינא שהרשות בידה ליטול ג' דונגיה וגם נ"מ שלה ומהסתלק: וזה אמרנו אפילו אם היתה התקנה החדשה נוהגת באותו זמן שנישאו שיש מקום קצת לומר שנתפנונו עליה אעפ"י שאין זה נדאי בכל לשון התנאי וכ"ש עכשיו שלא היתה תקנה זו באותו זמן.

וכ"ש וקל וחומר שגם נכסים אלו שנפלו לה ורוצה ליטלם עכשיו לא היו לה באותו זמן ולא עלו על דעתם כלל בשעת התנאי דפשיטא ופשוט דיש לומר שלא קבלה האשה פן אלא בזמן שהיתה התקנה שגם נכסיה נכנסים לחלוךה ואלו ידעה שתתחדש התקנה שרשאית ליטול הנשאר קיים מנכסיה בזמן שיהיו יותר מהמחצית פשיטא שלא היתה מקבלת ואדעתא דהכי לא התנו.

ותדע דאל"כ בואו ונאמר שגם הסוף מאה לא תטול כ"א אחר פריעת החובות שפך בנדאי הנה התנאי שמה שישאר ליחלק אחר פריעת החובות תטול ממנו הסוף מאה והשאר יטלוהו היורשים ואם לא נשאר לא תטול פלוג.

ונה בנדאי אינו אחר שנתחדשה התקנה שאין ב"ח נפרעים מהנדו' ונ"מ הא אין עליה לומר אלא שלא הנה התנאי אלא בזמן תקנת החלוךה שכל נכסיה נחלקים ונפרעים מהם בע"ח. אבל למה שנתקן אח"ך לא אסיקו אדעתיהו וכאלו אין פאן תנאי כלל.

ובר מן דן יש לומר דלא קבלה פן אלא בזמן שלא היתה לה כ"א הגדוניה שידעה ששיווייה באמת הוא סף מאה והיותר הוא עילוי השומא לזה קבלה ליטול סף מאה דוקא. ואלו ידעה שיפלו לה עוד נכסים אחרים ותהנה נדו' ונ"מ שלה יותר מסוף ש' מאות לא היתה מקבלת ליטול לשליש ולרביע: באופן שהד"א שדינה של האלמנה הנ"ב כשאר כל הנשים ולפי התקנה שנתחדשה בינינו הרי התנאי הנ"ב בטל והנה פלא הנה.

ונכאית האשה הנז' בנשאר קיים מנדן' ונ"מ שלה ואין בהם זכות כלל לא ליורשים ולא לבעלי חובות. ועל דבר אמת חתמתי פה מכנאסא יע"א בכסלו אמן לפרט מן הפרט.

וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל וחתמו שאר הבד"ץ סימן כ"ב. טופס שטר מתנה שהונקנו להעתיקו פדי לכתוב עליו פסק דין וז"ן.

הע"ע בקש"מ בדל"ב היקר מוסא בן מלכא בר יצחק. והה"ג וזיכה לאשתו צולטאנא העלייה שיש לו בחצר אחיו ישראל שבחורבות העיר.

ואגב הקנה לה כל המטל' שיש לו קטון וגדול שם הוא ז"ג והקנאה גמו' פראוי ולא שייך לעצמו וזכותו ולא לעו"ז ב"ך שו"ש ש"ז בקרקע ומטל' הנז' והכ"ל גמר וזיפה לאשתו הנז' ז"ג בכאו"ה וזה אדעתא אם תשארו נשואה עמו.

אך אם לא תשארו נשואה עמו מאיזה סיבה אין פאן זכייה פלל. ואדעתא דהכי זיפה לה הבעל קו"ט כנו'.

והוע"ה שטמ"ו וכו'. דלא וכו' ונ"ה בקש"מ וכו'.

בכ"ט לכסליו מש' עצ"ת ה' לפ"ק. וחתו' ב' ע"ך.

וז"ן תנאים שנמצאו בכתובות יאמנא אשתו שנית של מוסא הנז"ל שנשארה בח"י לטבת תקס"ג. ואלו הם התנאים שהתנו ביניהם האשה והבעל הנז' קודם כניסתם לחופה שעמ"ך נכנסו לחופה שהמטל' שהכניסה לבעל הנז' בנדו' וכל המטל' שיימצאו בפטי' שו"א מהם יתנהגו בהם כתקנה.

והקרקע שיש לאשה הנז' לא הכניסה אותו לבעל הנז' פלל אלא הניחתו האשה הנז' לעצמה וזכותה תמכור ותמשכן ותעשה בו חו"ר ותתן במתנה לכל מי שתראה בין כחי הבעל בין לאחר פטי' ואין לבעל הנז' בו אפי' פירות ואפי' לאחר פטי' לא יפנס לכלל חלוקה פלל אלא הוא של יורשי האשה הנז' להם לבדם.

וגם לענן גירושין לא יפנס לכלל פירעון כתו' וכו'. והפל נעשה באופ"ה ובכל חזק ותקף התנאים הנהוגים ביש' וקיים.

וחתו' ב' ע"ך. מוסא הנז"ל נלב"ע והניח אחריו ב' נשיו הנז"ל.

הא' צולטאנא. והב' יאמנא.

ובנים מהב'. ואחר סמוך פטירתו נלב"ע אשתו הא' הנז'.

ונטלו יורשיה ממשפחת בית אביה העלייה הנז' לעיל שנתן לה בעלה ומכרה לזולת. והאשה הב' יאמנה נטלה הקרקע שלה כמו שהתנית עם בעלה הנז"ל ולא ירדו לחלוקה פלל: הן היום עמדו לדין האשה הב' עם יורשי שא'.

ושאלו על המתנה הנז' שנתן הבעל לאשתו הנז"ל העלייה הנז' אם באמת אינה נכנסת לכלל חלוקה במות הבעל וכדין נטלו ומכרו יורשי הא'. או אם נכנסת היא לכלל חלוקה ואין ליורשי הא' בה כ"א ד' חלקים מיו"ד כפ"ה.

ומה שמכרו את כולה. מכרו מה שאינו שלהם: עוד הוציא הי' בן שעיא שטרות נגד מוסא הנז' ושאל אם יכול הוא לטרוף העלייה הנז' בחובותיו הנז' לפי המנוח שהיא נכנסת לכלל חלוקה.

והחלוקה היא אחר פריעת כל החובות. א"ד שאינה נכנסת לכלל חלוקה ואין לו לטרוף מהעלייה.

יען שהמתנה קדמה לזמן שטרותיו עוד שאלו ע"ע התנאים שהתנו הבעל ואשתו הב' הנז' אם הם קיימים כפ"ה. וכדין נטלה (הב' הקרקע שלה לעצמה א"ל: ועל זה אשיב על א' א' שהמתנה הנז' שנתן הבעל לאשתו העלייה.

נר' שְׁנִכְנֶסֶת היא לְכָלֵל חֲלוּקָה בְּמוֹת הַבְּעַל. דאע"ג דאם הִיְתָה כְּתוּבָה פְּדֵת הִיְתָה נוֹטְלָה הַמִּתְנָה שְׁנִתְּנָה לָהּ חוּצָה מִכֶּתֶן.

וכמ"ש בא"ה סי' פ"ה ס"ח. הָכָא שְׁכָתוּ פפ"ה שֶׁל הַמְגוֹרְשִׁים נ"ן.

נר' שְׁנִכְנֶסֶת היא לְכָלֵל חֲלוּקָה. שְׁהָרִי היא בְּכָלֵל הַנְּכָסִים הַנְּמַצָּאִים לוֹ וְלָהּ.

וכי היכי דבכתן פדת אם מתה האשה הבעל יורש המתנה שנתן לה וכמ"ש סי' הנז'. פד בכתן פמנהג אם מת הוא יורשיו חולקין בה.

וכן ראיתי בקיצור התקנות למ"ד זלה"ה שהמתנה שניתנה לה מאת הבעל יחלוק בה הבעל בפטירתה כל שלא פ"י שלא תכנס לכלל חלוקה. ונר' דה"ה אם מת הבעל בחייה יורשיו חולקין בה עם האשה: ואין לו' דא"כ למה ענין נתן לה דלענין גירושין הרי פ"י דאם לא נשארה נשואה עמו מאיזה סיבה אין כאן זכייה כלל.

וא"כ מוכרח לו' דהזכייה היא לענין מיתה שאם מת שתטלנה מר"מ ותחלוק בשאר. דליתא די"ל דלענין פירות בחייה הוא דיהיב לה וכהיא דסי' פ"ה ע"ש: אלא שיש להסתפק בזה ממ"ש בשטר המתנה ולא שיעיר לעו"ז ולא לעו"ז ב"ך שו"ש ש"ז בקו"ט. והכ"ל גמר וזיכה לאשתו הנז' ז"ג בכאו"ה. ע"ך.

ונה נר' שלענין מיתה כתבו דלענין פירות אפי' לא כתבו פן. הדין פן שהפירות שלה.

ולענין גי' הרי פ"י שאם לא נשארה נשואה עמו שאין כאן זכייה וא"כ לישנא יתירא נדאי דאינו אלא לענין מיתה שאם מיתה לא יירשנה ואם מת הוא לא יחלקו בה יורשיו. גם לשון שום שיור זכות עצמו מורה שבא לשלול בין הפירות בין הירושה: וכיצא בזה פתב מר"ן בא"ה סי' צ' ס"ח גבי מברחת דאם כתבה לו מתנה גמו' מתנה חלוטה מתנת עלמין קנה לגמרי.

ואם נתאלמנה או נתגרשה זכתה ע"ש: אלא שראיתי להרב ח"מ שם סכ"ו וז"ל. ומיהו היכא שהכל כותבין פן חזר הלשון לשופרא דשטרי וכ"ז שלא יעידו שאמרה להם בפ"י לכתוב פן לא קנה המקבל.

ע"ך.

ובנד"ז ג"כ י"ל דלשופרא דשטרי כתב פן שהרי בכל השטרות כותבין פן. ולו יהי אלא ספק אם לשופרא דשטרי כתב פן או שא"ל בפ"י לכתוב פן ונתפנון גם לענין ירושה יד בעל השטר עה"ת.

ומה גם דיש הוכחה דלשופרי דשטרי כתבו פן מדלא כתבו מתנה חלוטה מתנת עלמין וכו'. באופן דלענ"ד המתנה הנז' נכנסת היא לכלל חלוקה ואין ליורשי האשה הא' בה כ"א ד"ח מעשרה וג"ח ליורשים וג"ח לב'.

והמכר שמכרו יורשי הא' לגבי השושה חלקים הוא בטל וחוזר הוא ופירותיו. ומינה נמי תפשוט גם לענין ב"ח שעל הבעל שהם נפרעין תחילה כפי התקנה.

והנשאר אחר פריעת החובות הוא שיתחלק. ויכול הוא ראובן הנז' לטרון מיד הלוקח פדי חובותיו מהעליה הנז'.

גם מצד התקנה שתקנו ב"ד שלפנינו ו"ל. נר' לבטל המתנה הנז' לגבי ב"ח.

ונו"ל שכל שטר מתנה שימצא בין לשעבר בין מהיום הזה והלאה בלי שום סיבה פלל שנר' לב"ד באומדנא שהמתנה היתה להברית מב"ח המאחרים לה אפי' שיתפגין למ"ג המתנה ההיא בטילה לגבי ב"ח.

ויגבו ממנה ב"ח פאלו לא נתן עד שיודיע לב"ח שהקרקע ההוא פבר נתון לבניו ויכתוב פן בשטר שלא על מנת אותו קרקע הלנהו. ואם לא הודיעו יגבה ממנה בע"ח פאלו לא נתן עד שיוודע באומדנא דמוכח שלא נעשית להברית פלל רק שנתן לסיבה.

ואם נסתפקו ב"ד יגבה ממנה בע"ח. עכ"ל.

ובנד"ז לא נודע שום סיבה למתנה זו. וקרוב הוא שלהברית נתן לה.

אלא דאי' שסיבת המתנה היתה מפני שהיה רוצה לישא אשה אחרת. והיתה הא' מעפכת עליו משום דלא יכיל למיקם בסיפוקיהו לכן נתן לה ליהנות מפירותיה.

ואי' שהיה טעם הא' לבד יספק לשיטרפו ממנה ב"ח: ולענין התנאים שהתנה הבעל עם האשה הב'. נר' שהם קיימים.

והקרקע של הב' תטלנו לעצמה ולא יפנס לכלל חלוקה. וכמ"ש בסי' צ"ב ס"ז התנה עליה שלא יירשנה ה"ז לא יירשנה וכו'.

בד"א שהתנה עמה קודם שתנשא בעודה ארוסה או בכותב לה בכתן' בשעת פניסה וכו' ע"ך. ומשמע דבכותב לה בשעת פניסה אעפ"י שאינה ארוסה.

ואעפ"י שיש להקשות ע"ז דמאי שנא שעת פניסה מקודם פניסה. סו"ס פינן שאינה ארוסה אין מעשיו פלום.

וכמ"ש מור"ם לעיל ס"א דקודם אירוסין לא מהני. ומתוך זה נר' לפרש דהאי או בכותב לה בשעת פניסה דקאמר.

היינו נמי בעודה ארוסה אלא דקמ"ל דלא תימא שעת פניסה הוי פלאחר נישואין ולא מהני סילוק. קמ"ל.

וכן מצאתי להרב ש"ך בח"מ סי' ס"ו ס"ק קל"ד דשעת פניסה נמי היינו נמי בעודה ארוסה. ע"ש.

וא"כ לפי"ז בנד"ז שהיו התנאים קודם אירוסין אעפ"י שהיה בשעת פניסה לא מהנו. ומה גם שאינם בקנין.

ומ"מ מצד אחר נר' דהתנאים קיימים אפי' קודם אירוסין. ואין פל הדברים אמורים אלא פשהבעל מסלק עצמו וכותב לה שלא יירשנה.

אבל בכגון זה שהאשה מתנה ואומרת שהקרקע שלה הניחתו לעצמה ואין לבעל בו שום זכות. נר' דאפי' קודם אירוסין מהני ואפי' בלא קנין שאין פאן שום זכיה לאחר.

אֵלָא שְׁמַתְנִים שְׁדָבֵר זֶה לֹא נִכְנָס לְרִשׁוֹת הַבַּעַל וַיֵּשׁ לְדָבָר זֶה סְמוּכוֹת מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּכַתְּנָן רִישׁ פ' הַכּוֹתֵב ע"ש: בְּאִנְפֵן שְׁנַלְע"ד שְׁהַתְנָאִים הַנּוֹז' קַיִמִים. וְהַמְתָּנָה בְּטִי' וַיִּפְרְעוּ מִמֶּנָּה הַחֻבּוֹת תַּחֲלִי וְהַשְּׂאָר יִתְחַלֵּק לִי"ד חֲלָקִים כַּפ"ה.

זֶהוּ הַנְּלַע"ד בְּזֶה: יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֹא"א הָרַב יְקוּמִיָּאל ז"ל לְסִימָן כ"ג. עַל עֲנִין הַתְנָאִי שְׁהַתְנָה שְׁמוּאֵל בּוֹסִידָאן נ"ע עִם אֲשֶׁתּוֹ שְׁבִין קְדָמָה הִיא אוֹ קֶדֶם הוּא תַטְוֵל פְּתוּבָתָה לְכְאוּרָה נר' שַׁע"י תְּנָאִי זֶה חֲזַר דִּינָה בְּכַתְּוָבָה פְּדַת לְכָל דְּבָרֵיהָ.

בֵּין לְגַבֵּי יוֹרְשִׁים בֵּין לְגַבֵּי ב"ח שְׁעַל הַבַּעַל. שְׁהַאֲשָׁה גּוֹבָה פְּתוּבָתָה קוֹדֵם לְכָל ב"ח שְׁאֲחֵרֵיהָ.

אִךְ פֶּד דִּיִּיקִינֵן נר' דְּהָא לִיתָא. וּמִלְבַּד שְׂאָרָא אִם נִינִח בֶּן מ"מ לְגַבֵּי הַקְּרָעוֹת שְׁיִרְשׁ שְׁמוּאֵל מְאָבִיו אַחַר שְׁעַבּוּד הַפְּתוּבָה וּב"ח וְכֹן כָּל הַמְטַלְטְלִין שְׂאִין יְדוּעַ שְׁהִיוּ לוֹ קוֹדֵם לְשְׁעַבּוּד א' מִהֶם הַדִּין בְּהֶם שְׁיִנְתְּנוּ לִב"ח וְלֹא תִגְבֶּה הָאֲשָׁה מִהֶם כְּלוּם מִפְּאֵת עֵיקָר וְתוֹס' דַּאֲע"ג דְּבַעֲלָמָא בְּשַׁנֵּי ב"ח קי"ל לְנָה וְלָוָה וְקָנָה יִחְלֹקוּ.

בְּלוֹה וְנִשְׂא וְקָנָה. אוֹ נִשְׂא וְלוֹה וְקָנָה.

לֹא קי"ל הֵכִי אֵלָא שְׁתַּדְּחָה הָאֲשָׁה. דְּבַאֲשָׁה לֹא חֵיִישִׁינֵן לְנַעֲלִית דְּלַת.

דִּיּוֹתֵר מִמָּה שְׁהָאִישׁ רוֹצֶה לִישְׂא אֲשָׁה רוֹצֶה לִינְשָׂא. וְכַמְבּוֹרָא בַּא"ה ס' ק"ב ס"ג וְאִפְּי' לְגַבֵּי נְצ"ב שְׁדִינָה בְּהֶם כַּשְּׂאָר ב"ח מ"מ יִחְלֹקוּ כַּמְפָּן' שְׁם ג"כ ע"ש.

עוֹד זֹאת נִרְאָה דְּלִקוּשְׁטָא דְּמִילְתָא אִין דִּין פְּתוּבָה זֹו כַּתְּוָבָה פְּדַת וְאִינָה אֵלָא פְּדִין פְּתוּבָה לְפִי הַמְנַהֵג שְׁכָל הַחֲלוּקוֹת תְּהִינָה אַחַר פְּרִיעַת הַחֻבּוֹת. וְהָא ג"כ אִין לֹאֲשָׁה כְּלוּם כ"א אַחַר פְּרִיעַת הַחֻבּוֹת שְׁתְּנָאִי זֶה עַל יְדִינוּ הִנָּה שְׂאָבִי הָאֲשָׁה הִנָּה מְעַרְעֵר שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת הַפְּתוּבָה ע"פ הַתְּקָנָה שְׁחִידְשָׁנוּ שְׁתִּהִי הַבְּחִי' בְּיַד הַבַּעַל בְּמוֹת הָאֲשָׁה אוֹ בְּיַד הַיּוֹרְשִׁים בְּמוֹת הַבַּעַל לְתַת לֹאֲשָׁה אוֹ לִיּוֹרְשָׁה פְּתוּבָתָה בְּהִיּוֹת הַנְּכָסִים מְרֻבִּין אוֹ לְחֲלוֹק בְּהִיּוֹת הַנְּכָסִים מוּעָטִין.

וְהִיא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת ע"פ הַתְּקָנָה הַקְּדוּמָה שְׁכָל אִנְפֵן תַּטְוֵל הַמְחַצִּית. וְכִיּוֹן שְׁלֹא הִשִּׁיג זֶה כִּי לֹא רָצָה הַבַּעַל לַעֲבֹר ע"ד חֲכָמִים בְּחַר לְהַתְּנוֹת שְׁכָל אִנְפֵן תַּטְוֵל כְּתו' וְזֶהוּ לְאַפּוּקֵי מִהַתְּקָנָה הַחֲדָשָׁה דּוֹקָא שְׁנַתְּנֵנוּ הַבְּחִי' לִיּוֹרְשִׁים וְלַבַּעַל.

וְלֹא עָלָה עַל דַּעַת כָּלִל לִיפּוֹת פַּח הָאֲשָׁה גַם לְגַבֵּי ב"ח לְהִיּוֹת נְדָחִין מִפְּנֵיהָ. דְּזֶה אִפִּי' לְתַקְנָה הַקְּדוּמָה שְׁהִיא רוֹצֶה אִין לָה כְּלוּם כ"א אַחַר פְּרִיעַת הַחֻבּוֹת.

וְלֹא הַתְּנָה בֶּן כ"א לְשְׁלֹא תִהִי הַבְּחִי' בְּיַד הַבַּעַל אוֹ יוֹרְשָׁיו. שְׂאֲחַר שְׁיִפְרְעוּ לִב"ח כְּמוֹ שְׁהוּא הַמְנַהֵג וְהַתְּקָנָה.

יִחְלֹקוּ הֵם עִמָּה בְּשְׂאָר הַנְּכָסִים אִם הֵם מוּעָטִין. אֵלָא שְׂאָרָא אִם יִהִיוּ מוּעָטִין לֹא תִהִי זְכוּת לִיּוֹרְשִׁים אוֹ לַבַּעַל כ"א אַחַר פְּרִיעַת הַחֻבּוֹת וְהַפְּתו' אַחֲרֵיהֶם וְהֵם אַחֲרֵיהֶם.

וְלֹא הוֹצְרָכוּ לִפ' זֶה דְּב"ח וְדֹאִי כְּדִקְאִי קֹאִי שְׂאִין חֲלוּקָה וְלֹא פְּרַעוֹן כְּתו' בֵּין לְתַקְנָה הַקְּדוּמָה בֵּין לְתַקְנָה הַחֲדָשָׁה כ"א אַחַר פְּרִיעַת הַחֻבּוֹת. וְלֹא ע"ז נִתְּפֹנוּנוּ כָּלִל בְּתְּנָאִי הַנּוֹז'

פְּדוּעַ לָנוּ כ"ז שְׁלֹפְנֵינוּ הָיָה הַעֲרֵעוֹר וְהַתְּיוּוֹד: וְאַפִּילוּ מִן הַסֵּתֶם אִם הָיָה בָּא שְׁטַר תְּנָאִים לִפְנֵינוּ פָּה.

נר' דלא קזור דינה כפתו' פדת לגבי ב"ח דאנו סהדי שלא נתפוננו אלא לאפוקי מהתקנה שיפתה פח הבעל והיורשים לחלוק בהיות נכסים מועטים ולפרוע כתו' בהיות הנכסים מרובין.

ובמקום זה התנו ליפות פח האשה בנכסים מועטים שתטול כתו' וכי היכי דתקנה לא פתה פח הבעל והיורשים כ"א לגבי האשה אבל ב"ח נשארו על דינם הא' שהם קודמין לחלוקה במקום חלוקה.

ולכתו' במקום כתו' פן מה שיפו פח האשה בתנאי זה בנכסים מועטים אינו אלא לגבי היורשים והבעל. אבל לגבי ב"ח פדקאי קאי.

ואפי' יהיה הדבר ספק כיון שהשטר סתום יד בעל השער על התחונה כ"ש שאין פאן ספק שאפי' לפי התקנה שתקנו לצד שינתנו לה כתובה צריד לפרוע החובות תחלה: ניותר נראה לו' שהתנאי הנז' בטל לגמרי בין לגבי יורשים בין לגבי ב"ח שלא נתחייב בו הבעל כ"א ע"צ האונס פדוע לנו שהוא רצה לעשות כתקנת חכמים והוא אנסו ולא רצה ליתן לו האשה כ"א ע"ד שיעשה תנאים אחרים.

וכל מי שפא לעקור תקנת חכמים בערמה ותחבולה. ראוי להפר עצתו ולקלקל מחשבתו.

וכן נמצא בפס"ד למהריב"ץ ו"ל שאחר שנעשית תקנת המגורשי' מי שיעשה כתו' פדת ה"ה בטילה ומבוטלת דא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם. ודוקא אם נתרצו מעצמן לעשות כתו' פדת תקנתם קיימת אבל אם הבעל רוצה לישא אשה כפי התקנה והאשה מקריחתו לשנות התקנה.

נדאי שאין באותה כתו' ממש. כי אנוס גמור הוא.

וכ"ש אם פבר קדשה. או שדפה סתם ואח"ך בעת הנשואין היא מקריחתו עד שעשה רצונה.

הפל בטל ויחזרו לתקנה. וכעין זה תקנו רז"ל בכתו' שכל מה שיוסיף הבעל על המנהג שהוא בטל ומבוטל בכח הפקר ב"ד הפקר' ובנד"ז נתברר לנו שקידשה סתם ע"פ המנהג. ובעת הכניסה לחופה אז ערערו עליו ולא רצו להזמינה עד שעשה כתו' לרצונם. ולכן נר' שהכתו' שהיא בטלה ויחזרו לתקנה הא' דהיינו שיפרעו החובות תחלה.

ואח"ך יבחרו היורשים. או לפרוע לה כתו' פחות שתות כמנהג.

או תטול המחצית. ולראיה ביד הב"ח והיורשים ח"פ בט' ימים לכסלו שפר"ה לפ"ק.

וקיים וצור ישראל יצילנו משגיאות אכ"ר: מימון בירדוגו ס"ט בן לא"א הרה"ג רפאל זצ"ל כמ"ש החכם נר"ו פן השבתי לאבי האשה כשהראה לי התנאים שהתנו. ואע"פ שכתב שדינה כאלו מגרש.

לא לעגנו ב"ח נתפוננו וכמ"ש החכם נר"ו ולראיה ח"פ וקיים. וצוי"מ.

וימ"ן אכי"ר: שְׁלֵמָה טוֹלִידָנוּ ס"ט אַחַר הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּדִין הַנ"ב נר' בְּעֵינֵינוּ כַּמ"ש בְּפָנִים
וּאֵע"פ שְׁלֵעָנֵנוּ בִּיטוּל הַתְּנָאֵי לְגַמְרֵי לְגַבֵּי הַיּוֹרְשִׁים נִרְאָה שְׁצָרֵיךְ בִּירוּר שְׁנִתְקַדְּשָׁה תְּחִלָּה
סָתֵם מ"מ לְגַבֵּי ב"ח הַדִּין בְּרוּר כְּמוֹ שְׁפָתֵנוּ שְׁאִין לְאִשָּׁה כָּלוּם כ"א אַחַר פְּרִיעַת
הַחֹבוֹת.

וּמ"מ צָרִיכִין הַב"ח שְׁבוּעָה שְׁאָפִי בְּמָקוֹם חֲלֻקָּה צָרִיכִין הַב"ח שְׁבוּעָה לְגַבֵּי הָאִשָּׁה וְאָפִי
יֵשׁ נְאֻמָּנוֹת בְּשִׁטְרָם עוֹב"ךְ. שְׁאִין אִשָּׁה בְּכָלֵל ב"ךְ כַּמ"ש הַא' ז"ל.

וּכ"ש פֶּאֶן שְׁגוּבָה פְּתוּבָה וְלִרְאִיָּה ח"פ בְּזִמְן הַנ"ב וְקִנְיִם וְצוּי"מ. וַיִּמ"ן אַכִּי"ר: יַעֲקֹב
בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֹא"א הָרַב יְקוּתִיאֵל ז"ל סִימָן כ"ד.

בְּעֵנֵנוּ מִי שְׁהִיָּה נְשׁוּי ב' נְשִׁים וְכַתוּבָתָן לְמַנְהֵג הַמְּגוֹרְשִׁים. וַיִּמְת וַיֵּשׁ לוֹ יוֹרְשִׁים שְׁאִין
מִתְאָבְלִין כִּיצַד מִשְׁפֵּט חֲלֻקָּתָן.

דָּבָר פְּשוֹט הוּא שְׁכַשְׁמֵ שְׁיּוֹרֵשׁ שְׁאִינוֹ מִתְאָבֵל עִם אִשָּׁה אַחַת נִגְרַע מִחֲלֻקַּת הַיּוֹרֵשׁ שְׁלִישׁ
שְׁכָבֵל שְׁשָׁה אֻקִּיּוֹת נוֹטֵל שְׁנֵי אֻקִּיּוֹת וְנִמְצָא שְׁנִגְרַע לוֹ אֲנֻקִּיאָ שְׁהוּא שְׁלִישׁ חֲלֻקוֹ. כִּי
כְּשִׁישׁ יוֹרֵשׁ שְׁאִינוֹ מִתְאָבֵל עִם ב' נְשִׁים שְׁדִינּוֹ אִם הִיָּה מִתְאָבֵל לִיְטוּל ג"ח.

עַכְשָׁיו שְׁאִינוֹ מִתְאָבֵל נִגְרַע לוֹ חֲלֻקַּת שְׁלִישֵׁי מִחֲלֻקוֹ. וְנוֹטֵל ב' שְׁלִישִׁים בְּכָל הַי"ח
שְׁמִתְחַלֵּק הָעֵזָבוֹן וְדָבָר זֶה מְפֹרֵשׁ בְּתַקְנָה הַא' שֶׁל ב' נְשִׁים שְׁאִינָה חֲתוּמָה שְׁזִמְנָה בְּאֶדָר
הַי"ח אֹרְהָ שְׁתַּקְנּוּ שְׁתַּטְוֵל הַא' מִחֲצִית הַנְּכָסִים.

וְהַמְחַצֵּית יְתַחֲלַק בִּיּוֹהֵב וְהַיּוֹרְשִׁים. וְסִימָמוּ בָּהּ ז"ל הַיּוֹרְשִׁים שֶׁל הַבַּעַל אוֹ יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה
שְׁזַכְּרֵנוּ שְׁיִטְלוּ מִחֲצִית הַנְּכָסִים [כִּי הַנְּשֹׂאָרִים אַחַר שְׁנִטְלָה הַא' חֲלֻקָּה].

יּוֹבֵן הַיּוֹרְשֵׁי הַמְּתְאָבְלִים. אִךְ אִם הֵם יוֹרְשִׁים שְׁאִינָם מִתְאָבְלִים אִינָם נוֹטְלִים כ"א שְׁלִישׁ
כִּפִּי הַתַּקְנָה שְׁיֵשׁ לָנוּ מִהַחֲכָמִים נ"ן ע"כ.

הַרִי מְפֹרֵשׁ שְׁיּוֹרְשֵׁי הַבַּעַל שְׁאִינָם מִתְאָבְלִים בְּמָקוֹם ב' נְשִׁים לֹא יִטְלוּ כ"א שְׁלִישׁ מִמָּה
שְׁעוֹלָה לֵב. וְלִיּוֹרְשִׁים שְׁהוּא לְפִי הַתַּקְנָה הַא' ב' חֲלֻקִּים מִי"ב.

וּמִינָה לְתַקְנָה הָאֶחְרוּנָה לֹא יִטְלוּ הַיּוֹרְשִׁים כ"א ב' חֲלֻקִּים מִעֲשָׂרָה. כִּנּוּי שְׁהוּא שְׁלִישׁ
מִמָּה שְׁנִשְׂאָר לֵב וְלִיּוֹרְשִׁים.

וְכֵן נִמְצָא מִפּוֹ בְּקִיצוֹר הַתַּקְנּוֹת לְהַרְבֵּ זֵלֶה"ה. וְאוּלָם בְּשְׁלִישׁ זֶה הַנִּגְרַע לִיּוֹרְשִׁים שְׁאִינָם
מִתְאָבְלִין בְּמָקוֹם ב' נְשִׁים יֵשׁ מִחֲלֻקָּתָן בֵּין ב"ד שְׁלֻפְנֵינוּ זֵלֶה"ה שְׁיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁהַשְׁלִישׁ
הִזָּה מִתְחַלֵּק בֵּין הַא' וְהַב' כְּמוֹ שְׁחֲלֻקוֹ כְּבָר ד"ח לֹא' וְג"ח לֵב' וְהִיא דַּעַת רֹבֵב ב"ד זֵלֶה"ה
וְכַמ"ש חֲכָמֵי פֶּאֶס י"ץ בְּשֵׁם הַא' וַיֵּשׁ אוֹמְרִים.

וְהִיא סְבֵרַת הָרַב ז"ל שְׁהַשְׁלִישׁ הִזָּה יְתַחֲלַק בֵּין שְׁתֵּיהֶן בְּשִׁנָּה. וְנִמְנָן טַעַם לְדָבָר כִּי מִזֵּל
שְׁנֵיהֶם גָּרַם.

וּשְׁתֵּיהֶן נְשִׁיו וְקִדִּימַת הַא' אִינָה מוֹעֵלַת בָּזָה. דְּכִינּוֹן דָּלָא הָוָה יְדַעֵינוּ אִם יִגִּישׁ יוֹרְשִׁים
מִתְאָבְלִים לֹא שְׁיִיךְ לְהַקְדִּים לֹא עַכ"ד ז"ל.

אַלָּא שְׁפִינִים וַיֵּשׁ לְהַתִּישְׁבּ בְּדָבָר וְנַר' מְדַבְּרֵי הָרַב ז"ל דְּסַפּוּקֵי מְסַפְקָה לִיהּ וַא"כ נַר'
דָּלָא שְׁבָקִינוּ פְּשִׁיטוּתִיהּ דְּרֹבֵב ב"ד הַנּוּז' ז"ל מִקְמֵי סְפִיקָהּ שֶׁל הָרַב ז"ל. וּבְכַרְט שְׁפָתָבוּ

חכמי פאס יש"ץ שפן מצאו לראשונים ו"ל בפי' שהחלק עשירי הנגרע ליורשים מתחלק בין הא' והב' כמשפט חלוקתם.

ואפשר אלו ראה דבריהם הרב ו"ל הנה הדר ביה. ועוד יש להסביר הדברים דאעיקרא דדינא בדין הנה שתטול הא' ה' חלקים שלה שהב' באה בגבולה וכמו שפן היתה התקנה בתחילה אלא שאח"ך הסכימו וגרעו פחה שלא תטול אלא ד' חלקים ומן הראוי עכשיו שנפל להם חלק עשירי זה נוסף על חלקם ראוי ליתן אותו כולו לא' להשלים המחצית שלה ודיינו לומר שגם הוא יתחלק ביניהם כמשפט חלוקתן ולא לגרוע פחה עוד ולומר שמתחלק אותה עם הב' בשוה.

באופן שהד"א שהחלוקה הנ"ל בטעות היתה ויחזור הדבר לסיני ליטול ההקדש ב"ח מעשרה דקא. וח' חלקים יתחלקו בין הא' והב' לז' חלקים.

ד"ח לא' וג"ח לב' יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ו"ל סימן כ"ה. שאלה מעיר דובדו.

בענין אל' ראובן שמת בעלה ואח"ך בנה. וחלקה עם יורשי בעלה כל המט' הנמצאים כפ"ה ונטלה חלקה.

ומהקרקעות לא דברו כלום. ונשארו בידי יורשי הבעל והאשה לא החזיקה בהם כלל. ושוב עמדה האשה ונשאת לאחר והכניסה לו המטל' שעלו לחלקה. ולא הזכירה מהקרקעות כלל הן עוד היום והיורשים מחזיקים בשלהם.

שלקה אחריהם האשה והודית להם ע"מ לכתוב ולחתום בידם. שאין לה זכות בקרקעות הנז' כי כבר נתנם בעלה בחייו לבנו וקנו מידו ומיד האשה על המתנה.

ושטר מתנה הנה בינה. אלא שפשמת הבן עמדה היא וקרעתה.

ולכן לפי האמת אין לה זכות בקרקעות ויזכו יורשי הבן בשלהם. וכתבו העדים שטר הודאה וזכיה מזה ליורשים הנז' וכששמע הבעל הב' מזה.

ערער ואמר קינונייא עשיתם עלי להפקיע זכות שיש לי בקרקעות אשתי. בכן עמדו היורשים ואמרו לאשה שתשבע להם שבועת אלמ' תחילה שאז יהיה לה זכות בנכסי הבעל הא' ואח"ך ידונו עם הבעל הב' על ההודאה הנז' ועמדה האשה ונשבעה שבו' אלמנה פראוי שלא נפרעה בכתן' מבעלה הא' ולא מחלה לו.

ואולם ביררה בשבועתה שאין לה זכות בנכסי בעלה הא' מפח כתו' כ"א במטל' שהניח. אבל הקרקעו' כבר נתנם הבעל מחיים לבנו בהספמתה.

ואין לה זכות בהם וכמו שהודית האשה כבר. ואחר שנשבעה שכמו שהודית פן הנה ואין בדבר לא ערמה ולא קינונייא עמדו היורשים עם הבעל הב' לישראל אם תועיל הודאת האשה ושבועתה עליה להפקיע זכות הבעל הב' מהקרקעות ולהעמידם בידם או לא.

וכבר שלחו דבריהם אלו לחכמי מראכש וצפרו יש"ץ וכתבו לזכות היורשים וקיימו הודאת האשה הנז'. ונדרשנו גם אנו לחוות דעתינו.

וְנֹה מֵה שְׁכַתְבֵנוּ: תְּשׁוּבָה הֵנָּה הוּא שְׂאֵם הָיוּ הַקְרָקְעוֹת בְּחֻזְקַת הָאִשָּׁה הַנּוֹ' כְּשֶׁנִּשְׁאַתָּה
וּמִסְתַּמָּא יָדַע בָּהֶם הַבַּעַל אַעפ"י שְׁלֵא הִזְפִּירָה אוֹתָם לַבַּעַל כָּלֵל. וּכ"ש אִם הַכְנִיסָה אוֹתָם
לוֹ בְּפִי כַנ"מ אוֹ כַנצ"ב נר' שְׁאֵין הוֹדָאָתָה כָּלוּם לוֹ' שְׁלֵא הִיָּה לָהּ זְכוּת בָּהֶם מִתְחִילָה.

כְּשֶׁם שְׁאֵינָה יְכוּלָה לְמַפְוֹר אוֹ לְתַת בְּנִכְסִים הַיְדוּעִים לַבַּעַל שְׁנִפְלוּ לָהּ אִפִּי אַחַר שְׁנִשְׁאַתָּה.
וּכַמ"ש בְּסִי' ג' דְּנִכְסִים שְׁאֵינָם יְדוּעִים לַבַּעַל כְּשִׁיּוֹדְעוּ מִיָּד נַעֲשׂוּ נ"מ וְאִם מְכָרָה אוֹ
נִתְּנָה.

הַבַּעַל מוֹצִיא מִיַּד הַלְקוּחוֹת. וּבִתְשׁוּ' הַרְשָׁב"א שֶׁהֵבִיא הַב"י וּמוֹר"ם שֶׁם סִ"ב דָּאִם אָמְרָה
ג"כ עַל יְרִוּשָׁה שְׁנִפְלָה לָהּ שְׁאֵבִיָּה צִיּוּה לְתַת מִמֶּנָּה לְאַחֲרִים אִם הַנִּכְסִים יְדוּעִים לַבַּעַל
אֵינָה נֶאֱמָנָת וְדוֹקָא אִם אֵינָם יְדוּעִים לוֹ אַעפ"י שֶׁהֵם בְּרִשׁוּתָהּ וְהוֹדִיתָ קוֹדֵם שְׁיִוָדְעוּ לוֹ
וְאִח"ךְ נוֹדְעוּ לוֹ נֶאֱמָנָת.

מִיָּדִי דִּהְיָה מְכָרָה אוֹ נִתְּנָה דְּמְכָרָה קִיָּם. וְאִפִּי לְמ"ד הַבַּעַל יוֹרֵשׁ הָיוּ הֵיכָא דְאִיפָא פְּסִידָה
לְאַחֲרִים וּכַמ"ש הַש"ךְ ח"מ סִי' קִי"ב.

זֶהוּ כְּשֶׁאַחֲרִים תּוֹבְעִים בְּכָרִי וְע"י תְּבִיעַתָּם אֵי הָיוּ בַּעַל לֹקַח אֵית לִיהוּ פְּסִידָא מִשׁוּ"ה
חֻשְׁבִי לִיהַּ כְּיֹרֵשׁ. אָבֵל אִם הִיא הַגּוֹרְמַת הַפְּסִד לְאַחֲרִים.
כְּגוֹן שְׁמְכָרָה אוֹ נִתְּנָה בְּלֵא בַּעֲלָהּ. שְׁפִיר הָיוּ בַּעַל לֹקַח.

וּמַעֲשִׂיָּהּ בְּטָלִים. דְּאִדְרַבָּא לְקוּחוֹת אֵינָהוּ דְּאִפְסִידוּ אֲנַפְשִׁיָּהוּ וּכ"ש אִם הִיא מוֹדָה
לְאַחֲרִים לִיטּוֹל מִנִּכְסִים שְׁבִיָּדָה כָּלוּם וְע"פ הוֹדָאָתָה הוּא שְׁיֵשׁ לָהֶם זְכוּת וּכְשֶׁאֲנוּ מְבַטְלִין
הוֹדָאָתָה הֵם מְפִסְדִין מֵהַ שְׁהוֹדִיתָ לָהֶם דְּפִשְׁטָא דְּלֵא מִיְקָרִי פְּסִידָא.

דְּמִי יֹאמֵר שֶׁהוֹדָאָתָה אָמֵת. וּמ"ש הַחֲכָמִים דְּבַנְד"ז צְרִיכָה שְׁבוּעָה עַל כְּתוּ' וְאִזּוּ תִּזְכָּה
בְּקָרְקְעוֹת הַנּוֹ' וְכָל שְׁלֵא נִשְׁבַּעָה נִכְסִים בְּחֻזְקַת הַיּוֹרֵשִׁים וְאִפִּי' אִם מְכָרָה יְכוּלָה לְחַזּוֹר.
וּכַמ"ש בְּרִי"ס צ"ו. וְזוֹ הָרִי לֹא נִשְׁבַּעָה שְׁבוּעָה הַמְּבִיאָה אוֹתָהּ לִיָּדִי זְכוּת בְּקָרְקְעוֹת הַנּוֹ'
אִדְרַבָּא נִשְׁבַּעָה שְׁבוּעָה הַמְּגַרְעַת כְּחָהּ.

שֶׁהַקְרָקְעוֹת נִתּוּנִים וְאֵין לָהּ בָּהֶם זְכוּת. וּמִמִּילָה נִשְׁאַרוּ הַקְרָקְעוֹת בְּחֻזְקַת הַיּוֹרֵשִׁים.
וְאִפִּילוּ אִם הַכְנִיסְתָּם לַבַּעַל כַּנצ"ב יְכוּלָה לְחַזּוֹר. וְאֵין לָהּ זְכוּת כ"א מִשְׁעַת שְׁבוּעָה וְאִילָף.
וְהָרִי חֻזְרָה. וּבְמָקוֹם שֶׁתִּשְׁבַּע לִיפּוֹת כְּחָהּ נִשְׁבַּעָה לְגְרוּעַ כְּחָהּ.

וּמִמִּילָה זְכוּ הַיּוֹרֵשִׁים. וְחֲכָמֵי צְפָרוּ הוֹסִיפוּ לוֹ' שְׁאִפִּי' אִם לֹא נִשְׁבַּעָה לְגְרוּעַ כְּחָהּ אֵלֵא
שְׁהוֹדִיתָ רְאוּי לְהֶאֱמִין לְהוֹדָאָתָה כִּינּוֹן שְׁאֵין לָהּ זְכוּת כ"א כְּשֶׁתִּשְׁבַּע שְׁבוּעָה הַמִּיפָּה כְּחָהּ
וְהִיא רוֹצָה לוֹ' הָאֱמֵת.

וְאֵין אוֹמְרִים לָהּ שֶׁתִּשְׁבַּע לְשִׁקֵּר כְּדִי שְׁיִזְכָּה הַבַּעַל. כְּדָאֲמַרִינּוּ בְּאוֹמֵר עַל שְׁטֵר שְׁבִיָּדוֹ
וְאֵין בּוֹ נֶאֱמָנוֹת פְּרוּעַ.

וּכַמ"ש בְּסִי' מ"א וּבְר"ס צ"א בְּאִשָּׁה עֲצָמָה הָאוּ' עַל שְׁטֵר שְׁבִיָּדָה מִנ"מ אוֹ נצ"ב פְּרוּעַ
הוּא דְּפָטוֹר הַלְוָה בְּהוֹדָאָתָה כִּינּוֹן שְׁאֵינָה יְכוּלָה לְיַפְרַע כ"א ע"י שְׁבוּעָתָהּ וְהִיא אֵינָה
רוֹצָה לְשִׁקֵּר עַכ"ד. לַעֲנֵד אֵין לְדְבָרִים אֵלוּ עֵינָקֵר דְּהִכָּא שְׁבוּעָה הַמְּנוֹטְלָת עֲלֶיהָ מִן הַדִּין
הִיא שְׁלֵא הַתְּפִיסָה בַּעֲלָהּ צְרָרִי לְפָרְעוֹן כְּתוּ'.

וגם תגלגל שלא תפסה מעצמה וליש מי שאומר אף שלא מחלה לבעלה בכתן' ובשבו' זו היא זוכה ליטול מחצית הנכסים. ואין מוטל עליה כלל ליטול הנכסי הנמצאים לבעל קו"ט נשארו לזכותו אחר מותו.

ושיש לה זכות בהם קרקע וטלטל ליטול בהם מחצית. מחשב שמה נמן הבעל מהם ליורשיו בחייו.

או שמה סילקה האשה עצמה בדבר קצוב וכינצא דכולי האי לא חיישינו ולא תקון רבנן שבועה ע"ז כלל. אפ"ל בתורת גלגול.

אלא שהשבועה שתקנו רז"ל. מחשב צררי דהות שכיחא בימיהם על הפתו' פדת הנז' שנסארה גם בזמנינו אחר התקנות.

וכיון שפן פשתשבע האשה השבועה המוטלת עליה לבד שלא התפסה צררי לכתן' ושא מחלה בכתן' מתקיימת זכותה בכל הנכסים ונעשו מיד הקרקעות שהם בחזקתה מנכסי בעלה הא' כנ"מ.

וזו שנשבועה פראוי והוסיפה ליטול שבועה שלא היתה חייבת בה שאין לה זכות בקרקע והוא דבר שאינו נוגע לשבועתה הא' לעשותה שקר שאפ"ל אם בעלה נמן לבנו היא מיהת לא נפרעה בכתן' ולא מחלה ממנה פלוס א"כ אין זה כ"א הודאה אחרת להפקיע זכות בעלה הב' ומהיכן הרגלים להאמינה בכך.

ונה שאמרו דאם מקרה קודם שבועה יכולה לחזור אינו אלא בכתן' פדת שאינה אלא בע"ח ושעבוד הוא דאית לה על נכסי בעלה. וב"ח מפאן ולהלן הוא גובה ולהכי אם מקרה קודם שבועה יכולה לחזור.

וגם זה דוקא אם מקרה בלא שומה וכמפ"ל בדברי מר"ן סי' צ"ו ע"ש. אבל למנהגינו שיש לאשה זכות וקנין הגוף מן התקנה במחצית פל הנכסים בלא שומה ובלא גבית ב"ד.

פשיטא דאם מקרה אפ"ל קודם שבועה אינה יכולה לחזור אלא ששתשבע אח"ך ויעמוד הלוקח בשלו. וא"ך בנד"ז אם הכניסה האשה הקרקע לבעל הב' דהוי כמכרה ואח"ך הודית שאין לה זכות בו דהוי כאלו חזרה מהמכר אין חזרתה פלוס אלא ששתשבע אח"ך שלא התפסה צררי לכתן' ולא מחלה ותעמוד בשלה.

נהרי נשבועה. וממילא זכותה וזכה הבעל מכחה.

ומה שהוסיפה אח"ך להודות שאין לה זכות בקרקע. אין דבריה פלוס להפקיע זכות הבעל.

ואף אם תהיה הודאתה קודם שבועה הודאה. תקרא חזרה פיון שנשבועה אח"כ מיד זכותה.

וזכה הבעל מכחה. והודאתה ושבועתה שאח"ך שאין לה זכות אינה פלוס.

וכ"ש אם לא נשבועה שאין לה זכות אלא שהודית שאין הודאתה פלוס. ואין היורשים זוכים ע"י הודאתה שהרי פשתשבע שלא נפרעה זוכה ליטול כל חלקה.

וזוהי הבעל מיד מפחה והיא שבועת אמת שאינה מכחשת. הודאת' ול"ד להיא דסי'
מ"ז שאינה יכולה לפרע כ"א ע"י שבועת שקר המכחשת הודאתה.

ובר מן דין יראה שאם התזיקה האשה במחצית הנכסים קו"ט מדעת היו"רשים. ועמדה
ונישאת והכניסה הפל לבעל.

שוב אין עליה שבועה פלל. שהרי חלקו ונטלה חלקה.

ומסתמא מחלי לה. וכן פתבו הא' ו"ל דכל שחלקו ולא תבעוה לישבע.

שוב אינם יכולים להשביעה בין אם היו"רשים גדולים וחלקו ע"י עצמן. בין אם היו"רשים
קטנים וחלקו ע"י בך"ץ או אפו"ט דמסתמא הב"ד או האפו"ט מחלו לה השבועה.

מטעם שגראה בעיניהם. או שהיו"רשים עצמן מחלו.

ודעדיפה פתב מור"ם בסי' צ"ה משם הרשב"א דאם פרעו לה מקצת הכתן' ונקפה עליהם
שטר מהשאר שוב אינם יכולים להשביעה וכתב חלקת מחוקק דמעשה שהיה כן היה.
וה"ה אם נקפה עליהם הפל.

הרי דאפי' בזקפה עליהם ועדיין לא פרעו אמרי' מסתמא מחלו. אע"ג דקי"ל שטר העומד
ליגבות לאו פגבוי דמי.

ואיכא למימר שהחויב שהיה על אביהם התזירו עליהם ולעת הפרעון אז רוצים
להשביעה, וכ"ש אם פרעו לה לגמרי או שחלקו לפי מנהגינו. והתזיקוה במחצית
המטלטלם ובמחצית הקרקעות והכניסה אותם לבעל.

דפשיטה דתו אינם יכולים להשביעה וממילא אין הודאתה להם הודאה אח"ך: באופן
שהדבר פשוט שאם התזיקה האשה בנכסים קו"ט והכניסתם לבעל כנ"מ או כנצ"ב
פשיטה דאין הודאתה פלום אפי' אם היתה צריכה שבועה על הכתו' שהודית קודם ואח"ך
נשבעה.

ואפי' נשבעה ג"כ על ההודאה שהיא אמת וכנד"ז דכל ההודאה והשבועה שעליה. הרי
יש לה זכות לה ולבעלה מפחה ע"י שבועת הפתובה.

אך אם לא התזיקה האשה בקרקעות פלל. ולא חלקה אלא במטל' ושתקה והניחה
הקרקעות ליו"רשי הבעל אע"פ שהם היה בדעתם שעתידה לתובעם וגם פשנשאת לא
הזכירם לבעל פלל ונשאר בחרקת היו"רשים.

ובעודם בחזקתם עמדה והודית להם שפדין הם מחזיקים בהם פי אין לה בהם זכות פלל.
נראה שהודאתה הודאה וזכו היו"רשים דדמי לנכסים שאינם ידועים לבעל שאע"פ שהיו
בחזקת האשה.

פינון שלא היה לבעל דיעה מהם עד עתה. אם מכרה או נתנה קודם שיזע מכרה קנים.
דכל שלא ידע לא זכה בהם. וק"ו הוא לנכסים שלא היו בחזקת האשה מעולם אע"פ
שהוא ידע שבעלה הא' יש לו קרקעות ידועים.

וסתם כל אדם פשמת נוטלת בהם אשתו מחצית. מ"מ פינון שלא היו בחזקתה מעולם.

והודית שפאמת אינם שלה ואין לה בהם זכות כלל כ"א ליורשים המחזיקים בהם נאמנת
האשה בהודאתה עליהם. ויש להביא ראיה ע"ז דאין מבטלין הודאת המודה במקום שחב
לאחרים אלא אם הוא מוחזק בדבר.

מקא דכתב הטור ומר"ן סי' רמ"ה באומר נתתי שדי לפלוני וזה אומר לא נתת לי הולכין
אחר דברי הנותן. דאיכא למימר זיכה לו ע"י אחר ואין ב"ח של הנותן גובה חובו כ"ז
שישאר ביד הנותן ממה לפרוע.

אבל אם לא נשאר ביד הנותן ממה לפרוע לא מהני הודאתו לחוב לב"ח. כיון שבע"ח
קדם והשרק' היא עד עתה בתוקתו.

עכ"ל הטור. מזה מבואר דמידי הוא טעמא משום דהשרקע בתוקתו עד עתה שהודה אבל
אם הנה השרקע בתוקת המקבל מזמן שאומר הנותן.

והנותן אומר שבמתנה בא לידו. והמקבל אומר בשכירות בא לידו.

נאמן הנותן בהודאתו להפקיע בעל חובו. אע"פ שידוע שהיה שלו מעולם והמקבל צונח
שלא נתן לו.

וכן מוכח עוד ממ"ש הטור ומר"ן אח"ז בשם הרמב"ם. מקבל מתנה שטען שדה זו שפחת
ידי אינה מתנה בידי.

או שומר אני עליה וכיוצא בזה או בטיילה היתה מעיקרא שלא קיבלתיה אלא בע"כ. או
באונס או בטעות או כיוצא בזה.

דבריו קיימים ונשבע שבועת היסות ותחזור לבעלים. טען הנותן שומר אתה עליה.

או שלא מדעת נתתה. או גזולה היא בידיה נשבע המקבל שבועת היסות ונפטר ע"כ: וכתב
הרב"י משם ה"ה דטעם השבועה בתלוקה א' הוא בשביל בעלי חובות אם תבעוהו ונאמרו
לו אתה מערים בזה להפקיעו מתחת ידינו.

וכן פ' בדבריו מר"ן בש"ע ע"ש. וכתב הרב בד"מ ונהביאו הסמ"ע שם וז"ל ול"נ דאינו
נאמן המקבל אפי' בשבועה מאחר שפא לחוב לבע"ח.

וכמ"ש הרמב"ם עצמו פ"א דמלנה וכמ"ש לעיל סי' צ"ט. מיהו אפשר דבכי האי גוונא
נאמן בשבועה מאחר שידענו בו שדבר זה לא היה שלו מעיקרא וכמ"ש רבינו לדעת
רש"י עכ"ל.

וכן הוא ג"כ לשון הטור בשם רש"י ז"ל ונהביאו בהג"ה שם סעיף יו"ד באומר כשפאה
לידו המתנה שאינה מתנה מעיקרא דנאמן אפי' חב לאחרים כגון שיש עליו ב"ח מאוחר
שלא היתה בתוקתו עד עתה.

מזה מבואר דבדבר שידענו שלא היה שלו מעי' ולא היה בתוקתו עד עתה. נאמן בהודאתו
עליו אפי' חב לאחרים.

ויראה לי להוכיח דהתם מיירי אפי' החזיק המקבל ג"ש שיכול הוא לזכות נגד הנותן אם
בא לערער בתזקה וטענה. ועכ"ז נאמן בהודאתו להפקיע בעל חובו דהא בתדא מחתא
מחתינהו הרמב"ם ז"ל בתרי כבי בטוען נגד ב"ח נשבע וחוזרת.

ובטוען נגד הנותן נשבע ונפטר. ובכבא בתרא על פרחי מירי בהחזיק ג"ש וכמ"ש ה"ה
והביאו ב"י וגם בש"ע ביאר בדבריו פן והוא פשוט דבלא החזיק ג"ש חוזרת לבעלים
הא'.

ומזה מוכח דבכבא קמיינתא נמי מירי אפי' החזיק ג"ש דאפי"ה נאמן בהודאתו נגד ב"ח
כיון שלא היתה שלו מעיקרא. ומזה נר' דהך דינא נמי דריש הסי' דאיינתין לעיל באו'
נותן נמתי.

ומקבל אומר לא נמתי. והערקע בחזקת המקבל אפי' לא החזיק ג"ש שיכול הנותן לטעון
כנגדו גזולה היא בינך ולהוציאה מידו.

ואפי"ה כיון שאינה בחזקתו נאמן בהודאתו שנתן לחוב לב"ח: מקל זה מבואר דלא
אמרין אין אדם נאמן בהודאתו לחוב לאחרים. אלא בדבר שהוא בחזקתו.

וגם ידוע שהיה שלו מעיקרא. אבל אם אינו בחזקתו אע"פ שידוע שהיה שלו.

או שידוע שלא היה שלו. אע"פ שהוא בחזקתו נאמן לחוב.

וכ"ש אם ידוע שלא היה שלו וגם אינו בחזקתו מאז ועד עתה. ובנד"ז קרקע זה ידוע
שלא היה של האשה מעי' אלא של בעל והיא אין לה זכות בו אלא מהתקנה.

ויורשי הבעל יש להם זכות בו מן הדין. ולגבי דינהו לא חשיב שהיה שלה מעיקרא.

ולפחות כיון שלא היה בחזקת האשה מעולם הרי אינו ידוע אם היה שלה שירשתו
מהבעל או לא. ויצאנו מידי נדאי שהיה שלה מעיקרא.

ואפילו אם נניח בהנחה פשוטה דגם נד"ז חשיב כאלו היה שלה מעיקרא כיון שגם היא
יורשת מן התקנה. מ"מ כיון שעתה אינו בחזקתה ומעולם לא ראינו בחזקתה נאמנת
בהודאתה לחוב לבעל.

ושאני ההיא דמור"ם בא"ע סי' ע' דאינה נאמנת בהודאתה בנכסים ידועים שהיא מודה
שהנכסים שלה. אלא שאומרת שאביה צינה לתת מהם לפ' מאה דינרים.

וגם ידוע שהם שלה באמת שהיא יורשת אביה מן הדין. וגם שהנכסים הם בחזקתה.

והיא רוצה בהודאתה להוציא מחזקתה ומחזקת הבעל לאותו פ' להכי אינה נאמנת
בהודאתה בנכסים ידועים שהיא מודה שהנכסים שלה אלא שאומרת שאביה צינה לתת
מהם לפלוני מאה דינרים.

וגם ידוע שהם שלה באמת. שהיא יורשת אביה מן הדין.

וגם שהנכסים הם בחזקתה והיא רוצה בהודאתה להוציא מחזקתה ומחזקת הבעל לאותו
פ'. להכי אינה נאמנת.

ול"ד כ"ל לנד"ז שאומרת שאינו שלה מעיקרא. וגם באמת אינו שלה מעיקרא מן הדין
כ"א מן התקנה.

וגם שלא היו בחזקתה מעולם. ולא ידענו אם היה שלה מעיקרא אפי' מן התקנה.

וגם עתה אינו בחזקתה כלל. ואינה מוציאה פלוני מחזקתה ע"י הודאתה.

דמפל זה נר' דודאי פדאי לסמוך על דבריה ולהחזיק היורשים במה שבידם: ועוד יש מקום לקיים הודאת האשה הנז' לפי מה שפיתנו במ"א אהא דכתב הרמב"ם ומר"ן באה"ע סי' פ"ה דחזקה כל מה שנמצא ביד האשה.

בחזקת הבעל לפירות ולירושא. ולהכי אינה נאמנת להפקיע מידו ולומר מתנה ניתנו לי ע"מ שאין לבעלי רשות בהם ע"ש.

וכתבו דזה הוא בנכסים שאינם ידועים לה שהביאה מבית אביה. אבל בנכסים הידועים לה מבית אביה ה"ה בחזקתה.

ונאמנת לומר ששיירה לעצמה ולא הכניסתם לבעל. והבאנו ראיה לזה מדברי הב"י ס"ס פ"ה בשם המרדכי ר"פ האשה שנפלו ע"ש.

כפתיב אצלנו בארץ במ"א. ולפי"ז נר' דבנד"ז ג"כ נאמנת לו שלא היתה לה בהם זכות מעולם במגו דאי בעיניא אמרה שפפלי שיירה אותם לעצמה ולא הכניסתם לבעל ולא כנ"מ ולא כנצ"ב.

ואין להאריך. וזהו הנלע"ד בזה וציי"מ.

הכ"ד הח"ף מנאסא יע"א באדר אמ"ן לכמ"ה וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן הרב יקותיאל זלה"ה והספיקו שאר הבדי"ץ סימן כ"ו. ז"ן פס"ד א' מהרב הגדול כמוה"ר רפאל בירדוגו זלה"ה שכתב לזכות כה"ר יחייא לכרייף שמתה אשתו הא' סמוך ללידתה שילדה בת והיו מסופקים שמה לא תחיה הבת הנז' אחר אמה ל' יום ויצטרף לחלוק עם אחי האשה וז"ן אב"א.

ידוע ומפורסם דזה שאנו רוצים לחייב הבעל כשמתה אשתו לחלוק עם יורשיה הוא משום דדין תורה הבעל יורש את אשתו. ולזה אנו מקיימי מקצת שנותני המחצית לאביה ומחצית לבעל.

וזה משו' דעל הרוב האשה מכנסת נדונייא יותר מסבלונות שעושה הבעל וע"ז פשחולקים הפל נוטל הבעל דבר מה מירושא אשתו. אבל כשנכסי הבעל רבים יותר ויותר מנדוניית האשה מאין ולאין נחייב הבעל לתת נכסיו לאבי האשה והוא גזל גמור שאין בו צד היתר וחסלילה למלאכי אלהים חכמי התקנות להסכים על הגזל.

ובנדאי שלא אמרו לחלוק אלא אם נכסי האשה יותר ויותר מנכסי הבעל שאז מתקיימת ירושה דאורייתא. אבל שנחייב הבעל לתת נכסיו לאבי האשה בשביל שמתה האשה זה לא יעשה אותו אדם בעולם ובגמ' כי נהגו במקום איסורא מי שבקינן ליהו.

ולקוצ"ד שאפ"י יקום איזה ב"ד ויתקן כף בפ"י שאין לשמוע לו ונהרי זה כב"ד שתקנו ח"ו להתר הגזל שאין תקנתם תקנה שאפ"י מצד השכל שניתן בבני אדם לא יעשה זה קלל אפ"י אם ב"מ נאמר ששאיאות האשה היא עבירה חמורה כע"ז וג"ע ח"ו ולזה קנסו אותו שאם ישא אשה ותמות בחייו שיתן קנס גדול.

מ"מ לא יהיה הקנס בלי גבול בלי קיצבה בלי מדה וכל קנסות שבתורה בשיעור וגבול וענשו אותו מאה כסף. כסף ישקול.

ונתן פדיון. אבל שיהיה הקנס בלי גבול זה לא נשמע בעולם ומשפחת לה איש אשר נתן לו האלהים ממון קרח ונשגג ונשא אשה עניה שפחה לשמשו.

ומשום תקנת חכמים עשה לה פתובה פדת מ' אוקיות ומתה תחתיו יצטרף ליתן ליורשיה אסף אלפים דינרי זהב מחצית נכסיו. ובראותו כינשאר בךד נשא אשה עניה אחרת גרועה מהא' ומתה יתן עוד חצי ממון הנשאר ומשפחת לה ישא עוד אחרת ותמות תחתיו לא השלים ד' או"ה נשים עניות עד שנשאל מכל ממונו ונשאר נודד ללחם.

וכל עושרו הרב נהפך לזרים אשר לא עמלו בו ולא גדלוהו. ובדידי הנה עובדא שגמם החטא ומתה אשת נעורי ות"ל השאירה אחריה ברכה זרע ברך ה' ולא הוצרכתי לתקנה ואח"ך נשאתי ב' נשים זו אחר זו ולא הניחו זרע.

ואלוילי חכמתי עמדה לי שעשיתי עמהם תנאי הייתי יורד לטמיון ב"מ ומה יעשו עניי הדעת העלובים אשר נתפסים במצודה רעה מצודים וחרמים לא ידעו הציל נפשם ומהלכים לפי תומם בדרך פבושה אלא שת"ל ממני ראו וכן עשו וניצולו הם ויורשיהם.

וע"ך אני הקטן אומר שאפי' יצויר שפך היתה תקנת החלוקה אמינא ולא מסתפינא כי אין לשמוע לה פלל. וכל העובר על פקודים פאלו.

מבנך מפי עליון לא יאונה לו כל און ורוח ה' ורוח עבדיו נוחה הימנו לדון דין אמת ות"ל זכנו ה' ובטלנו מנהג זה ועשינו מנהג חדש שכל שתמות אשתו ב"מ בחייו אם היו יורשיה משפחת בית אביה יוכל הבעל לפטור עצמו מהחלוקה בשיתן להם הנשאר קנים מצדונגיתה ותו לא.

והנה קרה מקרה בת"ח א' שמתה אשתו בלידתה בת א' והוא ירא ורועד שמה לא תשלם ל' יום ויצטרף לחלוק כל הנמצא לו כפי המנהג עם אחי אשתו. ועם היות פבר נתקנה התקנה הנז' יאמר אומר כי בשעת מימת אשתו עדיין לא נתקנה.

ואם לא תשלים הבת שלשים יום ומספיקין לה בנפל. א"כ למפרע פשמתה אשתו פבר זכו יורשיה בחלוקה ואין מציל מידם לפי המנהג.

לזה אני הקטן או' דבצירוף השני טעמים הנ"ל ס"ס ספק היא נפל. ספק אינה נפל.

ואת"ל נפל שמה אין אנו מחוייבים פלל לילך אחר תקנה זו מטעמים שפתבנו. וכל ס"ס אין מוציאין מן המוחזק אפי' בדאורייתא כ"ש בתקנה דקי"ל דכל ספק בתקנה העמידהו על ד"ת ובגמ' פל ששהא ל' יום באדם אינו נפל.

הא לא ששה ספיקא הוי. ומה גם לס' הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' נחלות הי"ג אפי' הנה הקטן בן יומו ולא פלו לו חדשיו הואיל ונהיה אחר אמו אפי' שעה א' נוחל ומנחיל עכ"ל.

והארכתי במ"א דלס' רבנן פוטר מן היבום בדיעבד. ואם אשת פהן היא אינה חולצת: באופן שמטעמים אלו דעתי הקצרה מספמת שאם יהיו נכסי הבעל מרובים שאין לירד לשום חלוקה פלל רק פל א' יעמוד בשלו ודי ליורשי האשה שיטלו נכסי הדונגיא ולא יטול הבעל עמהם דבר.

זֶהוּ הַנִּלְעַד בְּזֶה ע"כ נמ"ך בַּפֶּסְקֵי הַרְבּ זֹלָה"ה בַּכ"י קְדָשׁוֹ. וְלִרְאָיָה ח"פ בַּח"י לְאָדָר א' שְׁנַת תַּקב"ץ לַפ"ק וְקַיִיִם: יִצְחָק אֲבָן צוּר ס"ט: דְּוֹד ו' חֶסֶן ס"ט וס"ל נמ"ך מִי יבֹא אַחַר הַמְּלִךְ אֵת אֲשֶׁר כָּבַר עֲשׂוּהוּ הוּא רַבֵּינוּ הַגָּדוֹל זֹלָה"ה.

וּבַפֶּרֶט בַּנְד"ז שֶׁל אֲלִיָּהוּ בֶן מוּוִיאל מִתּוֹ תֵּאָזָא יַע"ה שְׁנַלְב"ע אֲשֶׁתּוֹ אַחַר שְׁיִלְדָה בַּת וְחִיָּיתָה הַבַּת בְּחַיֵּי אִמָּה כְּשִׁמְנָה יָמִים וְאַחַר אִמָּה כִּי"ח יוֹם ב"ה כ"ו יָמִים. וַיֵּשׁ עֲדִים שְׁהִיָּתָה בְּרִיאָה וְנִגְמַר שְׁעָרָה וְצִיְפוֹרְנָה וּלְפִי מֵהוּתָה נִרְאָה שְׁכָלוֹ חֲדָשִׁיָּה אֲלָא שְׁחוּלִי הַשְּׁיָעוּל וְהַטְּלוּל עַל שְׂדֵי מְנִיקוֹת שְׂאִינָם אִמָּה הָא וְהָא גָּרְמוּ לָהּ שְׁמַתָּה דְּפְשִׁיטָא שְׁרָאוּי לַפְּסוּק שְׂאִין לְאֲבִי הָאִשָּׁה כְּלוּם וּבַפֶּרֶט בְּנִכְסֵי הַבַּעַל.

וְאַף אִם יֵשׁ לְפִשְׁרֵי דִּיּוֹ לְאָב שְׁיִטְוֹל הַנְּשֹׂאָר קַיִיִם מִנְּדוּנְיָיָתָה אַחַר מַה שְׁכָּלָה וְאַחַר מַה שְׂאָבָד בְּתַכְרִיכֵי שְׁלָא כְּדִין וְשְׁלָא כְּשׁוֹרָה לְתַת לְמַתִּים כְּלִי כֶּסֶף וְכִלֵּי זָהָב וְשֶׁהוּא מַעֲשֵׂה אֲדוּם.

וּכְמ"ש רַבֵּינוּ הַגָּדוֹל אֲבִי הַתְּעוּדָה הַרְמַב"ם ז"ל וְז"ל. וְאַסוּר לְקַבֵּר בְּתַכְרִיכִין שֶׁל מְשִׁי וּבְגָדִים הַמְּוֹזְהָבִים וּמְרֻנְקָמִין וְאַפִּי לְנִשְׂיָא שְׁבִישְׁרָאֵל שְׁזַהּוּ גִסוֹת הָרוּחַ.

וְהַשְּׁחָתָה וּמַעֲשֵׂה עֶפּוֹ"ם עַכ"ל. וּמִן הַיְדוּעַ שְׂאֵלְמָלָא נִשְׂאָר הַדְּבָר לְרַצוֹן הַבַּעַל לֹא הִיָּה בּוֹתֵן.

אֲלָא שְׁחָבְרוּ עָלָיו חֲמִיּוֹ וְחַמּוֹתוֹ כִּי יָחַם לְבָבָם וּבַפֶּרֶט בְּרִאוּתָם שְׁהִנִּיחָה בַּת וְאִין לְהֵם כְּלוּם בְּנִכְסֵי חֲשָׁבוּ מְזִימוֹת לְהַשְׁחִית וּלְהַתְעִיב וּלְשַׁרְשׁ אַחַר הַבַּעַל לְהוּמוּ וּלְאַבְדוֹ. וּבַפֶּרֶט בְּמַה שְׁבִידוֹ קַיִיִם מִנְּדוּנְיָיָתָה הָאִשָּׁה לְבַל יִרְאוּ זָרִים אוֹכְלִים כּוֹחֵם וְלִכְן כָּל מַה שְׁנִאָבָד בְּתַכְרִיכִין מִהַנְּדוּנְיָיָא אָבָד לְאָב וְיִטְוֹל מַה שְׁנִשְׂאָר קַיִיִם בְּיַד הַבַּעַל מִהַנְּדוּנְיָיָא אִין עוֹד.

וְאִם נָטַל כְּלוּם יוֹתֵר מִזֶּה בְּעַמּוּד וְהַחֲזֵר קָאִי וְרִשְׁאִי הַבַּעַל לְתוֹכְעוֹ וּלְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּדִין. וְאִם יִתֵּן כְּתָף סוֹרֶרֶת נַעֲשֵׂה לוֹ מְשָׁפֵט.

דְּלֹא צִיִּית דִּינָא. וְה' אֱלֹהִים אָמַת יְנַהֲלָנוּ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת וַיִּנְחָנוּ בְּמַעֲגְלֵי צָדֵק לְמַעַן שְׁמוֹ אֲמֵן. וְע"ד אָמַת וְצָדֵק חֲתַמְנוּ פָּה מְכַנְּאָסָא יַע"א בְּשִׁי' אָדָר תַּקב"ץ לְפֶרֶט קָטָן. וְהַשׁו"ב וְקַיִיִם: שְׁלֵמָה טוֹלִידָאנוּ ס"ט.

מְרַדְכֵי בִירְדוּגוֹ ס"ט יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט. נִנְסַח הָאֲגָרָת שְׁשִׁלְחָתִי אֲנִי הַחוֹתֵם מִטָּה לְחוּ"ר פָּאָס יִשְׁצ"ו עַל עַנְיָן הַנְּ"ל.

וְתוֹשׁוּבָתָם אֲלֵי: וְזֶה נִנְסַחֵי עַל טַעֲנַת מַכ"ד שְׁחִיָּה הַנּוֹלָד בְּחַיֵּי אִמּוֹ כ"ו יָמִים. וְאוֹמֵר הַבַּעַל שְׁהִיָּתָה בְּרִיאָה אֲלָא שְׁחוּלִי הַשְּׁיָעוּל קָרָה לָהּ וּמַתָּה מְחַמָּתָה.

וְגַם אוֹמֵר שְׁהַפְּסִידוּהוּ קְרוֹבֵי הָאִשָּׁה בְּתַכְרִיכִין קְרוֹב לְמֵאָה מִתְּקֵאלִים. הַנֵּה יִגִּיעַ לִיד כַּת"ר פֶּסֶק מִהַרְבַּ הַגָּדוֹל מ"ד זֹלָה"ה לְזִכּוֹת הַבַּעַל וְנַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה כְּדְבָרֵי דְרַב פְּשָׁרָה.

וְלִכְן אִם יִסְפִּים כַּת"ר וּבֵית דִּינּוֹ לְכַתְּנוֹב לְזִכּוֹת הַבַּעַל שְׁיִתֵּן לְאֲבִי הָאִשָּׁה כָּל הַנְּשֹׂאָר מִנְּדוּנְיָיָתָה דְּנִקָּא. גַּם אֲנִי אֲבֹא אַחֲרֵיכֶם.

ולכן ישיב כת"ר בשולי פתב זה מה היא דעתו בזה. ואז נכתוב אנו דרך פסק ונחתום
ובתנאי שיתחום כת"ר ובית דינו אחרינו.

וה' ינתנו בדרך אמת ושלם כת"ר יסגה פנפוש נא"ה: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב
יקותיאל ז"ל האשל אשר ברמה. מלא רוח חכמה.

אדם הראשון נר"ו אחדש"ו דעתינו בזה שעם היות. שבתקנה הזכירו בן ל' יום ונקא יש
לחלק ולומר דה"מ פשמת מאיליו ולא נתחדש לו חולי אחר מעצמו.

ולכן כל שלא פלו לו שלשים אמרינו בחזקת נפל וכאלו לא היה. אבל בנ"ד שידוע שכלו
לו חדשיו וגמרו שערו וצפונרניו והיה כבריא אלא שקרה לו מקרה וחלה מחמת חולי
אחר כמו בנ"ד שחלה בחולי השיעול לא דברו חכמי התקנה בזה.

ועכ"פ יעשו דרך פשרה שיעמוד כל א' בשלו שיטלו יורשיה מה שנשאר מנכסיה ונקא.
זה מה שנ"ל אם תסכימו עמנו ור"ש: יהונתן סירירו ס"ט רפאל אהרן מונסוניגו ס"ט
יעקב סירירו ס"ט שוב אחר ששלחנו לחכמי פאס האגרת הנ"ל עם פסק הרב מ"ד הנ"ב
ושלחו לנו בשולי האגרת תשובה כנ"ל עם טופס פסק הרב מ"ד זלה"ה ששלחנו להם.

שוב פתבנו אנחנו בשולי הפסק של מ"ד ז"ל מה שכתבנו כנ"ל. וחתרו גם חכמי פאס
שלתן וחתמו עמנו.

אח"ך קודם שיגיעו הדברים לתאזא נשמעו הדברים לחכמי תאזא שכתבנו אנחנו וחכמי
פאס לזכות הבעל כסבורים שהוא מפני שאנו סוברים לפסוק פדעת הרמב"ם ומר"ן בסי'
רע"ו דקטן בן יומו נוחל ומנחיל וע"ז פתבו פסק שאין התקנה בן ושלחו לנו ולע"ת
פאס.

ותור בו הח' ראש הסדר אשר בפאס. וחתם עמהם לזכות אבי האשה.

ושאר הבדי"ץ לא רצו לחזור עד אשר יראו את דעתנו מה נשיב לדברי חכמי תאזא.
ושלחו לנו את אחי האשה עם הפסקים שבידו עם אגרת לגלות דעתנו להם וז"ן עוד
מ"ש חכמי תאזא וחתרת הא' מבדי"ץ ותשובתנו עוד על כך: ז"ן מ"ש חכמי תאזא נר"ו.

בענין אשה שילדה ונלב"ע וחל"ש נאח"פ מת ג"כ הנולד אחר אמו בתוך ל' יום דהיינו
ביום כ"ו ללידה. ואחר שחלקו הבעל של האשה הנז' ואביה אשר לו משפט הירוש'ה
העזבון של האשה הנז' רצה הבעל לחזור בהחלוקה הנז' באמרו שפינו שמת הנולד כ"א
אחר אמו אעפ"י שלא השלים ל' יום זכה בירוש'ת אמו ומנחיל לאבי הנז'.

והנה מצאנו דבר זה מפני שבתקנות קדמונינו נ"ן שאינו נק' זש"ק אא"כ השלים ל' יום
דאז נוחל ומנחיל וכמו שנמ"ך בס' התקנות שהוא בכ"י הרב המובהק כמוהר"ר שמואל
אברהם אבן זמרא זלה"ה גבי התקנה שנתקבה בלשון לעז בשנת הרנ"ד ליצירה.

ושם מפני שבלה"ק ז"ל אם נלב"ע האשה בחיי הבעל והניחה זש"ק יחלוק הבעל עם
הזרע שהוא וכו'. וכן נמי אם היה הירוש' אביה או אחיה.

ונה הירע צריך שיהיה בן ל' יום אפילו אם נשאר בחיים אחר אמו רק שעה א' עכ"ל.
וכן נמ"ך ג"כ בהתק' אשר נשנית פעם ב' שהיא אחרי זאת הנז' בשנת הש"ה ליצירה.

ונו"ל אנו החו' חכמי פאס יש"ץ וכו' ראינו תקנת קהלות המגורשים שצריד לתקן בה קצת דברים. וזהו שנר' לנו לתקן בתקנה הנז' בענין הירוש' שאם תפטר האשה בחיי בעלה ותניח זש"ק עכ"ל ובהתקנות הנז' חתומים בהם כמה רבנים נו"ן כמ"ש שם בתקנות ע"ש נמצא שלפי התקנה הנז' אינו נק' זר"ק כי אם מִבֵּן שְׁלֹשִׁים יוֹם וּבְנֵד"ז שלא השלים ל' יום לא מיקרי זרע כלל.

ומה גם שמצאנו להרב המובהק כמוהר"ר פתחיה מרדכי בירדוגו זלה"ה שפסק ונו"ל קטן בן יומו מבואר בסי' רע"ו ס"ה דנוחל ומנחיל אבל מצאתי להרבנים מהר"ם אב"ד ומהר"י עניאל זלה"ה שלפי התקנה קטן אינו נוחל ומנחיל למשפחת בית אביו עד שיהיה בן ל' יום שלמים הגם שנתעכב הולד במעי אמו עשרה חדשים או יותר והילד מת במגפה רח"ל דהו' תרתי לטיבותא לא מהני.

שהרבה נשים מסתלק דמיהו ונדמה להם שהן מעוברות ואינו נוחל ומנחיל בפחות משלשים אלא בשבעל ופירש ושהתה ט' חדשים שלמים וכן אנו נוהגין עכ"ל דברי הרב הנז' הרי מבואר מדברי הרב הנז' שהביא משם הרבנים מהר"ם ומהרי"ע הנז' שלפי התקנה שכל שלא השלים ל' יום אמרי' לא פלו לו חדשיו אם לא בשבעל ופי' וקי"ל התקנה מבטלת ההלכה.

וממילה נ"מ לנד"ז שהבעל הנז' שרצה לחזור בהחלוקה הנז' דבריו מהכל ימעטו. וזה מיירי שעדיין לא חלקו.

ומכ"ש בנד"ד שפבר חלקו ותפס האב הנז' דיכול למימר קי"ל פהרבנים הנז' וקהרב הפוסק הנז' שכתב וכן אנו נוהגין מי לנו גדול ממנו. וכמ"ש הסמ"ע בסי' כ"ה סקט"ו ונו"ל ואי מהני תפיסה בדבר וכו' ע"ש וכמ"ש ג"כ הרב באה"ג בסי' רע"ו ס"ק ו' שהביא משם הרב"ח ונו"ל דלענין מעשה.

הנכסים בחזקתו ואין להוציא מיד המוחזק. וזהו מה שנלע"ד אם יראה בעיני רבותינו בעלי ההוראה יש"ץ.

וציי"מ וימ"ן כ"ר: סעדיה אלהבוז ס"ט מנחם ו' גיגי ס"ט וז"ן מ"ש החכם ראש הסדר אשר בפאס יע"א הנ"ל. אעפ"י שכתבנו ביד הבעל כיון שהבן מת בחלי'.

ועוד שהבן שלם בשערו ובצפורניו. ולא יהיה אלא ספק בתקנה הרי קי"ל דכל ספק בתקנה וכו' היינו קודם שנתגלו לנו דברי הרבנים מהר"ם אבן דאנאן ומהרי"ע אמנם אחר שנתגלו לנו דבריהם דקטן אינו נוחל ומנחיל עד שיהיה בן שלשים יום ואפ"י מת במגפה וכו' מדבריהם אין לזוז ועליהם אין להוסיף.

ומהם אין לגרוע. ולראיה וזכות חתמתי פה פאס יע"א.

והשו"ב וקנים: יהונתן סירירו ס"ט וזה מה שהשכתי על דבריהם אני החות"מ: שגגה יצאה מלפני השליט זה סיני ידידנו החכם כמהרי"ם הנ"ל נר"ו לחזור מיד מפני דברי הרבנים הנ"ל זלה"ה שנמצאו בשו"ת מוא"ח זלה"ה בכתב ידי אנ"ה וממנו יצאו העתקים לפאס ותאזא.

שאלו נתיישב החכם נר"ו מעט בדבריהם ו"ל עין בעין יראה שאין מוכרח מדבריהם לחזור מסבירתו. ולנפות לירשי האשה בנד"ז ואדרבא מדבריהם הנה מוצא מקום להסתייע בנד"ז למה שפסק מקודם והוא שהנה הרבנים זלה"ה בנו דבריהם על דברי הרמב"ם ו"ל פ"א דנחלות שפתב וז"ל.

וכן אין ה"בן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מאביו כיצד וכו' אבל אם מתה האם תחלה ואח"ך מת ה"בן אפי' ה"ה קטן בן יומו ולא פלו לו חדשיו הואיל ונחה אחר אמו שעה א' ומת ה"ז נוחל את אמו ומנחיל הנחלה לירשיו ממשפחת אביו ע"ך.

והן הם דברי מר"ן סי' רע"ו שהביא הרב מוא"ח זלה"ה וקבע עליהם דברי הרבנים זלה"ה. שפ"לפי מ"ש הרמב"ם ומר"ן ו"ל הרי זה נוחל ומנחיל הנחלה לירשיו ממשפחת אביו.

כתבו הרבנים שפ"לפי התקנה אינו נוחל ומנחיל למשפחת בית אביו עד שיהיה בן ל' יום שלמים וכו' ואינו נוחל ומנחיל בפחות מל' אלא בשבעל ופי' ושהתה ט' חדשים שלמים ע"ך. שפ"לפי הרבנים שדעת חכמי התקנה לפסוק פהראב"ד דפליג על הרמב"ם ו"ל שם בהשגות וס"ל דלא אמרי' שיהיה נוחל ומנחיל אפי' בן יומו ולא בעינן שיהיה ל' אלא בידוע שפלו לו חדשיו וכגוןא דכתבו הרבנים שבעל ופי' ויש עדים ע"ז שמיזם שהלך בעלה עד יום שילדה שלמו ט' חדשים.

אבל אם אין ידוע שפלו. וכ"ש אם ידוע שלא פלו אינו נוחל ומנחיל עד שישלמים ל' יום. דכל שלא השלמים ל' יום הוי ספק והאחים מן האם נדאין. ואין ספק מוציא מידי נדאי וכמפורש בהשגות שם ע"ש ונמצא שהרבנים ו"ל לא בירושית האב את בתו מן התקנה דיברו.

אלא בירושית אחיו מן האם שהיא ירושה ונדאית מן הדין שהרי כפי' אמרו למשפחת בית אביו ולא אמרו לאביו שהיא ירושת התקנה. שבירושית התקנה לא מצאו להחליט שדעת חכמי התקנה לפסוק בה פהראב"ד לגמרי שאפי' יהיו רגלים מוכיחות שהוא של קניימא כגון שנשתתא יותר מחדשיו במעי אמו לפי דמיונה דמסתמא פלו לו חדשיו.

וגם שמיתתו לא היתה מחמת שהנה מתנונה והולך פדרף הנפלים אלא מחמתמגפה שראינו שהנפה ומת דעכ"ז כל שאין ידוע בנדאי שפלו לו חדשיו ה"ז נפל. דליתא דכיון שלא נתבאר זה בתקנה י"ל דברגלים מוכיחות סגי לאפוקיה מנפל.

ולא הצריכו ל' יום אלא באין רגלים מוכיחות: ותדע שהרי טעמו של הראב"ד הוא משום ששניהם האחין מהאב והאחין מהאם יורשין מן התורה אלו לאחיהם ואלו לאמם. אלא שאחין מהאב ספק.

ואחין מהאם נדאי. ואין ספק מוציא מידי נדאי: משא"כ בירושית התקנה שהבעל יורש את אשתו נדאי מן התורה אפי' במקום בן ואבי האשה אינו יורש אלא מן התקנה ואין ספק התקנה מוציא נדאי של תורה.

שבירושית התקנה אדרבא הבעל הוא היורש נדאי את אשתו מן התורה אפי' במקום בן. ואבי האשה אינו יורש אלא מן התקנה ובמקום שאין בן והנכסים פולן בחזקת הבעל.

ל"מ נְכָסֵיו שָׁהָם שָׁלוּ אֶלָּא אפִי נצ"ב שֶׁל אִשְׁתּוֹ שְׁהָרִי כְּתוּבִים לְאַחֲרֵי־וּתוֹ. וְאַפִּי בְּמִקּוֹם סִפְק הַמַּחְצִית מִיָּהָא בְּחֻזְקָתוֹ מִן הַדִּין.

וכמ"ש בסי' ז' וגם שֶׁהַפֶּל תַּחַת יָדוֹ וְאִין הָאֵב שֶׁבָּא מִפֶּחַ הַתְּקֵנָה וּמִסְפֵּק שֶׁמָּא אִין הֵבֵן ש"ק מוֹצִיא מִיַּד הַבֶּעַל הַיּוֹרֵשׁ וְדַאי מִן הַתּוֹרָה אפִי נְכָסֵי הָאִשָּׁה שְׁהָרִי הַבֶּעַל מִן חֻזְק בָּהֶם וּכמ"ש. וּכ"ש שֶׁאִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא אֶת שֶׁל הַבֶּעַל עֲצָמוֹ מִתַּחַת יָדוֹ מִסְפֵּק שֶׁהַמַּע"ה.

וְלָכֵן דִּינָנוּ לוֹ שֶׁלֹּא הִצְרִיכוּ ל' אֶלָּא בְּדִלִיפָא רְגָלִים מוֹכִיחוֹת וְלֹא גַם בְּיַשׁ רְגָלִים מוֹכִיחוֹת: וּמ"מ מִמָּה שֶׁרָאוּ הַרְבָּנִים ז"ל לְחַכְמֵי הַתְּקֵנוֹת דְּבִלִיפָא רְגָלִים מוֹכִיחוֹת פֶּסְקוּ כְּהִרְאָב"ד. מִזֶּה לְמַדּוֹ ז"ל מְדַבְּרִיהֶם לְנִדּוֹן שְׁדִיבֵר בּוֹ ג"כ הַרְמַב"ם וְהִרְאָב"ד הֵיכָא דִּיּוֹרְשֵׁי הֵבֵן הֵם אֲחִיו מִמְשַׁפַּחַת בֵּית אָבִיו דְּהִינּוּ שְׁמַת הָאֵב וְהִנִּיחַ אִשְׁתּוֹ מְעַוְבָרַת וְיִלְדָה וְלֹא נוֹדַע בְּנֹדַי שֶׁפָּלוּ לוֹ חֲדָשֵׁי שְׁאֲחִיו מֵאִמּוֹ הֵם הַיּוֹרְשִׁים אֶת הָאֵם שֶׁהִנְכָסִים בְּחֻזְקַת הָאֵם שֶׁכָּבֵר זְכֻתָּהּ בָּהֶם בְּמֹת בַּעֲלָהּ וּבְנִיָּהּ שֶׁמְבַעֲלָהּ אַחַר וְדַאִין וְזֶה הֵבֵן שֶׁמְבַעֲלָהּ זֶה סִפְק וְאִין אֲחִיו מִהָאֵב יוֹרְשֵׁין אוֹתָהּ מִסְפֵּק דַּאִין סִפְק מוֹצִיא מִיַּד וְדַאי דְאַפִּי אִם יֵשׁ רְגָלִים מוֹכִיחוֹת דַּעֲכ"פ מִיַּד סְפִיקָא לֹא נִפְיָק וְכַדְמוּכַח מְדַבְּרֵי הִרְאָב"ד ז"ל שֶׁלֹּא הִתְנָה כְּלוּם שְׂאֵם יֵשׁ רְגָלִים מוֹכִיחוֹת נִפְיָק לִיָּה מִסְפֵּק אפִי בְּאִין יָדוּעַ שֶׁפָּלוּ לוֹ חֲדָשֵׁי וּסְתָמָא קָאֲמַר דַּאִינוּ נוֹחַל וּמְנַחִיל עַד שֶׁיִּנְדַע שֶׁפָּלוּ לוֹ חֲדָשֵׁי.

מִשְׁמַע אפִי יֵשׁ רְגָלִים מוֹכִיחוֹת: וְעוֹד תַּדַּע שְׁהָרִי עֵיקַר דְּבָר זֶה שֶׁנִּזְכַּר בְּתַקְנֹת הַמַּגֵּן נ"ן שֶׁצָּרִיף שֶׁיִּשְׁלֵם הֵבֵן ל' יוֹם וְאִז יֵצֵא מִתּוֹרַת נֶפֶל הוּא מִתְקַנֵּת טוֹלִיטוּלָא שֶׁהִבִּיא הָרָא"ש וְהַטּוֹר בֵּא"ה ס' קי"ח ע"ש.

וְשֵׁם לֹא הִסְפִּימוּ לְפִסּוּק בֵּן וּכְדַעַת הִרְאָב"ד ז"ל אֶלָּא לְעַנְיֵן חֲצִי הַנְּדוּנָאִיָּא שֶׁתְּקֵנוּ לְאֵב בְּמִקּוֹם שֶׁאִין לָהּ זָרַע שְׂאוֹתוֹ הַחֲצִי הוּא בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה וְכַדְקִי"ל בְּסִי' ז' בְּנֶפֶל הַבֵּית עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ ע"ש.

דְּמְדַבְּרִיהֶם שֶׁל רַבְנֵי טוֹלִיטוּלָא שְׁהָרִי בְּדוֹרוֹת רַאשׁוֹנִים בִּימֵי הַרְמַב"ם וְהִרְאָב"ד אוֹ קוֹדֵם לְמַדּוֹ חַכְמֵי קַאסְטִילִיָּא שֶׁעָמְדוּ אַחֲרֵיהֶם לְתַקְנָתָם שֶׁתְּקֵנוּ לְאֵב מַחְצִית כָּל הַנְּכָסִים אפִי שֶׁל הַבֶּעַל אַעֲפ"י שֶׁאִינוּ בְּחֻזְקַת הָאִשָּׁה.

וּא"כ הֵבֵן דָּלָא לוֹסִיף עָלָהּ. וְאִיכָּא לְמִימַר דָּלָא תְּקֵנוּ אֶלָּא בְּדִלִיפָא רְגָלִים מוֹכִיחוֹת אֲבָל. בְּרְגָלִים מוֹכִיחוֹת לֹא: הָרִי שֶׁעֲזַר גְּדוֹל מִשְׁעָן וּמִשְׁעֻנָּה הִי"ל לְהַח' כַּמְהַרִּי"ס נְרוֹ' מְדַבְּרֵי הַרְבָּנִים זֶלֶה"ה לְעַמּוּד בְּסִבְרָתוֹ. וּכ"ש שֶׁאִין מְדַבְּרֵיהֶ' כְּדַאי לְהַחְזִירוֹ: וְכַר מִן דֵּן אפִי אִם הָיוּ דְבָרֵי הַרְבָּנִים מְפֹרְשִׁים שֶׁאַפִּי בִּירְוֵשֶׁת תְּקֵנַת קַאסְטִי' הַדִּין כֵּן.

מ"מ הָרִי לֹא נִתְבָּאֵר בְּדְבָרֵי הַרְבָּנִים אֶלָּא שֶׁאִין הַרְגָלִים מוֹכִיחוֹת מוֹעִילִים בְּאִין יָדוּעַ בְּנֹדַי שֶׁפָּלוּ לוֹ חֲדָשֵׁי. אֲבָל גָּמְרוּ שְׁעָרוֹ וְצִיפּוֹרְנָיו לֹא נִתְבָּאֵר בְּדְבָרֵיהֶם שֶׁלֹּא יוֹעִיל.

וְגַם א"א לָהֶם לוֹ שֶׁלֹּא יוֹעִיל שְׁהָרִי מִפּוֹ' בְּדְבָרֵי ה"ה שֶׁהִבִּיא הַרְב"י ז"ל שֶׁגָּמַר סִימְנִין וְשִׁהוּי שְׁלִשִׁים יוֹם כִּי הִדְדִי נִינְהוּ וּבְחֻז מִינִיָּהוּ סָגִי. אפִי בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ חֲדָשֵׁי לְדַעַת הַרְמַב"ם.

וּמִינְיָה לְהִרְאָב"ד בְּאִין יָדוּעַ שֶׁכָּלוּ. וּא"ך כִּי הִיכִי דְמַהֲנִי שִׁהוּי ל' יוֹם לְחַכְמֵי הַתְּקֵנָה שֶׁפּוֹסְקִים כְּהִרְאָב"ד בְּאִין יָדוּעַ שֶׁפָּלוּ.

ה"נ ונדאי דמהני גמר סימנים וא"כ זה עזר גדול נעצום מאד יותר מהא' הי"ל להח' כמהרי"ס נרו' לעמוד בסברתו הראשונה שאמר שלא דברו חכמי התקנה בגמרו שערו וצפוננו. ותורת אמת היתה בפיהו מנוסדת על אדני פז אפי' בלא דברי הרבנים.

וכ"ש אחר שנגלו דברי הרבנים וביארו שאין דברי חכמי התקנה גזירה בלא טעם אפי' בידוע שפלו לו חדשיו. דליתא דבקה אפי' הראב"ד מודה ושוים פוסק אחר לא נשמע שיחלוק בזה.

וכמ"ש ה"ה שם דבכלו לו חדשיו כ"ע מודו שהוא של קיימא ואין צריך לדבר אחר. לא שיהוי ל' ולא גמר סימנים ע"ש וא"א שיהיו דבריהם ז"ל דלא כמאן, וכיון שנתבאר זה מדברי הרבנים ז"ל א"כ ונדאי שיש לנו לומר שפשם שגמר סימנים מהני להראב"ד כמו שיהוי ל' יום גם לדידהו מהני כמו שיהוי ל' יום שהרי בשיטתו הולכין.

וכ"ש שדברי הרבנים מוכיחין להדיא פן ממה שלא שאלו אלא הרגלים מוכיחות. ולא אמרו עוד אפי' גמר שערו וצפוננו ונדאי שתיקתם מזה פהודאה דמייא דבגמר שערו וצפוננו הני כשהיו ל' באין ידוע שפלו לו חדשיו.

ומה גם שהוא מוכרח לומר פן וכמ"ש. הרי שערב ב' גדול מהא' הי"ל להחכם הנז' נר"ו להעזר לסברתו הא' והוא ישצ"ו לא דיו שלא נעזר ממנה אלא דמיהדר נמי הדר מפחה באמת כגון דא עקא: וכל זה כתבנו כלפי מ"ש החכם נר"ו שטעמו הנה להסכים לזכות הבעל משום ספקות אלו לבד אם ממה שראינו שמת מחמת חולי שנתחדש בו ואם מחמת שהועד עליו שנגמר שערו וצפוננו.

ועפי"ז חזר מסברתו בראותו דברי הרבנים שנר' לו שיש בהם פדאי להחזירו אבל אנו בדידן לא כן נחשוב פי אנחנו שלחנו להח' הנז' נר"ו תחלה קודם שיקתוב ויחתום שדעתנו נוטה לזכות הבעל בשפך אירעו מעשים רבים כנה לפינו בימי הרה"ג מר דודי זלה"ה והרב מוא"ח זלה"ה בפטירת איזה נשים ילדות בחיי בעליהן שהיתה עדיין הגדונוא כולה או רובה קיימת ונכסי הבעלים היו מרובין יותר ויותר מהגדונוא והנה תימה גדולה בעיני כל העם וכ"ש בעיני המשכילים וכ"ש בעיני החכמים.

ובעיני הב"ד. ובפרט הרב מ"ד זלה"ה לחלוק עם יורשיה אפי' בניה שממנו וכ"ש עם אביה ועם אחיה.

וכל העם היו אומרים הן היתה כזאת שמן התורה הבעל יורש את אשתו. ואין שאר יורשיה ואפי' בניה שממנו זוכים מפחה אפי' בשו"פ ואפי' חכמי המשנה שתקנו כתו' בגין דכרין לא תקנו אלא אחר מיתת האב שיטלו סף כתובתה יתר על חולקהו עם אחיהו ואפי' חכמי טולטולא שהוסיפו על תקנת המשנה לא הוסיפו אלא שיטלו בניה או אביה ואחיה חצי הגדונוא שבעין בחיי הבעל ולא עקרו ירושת הבעל לגמרי.

אבל אמרו שירש הבעל החצי ויחזיר החצי. וגם בזה הנה טעמם מפני שראו שהיו נמנעים מלתת לבנותיהם גדונויות כפי כבודם ועושרם לשלא תמות הבת מהרה בלי זרע או שתניח בנים קטנים ותניח גדונויתה צרורה ויירשנה הבעל מה"ד וילך וישא אחרת ויאכל גם אכול את כספם.

מְכַל זֶה הָיוּ נִמְנָעִים מִלְתֵּת אוֹ לְהוֹרִישׁ בְּמוֹתָם לְבָנוֹתֵיהֶם לְהַכְנִיס נְדוּוֹנֵיָא גְדוּלָה לְבַעַל.
וְלָכֵן פָּדִי לְהַפִּיס דְעֵתָם לְתַת וּלְהוֹרִישׁ וּלְהַטִּיב לְבַעַל שְׂיִמְצָא בְּמוֹתָה מֵה לִירֵשׁ תִּקְנוּ
שְׂיִחְזוֹר הַחֲצִי מֵהַגְּדוּוֹנֵיָא הַנְּשֹׂאֲרֵת בְּעֵינָן לְבָנֵיהָ אוֹ לְאֲבִיהָ אוֹ לְמַעַנִּיק דְלִהְחֲזוֹר הַכֹּל לֹא
יָכֹלוּ לְתַקְּנוּ שְׂלֵא לְעַקְוֹר דְּבָר מִן הַתּוֹרָה לְגַמְרִי.

אַבְל עֲקָרוּ הַחֲצִי וְהַנִּיחֹו הַחֲצִי. וְגַם אוֹתוֹ הַחֲצִי שְׂעַקְרוּ עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּמַתְנָה שְׂלֵא יִירֵשְׁנָה
דְּאִדְעָתָא דְהַכִּי נִשְׂאֵת לוֹ.

וְכַמ"ש בְּסִי' צ"ב ס"ז ע"ש. אַבְל לְתַקְּנוּ שְׂלֵא יִירֵשׁ הַבַּעַל מִנְדוּוֹנֵיָתָה כְּלוּם אִם הִיא קַיִימָת.
וְלֹא עוֹד אֵלָא שְׂאֲפִילוּ אִם נֶאֱבְדָה הַגְּדוּוֹנֵיָא לְגַמְרִי אוֹ שְׂנִשְׂאָר מִמֶּנָּה מְעַט שְׂיִצְטָרֵף הַכֹּל
עִם נְכֹסֵי הַבַּעַל וַיִּתֵּן הַבַּעַל מִשְׁלוֹ וּמִשְׁלָהּ הַמְחֻצֵּת אִפִּי' אִם הוּא יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִכֹּל הַכְּתוּבָה
וְהַגְּדוּוֹנֵיָא זֶה לֹא אִמְרָה אָדָם מְעוּלָם.

שְׂלֵא דִּיּוּ לְבַעַל לִיטוֹל הַיָּמָנוּ מֵה שְׂהוֹרִישְׁתוּ תּוֹרָה לְגַמְרִי עוֹד נִטוּל מִמֶּנּוּ חֲצִי נְכֹסֵי עֲצָמוּ
זֶה תִימָא גְדוּל. וְהִנֵּה דוּמָה בְּעֵינֵי הַרְוֹאִים כְּאֵלוּ בְּאוּ לְסֻטִים עַל הַבַּעַל וְשָׁלְלוּ אוֹתוֹ וְאִין
מוֹשִׁיעַ.

וְכַמְעַט שְׂהִינּוּ לְשִׁמְצָה בְּקַמִּיָּהֶם שְׂאוּמְרִים שַׁח"ו נִשְׁתַּנִּית הַתּוֹרָה וְהַמְשַׁנָּה וְהַגְּמָ'
וְהַפּוֹסְקִים. וְלָכֵן הָיוּ רַבּוֹתֵינוּ ב"ד שְׂלִפְנֵינוּ זֶלֶה"ה נִזְקָקִין לְדַבֵּר כְּשִׁהִיָּה בְּאִ מַעֲשֵׂה כְּזֶה
לְפָנֵיהֶם.

רְצוּנֵי כְּשִׁהִיוּ נְכֹסֵי הַבַּעַל מְרוּבִין מֵהַגְּדוּוֹנֵיָא הַקַּיִימָת וְכ"ש מִכֹּל הַכְּתוּבָה לְפִשֵׁר שְׂאִם
יְהִיוּ בָּנִים שְׂמַמְנוּ וּמִמֶּנָּה יִטְלוּ הַכְּתוּבָה דְּוָקָא. וְאִם יְהִיוּ אֲבִיהָ אוֹ אַחִיהָ יִטְלוּ הַנְּשֹׂאֲרֵת קַיִיִּים
מֵהַגְּדוּוֹנֵיָא אוֹ לְמַרְבָּה סוּף הַגְּדוּוֹנֵיָא.

הַכֹּל לְפִי הָעֵינָן. וְזֶה כְּשִׁלֵּא הָיָה לָהּ זָרַע כָּלֵל אִפִּי' בֶּן יוֹמוּ.

אַבְל בְּמַקּוֹם שֶׁהִ"ל זָרַע שְׂנִצְטָרֵף בְּזֶה עוֹד תִימָא אַחֲרֵת שְׂשׁוֹלְחָן עָרוּף לְפָנֵינוּ מְקוּבָל
וּמְרוּצָה לְכֹל יִשְׂרָאֵל שְׂקָטָן בֶּן יוֹמוּ נוֹחַל וּמְנַחֵל אִפִּי' יְדוּעַ שְׂלֵא כְּלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו. וְאִפִּי'
בִּירְוִשׁוֹת שְׁמֵן הַדִּין לֹא הָיוּ מְפִשְׁרִים הַב"ד זֶלֶה"ה אֵלָא בְּנִשְׂאָר קַיִיִּים מֵהַגְּדוּוֹנֵיָא אוֹ יוֹתֵר
מְעַט.

וּמִנְהֵג זֶה נִהְגוּ הַב"ד זֶלֶה"ה וּבְרֵאשֵׁם הָרַב מ"ד זֶלֶה"ה כְּמָה פְּעָמִים בַּר"א אֶטְרָמָאן.
וּבְרִי"ח לְכַרְיִיף.

וּבַהַר"ד בֶּן שְׁלוֹשׁ וְחַיִּים נַחְמָנֵי וְדוּמִיָּהֶם. וּלְסוּף עָשׂוּ תִקְנָה קְבוּעָה מְזֵה כִּי רָאוּ שְׂבִתָּק'
קַאסְטִי' לֹא נִתְפָּרֵשׁ הַיֵּטֵב שְׂחֻלְקָה זֶה הִיא אִפִּי' בְּשִׁנְכְּסֵי הַבַּעַל מְרוּבִין מְאֹד מֵהַגְּדוּוֹנֵיָא
וְאִפְּשֵׁר שְׂלֵא דְבָרוּ אֵלָא בְּרוּב שְׂנַכְסֵי הַבַּעַל שְׁוִין לְגְדוּוֹנֵיָא אוֹ יוֹתֵר מְעַט אוֹ שְׂלֵא דִיבְרוּ
אֵלָא בְּשִׁאִין הַבַּעַל רוּצָה לְתַת כֹּל הַגְּדוּוֹנֵיָא הַנְּשֹׂאֲרֵת אוֹ הַכְּתוּבָה.

אַבְל אִם הוּא רוּצָה אִין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְחֻלְקָה. וְהַגַּם שְׂרָאוּ וְשְׂמָעוּ לְרֵאשׁוֹנִים שְׂקָדְמוּ לָהֶם
שְׂלֵא הָיוּ מְדַקְדְּקִים בְּזֶה וּבְכָל גְּוֹנָא הָיוּ חוֹלְקִין עַכ"ז אַחַר שְׂרָאוּ שְׂיֵשׁ חֲלוּל ה' בְּדַבֵּר לֹא
חָשׂוּ מְלַבְטֵל מְנַהֵג הַא' דְּבְמַקּוֹם שְׂיֵשׁ ח"ה אִין חוֹלְקִין כְּבוֹד לְרַב.

ואחר שראינו לרבותינו ז"ל נוהגין פן אפ"ל קודם התקנה יצאנו גם אנחנו בעקבותיהם וכתבנו לתכמים יש"ץ שפן דעתינו נוטה בנד"ז אפ"ל למקום שאין תקנה שלא יטול אבי האשה כ"א מה שנשאר קנים מהנדוניא שהחלוקה בנד"ז הוא תימא גדול וכמ"ש.

ובפרט שהיה הולד בריא ונגמר שערו וצפורניו ושלחנו להם פסק הרב מ"ד זלה"ה. מזה אפ"ל באין הולד בריא ולא נגמר שערו וצפורניו ללמוד ממנו בק"ו לנד"ז.

וכשראו כ"ז התכמים יש"ץ פתחו גם הם לזכות הבעל כי כף חובתנו וכה יפה לנו לצאת בעקבות רבותינו ז"ל. ובפרט הרב מ"ד זלה"ה שהוא אילן גדול לסמוך עליו ומאן ספין ומאן רקיע להוציא ממון נגד דעתו ז"ל.

ואפ"ל בחיינו היו כל חכמי דורו נשמעים לדבריו כמשה מפי הגבורה וכ"ש אנו יתמי דיתמי שבודאי ראוי לנו ללקח אחר דבריו ולא להרהר אחריהם. ומקרא מלא הוא לא מענה על רב.

וכיון שפן מהיכן הרגלים להסכים תחלה לדבריו ולפסק דינו ואח"ך לחזור ואמרו כל הגוים גלה כבוד מישראל. ואלמלא לא נגלו דבריו אליהם ולא ניתנו בידי הבעל להראותם בעירו ע"פ הבטחתם שהבטיח לנו החרשנו, אבל עכשיו שפבר נגלו דבריו אליהם וחתמנו אנו והם אחריהם מה נעשה כי יקים אל.

ומה יאמרו חכמי העיר שיעו דבריו אליהם ולמטה מהם דברינו ודבריהם הולכין בנתיבו ויראו עכשיו החזרה האם לא יאמרו מנו רב ולא ידענא ליה. או לפחות יחזרו מידעיתם בו שמפירין הם אותו לשעבר אריא דבי עילאי רבן של כל בני הגולה.

ועכשיו יאמרו וכי הוא משה שאלמלא לא ידעו החכמים שחלילה חלילה אין ראוי לסמוך על מאן דסני ליה לא היו פונים אל דבריו עורף אחרי ראותם אותם. ומה גם שהסכימו עמו תחלה ויחזרו בלי מכריח ונמצא מוציאין את הקדש לחול ח"ו.

או לפחות יתמעט כבוד החכמים המסרבים מלקבל דבריו בעיניהם שיאמרו הבן דחפו: והלא תראה הוראת הה"ג מהר"ר יעב"ץ זלה"ה ע"ע שבועת אל' לתת חלקה ליורשיה אחר מותה אפ"ל לא נשבעה שכל חכמי דורו אשר מאריות גברו חלקו עליו.

ומהם הרב מהר"י עייאש והרב מהריב"ם והרב מהר"ר אז"א. וזולתם רבים חלקם בחיים.

ולבסוף נתפשטה הוראה כדבריו אחר שפבר הורה זמן מר קשישא בישראל גדול שמו אעפ"י שהוראתו לכאורה היא נגד המשנה והגמ' וכל הפוסקים. וגם שהיא להוציא ממון מיורשי הבעל המוחזקין.

עכ"ז אחר שראו הדורות שאחריו שהדבר יצא מפי המלך וטעמו ונימוקו עמו לא יכלו לענות דבר. ואפילו המהנדזין עכ"פ מפשרים ליותר מעט ליורשי הבעל.

יען מצאו מקום ממה שיצא מפי הרב. ואפ"ל לפשר לשליש ולרביע לא שמענו.

וברית פרוטה לשפתיים. וע"ע בדברי הרב"י בא"ה סי' קי"ח בשם הר"ש בן הרשב"ץ ז"ל דכל טעדיקו שאנו יכולין לעשות להעמיד הנחלה במקומה אנו עושים ע"ש.

וְזֶה פֶתַח הַרְבַּב בְּתֵק' טוֹלִיטוּלָא לְגַבֵּי מַחְצִית הַגְּדוּוּנִיָּא שְׁנוּטְלִים הַיּוֹרְשִׁים בְּמֹות הָאִשָּׁה
אִם מְחַלָּה בּוֹ הָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ. וְכ"ש בְּתַקְנַת קְאֶסְטְלִיָּא דְּנֻדְאֵי דְּכָל טַצְדְּקֵי שְׁאֲנוּ יְכוּלִים
לְעִשׂוֹת שְׁלֵא לְהוֹצִיא מִהַבְּעַל אֶת שְׁלוֹ אֲנוּ עוֹשִׂים.

קִנְצֵי לְמַלִּין בְּמִקוּמֵינוּ אֲנוּ עוֹמְדִים וְכַדְעֵתֵינוּ אַז. דְּעֵתֵינוּ עֵתָהּ.

וְאֵעִפ"י שְׁאִין אֲנוּ רְשָׁאִין לוֹ קִבְלוּ דְּעֵתֵינוּ רְשָׁאִים אֲנוּ לוֹמַר קִבְלוּ דְּעַת רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל
זֶלֶה"ה שְׁאֲנוּ וְאֵתָם חַיִּיבִים בְּכַבּוּדוֹ וּבְמוֹרָאוֹ שְׁלֵא לְהַכְרִיעַ אֶת דְּבָרָיו. וְכ"ש לְעַבְרָר עַל
דְּבָרָיו.

וְכ"ש שְׁרְשָׁאִין אֲנוּ לוֹמַר הוֹרוֹנוּ מְאִיזָה טַעַם אֵתָם חוֹנְרִים מְסַבְרַתְכֶם הָא' שְׁהָרֵי סְבַרְתְּכֶם
הָא' עוֹמְדַת לְעַד מִתְחַלָּה וְע"ס וְלִית מְלָכוֹ דְּתוֹעֲזוּעֵינָהּ. וּמִתּוֹךְ דְּבָרֵינוּ תְּשׁוּבָה מוֹצֵאת גַּם
לְטַעֲנַת חֲכָמֵי תְּאַזָּא.

שְׁפָכְרַת תְּפַס הָאֵב וְיְכוּל לוֹ קִים לִי שְׁעַם דְּבָרֵינוּ נְתַבְטַל כָּל זֶה. וְמִי שְׁחֹתְמוּ אֶמֶת יִנְחֶנוּ
בְּד"א מְשָׁגִיאֵנוּ יִצְיָלְנוּ.

וּמִנְסַתְרוֹת יִנְקֶנוּ אֲכִי"ר: יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בְּן לֹא"א הָרַב יְקוּתִיאֵל ז"ל סִימָן כ"ז. הֵן
הַיּוֹם נִלְב"ע הַבְּעַל הַנ"ב.

וְעַמְדוֹ בַּע"ח שְׁלוֹ לִיפְרַע מֵהַס"ת הַנ"ב וְהוֹצִיאָה הָאֵל' שְׁטַר הַתְּנָאִים הַנ"ב שְׁבוּ מְפֹרָשׁ
שֶׁהַס"ת הַנּוֹז' הוּא מִמְעֵשָׁה יְדִיָּה שְׁזִיכָה לְהַבְּעַל זְמַן רַב קוֹדֵם לְעִשְׂיָת הַס"ת. וְגַם שְׁהוּא
הַקְדָּשׁ לְשַׁעָה אַחַת קוֹדֵם פְּטִירַת שׁוּם א' מֵהֶם.

וְעַכ"ז טַעֲנוּ הַבַּע"ח שְׁלֵא זָכְתָה הָאִשָּׁה בְּמָה שְׁתַּסְגַּל מִמְעֵשָׁה יְדִיָּה אֵלָא בְּעוֹד שְׁהַבְּעַל
קִיָּים. אֲבָל בְּמַת הַבְּעַל מְשַׁתְּעָבְדִים כָּל הַנְּכָסִים הַנְּמַצָּאִים לוֹ וְלָהּ לִיחְלַק בֵּין יוֹרְשֵׁי הַבְּעַל
וְהָאִשָּׁה וְלִיפְרַע מֵהֶם הַחֹבוֹת תְּחִילָה.

וְכִינּוּן שְׁהַחֹבוֹת קְדָמוֹ וְחַל שְׁעַבּוּדָם מְחִיִּים לְעַנְיָן שְׁיִפְרְעוּ מִמְעֵשָׁה יְדִיָּה לְאַחַר מִיתָה
וְהַהַקְדָּשׁ אֵינוֹ חַל כ"א עַד שְׁעָה א' קוֹדֵם מִיתָה א"ךְ הַחֹבוֹת קְדָמוֹ: וְנִרְאָה שְׁאִין טַעֲנַתָּם
טַעֲנָה מִכְּמָה טַעֲמֵי.

חָדָא דְּקִי"ל הַקְדָּשׁ מִפְּקִיעַ מִיַּדִּי שְׁעַבּוּד וְכַמ"ש הָרַמְבַּ"ם ז"ל פִּי"ח מְמַלְוֶה הַמְּקַדֵּשׁ גְּכָסִיו
אֵין בַּע"ח יְכוּל לְטָרוּף מִהַהַקְדָּשׁ. שְׁהַהַקְדָּשׁ מִפְּקִיעַ מִיַּדִּי שְׁעַבּוּד וְכו' וּמְבֹאָר שְׁם דְּמִיָּרֵי
אִפִּי בְּקִדּוּשַׁת דְּמִים כְּגוֹן שְׁהַקְדָּשׁ קָרְקַע לְמוֹכְרוֹ וְלִתְּת דְּמִיו לְהַקְדָּשׁ.

וְאַפִּילוּ לְדַעַת הָרַא"שׁ וְהַטו"ר וְמוֹר"ם סִי' קִי"ז שְׁסוֹבְרִים דְּדוֹקָא קְדוּשַׁת הַגּוֹף הוּא
דְּמִפְּקִיעַ כְּגוֹן עֲשָׂה שׁוֹרוֹ אִפּוֹתִיקֵי לְב"ח אוֹ שְׁעַבְד לוֹ מְטַלְטְלֵי אַגַב קָרְקַע. וְאַח"כּ הַקְדָּשׁוֹ
לְמַזְבֵּחַ.

אֲבָל קְדוּשַׁת דְּמִים אֵינוֹ מִפְּקִיעַ. וְכֵן נֵר' דְּעַת מְר"ן ז"ל.

מִמָּה שְׁסֹתָם וְלֹא הַזְכִּיר דִּין הַקְדָּשׁ דְּמִפְּקִיעַ כָּלֵל שְׁהִיָּה טַעֲמוֹ מְשׁוּם דְּדוֹקָא קְדוּשַׁת הַגּוֹף.
וְאֵין קְדוּשַׁת הַגּוֹף בְּזַמְנֵינוּ.

שְׁמַעַת מִיָּמָה דַּס"ל דְּקַנְוֹשַׁת דְּמִים אֵינוֹ מִפְּקִיעַ דַּא"ל"ךְ הֵיכָה לֹוּ לְהַזְכִּיר דִּין קַנְוֹשַׁת דְּמִים.
הָא וְדַאי כַּמ"ש וְכ"ךְ סַמ"ע ז"ל פְּדַעַת מְר"ן מ"מ הָרִי מְבֹנָאָר בְּדִבְרֵי הַטּוֹר דְּהָא דְּאֵינוֹ
מִפְּקִיעַ בְּקַנְוֹשַׁת דְּמִים דְּנֻקָּא פְּשִׁשְׁעָבְדוֹ לֹוּ מִטְּלָטְלִי אַגַּב קַרְקַע.

אַבְל אִם לֹא שְׁעָבַד אֶפְיֵלוֹ קַנְוֹשַׁת דְּמִים מִפְּקִיעַ. וְכ"כ הֵרַב"י לְהַדְיָא בְּפִי דְּבְרֵי הַטּוֹר
דַּר"ל דְּאִם לֹא שְׁעָבַד אֶפִּי קַנְוֹשַׁת דְּמִים מִפְּקִיעַ.

דְּהו"ל פְּעֻשָׁה שׁוֹרוֹ אֶפֹּתִיקִי וּמְכָרוֹ אוֹ נְתָנוֹ דְּקִי"ל אֵין בַּע"ח גּוֹבָה וְכו' וְקַנְוֹשַׁת דְּמִים
פְּמְכָר אוֹ נְתָן דְּמִי. דַּאֲע"ג דְּלֹא שְׁיִיךְ בֵּיהּ טַעְמָא דְּלֹא יָדְעִי לְקוֹחוֹת לְאִינְדְּהוֹרִי מְשׁוּם
דְּלִית קְלָא מ"מ ל"פ רַבָּנָן.

וְכַמ"ש הַטּוֹר שְׁם דְּמַה"ט דַּל"פ אֶפְיֵלוֹ יָדַע הַלּוֹקֵם שֶׁהוּא אֶפֹ' אֵין הַמְלָנָה מוֹצִיא מִמְּנוֹ
ע"ש וְלַעֲנִין זֶה נְמִי נְדַאי דַּל"פ בֵּין נוֹתָן לְהַדְיּוֹט בֵּין נוֹתָן לְהַקְדֵּשׁ. וְעוֹד דְּלֹא יָהָא פַּחַ
הַדְיּוֹט חֲמוֹר מִפַּח הַקְדֵּשׁ.

וְכִינּוֹן שְׁפֹן לְדִינּוֹ דְּקִי"ל דְּאֶפִּי שְׁעָבַד לֹוּ מִטְּלָטְלִי אַגַּב קַרְקַע אֵין בַּע"ח גּוֹבָה מִמְּכָר אוֹ
מִתְּנָה מְשׁוּם תְּק"ה וְמַה"ט פְּתַב הַסַּמ"ע שְׁם סְקִי"ג בְּעֻשָׁה שׁוֹרוֹ אֶפֹתִיקִי וּמְכָרוֹ דְּאֵין
ב"ח גּוֹבָה הָאִינְדָּא ע"ש א"כ לַעֲנִין הַקְדֵּשׁ נְמִי אֶפִּי קַנְוֹשַׁת דְּמִים מִפְּקִיעַ.

כִּינּוֹן דְּהו"ל פְּמְכָר אוֹ נְתָן וְכַמ"ש. וְכַעַת נ"ל דַּל"ד מִקְדִּישׁ לְנוֹתָן דְּשִׁאֲנִי נוֹתָן דְּעֵלְמָא דְּאֵי
לֹאוֹ דְּמִטִּי לִיָּה הַנְּאָה מְנִיָּה לֹא יָהִיב וְהו"ל פְּמוֹכָר וְאִיכָּא תְּקַנְתָּ הַשּׁוּק.

מִשָּׂא"ךְ מִקְדִּישׁ דְּאֵין פָּאָן אֶלָּא הַנְּאָה רִיחְנִית לְאַחַר מוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַנְּשִׁמוֹת וְלֹא שְׁיִיךְ
תְּק"ה ע"ך. וְכַר מִן דִּין נַר' דְּהַקְדֵּשׁ ס"ת לְקִרוֹת בּוֹ בְּצַבּוֹר פְּקַנְוֹשַׁת הַגּוֹף הוּא שְׁהָרִי אֵינוֹ
עוֹמֵד לִיפְדוֹת וְלִתְתּוֹ דְּמִי לְהַקְדֵּשׁ שְׁיִקְרָא קַנְוֹשַׁת דְּמִים וְדְמִי לְאִסּוּרֵי הַנְּאָה שְׁפַתְב מְר"ן
וְהַטּוֹר דְּדְמִי לְקַנְוֹשַׁת הַגּוֹף כֶּהִיא אִיֶּצְטָלָא דְּפִרְסוּיָה אֶמִיתְנָא וְכו' ע"ש.

וְגַם קַנְוֹשַׁת סִפְר תּוֹרָה אִיֶּסוּרֵי הַנְּאָה הוּא. שְׁאֵין לְצַבּוֹר בּוֹ שׁוּם הַנְּאָה כ"א לְקִרוֹת בּוֹ
וְכִינּוֹן שְׁפֹן שְׁאֶפִּי הֵיכָה הַס"ת הֵיכָה מְנַכְסֵי עֲצָמוֹ שֶׁל הַבְּעַל וְנִשְׁתַּעְבַּד לַב"ח מְפַלֵּל שְׁעָבּוֹד
מִט' אַגַּמ"ק הָרִי הַהַקְדֵּשׁ מִפְּקִיעַ הַשְׁעָבּוֹד מְשׁוּם תְּק"ה אֶפְיֵלוֹ תְּדַמְהוּ לְקַנְוֹשַׁת דְּמִים
דְּהו"ל פְּמְכָר אוֹ נְתָן וְכַמ"ש וְכ"ש שְׁאֵינוֹ אֶלָּא קַנְוֹשַׁת הַגּוֹף וּמְדִינָא דְּש"ס מִפְּקִיעַ
הַשְׁעָבּוֹד.

וְזֶה אֶמְרָנוּ אֶפִּי הֵיכָה הַס"ת מְנַכְסֵי עֲצָמוֹ שֶׁל הַבְּעַל. וְכ"ש לְפִי מַה שֶׁהוֹדָה הַבְּעַל שֶׁהוּא
מִמְעֻשָׁה יְדִי אֶשְׁתּוֹ וְיָמֵן הַהוֹדָאָה מְוַקְדָּם לְבַע"ח שְׁעָלִיו.

וְאֶפִּי אִם הוּא מְאֻחָר הָרִי הָאֶשָׁה נִשְׁבָּעָה עֵתָה בְּנֻק"ח שֶׁהוּא מִמְעֻשָׁה יְדִיהָ וְנִאֲמַנְתָּ הִיא
בְּשִׁבּוּעָתָה לְגַבִּי בַּעַל חוֹב וְכַמ"ש בְּסִי צ"ז שֶׁהָאֶשָׁה נִאֲמַנְתָּ בְּשִׁבּוּעָה בְּכַגְדִּים וְתַכְשִׁיטִין
שְׁדָרְךָ לְהַכְנִיס לְבַעֲלָהּ לֹוּמַר שְׁהֵם מְדוֹנְנִי שְׁלֹא יִגְבֶּה מֵהֶם בַּע"ח ע"ש.

וּמִיָּמָה דְּנִאֲמַנְתָּ עַל מְעוֹת אוֹ חֲפָצִים שְׁיִכּוֹלִין לְהִיּוֹת מִמְעֻשָׁה יְדִיהָ לֹוּ שְׁהֵם מִמְעֻשָׁה יְדִיהָ
וְמַה גַּם בְּנֻד"ז שְׁיָדוּעַ וּמְפֹרָסָם שְׁפַל מַה שְׁיִשׁ בְּרִשׁוֹת הַבְּעַל אֵינוֹ אֶלָּא מִמְעֻשָׁה יְדִיהָ
דְּנֻדַּי דְּנִאֲמַנְתָּ בְּשִׁבּוּעָה וְאַחַר שְׁנִתְאַמַּת שֶׁהוּא מִמְעֻשָׁה יְדִיהָ וְכַבָּר זִיכָּה לָהּ הַבְּעַל זְמַן
רַב כ"ב שְׁנָה קוֹדָם לְעֻשְׁיָתָה ס"ת פֶּל מְעֻשָׁה יְדִיהָ שְׁתַּעְשָׂה מִכָּאן וְאֵילָף לְהִיּוֹת לְעֻצְמָהּ
לְעֻשׂוֹת בְּהֶם חו"ר וּמִן הַיָּדוּעַ שַׁס"ת זֶה בְּנֻדַּי מִמְעֻשָׁה יְדִיהָ שְׁאַחַר הַזְּכִינְיָה הֵיכָה פִּי רַחוּק

הוא מאד לומר שִׁמְעֵשָׁה יְדִיהָ שֶׁקֹּדֶם הִזְכִּיחָהּ הָיָה שֶׁנִּשְׁאַרוּ צְרוּרִים בְּיָדָהּ כ"ב שָׁנָה זֶה לֹא יַעֲלֶה עַל דַּעַת וְגַם שֶׁכָּבֵר נִשְׁבְּעָה הָאִשָּׁה ע"ז בְּפִירוּשׁ כְּמִשׁוֹ"ח בְּיָדָהּ וְזִכְיָהּ זֶה מוֹעֲלָת לָהּ כַּפִּיהָ"ד שֶׁאֵעִפ"י שֶׁנִּשְׁגְּגוּ הַסּוֹפְרִים וְלֹא עָשׂוּ תִּיקוּן הַמוֹעִיל לְכַתּוּב שֶׁזִּיפָה לָהּ יְדִיהָ לְמַעֲשֵׂיהֶן שֶׁזִּכּוֹת מַעֲשֵׂה יְדִיהָ לְבַד אֵינּוּ מוֹעִיל דָּאִין אֲדָם מִקְנָה דִּשְׁב"ל וְדָמִי לִפְיָ דְקָל זֶה וְגֵרַע מִיָּגָה דְהֵתָם הַפִּירוּת יוֹצְאִים מִגּוֹף הַדְּקָל וּבְזֶה אֵין הִיָּדִים מוֹצִיאִין פִּירוּת מִגּוֹפֵן אֲלֵא ע"י תְּשֻׁמִּישׁוֹן מִסְגְּלוֹת הַרְיֻנָּח וּא"כ לְכֹאֲרָה אֵין זִכְיָהּ זֶה פְּלוּם וְכִינּוֹן שֶׁיִּכּוֹל לְחַזֵּר בּוֹ נִשְׁתַּעֲבָדוּ לִב"ח שְׁלוֹ.

מ"מ הרי סיימו הסופרים ומעתה אין לבעל הנז' במעשה ידי אשתו פְּלוּם וכו'. וּלְשׁוֹן זֶה סִילוּק זְכוּת הוּא.

שֶׁסִּילַק זְכוּתוֹ מִמַּעֲשֵׂה יְדֵי אִשְׁתּוֹ. דְקו"ל אֲדָם מִסְתַּלַּק מִדִּשְׁב"ל וְכִמ"ש בַּהֲג"ה ס' ר"ט ס"ח ע"ש.

ובסמ"ע שפ"י דְסִילוּק בְּקִנְיָן מְהִי אֲפִילוּ בְּדָבָר שֶׁכָּבֵר זָכָה בּוֹ ע"ש וּבִנְד"ז אֵעִפ"י שֶׁכָּבֵר זָכָה בְּמַע"י אִשְׁתּוֹ מִיּוֹם שֶׁנִּשְׁאַרָה מְהִי בִּיהָ סִילוּק בְּקִנְיָנוֹ. וְאַחַר שֶׁנִּתְקַיְּיַם הַסִּילוּק וְנִתְאַמַּת שֶׁהַס"ת הוּא מִמַּעֲשֵׂה יְדֵי אִשְׁתּוֹ.

א"כ מעולם לא נשתעבד ס"ת זֶה לְבַע"ח שֶׁל הַבַּעַל אֲפִילוּ הַקּוֹדֶמִין לְסִילוּק שֶׁהוּא לֹא שֶׁעֲבַד לָהֶם אֲלֵא שֶׁקָּנָה וְשִׁקְנָה וְזֶה מִעוֹלָם לֹא קָנְאוּ וְלֹא זָכָה בּוֹ שֶׁקֹּדֶם שֶׁתִּסְגַּל הָאִשָּׁה מַעוֹת מִמַּעֲשֵׂה יְדִיהָ לַעֲשׂוֹת מִהֵן.

סִילַק הַבַּעַל זְכוּתוֹ מֵאוֹתָן מַעוֹת. וְהַרִי הַס"ת שֶׁלָּהּ לַעֲשׂוֹת בּוֹ פְּרָצוּנָה לְמִוְכָרוֹ וְלֶאֱכֹל דָּמִיו.

אוֹ לְתַת לְאַחַר וְכִמוֹ שֶׁכִּתְּבֵנוּ בְּכִיּוּצָא בְּזֶה בְּמ"א שֶׁל לַעֲשׂוֹת בּוֹ חֲפָצוֹ וּרְצוֹנוֹ הִיָּינוּ אֲפִילוּ לְתַת יַעו"ש בְּאוֹרָה. וְכִינּוֹן שֶׁכֵּן אֵעִפ"י שֶׁאִם הָיָה בְּרִשׁוֹת הָאִשָּׁה עַד אַחַר שֶׁמַּת הַבַּעַל הָיוּ גִפְרָעִין מִמֶּנּוּ הַבַּע"ח כִּפִּי הַתְּקָנָה שֶׁכָּל הַנְּכָסִים הַנִּמְצָאִים לוֹ וְלָהּ גִפְרָעִין מִהֶם בַּע"ח וְאֲפִילוּ מִנְדוּנָיִתָּהּ וּב"מ שֶׁלָּהּ וְאֲפִילוּ לִפְיָה"ת שֶׁחִדְּשָׁנוּ לֹא הוֹצִיאָהּ אֲלֵא הַנְּדוּנָיִתָּהּ וּב"מ שֶׁלֹּא נִשְׁתַּעֲבָדוּ מִן הַדִּין מִחַיִּים אֲבָל מַעֲשֵׂה יְדִיהָ שָׁמֵן הַדִּין מִשְׁתַּעֲבָדִים אֲלֵא שֶׁהוּא סִילַק זְכוּתוֹ מִהֶם בְּזֶה לֹא תִיקְנוּ.

מ"מ עֲכָשְׁוֹ שֶׁקֹּדֶם הָאִשָּׁה וְהַקְדִּישָׁתוֹ מִחַיִּים שָׁעָה א' קוֹדֶם מוֹת הַבַּעַל הָרִי הָיָה כְּאֵלוֹ מְכָרָה אוֹ נִתְּנָה מִחַיִּים. וְכִשְׁמַת הַבַּעַל אַחַר כֶּף אֵין זֶה בְּכָלֵל הַנְּכָסִים הַנִּמְצָאִים לוֹ וְלָהּ שֶׁכָּבֵר יָצָא זֶה מִרְשׁוּתָהּ.

וּמ"ש בְּשִׁטְר הַתְּנָאִים הַנ"ב שֶׁכִּינּוֹן שֶׁנִּיָּהֶם אֵין חֲלוּת לְהַקְדִּישׁ וִיכּוֹלִין לְמוֹכְרוֹ וְכו' אֵין זֶה לוֹ שֶׁחֲזָרָה הָאִשָּׁה וְזִיכְתָּהּ אוֹתוֹ לְבַעַל שֶׁיִּכּוֹל הוּא לְמוֹכְרוֹ אוֹ לְמַשׁ'. וּמִמִּילָא יְכוֹל ג"ך לְשַׁעֲבָדוֹ.

דְּלִיתָא שֶׁהָרִי כָּבֵר הַקְדִּימוֹ הַסּוֹפְרִים שֶׁהוּא מִמַּע"י וְכָלוּ שֶׁעֲדִינּוֹ הוּא שֶׁלָּהּ אֲלֵא שֶׁלְּפִי שֶׁהַזְכִּירוּ שֶׁאַחַר מִיתָה יְהִי הַקְדִּישׁ חֲשׂוֹשׁ פֶּן יַחוּל הַהַקְדִּישׁ מִמַּעֲכָשְׁוֹ וְאֲפִי' פִּינִיס הַבַּעַל לְאִשָּׁה לְתַתּוֹ לוֹ וְלְמוֹכְרוֹ אוֹ לְשַׁעֲבָדוֹ לֹא יוֹכֵל לְמַפְנֵי אוֹ אִם תִּרְצֶה הָאִשָּׁה לְמוֹכְרוֹ שֶׁלֹּא תוֹכֵל מִפְּחַ הַהַקְדִּישׁ.

לזה ביארו שיכולין הם למכור. פלומר האשה ברצון עצמה או הבעל ברצון אשתו. וראיה מפורשת לטעם זה האחרון מהיה דתשו' הרא"ש שהביא מר"ן באה"ע סו"ס ק"י ראובן שהיה לאשתו קרקע נכסי מלוג ונתחייב לשמעון בשטר. ואחר כך נתחייבו שניהם ללוי בשטר.

ומתה בחיי בעלה. לוי קודם לגבות מאותו קרקע של נ"מ ע"כ.

וכתב הח"מ והב"ש שאעפ"י שראובן שעבד לשמעון כל זה שעתידי לקנות והיא מתה בחיי הבעל. אפילו יזכה ראובן מפת דאקני.

מ"מ מאחר שהיא נשתעבדה ללוי בחייה ושעבוד דאקני לא חל אלא לאחר שיבואו הנכסים לידו דהיינו אחר מיתת אשתו ולוי קנה השעבוד בחיי אשתו ע"כ. הרי מפורש דאפילו במיתת האשה שקונה הבעל מן הדין וממילא זוכים הב"ח וקדם חוב הבעל לחיוב האשה מ"מ שעבוד האשה בעלת הגוף קודם לחול אעפ"י שהיה לבעל זכות בפ"י מחיים ונשתעבד אותה זכות לב"ח ואח"כ זכה בגוף לגמרי כ"ש בנד"ז שמת הבעל בחיי האשה ולא זכה מעולם במעשה ידיה לא בגוף ולא בפירות שפבר סילק זכותו מהם קודם היותם ימת והם בתזקתה וממילא לא נשתעבדו לב"ח שלו מעולם.

ובעודן ברשות האשה הקדישתן או נתנתם לאחר דפשיטא שאין שעבוד לב"ח של הבעל חל על הס"ת כלל ליפרע ממנו מפת התקנה וזה פשוט. באופן שמכל צד נראה שאין זכות לבע"ח לא על הבעל ולא על האשה ליפרע כלום מהס"ת הנז' וה"ה הקדש לשמים לחן ולחסד ולרחמים לזכות הבעל ואשתו הנז' שניהם ישלם ה' פעולם ותהי משפורתם שלמה.

ומתת תולדותם תהיינה פעולותם ה' הוא נחלתם. כ"ד מעתיר בעדם יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן כ"ח.

זה נוסח שטר משכוח שהוקקנו להעתיקו כדי לכתוב ע"ג פס"ד. הע"ע בקש"מ בדל"ב ה' שלמה בר יוסף ו' לחזאן והוה"ג שנטל וקבל מאת הר' יודא בר כהר' משה טולידאנו סף שנים ועשרים מתקאלים מכ"ט ובעדמ גמר ומשכן בידו מחצית הבית הב' לשמאל הנכנס לחצר הידועה לו במבוי אלגנדור בשותפות יודא ו' ואזון מש"ג מהיום עח"י לא יפדה ואח"ך יפדה אם ירצה וכ"ז שלא יפדה תמשך בניכוי איסר בכ"ח כדין מש' דסורא וכו'.

ומעתה ומעכשיו יהנה בע"ה הנז' בסף ארבעה אוקיות ומחצית האוקיניא בכ"ח כימ"ה והמותר לממשכן הנז' ועליו לסלק כל עו"ט ומלגלג מעל משפוח' זו ומעל מקצתה סי"ג לאח' בהונו ואונו עד שתעמוד בשופי ביד בע"ה הנז'.

והוע"ה וכו' ובנא"ג ומפן' לבע"ה הנז' ולב"ך עוב"ך עכ"ע שט"ז ופרעונו וכו' ובאח' כ"ן מקו"מ שו"ש וכו' ונ"ה בקש"מ בדל"ב בעישור אמצעי לחדש תשרי ש' בבקע"ת לפ"ק והשו"ב קנינים: שמואל בן מלכה ס"ט יוסף בירדוגו ס"ט וס"ל נמ"ך נקש"מ בדל"ב כהר' יודא טולידאנו הנ"ל והה"ג שקבל מנ"י כהה"ר יעקב פאריינטי שפידו מראש חדש ניסן שעבר סף שנים ועשרים מתקאלים כ"ט ובעדמ גמר ונתן דא"ק ליתו' הנז' ולב"ך נאגבן

הקנה ומסר להם גוף שטר משפכו זאת לשיזפו בו וכמ"ש בו גם לרבות הפירות שעלו מר"ח ניסן שעבר וכימ"ה הנז' בידם הקנאה ומסי' גמורה פראוי בכל או"ה.

ולא שייר המקנה הנז' לעצמו וזכותו ולא לעצם וזכות ב"ך שו"ש של זכות כלל בשט"ז וכמ"ש בו אלא הכל פאשר לכל גמר ומסר וזיפה והקנה ליתו' קרן ופירות שמניסן שעבר וכימ"ה הנז' בידם אבל פירות שמקנדם זה עדיין ברשותו וכו' אל המקנה הנז' ליתו' הקונים הנז' וב"ך קנו לכם האי שטרא דמש' איהו גופיה וכל זכותא ושעבודא דאית ליה ודכתיב בגויה עה"ד הנ"ל.

והוע"ה ששט"ז מו"מ בכ"ח סובדי"ץ בנא"ג ובא"ק וכי' דלא כאס' ודלא כט"ד ונ"ה בקש"מ בדל"ב בשמנה לאדר אשמ"ר ל"ו חסדי לפ"ק ושו"ב וקיים: מרדכי משאש ס"ט מימון אספאג ס"ט וע"ג נמ"ך בכתב יד הודה הנ"ל פרעונות שהיו פורעים ליהודה הנז' וביד גאמילא אל' כהרי"ע הנז' ע"ס אלול ע"ט לפמ"ה: הדוס הנ"ל גלב"ע בפסח תק"פ.

ונמצא השטר הנ"ל אצלו שבעת שחלקה אלמנתו עם יורשי הבעל הוציאה פרו' השטרות לפני סובדי"ץ ופנקסו את פולם וזה מפלגן. ונטלה האלמנה כל השטרות לחלקה כי היורשים מסאלי.

ונסתלקו בקרקע שיש לנפטר בסאלי ומאז והאל' הנז' מחזקת במשפונה הנז' ואוכלת פירוטיה הן היום איבע שהיה יצחק יתו' רי"ע הנ"ל מדבר עם ר' יוסף ו' מאמאן שהיה שכן עם האלמנה הנז' ע"ע איזה ספרים של אביו שנשארו ביד האל' הנז' מןפקדים מחיי בעלה אם ראה מהם העד הנז' פלום.

ובתוף הדברים הגיד לו העד הנז' שיום אחד הוציאה האל' הנז' פרו' שטרות של הבעל לפני העד הנז' לראות לה איזה שטר שהיתה צריכה. וכו' לידו השטר הנ"ל וקראו וא"ל שט"ז אינו שלך שפבר גמסר ליתומי רי"ע פאריינטי.

מיד חטפה האלמנה השטר מידו ולא הניחתו לגמור קריאתו ונתפרכמו פניה ואמרה לו אין זה רי"ע פאריינטי של העיר הזאת של עיר אחרת הוא. עכס"ע העד הנז'.

וע"ז עמד לפני הרי"ץ הנז' צונח פכרוכיאי שהאלמנה הנז' אכלתו והממתו שפמה מנכסי אביו ואמו נשארו בידה והכחיזה אותם. כי בעלה היה אהוב לאביו והאלמנה אהובה לאמו.

וכל יש ליתו' ואמה ניסן בידם. והם לא ידעו אתה מאומה וכשנלב"ע אמם שאלו לאל' הנז' אם יש משלהם בידה ואמרה לא.

ואיך שהיה תבע יצחק הנז' שתוציא האל' השטר הנז' שראה העד הנז'. ושלחתי לה שליח בד"ץ להוציא השטר ולא רצתה ואחר עמל וטורח הוציאה אותו והוכא לידי ע"י ר"ח טולידאנו ואמר שהיא טוענת שפמו שנה קודם פטירת בעלה החזיר ליד אם היתו' דמי השטר הנז' ונטל את שלו לעצמו והתחיל להגנות והיא אחריו: ואחר ההתבוננות בדבר נראה שחייבת האלמנה להחזיר השטר הנז' ליצחק הנז' ויבד יחזיק במשכו' הנז' וגם חייבת להחזיר כל הפירות שאכלה שהרי לפנינו גלוי שמסר הבעל השטר ליתומים.

ואין פתוב שחזרו היתו' והקנו לו ולטעון דשמא שלא להשביע הבעל את עצמו פתב שנמסר ליתו' וכההיא דסי' ס"ה סכ"ב במי שמת ונמצא בא' משטרותיו מפתב ידו שטר זה תציו לפלוני דאין לאותו פלוני חלק בו דאימור שלא להשביע את עצמו פתב כן.

ליכא למימר. דשאני הכא שקנו מידו וגם פתוב בו שהודה שקיבל מנ"י שבידו הסף כ"ב מתקאלים מראש חדש ניסן שעבר סימן בתוה סי' ואין אדם עשוי לשקר בכל זה לשלא להשביע וגם שאין לובנים ולדעת הסמ"ע סי' פ"ה סק"ל לשלא להשביע את היורשים לא חיישינו: ועוד שהרי פתוב ע"ג השטר פרעונות שגבתה אם היתומים מהפירות באופן שמכל צד לא שייך לטעון פאן טענת שלא להשביע: גם לטעון שמא שטר קנייה מהיתו' אחר שגדלו היה לו ואבד ליכא למי' שקל עצמם של הרמב"ם ומר"ן ז"ל בסי' ס"ו סי"א.

שפתבו שנאמן לענין קנייתו נראה שאינו אלא משום שפינן שהשטר בידו ואי בעי אמר מתחלה היה שלו אלא שפתבו ע"ש לוי שלא להשביע את עצמו דאל"ך למה לא נמצא השטר ביד לוי שחשש נפילה רחוק הוא.

ואם אינו רחוק איכא למי' מדלא איזדהר ש"מ שטרא פריעה הוא. להכי נאמן ג"כ לו' שהיה של לוי באמת והוא הקנהו לו.

ושטר קנייה היה לו ואבד. משא"ך הכא שהרי לפנינו גלוי שמתחלה היה הממון שלו ואחר כך הוציאו מרשותו והקנהו ליתו' שהיו מעותיהם בידו והיה אפוט' להם ונעשה זה כשטר שנמצא ביד האפוט' לזכות היתו' שלא יעלה על הדעת לומר שיוכל לטעון שחזר וזכה בו אפוט' מאת היתו' כשגדלו.

משום דאל"ך למה לא נמצא ביד היתו' דמה יעשו היתומים האומללים והוא העלים מהם ולא ידעו בשפכה ובקומה. לא מתחלה כשנטל מממנם והקנה להם.

ולא אחר כך כשהחזיר להם מעותיהם וטפי איכא למימר שעדיין לזכותם שהרי אין יציאתו מתחת ידו מגרעת כח היתו' כלל. ודמא לההיא דהרא"ש דסי' ס"א סס"ט דמשום דאין יציאתו מתחת ידו מגרעת כח הקהל שהרי רגילות הוא לכתוב ע"ש היחיד אעפ"י שהוא פתוב על שמו אינו נאמן לומר שלו הוא שהקנו אותו לו הקהל בכת' ומסירה או שלו היה הממון מתחלה אלא שכתב לבסוף שהוא משל הקהל שלא להשביע את עצמו שיותר יש לסמוך על הרגילות וכמ"ש הסמ"ע שם ע"ש.

וכ"ש פאן שגלוי לפנינו סבת יציאתו מתחת ידו משום שהיה אפוט' שלהם ונטל מממנם שלא מדעתם והקנה להם ולא החזיר להם כשהחזיר להם את ממנם דפשיטא שיותר יש לומר שעדיין לזכותם ממה שנאמר שחזרו היתומים והקנו לו ושטר הקניה היה לו.

שאם באמת שטר קניה היה לו. היה לו לכותבו סמוך לשטר הקנאה שהקנהו ליתומים ולא לכתוב במקום אחר.

ועוד דבכי הא שיש שטר הקנאה ליתומים. וכשיצא השטר ימצא לזכות היתו' ואין מקום לגרע פתם במה שאין יוצא מתחת ידם איכא למימר שפיר דאי איתא דהדר וזבניה מינייהו הנה מיוזדהר בשטרותיה כדאמרי' גבי מחאה דכיון דרגילות הוא שישמע דחברך חברא אית ליה אי איתא דקנה הנה מיוזדהר בשטרותיה וה"ן פינן דרגילות הוא שישמא שטרותיה היתומים

תחת יד האפוט' אי איתא דקנה הנה מינדהר בשטרך ומה גם שרגילות גם פן לכתוב המסירה סמוך לשטר ומה גם בזה שהמסי' שלו להם פתב סמוך לשטר ואיה המסירה שלהם לא יכתוב במ"א וקרוב אדם אצל עצמו ואי איתא הנה ליה למינדהר ביה.

ועי' סי' ס"ה ס"ד אם יטענו היורשים וכו' אבל אנן לא טענינו להו ובש"ף שאין דרף להלוות מעות על שטרות שלא יוכל לגבותם ע"ש. וכ"ש בזה שהאלמנה טוענת שחזר ונכה הבעל לעצמו מאליו פי החזיר לאמם הסף שבשטר שהרי היא מודה שלא נכה בו בכתיבה ומסירה שיוכל לגבות בו דפשיטא שלא נכה פלום.

אפילו אם יהיה כדבריה דאומיות אין נקנין אלא בכתי' ומסי'. וכ"ש שטענתה מעיקרא אין לה רגלים.

כיון שהיה אפוט' ונטל מממונם שלא מדעתם ורגלים מוכיחות יש שמפני שהיה אפוט' להם וכל שטרותיהם בידו נשאר זה בידו. ושאני התם דנאמניו לטעון שלקחו למשכון משום דאבוהו אדם דעלמא שיש רגלים לטענתם ממה שהיה השטר ביד אביהם ולא ביד בעליו.

וכ"ש כשנצרך בכאן עדות העד שפשוטו ומצא וא"ל שטר זה אינו שלה והוא של יתו' פהרי"ף נתפרכמו פניה ואמרה לו רי"פ אחר הוא מסאלי שמזה אכן נודע הדבר שבגזילה החזיקה האל' בשל היתו' אחר מות בעלה להיות שיצעה שאין ליתו' ידיעה מזה.

ולכן נראה לענ"ד שצריכה האל' להחזיר השטר ליתו' ויחזיקו היתומים במשכונתם מכאן ואילך וגם צריכה להחזיר כל הפירות שאכלה לשעבר מיום פטירת הבעל עספ"א שהרי היא מודה שפכח השטר אכלה ונמצאת זכות השטר בטילה וצריכה להחזיר קרקע ופירות וכמ"ש ס' קמ"ו ס"ט.

זהו הנלע"ד וצווי"מ. הקטן יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל הד"א שאחר שזיפה ההדו' המשכונ' הנז' ליתמי רי"ע הנ"ב בקנין ואין פתוב עוד שחזר ונכה בה מירשיו של הרי"ע הנ"ב הגם שהחזיקה אל' הדו' הנז'.

זה פמה במשכונ' הנז'. לא תועיל לה החזקה שהרי גלוי שהדו' הנז' היה אפוט' יתמי רי"ע הנז' ואחר שננתברר שבעד נכסי יתמי רי"ע שהיו בידו מסר להם המשכונ' שוב אין לו חזקה במשכונ' הנז' דקי"ל אפוט' אין לו חזקה ולשלא להשביע לא שייך בנד"ז שהרי מבואר ב"ג שנטל כו"ך מנ"י שבידו ובעד מסר להם המשכונ' הנז' גם מה שמתהפכת בטענתה אל' הדו' שלפני שנה שנלב"ע בעלה והחזיר קרן המשכונ' לאל' רי"ע שגר בפיה שהרי פתוב ע"ג שט"מ פירעון שכ' המש' סוף אלול ע"ט ביד אל' רי"ע.

ואם כדבריה נמצא מניסן ע"ט פבר חזרה המשכונ' לבעלה שהרי בניסן פש"ר נלב"ע בעלה ומה נשאר לאל' רי"ע לגבות שכי' בסוף אלול ע"ט אין זה כ"א הבל ורעות רוח באופן נר' לענ"ד שהדין ד"א שהמש' בחזקת היתו' מאז ועד עתה וכמ"ש החכם הפוסק נר"ו מכל הטעמים הנ"ל וצווי"מ מדרכי בירדוגו ס"ט חזרו המזכרים בעד האל' הנ"ב וטענו שיש להם לבקר שאחר פטי' הבעל הנ"ב היתה האל' אוכלת פירות המשכונ' הנ"ב בפני אם היתומים הנז' והיא שותקת.

ואם איתא שלא זכה הבעל איך תניח אמם לאלמנה לאכול פירות המשכו' והיא פבר יש לה ידיעה שהמש' של בניה ואם נאמר שמפני שהיתה רעוטה ומסתרת נכסיה ונכסי תומיה אצלה שלא ירגיש יצחק בנה הנז' ואת הכל יקח לכף היתה מניחתה לגבות.

הרואה נראה שאין המש' שלה ולא של היתומים ובינה לבינה היתה פורעת לה. א"כ איך פנקסה האלמנה שטר זה בפנקס העזבון ונטלו פנגדו יורשי הבעל.

וע"ז אני אומר שאפילו יבררו זה שהיתה האלמנה גובה פירות המשכו' בחיי גאמילא אם היתו' אין מנה ראיה וכמו שהשיבו הם עצמם שמה שפנקסה האל' השטר היה אחר פטירת גאמילא ואימור שבחיי גאמילא היתה גובה ופורעת לה בינה לבינה ואחר פטירת גאמילא אז הכחידה מהיתו' והחזיקה בה בגזילה וכשפאו היורשים לחלוק עמה ונכנית כב' אשנת שאם תגלה להם שאינה שלה ירגישו יתומי גאמילא ותתפס פגנב.

ואם לא תגלה הרי היורשים רואין שהיא אוכלת פירות ומוכרח שיטלו פנגדה לכף היתה מוכרחת לומר שהיא של הבעל כמו שהיו מעשיה מוכיחין ואין זה אין אדם חוטא ולא לו שהיורשים לא דקדקו עמה יפה לפי שהם קרוביה ואביה ואחיה אחד מהיורשים אלא שאמרו לה לפנקס מה שברשותה וליטול אותו בעד חלקה.

והם יטלו מה שבסאלי יע"א: ועוד נראה שאפילו יבררו פן. וגם נאמר שלא היתה פורעת לזאמילא פלום.

מ"מ עכ"פ אין שום הוכחה שנמסר השטר לא לבעלה ולא לה. ואדרבא ידים מוכיחות יש שלא נמסר וכמש"ל.

וכמו שמודה האל' עצמה שאומרת שהבעל חזר ונתן דמי המשכו' לאם היתומים וזכה במשכו' לעצמו שהשטר תחת ידו והאם בנדאי לא מסרה לו פלום שאין לה פח למסור כי לא היתה אפוט' לבניה.

ומה גם שהיו גדולים בפטירת הדוס וכל שלא היתה מסי' לבעל הרי השטר לזכות היתומים דאותיות אין נקנין אלא בכתיבה ומסירה ונהרי מה שנתן לאם היתומים כמלנה ע"פ והשטר מיהת עדיין לזכות היתו' הוא ופירותיו.

ונהרי זה פטוענת שבעלה לקח שטר זה של היתו' למשכון בעד מה שהלנה לאמם. ע"ד לאכול פירות המשכונה בשכר מעותיו דפשיטא דאין טענתה פלום שאיך יפסידו היתומים שטרם בשביל מה שהלנה לאמם שמספיקא לית לן למימר שמא לצורך מזונותיהם לותה.

ואפי' את"ל לצורך מזונותיהם שמא חזרה ופרעה לו או שסמוך לפטירתו פרעה לאלמנה מה שלנתה מבעלה ואפי' לא פרעה סו"ס באיזה פח תזכה האל' בשטר המש' ובאיזה פח תאכל פירות.

ומיד מי קנתה שתזכה לא בקרן ולא בפירות שאפי' אמם הרי האל' מודה וגם ידים מוכיחות יש שלא הקנית פלום לא לבעלה ולא לה. וכי בשביל שהיה השטר כבוש תחת ידה ותחת יד בעלה ודימו בדעתם היא או בעלה שיצא זה בזה פן יהיה באמת שיזכו

ותפקע זכות היתומים מהשטר: וכעין זה הביא הרב"י סי' ס"ה בשם הרשב"א ז"ל וז"ל
שאלת ראובן ושמעון היו חייבים ללאה אדם א' מנה בשטר משכנו' על פנים א'.

לימים נפטרה לאה ורו"ש ויורשי שמעון מצאו שט"ז בין שטרות אביהם. ותבעו מחצית
המנה מיורשי ראובן שאמרו שפרעו אביהם: תשובה אין בדברי בני שמעון ממש.

נדא שאפילו פרע שמעון כל החוב לאמו. ואמו מקרה לו שטר החוב ומסרה לו השטר
הא קי"ל אותיות אין נקנין במסירה וכן אם נתנתו לו במתנה ואם פרעו שמעון בלא
שתמכרנו לו אמו הו"ל פורע חובו של חבירו שלא מדעתו והניח מעותיו על קרן הצבי
ולא עוד אלא אפילו אמר לו ראובן לה פרע ואני אשלם לה חזר מה שנתחייב ראובן
בכה מלנה ע"פ ואינו גובה מהיורשים אא"ך הנה מלנה שלא הגיע זמנה ע"ך.

ומינה נד"ז שרוצה האלמנה להחזיק במשכונה להוציאה מרשות היתו' בטענה שפרע
בעלה לאדם או להם דמי המשכנו' ונשאר השטר בידו ונזה לעצמו ואפילו מסירה ליכא.
דפשיטא דאין טענתה פלום ועדיין השטר לזכות היתו' ואם נתן פלום לאדם אינה אלא
מלנה ע"פ.

ואם אכלה היא ובעלה שום פירות מהמש' בעד פן. רבית קצוצה הם וחיבין להחזיר
הקרע ופי' וכמ"ש: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן כ"ט.

תשובה בענין אשה שמחלה בכתי' ע"י שהיה בעלה מפה אותה ונתנה לו רשות לקדש
אחרת ואחר כך חזרה בה. ידי"ן החכם כההרי"ע ו' שטרית נר"ו ראיתי את דבריך בענין
הבעל עם אשתו הנ"ב ולא מצאתי שום טענה בפי האשה שמחמתה תתבטל המחילה
שהמציאו לפנינו קרובי הבעל קב"ע שפתיב בה שהיתה ברצון נפשה והשלמת דעתה
בלי זכר שום אונס וכפייה ושגגה שבעולם מחילה גמורה מחילת שמים ומחילת הבריות.

מחילה דלא למהדר מינה לעלמין ודלא להשנאה מינה לדרי דרין ולא נשאר על הבעל
הנז'. כ"א דוקא שייביא לה גט פרישות בט"ו לחשון.

וגם פתוב בה ומעתה ומעכשיו נתנה לו רשות גמורה לילה ולישא אשה אחרת בכל מקום
שירצה. והמחילה הזאת היא ככל המחילות הנהוגות בקרב ישראל.

ולית מאן דיפקינה שהיא אליבא דכל הפוסקים ע"כ וחתום כהר"י ביבאס. וכהר' אפרים
צולטאן.

ועוד חזרו וישנו בדחמ"י הואלנו לבאר שהודית האשה עייסא הנ"ל הו"ג שקיבלה כל
בלאותיה הקיימין ולא נשאר על הבעל שום דין ודברים כלל כ"א דוקא נתינת הגט בזמן
הנ"ל וחתומים כהרי"ב הנז' והר' מימון אזולאי.

שמה שפתיבת שאחר המחילה שהלה הבעל לקדש אשה אחרת היתה צועקת אנה בלאה
ובדין תורה חתא יעמל מעאיי די הנוא סרע. אנה האדירה למחילה די עמלתו גיר פופת
מן אדרב די פאן דרבי האדירה מא הניא גיר באונס.

ע"ך דבריך. וכן בקבלת עדות ששלחת פתוב שאחר כמו חצי שעה מהמחילה קאם מסעוד
וקידש וקבל מה יעטי לקידושין פאנת מראת מסעוד כא תעייט ותקול אנה בלאה ובדין
תורה מא כא נסמחלוסי פל פתובה דיאלאי.

אָנא מאַזאַלאַ סגירא ורשות דייאלי פיינד בוי וכו' ע"ך. ומה יועילו ערעוּרִיה אחר שְפָכֶר
מְחִילָה וְהִלְכוּ כָּל אֶחָד לְדַרְכּוֹ וְשָׁהוּ כְּמוֹ חֲצֵי שְׁעָה וְאח"ך כְּשֶׁרָאֲתָה שְׁהִלָּה לְקַדֵּשׁ אֶז
עֲרַעְרָה.

ואין זה כ"א חזרה שחזרה בה. ולא כל הימנה לחזור.

אָמַת שְׁאֵם חֲזָרָה בְּתוֹךְ פְּדֵי דִיבּוּר חֲזָרָתָה חֲזָרָה אֲבָל לְאַחַר פְּדֵי דִיבּוּר וּכ"ש לְאַחַר כְּמוֹ
חֲצֵי שְׁעָה וְכָל א' לְדַרְכּוֹ פְּנֵה וְנִפְסַק הַחוּט וְנִגְמַר הָעֲנִינְך וְלֹא נִשְׁאַרוּ עֲסוּקִים בְּאוֹתוֹ עֲנִינְך
כָּלֵל אֵין חֲזָרָתָה כְּלוּם: גַּם מֵה שְׁנִזְנֹפֶר בְּדַבְרֵיה שְׁהִיָּתָה אוֹמֶרֶת הָאִשָּׁה שְׁבֹאֲנוֹס הִיָּתָה
הַמְחִילָה פְּנֹפֶת מִן דְּרִיב דֵי פֶאן יְדַרְבְּנֵי ע"ך.

הַרִי כְּבָר נִתְבָּאָר בְּדַבְרֵיה לְמַעְלָה מִזֶּה שְׁהִסְפָּאוֹת הִיוּ בְּלִילָה וְהַמְחִי' הִיָּתָה פְּסֻבָּאָח שְׁלֵא
הִיוּ הַפָּאוֹת. וְאַף שְׁנִזְנֹפֶר שְׁהִפְחִידָה שְׁיַחְזוֹר וְיִכָּה אוֹתָה מְכָל מְקוּם אֵין זֶה אֲנוֹס הַמְבַטֵּל
הַמְחִילָה דְדוֹקָא אֵם הַפְּחִידָה שְׁאֵם לֹא תִמְחַוֵּל שְׁיִכָּה אוֹתָה עוֹד כְּמוֹ אֲתִמּוּל אֵיפְשֶׁר שְׁיִקְרָא
זֶה אֲנוֹס אֲבָל אֵם הַפְּחִידָה שְׁאֵם לֹא תִחְזוֹר שְׁיִכָּה אוֹתָה וְלֹא רְצָתָה לְחֲזוֹר.

וּמַעֲצָמָה אֲמָרָה שְׁהִיא מוֹחֵלֶת בְּכַתְנוּבָה וְיִנְיַחָה מִלְחֲזוֹר אֵין זֶה אֲנוֹס כָּלֵל עַל הַמְחִילָה.
וְעוֹד שְׁבִקְבָלֶת עֲדוּת לֹא נִזְכָּר זֶה בְּדַבְרֵי הָאִשָּׁה כָּלֵל וְלֹא נִזְכָּר כ"א שְׁהִיָּתָה אוֹמֶרֶת אָנָּא
מֵאֲזַאֲלָא סגירא ורשות דייאלי פיינד בוי ע"ך.

וְעוֹד דְּנִדּוֹן זֶה שְׁמֵרְדָה בְּבַעֲלָה וְלֹא רְצָתָה לְחֲזוֹר וְהִיָּה בְּדִין לְהַתְרוֹת בָּהּ וְאֵם לֹא רְצָתָה
לְחֲזוֹר שְׁתֵּאבֵּד כְּתוּבָתָה וְאֵין לָהּ גִּט לְעוֹלָם וְהוֹתוּכּוֹ שְׁתִּמְחַוֵּל בְּכַתְנוּבָה וְיִתֵּן לָהּ גִּט אֵין
מְחִילָה זֶה כָּלֵל הַמְחִילוֹת דְּבִאֲנוֹס לְחוּד סְגִי לְבַטּוּלָה אֲלֵא שְׁצָרִיה מוֹדְעָא וְאֲנוֹס וְזֶה בְּלֵא
זֶה לֹא סְגִי דְבִהִיא הִנָּאָה שְׁנִתְרַצָּה הַבַּעַל לְתַת לָהּ גִּט גְּמָרָה וּמְחִילָה: אָמַת שְׁמָה שְׁטַעֲנָה
שְׁהִיא עַד יֵין קִטְנָה יִתְבָּרַר הַדְּבָר בְּעֲדִים אֵם אָמַת שְׁעֲדִיין הִיא קִטְנָה פְּחוֹת מִבֵּת י"ב אֵין
מְחִילָתָה כְּלוּם.

וְאֵם הִיא בֵּת י"ב וְיוֹם א' וְהִבִּיאָה ב' שְׁעָרוֹת מְחִילָתָה מְחִילָה. וְעַל הָאִשָּׁה הַרוּצָה לְבַטֵּל
הַמְחִילָה וְלִהְיוֹצִיא הַכְּתוּבָה מִהַבַּעַל לְהִבִּיא רֵאִיָּה שְׁעֲדִיין הִיא פְּחוֹתָה מִבֵּת י"ב: יַעֲקֹב
בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֹא"א הֶרֶב יְקוּתִיאַל זַצ"ל סִימֵן ל'.

ה"ר אַבְרָהָם ו' ג'נו הִיָּה תוֹשֵׁב צְפָרוֹ. וְשֵׁם נִשָּׂא אֶת אִשְׁתּוֹ הָא' יְתוּמַת הַר' יְהוּדָה ו' פּוֹנִיָּשׁ.
וְכַתוּב בְּכַתְוֵן בּוֹה"ל. וְדָא נְדוֹ' דְּהַנְעֵלֶת לִיָּה עִם נִפְשָׁה שְׁהַעֲנִיק לָהּ הַנְּבוֹן מִשָּׁה אֲלִבָּאז
אֲדַעֲתָא לְזִכּוֹת בִּירְוִשְׁתָּה סֵךְ אֲלָפִים אוֹקִיּוֹת מִמַּט' מְלָכוֹת פָּאס דְּבַצ"י ע"י וְתוֹס' א' וּמְתַנָּה
א' הו"ל ב"ה ד' מִהֶמַּט' הַנּוֹ'.

ע"ך.

וְאַחַר יָמִים עָקְרוּ דִירְתֵם הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה הַנּוֹ' וְכֹאֵו וְנִתְיַשְׁבוּ בְּמַחְזוֹ"ק. וְשָׁהוּ כְּאֵן זֶה כְּפָה
שְׁנִים.

עַד הַיּוֹם שְׁנִלְב"ע הָאִשָּׁה הַנּוֹ' וְאַחֲרֵיהּ בְּעֵלָה הַנּוֹ'. וְהָאִשָּׁה לֹא הִנְיַחָה זַש"ק עִם בְּעֵלָה
הַנּוֹ' וְיוֹרְשִׁיָּהּ הוּא בֶּן אַחִיָּה הַדָּר מֵאֵז וְע"ע בְּצַפְרוֹ.

כי אחיה עצמו נודע שמת קודם לה בעיר הנז' ברוח שעברה לתפ"ץ שהוא מת יום ה' ח"י לחשוון שעבר. והיא מתה ביום ו' שאחריו.

והנה משפט ירושת הירוש הנז' כפי תקנת המגן שעדיין נהוגה עוד היום בצפ"ר אם לא היה אחר שהעניק לה הנז' ידוע הוא שיתחלקו הנכסים ליו"ד חלקים. לפי שאברהם הנז' נשא בכאן אשה ב' על אשתו הנז' ונשארה אחריו.

ובמות הא' בתיי הבעל זוכים יורשי הא' בד' חלקים. והששה חלקים נחלקים לחצאין. ג' חלקים לב'. וג' חלקים לבעל ויורשיו.

ונה אם היה יורש הא' מתאבל כגון אביה ואמה ואחיה. אבל יורש שאינו מתאבל כגון בן אחיה וכנד"ז.

נר' שנגרע מהד"ח של חלקו שלישי. כשם שהיה נגרע לו שלישי מהמחצית בהיותה אחת לבד ויתחלקו הנכסים לס'.

יו"ד לירוש הא'. ומ"ד יתחלקו בין הב' ויורשי הבעל.

כ"ב לכל א'. אף בנד"ז שיש פאן מעניק איש נכרי והוא הירוש כפה"ת.

ומה גם שפתיב בכחן' בפ"י שהעניק לה אדעתא לזכות בירושיתה. ויש להסתפק אם צריך להשגיח תחי' בירוש מה"ד.

מי הוא.

אם הוא מתאבל או אינו מתאבל. ומה שראוי לירוש הירוש.

הוא שיטול המעניק. או שאין להשגיח בזה אלא שלעולם יטול מחצית בהיותה א' או ד' ושלא בהיותם ב': ולכאורה נר' בצד ב'.

שלא חילקו בירושיה בין מתאבל לשאינו מתאבל אלא כשהירושים עצמם הם הזוכים מצד התקנה ולא מצד שהעניקו. אבל לגבי המעניק שזוכה מכם הענקתו שע"ד כן נתן ממונו שישווב לו במות האשה מה שהיה ראוי לשוב לירושיה.

נר' שלא השגיחו בזה על הירוש מי יהיה להיות המעניק כמוהו אלא שלעולם יטול המעניק המחצית או ד"ח בירוש המתאבל שפיון שמצד הענקתו הוא יורש. לעולם ה"ה כמתאבל.

אלא שיש להזכיר עוד בצד א'. שהרי בעיקר ירושת המעניק.

יש מחלוקת בין אבותינו ורבותינו ז"ל. שי"א שאחר שעיקר תקנת המעניק לא נזכרה אלא בתקנת תול' שהביא הטור סי' קי"ח ולא נאמרה כ"א על חצי הגדוניה.

ע"ש.

ומשום שורה טבוח וכו' גם לתקנת קאסטיליא שנסמכו על תקנת תול'טולא כן הוא שאין זכות למעניק כ"א בחצי הגדוניה. והנשאר לתשלום מחצית כל הנכסים הנמצאים לבעל יטלו יורשי האשה ולא המעניק.

ובזה לבד ייפו פח המעניק לתקנת קאסטיליניא שאפילו נאבדה הנדונייא יטול פדי סף מחציתה ממחצית העזבון שנוטלין היורשים. דאלו לתק' טוליטולא אם נאבדה אין למעניק פלום מנכסי הבעל: אלא שחלקו על סברה זו רבים וגדולים נכתבו דלתק' קאסטיליניא דין המעניק פדין היורש לגמרי וכשם שהיורש חולק בפל.

פך המעניק. פשם שלתקנת טוליט' דין המעניק פדין היורש שפולן אין חולקים אלא בגדו' הקנימת.

וכן מוכח להדייא בתשו' שאלה למהר"ס אב"ד ומקר"י עזריאל. וכינון שאפ' להשוות המעניק ליורש לגמרי בפלוגתא מתנייא.

הבו דלא לוסוף ולו' שלעולם יהיה דינו כיוורש המתאבל. אלא שבכ"ז יהיה עומד במקום היורש שיהיה.

אם מתאבל ה"ה כמוהו ואם אינו מתאבל ה"ה כמוהו. ולפי"ז אם היו היורשים ב'.

אח שהוא מתאבל וכן אח שאינו מתאבל. יטול המעניק ג"כ מה שהיו ראויים ליטול שניהם לדעת האו' שפשיש מתאבל ושאינו מתאבל נתניפה פח שאינו מתאבל ונוטל כמתאבל גם המעניק יטול חלקו מןשלהם ולדעת האומרים שהמתאבל יטול חלקו הראוי. ושאינו מתאבל לא יטול כ"א חלקו פחות שלישי. גם המעניק פן יטול כמו שהיו נוטלים שניהם.

פגון אם היה העזבון ששים שהיה נוטל המתאבל ט"ו. ושאינו מתאבל יו"ד.

יטול המעניק כ"ה והבעל ל"ה: ומזה יוצא לנו שלפי התק' שנתחדשה בינינו במחז"ק שלעולם אין ליורשי האשה כ"א הנשאר קיים מגדו'. זולת אם הם אביה ואחיה.

שאלו לבד נוטלין כל סף הנדו' שהכניסה אחר הפחת הנזהוג בגירושין אפ' נאבדה הנדו'. לפי"ז ג"כ פשבא המעניק ליטול מה שראוי ליורש צריף לראות מי הוא היורש שלפנינו שהיה ראוי לזכות אם הוא אביה ואחיה נותנין למעניק כל סף הנדו'.

ואם הוא פן אחיה וכנד"ז נותנין למעניק מה שהיה ראוי לו שהוא מה שנשאר קיים מהנדו' לבד. ואם לא נשאר פלום אין לו פלום: אלא שיש עוד ספק גדול בגדו' שלפנינו לפי שהבעל והאשה הנז' נישאו בצפרו ע"ד תקנת נ"ן.

והיורש והמעניק עדיין הם בצפרו. והבעל והאשה לבד באו למחז'.

ונתנישבו בכאן. ויש להסתפק אם ע"י התק' שנתחדשה בינינו במחז' אחר שבאו הבעל והאשה ונתנישבו בכאן נפקעת זכות היורש או המעניק.

אעפ"י שהוא במקום אחר שלא קי' תקנתינו. או לא: ולכאורה נר' פשוט דאינה נפקעת שאין פח ב"ד יפה להפקיר ולהפקיע אלא ממון של בני עירם שרשאים לתמן ולגדור עליהם פפי ראות עיניהם פינון שקבלום עליהם.

ולא ממון של בני עיר אחרת. ומה גם לגבי המעניק שנתן ממנו בתנאי גמור ע"ד לירש פפי תקנת נ"ן ונתחייב הבעל בקנין בשעת הכתו' ושעבד נכסיו שו"ש להתנהג בהם

כפה"ת ההיא: אלא שנר' עוד שנה הנה אמת אם היתה התק' שנתחדשה בינינו נוהגת
קודם שבאו הבעל ואשתו למחז'.

ואח"ך באו הבעל ואשתו ונשארו היורשים או המעניק במקומם. שלזה נדאי אין ביאתם
גורמת להפקיע זכות היורש או המעניק שבעיר אחרת.

או אפי' זכות עצמם. עי' בתשו' מהרי"ט ח"ב סי' מ"ח.

אבל בכגון נד"ז שאחר שבאו לכאן אז נתחדשה התק' והוכרזה וקבלוה עליהם כל בני
העיר הרי זה פאלוהספימו ביניהם הבעל והאשה ובטלו תנאי הפתו' שביניהם. וחדשו
תנאים להפקיע זכות היורש או המעניק שמבואר בתקנה ש"ש ס"ה שמעשיהם קנימים
אם תהיה שם מצ"ח אעפ"י שלא היתה שם מציאות הקרוב שמפקיעין זכותו.

ודק' הרב מהר"מ שירירו ו"ל הביא דבריו הרב מהריב"ץ ו"ל דמדקא' בתקנה דמצ"ח
סגי בכולהו נשים שיודו מחי' לבעל להפקיע יד הזולת שיש לו זכות בירושתו. משמע
דהפל מסור ביד החכם לבטלו.

ואפי' יהיה פתוב בתנאים שעמ"ך העניק לה הנדו' מדקא' בכולהו נשים. עכ"ד.

וסיים מהריב"ץ וכן המנהג. ונד"ז שנתחדשה התק' ע"י ב"ד שבעיר והוכרזה וקבלוה
עליהם הבעל ואשתו מפלל בני העיר הרי כאן מחי' ובטול תנאים במציאות כל חכמי
העיר מחי' ברי ומחילה פרהסיא.

אלא שנר' שעל כל פנים מידי ספק לא יצאנו. דנד"ז שהתנה המעניק בפ' על דעת לזכות
בירושתה ונתחייב הבעל בכחן' בשעבוד נכסיו להתנהג כן שנמצא שיש לפנינו חיוב
גמור לזכות המעניק.

דהתקנה לא דיברה אלא במוחלת להדיא שנתרצו ביניהם הבעל ואשתו ובטלו. ולא
בכגון זה שב"ד שבעירם חייבום להתנהג כן.

ומה גם שע"ד מהרמ"ס הקשה חכם גדול מחכמי הדור שלפנינו ו"ל מהר"ר משה
מאימראן זלה"ה. ונ"ל ודבר תימה הוא.

אף מצאו להפקיע זכותו פיון דלא העניק לה אלא בתנאי והדיוק אינו מוכרח דמ"ש
בכולהו נשים אינו אלא לאפוקי מהחילוק שנזכר בתק' הא'. ולא דיברו כאן אלא בזוכים
מפח ירושה אלא שלפי דברי הרב כף תיקנו שכל המעניק ע"ד כן מעניק.

וכמו אם היו על הבעל חובות שאין למעניק פלום. עכ"ל.

דפח"ח.

וא"כ פשיטא דבנד"ז יכול המעניק לטעון ע"ד שיתרצו וימחלו זל"ז קבלתי. ע"ד שימחלו
בע"ך עפ"י תקנת ב"ד שבעיר לא קבלתי.

ואין להפקיע זכות המעניק הנותן הנדו' ששטר כתו' בידו קרא בחיל שע"ד לזכות
בירושתה נתן כ"א בראיה ברוחה. ואין לו דאדרבא הבעל יורש מה"ת והוא המוחזק
וכמ"ש הרא"ש על תקנת מולי"נא.

דְּזֶה הָיָה אֲמַת לְגַבֵּי יוֹרֵשׁ הַבָּא לְיִרְשׁ מֵהֶתֶק' וְלֹא בְּכַגּוֹן זֶה הַמַּעֲנִיק שָׁפָא לְיִטְוֹל מֵה"ד
עפ"י תנאו. ועי' בתש"ו מהרי"ט ח"ב סי' מ"ח דְּבָרִים מְסַכְּמִים לְזֶה ע"ש: גַּם אֵין לְהַפְקִיעַ
זְכוּת הַמַּעֲנִיק בְּנִד"ז מִדֶּק' לְשׁוֹן תֶּק' טוֹלִיטו' שֶׁהֵבִיא הָרֵא"ש וְהַטּוֹר שֶׁפָּתְבוּ.

הָיָה לְאִשָּׁה אִם בְּחַיִּים וְכו'. הָרֵי יַחְזֹר הַחֲצִי וְכו' לִנְד הָאֵם וְכו' וְלֹא יִרְשׁוּ יוֹרְשֵׁי הַבֵּת
וְתִשָּׂאֵר הָאֵם בְּלֹא כְּלוּם וְכו'.

דְּמִשְׁמַע דִּתֶּק' הַהַעֲנָקָה לֹא הָיְתָה אֲלֵא בְּמִתָּה הַבֵּת בְּחַיֵּי הַמַּעֲנִיק. דְּאִיכָּא שׁוֹרְף טְבוּחַם וְגו'
מִמֶּשׁ וְלֹא בְּמִתָּה הַבֵּת אַחַר מוֹת הַמַּעֲנִיק בְּחַיֵּי יוֹרְשָׁיו דְּלִיכָּא לֹא שׁוֹרְף וְלֹא עֵינִיָּה.

וְכִמוֹ שֶׁרְאִיתִי לְגִדּוֹל שֶׁדִּקְדַּק פֶּן. שֶׁבְּתִשׁוֹ מֵהֶרִי"ט סי' מ"ז מְבֹנָאָר דְּאָפִי לִתֶּק' טוֹלִי
יוֹרְשֵׁי הַמַּעֲנִיק בְּמִקּוּם הַמַּעֲנִיק עוֹמְדִים.

וְעוֹד פָּתַח שֶׁמֶשׁ שֶׁאֲפִילוֹ לֹא פָּתַח שֶׁמֶשׁ שַׁעַמ"ךְ הַעֲנִיק אֲלֵא שֶׁכָּתַב וְדָא נִדּו' דְּהַנְעֵלָה לִּיהִ
מִבֵּית פְּלוֹנִי דְּלֶהֱכִי כ"כ לו' דְּאִדְעָתָא דְּהִכִּי נָתַן שֶׁיִּירֵשׁ הַחֲצִי וְלֹא לְשֵׁם צְדָקָה. וְאִם מֵת
יוֹרְשָׁיו עוֹמְדִין בְּמִקּוּמוֹ.

ע"ש.

וכ"ש בנד"ז, שכ' בפ'י שֶׁהַעֲנִיק לָהּ אִדְעָתָא לְזַכּוֹת בִּירְוִשְׁתָּהּ שֶׁמֶן הַדִּין הוּא זֹכָה מִפְּתַח
תְּנָאוֹ וְלֹא מֵהֶתֶק'. דְּפִשִׁי דְּזָכָה הַמַּעֲנִיק לוֹ וְלִיּוֹרְשָׁיו אַחֲרָיו.

ובלא כ"ז אפ'י אִם הָיָה אֲמַת לִתֶּק' טוֹלִי שֶׁאֵין יוֹרְשֵׁי הַמַּעֲנִיק עוֹמְדִים בְּמִקּוּמוֹ אֵין רְאָיָה
מִזֶּה לִתֶּק' קאס'. שֶׁבְּזוֹ מִפּו' בָּהּ לְהַדְיָא שֶׁיּוֹרְשֵׁי הַמַּעֲנִיק עוֹמְדִים בְּמִקּוּמוֹ שֶׁכ"כ בִּתֶּק'
ש"ש ס"ג.

וְנ"ל בְּתַנָּאִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם צַד זְכוּת לְיּוֹרְשֵׁיהָ וְכו'. אוֹ לְמִי שֶׁהַעֲנִיק לָהּ הַנְּדוֹ' אוֹ לְיּוֹרְשָׁיו
אַחֲרָיו וְכו' ע"ך: הַעוֹלָה מִזֶּה שֶׁלְעַנְד"ן זַפְאִים יוֹרְשֵׁי הַמַּעֲנִיק הַנְּדוֹ' לְיִטְוֹל מְעַזְבוֹן הַבְּעַל
הַנְּדוֹ' כְּמוֹ שֶׁהָיָה רְאוּי לְיִטְוֹל הַיּוֹרֵשׁ שֶׁלְפָנֵינוּ לִתֶּק' נ"ן שֶׁהוּא בֶּן אַחִיָּה וְאֵינוֹ מִתְּאָבֵל.

וְהוּא י"ו מִשְׁשִׁים. וְאוֹלָם אִם הָיוּ הַנְּכֻסִים מְרֻבִּים שֶׁיֵּעֲלֶה לְמַעֲנִיק בָּהֶם כְּפִי הַחֲלֻקָּה הַנְּדוֹ'
יֹתֵר מִסֶּף הַנְּדוֹ' בְּפִתְן' שֶׁהוּא סֶף א' ק"י אַחַר פְּחַת שְׁלִישׁ וְשִׁתּוֹת.

אֵין לְמַעֲנִיק כ"א סֶף הַנְּדוֹ'. זֶהוּ הַנְּלַע"ד לְדוֹן בְּזֶה.

וצו"מ.

הַחו"פ מְכַנָּאָסָא יַע"א לְשֶׁבֶט יַפ"ה לַפּמ"ה. וְקַיִים.

מְרַדְכִי בִירְדוּגוֹ. יַעֲקֹב בִירְדוּגוֹ ס"ט סִימָן ל"א.

נְדָרְשָׁנוּ מֵאֵת הָאֵל' הַנ"ב אִם יֵשׁ זְכוּת לְיּוֹרְשֵׁי הַבְּעַל הַנ"ב בְּחֻזְקַת הַבֵּית וְהַעֲלִיָּה הַנ"ב אוֹ
לֹא. בְּיַעֲזֵן שֶׁהַקְּרָע הַנְּדוֹ' הָיָה מְמוֹשֵׁ' מִיַּד הַבְּעַל הַנְּדוֹ' מִקְדָּם קִדְמִיתָא.

וּפְדָתָהּ אוֹתוֹ הָאִשָּׁה הַנְּדוֹ' מִיַּד הַמְּשִׁ'. וְנִמְסְרוּ לָהּ הַשְּׁטָרוֹת.

וּבְשִׁטְרֵי הַמְּסִי' כְּתוּב שֶׁמְנַכְסֵי נְדוֹ' פְּדָתָהּ אוֹתָם. וְעוֹד חֲזָרָה הָאִשָּׁה וּמִשְׁפָּנָה אוֹתוֹ מִשְׁכּוֹ'
מִגּוֹ מִשְׁכּוֹ' בְּיַד כְּהֶרִי"ב בְּחֻב בְּעָלָהּ.

ושוב עמד כהרי"ב וירד לקרקעות הנז' בהורדת ב"ד בחוב אחר של הבעל הנז'. ואח"ך עמדה האשה וקנתה מאת כהרי"ב.

ובבשטר קנייתה כתוב שדמי המקנה היו ממעשה ידיה שפבר סילק עצמו בעלה מהם זה כמה וזיפה אותם לה ז"ג. ולזה טענה האשה שאין ליורשים זכות בקרקע הנז' שפבר נתחדשה תקנה בינינו שאם תבחר האל' ליטול נדו' ונ"מ שלה ולא תחלוק.

אין ליורשים ולא לבע"ח של הבעל ליטול בהם פלום. ותחילה עיינונו בשטר הסילוק שסילק הבעל עצמו ממע"י אשתו הנז' וז"ן נקש"מ מכלוף הנז' וסילק עצמו ממע"י אשתו מהיום הזה והלאה וזיפה אותם לה ז"ג בכל או"ה והיה זה בכ"ב לאלול תקס"ז לפ"ק ע"ך.

וראינו שהסילוק קיים אע"פ שבלשון זכיה אין אדם מקנה דבר שלב"ל וצריך שיזפה לה ידיה למעשיהן מ"מ בל' סילוק מהני דקי"ל אדם מסתלק מדשלב"ל בדבר שיש לו בו שייכות קצת וכמ"ש בא"ה סי' צ"ב ע"ש.

ומ"ש וזיפה לה וכו' פלומר שסילק עצמו בענין שתזפה שע"י שסילק עצמו הרי זיפה לה שהזכות שזיכו לו חז"ל זיפה לה ע"י הסילוק. ולענין טענת האשה נר' פשוט שטענתה טענה אפ"י מצד מה שזנכר בשטר המקנה שהיתה מאת כהרי"פ שהמקנה היה ממה שסגלה ממע"י שפבר זיפה לה הבעל.

וכ"ש מצד מה שכתוב בשטרי המסירות שזנכרו לה שטרי המשכונות הקדומים שהפדיון היה מנכסי ג'ונג'יתה. והוא שהנה בסי' פ"ה בא"ה כתב מר"ן וכן הבעל שזנתו מתנה לאשתו קרקע או מטלטלין קנתה ואין הבעל אוכל פירות וכו'.

בד"א שזנתו לה אחר שנשארה וכו' ואם מן הנשואין נתאלמנה או נתגרשה שלא מחמת מרדה נוטלת מתנה זו חוץ מפתנתה ע"ך. ובסי' צ' כתב מטלטלין שזנתו לה משלו דינו שנה לנצ"ב וכו': ולכאורה קשה דבסי' פ"ה מוכח דעדיפי אפ"י מנכסי מלוג דבנ"מ אוכל פירות ובאלו אינו אוכל.

וכבר הקשה זה בח"מ ותי' דבסי' צ' מיירי בשלא נתן לה לגמרי אלא הכניס לה שום וכו' ונר' דהיינו בגוונא דכתב מר"ן בח"מ סי' צ"ז וכן מה שפסק לה הבעל בשעת נישואין וכו' דמוכח ה"ם דאין הבעל חוב גובה מהם ואין הבעל יכול למוכרן ע"ש.

אבל בגירושין ואלמנות נדאי שלו הם. ושם אותם לה מפלל נכסיו.

ונד"ז שסילק עצמו ממע"י וזכתה בהם לעצמה אינו דומה להכניס לה שום וכו' פהיא דסי' צ' שהרי לא נתן לה פלום משלו כי עיקרן שלה ורז"ל זיכו אותם לו פשיהיו וזה סילק עצמו מהם קודם שיהיו ולא זכה בהם מעולם ואיכא למימר דזכתה בהם לגמרי ונוטלתן חוץ מפתן פהיא דסי' פ"ה אלא שי"ל עוד דגם בזה איכא אומדן דעתו דלא זיפה לה אלא במקום הפסות והתכשיטין שחייב לעשות לה ועיקר זכותו לשלא יוכל למפור ולשלא יוכל בע"ח לגבות.

אבל אם גירשה או נתאלמנה ישום לה הפל פאלו הם שלו וכן המנהג לדון בגירושין. והו מה שנר' מן הדין בגירושין ואלמנות.

ואולם לפי המנהג והתקנה לחלוק באלמנות לחצאין מן האל' והיורשים נר' דלפי המנהג שנהיה מקודם שפ' הנכסים הנמצאים לבעל ולאשה בין נצ"ב בין נ"מ ואפי' מתנה שנתן לה הבעל וכ"ש הזולת נכנסים לכלל חלוקה ונפרעין מהם ב"ח פשוט הוא דגם זו בכלל.

אבל לפי המנהג והתקנה שנתחדשה אצלנו שאם אין האשה רוצה לחלוק אלא ליטול את שלה נ"מ ונצ"ב ותסתלק הרשות בידה. ואין לבע"ח ולא ליורשים ליטול משלה פלום.

יש להסתפק עוד אם אין דברי התקנה אמורים אלא בנ"מ ונצ"ב שהם שלה לגמרי ולא בזה שאינן שלה לענגן גירושין לפי המנהג וכמ"ש. או דילמא שגם בזה תיקנו שגם זה לא היה זכות לבעל ולא לבע"ח בו מחיים וה"ה בנ"מ וזה קרוב יותר: ולפי"ז בנד"ז שקנתה האשה הקרקע הנז' ממע"י כנ"ב יכולה היא ליטלם ולהסתלק ואין לבע"ח של הבעל המאחרים לכהרי"ב ליטול בהם פלום שהרי היא זכתה מפח המוקדמים ונעשו נ"מ ואין בע"ח נוטל מהם פלום וכ"ש היורשים.

ואפי' לצד א' שפכתנו בנדו"ז שפבר היה ממנש' בידה ביותר ויותר מפדי שיווי פי נמסרו לה ב' שטרי משכו' מסף תקק"ם ועוד פרעה להרי"ב סף קק"מ והפל מנכסי נדונייתה כנ"ב בודאי זכתה האשה לחלוטין שנתשוב המקנה שקנתה פאלו היה בדמי המש' שפנכסי נדונייתה.

ונמצא שפ'ל צד הקרקע שלה מנכסי נדונייתה וממע"י ולכן אין ליורשים ולא לבע"ח שאחר זמן המש' שפנמסרו לה בקרקע פלום זהו הנלע"ד בזה וצוי"מ וימ"ן אכ"ר. יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ל"ב.

בדין ראובן שנלב"ע והניח בנים ובת קטנה בלתי גשואה וחלקו להם ב"ד כפה"ת. ונתנו חלק הבת ביז אפוט' והבת הלכה עם אחותה הגדולה לארץ מרסקים. ונשאר חלקה ביז האפוט'. ונלב"ע האפוט'.

ובשעת פטירתו נתן הממון ביז אחר ועמדו האחים ונטלו מהממון בעי' על בטחונות פנהוג בינינו וכתבו עליהם ב"ד שטר לזכות הבת. והנחו הבטחו' ביז ב"ד.

ועתה שמעו שמתה הבת עפ"י קב"ע מע"א שראה שמתה. והאחים רוצים לזכות בכל הנכסים בתורת ירושה.

ולפחות לזכות במה שפבר ביזם לבל יפרעו לעומד על נכסי אחותם. ואף גם להוציא הבטחונות מידו ולזכות בשלהם.

וגם להוציא השטרות שעליהן ולקורען: תשובה לשון הרמב"ם ז"ל פ"ז דנחלות אין היורשין נוהלין עד שיביאו ראיה ברורה שמת מורישן. אבל שמעו בו שמת או שבאו פותים מסיחין לפי תנאם אעפ"י שמשאיין את אשתו ע"פ ונוטלת פתונבתה.

אין היורשין נוהלין ע"פ ע"כ. והביא דבריו אלה מר"ן ר"ס רפ"ד.

וכתב בסמ"ע הטעם דדוקא גבי גשואי אשה הקילו בתחלה משום חומרא שהחמירו עליה בסופה דודאי לא תנשא עד שתבדוק היטב אם אמת הוא הקול. וכמו שהקילו מטעם זה ג"כ להתיירה לינשא ע"פ ע"א או עבד או שפחה.

משא"ך בהוצאת ממון מחזקת זה ליתנו ליורשים ע"כ. ודבריו ז"ל מגומגמים וכמדונה שיש בהם חסרון.

וכללות פוננתו שרצה לתת טעם למ"ש הרמב"ם אעפ"י שמשא"יין וכו' ונוטלת כתו' וכו' אין היורשין וכו' מה הנה טעמם ז"ל בזה בשמעו בו שמת ע"פ ע"א או עבד או שפחה או גוי מסל"ת להקל באשה בין לענגן איסור להתירה לינשא.

בין לענגן ממון להוציא פתובה מנכסי הבעל. וגבי יורשים אמרו שאין יורדים לנחלה כ"א בראיה ברורה בב' עדים וכתב הטעם דגבי אשה הקילו לענגן איסור מתוך חנומר שהחמרת עליה בסופה.

ובנדאי דייקא ומינסבא. ומתוך שהתירוה לינשא מטעם זה.

כך הקילו גם לענגן ממון ליטול כתו'. שפך כתב לה לכשתנשא תטלי כתו'.

וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ע"ד רבינו ע"ש. משא"כ לענגן יורשים הבאים לירש.

הניחו הדבר עפ"י הדין שאין מוציאין ממון מחזקת בעליו כ"א בראיה ברורה והנ"מ שהם באים להוציא ממון מחזקת המוריש אין להם להוציא כ"א בראיה ברורה: או י"ל שדברי הסמ"ע ז"ל חוזרין למ"ש וכן האשה נאמנת וכו'.

ולז"א הטעם לנאמנות האשה וסיים וכמו וכו' על עדות המתרת אותה ודו"ק: והנה דברי הרמב"ם ברורים דבעי' עדות ברורה בב' עדים שמת המוריש. אבל עדות א' אפ' ראיה המיתה אין נקראת עדות ברורה.

וזה נכלל באמרו שמעו בו שמת. שפל שאין כאן עדות ב' עדים נקרא שמעו בו שמת שכולל ע"א ועד מפי עד.

ומפי עבד או שפחה או אשה. וכן בדין שע"א אינו קם לממון.

וכן מוכח להדינא מדברי הסמ"ע שהעמקנו ולשון הרב המגיד ע"ד רבינו שאעפ"י שהאשה שאומרת מת בעלי מתירין אותה לינשא אין האחין נכנסין לנחלה ע"פ. וה"ה לשאר הדינים שהאשה נשאת וכו' ע"ך.

ומפלל הדינן הוא אפ' ע"א שראה המיתה. וכ"כ הרב"י להדינא בשם רי"ו לקמן סי' רפ"ה מחס"א דשמעו בו שמת היינו אפ' עפ"י ע"א וכו' ע"ש.

אלא שהרשב"ץ ז"ל הוליד דין חדש שע"א נאמן אפ' לממון בדבר העשוי להגלות. ויצא לו זה מתוך אינה לשונות של רבינו ז"ל בשאר מקומות שהם קשים וסותרים אהדי.

וכדי לישובם הוליד דין זה בדעת רבינו. ומתוך כך נדחק לפרש דבריו בכאן דעדות ברורה דקאמר היינו אפ' ע"א שראה המיתה.

ושאמרו אבל שמעו בו שמת היינו עד מפי עד או עבד או אשה וכו' ובאמת שהוא דבר פלא דכל פי האי לא הו"ל לרבינו וכל נושאי פליו לסתום אלא לפרש. וכבר נשאל על הוראה זו רבינו הריב"ש ז"ל בתשו' סי' קנ"ה מרב אהד בדורו שפחלק על הרשב"ץ ז"ל בזה ודחה הוראה זו בב' ידים.

והביא ראיות גמורות וברורות לךחותה. ואחד מהנה היה דפ' ב' זייגי דק"ז דמסיק דמתניתא בשששעו בו שמת ע"פ ע"א איהי דאי בעינא אינסבי ע"פ ע"א.

מזונות נמי יקבי לה בניו ובנותיו דאי בעילמיסת לנחלה ע"פ ע"א לא שבקינן להו. מזונות נמי לא יקבינן להו.

ואין לומר דשעו בו שמת ע"פ ע"א דקאמר היינו עד מפי עד. דא"כ אפי' עפ"י ב' עדים נמי ומאי ארניא ע"א.

וזו ראיה שאין עליה תשובה. ועוד הביא ראיות אחרות ויישב דברי הרמב"ם ז"ל בשאר מקומות שמהם רצה להוליד הרשב"ץ ז"ל דין זה.

באופן שהוראת הרשב"ץ ז"ל בזה היא תמוהה. ולא ראינו שו"א מהפוס' מסכים עמו.

ועיין בתשו' מהרשד"ם ז"ל סי' תמ"ח שגם הוא מסכים הולך לדעת הריב"ש ז"ל. ויישב לשונות הרמב"ם שהביא הרשב"ץ בדרך מסכים להריב"ש ז"ל ע"ש.

ומר"ן ז"ל אעפ"י שבב"י לא הכריע ביניהם וציון בעלמא ציין ע"ד הרמב"ם והטור. וכתב ועיין בהריב"ש סי' קנ"ה ובתשו' הרשב"ץ מסי' ע"ג עד סי' פ"ג ע"ך.

מ"מ ממה שהעתיק בש"ע דברי הרמב"ם בלשונם ולא ביאר שבכלל הראיה שאמר היינו אפי' ע"א וגם בב"י קודם לזה העתיק לשון הרב המגיד דאיייתין ולא פי' שאין בכלל הדין שהזכיר גם עדות ע"א שראה.

מנפת להדיא שדעתו בראיה ברורה היינו עפ"י עדות ב' עדים שראו ושהו סתם ראיה. ולו יהי אלא שדעתו שאין הכרע כמאן נקיטי מ"מ הו"ל ספיקא דדינא.

והעמד ממון בחזקת בעליו. והמע"ה ומיהו ממ"ש מור"ם ברס"י רפ"ד בסוף ההג"ה ולא מורידין קרוב לירוש' ע"פ ע"א ע"כ אין זה הכרע למחלוקת הריב"ש והרשב"ץ הנז' דא"ך ע"ד מר"ן הי"ל להגיה פן שעל או' שעו בו שמת יכתוב בקצרה ואפי' עפ"י ע"א שראה הא ודאי דלאו להכי נחית.

ולדידה נמי יוכל להיות שאין הדבר מוכרע וכמ"ש. ודבריו בהג"ה זו הם על עדות השורבה.

דוק בדבריו שכתב אין מורידין קרוב וכו' ולא קאמר אין היורש יורד לנחלה עפ"י ע"א לפי שאינו עסוק בעדו המיתה. אבל עסוק פשהמיתה ברורה שמת אדם לפנינו ובא א' מן השוק ואמר אני בן דודו.

ותדע שהרי ציין ע"ז ריב"ש סי' מ"ו ע"ך. ובריב"ש סי' מ"ו בהכי עסיק בא' שמת לפנינו ובא נפתלי והביא ע"א ששמע מהמת שאמר לו אני ונפתלי בנים לבני אחים אנהנו.

וע"ז כתב הריב"ש ז"ל שאין זה פדאי שאינו אלא ע"א. ועוד שאינו מעיד שאין קרוב אחר למת יותר ממנו ע"ש.

ובעדות השורבה אי' שאין הרשב"ץ חולק על הריב"ש לפי שאינו דבר העשוי ליגלות כ"ך כמו המיתה שלמחר יבא לפנינו חי ואף אם הוא חולק גם בזה. מ"מ לא נתפונן מור"ם בזה להכריע דלא פנומיה בעיקר הדין.

ולא נתפונן מור"ם ז"ל אלא לסיים הדין דסליק מיניה והוא מ"ש בפ"ש הרא"ש מי שהיה
מוחזק בא' וכו'. וע"ז סינים ולא מורידין קרוב וכו'.

פלומר דדוקא שהוא מוחזק עפ"י ב' עדים שהוא קרוב הוא דאין חוששין לקרוב יותר
ומורידין. אבל אם אינו מוחזק אלא עפ"י ע"א חוששין ואין מורידין אפילו למי שיאמר
דסגי בע"א על עיקר הקורבה.

שבנה מתנישבים דברי הרא"ש הללו עם דברי הריב"ש ז"ל הנ"ל דלקאורה סתרא
נינהו. שמדברי הריב"ש בתשו' הנז' נר' דאפ"י יש עדות קורבה חוששין לקרוב יותר.

ונה שלא פדברי הרא"ש ז"ל. וליישוב דבריהם ס"ל למור"ם ז"ל דהריב"ש ז"ל תדא
נעוד קאמר.

דכיון שאין פאן אלא ע"א חוששין לעי' העדות. וגם חוששין לקרוב יותר אפי' למי
שיספיק לו ע"א על עיקר הקורבה.

אבל פשיש עדות ברורה על עיקר הקורבה מודה הריב"ש דאין חוששין לקרוב יותר.
וכדברי הרא"ש.

וכן פתב הרב"י שאי' שהריב"ש לפ' על תשו' הרא"ש ובגדון דידיה דוקא הוא דחייש
להכי ע"ש. והיינו משום דבגדון דידיה עיקר עדות הקורבה עפ"י ע"א: והרב ש"ך ס"ק
ב' פתב ע"ד מור"ם ה"כ איתא להדיא בפ"ש ס' פתובות דק"ז ועיין בתשו' הרשד"ם ע"כ.

וחלילה לו' ששגג והבין בדברי מור"ם דבעדות מיתה קאמר דהיינו מאי דאיתא בפ"ש ס'
פתובות. אבל הואיל והזכיר דין זה דע"א סיפר בשבחו שהוא גמ' ערוכה על עדות
המיתה.

והיא הראיה החזקה שהביא הריב"ש סי' קנ"ה לסתור הוראת הרשב"ץ ז"ל וכמש"ל
ובלומר דמינה גילף מק"ו לעדות הקורבה. וממילא אין מי שיאמר דסגי בע"א עד שנהנה
צריכין לחוש לחששת קרוב יותר: באופן שהלקה רוחת היא לראשונים ולאחרונים
פדברי הריב"ש ז"ל דאין היורשין יורדין לנתלה עפ"י ע"א אפי' ראה המיתה ולפחות
ספיקא דדינא.

וכיון דלא אית הלכתא לא פמר ולא פמר העמד ממון על חזקתו. והיורשים הבאים
להוציא עליהם להביא ראיה שהלקה פדברי האומרים דסגי בע"א: וא"כ בנד"ז ג"ך ראוי
לומר בפשיטות שאין היורשים יכולים להוציא פלום מנכסי אחרתם.

אפי' אם הניחתם בביתה והלקה. וכ"ש שהניחתם ביד האפו"ט דפשיטא שאין יכולין
להוציא מידו ולזכות בהו לעצמן בתורת רבנשה בין מעות בין מטלטלין.

בין שטרות בין בטחונות. שהרי הפל בחזקת האחרות.

ואפ"י אם כבר נטלו האחרין מן הממון בעיס' זיינו לומר שאין להוציא הממון מידם מספק.
אבל שיוציאו הם השטרות והמשכונות מחזקת הבת אי אפ"ש לומר כן.

ותדע דלגבי בכור קי"ל בסי' רע"ח דאינו נוטל פ"ש במלנה. משום דלא מיקרי מוחזק
ביד המוריש.

ואם היתה ביד הבכור ספק אם נוטל בה או לא. ומספק אינו נוטל פ"ש כ"א במחצית.
ע"ש.

ועכ"ז אם היה ממון למוריש ביד אחרים בשנות פתב מוהריק"ו שו' קמ"ה ונהביאו הרב"י ומור"ם שם בסי' הנז' דמיקרי מןחוק. ונהרב מהריק"ש בהגהות הוסיף לבאר וז"ל מה שיש לו בשנות' או בעיס' ביד אחרים אפ"ל חוץ לעיר מיקרי מןחוק וכו' ע"ך דעת הרב דדוקא מלנה גמורה דלהוצאה ניתנה הוא דלא מיקרי מןחוק.

אבל שות' נאפ"י עיס' מןחוק מיקרי ואע"ג דקי"ל דעיס' פלגא מלנה ופלגא פקדון. מ"מ לענין בכור מיקרי מןחוק אפ"י חלק המלנה.

כיון דלאו להוצאה ניתנה אלא להתעסק בה. וכל היכא דאיתיה ברשותא דמאריה איתיה. וכדקי"ל בפ' המקבל להכי קרו לה עיס' שלא תעשה מטלטלין אצל בניו. וענין בסי' ק"ח דכל מה שיש מהעסק בעין או חילופיו נוטל מלנה בלא שבועה משום דאין זה מוציא מהיתו' דברשותיה היא.

ועוד מבאר שם סי' רע"ח דדוקא מלנה בלא משכון הוא דמיקרי ראוי. אבל מלנה על המשכון אפ"י בשעת הלואתו מיקרי מןחוק.

משום דב"ח קונה משכון. ע"ש ובסמ"ע ונ"ש"ך: מכ"ז נר' פשוט דלענין ירושה ג"כ כל הלואות בעיס' או אפ"י בלא עיס' ובבטחונות מקרי מןחוק.

נאפ"י העיס' או הלואה ביד היורש נקרא מוציא מחזקת המוריש כשהוא רוצה לזכות בהם וליורשן. נאפ"י הלואה בלא בטחו' נר' דלענין זה נקרא מוציא מחזקת המוריש כשהוא רוצה לזכות לעצמו וליורשם.

דלגבי בכור דבענין שיהיו ברשות המוריש ובגידו הוא דמיקרי ראוי. אבל לענין זה בנדאי כל ממון בחזקת בעליו.

אלא דלענין להוציא מידו ג"ך קרוב לומר שאין בגדינו. כיון שנסתפק לנו אם מת המוריש וזה שבאליפרע ממנו נקרא ג"כ מוציא ועליו הראיה שלא מתה.

ולכן תשאר ההלואה ביד היורש. ונהבטחו' והשטרות ביד האפוט' עד שיתברר הדבר: אלא שרואה אני בנד"ז שאף אם אינן יכולים להוציא הבטוחו' והשטרות בתורת ירושה.

מ"מ יכולין הם להוציא בתורת אפוטרו' אם הם אנשים נאמנים. וכדקי"ל בסי' רפ"ה ביןצא לדעת ושמעו בו שמת שמוציאין כל המטלטלין מיד מי שהם בגידו ונותנים אותם ביד נאמן נאפ"י קרוב.

וכתב מור"ם שם ס"ח דעדיף טפי בקרוב מברחוק וכו' ע"ש: ונד"ז שהלכה הבת למ"א והניחה נכסיה ביד האפוט' ומשגדלה נתבטלה האפוט'. ובפרט אם מת והיא גדולה והונחו עוד הנכסים ביד אחר דנדאי יכולין הם היורשים כששמעו בה שמתה להוציא הנכסים ולהיות הם אפוט' עליהם ויחזירו להם ב"ד השטרות והמשפונות והם יתנו אותם על ידם לאחרים או ליטלם בעי' לעצמם.

וכמ"ש בסי' ר"ץ ס"ח אף יכתבו ב"ד כתב זכרון דברים ששקרו ביד היו"רשים ממון כו"ך של האחות ונניחו בי"ד. וכמ"ש בתשו' הרא"ש שהביא הטור ס"י רפ"ו ע"ש.

ויותר נראה לומר דאע"ג דבעלמא אין היו"רשין יורדין לנחלה עפ"י ע"א היינו בממון שהיה מן חזק ביד המוריש מחיים וזכה בו מה"ד. משא"ך בנד"ז שמון זה לא זכתה בו הבת מה"ד כ"א מפני התקנה.

וגם לא התזיקה בו מעולם. אלא שב"ד חלקו להם ונתנו חלקה העולה לה מן התקנה ביד האפו"ט.

וא"כ מן הדין ממון זה עדיין בתוקת היו"רשים מה"ד והם האחין. וכיון שעמה נולד ספק במיתת האחות אם עדיין חיה וממון זה עדיין בתוקתה מן התקנה או שמתה וממון זה ראוי ליו"רשים שהיה בתוקתם מקודם מה"ד אין ספק התקנה מוציא מידי ודאי קונה ונותניו ליו"רשין מה"ד.

דכל ספק במידי התקנה העמידה על ד"ת ואין זה מוציא מתוקת הבעלים דמעיקרא נמי בתוקת היו"רשים היה מן הדין ולא בא ליד האחות כלל. באופן דמכל צד נראה שיכולים היו"רשים להוציא כל הנכסים ולהיותם בי"ד לפחות בתו' אפו"ט' עד שיתברר שמתה אחותם בודאי ויזכו לגמרי.

וע"ד אמת וצדק ח"פ מקנאסא יע"א בכסליו שנת אש"רף ישראל וגו' עם נושע בה' מגן עזרף לפמ"ה וק"י: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א יקותיאל ז"ל והסכימו חו"ר שפכאן ושפכאס יע"א: סימן ל"ג. תשובה לרבאט.

נדרשנו לחוות דעתנו לריב ומשפט שפין בתו הגדולה של הר"א אמזאלג ובעלה הר"א למסעאלי ובין הבחור יצחק יתום הראא"ם הנז'. ע"ע חלק הבת הנז' בירושלת אמה שנלב"ע בחיי אביה הנז'.

ואחר ההתבוננות בכתבי ב' הפתות ראינו שתוכן טענותיהם כף הוא שטוען הרא"ל הנז' בעד אשתו שאשתו הנז' לא קבלה מאביה מחלקה בירושלת אמה אפי' א' מעשרה ממה שראוי לה לפי מה שנגלה עכשיו אחר מותו מרוב עשרו שפולו או רובו ידוע לכל באי שער עירו שהי"ל במצ"פ אשתו אם הבת הנז' ועוד מפליג הבעל הנז' לומר שלא קיבלה אפי' א' מאלף.

ההוא אמר שעולה לה עשרת אלפים וקבלה מאה והבחור והמזבירים בעדו משיבים אם לא קיבלה כל חלקה מה יתיה. וכבר השיאה אביה ועשה לה נדוניא לפי פבדו.

ומן הסתם שפיקלה בעד פן בהסכמת הארוס הוא הבעל הנז' וזיכתה לאביה כל הנשאר מחלקה קו"ט וכמד"ן כל דבר כדינו וזכה האב בכל ז"ג בכל או"ה פי כן המנהג בכל בת יורשת נחלה מאמה ומאביה שמשאין אותה האב והאחין ומסלקין אותה ומזכה כל הנשאר מחלקה לאביה או לאחיה בעד הנדו' שעושין לה.

ומלבד שמן הסתם פן הוא. עו"ז בנד"ז יש בי"דם עד אחד שנסתלקה פראוי בקנין גמור מי"דה ומיד הבעל הנז' בשעת הנישואין כמשפט הבנות המסתלקות בעת נישואיהן.

חזר הבעל וטען ואם נסתלקה והסכים הוא מאי הוי ואפתי מחילה בטעות היא. שהאב הנז' ידוע שהיה מסתיר עסקיו וענייניו ולא היה אדם מפיר בעושרו ואפ' בעיני יודעיו לא היה אמוד בחייו שיש לו למחצה לשליש ממה שנגלה לו עכשיו אחר מותו.

הגם שנר' בעיניהם שהפל הי"ל במצ"פ אשתו לפי מהות משאו ומתנו מזמן פטירת אשתו שהיא מועט מן המועט ממה שהיה בחיי אשתו. ואם יודעיו ומפיריו לא היו יודעים ערוך עושרו ובעיניהם דבר פלא מה שנגלה לו עכשיו.

ק"ו לבת שוממה צפונה בירכתי בית אביה דמנין לה לידע בעושר אביה. ואם תדע שמיין דבר מנהו מנין לה לידע השיעור הרב הזה שעלה עכשיו.

ובפרט אם האב אמר לה שזהו חלקה באמת. שבקל היא מאמנת לדבריו.

ואפ' את"ל שיש פתוב בשטר הסילוק שאמרה בפני עדים אני מודה שקבלתי כל חלקי ואני מזכה השאר לאבי. או שאמרה יודעת אני שיותר ויותר מזה עולה לו ואני מוחלת ומזכה השאר לאבי הדבר ידוע כי בבלי דעת ובלי ידיעה אומרת פן.

אלא שמלמדין אותה לומר והיא אומרת. ואפתי מחילה בטעות מחסרון ידיעה היא נזה אפילו אם ימצא פתוב בשטר הסילוק התקבלתי וכו' או יודעת אני וכו'.

אבל אני אומר שאין פתוב בו מזה כלום. אלא שמחלה בסתם ומחילה בטעות היא.

חזרו המדברים וטענו ומי יאמר שבטעות מחסרון ידיעה היה הדבר. ואני אומר שהאב לחשש שתחזור עליו בטענה זו חישב ודקדק ואיזו וחקיקר כל נכסיו על השלמות קו"ט וכמד"ן והראה לפני הסופרים והודיעו לבת ולארוס האמת לאמתו כמו שנגלה עכשיו באמת.

וביקש ממנה האב שתסתלק ותסתפק במה שעשה לה ונתרצית ברצון שלם היא והארוס ומחלו שפן דרוך למחול לגבי אביהם אחר שעושה להן מה שהן צריכין כמו בחיי אמן. השיב הבעל א"כ ליייתי שטר סילוק וניחזי שאם היה פן בודאי שיכתבו זה הסופרים בעט ברזל ועופרת שפן היה הדבר.

השיב הבחור והמדברים בעדו אין בידינו שטר סילוק פי נאבד ולא ידענו מה היה פתוב בו. השיב הבעל מכאן מודעה רבה ששטר סילוק פנה משמרים אותו פאישון בת עין.

ואיך יאבד במעט זמן והאב הנז' היה דרכו לעשות שמירות גדולות לכל ענייניו. ואיך זלזל בזה עד שנאבד.

אכן נודע הדבר שהסילוק הנז' לא היה פתוב בו כלום מהדברים שטוענים המדברים להפקיע זכות הבת. ומפני כן קרעוהו ואיבדוהו או העלימוהו ואמרו לא הוא.

פי ראו שמתוכו תתאמת טענת הבת ובעלה דמחילה בטעות היתה באשר לא ימצא פתוב בו לא התקבלתי וכו'. או אפ' שר' שהאב הנז' היה ירא את ה' ולא רצה לעבור על דברי חכמים ולמעט חלק בתו.

ואחר שעשה לה גְּדוּוּנְיָא פְּרָאוי וְרָצָה לְסַלְקָה פְּתַב בְּסִילוּק שְׁבַעַד הַנְּדוּי וּבַעַד סְפִיכּוּ"ךְ
שְׁנַתְחַיֵּיב לָהּ לְזַמֵּן פ' שְׁיִהְיֶה לָהּ זָרַע זָכָר ש"ק וְכִיּוֹצֵא נִסְתַּלְקָה. וְלֹא רָצָה לִיתֵּן שְׁטַר
מִהַחַיִּיב לַבַּעַל לְבַל יִהְיֶה לוֹ עֶבֶד לָנֶה.

וְסַמָּךְ שְׁיִפְרַע הוּא בְּעַצְמוֹ לִיד בְּתוֹ בְּהַגִּיעַ הַזְּמַן. וּבְרָאוֹת הַבֵּן וְהַמְדַבְּרִים שְׁכָתוּב כֵּן
בְּסִילוּק הַעֲלִימוּהוּ אוֹ קָרְעוּהוּ וַיֵּאֱמֵן זֶה מִמָּה שְׁצִינָה עַל אַחוּתָהּ הַקְּטָנָה שְׁנִשְׁאֵת לְאַחַר
מוֹתוֹ לְתַת לָהּ סָף גְּדוּל בְּגְדוּנְיָא יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמָּה שְׁנִטְלָה הַגְּדוּלָה.

וְעוֹד סָף תִּמַּשׁ מְאוֹת מִתְקַאָּלִים פְּשִׁיחָהּ לָהּ זָרַע. וּבַע"ךְ נִסְתַּלְקָה.

וּמִסְתַּמָּא גַּם לְזוֹ עֲשָׂה כֵּן. דְּמִי אֵיכָא תַּחוּמִין בְּמַעְיָא כִּי בְּשִׁבִיל חֵלֶק הַעֵיִשׁוֹר שְׁצָרִיכָה
לִיטּוֹל עוֹד בְּאַבִּיָּהּ יוֹתֵר עַל אַחוּתָהּ לֹא הָיָה עוֹשֶׂה הַפְּרֵשׁ גְּדוּל כְּזֶה.

זֶה תּוֹכֵן טַעֲנוּתֵיהֶם לְפִי הַמְתַּבָּרֵר מִתּוֹךְ כְּתָבֵי שְׁנִיָּהֶם שְׁבָאוּ לִידֵינוּ אַעפ"י שְׁלֹא בָּאוּ
מִסְוֵדָרִים כַּהֲוֵן בְּכַתְבֵיהֶם מִחֶסְרוֹן יְדִיעָה. וְנִדְרָשׁנוּ לְחוֹת דַּעְתֵינוּ לְרָאוֹת הַדִּין עִם מִי
וּלְהַשִּׁיב ע"ז נִקְדִים תְּחִילָה דְבָרֵי הַפּוֹס' בְּעֵנְוֵן מְחִילָה בְּטַעוֹת הַבִּיאָם הַרַב ד"ן בְּתִשׁוּ' ס'י
י"ו וְס'י כ"ד תְּחִילָה הַבִּיא דְבָרֵי מֵהַרִיק"ו שו' קי"א שְׁכָתַב עַל א' מִהַאֲחִים שְׁנַתְפֹּשֵׁר עִם
שְׁאָר אַחֵיו לְפִטּוֹר חֵלְקוֹ מִיַּרְוֶשֶׁת אָבִיו בְּעִבּוּר סָף מֵהַ בְּאַשֶׁר הָיָה סְבוּר שְׁלֹא הָיוּ נִכְסִים
מְרֻבִּים וְכו'.

וְהַשִּׁיב דְּבָר פְּשוֹט הוּא שְׁאִין בְּאוֹתָהּ פְּשָׁרָה מִמֶּשׁ שְׁהָרֵי הַלְכָה רוֹנַחַת דְּכָל קִנְיָן וְכָל
מְחִילָה בְּטַעוֹת חוֹרְרִין כְּדַמוּכַח פ' ח"ה רַב עֵנְוֵן שְׁקַל בְּדַקָּא בְּאַרְעֵיהָ וְכו' וְלֹא מְבַעְיָא אִם
תְּבַרְרָה שְׁאֲחֵיו הַטַּעוּהוּ בְּסָף הַנְּכָסִים.

אַלָּא אִפִּי מִן הַסֵּתֶם רְגֵלִים לְדְבָר אֵיכָא דְבְּטַעוֹת הָיָה שְׁהָרֵי אִין דְּרָף לְמַחְנֵל ר' בְּמָנָה.
וְאִין לְתַלּוֹת דְּשִׁפִּיר הָוָה יְדַע וְאַפ"ה מְחַל.

אַלָּא י"ל דְּטַעָה. וּמִשׁו"ה חֲשָׁבִינָן אוֹנָאָה בְּטַעוֹת.

וְלֹא אֲמַרִי דְּשִׁפִּיר הָוָה יְדַע הַמוּכָר שְׁהַחֲפֵץ שְׁנָה יוֹתֵר אוֹ אֵיכָא וּמְחִיל. אַלָּא אֲמַרִי דְּלֹא
יְדַע וּמְחִיל דְּאִין אָדָם מְנוֹתֵר מְמוֹנֵו חָנָם כ"ש אִם תְּבַרְרָה שְׁאֲחֵיו הַטַּעוּהוּ דְּדְבָר פְּשוֹט הוּא
שְׁאִין לָהּ מְחִילָה בְּטַעוֹת גְּדוּלָה מְזוּ.

עוֹד כְּתַב מִתְּשׁוּבָה לְגֵאוֹן שְׁנִשְׁאֵל עַל יְתוּם שְׁמַחַל לְשִׁמְעוֹן מְמוֹן אָבִיו בְּאַשֶׁר לֹא נוֹדַע מֵהַ
שְׁהָיָה בְּיַד שְׁמַעוֹן מְשִׁלוֹ, וְז"ל הַתִּשׁוּ' וְיְתוּם זֶה כָּף דִּינֵוּ פִּינֵן שְׁלֹא הַפִּיר בְּשַׁעַת מְחִילָה
מֵהַ שְׁהָיָה בְּיַד שְׁמַעוֹן מְמוֹן אָבִיו שְׁנִשְׁאֵל וְנָתַן בּוֹ וְסַמָּךְ עַל הַמְּוֹרְשָׁה שְׁהַרְשָׁה לְגַבּוֹת
מְמוֹן אָבִיו מְמוֹנֵו.

וְכִיּוֹן וְחֶקֶר אַחֲרָיו וְנִיפָר לוֹ כָּל זְכוֹת הַמַּגִּיעַ לוֹ עָלָיו. דְּאַגַּב הַעֲלָמוֹת אֵלוּ עֲשָׂה אוֹתָהּ
מְחִילָה.

אִין לָהּ מְחִילָה בְּטַעוֹת גְּדוּלָה מְזוּ וְיָכוֹל לְחַזֵּר וּלְבַטֵּל אוֹתָהּ מְחִילָה. הָרֵי לָהּ לְהַדְיָא
שְׁפִינֵן שְׁמַחַל עַל יְדֵי הַעֲלָמוֹת יָכוֹל לְחַזֵּר וּלְבַטֵּל אוֹתָהּ מְחִילָה ה"ן לֹא שְׁנָא.

שְׁהָרֵי יְדוּעַ הוּא שְׁנַתְעַלֵּם מְמוֹנֵו סָף נִכְסֵי אָבִיו ע"ךְ. וְעֵינֵן מֵהַרְשַׁד"ם ח"מ ס'י שִׁמ"ח
שְׁהַאֲרִיף שָׁם לְקִיָּים סְבָרָה זֹו דְּכָל מְחִילָה בְּסֵתֶם הָוֵי מְחִילָה בְּטַעוֹת וְלֹא שְׁמָה מְחִילָה.

עוד כתב מהרי"ק שו"י ד' שאם טוען בדבר שאין רגילות לאו כל כמיניה. דמסתמא לא אסיק האי אדעתיה שהוצרך להפסיד כ"ך כיון שאינו רגילות וכו'.

וכן ראיתי בתשובה למהר"ם בנשתי בספר פני משה סי' נ"ז שהמתין להיות פדינה צריך שיידע המוחל כמה סף הוא מוחל ועל הכל הוא מוחל. אבל אם לא ידע הסף שהוא מוחל א"כ לא ידע מאי קמחיל והו"ל מחילה בטעות.

ובכל הנקמא קי"ל דמחיל בטעות לא שמה מחילה. פדאימא פ' ח"ה רב ענן שקל בדקא בארעיה וכו'.

וכתב עוד דאע"ג דכתב בההיא מחילה דמחיל כל טעותא דעתיד לאגלוני לא מהני. דכי היכי דגוף המחילה הוא בטעות.

אף תנאי זה הוא בטעות. וטעמא דמלתא דהכל הוא בטעות דסבר שלא יתגלה שום טעות ופטומי מילי הוא דקאמר.

והני פההיא דע"מ שאין לה עלי אונאה. דיש לו עליו אונאה עד שיפרש יודע אני שיש אונאה כו"ך ועל הכל אני מוחל.

ועוד האריך שם בזה מסוגיית הגמ' דפרק חזקת הבתים למדנו שאפ"י לא ידענו בבירור אם ידע המוחל כמה מחיל או לא. מסתמא אמרינן דלא ידע.

שכף אמרו את גופף אי הנת ידעת לא עבדת איהו נמי לא הנה ידע. ולא הוזקק לשאול את שפנגדו אם ידע שפנה בתחמו ומחל או לא.

אלא מסתמא דן שלא ידע ומחל כל שלא פ' בפירוש ידענא כמה ומחילנה. והם דברים פשוטים.

כ"ש הכא דבערמימות באו עליו לרמותו כפי הדברים שפאו בשאלה. דנדאי אין במחיל זו ממש וכו'.

ע"ך: והנה אעפ"י שאין דברי הפוס' הנ"ל אמורים אלא בשנתבע אומר שמא ידע התובע. ולא בטוען בריא שיידע.

מ"מ נראה דאפ"י בטוען בריא נאמן התובע לומר שלא ידע. דכיון דטעמא הוא משום חזקה אין אדם מוחל ממונו חנם.

א"ך על האומר שיידע ומחל להביא ראיה. ודמי לההיא דסוס"י שע"ג ס"ג אם טען המוכר שהלוקח ידע שהיא גזולה.

והלוקח טוען שלא ידע. על המוכר להביא ראיה.

והטעם בסמ"ע דחזקה הוא דלא שדי איניש זוזי בכדי. ובנדאי שלא ידע שהיא גזולה בשעה שקנאה ע"ך.

ואי התם שפומה בקרון על הגזולן אמרו חזקה דלא שדי איניש זוזי בכדי שלא יאבד הפי'. כ"ש כשמוחל ממונו מיד לגמרי.

בְּנֹדָאֵי תְּזַקָּה הוּא דְלֹא מְחִיל עַל מְגוֹן אֲלֵמְלָא שְׁטַעָה וְלֹא יָדַע. וְלֹא דָמִי לְהֵיחֵא דְסִי רַכ"ב
ס"ד הָרִי שְׁטַעָן עַל תְּבִירוֹ וְכו' אוּ מְשַׁכְּתִי וְלֹא רְאִיתִי חֶפֶץ זֶה.

פִּי נִהְרִי יֵשׁ בּוֹ מוֹם וְאֵלּוּ רְאִיתִיו לֹא קִנִּיתִיו. וְהַמּוֹכֵר אוֹמֵר הוֹדַעְתִּיו לָךְ וְכו' הַמַּע"ה.

לֹא הֵיחֵה שׁוֹם רְאִיָּה נִשְׁבַּע הַכּוֹפֵר שְׁמִבְקָשִׁים לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ וְכו' ע"ךְ דְּשִׂאנִי הֵתֵם שְׁאָדָם
עָשׂוּי לְקִנּוֹת חֶפֶץ בְּעַל מוֹם בְּדָמִים מוּעָטִים. אֲלֵא שְׁיֵשׁ ג"ךְ שְׂאִינוֹ רוּצָה בְּבַעַל מוֹם כָּלֵל
אִפִּי בְּדָמִים מוּעָטִים.

לְהִכִּי דִּינִינֵן בְּהוּ הַמַּע"ה. וְאִם אֵין רְאִיָּה נִשְׁבַּע זֶה שְׁמוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ וְנִפְטָר.

אֲבָל הֵכָא שְׁמוֹחֵל מְמוֹנוֹ מְסַתְמָא אֵין אָדָם מוֹחֵל מְמוֹנוֹ חֲנָם. וְכַדְקִי"ל מְחִילָה טַעְנָה גְרוּעָה
וְחִזְקָה שְׁלֵא מְחַל אֲלָא מִפְּנֵי שְׁלֵא יָדַע.

שְׂאָם יָדַע לֹא הֵיָּה מוֹחֵל: וּמִזֵּה יוֹצֵא לְנוּ הַדִּין שְׂאָם מֵת הַנְּתַבַּע וְהַתּוֹבַע טוֹעֵן שְׁלֵא יָדַע.
וְהַיּוֹרֵשׁ טוֹעֵן אֵינְפִשֵׁר יָדַע אַע"ג דְּקִי"ל טַעְנִינֵן לִיְתִמִּי מֵאֵי דְמַצִּי אַבְּוֹהֵן לְמִיטְעוֹן.

בְּכִי הָא דְאִפִּי טַעֵן אַבְּוֹהֵן בְּרִיא שְׂיָדַע עָלָיו לְהַבִּיא רְאִיָּה נְאֻמָּן הַתּוֹבַע אִפִּי עַד הַיּוֹרֵשׁ
עַד שְׂיָבִיא הַיּוֹרֵשׁ רְאִיָּה. וְעוֹד נֵר' דְאִפִּי' אִם הֵיָּה הַדִּין כְּשִׁטּוֹעֵן הַתּוֹבַע בְּרִיא שְׂיָדַע וּמְחַל
דְּמַהִימָן בְּשִׁבּוּעָה.

מ"מ כְּשִׁמַּת לָא טַעְנִינֵן לִיּוֹרֵשִׁיו. דְּמְחִילָה טַעְנָה גְרוּעָה הִיא.

וְדִינֵנוּ לְהַאֲמִין לְנִתְבַּע עֲצָמוֹ כְּשִׁטּוֹעֵן בְּרִיא. אֲבָל אֲנִן לָא טַעְנִינֵן לִיה: וְכַעֲיֵן זֶה רְאִיתִי
בְּתַשׁוּ' מֵהֵר"מ אֲלֵשִׁיף ס' י"ז בְּבַת שְׁמַת אֲבִיהָ וְלֹא הִי"ל בְּעַזְבוֹן כ"א עֵישׂוֹר נְכֹסִי וְנִתְנוּ
לָהּ הַקְרוֹבִים רֹב הָעַזְבוֹן לְנִדְוִינִיתָה.

וְלֹא הִנִּיחוּ לִיּוֹרֵשׁ כ"א מַעֲט. וְשׁוֹב גְּדַל הַיּוֹרֵשׁ וְנִלְב"ע הַבַּת וִירְשָׁה בְּעַלָּה.

וְתַבַּע הַיּוֹרֵשׁ לְבַעַל לְהַחְזִיר לוֹ מַה שְׁנִטְלָה מְחֻלְקוֹ. וְאַחַר שְׁפָסַק הָרַב שְׁחִיבֵי הַבַּעַל
לְהַחְזִיר דְּבַעַל יוֹרֵשׁ הָוִי.

שׁוֹב כְּתַב וְז"ל וְלִכְפֹּא לְמִימֵר דַּאֲע"ג דְּבַעַל יוֹרֵשׁ הָוִי. בְּנִדְוֹן דִּינֵן אִפְתִּי גִימָא דְטַעְנִי
לִיּוֹרֵשׁ מֵאֵי דְהִנָּה מְצִיא לְמִיטְעוֹן אַתְתִּיהָ.

וְאִיִּהִי אֵי אֲמָרָה בְּחַיִּים שְׁמַחֵל לָהּ הָוִיא מְהִימָנָא ה"ן גִּימָא דְטַעְנִי לִיה. דְּלֹאוּ מְלִתָּא הִיא
דְּלֹא אֲמָרִי הֵכִי אֲלֵא עַל טַעְנַת פְּרַעוֹן וְכִינְצָאבוּ.

אֲבָל עַל טַעְנַת מְחִילָה לָא טַעְנִי דַּאֲלַת"ה מְלִנְהָ ע"פ דְּגַבְרִיא מִיְתִמִּי כְּשִׁהִיא תו"ז הַפְּרַעוֹן
הִכִּי מְשַׁכְּחַת לָהּ אֵי טַעְנִי לִיה טַעְנָה דְּמְחִילָה. אֲלֵא וְדַאֲמָרוּ.

עכ"ל.

וּמִכָּאֵן נִלְמַד לְהִיכָא שְׁטַעָן הַתּוֹבַע שְׁלֵא יָדַע כְּשִׁמְחַל וּמְחִילָתוֹ לֹא הֵיחֵה אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁלֵא
יָדַע. וְכַמָּאֵן דְּלִיתָה דְּמִיָּיא.

וְהַיּוֹרֵשׁ טוֹעֵן שְׂמָא יָדַעְתָּ וּמְחַלָּת דְאִפִּי אַת"ל דְּאֵי הִנָּה אַבְּוֹהָ קִיָּים וְטַעֵן בְּרִיא שְׂיָדַע
הַתּוֹבַע וּמְחַל הִנָּה מְהִימָן. עַכְשָׁיו שְׁמַת לָא טַעְנִינֵן לִיּוֹרֵשִׁיו דְּמְחִיל טַעְנָה גְרוּעָה הִיא
וּמְסַתְמָא לֹא מְחַל אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁלֵא יָדַע.

ואי ידע לא הנה מחיל. וכ"ש דמסתברא דבכי הא שאינם חלוקים בעיקר המחני' אלא שזוהי אומר מחלתי אכל מפני שלא ידעתי.

דמסתברא מילתיה על האומר שיידע להביא ראיה. וממילא גם היורש עליו להביא ראיה. וכמש"ל: ואחר שהקדמנו זה ניקוזי אנו אם דין זה הנוהג במחל דעלמא נוהג גם בבת היורשת נחלה מן התקנה מאמה או מאביה והשיאה האב או האחין ונתנו לה סך קצוב ומחלה בנושא מחלקה.

ואח"ך טענה שלא ידעה כמה הוא העזבון וכמה עולה לחלקה בו. וסבורה היתה שחלקה הוא מה שננטלה או יותר מעט.

ועכשיו נתברר שחלקה הוא כפלים או יותר ואלו ידעה פן לא מחלה. והאב או האחין או יורשיהם אומרים שיידעה האמת אל נכון ומחלה.

מי אמרי' דדמי למחילה דעלמא דעל הטוען שיידע להביא ראיה וכמ"ש בין הוא בין יורשו. או דילמא דבת בירושת אביה ואמה עבידא דמחלה לאב או לאחין כשהם עושים לה נדונייא כמו בחיי אמה.

ודמייא להיא דסי' רכ"ב וממילא ליורשים נמי טעני' שיידעה ומחלה: ובירור ספק זה יתברר מן התקנה שתקנו נ"ן בענין זה הם אמרו וז"ל שהיתומה שעשתה מחילה הן לאביה הן לאמה הן לשאר יורשים בנכסים הראויים לה.

הן מצד ירושת אביה הן מצד ירושת אמה שלא בהסקמת ב"ד של שלש המחילה והיא בטי' ומבוטלת אפי' אומרת התקבלתי כל הסוף הראוי לי בירושתי עד שיהיו שם מצויים דיניי הקהלות ויחקרו בדבר היטב ויכתוב הסופר והעד בשטר המחזי' שהיו מצויים שם פו"פ.

זולת אם תהיה המחילה בהסקמת הארוס שאז היא קיימת. שונאי לא הסכים הארוס במחילה עד שהיתה המחילה הגמו' בלי טעות עכ"ל.

ומהרש"ס ז"ל סיים ע"ז ומש"ל יתומה. יובן קודם שתבגור שאם היא גדולה מחילתה מחילה נכון המנהג ע"ך.

והרב מר דודי זלה"ה כתב על דברי מהרש"ם ואין המנהג פן. אלא אפי' בבוגרת צריך הסקמת ב"ד או הארוס.

דלפי קלות דעתה ושמחת החתונה טועה ומסתלקת. ועוד דלפ"ד הרב לא דיברו חכמי התקנה אלא בששה חדשים דבין נערות לבגרות.

דקטנה פשיטא. וזה רחוק מאד.

עכ"ל: והנה דברי התקנה ע"כ דלא מיירי ביתומה המסתלקת בסוף ידוע לפי מה שנראה מהעזבון באותו זמן. ושוב עלה שהעזבון הוא יותר ויותר וטוענת בטעות נסתלקתי.

לפי שלא ידעתי שכו"ך הוא העזבון. ושאר היורשים טוענים ידעת.

דבכי הא מועיל שיהיה בהסקמת הארוס. או שיהיו שם ב"ד.

נהרי אנו רואין שכולן טעו שחלקה הוא יותר ויותר. דאין לומר שבאו לומר שפשוטיו מצויים שם בדי"ץ מסתמא חקרו ונדעו האמת והודיעוה העזבון כמו שעלה עכשיו. ועכ"ז מחלה. דא"כ תינח מציאות ב"ד.

הספמת הארוס מאי אפא למימר. מי עדיף ארוס בנכסי ארוסתו מאח עם האחין בנכסי אביו שפיתבו הפוס' הג"ל שיכול לטעון לא ידעתי כמה הוא העזבון ואחי הטעוני.

ועוד דא"כ וכי חכמי התקנה לגרוע פחה באו דבשאר כל אדם אין חילוק אם יהיו שם ב"ד או לא. ובזו באו לתקן שאם יהיו שם ב"ד אינה יכולה לטעון בטעות מחלתי.

ויותר קשה מאד לפי"ז על דברי מהרש"ס ז"ל שפיתב שלא דברו חכמי התקנה אלא בנערה. אבל בוגרת מחילתה מחי'.

ואם בטוענת מחילה בטעות היתה שלא ידעתי שפך הנה העזבון. מה לי נערה מה לי בוגרת.

וכי בוגרת אינה עשויה לטעות. והפוס' הג"ל שפיתבו שכל אדם יכול לטעון בטעות מחלתי האם לא דברו בבן ק' ובבת תשעים.

ועוד דא"כ וכי לגרוע פחה באו דבעלמא אפילו גדולה וגדול ובוגרת יכולים לטעון טענת מחילה בטעות. וכאן משבגרה אינה יכולה לטעון כן.

אפילו לא היתה לא הספמת ב"ד ולא הספמת הארוס. הא נדאי דלאו בשנגלה אח"ך שעהזבון מרובה והיא טוענת לא ידעתי שמחלתי.

והיורשים אומרים ידעת. מיירי.

דבכי הא נדאי דינה פשאר כל אדם. או עדיף משאר כל אדם.

אלא שהם ז"ל באו ליפות פחה יותר דאפי' בשלא נגלה אח"ך כלום ולא ידענו אם קבלה כל חלקה או פחות או יותר. שהאב או האחין לא ביררו לפני עדים סף העזבון.

אף עשו לה נדו' מסף ידוע וקנו מינה. שבעד כן היא מסתלקת.

ואם נשאר כלום מחלקה היא מוחלת לאב או לאחין ומזכה אותו להם קו"ט או שהיא מודה שמה שננטלה היא חלקה והנשאר בעזבון הוא של האחין. ואח"ך טוענת כל מה שהודיתי וכל מה שמחלתי הוא מחסרון דעתי ושמה הטעתם אותי ואמרתם שחלקי כו"ך והאמנתי לכם.

והודיתי לחסרון ידיעתי. ועכשיו נבטל החלוקה והמחי' וההודאה ונבא לחשבון כאלו עכשיו אנו באים לחלוק ואם הנה קרקע ונטלתם אותו לחלקכם כנגד מה שננטלתי בבדונייא יחזור לאמצע הוא ופירותיו שמאז ועד עתה שהחלוקה היתה בטעות מן הסתם.

ואם הנה הפל מטלטלין נחשב עכשיו מה שננטלתי בנדו' עם מה שננטלתם אתם אולי יש בינכם מותר ומחזירו לי. באופן שטוענת שכל מעשיה בטלים כדין חש"ו.

על כגון זה הוא שבאו חכמי התקנה לעשות לה יפוי פח. שאעפ"י שמה"ד כל שהגיעו לכלל שנים הבן מבן י"ג ויום א'.

והבת מבת י"ב ויום א' והביאו ב' שערות ממכרם מכר ומתנתם מתנה בין בקרקע בין במטלטלין וזולת בקרקע מורישיהם שממכרם בטל עד שישלימו עשרים ומתנתם קנימת. ואפי' פחות מזה מכן עשר ולמעלה שסתמו יודע בטיב משו"מ מעשיו קנימין במטלטלין אם המשיך אלא שאין קניינו כלום כמבואר כ"ז בסי' רל"ה ע"ש ובסמ"ע ה"מה ראו שבת אצל אביה ואחיה בירושיה הבאה לה מן התקנה.

עשויון הם האב או האחין להטעותה ולסלקה בפחות פחות מחלקה ומורו היתירא לפי שאין ירושתה מה"ד. וגם היא להיותה בת צפונה בירפתי הבית דעתה קלה מאד ועשויה להתבייש ולטעות ולשמוע לדברי האב והאחין להיותה מתגוררת אצלם וסמוכה על שולחנם.

ובפרט בהשתדלותם להשיאה דטב לה למיתב טן דו וכו'. ולכן תיקנו דאפי' כשתגיע לכלל שנים שמונה הדין הרי היא גדולה ומעשיה קנימים.

הם עשאוה פקטנה ואין מעשיה כלום זולת אם יהיה בפני ב"ד או בהסכמת הארוס שאז יהיה דינה כגדולה. ולכן אם לא נודע שהיה הסילוק בפני ב"ד או בהסכמת הארוס ורצתה הבת לבטלו ולחזור לחשבון שומעין לה עד שיתברר שהיה הדבר בפני ב"ד או בהסכמת הארוס שאז אין שומעין לה.

דמסתמא אין הב"ד אוהארוס מסכימין על ידה להסתלק ולפוטרו ולזכות להם שאר נכסים קרקע או טלטל עד שיודעין שזהו חלקה או פחות מעט ולא היה טעות בדבר ודטבא לה עבדינו לה להניח קרקע לאב או לאחין עם שאר מטלטלין שאינם ראויים לה ולתת לה נדוניא הראויה לה כדי להנשא.

וכיון שאין טעות הדרינו לדינא דכל שהגיעה לכלל שנים מעשיה קנימין. ומהרש"ם חידש דדינו לקנינים דברי התקנה בנערה שעדיין ברשות אביה.

ומסתמא טועה ומתביישת והרי היא פקטנה בין לגבי אב. בין לגבי אחין.

אבל בוגרת שיצאה מרשות אביה אין סתמה טועה ומתביישת בין לגבי אב בין לגבי אחין ואוקמה אדינא דכיון שפאמת היא גדולה מחילתה מחילה כל שלא נתברר שטעתה ושללא נטלה כל חלקה.

וכתב שפן היה המנהג בימיו. ומר דודי ז"ל כתב שבימיו אין המנהג כן.

אלא דאפי' בוגרת וגדולה שבגדולות סתמה טועה ומתביישת שעדיין דעתה קלה ושמחת הנישואין ואימת אביה ואחיה שמתגוררת אצלם משיאמה למחול וכל שלא היה הסכמת ב"ד או הארוס מעשיה בטלים אף על פי שלא נודע אם טעתה או לא דמסתמא כל מעשיה בטעות.

ובאמת שפן המנהג בדורות אלו ונראה שהוא מנהג ותיקין. ואפילו מהרש"ם יודה כן ביצע שבזמן הזה אין מדקדקין לבדוק בשערות.

ומה"ד אפי' אם הגיעה לכלל שנים אם לא הביאה שתי שערות הרי היא פקטנה. ואפי' אם הביאה שתי שערות הרי היא פחותה מבת עשרים.

וּלְזֶה הֵם מְצָרִיכִין הַסְּכֶמֶת הָאָרוּס אִפִּי אִם הִיא גְדוּלָה בְּשָׁנִים שֶׁ"י כִּן אֵינָה יְכוּלָה לְחַזֵּר
אֶפְיָלוּ בְּקִרְקַע אֶע"ג דְּלִיכָא חֲזָקָה וְשָׂאִין הָעֵדִים חוֹתְמִים אֲלָא א"ךְ נַעֲשֶׂה בְּגִדוּל דְּהַאֲדִינָא
אִין מְדַקְדְּקִין אִפִּי בְּשָׁנִים וּכ"ש בְּשִׁעְרוֹת שְׂמִפְנֵי זֶה כְּתָבוּ הַפּוֹס' דְּהַאֲדִי חֲזָקָה לִיתָא
הָאֲדִינָא.

וְגַם שְׁהָרִי הִיא פְּחוּתָה מִבֵּת ד' שֶׁ"י הַסְּכֶמֶת הָאָרוּס עֲשֵׂאוּהָ כְּגִדוּלָה וְהַשְׁלִימָה עֲשָׂרִים
דְּמִסְתָּמָא בְּיָשׁוּב הַדְּעַת הִיא עוֹשָׂה. וְאָף אִם מֵה"ד לֹא יִסְפִּיק זֶה בִּירְוִשְׁתָּה הַבֵּת שְׁהִיא מִן
הַתְּקֵנָה הַקְּיָלוּ: וְעוֹד הִיָּה טַעְמָם בְּדוּרוֹת אֱלוּ.

לְפִי שְׁעֵינֵינוּ הָרֹאוֹת בְּכָל יְתוּמָה אֶפְיָלוּ גְדוּלָה שְׂבַגְדוּלוֹת כָּל הוֹדְאוֹתֶיהָ וּמְחִילָתָהּ. בֵּין
אִם אוֹמְרֵת הַתְּקֵבְלָתִי אוֹ יוֹדַעַת אֲנִי שְׂיֹתֵר מְזֵה הוּא חֲלָקִי וְאֲנִי מוֹחֶלֶת אֵינִי אֲלָא לִימוּד
מְהָאֵב אוֹ הָאֲחִים.

וְאֲנִי סְהָדִי שְׂאֵינָה מְבַחֶנֶת וְלֹא יוֹדַעַת כְּלוּם. וְלָכֵן מִן הַסְּתָם טַעְנֵינוּ לָהּ שְׂטָעְתָּהּ.

וּלְפִיכֹךְ מְצָרִיכִין הַסְּכֶמֶת הָאָרוּס לְשָׁלֵא תוּכַל לְחַזֵּר מִסְּפָק: מִמוּצָא דְבָר לְמַדְנֵי שְׂדַעַת
חֲכָמֵי הַתְּקֵנָה לְהַחְמִיר בְּבֵת עִם הָאֵב וְהָאֲחִין כְּשֶׁהִיא מְסַתְּלָקַת מִיְרְוִשְׁתָּהּ. שְׁמֵן הַתְּקֵנָה
אִפִּי מִן הַסְּתָם אֲנִי תוֹלִין שְׂמַחְמַת טַעוֹת וְקִלוֹת דַּעְתָּה נְסַתְּלָקָה עַד שְׂיִתְבָּרַר שְׁהִיָּה הַדְּבָר
בְּפִנֵי ב"ד אוֹ בְּהַסְּכֶמֶת הָאָרוּס שְׂאֵז מִסְתָּמָא לֹא הִיָּה טַעוֹת.

וּמִיָּנָה נִשְׁמַע בַּק"ו לְהִיכָא שְׂנַתְבָּרַר וְדָאִי שְׂלֵא נְטִלָה כָּל חֲלָקָה שְׂאִין מוֹעִיל בְּזֵה מְצִיאוֹת
ב"ד וְלֹא הַסְּכֶמֶת הָאָרוּס וְהִיא טוֹעֵנַת לֹא יוֹדַעַתִּי שְׂכַף הִיָּה הַעֲיָזְבוֹן וְהִיֹּרְשִׁים טוֹעֵנִין יוֹדַעַת
וּמְחִילָת דְּפִשְׁיטָא דְּמִסְתָּמָא אֲמַרִּינוּ שְׂטָעְתָּהּ וְלֹא שְׂיִדַּעְתָּהּ וּמְחִילָהּ.

וְעַל הָאֵב אוֹ הָאֲחִין לְבָרַר דְּשָׁלֵא מְחַמַּת טַעוֹת מְחִילָהּ. שְׂאֶפְי' יֵשׁ צַד לְזֹמֵר דְּבֵת לְגַבֵּי אָב
אוֹ אֲחִין עֲשׂוּיָה הִיא לְמַחֹל אִפִּי אַחַר יוֹדַעְתָּהּ.

וְלִיכָא חֲזָקָה דָּאִין אָדָם מְנוֹתֵר מְמוֹנֵו חֲנָם כְּדָאֲמַרִּי בְּעֵלְמָא. מ"מ הָא אִיכָא חֲזָקָה אַחֲרִיתִי
דְּבֵת לְגַבֵּי אָב וְאֲחִין מְסַתְּמָא טוֹעָה וְאֵינָה יוֹדַעַת כְּלוּם וְטוֹעָה וּמְסַתְּלָקַת וְגַם הָאֵב וְהָאֲחִין
מְסַתְּמָא מְטַעִין אוֹתָהּ לְפִי שְׂאִין יְרֻוֹשְׁתָּהּ מֵה"ד.

וְכִינֵן שְׂחַז"ל שְׂזִיכּוּ לָהּ יְרוּשָׁה זֹו יְרָדוּ לְסוּף דַּעַת וְעֲשׂוּ חִזּוּק לְדְבָרֶיהֶם וְאֲמָרוּ דְּאֶפְיָלוּ
אִם אִין יוֹדַעַת שְׂנְטִלָה כָּל חֲלָקָה אוֹ לֹא מְסַתְּמָא לֹא נְטִלָה. וּבְטַעוֹת נְסַתְּלָקָה כ"ש וּק"ו
בְּזִמְן שְׂיִהִיָּה בְּרוּר לְפָנֵינוּ שְׂלֵא נְטִלָה כָּל חֲלָקָה דְּפִשְׁיטָא דָּאִית לָן לְמִימַר דְּבְטַעוֹת
נְסַתְּלָקָה עַד שְׂיִבָּרְרוּ הָאֵב אוֹ הָאֲחִין עַפ"י עֵדִים שְׂהוֹדַעֵנוּ לָהּ כָּל הַנְּכָסִים בְּאֲמַת וּבְתָמִים
כְּמוֹ שְׂנַגְלָה עַכְשָׁיו א' לֹא כו"ךְ קִרְקַע כו"ךְ טִלְטֵל כו"ךְ מְעוֹת וְנְטִלָה לָהּ בְּהֵם כו"ךְ.

וּכו"ךְ נוֹטְלָת וּכו"ךְ מוֹחֶלֶת וְיִדַּעַה וּמְחִילָהּ בְּרָצוֹן שְׁלָם וּבְיָשׁוּב הַדְּעַת לֹא מִתּוֹךְ אֲוָנָס וְלֹא
מִתּוֹךְ קִלוֹת רֹאשׁ שְׂאֵז אֵינָה יְכוּלָה לְחַזֵּר. אֲבָל בְּאוֹמְרֵת בְּסְתָם יוֹדַעַתִּי שְׂחֲלָקִי כו"ךְ
וּמְחִילָתִי אֵינִי כְּלוּם.

דְּאֲנִי סְהָדִי שְׂאֵינָה יוֹדַעַת כְּלוּם. וְמָה שְׂמִלְמַדִּין אוֹתָהּ לְזֹמֵר אוֹמְרֵת.

וְאִין כָּל זֶה עֲנִין לְמַחְלוּקַת ב"ד הַגְּדוּל שְׂלְפָנֵינוּ ז"ל בְּבֵת הַטוֹעֵנַת שְׂלֵא נְסַתְּלָקָה וְרוּצָה
לְחַזֵּר וְלִיטּוֹל חֲלָקָה בְּקִרְקַע. וְהָאֵב אוֹ הָאֲחִין אוֹמְרִים שְׂנְסַתְּלָקָה כְּרָאוּי בְּעַת הַנְּיָשׁוּאִין
וְהָרִי הַחֲזִיקוּ וְיֵשׁ כָּאֵן חֲזָקָה שְׂיֵשׁ עֲמָה טַעְנָה וְנַחֲלָקוּ בְּזֵה ב"ד שְׂלְפָנֵינוּ בַּמְחַז"ק ז"ל שְׂיֵשׁ

שָׂרָצוּ לומר שְׁהָדִין עם הַבַּת וְעַל הָאָב או הָאֶחָיו לְבָרֵךְ בְּעֵדִים שֶׁנִּגְדוּ מִיָּדָה נִסְתַּלְקָה וְזִנְיָתָה לָהֶם חֵלְקָה בְּקִרְקָע.

וְהָיָה טַעֲמָם שֶׁהִקְרָע בְּחִזְקָתָה עוֹמֵד מִיּוֹם שִׁמַּת אָבִיהָ או אִמָּה. וְאֵפ"י שֶׁהִחְזִיקוּ הָאָב או הָאֶחָיו בְּחֵלְקָה כְּמָה שָׁנִים אִין חִזְקָתָם חִזְקָה לְהֶאֱמִינָם בְּטַעֲנָתָם שֶׁנִּסְתַּלְקָה וְזִנְיָתָה לָהֶם שֶׁהָרִי שׁוֹתֵפִין הֵם וְאִין לָהֶם חִזְקָה זַע"ז.

וְגַם שֶׁמִּשְׁנֵשֵׁאת הַבַּת הָרִי הִיא א"א וְאִין מִחְזִיקִין בְּנִכְסֵי א"א. וְרַבִּים וְגְדוּלִים חֵלְקוּ עֲלֵיהֶם.

וּפְסָקוֹ שֶׁזֹּכֵרִין הָאָב או הָאֶחָיו בְּחֵלְקָה הַבַּת בְּקִרְקָע. וְהָיָה טַעֲמָם שֶׁכִּינּוּ שֶׁהִחְזִיקוּ הָאָב או הָאֶחָיו וְטוֹעֲנִין שֶׁנִּסְתַּלְקָה וְזִנְיָתָה לָהֶם אֵפ"י שֶׁאִין חִזְקָתָם חִזְקָה מֵה"ד.

מ"מ כִּינּוּ שֶׁיִּרְוֶשֶׁת הַבַּת אִינָה אֶלָּא מִן הַתְּקֵנָה רְאוּי לְהִקְל בָּהּ וְלִסְמָךְ עַל הַמְּנַהֵג הַפְּשׁוּט שֶׁרְגִילִין הַכֹּל לַעֲשׂוֹת סִלּוּק לַבַּת בְּעַת הַנִּשְׁוֹאִין וְלִקְנוֹת מִיָּדָה וְלִזְכוּת לָהֶם חֵלְקָה בְּקִרְקָע.

וּמִסְתַּמָּא גַם בְּזָה כֹּן הָיָה. וּמִפְּנֵי כֹן הִחְזִיקוּ.

וּפְשָׁטָה הוֹרָאָה כְּדַבְרֵי הַגְּדוּלִים ז"ל וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר הַלֵּכָה פְּסוּקָה וּקְבָעוּהָ לְדוֹרוֹת לְכָל הַמְּקוֹמוֹת הַנּוֹהֲגִים כְּמִנְהַג הַמְּגוֹרְשִׁים נ"ן. וְלִכְאוּרָה זֶהוּ נֶגֶד כָּל מ"ש וְנֶגֶד דְּבָרֵי הַתְּקֵנָה שֶׁהִעֲתִקְנוּ שֶׁחֲכָמֵי הַתְּקֵנָה אוֹמְרִים שֶׁאֵפ"י הָיָה שֶׁטֶר סִלּוּק לְפָנֵינוּ וְכָתוּב בּוֹ הַתְּקַבְּלִיתִי כָּל חֵלְקֵי בְּטֵל הוּא עַד שֶׁיִּנּוֹדַע שֶׁהָיָה הַדְּבָר בְּפָנֵי ב"ד או בְּהִסְכַּמַּת הָאָרוּס וְכ"ש אִם לֹא הָיָה שֶׁטֶר סִלּוּק כָּלָל וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא נִסְתַּלְקָתִי דְּפָשִׁיטָא שֶׁעַל הַיּוֹרְשִׁים לְבָרֵךְ שֶׁנִּסְתַּלְקָה.

הָא לִיתָא שֶׁפְּסָק הַגְּאוּ' הַנֵּ"ל ז"ל לֹא כְּשֵׁיךְ חֲשַׁשׁ שֶׁטַעֲתָה וְשֶׁאֵפְשָׁר שֶׁחֵלְקָה בְּטַעֲנוֹת הָיְתָה דְּבָרוֹ. וְלֹא דְּבָרוֹ אֶלָּא בְּבַת שֶׁיִּדּוּעַ וְכָרוּר שֶׁנִּשְׁטְלָה כְּדִי כָּל חֵלְקָה וְיוֹתֵר בְּגִדוֹ' עַפ"י פְּנִינָס הַעֲזִיבוֹן וּפְנִינָס הַגְּדוּ'.

וְגַם הַבַּת מוֹדָה לְזָה שֶׁנִּשְׁוֶשֶׁן הַכֹּל עַפ"י בְּקִיָּאִין וְנִתְּנוּ לָהּ כְּדִי כָּל חֵלְקָה וְיוֹתֵר מִטְּלָטְלִין לְגִדוֹ'. אֶלָּא שֶׁאוֹמֶרֶת שֶׁמָּא סִייעוּ'.

וְשֶׁגָּו הָאָב או הָאֶחָיו וְלֹא סִלְקוּהָ דְּהִינּוּ לִקְנוֹת מִיָּדָה בְּקִנּוּן שֶׁבְּעַד הַגְּדוּ' שֶׁנִּשְׁטְלָה הִיא מִסְתַּלְקָת מִקְרָקָע וּמְזוּכָה לָהֶם חֵלְקָה. וְכִינּוּ שֶׁכֹּן תִּלְקָה בְּקִרְקָע פְּלִט.

וְזוּזֵי דְּגִדוֹ' אִינָם אֶלָּא חוֹב בְּעֵלְמָא עֲלֵיהָ. וְעַכְשָׁיו הַכֹּל יִכְנָס לְחֻשְׁבוֹן קִרְקָע וּפִירוּתָיו עִם הַגְּדוּ' שֶׁעָשׂוּ לָהּ.

וּבְגִדוֹ' שֶׁתִּצָּא הַגְּדוּ' בְּחֵלְקָה בְּפִירוֹת וְיִחְזוֹר לָהּ חֵלְקָה בְּקִרְקָע מִשְׁוֹחֲרָר. או אִיפְשָׁר שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְהוֹסִיף לָהּ מִשְׁלָהֶם בְּעַד הַפִּי' שֶׁאֶכְלוּ שֶׁכָּף הָיָה מַעֲשֵׂה בְּיַמֵּינוּ שֶׁעָלִיו גִּפְסָק הַדִּין הַנּוֹ' בְּב"ד הַגְּדוּל שֶׁלְּפָנֵינוּ שֶׁלְּזָה פְּסָקוֹ ז"ל שֶׁכִּינּוּ שֶׁיִּדּוּעַ שֶׁנִּשְׁטְלָה כָּל חֵלְקָה וְגַם הִיא מוֹדָה לְזָה וְאִם לֹא נִסְתַּלְקָה רְאוּיָה הָיְתָה לְהִסְתַּלֵּק.

לכן ראוי לסמוך בזה על המנהג הפשוט שרגילין לסלק הבנות ולומר שגם זו נדאי נסתלקה פמנהג דלמה לא יסקוה אחר שנתנו לה פדי כל חלקה ויותר. והמנהג פשוט בכל בת יורשת נחלה לסלקה על ידה אם היא גדולה או ע"י ב"ד אם קטנה היא.

ואין זה נוגע לדברי התקנה הנ"ל דמיירי בידוע שנסתלקה אלא שהיא טוענת אולי טעיתי ומחסרון דעתי מחלתי ועדיין מחלתי בנדכם שלזה בנדאי עליהם לברר שלא טענת ע"י שיעידו עדים שהיה הדבר בפני ב"ד או בהסכמת הארוס וימצא כתוב פן בשטר הסילוק הא לא"ה אמרינו מסתמא טענתה וחלוקה בטעות היא והדרא.

וכ"ש שאין זה נוגע לעניינינו היכא שידוע שלא נטלה מחלקה למחצה לשליש ולרביע וטוענת בבירור שמחמת שטענתה ולא ידעה מחלה. והאב או האחין טוענין שלא טענתה אלא שידעה ומחלה דפשיטא שעליהם לברר שלא טענתה דמסתמא בנדאי מחמת טעות וחסרון ידיעה מחלה: באופן שהדין דין אמת בנד"ז שטוענת הבת שבטעות נסתלקה ומחלה.

לפי שלא היה אדם יודע מהעושר הרב שנגלה לאביה. וכ"ש היא שהיא בת שוממה צפונה בירכתי בית אביה שאי איפשר לה לידע כלום.

ואף אם אמרה יודעת אני הדבר ידוע שאינו אלא לימוד מאביה. וא' הרואה וא' השומע יעידון יגידון שלא ידעה כלום באמת.

והיורש והמדבר בעדו העלימו שטר הסילוק וטוענין בע"פ שפא ידעת באמת ומחלת. דפשיטא שהדין עם הבת ומסתמא אמרי' שבטעות מחלה.

וכ"ש שמעשה היורש מוכיחים כדבריה מאשר העלים שטר הסילוק שניכרין הדברים שפני שידע שאין כתוב בשטר הסילוק תיקון המועיל לבטל טענתה לכך העלימו או איפשר שהיה הדבר כדברי הבעל שלפי שידע האב שיעדיין חסר הרבה לחלקה נדר לה עוד סך גדול שלא מדעתה והנפירו בשטר הסילוק ע"ד לפרוע לה לזמן שירצה.

וכמעט שלא הגיע הזמן לפרוע קרבו ימיו. ובראות פן היורש שפך כתוב בשטר הסילוק העלימו אותו.

ואיך שיהיה הדין נותן שעל היורש להוציא שטר הסילוק ולראות אם כתוב בו שהודיעו אותה הסופרים כמה הוא חלקה באמת א' לא' למצא חשבון ושהיא נוטלת כו"ך ומוחלת כו"ך סך קצוב אזי אין לה לחזור כלל.

ואם אין כתוב בו פן או שלא הוציאו שטר סילוק כלל זכתה הבת. דמסתמא אמרינו שלא ידעה כמה הוא חלקה.

וסילוק ומחילה בטעות היא. והרי הם בטלים כאלו לא היו.

וצריכין עכשיו לחזור לחשבון. וכל הנכסים הידועים שהיו במצ"פ האשה קו"ט יכנסו לחלוקה.

וכן כל הנכסים שאינם ידועים שסיגלם אחר פטירת האשה והם עתה ברשות האב. והבת טוענת שהיו במצ"פ אמה.

והיורש טוען שפא אח"ך סיגלן הרי הם בְּחִזְקַת שהי"ל במצ"פ אמה דאמרי פאן נמצאו וכאן היו וכמ"ש בסו"ס ר"ן בנותן מתנה לתבירו ע"ש ובסמ"ע ואם בנותן שהנכסים בְּחִזְקַת מרייהו קיימי אמרי הכי.

כ"ש בזה שירוששה הקנו לה מה"ש. ומיום שנלב"ע אמה נכסים בְּחִזְקַתה עומדים דפשיטא שיש לנו לומר פאן נמצא וכאן היו.

וכולן יכנסו לתלוקה זהו מה שנר' בזה מעיקר הדין לפי התקנה. אלא שנר' עוד זכות ליורש.

כיון שמה"ד הבעל יורש את אשתו אפי' הניחה נכסים משלה וכ"ש שאין אחרים יורשים את נכסיו בְּחִזְקַת וירושת הבן והבת באמם אינה אלא מן התקנה. והתקנה עצמה יש עליה עוררין במה שנוטלות הבנים או הבנות יותר מכתובת אמם.

וכתבו ז"ל שאפי' שדעת חכמי התקנה במה שאמרו לתלוק אינו אלא במקום שהכתובה יתירה על המחצית. אבל במקום שהמחצית יתר על הכתובה אין לבנים ולבנות אלא הכתובה.

אלא שפשיט המנהג לתלוק בכל גוונא והוא מנהג תמוה. וכבר בטלנוהו במחז"ק עפ"י הרב הג' מ"ד זלה"ה.

ולכן אפי' במקום שעדיין המנהג קיים בנד"ז שפבר נסתלקה הבת. אלא שאנו מסופקים שפא בטעות נסתלקה ראוי להעמיד כל הנכסים היתרים על הכתוב בְּחִזְקַת האב ולומר שעליה להביא ראיה שלא הודיעה ושמתטעות נסתלקה שכ"כ הרב"י ז"ל בא"ה סי' קי"ח בשם הרשב"ץ על תקנה כזו דכל טעדיקי דאית לן למיעבד להעמיד הנחלה במקומה עבדינו ע"ש.

מכל זה נר' בעיני שאין לדין זה אלא פשרה כדין הממון המוטל בספק. וידקדקו עכשיו חשבון הנכסים הראויים ליטול בהם הבת חלקה בירושת אמה.

ועל חכמי עירם יצ"ו להשתדל בזה ולקיים אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. והי"ז שלום.

זהו הנלע"ד בזה. וה' אלהים אמת.

נחננו בדרך אמת. הכ"ד חותמי ברכות פה מקנאסא יע"א בחדש טבת מש' ולאומים בארץ תנחם סלה לפרט קטן.

הפל שריר ובריר וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א יקותיאל ז"ל וחתמו שאר הבד"ץ הרשט"ו והרמב"ן הי"ו: סימן ל"ד. שאלה מעיר מראקיס יע"א.

אלמנה שהניח לה בעלה חלק בבה"ך וגזר המלך על יושבי העיר שהיו דרים מתחלה עם הגוים שיעשו אלמלא שידורו בו היהודים לבדם. ומכלל הגזירה היא אמר המלך שכל מי שיש לו שום קרקע שישומו אותו השמאים ויטול שומתו מהמלך.

וכן היה. ומכללם האלמנה שנתנו לה שומת החלק שבבה"כ ועמדה האשה וקנתה מקום ובנתה בו בה"כ כמו שהיתה מקול"ז עם השותפים.

וכעת באה יורשת של הבעל וטענה כל מה שבנתה האשה בבה"כ הוא ממה שקבלה מהמלך יר"ה. ואף שהוסיפה בבנין כל מה שהוסיפה הוא ממה שהניח לה בעלה מתפיסת הבית.

ואף שכתב השטר על שמה הוא משום דסברה שהכל שלה. אבל לפי האמת שהכל ליורשים יחזור הכל ליורשים.

וטענה האלמנה שידוע בעדים שיש לה ממון וממנו בנתה חלקה בבה"כ. והשיבה היורשת שאף לפי דבריה ודאי הוא דבה"כ אינה של היורשת שהרי אלו לא היתה לה מתחילה בה"כ לא היתה יכולה לבנות בה"כ ולא בנתה אותה אלא מפח השררה והקהל וספרי תורות.

וא"כ עיקר הקרקע הוא של הבעל ואין לה עליו כ"א חוב הבנין והרי יש בידה פירות בה"כ והיא אין לה פתובה. וכמו שכתוב בידי בפס"ד.

וא"כ גם המזונות אין לה ותחזיר הפירות של בה"כ ואתן לה מה שהוציאה או יתנפה לה. גם טוענת היורשת שהניח הבעל ב' חנויות ולא נשתנו ממקומם ועדיין קניימים. ועוד כמה משפונות של חנויות מהזולת. וכמ"ש בשטר הפשרה.

יורנו מהו הדין: תשובה כתב מר"ן באה"ע סי' פ"ה ובחומ"ש סי' ס"ב אשה הנושאת וכו' עליה להביא ראיה וכו' וכתב מור"ם דסתם אשה נושאת ונותנת בתוך הבית. ופי' הסמ"ע ותב"ש ותח"מ דאינו ר"ל שנתעסק בפרקמטיא.

אלא כל שהבעל מאמינה ומפקיד את אשר לו בבית בידה. וכן כתב הטור וכו' ע"ש.

וא"כ בנד"ד ג"כ כל מה שבנתה האשה בבה"כ הוא בחזקת היורש ומחזור הקרקע שהיא בה"כ עם פירות מיום שמת הבעל. ואף שתביא ראיה שיש לה ממון מיוחד כמ"ש בש"ע.

מ"מ בנד"ד בבה"כ מאחר שהעיקר הוא השררה והשררה היא של הבעל ודאי הוא שהקרקע בחזקת היורשים ומה שהוציאה יתנפה לה מהפירות. ומה שטענה על החנויות דבר פשוט וברור מאחר שלא נשתנו ממקומם הדרא ארעא והדרא פירי מיום שמת הבעל עד היום הזה.

ואף שהחזיקה זה כמה שנים אינה יכולה לטעון שמכרה לה היורשת. מפני שהיורשת נושאת קטנה ועדיין היא נושאה וקי"ל דאין מחזיקין בנכסי א"א וכמ"ש בחומ"ש סי' קמ"ט סי"א ובא"ה סי' פ"ז.

ולראית האמת ח"פ מה שנלע"ד. וצויי"מ וימ"ן בע"א לחשנן ש' שפ"ה לפ"ק.

פה מראקיס יע"א. וקיים.

ע"ה אברהם אסולין. דוד צבאח.

ממון פינטו. אליעזר ו' לחזן: תשובה לשון הרמב"ם פ"ט דנחלות א' מן האחים שהנה נושא ונותן בתוך הבית וקנה עבדים בשמו לבדו או הלנה לאחרים.

וְהָיָה שְׁטֵר הַחֹב בְּשֵׁמוֹ לְבָדוֹ. וְאָמַר מְעוֹת אֵלּוּ שֶׁהֲלוֹנִיתִי אוֹ שֶׁקִּנִּיתִי בָּהֶם עֲבָדִים אֵלּוּ שְׁלֵי לְבָדֵי הֵם שֶׁנִּפְּלוּ לִי מִבֵּית אָבִי אֲמִי אוֹ מִצִּיאָה מִצְּאֵתִי אוֹ מִתְּנָה נְתֻנָה לִי עָלָיו לְהִבְיֵא רְאִיָּה שֶׁנִּפְּלָה לוֹ יְרוּשָׁה אַחֲרַת אוֹ מִצָּא מִצִּיאָה אוֹ זָכָה בְּמִתְּנָה.

וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִיָּתְהָ נֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהָיוּ אוֹנוֹת שֶׁהֵם שְׁטָרֵי מִמְכָר עֲבָדִים וְשֵׁט"ח יוֹצְאוֹת עַל שְׂמָה וְאָמְרָה שְׁלֵי הֵם שֶׁנִּפְּלוּ לִי מִבֵּית אָבוֹתַי עָלֶיךָ לְהִבְיֵא רְאִיָּה שֶׁנִּפְּלוּ לָהּ בִּירוּשָׁה.

וְכֵן אֶלְמָנָה שֶׁהִיָּתְהָ נֹשֵׂאת וְנוֹתֶנֶת בְּנִכְסֵי יְתוֹם. וְהָיוּ אוֹנוֹת וְשֵׁטְרוֹת יוֹצְאוֹת עַל שְׂמָה וְאָמְרָה מִירוּשָׁה נִפְּלוּ לִי אוֹ מִצִּיאָה מִצְּאֵתִי.

אוֹ מִתְּנָה נִתְּנָה לִי עָלֶיךָ לְהִבְיֵא רְאִיָּה. וְאִם יֵשׁ לָהּ נְדוּוֹנֵינָא וְאָמְרָה מְדוּוֹנֵינִיתִי לְקַחְתִּי נְאֻמָּת.

אָבֵל אִם אֵין לָהּ נְדוּ' וְלֹא הִבְיָאָה רְאִיָּה הָרִי הַפֶּל בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁין בַּד"א בְּאַחִין וְאֶלְמָנָה שְׂאִין חֲלוּקִין בְּעֵיסָתוֹן. אָבֵל אִם הָיוּ חֲלוּקִין בְּעֵיסָתוֹן שְׂמָא מְעֵיסָתוֹ קִימָז.

וְעַל הָאַחִין לְהִבְיֵא רְאִיָּה שֶׁהֵן מְשַׁל אֲמָצַע וְכו' ע"כ. וְכַתֵּב ה"ה פְּשֵׁהזְכִיר רַבִּינוּ מִמְכָר עֲבָדִים הוּא הַדִּין לְמִמְכָר קַרְקָעוֹת.

וְלִשׁוֹן הַגַּמ' וְהָיוּ אוֹנוֹת וְשֵׁטְרוֹת יוֹצְאוֹת עַל שְׂמָה ע"כ. ר"ל וְלִשׁוֹן שְׁטְרוֹת כּוֹלָל שְׁטָרֵי הַלְּנָאוֹת וּמְכָר קַרְקָעוֹת.

וְהִנֵּה לֹא הַזְכִּיר רַבִּינוּ טַעֲנַת מִצִּיאָה אוֹ מִתְּנָה בַּד"א. כִּי אִם בְּאַחִין וְאֶלְמָנָה.

מִשׁוּם דַּא"א מִצִּיאָתָהּ וּמִתְּנָתָה לְבַעֲלָהּ כֹּל שֶׁלֹּא פִירַשׁ ע"מ שְׂאִין לְבַעֲלֶיהָ רְשׁוּת בָּהֶן כִּי אִם לְלַבְנוֹשׁ וְלִהְתַּקְשֵׁט כַּמ"ש בַּא"ה ס' פ"ה ע"ש. וְכֵן לֹא הַזְכִּיר הַחֲזִילוּק שְׂבִין חֲלוּקִין בְּעֵיסָתוֹ לְאַיְגֵן חֲלוּקִין כִּי אִם בְּאַחִין וְאֶלְמָנָה.

מִשׁוּם דַּבַּא"א לֹא שְׂכִיחַ שֶׁתְּהִיָּה חֲלוּקָה בְּעֵיסָתָהּ מִבַּעֲלָהּ. וְאַפְּי' אִם תְּהִיָּה חֲלוּקָה כְּגוֹן מְשָׁרָה אֶת אִשְׁתּוֹ ע"י שְׁלִישׁ וְקִימָצָה.

הָרִי הַקּוֹמָז שֶׁל בַּעַל. וְכַמ"ש רַבִּינוּ פִּי"ב מְאַיְשׁוֹת דִּין י"ג הָאִשָּׁה שֶׁפָּסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת וְהוֹתִירָה הַמּוֹתֵר לְבַעַל ע"ש.

וְלִזְזָה לֹא הַזְכִּיר רַבִּינוּ הַחֲזִילוּק הַהוּא כִּי אִם בְּאַלְמָנָה וְאַחִין שְׂאוּמְרוֹ שְׂמָא מְעֵיסָתוֹ וְכו' עַל הָאַחִין לְהִבְיֵא רְאִיָּה שֶׁהֵם מְהַאֲמָצַע הוּא לִשׁוֹן הַגַּמ' בְּאַחִין וְרָצָה רַבִּי לֹאמַר וְכֵן בְּאַלְמָנָה עִם הֵיָתוֹ אִם הֵם חֲלוּקִים שְׂמָא מְעֵיסָתָהּ קִימָצָה.

וְעַל הֵיָתוֹ לְהִבְיֵא רְאִיָּה שֶׁהֵם מִן הָאֲמָצַע אֲלֵא שְׂיֵשׁ לְתַמּוּהָ שְׂמִדְבָרֵי רַבִּינוּ מְבֹנָאָר דְּמוֹתֵר מְזוֹנוֹת אֶלְמָנָה לְעֻצְמָה. וּבְפִי"ח מַה"א דִּין ה' כְּתִב רַבִּינוּ לְהַדְיָא דְּבַאֲלְמָנָה ג"כ שֶׁפָּסְקוּ לָהּ מְזוֹנוֹת וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ מוֹתֵר מְזוֹנוֹתֶיהָ לִירוּשָׁיִם ע"ש.

וְכַתֵּב ה"ה דַּק"ו הוּא מַא"א דְּאִיתָא בַּגַּמ' לְהַדְיָא דְּמוֹתֵר מְזוֹנוֹתֶיהָ לְבַעַל ע"ש. וְדוּחַק לוֹ דְּמוֹתֵר דַּא"א ל"ד לְמוֹתֵר הָאֶלְמָנָה.

דְּמוֹתֵר דַּא"א הֵיָינוּ אִפִּי' שֶׁצְּמָצְמָה ע"ע וְקִימָצָה. וּמּוֹתֵר דַּא"ל הֵיָינוּ דוּקָא שֶׁלֹּא ע"י קִימוּזִין וְצְמָצוּם.

אָלָא שְׁהִיְתָה אוֹכְלֵת קוֹמְעָא וּמִתְבְּרָה בְּמַעֲיָהּ. אָבֵל מוֹתֵר שַׁעֲיִי קוֹמוֹץ ה"ה שְׁלָה.
וְעוֹד דֵּל' הַטּוֹר בֵּין בַּא"א בֵּין בַּאֵל' בְּסִי' ע' וּבְסִי' פ"ה צְמַצְמָה וְהוֹתִירָה מִמְזוֹנוּתֶיהָ וְכו'
ע"ש. אָמַת שְׁהֶרְאָב"ד שֶׁם הִבִּיא מִשָּׁם הִירוּשָׁלַיִם שְׁמוֹתֵר מְזוֹנוֹת הָאֵלְמָנָה לְעַצְמָה.
אָבֵל רַבִּינוּ חוֹלֵק וְכַמ"ש. וַא"כ פְּסָקֵי רַבִּינוּ נֵר' פְּסוּתֵרִין.
וּבְדוֹחֵק י"ל לְדַעַת רַבִּינוּ דְּמוֹתֵר מְזוֹנוֹת דְּקָאָמֵר הֵתֵם בֵּין בְּאֵלְמָנָה בֵּין בַּא"א הִיָּנוּ הַמוֹתֵר
עַצְמוֹ בְּעוֹדוֹ בְּעֵין שְׁבִיזָה שְׁוִין הָאֵלְמָנָה וַא"א. אָבֵל אִם נִשְׂאָה וְנִתְנָה בּוֹ וְהַרְוִיחָה וְקִנְתָּה
מִמֶּנּוּ קִרְקַע וְעִבְדִים.
בְּזָה לֹא דָבַר רַבִּינוּ שֶׁם כָּלֵל וְהֵדִין בּוֹ גַם לְדַעַתוֹ ז"ל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חִילּוּק בֵּין אֵלְמָנָה לַא"א.
דְּבַאֵל' ה"ה לְעַצְמָה.
וּבַא"א גַם הוּא לְבַעַל. וְכֵן בְּדִין שְׁאֲחֵר שְׁהַמוֹתֵר עַצְמוֹ הָאָמוֹר בְּאֵלְמָנָה שְׁנוּי בְּמַחְלֻקָתָה.
דְּלַדַּעַת הִירוּשָׁ' הָרִי הוּא שְׁלָה. הִבּוֹ דְּלֹא לוֹסִיף עָלֶיהָ.
וְאִיכָא לְמִימֵר דְּאָפִי' לְש"ס דִּילָן דְּוָקֵא הַמּוֹתֵר עַצְמוֹ. אָבֵל אִם נִשְׂאָה וְנִתְנָה בּוֹ וְהַרְוִיחָה
קִנְתָּה בְּשִׁינוּי וְנַעֲשָׂה שְׁלָה.
מִשָּׂא"כ בַּא"א שְׁגַם הִרְיֹחַ שֶׁל בַּעַל. וְלֵהֲכִי תְּלִינּוּ הֵכָא בְּאֵלְמָנָה שְׁמָא מַעֲסִתָּהּ קוֹמְצָה
וְנִשְׂאָה וְנִתְנָה וְהַרְוִיחָה וְנַעֲשָׂה שְׁלָה וּמִזָּה קִנְתָּה מַה שְׁקִנְתָּה דְּהֲכִי מְפָרְשֵׁי הַפּוֹס' טַעֲנַת
מַעֲסִתּוֹ קוֹמֵץ.
כְּלוּ' שַׁא"י שְׁמָאוֹתוֹ הַמַּעֲט שְׁקוֹמֵץ אֶסְרָה הִרְבָּה. דְּהִיָּנוּ שְׁנִשְׂאָה וְנִתְנָה וְנִתְדַמֵּן לוֹ רִיחַ עַד
שְׁאֶסְרָה הוֹן רַב.
וְכַמ"ש בַּב"י ע"ש. וְגַם שִׁינָה רַבִּינוּ טַעֲמָא וְלֹא כָּתַב בְּחִלּוּקֵין הַנּוֹ' וְטוֹעֲנִין מַעֲסִתָּן וְכו'.
וְכַמ"ש בְּשַׁאָר טַעֲנוֹת כְּשִׂאֵינָן חִלּוּקֵין ה"ה לְגִלוּת עַל מ"ש הַב"י בְּשֶׁם הַתּוֹס' וְהִבִּיאוּ
בַש"ע ס' ס"ב דַּע"ג דְּלֹא טַעֲנִין הֲכִי. אָלָא טוֹעֵן מִבֵּית אָבִי אָמָה.
מ"מ נֶאֱמָן בְּמַגּוֹ דְּאִי בְּעֵי אָמֵר מַעֲסִתִּי קוֹמְצָתִי. וְהִנֵּה דִין הָאֵלְמָנָה שְׁהַנְּכִיר רַבִּינוּ הוּא
בְּרִיָּתָא עֲרוּכָה בְּפִי בַפ' חֲזַקַת דַּנ"ב דְּתָנָא לְדִין הָאִשָּׁה עִם דִּין הָאֲחִין.
וּמוֹכַח בְּגַמ' דְּבַאֵל' מִיָּרִי. וּמַר"ן ז"ל לֹא הֶעֱתִיק דִּין הָאֵל' בְּפִי מִפְּנֵי שֶׁהוּא גִלְמַד מִדִּין
הָאֲחִין.
וּבְגַמ' מִשְׁמַע שְׁהִיא מְשֻׁנָּה שְׁאִינָה צְרִיכָה. וּמוֹר"ם בְּסִי' ס"ב הִנְכִירוּ בְּקִצְרָה וְכָתַב וְאָפִי'
אֵלְמָנָה וְכו' ע"ש.
וְהַסְמ"ע כָּתַב שֶׁם דַּמ"ש הַטּוֹר וּמַר"ן אִשָּׁה וְכו' מִיָּרִי בֵּין בַּא"א הַטּוֹעֲנָתָּ כֵּן עִם הַבַּעַל
בְּחִיָּה. בֵּין בַּאֵל' הַטּוֹעֲנָתָּ כֵּן עִם הִתּוֹמִים.
וְהַרְמַב"ם פְּתַבְּם בְּב' בְּבוֹת אִשָּׁה וְכו'. וְכֵן אֵל' וְכו' יַע"ש.
וְזֵהוּ פְּנִינַת מוֹר"ם שְׁכָתַב וְאָפִי' אֵלְמָנָה. וְכָתַב בְּלִשׁוֹן וְאָפִי'.

דְּהַכִּי מוֹכַח בְּגַמ' דְּהָא דְתַנְיָא וְכֵן אִשְׁה וְכוּ'. כְּלוּ' וְאַפְי' אֶלְמַנָּה וְכוּ' דְסַד"א אֶלְמַנָּה אֵינָה צְרִיכָה רְאֵיָה.

כִּינּוּן דְשִׁבְחָה הוּא לָהּ שְׁהֶאֱמִינוּהָ ב"ד לְהִיּוֹתָהּ אַפּוּט' עַל הֵיטְרוֹ' וְדַאי לֹא גְנֵבָה מִשְׁלָהֶם. קַמ"ל דְאַפְי' הִכִּי צְרִיכָה לְהִבִּיאַר רְאֵיָה דְאֶדְרַבָּא מִשּׁוּם דְטַרְחָא קַמִּי יְתָמִי מוֹרִיָּא הֵיטְרָא. וְכִדְאָמְרִי בְּהַשּׁוֹלַח ע"ש בְּתוֹס'. וְכ"כ הַשְׁ"ף וְנ"ל לְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְכֵן אֵל' וְכוּ'.

וְכַתְּבֵי מֵהַרְלַב"ח וְכוּ' אַעפ"י שְׁפָכְרָא פְּסַק הַדִּין בֵּא"א כְּתָבוּ בֵּאל' מִפְּנֵי הַחִילּוּקִין הָאֲחֵרִים שְׁחִלּוּקִין בְּעֵיסְתָּן וְכוּ'. וְאִם מֵת וְכוּ'.

וְלֹא נֵר' לִי שְׁמַתְחֵלָה כְּתָב הַדִּין בֵּא"א הַמְּוַזְכֵּר בְּתוֹסְפָתָא פ"ט דְּב"ב וְכוּ'. וְאַח"ךְ כְּתָב דִּין הָאֵל' וְכִדְאָמְרִינּוּ בְּש"ס הַנ"ב מֵהוּ דְתִימָא אִשְׁה כִּינּוּן דְשִׁבְיָתָא לָהּ מִלְּתָא דְאָמְרִי קְטַרְחָא קַמִּי יְתָמִי לֹא גְזַלָּא מִיְתָמִי קַמ"ל.

וּפְרִוּשׁוֹ אֶלְמַנָּה שְׁהֵיטְהָ נּוֹשְׂאָת וְנוֹתְנָת בְּתוֹף הַבֵּית אַחֲרֵי מוֹת בְּעֵלָהּ וְלֹא אָמְרִי כִּינּוּן שְׁהֶאֱמִינוּהָ עַל הֵיטְרוֹ' וְחִשְׁבּוֹת הִיא לָהּ דְקָא טַרְחָא קַמִּי יְתָמִי לֹא גְזַלָּא קַמ"ל: הַעוֹלָה מְזַה שְׁדִין הָאֵל' עִם הֵיטְרוֹ' כְּדִין הָאֲחִים זֶה עִם זֶה דָּאִם הִיא נו"ן בְּתוֹף הַבֵּית וְאֵינָה חֲלוּקָה מֵהֵיטְרוֹ' שְׁכּוֹלָם עֵיסָה א' הוּא דְאֵינָה נְאָמְנָת לְזִמְרָא שְׁלֵי הֵם מִמְּמוֹן מִיְנוּחַד שְׁהֵיטְהָ לָהּ בְּתוֹרַת מַתְנָה אוֹ מְצִיָּאָה.

אֲבָל אִם אֵינָה נו"ן. אוֹ אִפִּי' נו"ן וְהִיא חֲלוּקָה בְּעֵיסְתָּהּ מֵהֵיטְרוֹ' שְׁפָסְקוּ לָהּ ב"ד מְזוֹנוֹת וְאוֹכְלֵת לְבִדָּה נְאָמְנָת לּו' שְׁלָהּ הֵם בִּירְוּשָׁה אוֹ מְצִיָּאָה אוֹ מַתְנָה בְּמַגּוֹ דְאֵי בְּעֵיָּא אָמְרָה מְעֵיסְתָּהּ קִימְצָה וְנִשְׂאָה וְנִתְנָה בְּאוֹתוֹ קוֹנֵץ מוּעֵט וְנִזְדַּמֵּן לָהּ רִינוּחַ גְּדוֹל וּמְמַנּוּ סִיגְלָה מֵהַ שְׁפִיגְלָה.

וְהֵיטְהָ מִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם וְכָל הַפּוֹס' נֵר' דְהָאֵי נו"ן הֵינּוּ בְּיָדוֹעַ שְׁהִיא נו"ן. אֲבָל מוֹר"ם ו"ל כְּתָב וְסַתֵּם אִשְׁה נו"ן בְּתוֹף הַבֵּית.

וְלְכַאוּרָה מִשְׁמַע דְאִשְׁה דְכְּתָב מִר"ן קָאֵי שְׁהִיא כּוֹלֶלֶת בֵּין א"א בֵּין אֶלְמַנָּה וְכַמ"ש. אִף אֵין נִרְאָה כֵּן מִדְּבָרֵי הַסַּמ"ע ו"ל שְׁכָתָב עַל דְּבָרֵי מוֹר"ם וְטַעַם דְהָאֵי נו"ן אֵינוֹ ר"ל דְנוֹקָא שְׁתַּתְּעַסֵּק בְּפָרְקַמְטִיָּא.

אֵלָּא כָּל שְׁהַבְעֵל מֵאֶמְיָנָה וּמִפְּקִיד אֶת אֲשֶׁר לוֹ בְּבֵית בְּיָדָהּ. וְכ"כ הַטּוֹר בְּהַדְּיָא בֵּא"ה ס"ס פ"ו ע"ש.

גַּם הָרַב ח"מ בֵּא"ה ס"י פ"ה סַק"ל כְּתָב וְנ"ל וְאַפִּי' אֵינָה נו"ן אֵלָּא שְׁהַבְעֵל מֵאֶמֶן לָהּ וּמִפְּקִיד מֵהַ שֵׁשׁ לוֹ בְּיָדָהּ ג"כ כָּל מֵה שְׁבִרְשׁוּתָהּ בְּחֻזְקַת הַבְּעֵל הֵן. וְכ"כ הַטּוֹר ס"י פ"ו ע"כ כְּתָבוּ הַפּוֹסְקִים שְׁסַתֵּם אִשְׁה מִקְרִי נו"ן דְסַתֵּם נָשִׁים הַבְּעֵל מֵאֶמֶן לָהֶם.

וּמִפְּקִיד מֵהַ שֵׁשׁ לוֹ בְּיָדָם. וְכֵן פְּסַק בְּש"ע ס"ב ע"ך מְכ"ז נִרְאָה מְבֹנָאָר דְבֵּא"א הוּא דְמִקְרִי וּמִשּׁוּם שְׁהַבְעֵל מֵאֶמֶן לָהּ וּמִפְּקִיד אֶת אֲשֶׁר לוֹ בְּיָדָהּ בְּלֹא יְדִיעַת שׁוּם אָדָם מֵאֵי דְלֹא שֵׁיף זֶה בֵּיתוֹ קְטָנִים שְׁכָל נְכֻסֵיהֶם מִתְּפַנְקְסִים ע"פ בְּדִי"ץ וְלֹא בֵּר פְּקִדוֹן נִיגְהוּ.

וְגַם אֵין ב"ד מְנִיחִים הַנְּכֻסִים בְּיָדָהּ אֵלָּא בְּיַד הָאֲפּוּט'. וְאִם הֵם גְּדוֹלִים כ"ש שְׁסַתֵּמָם שְׁאֵינָם מֵאֶמֶינִים לָהּ וּמִפְּקִידִין בְּיָדָהּ.

אָלָא מַנִּיחִין אֶת שְׁלֵהֶם תַּחַת יְדֵיהֶם. וְנִדְוָקָא אִם מִינּוּהָ ב"ד עַל נְכֹסֵי הֵיטוּ' אוּ שְׁמַעְצָמָה רְצָתָהּ לְהַתְעַסֵּק בְּנְכֹסֵי הֵיטוּ' וְיָדוּעַ שְׁהֵיָא נו"ן בָּהֶם הוּא דְאִיכָא לְמִיחָשׁ שְׁמָא גְנָבָה מְשֻׁלָּהֶם.

אָבֵל בְּסֵתֶם שְׁאִין יָדוּעַ שְׁהֵיָא נו"ן בְּשֵׁל הֵיטוּ' מְסֵתָמָא אִין בִּינְדָה מִמָּה לְגִנּוּב וְנֶאֱמַנְתָּ בְּשִׁבּוּעָה שְׁמַמְמוֹן מִיְחָד שְׁהֵיָה לָהּ סִיגְלָה וְכִינּוֹן שְׁאִין בְּמָה לְתִלוֹת שְׁהֵרִי אִין יָדוּעַ שְׁהֵיָא נו"ן שְׁנֵתְלָה שְׁמָמָה שְׁהֵיָא נו"ן גְּנָבָה וּבֵא"א גּוּפָה הֵרִי הַשְׁ"ף חוּלְק וּס"ל דְּאִין דַּעַת הַפּוֹס' כָּלֵל כֵּן שְׁתֵּהֵיָה סֵתֶם אִשָּׁה בְּחֻזְקָת נו"ן וְתֵהֵיָה נֶאֱמַנְתָּ לּוֹמֵר שְׁלָהּ הֵם.

אָלָא בְּעֵינּוּ שְׁהֵיָה יָדוּעַ שְׁהֵיָא נו"ן לְבִדָּה. וּסֵתֶם אִשָּׁה בּוֹדָאִי אִינָה נו"ן לְבִדָּה וְסֵיגִים וְכֵן בְּאִשָּׁה אֶלְמָנָה לָא אָמְרִי מִן הַסֵּתֶם שְׁהֵיָא נו"ן בְּתוֹדָה הַבֵּית אָלָא בְּיָדוּעַ עַכ"ל.

וּנְר' דר"ל דְּבֵאֵל' אִפִּי מוֹר"ם יוֹדָה בְּאֶנְפֵּן שֵׁנְר' אָמַת דְּבֵאֶלְמָנָה בְּעִי' שְׁהֵיָה יָדוּעַ שְׁהֵיָא נו"ן וְאִז תְּלִינּוּ שְׁמַשֵּׁל הֵיטוּמִים גְּנָבָה. אָבֵל אִין יָדוּעַ נֶאֱמַנְתָּ בְּשִׁבּוּעָה.

וְעוֹד נִשְׁאָר לְבֵאֵר דִּמְמ"ש רַבִּינוּ שְׁאִם לָא הִבִּיאוּ רְאִיָּה הֵרִי הַכֵּל בְּחֻזְקַת הַיּוֹרְשִׁים. מִשְׁמַע דְּגוּף הַקְּרָקְעוֹת עֲצָמֵן לַיּוֹרְשִׁין וְלָא סְגִי כְּשֵׁיחֲזִירוּ הַלּוֹקָחִים הַדְּמִים.

כִּי יֵאמְרוּ שְׁעַכְשָׁיו שְׁלֵא מְצָאוּ רְאִיָּה הֵרִי הַמְּמוֹן שֶׁל הַיּוֹרְשִׁים. אָבֵל גּוּף הַמְּקָח שְׁלֵקְחוּ בּוּ ה"ה לְקוֹנָה וְיִחְזִיר הַמְּעוֹת לַיּוֹרְשִׁים אוּ יִתְנַבֵּה לְאֶחָ מִחֻלְקוֹ.

וְלֵאל' מִפְתָּן'. דְּלֵא הֵיָא.

אָלָא כָּל שְׁלֵא מְצָאוּ רְאִיָּה הֵרִי הַמְּקָח עֲצָמוּ לַיּוֹרְשִׁים. וּבֵאֲחִין חוּלְקִין.

וּבֵאֵל' יְכוּלִין לְסַלְקָה בְּדַמִּי כְּתוּבָה וְיִטְלוּ הַמְּקָח לְעֲצָמָם שְׁהוֹאִיל שְׁהַלּוֹקָחִים נו"ן בְּתוֹדָה הַבֵּית דִּין אִפּוֹט' וְשְׁלִיחַ יֵשׁ לָהֶם. וּבְדִין הַשְּׁלִיחַ מְבֹאָר בְּסִי' קַפ"ג בְּשֵׁם הַרְמְב"ם ו"ל שְׁאִם קָנָה לְעֲצָמוּ בְּמַעוֹת הַמְּשַׁלַּח אַעפ"י שְׁזָקְפוֹן עָלָיו בְּמַלְוָה הַמְּקָח לְמַשְׁלַח.

וְכַתֵּב הַשְׁ"ף דְּמִיָּרִי אִפִּי זָקְפוֹן עָלָיו בְּעֵדִים ע"ש. וְכֵן כְּתֵב מוֹר"ם בְּשֵׁם י"א וְאָפִי' אוֹמֵר בְּפָנֵי עֵדִים שְׁחֹזֵר מִהַשְּׁלִיחוֹת בְּכָל עֲנָן הוּא שֶׁל הַמְּשַׁלַּח אַא"כ שִׁינָה בְּשְׁלִיחוֹתוֹ שֵׁא"ל לְקַנּוֹת חֲטִיִּם וְקָנָה שְׁעוֹרִים דְּאִז קָנָה בְּשִׁנּוּי ע"ש.

וּבַהֲסַמ"ע.

וְאָפִי' לִי"א קָמָא דְּאִיָּתִי מוֹר"ם שְׁם בְּעִי מִיָּהָ שְׁיֵאמֵר בְּפָנֵי עֵדִים שְׁחֹזֵר מְשַׁלְּחוֹתוֹ. וּמִשְׁמַע דְּלֵא סְגִי כְּשֵׁיכְתוּב הַמְּקָח בְּשִׁטְר וְעֵדִים עַל שְׁמוֹ שְׁכֵן דְּרָף הַשְּׁלִיחַ לְכַתּוּב הַמְּקָח עַל שְׁמוֹ ע"ד לְחֹזֵר וְלְכַתּוּב לְזְכוֹת הַמְּשַׁלַּח.

וְאַפְתִּי י"ל שְׁלֵא נִתְכַּוְּוֹן לְקַנּוֹת אָלָא לְבַעַל הַמְּעוֹת וְגַם הַמְּקָנָה לָא הֵיטָה דַּעַתוֹ לְקַנּוֹת אָלָא לְבַע"ה. וְאַעפ"י שְׁהוּא אוֹמֵר שְׁהוּא מְקָנָה לְשְׁלִיחַ אִינּוּ אָלָא מְפָנִי שְׁהוּא סְבוּר שְׁהוּא בַּע"ה.

וְאִם אִינּוּ הַשְּׁלִיחַ בַּע"ה. בַּע"ה הוּא הַקּוֹנָה וְיֹתֵר נִרְאֶה מִדְּבַרֵי הַסַּמ"ע שְׁם בְּסִי' ב דְּאָפִי' זָקְפוֹן בְּמַלְוָה וְהוֹדִיעַ לְמוֹכֵר שְׁלֵעֲצָמוֹ הוּא קוֹנָה.

ומכונן מוכר לאקנוני ליה לא קנה אא"כ יחד מעות המשלח לעצמם והביא מעות אחרים וקנה אחר שחזר ואמר לעצמי אני קונה והודיע למוכר ע"ש. ולכן בדין אף או אלמנה הנושאים ונותנים בתוך הבית שיש להם דין אפוט' ושלוח שקנו דבר.

ואין להם ראיה שממון שלהם קנו ומחזיקין להו שממון היורשים קנו ואין עדים שזקפום במלוג ולא שגילו דעתם בפניהם בפ"י שאין קונים לזכות היורשים פי אם לעצמם בדין הוא שהמקח לזכות היורשים.

ואעפ"י שכתבו השטר על שמם אימור לא נתפוננו לזכות אלא ליורשים שהממון שלהם וגם המוכר לא נתפונן להקנות אלא לבעלי המעות:..

ומעתה נבא לנדון שלפנינו באלמנה הנ"ב שכתובה פדת שיש לה לאחר מיתה מזונות וכתובה. אבל אין לה חלק בגוף הנכסים כמנהג המגורשים והבעל נלב"ע במ"א.

והיורשת אותו היא בת אחותו שהיתה קטנה בלתי נשואה בשעת פטירתו. וגם היתה במ"א שבו נלב"ע.

והאל' היתה במקומה שהיתה דרה בו עם בעלה. ולפי שלא תבעתה היורשת פי היתה קטנה ובעיר אחרת החזיקה האל' בכל הנכסים קו"ט פי חשבה שהכל יעלה לה בכתן' שהיתה מסוף אלף מתקאלי ואף אם הנכסים יותר מהכתו' הרי היא עכשיו אוכלת מהם מהגרן או מהפירות בעד המזונות והפרנסה.

וכשתבע היורשת ותראה היא להסתלק ולגבות כתובה פחשוב ותשום מה שנסאר בידה ותטלנו בכתן' והלואי יספיק מה שישאר. וביני ביני שתבע היורשת יצאה גזירה מהמלך לפנות היהודים דירתם מבין הגוים ולקבוע להם מקום בפני עצמו.

שימכור להם המלך והשרים כ"א מה שירצה לקנות. וכל מה שהיה לו זכות במקום הישן ומכרו למלך ויכרע המלך דמיו.

ומכלל בעלי מקום הישן היה בעלה של האשה שהיה לו בה"ד בשות' עם אחרים. וכשמת החזיקה בו האל' מכלל נכסיו גוף ושךרה.

וכשפניו דירתם היהודים ומכרו למלך מכרה גם האל' ולקחה דמים. וכשקנו עוד מקומות במקום החדש קנתה גם האל' היא ושותפיה שבה"ד הישן מקום במקום החדש ובנתה היא ושותפיה בה"ד חדשה תמורת הישנה שהיתה להם.

והחזירו לה הקהל שהיו בה עם הס"ת והפסאות והבימות וחזרו להחזיק בבה"ד החדשה כמו שהיו מחזיקים בישנה האשה והשות' אח"ז תבעה היורשת לאלמנה לתת לה חשבון הנכסים שהגייח מורישה קרקע ופי' ומטלטלין ולנפות מהם שיעור המזונות שעברו והשאר תתן בידה והיא תזון אותה כל זמן שלא תבעה כתו'.

וכשתבע תפרע לה כתו' בדמים או בקרקעות בשומא כמו שהוא הדין בכתובה פדת. והאלמנה אמרה שהיא רוצה ליטול הכל עכשיו בכתובה שהלואי יספיק.

ולפני התגלע נתפשרו היורשת ואל' שפרעה האל' ליורשת סף מה וזכתה לה היורשת כל הנכסים יהיו מה שהיו אפי' יעלו ליותר מיותר מכתן' ומזונותיה ונפטרו בשלום:אח"ז

חִפְּשָׁה הַיּוֹרֶשֶׁת וּמִצָּאָה עֵדִים לְאַבֵּד לְאֵל כֶּתוּב וּמְזוֹנוּתֶיהָ וְשָׂאִין לָהּ אֶלָּא בְּלֹאוֹתֶיהָ
הַקְּיָיִמִים וְאַחַר שֶׁנִּפְסַק הַדִּין בֵּינֵיהֶם ע"ז שֶׁצָּרִיכָה הָאֱלֻמְנָה לְהַחְזִיר לַיּוֹרֶשֶׁת כָּל נְכָסֵי
הַבַּעַל.

הֵן מֵה שֶׁאֲכָלָה הֵן מֵה שֶׁעֲדִינָן קֵיָיִם קָרְקַע וּפִי' וּמִטְּלָטְלִין יֵצְאוּ לִידוֹן בְּדָבָר חֲדָשׁ עַל חֶלֶק
הַבַּה"ךְ הַחֲדָשָׁה שֶׁקָּנְתָה הָאֱלֻמְנָה אַחֲרֵי מוֹת בַּעְלָהּ שֶׁהָאֱלֻמְנָה אוֹמְרַת שְׂאֵף אִם תַּחְזִיר כָּל
מֵה שֶׁנִּטְלָה מִנְּכָסֵי בַּעְלָהּ עִם מֵה שֶׁנִּבְתָּה מִהַמְּלָךְ בְּדָמֵי הַבַּה"ךְ הַיְשָׁנָה וְעִם הַפִּי' שֶׁאֲכָלָה
מִבַּה"ךְ הַיְשָׁנָה.

מ"מ חֶלֶק הַבַּה"ךְ הַחֲדָשָׁה לֹא תַחְזִיר. לֹא הוּא וְלֹא פִי' כִּי אוֹתוֹ הַקָּרְקַע קָנְתָה וּבָנְתָה בּוֹ
בְּמִמּוֹן שְׂלָה שֶׁהִיָּה מְיֻחָד לָהּ מִיְרוּשָׁה שֶׁנִּפְלָה לָהּ אוֹ מִמְתָּנָה שֶׁנִּתְּנָה לָהּ.

וּלְעֲצָמָה קָנְתָה וּבָנְתָה. וְהַפְּשָׁרָה שֶׁנִּתְּפָשְׂרָה עִם הַיּוֹרֶשֶׁת וְזִיכָרָתָה לָהּ הַקָּרְקַעוֹת.

הוּא עַל שְׂאֵר הַקָּרְקַעוֹת שֶׁל בַּעְלָהּ וְעַל דָּמֵי בַה"ךְ הַיְשָׁנָה שֶׁקָּבְלָה. אֲבָל חֶלֶק בַּה"כ
הַחֲדָשָׁה הוּא שְׂלָה בַּלֵּא"ה.

וְהַיּוֹרֶשֶׁת אוֹמְרַת שְׂאֵף אִם אָמַת שֶׁמִּמְמוֹן הַמְיֻחָד לָהּ קָנְתָה וּבָנְתָה וְלֹא מִמְמוֹן הַבַּעַל.
מ"מ כִּינּוֹן שְׂלָה זָכָתָה הָאִשָּׁה לְבָנוֹת בַּה"ךְ כִּי אִם מִפֶּחַ בַּעְלָהּ שֶׁהִיָּתָה לוֹ בַּה"ךְ הַיְשָׁנָה
וְהַחְזִיקָ' בָּהּ הָאֱלֻמְנָה בְּכַח כֶּתוּב.

וּמִתּוֹךְ שֶׁהַחְזִיקָה בְּבֵית הַכֶּנֶסֶת הַיְשָׁנָה נִתְּנוּ לָהּ הַצְּבוּר יִכְוֹלֵת לְחַדֵּשׁ אַחֲרַת בְּמִקּוּמָה. א"ך
הָרִי הַבַּה"ךְ הַחֲדָשָׁה נִכְנָסָה בְּמִקּוּם הַיְשָׁנָה.

וּכְשֶׁם שֶׁאֵלוֹ הִיָּתָה הַיְשָׁנָה קֵיָיִם הִיָּתָה חוֹזְרָת. כֹּף הַחֲדָשָׁה חוֹזְרָת.

וּדְמֵי הַקָּנָן וְהַבְּנִין יִתְּנֻכוּ מִמֵּה שֶׁקָּבְלוּ מִהַמְּלָךְ. אוֹ מִהַפִּי' שֶׁאֲכָלָה מִבַּה"ךְ הַיְשָׁנָה
וּמִהַחֲדָשָׁה וּמִשְׂאֵר הַקָּרְקַעוֹ' שֶׁכּוֹלֵן לֹא אֲכָלָה אֶלָּא בְּכַח חוֹב כֶּתוּב וּמְזוֹנוּתֶיהָ שֶׁהִיוּ לָהּ עַל
בַּעְלָהּ שֶׁמִּפְחָם הַחְזִיקָה בְּנְכָסִים וְעַכְשָׁיו הָרִי נִתְּבָרַר שְׂאִין לָהּ כֶּתוּב וְלֹא מְזוֹנוֹת: וְהַנִּלְע"ד
לְהַשִּׁיב שְׂאֵם אִין עֵדִים שֶׁהִיָּה לָהּ מִמּוֹן מְיֻחָד מִיְרוּשָׁה אוֹ מִתָּנָה שֶׁנִּפְלָה לָהּ.

מִסְתַּמָּא מִדְּמֵי בַה"ךְ הַיְשָׁנָה וּמִתְּפִיסַת הַבֵּית קָנְתָה וּבָנְתָה. וְהָרִי גוּף הַקָּרְקַע שֶׁל הַיּוֹרֶשִׁים.

וּכְשֶׁמִּתְּחַיֵּיבַת לְהַחְזִיר גוּף הַקָּרְקַע בְּנֻדָּא מִחוֹזְרָת הַפִּי'. בֵּין שְׂפָדֵי שְׂכִי' מְקוּם.

בֵּין הַיּוֹתֵר שֶׁמִּפְחַח הַשְּׂרָרָה. שֶׁאֵעַפ"י שֶׁהָאֵל' הִיָּתָה חֲלוּקָה בְּעֵיסָתָה מִהַיּוֹרֶשֶׁת.

וְגַם שְׂאִין יָדוּעַ אִם הִיָּתָה נו"ן בְּתוֹךְ הַבֵּית מ"מ נִרְאָה שֶׁבִּנְד"ז שֶׁהַחְזִיקָה בְּנְכָסִים לְבַדָּה
קו"ט וּכְמִד"ן וְעוֹשָׂה בָּהֶם כְּרִצוֹנָה כְּאֵדָם הָעוֹשָׂה בְּשָׂלוֹ. כְּסְבוּרָה שֶׁהַכֹּל יַעֲלֶה לָהּ
לְמְזוֹנוּתֶיהָ וְכֶתוּב וְאִין לַיּוֹרֶשֶׁת בָּהֶם כְּלוּם.

זוֹ גְדוּלָה מְאֹד מֵאֱלֻמְנָה הַיּוֹשֶׁבֶת עִם הִיָּתוֹ' וְכָל הַנְּכָסִים בְּחֻזְקַת הַיּוֹרֶשִׁים. וְאִין לְאֱלֻמְנָה
מֵהֶם כ"א מְזוֹנוֹת אֶלָּא שֶׁהִיא נוֹשֶׂאת וְנוֹתֶנֶת בָּהֶם לְזִכְרוֹתָן כִּינּוֹן שְׂאִין לָנוּ כ"א מְעַט חֲשֵׁשׁ
שֶׁמָּא מִשָּׁל הִיָּתוֹ' מִמֵּה שֶׁהִיא נו"ן גְּנֻבָה וְקָנְתָה.

לְזֶה אָנוּ מְצָרִיכִין שְׂלָה תַּהִיָּה חֲלוּקָה. שְׂאֵם הִיָּתָה חֲלוּקָה יֵשׁ סֶפֶק אַחַר לְזִכְרוֹתָה לְבַטֵּל
הַחֲשָׁד וְהוּא שְׂמָא מְעִיסָתָה קוֹמְצָה.

אָבֵל בְּזוֹ שֶׁהִכֵּל בְּיָדָהּ וּבְחֻזְקָתָהּ וּסְבוּרָהּ שֶׁהִכֵּל שָׁלָה לְגַמְרֵי. וְאִין הַיּוֹרֶשֶׁת עִמָּה אִפִּי בְּעִיר.

וְאִין בְּחֻזְקָתָהּ וְלֹא בְּחֻזְקַת ב"ךְ שׁוּם דְּבָר מֵהַנְּכֻסִים כָּלֵל. מֵהֵיכָן יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת לֹאמֹר שֶׁמָּה שֶׁקָּנְתָה הָאֵלְמָנָה לֹא מִתְּפִיסַת הַבַּיִת קָנְתָה וְלָמָּה לֹא תִקְנֶה מִתְּפִיסַת הַבַּיִת וּמֵאַיִן לָהּ מָמוֹן אַחֵר חוּץ מִמָּוֶנו שֶׁתִּקְנֶה בּוֹ.

הָא נִדְאֵי דְמִתְּפִיסַת הַבַּיִת מֵהַדְּמִים שֶׁקָּבְלָה בְּבַה"ךְ הַיְשָׁנָה מֵהַמְּלִיךְ קָנְתָה וּבְנִתָּה וְהָרִי הַשְּׂרָקֵע לְזִכּוֹת הַיּוֹרֶשֶׁת. אָבֵל אִם יֵשׁ עֲדִים שֶׁהָיָה לָהּ מָמוֹן מִיְּחֻד מִיְּרוּשָׁה שֶׁנִּפְלָה לָהּ אוֹ מִתְּנָה אוֹ מִצִּיאָה שֶׁבָּאָה לְיָדָהּ.

בְּזֶה נִדְאֵי נֵר' שֶׁגּוּף הַשְּׂרָקֵע וְהַבְּנִינִים בְּחֻזְקַת הָאִשָּׁה אִם הִיא טוֹעֵנַת כֹּן שֶׁכְּנֻנַת מְכֻוֹן קָנְתָה מֵהַמָּמוֹן הַמִּיְּחֻד לְעִצְמָהּ לְבַל תִּהְיֶה נְגִיעָה לַיּוֹרֶשֶׁת בּוֹ כְּשֶׁתְּבֹא לְחֹשֵׁב עִמָּה עַל מְזוֹנוֹתֶיהָ וְכִתּוּיָהּ שֶׁשְּׂרָקֵע זֶה לֹא יִכְנָס לְכָלֵל חֻשְׁבוֹן לֹא הוּא וְלֹא פִירוֹתָיו.

וְגַם שֶׁלֹּא תִהְיֶה לָהּ יְכוּלַת לְסַלְקָהּ מִמָּוֶנו בְּדְמִים. וְכִינּוּן שֶׁגּוּף הַשְּׂרָקֵע בְּחֻזְקַת הָאֵלְמָנָה. פְּשִׁיטָא שֶׁאִינָה חֲזִיקַת לְהַחְזִיר כְּשִׁיּוֹדֵעַ שֶׁאִין לָהּ כִּתּוּי וּמְזוּי לֹא הוּא וְלֹא פִירוֹתָיו אִפִּי הַיְתָרִים עַל שְׂכִירוֹת מְקוֹם. שֶׁאֵעִפ"י שֶׁהִפְּי' הַיְתָרִים עַל שְׂכִירוֹת מְקוֹם לֹא זָכְתָה הָאֵלְמָנָה לְיִטְלֵם כִּי הֵם מִכַּח בַּעֲלָהּ שֶׁהָיְתָה לוֹ בַּה"ךְ יְשָׁנָה וְהַחְזִיקָהּ בּוֹ מִכַּחוּ וְכִשְׁנִטְלוּ מִסִּיקִין אֶת הַיְשָׁנָה קָנְתָה וּבְנִתָּה תְּמוֹרְתָהּ וְחֻזְרָה לְיִהְיוֹת מִמָּוֶנָה כְּמוֹ מֵהַיְשָׁנָה וְנִמְצָא שֶׁהִכֵּל מִשָּׁל בַּעֲלָהּ.

מ"מ מֵה בְּכֹף. וְהָרִי הָאֵלְמָנָה כְּלוּקַח דְּעֵלְמָא שֶׁקָּנְתָה בַּה"ךְ מִבְּעַלְיָהּ שֶׁהוּא אוֹכֵל כָּל הַפִּירוֹת אִפִּי הַיְתָרִים עַל שְׂכִירוֹת מְקוֹם אֵעִפ"י שֶׁאִינוּ רְאוּי לְשֶׁרֶת בְּקִדְשׁ כְּמוֹ הַבְּעָלִים. כִּי כֹן פְּשִׁט הַמְּנַהֵג בְּכָל הַמַּעֲרָב בְּבִתֵּי כְּנֻסִיּוֹת שֶׁל יְחִיד שְׁבַע"ח נוֹטְלוֹן בְּחֻבוֹ. וְאִשָּׁה בְּכִתּוּי.

וְלוּקַח בְּמִקְנַת כֶּסֶף וְנִהְיִין כְּלוּן אֵעִפ"י שֶׁאִין בָּהֶם רְאוּי לְשֶׁרֶת כָּלֵל שֶׁנֶּעֱשִׂית בַּה"ךְ בְּזֶה"ז כְּמִרְחֵץ וּבֵית הַבַּד. בְּיַעַן שֶׁהַלוּקַח וּבַע"ח הַנוֹטֵל אוֹתָהּ מִבְּעַלְיָהּ נוֹטֵלָה בְּדְמִים יְקָרִים כְּפִי שִׁיעוֹר הַנְּאֻמָּה הַיְתָרָה עַל שְׂכִי מְקוֹם.

וְלִכְּף אִינוּ מִתְּרַצָּה לְהַשְׁפִּירָה לְאַחַר שֶׁיַּעֲמוּד לְשֶׁרֶת בְּשִׁיקָבֵל בְּשְׂכִי שְׂכִי מְקוֹם לְבַד. וּבְנֵי בַה"ךְ לְהִיּוֹת שֶׁהוֹרְגֵלוּ בְּמִקְוֹם.

קֹשֶׁה עֲלֵיהֶם לְהַחֲלִיפוֹ בְּאַחֵר. שֶׁחֵן מְקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו וּמִתְּרַצִּים לְתַת גְּדוּבֹתֵיהֶם אִפִּי לְבַע"ת וְלֹאִשָּׁה אוֹ לְלוּקַח שֶׁאִינָם רְאוּיִם.

כְּדִי שֶׁיִּשְׁאַרוּ בְּמִקְוֹמָן שֶׁאִם לֹא יִתְּנוּ כְּהַרְגֵלוֹן הָרִי הַלוּקַח אוֹמֵר לָהֶם פָּנוּ וְסַעו לְכֶם וְאַנִּי אָבִיא בְּמִקְוֹמְכֶם קְרוֹבֵי וּמִיְּדוּעֵי שֶׁיִּתְּנוּ לִי יוֹתֵר מִמִּתְּנוֹתֵיכֶם. בְּאִנְפוֹן שֶׁאִפְּי' הַבְּלִתִּי רְאוּי שֶׁזּוֹכָה בְּבַה"ךְ בְּמִקְנַת כֶּסֶף אוֹ בְּחֻבוֹ נוֹטֵל פִּי כָּל בַּה"ךְ אִפִּי הַיְתָרִים עַל שְׂכִי מְקוֹם.

וְגַם הָאֵל' הַזֹּאת שֶׁהַחְזִיקָהּ בְּבַה"ךְ הַיְשָׁנָה בְּכַח חוֹב מְזוֹנוֹתֶיהָ וְכִתּוּיָהּ הָרִי הִיא כְּאֵדָם דְּעֵלְמָא שֶׁנִּטְלָה בְּחֻבוֹ וְכִאֵלוּ נִתְּגַרְשָׁה וְטִרְפְּתָה בְּכִתּוּי. וְכִינּוּן שֶׁנֶּאֱבָדָה בַּה"ךְ הַיְשָׁנָה פָּקַע הַמְּקַח.

ויכשחזרה ובגתה משלה הבה"ך התדשה פנים תדשות באו לכאן. ונהי שצריכה להחזיר פ"י בה"ך הישנה.

כיון שנתבטל זכות הגוף שהיה לה בה. פ"י בה"ך התדשה למה תחזיר.

שהרי גופה שלה ומפחו היא אוכלת. ואין לומר כיון שהיתה הסכמת בני העיר כשנתחדשה העיר שאותם שהיה להם חלק בבה"ך בעיר הישנה הוא שיחדש אחרת בעיר התדשה ואין לזרים אתם שלא היה להם חלק בשום בה"ך שבעיר הישנה.

א"כ הפח הזה שנתנו לאשה זאת לחדש בה"ך התדשה הוא בטעות. לפי שהיו סבורים שהיה לה זכות באמת בבה"ך הישנה.

ואלמלי ידעו שלא היה לה זכות לא היו נותנים לה פח לחדש התדשה ולא היו נותנים הפח שהוא כ"א ליורשת שהיא בעלת הזכות באמת בבה"ך הישנה. וכל קנין וזכייה בטעות חוזרים.

הא ליתא דבשלמא אם היתה הזכייה בחנם בלי שפרעה האשה שום דמים משלה לא בקנין ולא בבגנו היה מקום לומר כן. אבל עכשיו שהזכייה היתה ע"י שתוציא האשה דמים יקרים לקנות ולבנות וגוף הקרקע שלה.

י"ל שאפ"י אם ידעו הצבור זה אחר הקנין והבגנו מייד היו מתרצים להניח לה פח זה. כיון שכבר נעשה מעשה.

שאם יאמרו לה שאין לה אלא שכירות מקום. תאמר איני משפרת את מקומי.

ואם אין השות' רוצים יגודו אותי ואני נוטלתו בכל מה שיאמרו ואעשנה חצר או אוצר. ובע"כ תרצו הצבור והשות' להניח לה זכותה לבל יצטרכו לקנות ולבנות במ"א וגם דמאי איכפת להו לשות' ולצבור אם תטול הזכייה הרי היא האשה הנז' או היורשת.

ועוד שהיורשת קטנה ואינה בעיר ומי יטפל בחלקה לקנות ולבנות לזכותה. מכ"ז נר' שאפ"י אם ידעו הצבור זה היו מניחין בית האשה שהיה לה זכות בישנה למראה עינים לחדש ולזכות עם שותפיה בחלקהבה"כ התדשה ואין כאן זכייה בטעות ולא יהיה אלא ספק אלמלי ידעו הצבור מתחלה אפטר שהיו מסלקין ממנה אותה זכות ע"י שילכו למ"א ותשאר אותה זכות ליורש או שלא היו מסלקין.

המע"ה.

השתא מיהא תטעון האשה פ"י מקומי שקניתי ובניתי במעותי הייתי אוכלת זהו הנלע"ד להשיב בענין בית בה"ך. ועל אודות התנויות שטוענת האל' שקנתה אותם מן היורשת חוץ מהפשרה.

והיורשת טוענת שגם הם היו בכלל הפשרה וכולן נטלה בכתי' וצריכה להחזירם קרקע ופירות. לא ידענו מקום לטענת האלמ' דבין אם אומרת שקנתה קודם הפשרה או אחר הפשרה.

כל זה יכול להתברר ונניתי שטר הפשרה וניחזי אם נזכרו התנויות ונכללו בכלל הפשרה. הרי מבואר שבכתו' נטלה.

ואם שטר הפשרה סתום שאין פתוב בו אלא שנתפשרו בעד כל העיזבון וזיכרה לה היורשת קו"ט. ולכן מצאה מקום האלמנה לטעון שחננויות אלו לא נכללו בכלל הפשרה. וקודם לפשרה קנתה ממנה בדים שהיו מיוחדים לה. שאם אחר הפשרה א"כ היו צריכין לבאר בשטר הפשרה שחננויות אלו נשארו לזכות היורשת.

הא אין עליה לומר אלא שקודם הפשרה. ומה שכתוב בפשרה שזיכרה לה כל הנכסים היינו שמלבד החננויות.

שהחננויות כבר נמכרו ברצי כסף. ומ"מ גם טענה זו אין בה ממש.

שהחזקה שקודם הפשרה לא תועיל כ"ז שעדיין לא תבעה פתובה וניזונים משל הבעל. וכמ"ש בהג"ה סי' קע"ט סיו"ד והחזקה שאחר הפשרה אימור בכת הפשרה החזיקה.

ובכת' נטלה נהרי אין לה פתובה. ועיין סי' ק"מ בהג"ה סיו"ד דאפי' בירש הטוען בכת' נטלה אי לית ליה מגו דמכם קניתי' אעפ"י שהחזיקה אמה ג"כ לא מהני דאין לאשה חזקה בנכסי בעלה.

דאימור בשביל הפירות לזון מהם החזיקה. וכ"ש אם נטלה פתובה דפשיטא דטוענין לירשת בכתובה נטלה.

נהרי אין לה פתובה. ועוד מה"ט שכתבו החכמים דהירשת היתה קטנה ונשאת פשהיא קטנה.

ועדיין היא נשואה עד היום. ואין מחזיקין בנכסי קטן ובנכסי א"א.

זהו הנלע"ד להשיב בזה. וצוי"מ אכ"ר.

החז"פ מפנאסא יע"א יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ל"ה. שאלה ע"ע ראובן שלא היו לו בנים כ"א בת נשואה ובימי הרעה שהיה חולי מצוי בעיר חשש פן תמות אשתו בחייו ויבא בעל בתו לחלוק עמו כפי התק'.

ועשה בערמה שכתב שטר מכר מכל חלקו בירושת אביו קרקע ושטרות לאמו בעד מה שהודה שקיבל ממנה. ובעד מה שהודה שנושית בו מחלקה בשטרות שנגבו ובפירות הקרקעות.

ולתקופת הימים חזרה אמו וכתבה לו שטר מתנה מכל מה שיש לה בין חלקה העולה לה בבעלה בין מה שזכתה מבנה הנז' בע"מ שלא יחול שעבוד כתי' ובע"ח. ושלח לידינו וחתמנו לקיים מצויו.

ושוב אירע שנלב"ע ראובן הבעל בחיי אשתו ולקחו הבת ובעלה השטרות מבית ראובן ועמדו ונטלו כל העיזבון קו"ט הידוע לראובן מאביו שהוא כל עיזבון ראובן והפקיעו האל'. והאל' העלוכה צונחת פכרוכיא שהפל עשה דרך ערמה ותובעת שוה"ד: וזאת תשובתנו ע"ג שטר המתנה והמכר והפס"ד שלנו: תשובה.

הן היום נלב"ע הן המקבל הנז'. והניח אלמנתו וכת' א' נשואה ולא נמצא בעיזבון זולת הנכסים הנ"ב שעלו לו ולאמו בירושת אביו שכולן נכללו במתנת האם לכן בע"מ שלא יחול שעבוד כנ"ב.

ועמד בעל הבת הנז' ליטול את הכל. והאל' העלובה נואקת וצועקת נאקת חלל.

איך תהיה פזאת בישראל להוציאה ריקנית מכל הטוב אשר הניח בעלה ואפי' פדי כתו' ואפי' פדי נדו' לא תטול. ובעלה לא עשה מה שעשה לכתוב לאמו שטר מכר מחלקו ולחזור וליתנו לו בתו' מתנה בע"מ שלא יחול וכו' כנו'.

כ"א דרף עצה ותחבולה מפני החולי שהיה מצוי באותו זמן בפאס. וחשש ממיתת אשתו וכן אין לו עמה פן יבוזו זרים יגיעו ושיבא בעל הבת לחלוק עמו.

נתהי להיפך בעו"ה שנתקנים בו ואשר יגורתי יבא לי. ומתנתו נעשית קלקלתו שנלב"ע הוא ומצא בעל הבת נחת לנפשו ליטול את הכל ולהניח האל' העלובה שוממה מנכסיה ומאישה.

וכן הגיד לנו ת"ח א' שהיה בקי בענייניו ויודע מצפוני לבו שיודע בטוב שלא עשה מה שעשה כ"א דרף ערמה ותחבולה. כי מעולם לא היתה נושה בו אמו כלום גם לא נתנה לו מידה כלום למפור לה.

כי כל הימים היתה אמו עמו במקוצתו ולא ידעה אתו מאומה כ"א הלחם אשר היא אוכלת ולא עשה מה שעשה כ"א דרף עצה ותחבולה לכתוב שטר מכר לאמו ולחזור ולתת לו בע"מ שלא יחול וכו'.

פדי להפקיע ירושת בתו במות אשתו. ואלמלי עלה בדעתו ההיפך כמו שהיה לא עשה כלום.

ושאר אחר מעשה היה בדעתו שאם ראה שמתה אשתו בחייו יוציא השטרות ההם. ואם ראה שהיפך שחלה הוא ונטה למות בחיי אשתו שיוציא הכתבים ויקרעם ליי"ב קרעים ויתן מהנכסים לאשתו מה שירצה ולהניח לבתו מה שירצה אלא שנטרפה עליו השערה: וע"ז צעקת האל' באה אלינו באומרה למה תהיה נספית בלא משפט.

ונדרשנו לזעקתה. ושלחנו לא' מבדי"ץ שבעירם ישצ"ו להמצא לה ולקיים שפטו יתום ריבו אלמנה כי להם משפט הגאולה.

והשיב מפני הכבוד שאחר שקבר יצאנו אנחנו כא' וחתמנו לקיים המתנה ותנאיה כנ"ב אינו מן השורה להיות הוא מתחיל לבטל. והפה שאסר הוא הפה שיתיר: ובכן אנחנו אומרים גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שלא כתבנו בתחילת לקיים המתנה ותנאיה כנ"ב כ"א בשלא יהיה ערעור מצד האשה ע"י גירושין או מיתת הבעל.

וישראל גם הוא ידע שהת"ח שנשא לנו ממנו בתחילה ע"ז בשליחות הבן המקבל הרי הוא מעיד שפך אמרנו לו בפירוש שאם יהיה ערעור מצד האשה שמעשה הבעל בטלים. ואנחנו נחליץ חושים לצאת לישע האשה וע"מ פן חתמנו כי נכרים היו בעינינו הדברים מצד השכל שדרף ערמה היה הכל.

כי איך יהיה לאם היושבת עם בנה יחידה ומסתופפת בצל קורתו מפתו תאכל וכו' לתבוע את בנה ולדקדק עמו במה שבידו מחלקה מהיכן תדע כמה יש לה בידו מחלקה עד שיצטרף הבן למפור לה חלקו בקרקעות.

ואיך יהיה הבן נותן לרצות לעשות רצונה ולמפוך לה בחשאי בלי נשמע קולם. ואם אמרנו לסבול זה ונתלה בסיבת מה איך מיד לתקופת השנה נשתנית דעתה מן הקצה עד הקצה וחרה ונתנה לו הפל אפי' חלקה בגוף הקרקעות ולמה תתן לו כל עיקר.

נהרי אין לה יורש זולתו מפל זה כל אשר עיני בשר לו יכיר ונדע שהפל נעשה דרך ערמה ולא תבעה האם פלום ולא נתנה פלום. אלא שהבן פתב בפני עצמו שטר מקר לאמו כי נרא לכתוב שטר מתנה פן יחשדנו שומע שלהערים עשה וחסב להסתיר הערמה ע"י שיכתוב שטר מקר ולא מתנה.

ואחר כך חזר ואמר לאמו לכתוב לו שטר מתנה מן הפל בע"מ שלא יחול וכו' והפל פדי להפקיע ירושת הבת בחייו במות אשתי כי אין לו בן עמה. וכיון שפן אם להפקיע ירושת הבת שעליה נתפונן תועיל עצתו כי מן הדין אין לה פלום בחייו.

וכל מן דין סמוכו לנא למיעבד כל טעדיקי להפקיע ירושה קלה פזו ולהעמיד הירושה שמדין תורה שהבעל יורש את אשתו אפי' בנכסיה. וכ"ש שלא יטלו אחרים נכסיו.

מ"מ להפקיע זכות האשה במות הבעל שהיא בעלת חוב מן הדין בכחן' נדו' לא מן השם הוא. וה"ז בכלל תקנת רז"ל שפל מתנה שיתן הנותן במקום שחב לאחרים אינה מתנה.

וכאן הדבר גלוי שמתנה גמו' נתן הבן לאמו. ואפי' אם נתפונן בזה לחוב לאשה לאו כל פמיניה וכ"ש שעדות יש שלא נתפונן פלל לחוב לאשה כ"א להפקיע ירושת הבת שפן התק' ולהעמיד ירושת התורה.

וכבר יש בידינו פסקים רבים מב"ד הגדול שלפנינו ושלפני פנינו זלה"ה מזה אין מספר ונזכיר מהם המזדמן א) פסק למהר"מ טולידאנו ולמהר"ח אחיו ז"ל שהשיבו להחכם כההרי"ץ צרפתי שכתבו שאם רואין ב"ד שיש ערמה בדבר להפקיע מהאשה גם אם נתן בחיים בהיותו בריא המתנה בטילה לגבי האשה אם עשאה אחר נישואין.

ע"כ: ב) פסק למהריב"ץ זלה"ה במשה צרפתי שנתחייב לבנו בסך ד' מאות בחיי אמו פשרצה לייבם את אשת אחיו וכתב שאפי' אם היה מתחייב לו אחר פטירת אמו דאיפא למיתלי שבעד חלוקת אמו נתחייב לו מ"מ פיון שניפרין הדברים שלהברית מהיבמה עשה אין מעשיו פלום ולא יגרע ליבמה מחלקה בשביל החוב הנז' פלום: ג) פסק לאדוני זקני הרב המרבי"ץ זלה"ה בא' שנתחייב לבנו בסך ג' מאות ונ' מתקאלים ממנו חוב בעד מה שעולה לו בחלוקת אמו וממנו מתנה משלו.

וכתב ז"ל שפל מעשיו בטלים ואין לכן כ"א לחלוק עם אשת אביו פדין שתי נשים ע"ע באנרף: ד) פסק למר דודי הרב זלה"ה במהר"מ די אבילא שנתחייב לבנו ולבנותיו סך גדול ובטיט הרב מעשיו לגבי אשתו אעפ"י שהיתה אדם.

ועוד פהנה וכהנה אין להם מספר: באופן שלענ"ד הד"א לאמתו שהמפי' שמכר הבן לאמו בטלה ומבוטלת וכמאן דליתה דמיא ועדיין חלק הבן באביו לזכותו ויצטרף עם שאר נכסי עצמו ותחלק בהם האל' עם הבת בתקנת נו"ן מחוט ועד שרוף נעל.

ואין נגרע מחלק האל' דבר: הנה נא גלינו דעתנו. ואנו את נפשנו הצלנו, לבל ישאר הקולר הזה בצוארנו.

ושפתינו אתנו. את הדם הזה לא שפכו ידנו ולא ראו עינינו.

ולבל יהיה הדבר לפוקה ולמכשול עון למנוח ו"ל בבית מלוננו. ועל החכמים מארי דאתרא ישצ"ו להביא הדבר לידי גמר ולשמוע ועקת דלה ונכאבה.

ולהוציא לאור משפט אלמנה עלובה. הצועקת במרה לדיין אלמנות הרוכב בערבות ביה שמו וישמע אליהם ה' יכונן פסאם.

ולהעלות לשמים שיאם. ושלום על דיני ישראל מאדון השלום ומאתנו החו"פ מכנאסא יע"א עד"א וענוה צדק בחדש זיו משנת אשרי שומרי משפט והשו"ב וקניי.

יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ו"ל סימן ל"ו כשנבל"ע יוסף הפהן נ"ע הניח אחריו אלמנתו יאקות וג' בניו הגדול דוד מאשתו א' והב' דינאר ואחיו מאשתו ב' ונלב"ע יאקות הנז' וירשו אותה ב' בניה הנז' ושוב נלב"ע אחי דינאר ב' מאביו ואמו וירשו אותו דוד ודינאר.

והקרקע שהניח יוסף הוא שני בתים בחצר מורישו המשונתפת בין אביו ובין דודו כהר"ש הפהן ו"ל שהיתה החצר של כהר"ש הפהן ושל אביו של יוסף וחלק הבתים ועלה לר"ש הפהן ו"ל הבית הקטן א' לשמאל עם הבית הגדול ב' לשמאל ולאביו של יוסף עלה הבית הקטן א' לימין עם הבית הגדול ב' לימין.

ונה ימים ושנים היו מחזיקין האחים דוד ודינאר בב' הבתים מחצית לכל א'. וגם אחרי מות דינאר עד היום מחזיקין יורשיו במחצית ודוד במחצית.

הן היום הוציאו יורשי דינאר שט"ח נגד יוסף זקינם לזכות דינאר ואחיו הנז' שמת קודם לדינאר ולזכות אמם יאקות הנז' מסוף ב' מאות מחצית לאם ומחצית לבנים. וטענו היורשים הנז' שהשטר הנז' עדיין לא נפרע וצריף ליפרע תחלה מנכסי יוסף הנז'.

שהם הבתים הנז' ויטלו בדמי הפרעון יורשי דינאר ג' מד' שהם יורשי פח אביהם ונחצי פח דודם וכח זקינתם יאקות. ודוד א' מד' מכח אחיו הקטן ואם היה מותר בבתים אז יחלקו יורשי דינאר עם דוד כמשפט חלוקתו.

ודוד השיב שפבר יצא השטר הנז' לפני ב"ד ו"ל שהיו בשעת פטירת יוסף הנז' ובשעת חלוקת נכסיו בין בניו ואלמנתו הנז' וחלקו הבתים בין האלמנה יאקות ובין בניה דינאר ואחיו ובין דוד הנז' לג' שלישי לדוד מפאת חלוקת אמו ושליש להאלמנה ושליש לבניה כי כן ציוה אביו בשעת מותו ובשאר מטלטלין לא ידע מה יעשו כי הוא עדיין רף בשנים כבן י"ד שנה ואיפשר שהגבו אותם עם ב' שלישי הקרקע לאם ובניה בחובכם ומאז החזיק כל אחד בחלקו בקרקע ושוב מתה האם וירשו אותה ב' בניה.

ושוב נלב"ע הבן הקטן וירשו השליש שלו דינאר ודוד ונעשה להם מחצית לכל אחד ומפני כן החזיקו מאז ועד עתה מחצית לכל אחד. באופן שטוען דוד שלא ירש מאביו בקרקעות הנז' פלום שהיה ראוי ליפרע מהם החוב הנז' כי מה שנטל בקרקע הנז' הוא שלישי מפאת חלוקת אמו שקדמה לחוב הנז' ושתות מפאת אחיו הקטן הנז': ונראה שהדין עם דוד שמלבד האומדנא החזקה שבנדאי מיד שנלב"ע יוסף הלכו ב"ד אשר בימים ההם וחלקו להם ובנדאי שנגלה לפנייהם שרי זה בשעת חלוקה.

ועל פיהם החזיק כל א' בחלקו בקרקע. וממה שהחזיקו לדוד בשליש הקרקע כמו שמוכח חזקתו במחצית זה ימים ושנים בפני דינאר ויורשיו שפשוט צרף השליש עם השותפות שירש מאחיו הקטן נעשה לו מחצית.

בנדאי שפך הספימו ב"ד שדוד יטול תחלה שלישי הקרקע בעד חלוקת אמו שהיא קודמת לחוב הנז' שכן ציוה אביו או שפך נראה בעיניהם. ושאר הנכסים שהם שני שלישי הקרקע עם שאר הנכסים יטלו האלמנה והבנים הקטנים בעד חובם ואם נשאר אחר החוב פלוס חלקו להם ודוד עמם בעד ירושתו באביו ואין אחר מעשה ב"ד פלוס.

באופן שהשטר הנז' בנדאי נפרע ע"י הקרקע שהגבו להם והניחוהו כדי לכתוב עליו הורדה ונטרדו ולא כתבו: עוד זאת אפילו נאמר דבר שאי אפשר לשמוע שלא נראה שטר לפני ב"ד וחלקו להם שלישי לדוד בעד חלוקת אמו וכמו שמוכח חזקתו וכמ"ש רב' שלישי לאלמנה ובניה ובמטלטלין סו"ס פיון שכל מה שנטל דוד אינו אלא מפאת ירושת אמו הרי לא ירש פלוס מאביו שיפרע ממנו החוב שא"א להכחיש ולומר שלא עלה לדוד פלוס בירושת אמו לסיבת מה וכל מה שנטל הוא מפאת אביו.

דאם פן היאף החזיק דוד במחצית והרי כשלא היה נגלה שטר זה ראוי שתטול האלמנה מחצית. והמחצית יתחלק לג' ויהיה לדוד שתות באביו וכשמתה האלמנה ואחריה בנה יירש דוד עוד ב' וחצי מי"ב ויהיו לו ב"ה ד' וחצי מי"ב שהוא שלישי וחצי חלק מי"ב והיאף היה מחזיק במחצית בפני דינאר אחיו ימים ושנים ומשפנו הבית הגדולה שניהם מחצית לכל אחד ונטל כל אחד מחצית הדמים והוא שותק.

דקא דשות' אין להם חזקה. היינו אם החזיק הא' בכלה שני חזקה.

אבל אם החזיקו זה במחצית וזה במחצית. או זה בשליש וזה בב' שלישי ודאי יש לכל א' חזקה במה שהחזיק דכלום טעמא מאי שדירף השות' שיניחו זה את זה לאכול את פולו זמן מה.

ואח"ך יאכל זה פנגדו וכששניהם אוכלים בכל הזמנים לא שייף האי טעמא וכל שכן אם משפנו ונטל כל אחד מחצית הדמים.

הא ודאי נפרין הדברים פדברי דוד שהשליש זכה בו מפאת אמו שפך ציוה אביו וקנים הוא צנונאטי. או שפך נראה לב"ד לפשר שבמקום המחצית הראוי לו יקח שלישי איפשר בעד איזה מזונות שהיה נושה בו אביו או שינעו שהיו על אביו חובות מחיי אמו ובעד כן פישרו שיהיו שוין דוד שלישי מפאת אמו והאלמנה שלישי כמותו בכתן' והבנים שלישי בשניהם מפח אביהם.

ואח"ך מתה האל' והבן וירש הוא שתות ונשלם המחצית: ובר מן דין אפילו נכחיש יציאת השמש ונאמר שלא הייתה שנה חלוקה עפ"י ב"ד כלל אלא שדוד מאליו ומעצמו החזיק במחצית. אפתי ניחזי אנו כאלו עכשיו הם באין לחלוק ודוד תובע חלוקת אמי בקרקע הידוע לאביו בשעת פטירת אמו וגם ידוע שאביו מת והוא עדיין בחור וחזקה שלא נסתלק עדיין דפשיטא דיהבינו ליה חולקיה שהרי הקרקע בחזקת הבן משמתה אמו ואין מוציאין מחזקתו כי אם בראיה ברורה וחזקה ברורה שהיו על אביו חובות או שהיה על הבן חוב מזונות וכיוצא וכל שלא נתברר זה אין להפקיעו מירושתו וכמ"ש בפסקי

הא' ז"ל ועיניו בסס"י ק"ד בנפל הבית עליו ועל מורישו וספק מי מת תחלה ומי יזכה בנכסים.

אם בעלי חובות אם היורשים הדין עם היורשים ששנכסים בתוקתם ע"ש. וזה אפילו בחוב ברור.

וכל שכן בכגון זה שספק אם היה חוב אם לאו דפשיטא דנכסים בתוקת היורשים והוא הדין ליתול בהם מתצה בעד חלוקת אמו ומינה נמי נראה אפילו אם יש ספק אולי לא היה קרקע זה שלו בשעת פטירת אשתו כגון שהיה ממנושכך וכיצא דכינון שידוע שהוא שלו מאבותיו מעולם הרי הוא בתוקת שלו.

וכן בסי' קי"ב ס"א לס' בתרתייתא ע"ש ונאפי' לס' קמיתא דנקא מלנה נגד הלוקח שהוא בידו עכשיו הוא דחשיב הלוקח מוחזק ועל המלנה להביא ראיה ולא ביורשי' עם היורשים או ביורשים עם האב דחשיבי פשוטפין.

ומה גם בכגון זה שפכר החזיק דוד זה כמה במחצית וטוען שיירש אותו שלישי מפאת אמו ושותות מפאת אחיו דפשיטא דזכה שהרי יש כאן חזקה שיש עמה טענה ואין להוציא ממנו לפירעון חוב אביו כי לא ירש מאביו כלום.

באופן שהד"א שזכאי דוד במחצית הקרקעות הנז' ואין להוציא מהם לפירעון חוב שעל אביו כלום. ולראיה ביד דוד ח"פ בזיו נשמר"ו לפ"ק הואלנו לבאר שחייבים היורשי' להוציא השט"ח הנז' ולקרקעו ולבערו מן העולם דאיכא למיחש לב"ד טועים שיוציאוהו עוד בפניהם באנרף הזמן ויטרפו הקרקע שלא כדין וע"ד אמת ח"פ וקנים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ל"ז.

שאלה הרב הפולל. בן של קדושים.

נהירו דעיניו סיני ועוקר הרים. כמוהה"ר יעקב בירדוגו גרו יאיר כי"ר: אהד"ש מעב"ת.

ישיבני כת"ר על ענין זה. והוא ראובן היה נשוי עם אשה א' וגירשה.

ועשה עמה בספי הכתו' פירעון לזמנים כשו"ב האשה הנ'. ובחיי ראובן עברו איזה זמנים שלא נמ"ך פירעון ע"ג הכתו'.

אח"ך נשא אשה ב' והוליד ממנה בן. ונלב"ע ראובן הנז' ולא הניח כ"א שיעור הכתו' של הגרושה הנז'.

וכשפאו לשאול לי ע"ע. השבתי להם אם יראה בעיני האדון נר"ו הדין הוא שתגבה הפל האשה ב' אחר שתשבע שבו' אל'.

הגם שהיא מאוחרת. מ"מ זמן הפירעון שלה חל לאלתר קודם אשה א'.

כמ"ש בסי' ק"ד בהגה. מיהו כשפא לגבות וכו' וא"כ אשה ב' תגבה הקרקע ותהנה מהפני' של הקרקע קודם שיגיעו הזמנים של האשה הא'.

גם הזמנים שעברו קודם מותו ג"כ אין אשה א' יכולה לגבות. כיון שעבר הזמן מפת היתום אפי' יהיה השטר בנא"ג דילמא יש לו שובר.

וחכם א' רצה לזכות הגרו' והעדיפה על היתום והאל'. ומקרא מלא פל אלמנה ויתום וגו'.
ונה ל' אותו החכם. מה שנלע"ד בהזמנים שעדיין שלא הגיע זמנם והם בתוך הזמן תגבה
אותם עכשיו.

וא"ץ להמתין עד שיגדל בנו הקטן. כיון שהם תוך הזמן.

ואינה צריכה ג"כ שבו' מפני אשה ב' מכח תוך הזמן. ועוד ט"א דבנ"ד שהיא גרו' מפני
חן האשה פדי שתנשא.

ובנ"ד הגם שכתבה עליו חוב מ"מ כתבה עליו ע"ג הכתו' ואם לאו תחזור על הכתו'. והוי
מדין כתו' דשייך בו משום חינא.

עכ"ל.

והשפתי לו כמ"ש. ועוד השפתי לו עמ"ש ועוד טעם אחר.

דבנד"ד שהיא גרושה וכו'. והוי מדין כתו' וכו'.

נר' לי דוקא אם לא נתקיים התנאי באותם הזמנים שעברו בחייה אז למפרע הוי הפרעון
מדין כתו'. אבל עכשיו שאין כאן שום בירור שלא פרע הוי באותם הזמנים שעברו כמו
מי שהוציא שט"ח על יתו' קטנים דאינו נפרע מהם בעודם קטנים דילמא יש להם שובר
שפרע באותם הזמנים ואפי' תרצה האשה לישוב לא מהניא שבועתה עכשיו כ"א עד
שיגדל היתום.

וא"כ שיעור אותם הזמנים שעברו תגבה אותם אשה ב'. ומה שנשאר תגבה אותו.

וכשיגיע איזה זמן תמכור מהקרקע אשה א' כשעור ק"י שקצבו לה בכל ו' חדשים. ואם
לא מצאה מי שיקנה מהקרקע כשעור ק"י אין אנו מחייבין אשה ב' למכור או למשכן
שיעור רב פדי שתמצא א' ממה לגבות דתאמר לה אשה ב' אני לא נתחייבתי לה בשום
ענין.

והרי שיעור הסף שקצבו לה מנח לפניה. עשה בו מה שתראה.

או תמתין עד שינשלמו כל הזמנים. אח"ך כתבתי לאותו חכם היסוד שעליו בנה אותו
הבנין שהוא בתוך הזמן הוא רעוע.

שנסתר מזה שכתב הרב כנה"ג בסי' ע"ח בהגה"ט סקט"ז פשרנים וכו'. וכתב הרמב"ן
בחי' בתרא.

והבי"ד ס' מורה צדק ב"ד שקבעי זמן לחייבשיפרע עביד איניש דפרע תוך הזמן ב"ד.
ולפי"ז אם מת תוך הזמן טעני' ליתמי שפרע תוך הזמן.

ע"כ ל' כנה"ג. וא"כ בנד"ד ב"ד הם שקבעו לה אותם הזמנים וטענינו ליתמי כמ"ש.

לכן אחלה פני הרב משי"ח שיגלה לי דעתו הזכה והרחבה. ומצנה להפך בזכות יתום
ואל'.

ואל יאחר מוריניו התשובה. ואותו חכם אמר שאותם הזמנים שעברו שגבה אותם
הגרושה עכשיו הגם שיש יתום קטן.

והזמנים האחרים שעדיין לא הגיעו אם באיזה זמן לא מצאה הגרושה ממה לגבות ק"ם. תמשכן או תמפנר שיעור קק"י או ש"ס ותנכה אותם.

ולפי דבריו הם מפסידים זכות האל' שהגיע פנעון שלה קנדם הגרושה כמ"ש. לכן ישיבני מעכ"ת ע"ך פרט ופרט.

ואעפ"י שהטרחתי אותו ביותר. עכ"ז לאהבת מורינו שיהיה לי דעתו בזה.

ובפרט מצנה להפך בזכות היתו' ניש להרב מצנה רבה בזה: ע"ה מסעוד בן יעקב מוקא ס"ט וזה מה שהשבנו בתשרי זמ"ן שמתנינו את שאהבה נפשי. החרם השלם והפולל.

דינא ונחית לעומקא דדינא. כהה"ר מסעוד ו' מוקא נר"ו יאיר.

אחדש"ו מאהב"ה. זאת אומרת את שמעך הטוב שמעתינו.

נעתה עיני ראתהו. כי הגיעה אלי האחת אהובה מכי"ק בעצם ה"ה מוצאי יוה"ך.

והגם כי בא מועד וטרדותיו טרדות המצנה רבו כמו רבו. ולא היה לי פנאי כלל אפי' לגירסא בעלמא.

עכ"ז לאהבת כת"ר דחקתי עצמי להשיב מפני הכבוד בנחיצה רבה: והנה ראיתי דברי השאלה והתשובה. והנלע"ד דלא מבעינא זמנים שלא הגיעו דנדאי אינה יכולה ליפרע עקשיו וכמ"ש בסי' ע"ג ס"ב.

המלנה את חבריו וקבע לו זמן לפורעו אעפ"י שלא קנו מידו וכו'. ועי' שם בש"ך דפשיטא ליה דטעמא משום מחי' דא"ן קננו ולא כמו שנסתפק הסמ"ע ז"ל.

וגם כתב דאפי' אינם אמודים כמוהו אם יעשו בטחון או יעמידו ערבים אין חייבים לשלם קנדם הזמן. ע"ש.

ובנד"ז אע"ג דמסתמא לא קנו מיד הגרושה על קביעות הזמנים. מ"מ מחי' היא ואצ"ק. וגם כיון שיש ללנה קרקע הנינו בטחון וערב. ואין האל' והיתום מחוייבים לשלם קנדם הזמן.

והדרן לההיא דסי' ק"ד דאיתי כת"ר שהאלמנה שהגיע זמנה לגבות מיד קודמת לגבות אם היא עומדת ותובעת. וכשיגיע הזמן תטרון מידה הגרושה המוקדמת קרקע פשיעור מה שראוינה לגבות.

כ"ז לפי קצבתו. ואעפ"י שאין מצוי קונה הקרקע מועט פדי הקוצבה.

לית לן בה. שאין אנו מחוייבים למפור ולהביא לה מעות.

אלא להגבותה מהקרקע פדי קצבתה בשומת שמאי ב"ד. יהיה קונה או לא יהיה.

ול"ד למזו' האל' דא"ה סי' צ"ג סל"א דאם אין מוצאין ליקח פדי המזו' של ו' קדשים דמוכרין ביותר לפי ראות עיני ב"ד. דשאני גבי יורשים שהנכסים משועבדים לאל' ולמזונות.

ואין ליורשים בהם זכות עד שתפרע האל' מהם. משא"כ הכא שהם משועבדים לכתן' הב' וגבוים הם בינדה אלא שזאת באה לטרון ממנה פשיעור הקינצבה ואין לה אלא קצבתה והשאר הוא של הב' עד שיגיע זמן ב' ותטרון עוד פשיעורה.

וכן עזה"ד. ועוד דשאני התם שאנו מחוייבים למכור ולהמציא לה מעות לזון מהם ולקדן צריף להשגיח אם יש קונה לכדי ו' חדשים.

משא"ך הכא וכמ"ש: אלא אפי' קצבת הזמנים שעברו בחיי הלנה ולא פרע אין לה ליפרע עכשיו אם תפרר עפ"י הודאת הגרושה שלא תבעה לבעל באותם הזמנים וכמ"ש הרב המאסף בסי' ע"ג אות ו' בהגה"ט ונ"ל.

הקובע זמן לחבירו לפורעו לזמנים מחולפים ובכו"ך סחורה אין יכול לסוף הזמנים לו' תפרע לי הכל. ואם עברו הזמנים ולא תבע המלנה הלנאתו אינו יכול לכוף את המלנה לפורעו בב"א.

אלא לזמנים מחו' שיראה בעיני הב"ד. הר"ש יונה סי' ל"ד.
ע"כ.

וכן אנו דנים והולכים מעשים בכ"י פדברי הרב בקובע זמן כו"כ בכל שפת ובכל חדש ועבר זמן זמנם ולא פרע חוקם ולא תבעו המלנה שאין לו לפרוע כ"א מיום התביעה כו"כ בשפת משפחות הבאים.

או כו"ך בחדש מחדשים הבאים. שמה שתלה הרב בראות עיני ב"ד.

נר' דמייירי בקובע עד הקציר או עד הבציר שהוא זמן שיאסוף הלנה תבואתו או שיהיה מצוי לו לישא וליתן ולהרויח ולפרוע. ולא תבע המלנה בזמנים וכבר עברו.

בזה צריף ראות עיני הדיין לתת לו זמן מוכשר פאותו שקבע לו שיהיה מצוי לו לפרוע כפי ראות עיניו. אבל אם היתה הקינצבה לשפחות או לחדשים נר' שאין צריף בזה ראות הדיין.

אלא יפ' מיום התביעה ואילף כו"ך בשפת. ומיהו נראה דכל זה אם המלנה מודה שלא תבע בזמנים.

אבל מסתמא נדאי המלנה תובע. ועושה כמו שיש עדים שתבעו ולא פרע וחיוב לשלם פשיעתבענו כל הזמנים שעברו.

ומכל מקום אם טען הלנה אשתבע לי שתבעתני נר' שחיוב לינשבע פדי להוציא. כי היכי דמשתבע שלא נפרע.

אף על גב דאיכא טענת שטרף בידי מאי בעי. ול: הא נר' דלא מהני נאמנות.

שאין הנאמנות אלא על עיקר הפרעון. זולת אם כתוב בו עכ"ע שזו"ף.

וכמ"ש בסי' ע"א ובסי' פ"ב ע"ש. ובש"ף.

ע"ש: ולכן בנדון זה אם האשה מודה שלא תבעתו בזמנים שעברו אין לה לפרוע כי אם מאחרי מותו שעמדה ותבעה ליורשים כפי הקצבה אם היא מבן־ררת. או כפי ראות עיני הדיין וכמ"ש.

ואם היא אינה מודה מסתמא אמרינן שהיתה תובעת. וצוֹעֶקֶת ואינה נענית ויכולה עכשיו ליפרע בקל הזמנים שעברו.

דמ"ש כת"ר שאינה יכולה ליפרע בזמנים שעברו משום דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים והכא איפא יתום קטן. ע"כ: הנה אנהנו וכל ערי המערב אשר שמענו ונדעם.

אין דין זה נוהג בינינו היום כלל עפ"י תק' קדמונינו נ"ן. משנת ש"ה.

שתקנו דהאינדנא גובה המלנה כל חובו בשטר אפי' מיתומים קטנים כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין. ע"ש.

ומיהו אפי' למקום שאין תקנה זו נוהגת ואין להם אלא דברי מר"ן. נראה פשוט דכשם שאמרו דאלמנה גובה כתובתה אפי' מיתומים קטנים משום חינא.

ה"ה בגרושה. וגמרא ערוכה היא בפ' שום היתומים.

מרימר אגבי כתובה לגרושה מיתמי. ואקשי ליה רבינא.

דאף לר' יוחנן דאמר התם דנזקקין לנכסי יתומים קטנים לכתובת אשה לא קאמר אלא באלמנה דקא מפסדא מזוני. אבל גרושה לא.

וא"ל.

אנן שהיא דרבי יוחנן משום חינא מתנינן לה והכי קנימא לן. וכמ"ש הרמב"ם פ"ק י"ב ממלנה.

נז"ל.

וכן אשה שתבעה כתובתה בין אלמנה בין גרושה. מעמידין להם אפוטר' ונזקקין משום חן אשה.

כדי שיהיה לה כלום שתנשא בו לאחר. ע"כ.

ועי' בב"ש סי' צ"ו ס"ק ל"ג שכן דעת הרי"ף והרא"ש. דטעמא משום חינא ולא משום מזוני ע"ש.

ואע"ג דבנדון זה זקפה הפתו עליו חוב. מה בכך ולא זקפה אלא לענין נאמ' וגם לטובת הבעל להרחיב לו הזמנים.

וס"ס פיון דמפח כתו' אתי החוב איפא טעמא דמשום חינא: גם מה שדיקמה כת"ר נדון זה למה היא דהכנה ג"ס ע"ח בשם הרמב"ן דבקבעו ב"ד זמן לחייב שיפרע עביד דפרע גו זמניה. נראה דלא דמי כלל.

דהתם מייירי בזמן ב"ד שקובעים בע"ך של מלנה מצד הדין. וכמ"ש בר"ס ק'.

לנה שאמר קבעו לי זמן שאלנה או אמשפן או אמפון ואביא מעות וכו'. דבקהא ודאי עביד
דלנה או מוכר תו"ז ופורע.

כיון שהיא שלא כרצון המלנה אלא בדין נתחייב לו להמתין. ונהרי הוא תובעו בכל יום
אם לנה או מכר שיפרע לו.

ואם יש בידו פורע לו אפילו בתוך הזמן. כי הוא דוחקו יום יום.

אבל ב"ד המפשרין בין לנה ומלנה לפרוע לו לזמנים ומרצים את המלנה לקד דרף
רחמנות שלא להזקיקו לסידור נכסיו ונתרצה המלנה לדבריהם. ה"ז פכל אדם הקובע
זמן מרצונו שאינו תובעו פכל בתוך הזמן ואין אדם עשוי לפרוע מעצמו בלא תביעה
בתוך הזמן.

והיינו הך דמיתתי הכנה"ג שם בשם מהרשד"ם. פשרנים שגזרו שיתן סף מה לזמן קצוב.
ומתוך הזמן. נפרעין מהם.

וכתב שאין זה סותר לדברי הרמב"ן הנז'. דיש לחלק בין ב"ד שקבעו זמן לחייב.

לפשרנים שכתבו זמן לפשרה עכ"ל. והחילוק מבואר כמ"ש.

דפשרנים נמי מתרצים שניהם תחילה לכל מה שישגזרו עליהם. ופשוט: הוא"ל דמ"ש
שיכולה הב' לגבות עכשיו קודם שיגיע הזמן של הא'.

דוקא קרקע. אבל אם יש מטל' יכולה הא' לעכב אפי' קודם הזמן.

שאם תגבה אותם הב' שוב אין הא' יכולה להוציא. ואפי' תאמר שישגבו אותם לה ע"מ
שתחזירם לא' כשיגיע הזמן אין שומעין לה שאם תפסידם או תבריחם ותפשוט את הרגל
וכמ"ש בהג"ה ר"ם ק"ד.

זהו הנלע"ד בכ"ז. ושל"ם כת"ר ישגא מאד כנפשה שבעה וכנפש נא"ה הק' יעלב
בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ל"ח.

שאלה מטיטאוואן על ראובן תושב גיבאלטאר שמתה אשתו בלי זש"ק וכתנבחה פמנהג
המגורשים נ"ן וכפי התקנה צריף הבעל לחלוק עם אביה פל נכסיו. ותבעו אביה בחלוקה
ונתפשו וניתן שטר הפשרה ביד הבעל ושוב עמד האב לפני ב"ד שבטיטאוואן והמציא
לפניהם שטר מודעה שגלה דעתו לפני עדים שאינו רוצה להתפשר אלא מפני האונס
שאין הבעל רוצה לחלוק עמו ורוצה לתובעו לפני ערפאות עכו"ם כדי ליפטר מהחלוקה
כי בדיניהם הבעל יורש את אשתו וכתבו העדים בשטר המו' הנז' והפרנו באונסו.

ועוד המציא האב הנז' קב"ע משני עדים שכתוב בה שהם יודעים שהפשרה היתה באונס
גמור שבמקום שהיה האב הנז' תובע לבעל הנז' לחלוק עמו עמד הבעל והעליל עליו
עלילות ברשע שיש ביד האב הנז' משלו שני קופרים מלאים חפצים שנה ד' אלפים
זהובים ותבעו ע"ז לפני הערפאות הנז' והוציא האב הנז' להוציא הוצאות רבות על זה
לצורך הערפאות וכשראה עצמו חנוק על ההוצאות ולא מצא מי שילנה לו עמד ומסר
מודעה ונתפשר עמו שנתן לו סף מה מזומנים ומקצת מטלטלין ממה שנתמא בהאלקופרס
הנז' ובעד זה פשוו האב מהחלוקה ע"ד.

וע"ז פתבו ב"ד הנז' ל'אב הנז' פסק ארוך שהפשרה בטילה ויחזור הדבר לסיני והסכימו עמם חכמי פאס ישצ"ו בשינוי קצת ושלחו לנו לחוות דעתנו וזה מה שהשכנו להם: תשובה נדרשנו לחוות דעתנו בענין הנ"ב וראינו שהאריך החכם המשיב הא' ישצ"ו לבטל הפשרה הנ"ב אפילו באונס לחוד או במודעה לחוד וחקמי פאס ישצ"ו הצריכו מודעה ואונס כדין כל פשרה.

ואמת פי הענין מסופק מאד בעינינו בין במהות הפשרה ביצע לא נראו לפנינו תשובות הבעל מה היו. וגם שטר התיווה לא נגלה לפנינו לידע על מה אדניו הטבעו.

בין במהות האונס פי האונסים הנז' במודעה ובקב"ע הנ"ב הם מסופקים מאד פי לא ביררו העדים דבריהם היטב. אלא שמפני הכבוד אמרנו להשיב לכל הצדדין שישתפק לנו במהות הענין והדבר מסור להחכם מארי דאתרא יש"ץ אשר בעלי הריב עומדים לפניו לשפוט בצדק למראה עיניו כפי מה שיתברר לו באמתות הענין.

וקודם נקדים לבאר באיזה פשרה אמרו שדינה כמכר וצריף לביטולה מודעה עם האונס ובאונס לחוד לא סגי. וכ"ש במודעה לחוד.

פי ראינו ב' תשובות בענין זה. א' להרשב"א ו"ל הביאה הרב"י בס"ס ר"ה שהן נראים פסותרין קצת למענין בהם ומתוה ביאור ישובן יתבאר הענין אל נכון ולבל יארכו הדברים נכתוב העולה לכלל ישוב דבריהם בקצרה שמתוה כף יתברר הענין יפה.

וגם יתבאר שא"ץ למה שנדחקו חכמי פאס ישצ"ו לחלק בין תשובת הרשב"א ו"ל הנז' להא דפשרה דינה כמכר וכמו שפא בכתבם הנז' ומהמתבאר מתוה התשובה הנז' הוא דהפשרה שדינה כמכר ולא סגי לביטולה באונס לחוד אא"כ היטה עמו מו' הוא ששהאונס מבחויז דהיינו שהיה זה תובע וזה כופר ותלאו הנתבע להתובע או הפחידו בדבר שיכול לעשות עד שנתפטר עמו ונתן לו מקצת ומחל במקצת ושוב רצה התובע לחזור ולבטל הפשרה ע"י עדי האונס הנז' ולחזור לדין בכי הא הוא דאמרינן דלא סגי בעידי אונס אא"כ מסר מו' דכינן דהתובע ירא פן יפסיד כל תביעתו שאין ברור לו שיזפה בדין נמצא מה שמקבל הוא דמי כל התביעה המסופקת ודמי לאונסו למפור לו קרקע שלו ונותן לו כל דמיו דאמרינן אגב אונסה וזווי גמר ומקני ה"נ שמוכר התביעה בכו"ך אגב אונסה וזווי גמר ומקני.

אבל אם עדות האונס היא שמביא התובע עדים לאמת טענתו ולהכחיש פפירת הנתבע ואיגלאי מילתא שמפני אונס הפפירה פשר דאונס פפירה גמי מיקרי אונס וכעובדא דפרדסא לא בכגון זה אמרו פשרה דינה כמכר להצריף מו' עם האונס לבטלה.

לא מבעיניא אם היו מערערים על שדה זה אומר שלי וזה אומר לקוחה היא בדי או על מטלטלין זה או שלי וזה או שלי או על מנה שטען זה שנושה בו או שהפקיד אצלו וזה כופר ונתפשו שנתן לו מחצית מה שתובע דהיינו מחצית השדה בעינה או מחצית המטלטלין בעינם או מחצית המנה ושוב מצא התובע עדים או ראה בדבריו ונתברר הדבר שכל השדה וכל המטלטלין וכל המנה שלו והפשרה לא היטה אלא מאונס הפפירה דאין צריף לזה מודעה לבטל הפשרה שהרי אין פאן דמי מכר כלל.

שֶׁלְפִי מֵה שְׁנֵת־בְּרַר עֲתָה שְׁתַּבִּיעַת הַתּוֹבֵעַ בְּנִלְיָה הֵיטָה אֲמַת א"ךְ מִקְצַת גְּזִילָתוֹ שְׁהִיָּה תּוֹבְעוֹ הוּא שְׁהִחְזִיר לוֹ בְּעֵינָה שְׁאֶפִי בְּתוֹבֵעַ מְנָה וְהִחְזִיר לוֹ מִחְצִיתוֹ שְׁאִינִדוּעַ שְׂזוֹ הִיא גְּזִילָתוֹ בְּעֵינָה.

מ"מ מְנָה מְעוֹת תְּבַע. וּמִחְצִיתוֹ מְעוֹת קִיבַל.

וְאִין פֶּאן תּוֹרַת מְכָר פֶּלֶל וְאִנּוּ רּוֹאִין פֶּאִילוֹ הִיָּה יְדוּעַ תְּחִילָה שְׁתַּבִּיעַתוֹ אֲמַת. וְעַכ"ז נֶאֱנָס וְנִתְפָּשֶׁר וְקִיבַל מִקְצַתָּהּ וּמְחַל בְּמִקְצַתָּהּ דְּלִיפָּא לְמִימַר אַגַּב אֲוֹנָסָא וּמָה שְׁקִיבַל גָּמַר וּמִקְנֵי שְׁלָא קִיבַל פְּלוּם חוּץ מִמָּה שְׁתַּבַּע.

כְּמוֹ שְׁמִקְבַּל הַמּוֹכֵר דְּמִים בְּעַד שְׂדֵהוּ אֵלָא שְׁצִנּוּחַ עַל דְּבָר שְׁלָם וְקִיבַל מִחְצִיתוֹ בְּעֵינּוּ וְנֶאֱנָס לְמַחְוֹל מִחְצִיתוֹ. וְכִינּוּ שְׁאִין פֶּאן תּוֹרַת מְכָר.

בְּאֲוֹנָס לְחוּד סְגִי לְבַטַּל הַפְּשָׁרָה: אֵלָא אֶפִי הִיּוּ מְעַרְעָרִים עַל שְׂדֵה אוֹ חֲפֵץ וְנִתְפָּשֶׁרוּ בְּדָמִים כְּדֵי מִחְצִיתָן וּמְכַר לוֹ הַתּוֹבֵעַ בְּעַד כֵּן כָּל הַשְּׂדֵה אוֹ הַחֲפֵץ שְׁיֵשׁ פֶּאן תּוֹרַת מְכָר. מ"מ אִין לוֹ שְׁאִין הַפְּשָׁרָה בְּטִלָּה עַד שְׁתִּהִיָּה מוֹ עִם אֲוֹנָס הַפְּפִירָה.

דְּלִיתָא דְּהָא קִי"ל דְּבִכּוּפָּהוּ לְמַפְנֵי פְּחוֹת מְשִׁוּוּיּוֹ הַמְּקַח בְּטַל בְּאֲוֹנָס לְחוּד בֵּין בְּקַרְקַע בֵּין בְּמַטְלָטְלִין. וְכַמ"ש בְּסִי' ר"ה ס"ד וְהָא כּוּפָּהוּ לְמַפְנֵי פְּחוֹת מְשִׁוּוּיּוֹ הוּא.

שַׁע"י אֲוֹנָס הַפְּפִירָה הוּא מְוַכְרַח לְהַתְּפָּשֶׁר וְלִקְבַּל מִקְצַת בְּעַד הַכֹּל. וְעוֹד בְּלֹא"ה פְּשָׁרָה בְּטְעוֹת הִיא.

סְבוּר הוּא שְׁלָא יִמְצָא עֲדִים אוֹ רְאָיָה וְהָרִי מְצָא. וְכַמ"ש בְּסִי' י"ב סֵט"ו וּמִיָּהוּ הִיכָא דְּהָאֲוֹנָס מִבְּחוּץ שְׁתֵּלְאוּ אוֹ הַפְּחִידוּ עַד שְׁנִתְפָּשֶׁר וְלֹא נִתְבָּרַר אַח"ךְ בְּדִבְרֵי הַתּוֹבֵעַ אַעפ"י שְׁאוּמָה הַפְּשָׁרָה מִגּוּף הַתַּבִּיעָה שְׁנָתָן לוֹ מִחְצִית הַשְּׂדֵה שְׁהִיָּה תּוֹבֵעַ.

אוֹ מִחְצִית הַמַּטְלָטְלִין. אוֹ מִחְצִית הַמְּנָה.

הַפְּשָׁרָה קִיַּיְמַת אִם לֹא שְׁמַסֵּר מוֹדְעָה דְּלֹא שְׁיִיף לוֹ בְּזָה מִקְצַת גְּזִילָה הוּא שְׁהַשִּׁיב לוֹ. דְּמִי יוֹדֵעַ אִם תַּבִּיעַת הַתּוֹבֵעַ אֲמַת וְכָל הַשְּׂדֵה וְכָל הַמַּטְלָטְלִין שְׁלוֹ עַד שְׁנֶאֱמַר שְׁמִקְצַת גְּזִילָה הוּא שְׁהַשִּׁיב.

דְּזָה שְׁיִיף בְּשִׁנְת־בְּרַר אַח"ךְ בְּדִבְרֵי הַתּוֹבֵעַ וְהָאֲוֹנָס הוּא אֲוֹנָס הַפְּפִירָה עֲצָמָה וְכַמ"ש. אֲבָל בְּשְׁלָא נִתְבָּרַר אֵלָא שְׁהוּא רוּצָה לְחַזֵּר לְדִין ע"י עֲדֵי אֲוֹנָס שְׁמִבְּחוּץ שְׁפִיר אִיפָּא לְמִימַר אַגַּב אֲוֹנָסָה וּמָה שְׁמִקְבַּל גָּמַר וּמְחִיל.

כִּינּוּ שְׁאִיפְשֶׁר שְׁמָה שְׁנוֹתָן לוֹ הַנְּתַבֵּעַ מְשִׁלוֹ הוּא נוֹתָן וְדְּמִי לְזוּזֵי שְׁל דְּמִי הַמְּכִי שְׁנוֹתָן הָאֲוֹנָס מְשִׁלוֹ. וְגַם לֹא שְׁיִיף לוֹ בְּזָה שְׁהוּא בְּכוּפָּהוּ לְמַפְנֵי בְּפְּחוֹת מְשִׁוּוּיּוֹ כִּינּוּ שְׁלָא נִתְגַּלְגַּלָּה שְׁתַּבִּיעַת הַתּוֹבֵעַ בְּנִלְיָה אֲמַת זְהוּ יָשׁוּב כָּל הַדְּבָרִים כְּפִי הַמַּתְבָּאָר מִתְּשׁוֹ הַרְשָׁב"א וְהָרָא"ש הַנִּזְ"ל לְמַעַיִן בְּהֵם הֵיטַב.

וּמַעַתָּה נְבוֹא לְנַד"ז. וְהִנֵּר' שְׁאִם אֲמַת הִיּוּ הַדְּבָרִים שְׁהִיָּתָה תַּבִּיעַת הָאָב בְּרוּרָה בְּהוֹדָאָת הַבַּעַל שְׁעוּלָה לְאָב בִּירְוֹשָׁת בְּתוֹ קו"ט.

וסחורות ששונים כו"ך. ולא הִיָּה לבעל שום טענה ליִשְׁמַט ולפְּחוֹת לָאֵב מֵהַסֵּף הַנּוֹז' ועכ"ז
עֵמֶד הַבַּעַל וְאֵנֶס אֶת הָאֵב עַד שְׁנִתְפָּשֵׁר עִמּוֹ וְזִנְיָה לּוֹ הַכֹּל בְּעַד כּו"ך שְׁקַבֵּל מִמֶּנּוּ מְעוֹת
וּמִטְּלָטְלִין אֵין זֶה נִכְנָס בְּסוּג פְּשָׁרָה כָּלֵל.

וְאֵין זֶה אֵלָא כּוֹפֵהוּ לְמַפְנֵי לּוֹ אֶת שְׁלוֹ הַבְּרוּר לּוֹ בְּפָחוֹת מִשְׁוִוִּי דְקִי"ל בְּסִי' ר"ה דְדִין
מִתְנָה יֵשׁ לּוֹ. וְהֵי כְּמִי שְׁאֵנְסוּהוּ לִיתֵן דְּאֵינָה מִתְנָה בֵּין בְּקַרְקַע בֵּין בְּמִטְּלָטְלִין.

וּלְעֵנֶן זֶה הוּא דְהֵי כְּמִכָּר דָּאָם מָסַר מו' בְּעֵינֵן שְׁיִפִּירוּ בְּאוֹנְסוֹ. אָבֵל מוֹדְעָה לְחוּד לֹא סָגִי
כִּינֵן שְׁאֵינָה מִתְנָה גְּמוּרָה.

שְׁהָרִי קִבֵּל מְעוֹט דְּמִים וּכְמ"ש שֵׁם בַּהֲגִ"ה ע"ש וּבְסִמ"ע. וְלֹא כְּמ"ש הַחֲכָם נִר"ו בְּכַנִּים
דְּבָמוּ' לְחוּד אוֹ בְּאוֹנְס לְחוּד סָגִי: וְאֵם לֹא הִיָּתָה תְּבִיעַת הָאֵב בְּרוּרָה כְּמָה עוֹלָה לּוֹ שְׁהִיָּה
סִפְק אִוִּיל הַנְּכָסִים שְׁבִיד הַבַּעַל אֵינָם שְׁלוֹ.

אוֹ שְׁמָא יֵשׁ עָלָיו חוֹבוֹת. וְתְבִיעַת הָאֵב לֹא הִיָּתָה אֵלָא לְהִרְאוֹת לּוֹ חֲשָׁבוֹן הַנְּכָסִים
הַמְּשֻׁחָרְרִים שְׁהֵם שְׁלוֹ אֵם יֵשׁ לּוֹ.

עַפ"י שְׁבוּעָתוֹ וְלַחֲלוֹק עִמּוֹ בְּמִשְׁוִחָרְרִים. וְהַבַּעַל הִיָּה מִשְׁתַּמֵּיט וְלֹא רָצָה לְהִרְאוֹת לּוֹ
חֲשָׁבוֹן.

וְלֹא לִישְׁבַע. אַעפ"י שְׁלֹא טָעַן בְּפִירוֹשׁ שְׁאֵין הַנְּכָסִים שְׁלוֹ וְלֹא שְׁיֵשׁ עָלָיו חוֹבוֹת.

דְּמ"מ יֵשׁ לְחוּשׁ אִוִּיל זֶה טָעַמוֹ שְׁהִיָּה מִישְׁתַּמֵּיט. אֵלָא שְׁלֹא רָצָה לִזְמַר כֵּן בְּפִי'.

וּכ"ש לִישְׁבַע שְׁלֹא לְגִלוֹת קְלוֹנוֹ וְאָמַר לְכֹל כִּי עָנִי הוּא וְיִשְׁמְעוּ הַמִּתְעַסְקִים עִמּוֹ וּבְדִילִין
הִיָּמְנוּ וּפְסָקִי לְחִיּוּתָהּ. וּבְעוֹדֵם מִהַנְּדוּזִים בְּדָבָר אֵנֶס הַבַּעַל אֶת הָאֵב לְהַתְּפָשֵׁר עִמּוֹ וּלְקַבֵּל
מִמֶּנּוּ סָף כּו"ך מְעוֹת וּמִטְּלָטְלִין וּבְעַד כֵּן יִנְפָּה לּוֹ כֹּל מָה שְׁעוֹלָה לּוֹ יְהִיָּה מָה שְׁיִהִיָּה בְּאוֹפֵן
שְׁאֵין יְדוּעַ בְּבִירוֹר שְׁהִיָּה עוֹלָה לּוֹ יוֹתֵר מִזֶּה.

וְאַח"ך רָצָה הָאֵב לְחַזֵּר עִמּוֹ לְדִין וּלְכַטֵּל הַפְּשָׁרָה בְּטַעֲנַת אֹנְסוֹ. לְזֶה וּדְאִי צָרִיף מו' וְאֵינָם
דְּבָאוֹנְס לְחוּד וּכ"ש בְּמו' לְחוּד לֹא סָגִי.

דְּפִשְׁרָה גְּמוּרָה הִיא זֶה כִּינֵן שְׁלֹא הִיָּתָה תְּבִיעַת הָאֵב בְּרוּרָה שְׁעוֹלָה לּוֹ יוֹתֵר מִזֶּה. וְדְמִיָּא
לְמַכִּי גְּמוּרָה שְׁמוּכָר לּוֹ הַתְּבִיעָה הַמְּסוּפָקַת בְּעַד כּו"ך.

וְשִׁפִּיר אֵיכָא לְמִימַר אַגַּב אוֹנְסָה וְזוּזִי וּמִטְּלָטְלִי שְׁמַקְבֵּל גָּמַר וּמִקְנֵנוּ. וְלֹא שְׁיִיף בְּזֶה מְקַצָּת
גְּזִילָה.

דְּמִי יוֹדַע שְׁאֵם הִיָּה מִרְאָה הַחֲשָׁבוֹן וְנִשְׁבַע שְׁלֹא הִיָּה עוֹלָה לּוֹ אִפִּי' כְּשִׁיעוֹר זֶה אֵלָא
שְׁהַבַּעַל לֹא רָצָה לְגִלוֹת קְלוֹנוֹ וְלִישְׁבַע וּכְמ"ש. וּמִזֶּה נִרְתַּע הָאֵב וְנִתְפָּשֵׁר בְּלֵב שְׁלָם:
וּכ"ש אֵם יֵשׁ סִפְק עוֹד בְּטַעֲנַת הַבַּעַל עַל הַקּוֹפְרִים אִילּוּ הִיָּה תְּבִיעַת אֶמֶת וְאֵין יְדוּעַ
בְּבִירוֹר עַפ"י עֵדִים שְׁשִׁמְעוּ מִפִּיו שְׁהִיא טַעֲנַת שְׁקָר אֵלָא שַׁע"צ הָאוֹמֵד דְּנוּ הַעֵדִים שְׁהִיא
עֲלִילַת רִשְׁע וְאֵיפְשָׁר שְׁתְּבִיעַת אֶמֶת הִיא.

דְּהַשְׁתָּא יֵשׁ לּוֹ שְׁאֵי אִפְשָׁר שְׁאֵם הִיָּה מִרְאָה הַבַּעַל חֲשָׁבוֹנוֹ וְנִשְׁבַע שְׁהִיָּה צָרִיף הָאֵב
לְהַחֲזִיר לּוֹ כִּי גַם הוּא יְדוּעַ שְׁהִיא אֶמֶת וּמִפְּנֵי שְׁחֲשֵׁשׁ הָאֵב שְׁמַלְבַּד שְׁלֹא יְקַבֵּל אֵלָא
שְׁיִצְטָרף לְהַחֲזִיר גָּמַר וְהַקְנָה בְּעַד מָה שְׁקִיבֵל וּבְעַד מָה שְׁנִפְטָר מִלְּהַחֲזִיר.

וּלְזֶה וּדְאִי אֵין הָאֵב יְכוּל לְחַזֵּר לְדִין וּלְבַטֵּל הַפְּשָׁרָה כ"א ע"י מו' וְאִנְס וּבְחַד מִיַּנְיָהּ וּדְאִי לֹא סָגִי. וְאַחַר שֶׁבִּיאָרְנוּ כָּל זֶה צָרִיכִין אָנוּ לְחַקֵּר עַל מַהוּת הָאִנְס שְׁבַנְד"ז מַהוּ.

שְׁהִנָּה כָּל הַחֲכָמִים הַנ"ב יִשְׁצ"ו מִיַּחֲדָן בְּפִשְׁטוּת שְׁיִשׁ בְּנְד"ז מו' וְאִנְס אֶלָּא דַּמ"ס תְּרוּנְיָהּ מִצָּרָף צָרִיכִי. וּמ"ס דְּבַחַד מִיַּנְיָהּ סָגִי.

וּלְפִי דְעִתְיָנוּ לֹא רָאִינוּ שׁוּם אִנְס בְּרוּר לֹא בְּשִׁטְר הַמו' וְלֹא בַקב"ע. שֶׁבְּשִׁטְר הַמו' לֹא הִזְכִּירוּ אֶלָּא וְהַפְּרָנוּ בְּאִוְנְסוּ סְתָם.

וְנַר' מְדַבְּרִיהֶם שֶׁהָאִנְס הוּא מַה שֶׁהִזְכִּירוּ בְּתַחֲלָה מִפִּי הַרִיב"ם שֶׁהוּא שֶׁכְּשֶׁתּוֹכְעוּ לְדִין הוּא דוֹחָה אוֹתוֹ מִיּוֹם אֶל יוֹם בְּדַבְּרֵי שְׁנָא וּמְדוּחִים. וְהוּא רוֹצֵה לְרַצּוֹת אוֹתוֹ בְּדַבְּרֵי מוֹעֵט וְשָׂאֵם לֹא יִתְרַצֶּה שֶׁיִּכְנִיסֵהוּ לְעַרְפָּאוֹת כְּדִי לְפַטוֹר עַצְמוֹ.

וְהִינּוּ ע"פ גִּימוּסִיהֶם שֶׁהַבַּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ הַנּוֹז' בְּשִׂאָלָה. וְכִינּוּ שֶׁיִּפְטֹר ע"י הָעַרְפָּאוֹת יִהְיֶה מְנוֹכַח הָאֵב לְהַפִּיק רְצוֹנוֹ וְלִטְוֹל דְּבָר מוֹעֵט וְלִהְסַתְּלַק.

שֶׁזֶהוּ הָאִנְס שֶׁהִזְכִּירוּ עִידי הַמו' מִפִּי הַרִיב"ם. שֶׁאֵינְפֶשֶׁר שֶׁעִידי הַמו' ג"כ שֶׁמְעוּ מִפִּי הַבַּעַל כֵּן מְדַבֵּר לְהַרִיב"ם.

וְזֶה נַר' שֶׁאִינוּ אִנְס בְּרוּר לְבַטֵּל הַפְּשָׁרָה הַנ"ב שֶׁאֵעִפ"י שֶׁכָּתַב מֵהַרִיב"ט וְ"ל חַח"מ ס' ד' עַל מִי שֶׁגִּזְמָם אֶת חֲבִירוֹ בְּכַח הָעַרְפָּאוֹת שֶׁגַּם הוּא יוֹרֵשׁ בְּגִימוּסִיהֶם. וּמִתּוֹךְ כֵּן הִנְכַרְח חֲבִירוֹ לְרַצּוֹתוֹ בְּרָצִי כִּסְף דְּשִׁפִּיר הָיִי אִנְס דְּבַכִּי הָאֵב וְדְאִי גִזְמָם אִינִישׁ וְעֵבִיד לְזַכּוֹת בְּדִינֵיהֶם.

וְע"כ לֹא אָמַר מֵהַרִיב"ט דְּבַגִּיזוּם הָעַרְפָּאוֹת גִּזְמָם אִינִישׁ וְלֹא עֵבִיד אֶלָּא בְּמַגְזִים לְהַלְשִׁין וְלִמְסוֹר. נַר' דְּאִין לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ לְנַד"ז דְּאֵינְפֶשֶׁר דְּשִׁאֲנִי הַתּוֹבֵעַ הַמַּגְזִים לִילָף לְעַרְפָּאוֹת לְהוֹצִיא מִחֲבִירוֹ וְדְאִי דְחָשִׁיב אִנְס לְנִתְבָּע מַה שֶׁהוּא מְפַחַד שֶׁמָּא יִתְחַיֵּב לְתַת לוֹ בְּדִינֵיהֶם.

וְדַמִּי לְעוֹבְדָא דְּכַרְדְּסָא שֶׁרוֹצֵה לְהַחֲזִיק בְּמָה שֶׁהִיָּה כְּכַר בְּיַד חֲבִירוֹ וְהוּי כְּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ. מִשָּׂא"כ הַנִּתְבָּע הַמַּגְזִים לִילָף לְעַרְפָּאוֹת וְלִיִּפְטֹר מֵהַתּוֹבֵעַ מִנֵּין לְנוֹ ל' דְּהוּי אִנְס וְהַדוּחָה דְּחָה דְּאֵינְפֶשֶׁר דְּאִין זֶה חָשׁוּב אִנְס לְתוֹבֵעַ כִּינּוּ שֶׁאִינוּ מְפַחֲדוּ לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ כְּלוּם.

וְאִם מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹבֵעַ דְּחוּק וְצָרִיף לְמָה שֶׁיִּשׁ בְּיַד הַנִּתְבָּע אֵין זֶה אֶלָּא אִנְסָא דְּאִתִּי לִיָּה מִנְפְּשִׁיָּהּ. מְצוֹרֵף לְזֶה שֶׁכִּינּוּ שֶׁהוּא הַתּוֹבֵעַ אִם יִשְׁתַּוֵּק וְלֹא יִתְבַּעְנוּ א"א שֶׁיִּתְבַּעְנוּ הַנִּתְבָּע.

וּא"כ אֵין לוֹ לְחוּשׁ לְגִיזוּמֵי אֶלָּא שֶׁיִּמְתִּין עַד שֶׁיִּשׁוּב מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְיִטָּה שְׁכֵמוֹ לְד"ת וְיִתְבַּעְנוּ וְקָרוֹב הוּא שֶׁמִּיד יִחַזֵּר. וְכֹאֲוֹתָה שֶׁאָמְרוּ ע"מ שֶׁאֲנִי צָדִיק גָּמוּר חוֹשֵׁשׁ לְקִדּוּשִׁין שֶׁמָּא הִרְהַר תְּשׁוּבָה הָרִי שֶׁעֲשׂוּיִים בְּנֵי אַבְרָהָם לְשׁוּב מִיָּד.

וְעוֹד בָּהּ דְּכִינּוּ שֶׁאִין הַמַּגְזִים הוּא הַתּוֹבֵעַ לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ כְּלוּם. אֶלָּא אֲדַרְבָּא הוּא הַנִּתְבָּע וְהַתּוֹבֵעַ הוּא בֶּן חוֹרִין לְעַצְמוֹ.

הָרִי יִשׁ בְּיַד הַתּוֹבֵעַ שֶׁלֹּא לְתוֹכְעוֹ אֶלָּא לִילָף לְבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ אוֹ שֶׁבְּטִיטְאוּוֹאן. וְיִקְנֹבֵל לְפָנֵיהֶם.

וכמו שעשה עכשיו. ויכתבו לו אדרכתא על נכסיו ובנדאי שבראות פן הנתבע יחוש לעצמו לעת תמוט רגלו.

ויטה שכמו לד"ת. וממה שלא עשה פן התובע ועמד ונתפטר אימור לא מפני פחד גזיזמי נתפטר שהרי לא היה לו לחוש להם כיון שאינו אונסו לתת לו פלום.

אלא שמרצונו רצה להתפטר לסיבה שהיתה לו: ובר מן דין נר' דבנד"ז אינו דומה אלא למה דמהריק"ו שכתב דבמגזם להלשין ולמסור. לא הוי הגיזום אונס שאין לנפחד לחוש לגיזומיו כיון דלא ברי הדיקה דאיפטר שלא יצליח ע"ע באורח.

ובנד"ז מלבד שהדבר פלא לא שמענו בלתי היום שהיה נימוס אדום כדין תורתנו שנת' הבעל יורש את אשתו. ובתשו' מהריב"ל ס"ב סכ"ג יש שאשה א' באה מפורטוגאל והיתה פתובתה פנימוס אדום שבמות הבעל חולקין כל הנכסים.
ע"ש.

מבואר מזה שנימוס אדום הוא פנימוס הקהלות המגורשים מאצלם והוא מנהג החלוקה הנוהג בינינו. מ"מ אפילו נאמר שמקומות מקומות יש איפטר שאינו מנהג פשוט וידוע לכל שפן הוא נימוס מקום הבעל והאשה הנ"ב.

ואם הדבר פן א"כ אין הגיזום שגזים הבעל הנז' חשיב אונס ואין לאב לחוש ממנו. דהא לא ברי הדיקה אחר שאין הדבר ידוע.

ופשוט שפן הוא נימוס הערפאות שבמקום ההוא שהבעל יורש את אשתו ואין לאב פלום: ואפ' אם הוא מנהג פשוט וידוע לכל במקום ההוא שפן הוא נימוס אפתי לא ברי הדיקה. שאף אם יתבענו הבעל לערפאות.

אפטר וקרוב לנדאי הוא שלא יזכה ליפטר. כיון שיש ביד האב פתובת בתו שהיא כשטר גמור על הבעל שנתחייב להתנהג עם אשתו פנימוס תקנת חכמי ישראל שירשיה יחלקו עמו וא"א שידונו ביניהם הערפאות פנימוסיהם ושטרו בידו שא"כ כל שטרות ישראל הפאים לפנייהם בטילים הם.

זה לא יעלה על הדעת. ואפ' בין הישמעאלים פשתובעים ישראל זל"ז לפני ערפאותיהם ושטר ישראל ביד התובע שולחים אותה לדייני ישראל וכופין את המתחייב ואומרים לו עשה מה שישאל אומרים לו וכ"ש ערפאות אדום שלפי הנשמע שנוהגים כבוד לדת ישראל יותר מהישמעאלים שבנדאי שישלחו אותם לדייני ישראל.

ולפחות יהיה הדבר ספק אם ידונו אותם פדיניהם או שישלחו אותם לדייני ישראל. וכל שלא ברי הדיקה לא אמרינו גזים איניש ועביד ולחשוב גיזומיו אונס וכמ"ש מהריק"ו: וכפי הנר' שיש הוכחה לזה ממה שלא הזכיר העדים בשטר הקב"ע שתבע הבעל את האב לערפאות ליפטר מפתובת בתו ולא זכרו כ"א תביעת הקופרים.

מזה נר' שלא הזכיר הבעל כלל לפני הערפאות מענין הירושא לפי שידע או נסתפק שלא יזכה בטענתו ולא טען כ"א תביעת הקופרים שידע שתועיל לו. ומזה הוכחה שגם גיזומיו בתחלה ע"ע הירושא לא היה ראוי לחוש להם שהרי לא הזכיר מהם באחרונה פלום:

באופן שאם האונס הנז' במודעה הוא מה שהיה מגזים עליו להוליכו לערפאות וליפטר מהחלוקה פנימוסיהם.

נראה שאין זה אונס מספיק לבטל הפשרה הנ"ב: אלא שמהקב"ע הנ"ב נר' שעיקר האונס הוא תביעת האלק' ופריס עם ההוצאות שהיה צריך בעדה לערפאות שמחמת פן הוצרה להתפשר בכתובת בתו וגם מתוך דברי העדים שבקב"ע הנ"ב.

נר' שזהו האונס שעליו מסר המו'. שפך כתוב בקב"ע ואותו יום שנתפטר וכו'.

וכשראה עצמו חנוק ואין עוזר לו מסר מו' ונכנס בפשרה וכו'. מזה נראה שאחר שונכנסו לערפאות על תביעת הקופריס והיה חנוק על ההוצאות אז מסר המו' שבידו ושוב נתפטר.

ומזה י"ל שגם האונס הנז' במודעה באומרם והפרנו באונסו. ע"ז הוא שפנינונו.

אלא שמספור דברי הריב"ם שהזכירו במודעה. אין נר' פן פי הם כתבו וז"ל.

והוא רוצה לרצות וכו' או להכניס אותו בערפאותיהם כדי לפטור את עצמו ולעשות עמי פרונו וכו' ע"ך. משמע שממעשיו לבד היה נזכר זה להריב"ם שהוא רוצה להכניסו לעתיד לערפאות ולא להוציא ממנו כלום אלא לפטור את עצמו.

ואם איתא היה להם להזכיר בדברי הריב"ם דעדיפא מינה ולומר שפכר הכניסני לערפאות והעליל עלי להוציא ממני שלא פדין וקרוב הוא שיתחייבני בערפאות והפסידני הוצאות רבות.

ואצ"ל שאינו רוצה ליחן לי כלום מכתן' בתי פי גם בזה ינפה בדיניהם שהבעל יורש את אשתו: באופן שעדות האונס שבמו' עם עדות העדים שבשטר הקב"ע כמעט מכחישים שמהמי' נר' שלא הי"ל אונס אלא מה שהיה או מגזם לתובעו לערפאות ליפטר מהחלוקה.

אבל תביעת הקופריס אעפ"י שפכר תבעו עליה לערפאות לא היתה חשובה בעיניו אונס שאיפשר שהיה יודע שהיה אמת ממה שלא הזכירה בטענת האונס שיש לי. ומעדות העדים שבקב"ע נר' שעיקר האונס שהי"ל שעליו מסר מו' היא תביעת האלקופריס וההוצאות שהוצרה להוציא בעד פן לפי שהיא טענת שקר: ולכן אחר שפכר ביארנו שהגזים שהיה מגזמו ליפטר מהחלוקה לא הוי אונס.

ולא נשאר בידינו כ"א אונס של תביעת הקופריס. לכן צריך לחקור את העדים בזה המודעה או עידי הקב"ע אם יבררו שיודעים נאמנה מפי הבעל שאמר להם שתביעת הקופריס היא טענת שקר ועלילה בעלמא רצה להעליל עליו ולתובעו עליה לערפאות.

פי בדיני ישראל לא הי"ל זכות ע"פ עדות העדים ששמעו מפיו שהיא טענת שקר. או אפי' לא ידעו העדים שהיא טענת שקר בודאי אלא שידעו שבדיני ישראל לא היה חייב כ"א שבועה.

ובדיני הערפאות היה חייב ממון מאיזה טעם וחילוק שיש בדיניהם. ויבררו כיצד היו טענותיהם עד שהיה נראה שיתחייב בדיני הערפאות לפרוע ממנו.

וגם יתברר בב"ד שפפי טענותיהם שטענו לפני הערכאות אילו היו לפני דיני ישראל.
לא היה חייב כ"א שבועה.

או שהיה פטור מכלום שאז ודאי היתה התביעה הזאת אונס. שהרי הוא אונסו להוציא
ממנו ממון שלא כדין.

ומחמת כן הוכרח להתפשר ודמילאנסוהו לתת ממון ולא היה לו ומכר לאנס עצמו קרקע
או מטלטלין בעד המעות שתובעו. שכתב הרב ש"ך בס"ס ר"ה.

דחשיב אונס דאיתי ליה מאחרוני ולא אונסה דמנפשיה יעו"ש שדבריו קשים וישבנום
במ"א ואכמ"ל: אבל אם לא יעידו אלא שתבעו לערכאות על הקופרים ולא ידעו העדים
בברור אם היא טענת אמת או שקר.

וגם לא ידעו כיצד היו טענותיהם לפני הערכאות עד שהיה נר' שיתחייב ממון. באופן
שיפול ספק אולי אפי' דיני ישראל יהיה חייב ממון א"כ נר' דלא חשיב אונס גם מה
שתבעו על הקופרים אפי' לפני הערכאות.

כיון שאיפשר שגם דיני ישראל היה יכול להוציא ממנו. אלא שתבעו לפני הערכאות
שיש בידם יכולת לפסוק הדין מיד ולהוציא בחזקה.

וכן יקרה פעמים רבות. ואם האונס הוא מה שנתחייב לתת בהוצאות הערכאות ולא היה
לו.

ומתוך כך נתפשר. אין זה אלא אונסה דאיתי ליה מדנפשיה.

כמי שמכר מפני שהיה דחוק למעות שכתב שם בס"ס ר"ה דלא הוי אונס כיון שעיקר
התביעה אפשר שהיא אמת. ואפי' בדיננו אפשר שהיה זוכה בה ליטול ממון.

אלא שהוא גרם לו ע"י תביעת הערכאות להוציא ממון לערכאות. ומתוך שהוצרך לכך
עמד ומכר לזה לפרוע לערכאות.

אין זה אונסו על המכר. אלא שגרם לו להפסידו ממון והמכר קיים אלא שיתבענו בדין
על ההוצאות שהפסידו בתביעת הערכאות.

ולא תבעו לפני ב"ד. זהו הנר' בשני נדרשים אלו.

ועל שאר הענפים והם שלשה. א' קדימת המו' לפשרה זמן מה בזה הדין אמת.

כמ"ש חכמי פאס ישצ"ו. דכל שאין ידוע שמטה יד האנס ונשתנית מקמות שהיתה מיקרי
לא סר האונס.

ויכר הארכנו בזה מקרוב בתשו' לחכמי תיטאוןאן ישצ"ו. ב' אם עידי המו' והאונס הם
עדי הפשרה.

בזה יש חילוק. שאם המו' בהפרת אונס ובשטר המו' ג"כ הם מעידים על האונס עדותן
עדות והמו' קיימת.

ואם אינם מעידים כ"א על האונס לבד אחר שנקתב שטר הפשרה לא מהנייא עדותן וגם בזה הארכנו הרבה במ"א. ועל הג' ביטול המודעה ופיסול עידיה הלכה רונחת ומנהג פשוט שאם ג"ד על הביטול ועל פיסול העדים.

מהניי אפי' במתנה דלא בעי אונס. וכ"כ הרב מר דודי זלה"ה בשם מהר"ס אלשיך סי' ע"א ע"ש.

זהו הנלע"ד בזה בקל הפרטים הנ"ל. ועל החכם מארי דאתרא ישצ"ו לחקור מלין. וכפי מה שיתברר לו במהות הענין פן יקום. וצוי"מ וינחנו במעגלי צדק למען שמו כי"ר. וע"ד אמת ח"פ מכתבא יע"ה באלול פד"ה לפמ"ה וקנינים. יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל ראינו את כל הרשום בכתב אמת מחכמי טיטאוןאן וחכמי פאס ישצ"ו וכבר נתבאר בדברי החכם נר"ו למעלה כל האדונין וכל הספיקות הנזכרים בענין. ולפי מה שנתבאר בדברי החכמים הנ"ב ישצ"ו שהאונס ברור להם בענין זה הד"א ופשוט שהפשרה בטילה ויחזור הדבר לסיני. דהא איפא מו' ואונס וא"צ להאריף עוד. וע"ד אמת ח"פ בזמן הנ"ל וקנינים. שלמה טולידאנו ס"ט מרדכי בירדוגו ס"ט סימן ט"ל. במעשה שהיה בפאס באיש ואשה שנשאו בעירנו זאת וכתבו פתובה פמנהג עירנו והלכו לדור בפאס. ובזמן המצור שהיה בעיר הנז' בחשבון תקפיץ על דבר פשע שביבי בישי שפרדו על המלך.

והיה משליף עליהם חצים ואבני בליסטראות להפיל החומות והבתים. ומפלל המפולת נפל הבית על הבעל ואשתו הנז' ועל בנם עמהם.

ונפל ספק איף תהיה חלוקת יורשי הבעל עם יורשי האשה שהם אחיה הזכרים ושלהו לנו לחוות דעתנו: תשובה הנה בכתן' כד"ת שיש הפרש בין אם קדם הבעל או אם קדמה האשה שאם קדמה האשה הבעל יורשה ואין ליורשיה פלום.

כתב מר"ן באה"ע סי' צ' שאם נפל הבית עליו ועל אשתו נכסים בחזקתן. עי' ותוס' בחזקת יורשי הבעל.

נ"מ בחזקת יורשי האשה. נצ"ב בחזקת שניהן.

ויחלוקו. ומבאר שם בח"מ דאפי' אין נצ"ב קיימין שאין האשה נוטלתן אלא בשבועה. ואין אדם מוריש שבועה וכו'. הקא נוטלין היורשין מחצית הסף שהכניסה אעפ"י שלא נשבועה.

דבמת פתאום לא חיישינן לצררי ע"ש: אף לא נתברר מהו הדין אם הנה עמהם עוד בנם שיש ס"ס דאת"ל מת הבעל תחלה ואח"ך אשתו. שפא הבן מת אחריה ויורשי הבעל שהם יורשי הבן יורשים הפל: ולכאורה נר' דכיון שיש ס"ס אין ליורשי האשה פלום.

אף לכי דייקנין נר' דליתא. דכיון דנ"מ ומחצית נצ"ב הם בחזקת יורשי האשה אפילו שיש ספק אם קדם הבן לאמו אפתי נכסים בחזקתן.

וְיִוְרְשֵׁי הָאִשָּׁה נוֹטְלִין מֵהָאִשָּׁה בְּחֻזְקָתָהּ כְּדִין נֶפֶל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִמּוֹ דְּסִי ר"פ סו"ד דְּאָמְרִי נְכָסִים בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאָם ע"ש. וְכֵן מִפּוֹ שֵׁם סוֹס"י ר"פ בִּהַג"ה דְּגַם אִם נֶפֶל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ וְאַרְבַּע בְּנוֹתָיו יִחְלְקוּ יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה עִם יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל.

מִשּׁוּם דְּגַם הָאִשָּׁה יֵשׁ לָהּ חֻזְקָה בְּכַתְּוֵבָה וְכַמ"ש שֵׁם בִּסְמ"ע ע"ש. וְע"כ הָאִי יִחְלְקוּ הַיְיָנוּ בְּנְכָסִים שֶׁהֵם בְּחֻזְקַת שְׁנֵיהֶם דְּהַיְיָנוּ נִצ"ב דְּאֵלּוּ עֵינֵי קָרָה בְּתוֹכָהּ שֶׁהוּא בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל לְבַד וְדַאי אֵין לְיוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה בָּהֶם כְּלוּם.

וְכַמ"ש בִּא"ה ס' י' דְּאִיִּתִּי הָאִי נְדָאי דְּבְנְכָסִים שֶׁהֵם בְּחֻזְקַת שְׁנֵיהֶם הוּא דְּקָאֵמֵר יִחְלְקוּ. וּמֵינַיָּה לְנְכָסִים שֶׁהֵם בְּחֻזְקַת הָאִשָּׁה לְבַד כְּגוֹן נ"מ אֵין בָּהֶם חֻזְקָה אֲלֵא ה"ה כְּנֶלֶן לְיוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה וְהֵם דְּבְרִינוּ דְּבְנְכָסִים שֶׁהֵם בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה שֶׁהֵם מְחַצִּית נִצ"ב וְנ"מ הָרִי הֵם שְׁלֵהֶם אֶפְּלוּ בְּנֶפֶל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ וְעַל בָּנָם: וּמִזֵּה יוֹצֵא לָנוּ הַדִּין בְּכַתְּוֵן שֶׁהִיא לְמִנְהַג הַמְּגִן' שְׂאֵין הַפְּרָשׁ בֵּין אִם קָדַם הַבַּעַל אוֹ קָדְמָה הָאִשָּׁה דְּכָל גְּוֹנָא חוֹלְקִין יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה עִם יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל.

וְאִם נֶפֶל הַבַּיִת עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ לְבַד וְדַאי חוֹלְקִין הַכֹּל. א"כ הָרִי כָּל הַנְּכָסִים הַנִּמְצָאִים לוֹ וְלָהּ בְּחֻזְקַת שְׁנֵיהֶם וְה"ה בְּשׁוֹתְפִין שְׁכָל מְמוֹן הַשְּׁוֹת' הוּא בְּחֻזְקַת שְׁנֵיהֶם.

וְגַם אִם מֵת בָּנָם עִמָּהֶם נוֹטְלִין יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה מְחַצִּית שֶׁהוּא בְּחֻזְקַת הָאִשָּׁה עַכ"פ: וּמֵינַיָּה לְמִנְהַג עֵירָנוּ שֶׁיֵּשׁ הַפְּרָשׁ בֵּין קָדְמָה הָאִשָּׁה לְקָדַם הַבַּעַל בְּבַחֲיִנַת הַיּוֹרְשִׁין. שְׂאִם קָדְמָה הָאִשָּׁה וְיִוְרְשֵׁיהָ הֵם בְּנֵיהֶם הַזְּכָרִים אוֹ בְּנוֹת בְּלִתֵּי גְשׁוּאוֹת חוֹלְקִין.

אֲלֵא שֶׁיֵּשׁ רְשׁוֹת בְּיַד הַבַּעַל לְסַלְקָם בְּסִפֵּי הַכְּתוּבָה. וְאִם יוֹרְשֵׁיהָ הֵם אַחֲרֵיהֶם הַזְּכָרִים וְכַנְד"ז חוֹלְקִין.

אִךְ הַרְשׁוֹת בְּיַד הַבַּעַל לְסַלְקָם בְּסוֹף הַגְּדוּל' שֶׁהַכְּנִיסָהוּ אִם קָדַם הַבַּעַל חוֹלְקִין יוֹרְשֵׁיוֹ עִם הָאִשָּׁה. אִךְ יֵשׁ רְשׁוֹת לְיוֹרְשֵׁים לְסַלְקָהּ בְּסוֹף כְּתוּבָה.

שַׁע"כ"פ הַמְּחַצִּית אוֹ סוֹף הַגְּדוּל' בְּחֻזְקַת יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה. אֶפְּלוּ קָדְמָה הָאִשָּׁה.

גַּם עִתָּה שְׁמַת הַכֵּן עִמָּהֶם הָרִי הַמְּחַצִּית אוֹ סוֹף הַגְּדוּל' בְּחֻזְקַתָּם. וְהַבְּחִי' בְּיַד יוֹרְשֵׁי הַבַּעַל לְחַלּוֹק אוֹ לְתַת לְאַחֲרֵיהֶם סוֹף הַגְּדוּל'.

זֶהוּ הַנִּלְע"ד בְּזֵה וְצִי"מ. וְלִרְאִיָּה ע"ד אֲמַת וְצָדֵק ח"פ בְּטַבַּת תְּקַב"ץ ל"ק וְהַשׁו"ב וְקַיִם: יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֵּן לֵא"א הָרַב יְקוּמִיאֵל ז"ל וְחֻתְמוֹ שְׂאָר הַבְּדִי"ץ.

סִימָן מ'. שְׂאֵלָה.

רְאוּבֵן שֶׁהָיָה גְּשׁוּי עִם לֵאָה. וְשׁוּב גְּשָׂא עָלֶיהָ אֵת רְחֵל אֶלְמָנַת שְׁמַעוֹן וְלָהּ שְׁתֵּי בְּנוֹת מִבְּעֵלָה הַרְאִשׁוֹן גְּשׁוּאוֹת.

וְהוּלִיד עִם רְחֵל בְּנוֹת. וְשׁוּב נֶפְלָה קֶטְטָה וּמְרִיבָה בֵּין רְאוּבֵן וּבֵין רְחֵל וְתַבְעֵר בָּם אִשׁ הַמְּחַלְקַת וְנָתַן עֵינָיו לְגֵרְשָׁה וְזָקְפָה עָלָיו כְּתוּבָתָהּ בְּמִלּוֹה וְנִתְבַּטְּלָה הַכְּתוּבָה הַיָּא וְכָל תְּנָאִיָּה וְהַתְּנוּ בֵּינֵיהֶם לְפִוְרָעָה לְזָמַן קְבוּעַ וּבְזֵה לֹא גְשָׂאָרָה לְרְחֵל עָלָיו שׁוּם תְּבִיעָה וְטַעֲנָה כָּלֵל זַע"ז זוּלַת אִם לֹא פָּרַע לְזָמַן שְׁקָבְעוּ בֵּינֵיהֶם שְׂאֵז כָּל מַה שְׁנָתַן לָהּ יְתִנְכָּה מִמֶּנּוּ הַמְּזוֹנוֹת וְיִתְחַשֵּׁב הַשְּׂאָר.

אף אם יפרע לזמן שקבעו אין לה שום מזונות וכו' אלא כשיפרע לה חוב פתובה לזמן הנז' יפטרנה בג"ד לאלתר וכ"ז הנה בקש"מ בדל"ב ובשח"ך. ויהי היום נפטרה רחל לב"ע ורצו הבנות הנשואות לירש עם שאר האחיות פתובת אמן חלק כחלק ושוב עמדו לפני קצת מהיורשים וטענו פד: תשובה איברא דמתקנת הקדמונים הנה שלא יירש כ"א הזרע שממנו וממנה דוקא.

אבל הבנים או הבנות שמבעלה הא' אין להם עליו פלוס היכא דאיכא זרע ממנו וממנה. אף בנ"ד פיון שבטלו הפתובה וכל תנאיה וזקפתה לשט"ח ומחלו זל"ז בכל דין ותביעה שיש ביניהם הן מפאת הפתובה וכו' פפתוב בשטר ביד שלמה ע"ש ולא היתה מחוסרת אלא גט ואם הנה רוצה להחזירה הנה צריף לחדש לה פתובה אחרת.

א"כ דל ענין התקנות מהכא שהרי לא דברו הם ואמרו שיתחלק עם זרעו וזרעה שממנו וממנה אלא בכתובה הפתובה למנהג המגורשים. אף בנ"ד שזקפתה עליו וכתובה חוב בעלמא לא נתפרש בתקנה וקי"ל דכל שלא נתפרש בתקנות העמידהו על ד"ת.

ואנו קי"ל דהבעל יורש את אשתו ולכך בנ"ד ג"כ שחזרה הפתובה חוב ואבדה כל תנאי פתובה פמוחלת דסי' ק"ה ס"ה וגם בניה אבדו פתובת בנין דכרין פדאימא בסי' קי"א סט"ו ופסק מר"ן דהנשוא אשה מאיסורי לאונו או מורדת דלית לה פתובה או שנתן עיניו לגרשה דכ"ז שלא נתגרשה אם מתה יורשה עיניו סי' צ' ס"ה: א"כ ה"ן בנ"ד ממון הקנו לו מן השמים ואין לשום א' מבנותיה אפי' הזרע שממנו וממנה בממון שהוא פלוס שהרי לא תקנו קדמונינו ז"ל כף אלא בכתובה למנהגם ואשה זו בשעת מיתה לא הנה לה פתובה אלא פמלנה בעלמא וכיון שמתה עד שלא גירש הוא יורשה מדאורייתא דבעל יורש את אשתו ואין לשום א' מהבנות בנכסיה שום ירושה כלל ואף שהתנו שאם לא יפרע לזמן שקבעו ביניהם שיתנפה כל מה שנתן לה במזונות.

וא"כ פיון שלא קיים תנאו חזרה הפתובה לתקפה ותנאיה הראשונים זה אינו דודאי תנאי זה אינו אלא חיוב בעלמא פשאר חיובים ולא חזרת הפתובה לאיתנה. תדע כל שאר תנאי פתובה פסות ועונה וכתובת בנין דכרין וכיוצא בולם בטלו מעכשיו בין קיים תנאו בין לא קיים שהרי לא קבל עליו כי אם תנאי המזונות אם לא קיים.

וא"כ הגם שהחזיר פרט א' מתנאי הפתובה לתקפו שאר התנאים מיהא בטלו וחוב בעלמא הוויא: ויהי מה לכ"ע מיהא הבנות שמבעלה הא' אין להם צד ירושה כלל בכתובת אמן וזה פרוור.

ולפי שהאשה הב' שמחה אשת כהרש"ך אשר עליה אנו דנים לא נודע אם נשבעה שבועת אלמנה אם לא שא"כ הוא שלא נשבעה הרי כל הנכסים שהכניסה להרש"ך הנז' הם בחזקת יורשי בעלה הא'.

לכן המציא לפנינו הר"ש הנז' שטר א' כו"ח שמתוכו נתברר שפבר נשבעה וז"ל השטר שוב באותו יום נשבעה מוחא הנז' בהנחת ידה בס"ת שתת' שבועת אלמנה ומצאת כי תדרשנו כו"ח ביגדה פראוי.

ולראית האמת ח"פ וכו' עכ"ל: משה טולידאנו. משה בירדוגו.

תַּנְנִיָּה וְ זָכְרִי. וּמַעֲתָה לֹא נִשְׁאַר לָהֶם לַיּוֹרְשִׁים הַנּוֹז' עַל הַר"ש הַנּוֹז' שׁוּם תְּבִיעָה וְטַעֲנָה
פְּלִל.

וְלִרְאִית הָאֲמַת ח"פ וְכו' בַּח"י לְחַשְׁוֹן שְׁנַת אֵל תִּירָא אֲנָכִי מִגֵּן לָהּ לִפְר"ק: יַעֲקֹב טוֹלִידָאֲנִי
זֵלֶה"ה דְּבָרִים בְּרוּרִים הֵם. מִשָּׁה אֲדַהָּאָן.

פְּנִים הַדְּבָרִים. יְהוּדָה בִּירְדוּגוֹ.

הַד"א.

אֲבָרְהָם בַּר דָּוִד חֲסִין. עֲמֻדָתִי עַל כָּל הַפְּתוּב בַּפְּנִים לְעִיל וּדְבָרִים בְּרוּרִים הֵם וְטַעֲמָם
וְנִימוּקָם עִמָּם.

וְהַפֵּל אֲמַת וְנִצִּיב וְנִכּוֹן וְקִים. תַּנְנִיָּה וְ זָכְרִי זֵלֶה"ה.

ע"כ נַמ"ך בְּכַתָּב יָד הַחַה"ש כַּהֲר"ר יוֹסֵף טוֹלִידָאֲנִי ו'ל מַעֲתִיק פְּסָקִי הֶרֶב מֵר זָקִינוּ
כַּמְהֵרִי"ט הַנּוֹז' וְלִרְאִיָּה ח"פ וְקִים. יַצְחָק וְ לְחַשְׁוֹן.

יַצְחָק אָבִין צוּר. זֶה פְּמָה כְּתַבְנוּ בְּעִנְיֵן כַּהֲר"ר אֵלִיָּהוּ הַפֶּהָן עִם קְרוּבֵי אִשְׁתּוֹ שְׁמַתָּה אַחַר
שְׁנַת־פְּשָׁרוֹ בְּכַתָּן' בְּסֹף א' ת"ם וְנִתְקַשְׁרוּ לְגַרְשׁ וְהִלְכָה לָהּ שַׁעֲפ"י הַעֲדוֹת שְׁבִיד כַּהֲר"א
שְׁלֹא חֲזָרוּ וְעָשׂוּ שְׁלוֹם כָּלֵל אַחַר הַפְּשָׁרָה אֲלֵא מְאוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא נָהַג בָּהּ מְנַהֵג אִישׁוֹת
וְתַמִּיד הִיָּתָה הָאִשָּׁה תּוֹבְעָתוֹ בְּגִט וְהוּא הִיָּה מַעֲכָב בְּשִׁבִיל הַחֲפָצִים שְׁהִיָּה גַם הוּא תּוֹבְעָה
שְׁגָנְבָה לוֹ שְׁקָרוֹב לוֹמֵר שְׁפִינוּ שְׁנַת־בְּטָלָה הַפְּתוּבָה שְׁהִיָּתָה בִּינֵיהֶם לְמַנְהֵג הַמְּגוֹרְשִׁים
וּפְרַע לָהּ סֹף הַפְּשָׁרָה אוֹ שְׁנַת־חֲזִיב לָהּ בּוֹ וְנִתְקַשְׁרוּ לְהַתְּגַרְשׁ כְּשִׁמְתָה אַח"ךְ קוֹנְדָם
הַגְּיּוּרִשִׁין אִין לַיּוֹרְשִׁיָּה בְּנִכְסֵיהָ כְּלוּם אֲלֵא יַעֲמוּד הַדְּבָר עַל הַד"ת שְׁהַבְּעַל יוֹרֵשׁ אֵת
אִשְׁתּוֹ שְׁאִין יְרוּשָׁתוֹ נִפְקַעַת כ"א בְּגִיּוּרִשִׁין גְּמוּרִים אֲבָל הַיּוֹרְשִׁים שְׁמַמְשַׁפְּחַת בֵּית אָבִיָּה
לְמָה יִירָשׁוּ אוֹתָהּ שְׁהַיּוֹרְשִׁים אִין לָהֶם זְכוּת כ"א לְפִי תַנְאִי הַכְּתוּב' שְׁכַתּוֹב שְׁהִיָּה לְמַנְהֵג
הַמְּגוֹן' וְלְפִי הַמְּנַהֵג הֵם יוֹרְשִׁים בָּהּ מְחַצָּה.

וְעַתָּה שְׁנַת־בְּטָלָה הַכְּתוּב' פְּקַע הַתַּנְאִי הַנּוֹז' וְחוּב בְּעֵלְמָא נִשְׁאַר לָהּ עַל הַבְּעַל אוֹ אִם כְּפָר
נִפְרָעָה חֲזָרוּ הַנְּכָסִים שְׁלָהּ לִיִּטְלָם בְּמוֹתָהּ מִי שְׁרָאוּי לַיּוֹרְשָׁה. וְהָרְאוּי לַיּוֹרְשָׁה בְּדִין הוּא
הַבְּעַל וְאִין שׁוּם יוֹרֵשׁ קְרוּב מִמֶּנּוּ: אֲלֵא שְׁלֹא סְמַכְנוּ עַל דַּעֲתִינוּ בְּזָה וְכַתְּבְנוּ עוֹד שְׁיִישׁ
לְצַדֵּד וְלוֹמֵר שְׁבַכְלָל הַתְּקַנָּה שְׁעֵלִיָּה נִשְׁאוּ.

כָּל שְׁהַבְּעַל יוֹרֵשׁ בְּשִׁלָּה. גַּם יוֹרְשִׁיָּה יוֹרְשִׁים בְּשִׁלּוֹ.

וְלִכּוֹן אַרְשְׁנַת־בְּטָלָה הַכְּתוּב' עַדִּיָּין תַּנְאִי הַיְּבִרְוֶשָׁה קִיָּים. וְיִפְנְסוּ כָּל הַנְּכָסִים שְׁלּוֹ וְשִׁלָּה לְכָלֵל
חֲלוּקָה.

אִף כְּתַבְנוּ שְׁזָהוּ לְרִצּוֹן הַבְּעַל. אִם יִרְצָה לִיִּירֵשׁ בְּשִׁלָּה.

גַּם יוֹרְשִׁיָּה יִירָשׁוּ בְּשִׁלּוֹ אֲבָל אִם אִין הַבְּעַל רוּצָה לִיִּירֵשׁ בְּשִׁלָּה. גַּם יוֹרְשִׁיָּה לֹא יִירָשׁוּ
בְּשִׁלּוֹ.

וְכַמְשׁוּ"ח כ"ז בְּאַרְנוֹכָה בְּיַד כַּהֲר"א הַנּוֹז': וְהֵן הַיּוֹם אִינָה ה' לְיַדִּינוּ פְּסָק ר"א ו'ל הַנ"ב.
וְרָאִינוּ שַׁת"ל סְפִיקוֹת שְׁלָנוּ נַעֲשׂוּ וְנִדְאוֹת.

שְׁהָרִי חָבַל גְּבִיאיִם לְפָנֵינוּ פְּוֹלָן עָלוּ בְּהִסְכָּמָה פְּאֶשֶׁר עָלָה בְּדַעַתְנוּ בַּתְּחִלָּה שְׁפִינוּ
שְׁנֵת־פֶּשְׁרוֹ בְּכַתְּוֹבָה וְנִתְקַשְּׁרוּ לְגֵרֶשׁ. אֵין לָהּ יוֹרֵשׁ קָרוֹב מִהַבְּעֵל.

וְהוּא הַיּוֹרֵשׁ לְבָדוּ. וַיּוֹרְשִׁיהָ מִמְּשַׁפַּחַת בֵּית אָבִיהָ נִסְתַּלְקוּ לְגַמְרִי.

בֵּין מִנְכָּסֵי הַבְּעֵל בֵּין מִנְכָּסֵי הָאִשָּׁה. וּמַעַתָּה קָם דִּינָא פְּדֻבְרֵי הַרְבָּנִים הַנ"ב זֹלָה"ה שְׁאֵין
לְיוֹרְשֵׁי אִשָּׁת כַּהֲר"א הַכֹּהֵן הַנּוֹ' שְׁמִמְשַׁפַּחַת בֵּית אָבִיהָ כְּלוּם.

לֹא בְּנִכְסֵי הָאִשָּׁה וְלֹא בְּנִכְסֵי הַבְּעֵל. וְזֹפְאֵי הַבְּעֵל הַנּוֹ' בְּכָל נִכְסֵיהָ כַּד"ת שְׁהַבְּעֵל יוֹרֵשׁ אֶת
אִשָּׁתוֹ.

וְע"ד אַמֶּת ח"פ בְּכִסְלוֹ פְּדָה בְּשָׁלוּם לַפּמ"ה וְקִים: שְׁלֵמָה טוֹלִידָנוּ ס"ט. מְרַדְכִי בִירְדוּגוֹ
ס"ט.

יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט. סִימֵן מ"א.

הֵן קָדַם הַיּוֹבָא לִיְדֵי הָעֵתֶמֶק שְׁטַר הַפֶּשֶׁר הַנ"ב כו"ח מִיַּד שְׁנֵי הַחֲכָמִים הַנ"ב כְּמַהֲר"י צָרְפְּתִי
ז"ל וּמַהֲרַא"ם נר"ו שְׁהָיוּ בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּפֹאֵס הַמּוֹצִיאִים וְהַמְּבִיאִים לְפִי הַנְּשָׁמָע. הַגַּם שְׁהָיוּ
ב"ד קְבוּעִים זוֹלָתָם כְּגוֹן הָרַב מַהֲרַח"ם זֹלָה"ה וְחַבְרִירוֹ.

לְפִי שְׁנֵת־בְּלִבְלָה הָעֵיר וַיִּצְאוּ כְּנֹלָם חוּץ לְמַחֲצֵתָם וַנְּשָׂאוּ שְׁנֵי הַחֲכָמִים הַנּוֹ' בְּעֵיר לְדוֹן
וּלְמַנּוֹן בֵּין אִישׁ וּבֵין אַחִיו וּבֵין גְּרוֹ לְפִי שְׁעָה. וְע"ג הַשְּׁטַר הַנּוֹ' הִיָּה כְּתוּב פּס"ד מִהַחֲכָם
מַהֲרַא"ם הַנּוֹ' הַכּוֹתֵב הַשְּׁטַר הַנּוֹ' וְהַחֹתֵם בּוֹ ב' לְקַיִים זְכוּת הָאֲחִים בְּכָל הַחֲצָר.

גַּם בְּחֵלֶק הַבַּת הַנּוֹ' מַה"ט שְׁכַתֵּב שְׁיִתְבָּאֲרוּ לְהֵלֵן. וּבְיַחֲדִיד שְׁלַח אֵלַי מַהֲרַא"ם הַנּוֹ' לְחוֹת
דַּעַתִי וְלְסַמְנֵי יְדֵי עֲמוֹ בִּיעֵן הָיוּ חֲלוּקִים עָלָיו חַבְרִירוֹ וְאַנִּי הַקָּטָן בְּרֹאוֹתֵי שְׁטַר הַפֶּשֶׁר הַנּוֹ'
כו"ח מַהֲח' הַנּוֹ' שְׁהֵם הַב"ד שְׁהָיוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כְּנוֹ'.

וְשַׁעֲדִיין א' מִהֵם שֶׁהוּא מַהֲרַא"ם שְׁהָיָה בְּזִמְנֵי הַפֶּסֶק הַנּוֹ' דִּיין מְוַמָּחָה וְקְבוּעַ עַל מְשַׁמְרָתוֹ
עוֹמֵד לְקַיִים וְלֹאֲשֶׁר זְכוּת הָאֲחִים. גַּם בְּחֵלֶק הַבַּת.

סְמַכְתִּי אֶת יְדֵי עֲמוֹ וְלֹא עֲוִיתִי לְבִי לְחַפֵּשׂ אַחֲרֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר כָּבַר עֲשׂוּהוּ אֲמַרְתִּי בִּי דִינָא
בְּתַר בִּי דִינָא לֹא דִיִּיקִי. וְכָל פְּנוֹת שְׁהֵייתִי פּוֹנָה לֹא הָיוּ אֵלָּא לְצַד זְכוּת הָאֲחִים לְקַיִים
דְּבָרֵי הַחֲכָמִים הַדְּנָיִם וְהַמְּפָרְשִׁים בֵּינֵיהֶם וּז"ן מ"ש סְמוּךְ לְפֶסֶק הַחֲכָם הַנ"ב: נְדַרְשָׁנוּ
לְחוֹת דַּעַתְנוּ בְּעַנְיַן הַנ"ב.

וְנַר' פְּשׁוּט שְׁהַדִּין ד"א כַּמ"ש הַחֲכָם הַפּוֹסֵק נר"ו. אִף רְאִינוּ לְהַרְחִיב הַדְּבָרִים וּלְתַקְּנָן.

וְהוּא כִּי מ"ש הַחֲכָם שְׁחֵלֶק הַבַּת שְׁמַאֲשָׁה שְׁנִינָיָה בְּחֲצָר הוּא חֵלֶק מִי"ב אֵינוּ מְדוּקָדֵק
וְחֵלֶקָה בְּדִקְדוּק הוּא חֵלֶק מִי"ח נְחָצִי וְעוֹד. דִּהֵינּוּ שְׁבָכָל סָךְ קַמ"ם נ"י עוֹלָה לָהּ ו' ג"י
ת'.

הָא כִּיצַד כְּשִׁמְתָה הָרֵאשׁוֹנָה נָטְלוּ הַבְּנָיִם וְאַחֲוֹתָם תְּמַשְׁתָּן ק"י כ"י ה"י נִסְתַּלְקַר רֵאשׁוֹן
וְנוֹסֵף חֵלֶקוֹ לְאָבִיו נִמְצָא לְאָב ק"ם נ"י מֵת הָאָב נוֹטְלָת הַב' ע"י הַי'. וּמְסוּף ע"י ה"י
הַנְּשָׂאָר נוֹטְלָת הַבַּת הָרֵאשׁוֹנָה עוֹד עֵישׁוֹר.

וְהוּא זִי' ת' נְשָׂאָר סִי' זִי' ת'. חוֹלְקִין ד' הַבְּנָיִם.

נהבת הב' לְכָל א' י"ו ג"י ת' והוא חֶלֶק מִי"ח וְנִחְצֵי בְּכָל וְנוֹתֵר ת'. נִמְצָא שְׁבָכָל מֵאָה מִתְקַאָּלִים עוֹלָה לָהּ נ"י ד"י.

וּלְפִי מ"ש בְּשֵׁטֶר מַעֲשֵׂה ב"ד הַנ"ב שְׁלֵפֵי דְבָרֵי הַבְּנִים לֹא יִסְפִּיק כָּל הָעֲזָבוֹן לְפִירְעוֹן חוֹבָם שֶׁהַחוֹב הוּא ה' וְחוֹב הַסְּבָלוֹנוֹת מ"מ א' ס"ה ו' נִמְצָא שְׁאִין הֶחָצֵר שָׁנָה אִפִּי' ג' שְׁהָרֵי הָעֲזָבוֹן מִטְלָטְלִין לְפִי מָה שֶׁהוּדוּ הַבְּנִים וְהָאֵל' הוּא סָךְ ג'.

וּכְשֶׁאִינוֹ מִסְפִּיק הוּא וְהֶחָצֵר לְחוֹבָם נִמְצָא שְׁאִין הֶחָצֵר שָׁנָה ג' וְעוֹלָה בָּהּ לְבַת ק"י ס"י ב"י. וּבְשֵׁלֶשׁ מְאוֹת שָׁל הַמְטָלְטְלִין וְהַמְעוֹת שְׁהִיוּ בְּיַד הָאֱלֹמָנָה וְהַבְּנִים לְפִי הוֹדָאָתָם הָיָה צָרִיף שֶׁתִּטְוֹל הָאֵל' מִחֲצִית.

וְהַמְחֲצִית תִּטְוֹל הַבַּת עֵישׂוֹר וְהַשְּׂאָר נִחְלַק לְחַמְשָׁה וְהוּא קק"ם ע"י לְכָל חֶלֶק. נִמְצָא לְבַת בְּקָרְקַע וּמְטָלְטְלִין ת"ם ל"י ב"י.

וְנָה אִם לֹא הָיוּ נוֹטְלִין הַבְּנִים חוֹבָם. אָבָל אִם יִטְלוּ חוֹבָם לֹא הָיָה עוֹלָה לָהּ כְּלוּם שְׁאִפִּי' אִם הָיִינוּ טוֹעֲנִים בְּעַד הַבַּת שֶׁהַחוֹב שָׁנָתָחִיב הָאָב לְבְּנִים בְּכָלֵל הָיָה בְּעַד כְּתו' אָמָם.

וּכְמוֹ שֶׁנִּזְכַּר בְּחוֹב הַסְּבָלוֹנוֹת שֶׁל שְׁמַעוֹן. אֲלֵא שֶׁלְשֵׁמַעוֹן הוֹסִיף לַעֲשׂוֹת לוֹ מִבְּלוֹנוֹת.

מ"מ הָרֵי כְּתָבוּ הַחֲכָמִים שֶׁכָּל הָעֲזָבוֹן לֹא יִסְפִּיק לְפָרְעוֹן הַחוֹב. וְאִפִּילוּ שְׁבוּעָה לֹא הָיוּ צָרִיכִין הַבְּנִים לְגַבֵּי הַבַּת עַל חוֹבָם שֶׁלֹּא נִפְרַע וְלֹא הָיָה עֲלֵיהֶם כ"א חר"ם דְּמִסְתָּמָא שְׁטָרָם בְּנִאָמָנוֹת.

וְגַם עַל שְׁאִין בְּיָדָם מִשָּׁל אַבְיָהֶם כִּי אִם כו"ך לֹא הָיָה עֲלֵיהֶם כ"א חר"ס דְּלְגַבֵּי הַבַּת אִין כָּאֵן טַעֲנַת בְּרִי שְׁיֵשׁ בְּיָדָם כְּלוּם וְהוֹדָאָתָם לְגַבֵּי דִידָהּ אִינָה אֲלֵא כְּמִשִּׁיב אַבְיָדָה דמ"ש בְּמַעֲב"ד הַנ"ב שְׁהִיוּ חֲזִיבִין שְׁבוּעָה זל"ז אִינוֹ אֲלֵא לְגַבֵּי הָאֱלֹמָנָה שְׁאִינוֹ בְּכָלֵל ב"ך.

וְגַם עַל שְׁאִין בְּיָדָם כ"א כו"ך מִשָּׁל אַבְיָהֶם הָיוּ צָרִיכִין שְׁבוּעָה לְפִי שְׁהִיָּתָה הָאֵל' טוֹעֲנַת בְּרִי מָה שְׁאִין כָּל זֶה לְגַבֵּי הַבַּת. וְא"כ הַפְּשָׁרָה שְׁפִיִּשְׂרוּ ב"ד בְּעַד הַבַּת שְׁבָעַד מָה שֶׁלֹּא תִקְרַעוּ עֲצָמָם הַבְּנִים לִישָׁבַע לְגַבֵּי הָאֵל' וְלִיִּטְוֹל כָּל הָעֲזָבוֹן בְּחוֹבָם אִף מָה שְׁבִיַד הָאֵל'.

אֲלֵא שֶׁיִּנְיָחוּ לָהּ מָה שְׁבִיַדָהּ וְהֵם יִסְתַּפְּקוּ בְּמָה שְׁבִיַדָם חֲזִיבָה עֲצָמָה הָאֵל' לְזוֹן אֵת בַּתָּה עַד כְּנִיִּסְתָּה לְחֻפָּה הִיא כְּמָה וְכְמָה טוֹבָה כְּפוֹלָה וּמְכֻוֹפְלָת לְאֲחִים עַל הַבַּת שְׁאִפִּי' אִם לֹא הָיוּ תוֹבְעִים חוֹבָם וְהָיוּ חוֹלְקִים כְּמִשְׁפָּט חֲלֻקָתָם לֹא הָיָה עוֹלָה לְבַת בֵּין קָרְקַע וְטְלָטְל כ"א סָךְ ת"ם ל"י כנ"ב וְהַלְנָאֵי יִסְפִּיק לְמְזוֹנוֹת ג"ש וּבְפָרְט שְׁהִיוּ בְּתוֹךְ הַשָּׁנִים הַנִּזְכָּרִים מִזְמַן הַפְּשָׁרָה עַד הַיּוֹם שְׁנֹת הָרַעַב הַגָּדוֹל אֲשֶׁר כְּמוֹהוּ לֹא הָיָה וְכְמוֹהוּ לֹא יוֹסִיף כִּי"ר שְׁכָל הַסָּךְ הַנִּזְכָּר לֹא יִסְפִּיק לְמְזוֹנוֹת אֶחָד מֵהֶם.

וּכ"ש אִם הָיוּ נִשְׁבָּעִין וְתוֹבְעִין חוֹבָם שֶׁלֹּא הָיָה עוֹלָה לָהּ כְּלוּם. וְכִיּוֹן שָׁכַן מָה שְׁחִזוֹר וְנִיַּעוֹר בְּעַל הַבַּת לְטַעוֹן שְׁעִדִּין חֶלֶק הַבַּת בְּחָצֵר לְזִכּוּתָהּ כִּי מַעוֹלָם לֹא נִסְתַּלְקָה מִמָּנָה ע"י עֲצָמָה אֲלֵא שְׁהָאֲחִים נִתְפָּשְׂרוּ עִם הָאֵל' וְזִיכַת לָהֶם.

וְחֶלֶק הַבַּת מִי זִיכָּהוּ לָהֶם. וְאִם יֵאמְרוּ שְׁעַד עֲכָשְׁיוֹ יִטְלוּהוּ בְּחוֹבָם מ"מ הַפִּירוֹת שְׁאִכְלוּ מִחֻלְקָה הֵם שְׁלָה דב"ח מְכָאן וְלִהְבָּא הוּא גוֹבָה.

וינפה חלקה בהם מחלקה בחוב ויצאו זה בזה וישאר הקרקע לזכותה. דבריו מהכל
מעטו שהרי ממה שהזכירו ב"ד תחלה וסוף ענין הבת שבתחלה כתבו ותצא האלמנה
ריקנית היא ובתה.

ובסוף כתבו כי זה הטוב והישר לשני כתות ובפרט ליתו' עד שפפי האמת לא עלה בעזבון
כלום ע"כ. מבוארים הדברים שגם לגבי חלק הבת היו מדיינים ובפשרה שפישרו נכלל
גם חלק הבת בחצר ובשאר העזבון שבידם שזיכת להם האלמנה חלקה וחלק הבת בחצר
ושאר העזבון שבידם בעד מה שווייתרו הם ולא תקעו עצמם ליטבע וליטול הפל החצר
עם מה שבידם וביד האל' בחובם.

וכיון שפן הרי זכו הבנים בחלק הבת מיד האל' שהיא אפוט' לבתה שהיא סמוכה על
שולחנה ובהספמת ב"ד ומכרה מכר לצורך מזונותיה שהרי בעד פן נתתיבה לזונה ע"ע
גישואיה פאלו מכרה וקבלה מעות לזונה מהם או פלו לדרך זה שב"ד סילקוה וזכו
חלקה לאמה בעד מה שמתחייב לזונה ואח"ך מכרה האל' לאחים: באופן שמפל צד
נסתלקה הבת וזכו האחים בחלקה אם ע"י ב"ד שסילקוה וזכו חלקה לאמה לצורך
מזונותיה ואמה זכתה לאחים.

ואם שמכרה האם שהיא האפוטרופא לאחים בהספמת ב"ד לצורך מזונותיה ולא נשאר
מקום לבת ובעלה לזכר בזה פלל וכ"ז פשוט: עוד הוכחה אחרת שנקלל גם חלק הבת
בחצר בזכיה הנז' ממ"ש בשטר מעשה ב"ד הנז'.

אך עכ"פ תכתוב עליה שטר מזונות שאם נפלה לה ירושה תגבה ממנה האם מזונות וכו'
ע"ך. ואם איתא הרי יכולה ליפרע גם מה שיש לה עכשיו בחצר.

הא ודאי כמ"ש אלא שהסופרים לא הזכירו כ"א חלק האשה לפי שהבת סמוכה אצלה.
ובכלל חלק האשה גם חלק בתה שיש לה זכות בו בעד המזונות שהיא זנה אותה וקראו
הפל ע"ש האשה.

ומזה ג"ך קיצרו ולא הזכירו בפירוש שנסתלקה הבת מחלקה. וכ"ז גרם להם הבלבול
שהיו בו באותה שעה מהבלשת הב' שהיתה בפאס לתפ"ץ בכסלו פ"ג שמיד בטבת
שאחריו היתה הפשרה הנז' וכן רמזו הב"ד בדבריהם שכתבו.

ולאפס הפנאי באו הדברים עתה בקיצור. ולעת הצורך יבואו הדברים על נכון ע"ך.

זהו הנר' בזה לזכות האחים. אבל מה שרצה החכם נר"ו לזכותם בתחלת דבריו מטעם
דכיון שחוב האחים על אביהם הוא פנגד פל הנכסים א"כ לא זכתה הבת פלל.

ועמד הקרקע לזכות האחים. ודימה זה למה שפסקו ז"ל בירשי האשה עם הבעל שיש
עליו חובות שאין יכולין לומר דטול חלק בקרקע ונפרע חלקינו בחובות.

דכיון שיש על הבעל חובות אין זכות ליורשים פלל לחלוק כ"א בנשאר אחר פריעת
החובות שפך היא המקנה שהחלוקה אינה אלא אחר ניקוי החובות. ומזה כתבו ג"כ שאין
הבעל צריך הורדה בב"ד לזכות בקרקע שפנגד החובות.

אחה"מ אין הדמיון עולה יפה דהתם שאני שהקרע הוא של הבעל מחיים ולאחר מיתת האשה. אלא שפשממה האשה הפקיעו חז"ל פחו ונתנו מחציתו ליורשי האשה והם אמרו והם אמרו שלא הפקיעו אלא הנשאר אחר ניכוי החובות.

אבל מה שפנגד החוב נשאר לזכות הבעל ולכה דין הוא שלא יצטרף זכייה מחדש ע"י ב"ד כי מעולם לא יצא מרשותו. משא"כ הלא בירושלם הבנים ובנות באביהם.

שעם היות שמן הדין ברתא במקום ברא לא תירות מ"מ חכמי התקנה עשו הבה יורשת כמו הבנים. וקע"ע הבעל כן בשעת נישואין.

וכשמת האב זכו בנלם כא' ומאין הרגלים שיזכו הבנים בקרקע בחובם בלי הורדת ב"ד והרי אין הבנים בחובם כ"א פשאר בע"ח דעלמא דאין לו זכות בקרקע כ"א ע"י הורדת ב"ד או ע"י קנן הלנה.

אלא מחנורתא פדאמרן. ע"כ היתה תשובתי: והן היום נגלה נגלה לעיני הפס"ד הנ"ב מפל חכמי העיר אשר בזמנינו שלא היו בזמן הפסק הנז'.

וגם כהרח"ץ בנו של כהרי"ץ הנז' החו' א' בשטר הפשר עמהם והוא הפותב ומסדר הפסק הנ"ב. וגם מהרא"ם עצמו עמהם בראש פולן הספימו לזכות הבה שחלקה עדיין לזכותה.

והדרא ארעא והדרי פיגרי וזה כתבו בפשיטות בלי שהוצרכו להזכיר שום טעם וראיה ולא חשו לסתור בגין זמנים שקדמום ולהרהר אחר דבריהם ולבטל מעשיהם להוציא מהמוחזק אשר כבר החזיק זה כ"ח שנה ע"פ דבריהם.

ובפ' ראווה ב"ד אם באנו להרהר אחרי ב"ד של ר"ג יש לנו להרהר אחר כל ב"ד וכו' ובפרט כהרח"ץ ז"ל שבא לסתור אשר בנה מר אביו ז"ל. ובפרט מן הפרט מהר"ם נר"ו שבא לסתור אשר כבר בנה בכבודו ובעצמו.

והוא היולד והמחזיק ובנה אצלו ציון לחזק כל ב"ד. וע"ז יאמרו המושלים אוי לה לעיסה שנחמתמה מעיד עליה.

ובפ' הרוואה בעובדא דחנניא בן אחי ר' יהושע אמרו לו כבר בנית ואין אתה יכול לסתור כבר גדרת ואין אתה יכול לפרון. ואחשבה לדעת זאת עמל הוא בעיני כי כן עויתי לבי לחפש ולבדוק אחר הפשרה הנז' מצד עצמה אם בת קיימא היא אם לאו בלי להביט לעושיה וכותביה אמרתי אחר אשר ניתן רשות ממי שתייב בכבודם ובמוראם יותר לחטט אחריהם ולבטל דבריהם.

ומה גם שא' מהבונים הוא המתחיל לסתור אגן מה נענה אבתרייהו: ואחר ההתבוננות ראיתי שפולה בנויה על קו תנהו ואבני בנהו יסוד עד צואר כי יסודה הנה הוא בנוי על החוב שהוציאו הבנים על אביהם ובפיהם אומרים שאינו מצד חלוקת אמש אלא מתנה יתיב להו שגרי עדות יש מהח' הנז' שהיו תובעים החוב.

וגם היו תובעים חלוקת אמש ושפל העזבון לא הנה מספיק לפירעון ומפחו רצו לטרוף כל החצר וגם המטלטלין שביד האל'. ואף גם המעות שבידם.

ומפח זה נבְהֵלָה האל' הַעֲלוּבָה וְאָמְרָה גַם אֵת הַפֶּלַח יִקְחוּ כֵן חֲלָקָה בְּחֶצֶר כֵּן חֲלָק הַבַּת כֵּן כֵּל מִה שֶׁבִּיָּדָם מִמָּוֶן אֲבֵיהֶם כֵּן הַשְּׁטָרוֹת שֶׁיֵּשׁ לְאֲבֵיהֶם עַל הַזִּילַת וְהִיא תִּצָּא בְּאֵלֶּמְנוּתָהּ הִיא וּבִתָּהּ הַעֲלוּבָה.

וְזוֹ הַלְכָה פְּשׁוּטָה בְּפִי הַפֶּלַח שֶׁכָּל מַתְנוֹת שִׁיתֵן הַבַּעַל לְבָנָיו בְּלִי סִיפָה יְדוּעָה שֶׁסֶתְמָה לְהַבְרִיחַ מֵאִשְׁתּוֹ הַב' שֶׁהִיא בְּטִילָה. וְאִין בְּזָה שׁוּם חוֹלֵק וּמְגַמְגֵם וְאֲדָרְבָּא יֵשׁ מִי שֶׁסּוֹבֵר שֶׁכֵּינּוֹן שֶׁהִיא בְּטִילָה מְעִיקָרָא וְאִין לָהּ קִיּוּם לְגַבֵּי אִשָּׁה ב' בְּטִילָה ג"כ לְגַבֵּי שְׂאָר יוֹרְשִׁים אֲלָא שְׂלָא הִסְפִּימוּ הַפֶּלַח לָזֶה.

וְהַמְּסוּכָם הוּא שֶׁהִיא בְּטִילָה לְגַבֵּי הָאִשָּׁה וְקִיּוּמָהּ לְגַבֵּי שְׂאָר יוֹרְשִׁים שֶׁאִינוֹ מְזִיק בְּיָהּ שׁוּם שְׁעָבוּד אִשָּׁה אוֹ בַע"ח אֲלָא לְיוֹרְשָׁיו הוּא מְזִיק וְרָאוּי לְסַלְקָם פְּרָצוֹנוֹ וְכַמְשׁו"ח כ"ז אֲצִלְנוּ בַמ"א: וְכַנֶּד"ז שֶׁמִּפְּחֵם הַחֹב נְבִהֵלָה הָאִשָּׁה וְנִתְּנָה אֵת חֲלָקָה בְּחֶצֶר וְגַם חֲלָק בִּתָּהּ דְּבָר בְּרוּר הוּא לוֹמֵר שֶׁשְּׂפָרָה בְּטָעוֹת הִיא וְהִדְרָא.

דְּאָנּוּ סִהְדֵי וְשִׁטְר הַפְּשָׁרָה וְכָל אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ יַעֲדוֹן וְגִידוֹן שֶׁאֵלְמָלָא הַחֹב הִזָּה לֹא הִיָּתָה נוֹתְנַת הָאֵל' פְּלוּם וְאֲדָרְבָּא הִיָּתָה תּוֹבַעַת מֵהֶם מִה שֶׁבִּיָּדָם לְחֲלוֹק בּוֹ. ב' מִה שֶׁחִיִּיבּוּ הַחֲכָמִים לֹא ל' שְׁבוּעָה עַל מִה שֶׁבִּיָּדָהּ וְהִיא הִיָּתָה טוֹעֵנַת שְׂאִין בְּיָדָהּ פְּלוּם.

כִּי מַעֲט אֲשֶׁר הִזָּה לָהּ מִמָּה שֶׁהִנִּיחַ לָהּ בַּעֲלָהּ נֶאֱבַד בְּשֶׁלֶל. וְגַם זֶה הַלְכָה רוֹנַחַת שְׂאִין הָאֵל' חִיִּיבַת שְׁבוּ' אֲלָא בְּבָאָה לְיַפְרַע בְּכַתָּן מְנַכְסִים שֶׁלְפָנֵינוּ וְזוֹ שְׂאִין נְכָסִים לְפָנֵינוּ אֲלָא שֶׁהִיא מוֹדָה שֶׁהִנִּיחַ לָהּ בַּעֲלָהּ סָף א' ש'ם וְנֶאֱבַדּוּ בְּשֶׁלֶל אִין עֲלֶיהָ כ"א חֶרֶם שְׂאִין בְּיָדָהּ פְּלוּם וְשֶׁכָּל מִה שֶׁהִנִּיחַ בַּעֲלָהּ בְּרִשׁוּתָהּ נֶאֱבַד בְּשֶׁלֶל.

וְתַפְטֵר מִהִיּוֹרְשִׁים. אֲמַת שֶׁהִיּוֹרְשִׁים הִזָּה עֲלֵיהֶם חַיִּיב שְׁבוּעָה עַל הַמָּוֶן שֶׁנָּתַן אֲבֵיהֶם בְּיָדָם לְהַתְעַסֵּק בּוֹ שְׁכו"ךְ נָתַן לָהֶם.

וְכו"ךְ הַרְוִיחוּ וְכו"כ הַפְּסִידוּ. אוֹ שְׁכו"כ שֶׁלְּחָזוּ לוֹ מִמָּוֶן וְכו"כ נִשְׂאָר בְּיָדָם פְּדִין כָּל שְׁוֹתֵרָף וּמִתְעַסֵּק.

אֲבָל הָאֵל' לֹא הִזָּה עֲלֶיהָ שְׁבוּעָה שֶׁל פְּלוּם וּבַשְּׁטָר הַפְּשָׁרָה מְבוֹאָר שֶׁמִּפְּנֵי שְׂרָאוּ שֶׁהֶם חִיִּיבִים שְׁבוּעָהזֶל"ז וְיִצְאוּ בְּלֹא כְּלוּם לְכָף נִתְרַצִּית הָאֵל' לְפְשָׁרָה וְאֵלּוּ יִדְעָה שֶׁהִיא אִין עֲלֶיהָ חַיִּיב שְׁבוּעָה כ"א חֶרֶם וְהֵם הֵם שְׁחִיבִים שְׁבוּעָה וְגַם שִׁיחֲזִירוּ הַמָּוֶן שֶׁבִּיָּדָם לְיַכְנֹס לְכָל חֲלוֹקָה לֹא הִיָּתָה מִתְפַּשְׁרָת.

הַרִי טַעֲנָה ב' לְשֶׁהִיא פְּשָׁרָה בְּטָעוֹת וְחֲזוּרָתָה: ג' בְּמִה שֶׁזִּיכּוֹ הַחֲכָמִים לְשָׁנֵי הָאֲחִים הַתּוֹבְעִים לְגַבּוֹת כָּל הַחֹב שֶׁמִּתּוֹךְ כָּף נְבִהֵלָה הָאֲלֵמְנָה. בְּרִאוּתָהּ שֶׁכָּל הָעֲזָבוֹן לֹא יִסְפִּיק וְעַמְדָה וּפְשָׁרָה.

וְזוֹ אֵינָה תּוֹרָה בְּשָׁנֵי מְקַבְּלֵי מַתְנָה שֶׁנִּתְחַיֵּיב לָהֶם אָדָם כו"ךְ שֶׁיּוּכַל א' מֵהֶם לְתַבְּנֹעַ מִהִלָּה אוֹ מִיּוֹרְשָׁיו חֲלָקוֹ וְחֲלָק חֲבִירוֹ שֶׁאִינוֹ מְצוּי שְׂאוּלֵי חֲבִירוֹ יָבֵא וְיִמְחֹל אוֹ לֹא יָבֵא לְעוֹלָם לְתַבְּנֹעַ.

וְיִמָּה גַם שֶׁהַתּוֹבְעִים כְּבָר יֵשׁ בְּיָדָם בְּהוֹדְאָתָם פְּדֵי חֲלָקָם בַּחֹב אוֹ קְרוּב לוֹ. וְרוּב מִה שֶׁתּוֹבְעִים הוּא מְחַלֵּק אוֹתָם שְׂאִינָם מְצוּיִים.

וגם שְׁהָאֵל' על פְּנֵלָם טוֹעֵנָת שְׁיֵישׁ בְּיָדָם כָּל מְמוֹן אֲבִיָּהֶם כִּי לְכוּלָן נָתַן לְהַסְתַּחַר בְּמִדֵּינָת
הֵימָּן וְקָרוֹב הוּא שְׁפָשֶׁם שְׁהוֹדוּ אֱלוֹ הַמְצוּיִים שְׁיֵישׁ בְּיָדָם כּו"ךְ כִּפֹּה יֹאמְרוּ גַם הָאֲחֵרִים. וְהוּ
לֹא.

לְפָחוֹת יִתְחַיְיבוּ שְׁבוּעָה. וְאִיךָ נִפְרַע לְמְצוּיִים חֵלֶק שְׁאִינָם מְצוּיִים בְּטָרָם נִדְעָה מֵהַ בְּפִיָּהֶם
עַל מְמוֹן אֲבִיָּהֶם שְׁבִינָדָם וְהֵם עכ"פּ מְחַנְיָבִים מְמוֹן אוֹ שְׁבוּעָה: שְׁלִשָּׁה אֵלֶּה תְּשׁוּבוֹת
נִצְחוֹת בְּכָל־לוֹת הַפְּשָׁרָה לְרוּעֵעָה וְלִהְפִּילָהּ: וְעוֹד ד' לְגַבֵּי חֵלֶק הַבַּת וְהוּא שְׁהִגֵּם שְׁבָאָמַת
מְבוֹנָר נִגְלָה בְּשִׁטְרַת הַפְּשָׁרָה גַם עַל חֵלֶק הַבַּת שְׁגַם עָלָיו הַסְכִּימוּ שְׁיִטְלוּהוּ הָאֲחִים שְׁבִינָה
נִתְרָצוּ הָאֲחִים לְפָטוֹר אֶת הָאֵל' מִכָּל מַה שְׁבִינָה בֵּין נִסְתָּר בֵּין נִגְלָה וְלֹא יִשְׁאָר עָלֶיהָ שׁוּם
תְּבִיעֵת מְמוֹן אוֹ תְּבִיעֵת שְׁבוּ' מִצַּד הַחֹב וְלֹא מִצַּד יְרֻשָׁה כִּי ע"כ הֵטִילוּ הָאֲחִים עָלֶיהָ
בְּפִיטוֹרָם שְׁעכ"פּ תְּטַפֵּל בְּמִזְוֹנוֹת הַבַּת ע"ע כְּנִיסְתָּהּ לְחֻפָּה וְתַכְתּוֹב עָלֶיהָ שִׁטְרַת מְזוֹנוֹת
וְלֹא תִתְבַּע בָּהֶם לְאֲחִים כָּל־ל אֲלֵא שְׁתַּמְתִּין עַד שְׁתַּפּוּל לָהּ יְרֻשָׁה.

שְׁאֵלְמָלֵא כֵּן אֵין פָּאן פְּשָׁרָה כָּל־ל לְצַד הַבַּת שְׁהָאֵם נִטְלָה מֵהַ שְׁבִינָה שְׁכָּר נֶאֱבַד וְנִשְׁלַל
לְפִי דְבָרֵיהָ וְנִפְטָרָה מִשְׁבוּ'. וְהָאֲחִים נִטְלוּ מֵהַ שְׁבִינָדָם עִם הַקְּרָקַע וְנִפְטָרוּ מִן הַשְׁבוּעָה.

וְהַבַּת יִצְאָה רִיקָנִית וְמָה הִיָּה בְּיָדָם לְעֲשׂוֹת לָהּ יוֹתֵר וְלֹא עָשׂוּ וְא"כ כְּשֶׁתִּגְדִּיל הַבַּת
וְתַעֲמוֹד לְתַבְּנֵעַ אֶת אִמָּהּ וְאֲחִיהָ לְפָחוֹת בְּשְׁבוּ' עַל מַה שְׁבִינָדָם מִשְׁלָהּ יוֹתֵר עַל הַחֹב מֵהַ
מַעֲנָה יְהִיָּה בְּפִיָּהֶם.

וְלִכֵּן נִתְחַכְּמוּ שְׁיִטְלוּ עַל הָאֵם לְזוֹנָה חֲנָם וְאֵין לָהּ לִיפְרַע בְּמִזְוֹנוֹת לֹא מִחֵלְקָה בְּחֻצָּר
שְׁבִינָד הָאֲחִים וְלֹא מִמְמוֹן שְׁחֻשְׁדָּת בָּהֶם הָאֵל' שְׁיֵישׁ בְּיָדָם יוֹתֵר מִן הַחֹב. אֲלֵא שְׁתַּמְתִּין
עַד שְׁתַּפּוּל לָהּ יְרֻשָׁה וְאֵם לֹא נִפְלָה אֵין לָהּ כְּלוּם שְׁבִינָה כְּשֶׁתַּעֲמוֹד הַבַּת לְעַרְעֵר עַל
הָאֲחִים יֹאמְרוּ לָהּ הֲרִי זָנָה אוֹתָךְ אִמָּךְ כִּדִּי חֵלְקָךְ בְּיוֹתֵר.

וְכֵן אִם עָרְעָרָה עַל הָאֵם ג"כ: מ"מ הַמְעַיְיִן יָפָה יִרְאֶה שְׁפָשָׁרָה שֶׁל הַבַּת הִיא זֹו לְגַבֵּי הַבַּת
אִפִּי' אִם הִיָּתָה בְּאו"ה כַּפִּיָּה"ד וְכ"ש שְׁאִינָה בְּאו"ה שְׁהֲרִי לֹא נִזְכָּר בָּהּ כָּל־ל שׁוּם קִנְיָן
מִיַּד הָאֵם שְׁהִיא מְזוּנָה לְאֲחִים חֵלֶק הַבַּת אֲלֵא מִכָּל־ל אִימָר וְלֹא שׁוּם קִנְיָן לְחַיִּיב אֶת
הָאֵם לְזוֹן.

אוֹ לְפָחוֹת שְׁיִכְתְּבוּ שְׁפִיטוֹר הָאֲחִים לֹאֵל' הִיָּה עמ"ךְ לְזוֹן אֶת בְּתָהּ. וְנִיכְרִין הַדְּבָרִים שְׁהַפֵּל
נַעֲשֶׂה דְרָךְ אִימָנָה וְהַבְּטָחָה בְּעֵלְמָא שְׁהָאֵם הַבְּטִיחָה אֶת הָאֲחִים שְׁיִטְלוּ גַם חֵלֶק הַבַּת וְלֹא
תַעֲרַעֵר עָלֵיהֶם כִּי הִיא תְּזוֹן אוֹתָהּ וְתִשְׁתַּקְנָה כְּשֶׁתִּקּוּם לְעַרְעֵר.

וְהִגֵּם שְׁכַתְּבוּ וְנ"ה בְּקִשׁוֹ"ח אַחַר שְׁמִינּוּ אוֹתָנוּ וְכו' עַד וּלְעַת הַצְּנוּרָה יְבוֹאוּ הַדְּבָרִים ע"ן.
הֲרִי עֲכָשְׁיוּ מֵת א' מֵהַעֲדִים וְנִתְבַּטְּלָה שְׁלִיחוֹתוֹ וְלֹא כְּתַב הַדְּבָרִים עַל נְכוּן.

וְעַד אֲחַד שְׁנִשְׁאָר אֵינּוּ מוֹעִיל בְּדִין. וְגַם עֲדִינּוּ לֹא כְּתַב כְּלוּם.

וְאֲדַרְבָּא הֲרִי הוּא או' עֲכָשְׁיוּ שְׁזָכוֹת הַבַּת בְּחֻצָּר קִיָּמַת וְאֵין לוֹ מֵהַ לְהוֹסִיף בְּעֲדוֹתוֹ
וְלְחַיִּיבָהּ. וְא"כ נִשְׁאָרָה זְכִיָּית חֵלֶק הַבַּת לְאֲחִים פּוֹרְחַת בְּאוּרִי שְׁהַשְׁטֵר אֵין כְּתוּב בּוֹ שׁוּם
זְכִיָּיה בְּפִי' וְמָה שְׁנַר' מִכָּל־ל דְּבָרִים בְּעֵלְמָא הֵם שְׁכָּפָה הַנְּסָכְמוּ בְּאִמָּנָה וְהַבְּטָחוֹת וְנִרְאָה
לְעֲדִים שְׁהוּא טוֹב וְיִשָּׁר אִם יְקִיָּמוּ הַדְּבָרִים בְּאו"ה בְּדִין וְלֹא קִיָּמוּ: וְמִלְבַּד זֶה אִפִּי' אִם
הִיָּה הַדְּבָר בְּקִנְיָן שְׁקִנּוּ מֵהָאֵם וְזִינְתָהּ גַם חֵלֶק הַבַּת לְאֲחִים בְּפִי'.

ובצעד פן קנו מידה וחיוב עצה לזון את הבת מפיוס חנם. זולת אם נפלה לה ירושה וכו' ושע"מ כ"ז פיטרוה האחים.

מ"מ מה פשרה היא זו לגבי הבת כיון שהבת מחויבת לפרוע אם היו לה נכסים בירושה או ממעשה ידיה. הן אמת שנה שטות גדול לדון בזה את היתום בזמן שאין לו שיוכל ליפרע בדין מירושה שתפול לאחר זמן או ממה שישגל ממעשה ידיו לאח"ז כמפ' בפוסקים ובב"י סי' קכ"ח.

ומ"מ לפי דעת הכותבים מה פשרה היא זו אם היא יכולה ליפרע ממנה פשיהיו לה נכסים או לפחות שבזמן שיהיו לה נכסים אינה חייבת לזונה ואם הפשרה היא במה שהיא חייבת לזונה כ"ז שאין לה על הספק שאם תפול לה ירושה תגבה ממנה וא"ל לא תגבה.

מ"מ עדיין פשרה של הכל היא זו. שאם מתה האם או לא השיגה לזונה מה תהא עליה. ומעתה הרי אין בידה כלום לפי דבריה שהכל נשלל ממנה. ואם נפשם לעשות פשרה מזה הי"ל להטיל על האם להעמיד ערב שהוא אמוד שיש לו אח' נכסים לזון אותה אם תמות אמה או לא תשיג ידה שאז תהיה הבת בטוחה פאלו לקחו מעות מאמה ונתנו ביד אפוט' להוציאם עליה לצורך מזונותיה אבל לחייב האם דלית לה מגרמה כלום מה תועלת יש.

ועל הכל מי הכניס האם לתגר זה להציל את עצמה במקום בתה שכדי שיפטרנה האחים תעמוד ותתן חלק בתה בחצר והי"ל לפשר בע"ע במה שתוכל ותניח לאחים תובעים את הבת וב"ד הם אביה לדבר בעדה ולפשר אם נראה בעיניהם לפשר.

וקרוב מאד הנה שפשיראו הב"ד הבת ותומה קטנה בין אחים ולית לה מגרמה כלום זולת חלק החצר והאחים נתבעים ממנה במה שבנידם משל אביהם שיעמיסו על האחים שיעמידו לה החלק שהוא להתנדן בו.

ובפרט שלא היו תובעים מהאחים כ"א שנים שהאחרים היו במדה"י ואינו בדין לתבוע המצויין חלק שאינם מצויין וכמש"ל. ונמצא שאין כאן תובע לדון או לפשר כ"א במקצית החוב.

וגם התובעים במקצית כבר היו מודים שיש בנידם משל אביהם ס' א' תש"ם שהוא קרוב לחלקם בחוב הסבלונות של יששכר בעד חלקות אמו בחצר יכולין היו ב"ד בנקל לו' לו טול חלקך בחצר וכו': באופן שבנקל היו מסתלקים התובעים מחלק הבת בחצר בעד תבי' הבת עליהם במה שבנידם ועל מזונות הבת נקל הנה ג"כ לרצות האל' לזונה בעד מה שפיטרו אותה ב"ד מחלק הבת במה שהוא גלוי שהיה בידה ולא תשאיר עליה שבועה.

ובצעד שתטול פירות חלקה בחצר. ואם לא היתה רוצה בנקל היו מוצאים ב"ד איש חסד שיזון אותה בע"ד ובפרט חשוף בנים שיגדלנה ככבשה בתוך ביתו.

באופן שפשרה זו לבת אינה אלא פסידא ולא הנה רשות לאל' ולא לב"ד לפשר בעדה פן. ואם פישרו הפשרה בטילה.

ומה גם שלא היתה הפשרה בשום קננו ולא בשום אנפן המועילע"י האם או ע"י ב"ד וכמ"ש. כמו שמודה גם המונחזק לעת עתה שלא זכה בחלק הבת ע"י שום אדם אלא שמעצמו נטלו.

וכמ"ש בפס"ד הנ"ב. והינו ע"י שהבטיחתו האם שיטלנו.

ולעולם לא תערער עליו הבת כי היא תרצה אותה ע"י המזונות: ומעתה קם דינא שהפשרה הנ"ב בטילה ומבטלת בין לגבי האל' בין לגבי הבת. שגם האל' אם רצתה לחזור חוזרת.

ומלמדין אותה לחזור. דכגון דא פתח פיה לאלם הוא.

שהרי לפנינו גלוי שבטעות עשתה מה שעשתה. ועכשיו יחזור הדבר לסיני להחזיר לה חלקה בתצר.

שהוא ג"ח מיו"ד בכנולה. וגם רשאית לתבוע מחלק אליהו בתצר סף תק"ם מהמאה שהודה שיש בידו משל אביו ויורידוה ב"ד לחלקו בתצר לגבות ממנו פדי הסף הנז'.

וכ"ז אחר שתשבע שבועת האל' פראוי שלא נפרעה בכתן' ולא אתפסה צררי שעכשיו היא באה לגבות פתובתה. ותכלול שמה שהניח בעלה ברשותה הוא כו"ך ושפאמת נאבד ונשלל.

או אם הודית שאכלתו תחזיר המחצית ליורשים. והמחצית הרי הוא שלה.

וגם אחר שתפרע ליששכר מחצית בחוב הסבלונות אם עדיין השטר קיים ומקניים פראוי ואנפן פרעון חוב הסבלונות יעריכו הבקיאים כמה הם שוין הסבלונו' שהיה עושה לו לפי מהותו ועושרו ונדבת לבו.

ואולם החוב של סף ה' של פללות האחים ה"ה בטל לגבי האל' ואין לה לפרוע בו פלום. ונעשה פאלו אינו אלא מסף ב' תק"ם על היורשים לבדם שבסוף ב' תק"ם שחישב לחסר לאל' נתבטלה מחשבתו.

אבל בסוף ב' תק"ם שחישב לחסר ליורשים מחשבתו קנימת שרשאי האב לחלוק בין יורשיו פרצונו ולרבות לזה ולמעט לזה. ולכן ששיחזור לבת חלקה צריכה לפרוע תחלה חלקה בחוב הנז' אחר שיצא בב"ד ויתקיים בחותמיו פראוי.

ויבן דהינו שפל א' מהאחים שיבא לפנינו לתבוע חלקו שהוא רביע בסוף ב' תק"ם צריכה הבת לפרוע לו ח"י אוקיות בכל מאה אוקיות וכן צריכה הבת לפרוע ליששכר במחצית חוב הסבלונות לפי מה שיעריכו הבקיאים כנו'.

באנפן שחלק הבת בפרעון חובות שעל היורשים הוא חנומש בט' מיו"ד והוא ח"י ממאה כנו' שחלק עשירי פורעת הבת שמאשה ראשונה פנגד מה שנוטלת עישור במחצית הנכסים של היורשים ונשארו ט' מיו"ד בחובות פנגד ט' מיו"ד שנוטלים היורשים ופורעים היורשים בהם בשנה ובתה של השניה עמהם פשם שחולקים בנכסים בשנה.

וכל מה שיפרעו האל' והבת הנז' ליששכר הנז' בחוב הסבלונות. או הבת לבד ליששכר בחוב הפולל הוא אחר שינכו לו חלקם בסוף תש"ם שהודה שיש בידו משל אביו.

שְׁהָאֵל' תַּנְכָּה לוֹ ש"ם נ"י וְהִבֵּת תַּנְכָּה לוֹ ס"י ג"י. וְכֵן אִם יָבֵא אֵלָיָהּ אוֹ יוֹרְשָׁיו וַיִּתְּבְּעוּ מֵהִבֵּת חֲלָקָה בְּחֻבּוֹ הַכּוֹלֵל שְׁחֲלָקוֹ הוּא תַקֵּם כ"י ה"י וְחֲלָקָה שְׁצָרִיכָה לְפָרֹעַ בּוֹ הוּא ק"ם י"ו ב"י ח'.

יוֹצִיאוּ הַסֵּף הַנּוֹז' מִמָּה שְׁעוֹלָה לָהּ בְּסֵף מְאֵה מִתְקַאֲלִים שְׁהוֹדָה שְׁבִידוֹ מִשָּׁל אָבִיו כְּנֹז' שְׁחֲלָקָה בּוֹ הוּא קפ"ם וַיִּגְבּוּ לָהּ ב"ד מִחֲלָקוֹ בְּחֻצֵר סֵף ס"י ז"י ת'. וְכֵל עוֹד שְׁלֵא בָּא לְתַבְּנֵעַ הוּא אוֹ יוֹרְשָׁיו נֵר' שְׁיִכּוֹלָה הִבֵּת לְגִבּוֹת פֶּל חֲלָקָה בְּמָה שְׁבִידוֹ מִחֲלָקוֹ בְּחֻצֵר וְכִשְׁיָבֵא לְתַבְּנֵעַ תְּפָרַע לוֹ מָה שְׁהִיא חֲיִיבָת לוֹ: וְלַעֲנֵן הַפִּירוֹת שְׁאָכַל יִשְׁשַׁכֵּר מִחֲלָק הָאֵל' וְהִבֵּת נֵר' פְּשׁוּט שְׁחֲלָק הִבֵּת פְּשִׁיטָא שְׁחֻזֵר הַפֶּל.

בֵּין שְׁאָכַל קוֹדֵם שְׁנִשְׁאֲתָא. בֵּין לְאַחַר שְׁנִשְׁאֲתָא וְאִין בְּזָה שׁוּם סֵפֶק לְקוֹצ"ד כַּמ"ש הַחֲכָמִים בְּפָנִים.

ל"מ אִם חֻזְרָה גַּם הָאֵל' וְנִתְבַּטַּל כָּל הָעֲנִין מֵעִיקְרוֹ. אֲלֵא אֲפִילוּ לֹא חֻזְרָה כ"א הִבֵּת שְׁהָרִי כְּתַבְּנוּ שְׁחֲלָק הִבֵּת הָאֲחִים מֵעֲצָמָם נְטֻלוּהוּ ע"פ הַבְּטָחַת הָאֵם שֵׁא"ל שְׁיִטְלוּהוּ וְהִיא תִשְׁתַּקְּנָה כְּשִׁתְּקוּם לְעַרְעֵר בְּשִׁתְּאֵמֵר לָהּ זֶה חֻסְדָּךְ שְׁלֵא תַחֲזוֹר עֲלֵיהֶם תַּחַת חֻסְדֵי עֲלִיךָ שְׁוִנְתִּי אוֹתָךְ.

וכ"ז דְּבָרִים בְּעֲלָמָא הָיוּ. וְאִם לֹא רְצָתָה הָאֵם לְזוֹן מִי הָיָה מְכָרִיחָה.

וְגִילְתָּה ע"ע שְׁחֻסְדָּא גְּמָלָה אוֹתָהּ מִרְחֻמֵיהָ עֲלֵיהָ. וְאֲפִי בְּלֹא דְבָרֵי הָאֲחִים כָּלֵל הָיָתָה זְנוּהָ אוֹתָהּ.

וְגַם הָאֲחִים לֹא סָמְכוּ עַל דְּבָרֵיהָ. דָּאֵם אֵיתָא הִי"ל לְכַתְּוֵב שְׁפִיטוּרָם לֹאֵל' הָיָה בְּעַד מָה שֵׁנִקֵּשׁ מ"ה הָאֵל' וְזִכַּת לָהֶם חֲלָקָה וְחֲלָק בַּתָּהּ בְּחֻצֵר לְמַפּוֹר וְלִמְשָׁכָן וְלִיְהִנּוֹת מִפִּירוֹתֵיהֶן שְׁהִגְמֵם שְׁחֲלָק בַּתָּהּ אֵינוֹ שְׁלָהּ.

מ"מ זִכַּת אוֹתוֹ לָהֶם בְּעַד מָה שְׁתָּזוֹן הִיא לַבַּת ע"ע פְּנִיסְתָּהּ לְחֻפָּה שְׁכָבֵר נִתְחַיֵּיבָה לָהּ כֵּן בַּקֵּשׁ מ"מ וְקַע"ע אַח' הִבֵּת לְכִשְׁמַגְדִּיל אִם נִתְרַצִּית מוּטָב. וְאִם עַרְעֵרָה יוֹרִידוּהָ ב"ד לְחֲלָק הָאֵל' בְּחֻצֵר לְזָפוֹת בְּקָרְקַע וּבְפִירוֹת דְּמַהִיּוּם וְעַד יוֹם הָעַרְעוֹר וְהָאֵל' תַּעֲמִיד הַפֶּל בֵּינֵי הָאֲחִים שַׁע"ד פִּיטְרוּהָ.

וְעַמ"ד נִתְחַיֵּיבָה לְזוּנָהּ. שְׁאֵם לֹא תַעֲרַעֵר מְחֻלָּה לָהּ.

וְאִם תַּעֲרַעֵר תִּגְבָּה מִחֲלָקָה בְּחֻצֵר קָרְקַע וּפִירוֹת וְתַחֲזִיר לְאֲחִים. וּמִמָּה שְׁלֵא עָשׂוּ מְזָה פְּלוּם נִיפְרִין הַדְּבָרִים דְּבָרִים בְּעֲלָמָא הָיוּ בִּינֵיהֶם וְלֹא סָמְכוּ עֲלֵיהֶם כָּלֵל.

אֲלֵא שְׁאֵם עַרְעֵרָה הִבֵּת תַּטּוֹל אֶת שְׁלָהּ קָרָן וּפִירוֹת וְאִין לְאֲחִים עַל הָאֵל' וְלֹא לֹאֵל' עַל הִבֵּת פְּלוּם. וְכַמוֹ שְׁהָיָה עֲכָשְׁיוֹ שְׁאִין הַנִּתְבָּע אוֹ מְזָה פְּלוּם וְלֹא הָאֵל'.

וְלִכֵּן נֵר' פְּשׁוּט שְׁחֲלָק הִבֵּת חוֹזֵר הוּא וּפִירוֹתֵיו דְּמֵאֲזוּ וְעַד עֵתָהּ: וְגַם חֲלָק הָאֵל'. הִגְמֵם דְּלְכָאוּרָא נֵר' דְּכִיּוֹן שְׁאִינָהּ אֲלֵא בְּעֵלְתָּ חוּב וְעֲכָשְׁיוֹ הוּא שְׁעוּמָדָת לִישְׁבַע וְלִטְרוּף אִין הַפִּירוֹת חוֹזְרִין לָהּ.

דְּבַע"ח מְכָאן וְלִהְלֵן הוּא גוּבָה. לְכִי דְּיִקְיִנּוּ נֵר' דְּלִיתָא דֹאע"ג דְּכַבַּע"ח שְׁוִיּוּהָ לְעַנְיָן שְׁיִצְטָרֵף הַבַּע"ח הַבָּא לִיפְרַע מִמָּנָה שְׁבו'.

מ"מ לענין זה ודאי פירוש שויוה שמשמת הבעל זוכה במחצית הנכסים ואינה צריכה זכייה ע"י אחר כגון ע"י יורשים או ע"י ב"ד וכל אימת שגשבעת זוכה למפרע. ובנד"ז שזיכתה ליורשים בטעות ועכשיו חזרה ופקעה הזכייה מעיקרא הרי היא כאלו לא זיכתה כלום מעולם.

אלא שמשכה ידה והניחה ליורשים לאכול. ועכשיו שהיא נשבעת זוכה למפרע. וכן המנהג פשוט באל' שחולקת. שאף שאינה נשבעת וחולקת עד עבור שנה או שנתים כשהיא נשבעת וחולקת נותנים לה מחצית בקרקע ובפירותיו דמאז ועד עת השבועה.

וכן נותנים לה מחצית בכל פירות המש' והעיס' שהניח לה בעלה אעפ"י שלא עלו אלא אחר מותו קודם שגשבעה. זהו הנלע"ד בזה וצוי"מ.

וינחנו במעגלי צדק למען שמו אכ"ר. הכ"ד החו"פ מכנאסא יע"א בר"ח תמוז דהאי שתא.

מישריים תשפטו בני אדם לפ"ק וקנינים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן מ"ב. שאלה מעיר פאס גדול העצה ורב העלילה.

נר ישראל הדיין המצויין הרב המובהק כמוהר"ר יעקב בירדוגו נרו יאיר כ"ר: אחדש"ו מאהבה. אות לטובה.

אחלה אדוני אשאלה והודיעני בענין ראובן שנבל"ע ונמצאו פקדון ביז שמעון. וכעת בא בנו של ראובן.

ובידו ק"ע שהוא בנו של ראובן. ואין לראובן שום בן אחר זולתו.

כ"א שלש בנות נשואות עם בעליהן. ותבע את שמעון לתת לו הפקדון שהניח אביו בידו. ושמעון השיב שאינו יכול לתת בידו הפקדון. שאני חושש שמא תבוא אמה מארץ מרחקים.

ותביא בידה שטר כתו' מסף גדול אם כתו' פדת. ותתבעני בדין באומרה למה תתן הפקדון בידי בני וסהף כולו הוא משועבד בידי ליפרע בכתן'.

א"נ שמא תמצא הפתו' כמנהג המגן'. וצריף אתה לתת לי מחצית הנכסים.

ולכן לא אתן בידך מאומה עד שתבא אמה. והבן צועק שכתו' אמי אין בה כ"א סף עשרים דורו דוקא.

ויש בידה יותר ויותר מכתן'. והמציא קב"ע מעד א' שהעיד שהאשה הנז' יש לה פח גדול להפך בעסקי העולם יותר מאיש זריז.

והיא סוחרת גדולה נושאת ונותנת מעיר לעיר ומסגלת ומרונחת הרבה במעשה ידיה. ויש לה קרקע ששנה שמינים דורו.

ומה גם שאני בנה יחידה ואינה מקפדת כלל על ממונה שיהיה בידי. כ"ש שאני רוצה ללכת אצלה ולתת הכל בידה.

ושמעון לא הטא אונזן פֿלל ומחזיק בדבריו שלא יתן ביזו פֿלום עד שיביא הרשעה מאמו.
זק"ד.

יורנו האדון אם יש ממש בטענת שמעון לפי שהבן הנז' בא מארץ מרחקים מעיר לעיר
וממדינה למדינה על סמך הפקדון. ועכשיו שמעון דוחהו בקש שיצא בידיים ריקנות
יגיעו לריק.

שיזהו ס"ס. ספק אם האשה עדיין בחיים או מתה והפל של בנה הנז'.
ואת"ל עדיין בחיים הנה הנחתי לה מקום לגבות יותר ויותר מכדי כתו'. ואת"ל שכתו'
מרוכה.

עכ"פ לא תמנע ממני שום דבר. וזהו נ"ר שלה פֿדרה האם עם בניה.
זק"ד ויבא שכמ"ה: ולדעתי דעת הדיוט נראה שאין הנפקד יכול לעכב פֿלל שאין לאשה
שום חיוב עליו שהאשה אינה אלא כבע"ח. ואפ"י לתק' טוליטולא שחולקין.
מ"מ אינה יכולה לגבות כ"א עד שתוציא שטר כתו' ותשבע. וכ"ז שלא נשבעה הפמון
בחזקת היורשים.

ומאחר שאינה אלא כבע"ח. פשוט הוא שאם נתן הנפקד הפקדון למפקיד.
אין לבע"ח של המפקיד שום חיוב על הנפקד. והכתב נחויז.

רפאל אהרן מונסונייגו ס"ט תשובה. ענין זה כבר נשאלנו עליו מבעל דבר הוא כהה"ר
יהודה ליב בנו של כמה"ר יהושע מרדכי אשכנזי שבא פה מחז"ק לחפש אחר ממון אביו
בערי המערב שביד הנפקדים שלו.

לפי שאביו שמעו בו שמת בפפרים הסמוכים למראק"ש ושהניח ממון בפאס ובמחז"ק.
ובעוד הבן הנז' במח"ז מחפש אחר זה.

הגיעה לדינו אגרת מחו"ר אשכנזים אשר בצפת מקום דירת ר' יהושע הנז' אשר שם
אלמנתו. מודיעים שר' יהושע הנז' הניח את אשתו אלמנות חיות ובניו יתו' נודדים ללחם.
וששמעו שנהרג כנז' ולא נודע להם אם אמת. ושמעו ג"כ שהניח ממון כנז' ומבקשים
לבקש עדות היתר האל' וגם לפקח על הפמון ולשולחו לידם.

והנה שאלנו את הבן הנז' אם הנה עם אמו ואם יש לו אחים ואמר שאין לו אחים פֿלל.
ושהוא לא הנה עם אמו.

פי מנעוריו אחר שהרחיק אביו גדוד. הלך הוא ואמו לערי אשכנז עיר מולדתם לחפש
אחר אביו הנז'.

ולא מצאו. וחזרה אמו לא"י והוא נשאר בערי אשכנז ונשא וגייר' ויצא לערי המזרח.
ובהגיעו לתונס שמע שמת אביו במערב כנז' ובא לחפש אחר ממון. וחקרנו ומצאו
דבריו אמת מפי סופרים ומפי ספרים שאין בן אחר לאביו כ"א הוא.

זולת בנות נשואות ושהוא יצא קטן מצפת ונשאר נע ונד בערי אשכנז עד היום. ומזה
אמרנו שפוננת חו"ר אשכנזים באנמרם הניח אשתו ובניו נודדים ללחם.

על הַבֵּן הַנּוֹד אָמְרוּ שֶׁשָּׂמְעוּ בּוֹ שֶׁהוּא נֶעַ וְנָד. וּלְפִי שֶׁקְרוֹב הָיָה בְּעֵינֵיהֶם שְׁמַת.
לְכֹד אָמְרוּ לְשַׁלֵּחַת הַמָּמוֹן לְיָדָם בְּשִׁבִיל מְזוֹנוֹת הָאֵל דְּלֹאֲחֵר מִיָּתָה. וּבְשִׁבִיל הַבֵּן הַיּוֹרֵשׁ
לְהַחֲיוֹת אֶת נַפְשׁוֹ כְּשִׁיבָא אֶצְלָם.

וְאִם לֹא נִתְבָּרַר שְׁמַת יִהְיֶה בְּיָדָם לְמְזוֹנוֹת הָאִשָּׁה דְּמַחֲיִים: וְהִנֵּה אַחֲרֵי שְׁמוֹעַ דְּבַרֵּי הַבֵּן
וְאַחֲרֵי רְאוֹת דְּבַרֵּי הָאֲגֵרַת חֲקֵרְנוּ תַחֲוֵי אוּלַי נִמְצָא עֲדוּת לְהַתִּיר אֶת הָאִשָּׁה וּמְצָאנוּ. וּמִנְהָ
כְּתִבְנוּ שְׂרָאוּי לְאִשָּׁה לִיטּוֹל כְּתוֹ מִנְכָסֵי הַבַּעַל כְּשֶׁתִּתְבַּע.

וְגַם הַבֵּן רְאוּי לִירֵד לְנַחֲלָה. יַעַן שֶׁלְּפִי הָעֲדוּת שֶׁנִּרְאִית לְפָנֵינוּ חֲזָקָתוֹ לְמִיָּתָה וּכְמִשׁוֹ"ח
הַפֶּל בְּיַד הַבֵּן בְּאִנְוָה.

וְנִשְׁאַר לְבָרַר אִם יוּכַל הַנִּפְקָד לְתַת כָּל הַמָּמוֹן בְּיַד הַבֵּן אוֹ. לְשַׁוְלַחְו לִיד ב"ד שֶׁבְּעִיר
הַמְּנוּחַ.

וְשֵׁם יִתְּנוּ לְבֵן חֲלָקוֹ וְלֹאֵל חֲלָקָה. דְּהֵינּוּ כְּתוֹ אִם תְּבַעָה וְנִשְׁבָּעָה.

אוּ מְזוֹ שְׁהָרֵי הִיא תּוֹבַעַת וּכְמ"ש: וְהַתְּשׁוּבָה לָזָה שֶׁהִנֵּה יְדוּעַ שֶׁמַּעֲיָקֵר הַדִּין אִין אֶלְמָנָה
נִיזוּנָת לְאַח"מ אֶלָּא מִהַקְּרָקַע וְלֹא מִהַמְּטָל. וְאַפְּי אַחֲרַת תְּקַנַּת הַגְּאוּנִים שֶׁנִּיזוּנָת מִהַמְּטָל.

הֵינּוּ לְעַנְיָן שְׁב"ד פּוֹסְקִין לָהּ מְזוֹנוֹת וּמְכַרִּיחִין אֶת הַיּוֹרְשִׁים לְתַת לָהּ מִמֶּה מְזוֹנוֹת. אֲבָל
אִינָה יְכוּלָה לְעַקֵּל הַמְּטָל בְּיַד ב"ד אוֹ לְפַחֹת לְהַנִּיחָם בְּיַד הַיּוֹרְשִׁים וּלְעַכֵּב עַלֵּיהֶם
מִלְמַכּוֹר.

אֶלָּא שֶׁהַפֶּל יִשְׁאַר בְּיַד הַיָּתוֹם וּיְכוּלִין לְמַפְּוֹר וּלְעַשׂוֹת כְּרִצוֹנָם. וְאַפְּי אִם יֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁיִּמְכְּרוּ
הַפֶּל וַיִּאֲכְלוּ וַיִּכְלוּ הַמָּמוֹן.

עַכ"ז אִין לָהּ יְכוּלָת לְעַכֵּב כָּלֵל שֶׁפִּינּוֹן שְׂאִינָה אֶלָּא תֵק הַגְּאוּנִים לֹא יִיפּוּ פָּחָה כ"כ אִפִּי
לְכַתְּחִין לְהִיּוֹת לָהּ שְׁלִיטָה בְּמִטָּל וּלְעַכֵּב עַל הַיּוֹרְשִׁים אֶלָּא שְׂאִם נִשְׁאַרוּ בְּיָדָם מְחִיבִין
אֶת הַיּוֹרְשִׁים לְזוּנָה מִמֶּה.

וְכֹן לְעַנְיָן שְׂאִם תְּפָסָה אִין מוֹצִיאִין מִיָּדָה. וְדוֹקָא אִם תְּפָסָה כְּרָאוּי מַר"ה אוֹ מְסִימְטָא וְלֹא
מְרִשׁוֹת יוֹרְשִׁים וְגַם שְׂבָאוֹ לְרִשׁוּתָהּ.

וְלֹא שֶׁתְּפָסָה מִפְּתַחוֹת הַחֲדָרִים וְגַם בְּעִי שֶׁתְּפָסָה בְּעַצְמָהּ וְלֹא ע"י שְׁלִיחַ דַּע"י שְׁלִיחַ לָא
מְהַיִּ תְּפִיסָה. דְּהֵוִי תוֹפֵס לְבַע"ח בְּמַקּוֹם שֶׁחָב לְאַחֲרִים.

כְּמִבְּנָאָר כ"ז בְּרַמְב"ם פ"ח דְּאִישׁוֹת וְטוֹר וּמְר"ן וּמוֹר"ם א"ה ס"א צ"ג ע"ש. וְלִכְּוֹן נַר'
דל"מ לְכַתְּוָבָה שֶׁעֲדִיין לֹא תְבַעָה וְלֹא נִשְׁבָּעָה שְׁלֹא יַעֲלָה עַל הַדַּעַת שֶׁיּוּכַל הַנִּפְקָד לְעַכֵּב
הַמָּמוֹן מִלְתַּתּוֹ לְיּוֹרֵשׁ מְחַשֵּׁשׁ שְׂמָא תְּבֵא הָאֵל וְתִתְבַּע שְׂאֶפְשֵׁר שְׂאִין שְׁטַר כְּתוֹ בְּיָדָה
כָּלֵל אוֹ שְׂמָא יֵשׁ בְּיָדָה כְּדִי פְרַעוּנָה.

אוֹ שְׂמָא לֹא תִרְצָה לִישְׁבַע וְנִדְאִי שֶׁחֲיִיב הַנִּפְקָד לְתַת הַפְּקָדוֹן לְיּוֹרֵשׁ שֶׁהוּא יוֹרֵשׁ מַה"ד
וְאִין לוֹ לְעַכֵּב מְחַשֵּׁשׁ תְּבִיעַ הָאִשָּׁה כְּתוֹ דְּאַפִּי בַע"ח מְאוּחָר שֶׁהִגִּיעַ זְמַנּוֹ בְּמַקּוֹם מְוָקָדָם
שֶׁעֲדִיין לֹא הִגִּיעַ זְמַנּוֹ נוֹתְנִין לוֹ.

ואותה תשו' שאומרת שאין נותנין למאןחר במקום שי'ש מוקדם. פבר תמה עליה הרב"י
ואמר תמהני שאם א' מבע"ח במ"א יפסידו אחרים ולא נפוך אותו לפרוע עד שיבא
האחר ולקתה מדת הדין.

ע"ע.

עד שבא מור"ם ו"ל והעמידה בפשיניהן לפנינו. והמקדם מעכב מלתת למאןחר שאם
יפסידם או יברייחם.

וכמ"ש פל זה בטור ב"י ובש"ע והג"ה וד"מ פריש סי' ק"ד ע"ש. ובנד"ז שאין האלמנה
לקנינו ואין תובע.

לכ"ע נותנין למאןחר. וק"ו ליורש שהממון שלו.

וא"א פלל לו' שאם הפקיד הלנה פקדון בי'ד אחר וכא הוא או בנו ליטלו שאין נותנימלו
מחשש בע"ח שעליו. אלא אפי' למזו' שפבר תבעה אינו יכול לעכב פנין שהבן עומד
ואומר לתת לו ממון אביו בי'דו והוא ילף אצלה ויעלה לה מזונות.

ואפי' אם יש לחוש שילף הבן למקום רחוק. ולא תמצא אמו ממה לזון.

עכ"ז אינו יכול הנפקד לעכב פנין שהממון הוא של הבן מה"ת. והאל' אין לה כ"א תבי'
מזונות מתק' הגאונים.

ולא ייפו פחה כ"ך לעכב על הבן אפי' לכתחין מלמכור ואפי' יש לחוש שיאכל הפל
וכמ"ש. ועוד דגם מזונות דלאחר מיתה אם אין שטר כתו' בי'דה אין לה פלום וכמ"ש סי'
צ"ג סי"ח ע"ש.

והכא אין לפנינו לא האשה ולא שטר כתו' כ"א אגרת מחכמי עירא ששלחו לשלוח ממון
הבעל לי'דם לתת ממנו לאל' למזו' דמחיים או ליורש ולאל' מזונות דלאחר מיתה אחר
שתוציא האל' שטר כתו'.

ואם לא תוציא לא יתנו לה פלום. ואלו ידעו שהבן אצלנו ותובע לתת הממון בי'דו פשיטא
שלא היו אומרים לשלוח לי'דם.

דבמקום יורש גדול אין פח בי'ד ב"ד יפה ליקח הממון אצלם לצורך מזו' האל' וכמ"ש.
ובפרט כעי' שלא נודע אם יש שטר כתו' בי'דה א"ל: באופן שהד"א לענ"ד שפל שי'ש
יורש לפנינו חייב הנפקד לתת הממון לי'דו ואין הנפקד יכול לעכב בשביל מזו' האלמנה.

אפי' תבעה. וכ"ש בשביל הפתן' שלא תבעה ולא נשבעה.

ומה גם אם לא נודע אם יש שטר כתו' בי'דה פל עיקר או לא. ומה שטענו עוד בעד האל'
שאולי כתו' פמנהגי'נו מנהג המגן' נ"ן שמי'ד שמת הבעל זוכה האל' במחצית הנכסים
בכל מקום שהם.

ואפי' לא תבעה. ונעשו האל' והיורש פשני אחים שמת אביהם המפקיד שאם בא א'
לתבוע אין לתת לו כ"א חלקו.

וכמ"ש בסי' ע"ז בהג"ה ס"ט. פמה פבד עלי להשיב על זה.

שְׁמֵלֶכֶד הַמְּפֹרָסִים שְׂאִין מְנַהֵג הַמְּגֹן' שְׁבִינֵינוּ נוֹהֵג כ"א בְּעָרֵי הַמְּעַרְב שְׁפָאוּ שְׁם הַמְּגֹן'.
וְכִכָּר פְּרָטִים הָרַב מֵהָרִיב"ע ו"ל בְּתָשׁוּ'.
וְנ"ל.

זֶהוּ הַמְּנַהֵג בְּכָל הַמְּעַרְב חוּץ מִתְּאֵפִ' יִלְאֵת וְאֶגְפִּיהָ. וּבִמְרָאק"ש יֵשׁ וְיֵשׁ.
כָּל מִשְׁפָּחָה כְּמִנְהֵגָה. דְּהֵינּוּ אוֹתָם שְׁהֵם מְזַרְעֵה הַק"ק עוֹשִׂים כְּמִנְהֵג הַנּוֹ'.
וְשָׂאֵר מִשְׁפָּחוֹת יֵשׁ שְׁעוֹשִׂים כְּמִנְהֵג הַמִּשְׁפָּחוֹת ג"כ וְיֵשׁ שְׁעוֹשִׂים כְּתוֹ' פְּדָת. אֲבָל כָּל שְׂאֵר
אֲרָצוֹת הַמְּעַרְב פָּאָס וְטִיטוּוּאָן וְלִקְצ"ר וְכָל הַגְּלִיל הֵהוּא וּמִפְּנֵאָס וְצַפְרָא.
כֹּלָם כ"א עוֹשִׂים כְּמִנְהֵג הַמְּגֹן'. וְכֵן ק"ק שְׁבִילֵינָא אֲשֶׁר בְּדָבָד"ו עוֹשִׂים ג"כ כְּמִנְהֵג הַמְּגֹן'
אֲבָל ק"ק תְּאֵזָא יֵשׁ לָהֶם מְנַהֵג בַּפ"ע בְּחִלְקָהּ.
עכ"ל.

וְאִם הִיא מְנַהֵג זֶה בְּשׁוּם מְקוֹם שְׁזוֹלַת הַמְּעַרְב לֹא הָיָה מִשְׁתַּמֵּיט הָרַב מְלִזְזוּכְרוֹ לְקַלֵּס
מְנַהֵג עִירוֹ שְׁנִתְּפִשֵׁט בְּאֲרָצוֹת אֲשֶׁכְּנֹז שְׁמָהֶם תְּצַא תוֹרָה. גַּם בְּתַקְנֹת הַקְּצָרִים שְׁבַל' לְעַז
מִפּוֹ' כְּתָק' א' שֶׁל יוֹרֵשׁ הַמְּתַאֲבֵל וְשְׂאִינוּ מִתְּאֲבֵל.

שְׂאֵם לֹא נִמְצְאוּ יוֹרְשִׁים לְאִשָּׁה בְּמַלְכוּת פָּאָס שְׁיִהְיוּ כָּל הַנְּכָסִים לְבַעַל כַּד"ת ע"ש.
וְלִמְפֹרָסִמוֹת א"ץ רְאִיָּה שְׁמַעוֹלָם לֹא שְׁמַעְנוּ שְׁיֵשׁ מְנַהֵג זֶה בְּשׁוּם מְקוֹם זוֹלַת אֲרָצוֹת
הַמְּעַרְב.

וְרֹב הָעוֹלָם שְׁזוֹלַת אֲרָצוֹת הַמְּעַרְב כֹּלָם נוֹהֲגִים כְּמִנְהֵג טוֹלִיטוּלָא שְׂאִין לְאִשָּׁה זְכוּת
בְּנְכָסֵי הַבַּעַל אֲלֹא כְּדֵי תִשְׁלֹם כְּתוּבָה אִם הוּא פְּחוֹת מִהַחֲצִי אַחַר שְׁתַּטּוּל נְדוּ' הַקְּיִימָת
וְנ"מ: בְּאִנְפֵן שְׁקִירוּבָה לְכַתְּנ' כְּדָת.

וְעִי' בְּתָשׁוּ' מֵהָר"מ אֲלִישִׁיף סִי' ז"ך טוֹפֵס הַסְּכָמַת הַנִּישׁוּאִין הַנּוֹהֲגָת בַּעִיָּה"ק צְפַת תוֹב"ב
בְּמַתָּה הָאִשָּׁה שְׁהִיא מְמַשׁ תַּק' טוֹלִיטוּלָא בְּשִׁינוּי מְעֻט. ע"ש.

וּמִן הַסְּתָם גַּם הָאֲשֶׁכְּנֹזִים הַדָּרִים עִמָּהֶם כְּמִנְהֵגִים הֵם עוֹשִׂים. גַּם מִהָאֲגָרַת שְׁשִׁלְחוּ לְיַדֵּינוּ
חו"ר אֲשֶׁכְּנֹזִים שְׁמַנִּיחִים לְאֵל' מְזוֹנוֹת אִפִּי' לְצַד שְׁנֵלָב"ע הַבַּעַל.

מְבוֹאָר נִגְלָה שְׁמִנְהֵגִים כְּמִנְהֵג טוֹלִיטוּלָא אוֹ כְּתוּבוֹתֵיהֶם כְּדָת וְזֶה פְּשׁוּט. וְנִעַר יְכַתְּבֵהוּ אִין
צָרִיף לְהָאֲרִיף בּוֹ.

וּמִלְבַּד זֶה כְּכָר יְדוּעַ שְׁגַם הַנּוֹהֲגִים כְּמִנְהֵג קֵאָס' אִם אִין שְׁטַר כְּתוֹ' בְּיַד אֵל' וְיֵשׁ מִשְׁפָּחוֹת
בְּעִיר שְׂאִין נוֹהֲגִים כְּמִנְהֵג הַמְּגֹן' אִין לְאֵל' כְּלוּם עַד שְׁתּוֹצִיא שְׁטַר כְּתוֹ' וְיִמְצָא כְּתוּב בּוֹ
שְׁשִׁפָּאוּ כְּמִנְהֵג הַמְּגֹן'.

וּא"כ כָּל שְׂאִין הָאֵל' לְפָנֵינוּ וְאִין שְׁטַר הַכְּתוֹ' לְפָנֵינוּ וְדָאִי שְׂאִין מְעַכְבִּים מְלַתְת מְמוֹן הָאָב
לְיוֹרֵשׁ מֵה"ת: בְּאִנְפֵן שְׁהַד"א שְׁחִיב הַנְּפָקָד לְתַת מְמוֹן כְּמֵהָרִי"א הַנּוֹ' לְבָנוּ כְּהָרִי"י הַנּוֹ' ב'
וְיִהְיוּ דְּכָרֵינוּ אֵלָה נִגְדַּד יְדִידֵינוּ כְּהָרִי"י הַכְּהֵן הַנְּפָקָד אֲשֶׁר בְּפָאָס יַע"א.

לבל יוסיף עוד לענות את דין הת"ח העלוב הזה שהוא רוצה ליקח ממון אביו ולשוב לארץ הקדושה ללמוד תורה ולישא אשה. וע"י עיפובו נמצא בטל מכל המצות הללו ועליו לסייע בדבר מצנה ולהחזיר לו פקדונו.

ולמהר לשלחו שבע רצון. ועם ה' הוא עושה ועליו תב"ט ברכה המשולשת כ"ר.

זהו הנלע"ד בכל זה דין אמת ופשוט. ועוד יש לאלוה מלין להאריך בזה אלא שאין צורך ועל החכמים מאריה דאתרא פאס יע"א ישצ"ו למישרי תיגריה דהאי צו"מ ולאפוכי בקותיה ושכמ"ה.

החו"פ מנאסא יע"א בר"ח סיון המוכתר בכתר. מש' והדין דין אמת והכל מתוק"ן לפ"ק וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל הלכות גיטין וגירושין סימן מ"ג.

נשאלתי באשה שנתגרשה מבעלה והגבה כל נכסיו. ואח"ך הוצרכה למעות.

ויעצה שהלכה אצל ב"ח של בעלה שהיה נושה בו תקק"ם כ"י. ואמרה לו הלנה לי סף קק"ם ואני אזקוף אותו עלי עם הסף תקק"ם כ"י שאתה נושה בבעלי.

ונתראה הבעל חוב וזקף עליה הכל בעש"ג וכתב עליה עאק"ד מסף תת"ם כ"י. ועתה תובע הבע"ח את כל חובו מהאשה.

והאשה טוענת שאין לה לפרוע כ"א הסף קק"ם שהלנה לה באמת ולא הסף תקק"ם כ"י שזקף עליה מצד בעלה. שאין ההודאה והחייב בפני עכו"ם פלום.

ועוד שה"ז רבית קצוצה שבשעה שהלנה לה סף קק"ם קיבלה לפרוע חוב בעלה: תשובה הדין עם האשה שהמחייב עצמו במה שאינו חייב אינו משתעבד עד שיאמר בפני עדים הוו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה.

ובפני ערפאות הוי כמודה לו בינו לבינו. ולא משתעבד בדברים בעלמא בלא קנין.

ולא עדיף שטר הערפאות מכתב בכת"י הריני חייב לה. מנה ואין שם עדים.

ומסר לו הכתב בינו לבינו. דלאו פלום הוא.

ומצי למימר משטה אני בה ואפי' מוסרו לו בפני עדים איכא למ"ד דלא גבי פלל. ומצי למימר משטה אני בה.

ובינו לבינו לכ"ע לא גבי פלל. כמבואר כל זה בר"ס מ' ובש"ף שם סק"א ע"ש.

גם מה שטענה האשה דהוי ר"ק טענתה טענה. ואפילו אם היה זוקף עליה שטר בעדים של ישראל ובקנין.

אם היה מתברר שפך היה הענין. שבשכר הלנואתו לאשה קבלה האשה לפרוע חוב בעלה וזוקף עליה הפל ה"ז שטר שיש בו רבית ופסול הוא ואין לאשה לפרוע כ"א מה שהלנה לה בהודאת.

עיי' סי' נ"ב וביו"ד ס"ס קס"ה. ולראיה ביד האשה ח"פ באדר א' זמ"ן לפמ"ה וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן מ"ד.

אגרת לחכמי פאס יצ"ץ החה"ש הדו"מ ישצ"ו. אחדש"ו מאהב"ה זאת אומרת ראיתי את ישראל והגם נפוצים על הקרים אין רואה ואין מקיץ להורותם את הדבר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו.

כי היום הגה בא לדי ממסנכם קדוש שטר הרשאה לשליח הולכת הגט של המומר אברהם אזראד ושטר קבלה לשליח שיקבל הגט של בת רי"ץ ו' הרוש מיד הבעל ובכונן ראיתי שערו ריגה שפותביהם אינו בקיאים כלל בטיב גיטין.

ואימסר עלמא בידי דטפשיאי וחלילה להיות פזאת בעיר ואם בישראל עיר גדולה של חכמים ושל סופרים אשר למימי קדם ממנה תצא תורה כל רעב ממנה יאכל וכל צמא ממנה ישתה.

כי הרשאת שליח קבלה פתבו פמרשה לחבירו על תביעת ממון שיש לו לדון ולהליץ בעדה ולקבל גיטה וכו' א"ל דון ונכי וכו' וכל מאי דמתעניית וכו' הפל בלשון שטר הרשאת ממון ולא פתבו כלל הלשון המתוקן ומינסד מרז"ל בנסח קבלת הגט שכל אות מאות ממנו מעפכת.

ונ"ל הטור בסי' קמ"א שליח קבלה צריף שטר הרשאה ונ"ל זכרון עדות שהיתה בפנינו ח"מ בכו"ך לירח פ' בשנת כו"ך לב"ע למנין וכו' איך פב"פ העומדת וכו' מינתה לפנינו את פב"פ להיות שליח לקבל גיטה מיד פ' וכו' וכו' אמרה לפנינו לפב"פ שלוחה התקבל לי גיטי מיד פב"פ בעלי ותהא ידך פדי וקבלתה פקבלתי ותזכה לי בו ותקבלהו לי ומיד פשיגיע הגט ליך אהא מגורשת בו ממנו ומותרת לכל אדם ומה שעושה בפנינו וכו' וקיים.

ויחתמו ב' ע"ד. וצריף שיהיו ב"א ידועים שתהיה חתי' ניקרת במקום הנתינה ואף אם קיימיהו בהנפק צריף שתהיה חתי' הדינין ניקרת וידועה לבני מקום הנתינה עכ"ל הטור ז"ל.

והנה הסופרים הנז' לא ידעו ולא יבינו מכל זה פלום. א' שכתבו שנתנה דא"ק לפלוני ואין שייף בזה דא"ק פידוע.

ב' שכתבו לדון ולהליץ ולתבוע מה תביעה יש בזה וכן כל הלשון דון ונכי וכו' לא שייף בזה כלל. ג' שכתבו פיו כפיה ולא שייף בשליח קבלה פתחון פה כלל.

ד' שהשמיטו עיקר לשון הקבלה והוא שתאמר שיזכה לה בו ותכרף פשיגיע לידו תהא מגורשת בו ממנו ומותרת לכל אדם שכל אלו הלשונות מעפכים שלשון שיזכה לה בו הוא לגלות שאין זה חובה לה ואין חבין לאדם שלא בפניו אלא זכות היא לה וזכין לאדם שלא בפניו.

גם ה' לשון ותכרף פשיגיע תהא מגורשת ומותרת וכו' הוא מעפכ הרבה שלא תאמר שתקבלהו לי לפקדון עד שאומר לה מה תעשה. ותמה אני אם מעולם לא ראו הסופרים הללו גט הנמסר לשליח קבלה ומה הלשון ששמעו בו ואם מעולם לא שמעו הלשון פהוגן א"כ יש לחוש לכל הגיטין הנזתנין בפניהם.

ועוד ו' שְׁהִיוּ צָרִיכִין לְכַתּוֹב שְׁנוֹתֵנֶת לֹו רְשׁוֹת לְקַבֵּל הַגָּט מִיַּד הַבַּעַל אוֹ מִיַּד שְׁלוּחוֹ שֶׁהֵגֵט
הוא כָּבֵר כו"ח וְצָרִיף שְׁלֵא יִנָּתֵן כ"א ע"י שְׁלִיחַ הוֹלְכָה וכמ"ש מַר"ן בְּסִי' קכ"ז ס"ה פ"י
הִכִּי דְלִיָּהוּי לִיהָ קָלָא וּא"כ צָרִיכָה הָאִשָּׁה לֹומר לְשְׁלִיחַ שְׁיֻכַּל לְקַבְּלוֹ מִיַּד שְׁלִיחַ הָא
לא"ה אֲיִפְשָׁר דָּאִית לָהּ קַפִּידָה שְׁלֵא יִקְבְּלוּ כ"א מִיַּד הַבַּעַל וּכ"ה בְּנוֹסַח גִּיטִין הַמְּוַעֲתָקִים
אֲצֻלְנוּ בְכ"י שְׁתֵּאמַר לֹו הִתְקַבַּל לִי גִיטִי מִיַּד בַּעַלִּי אוֹ מִיַּד שְׁלוּחוֹ וְכו' עַד מֵאָה שְׁלוּחִים.

ז שְׁלֵא נִתְקַיְּמוּ הַחֲתִי שֶׁבִּשְׁטָר קִבְּלָה בְּדִיּוּנִים יְדוּעִים אֲצֻלְנוּ וְכָל שְׁלֵא נִתְקַיְּמוּ הַחֲתִי
לְאוּ כְּלוּם הוּא וְכמ"ש בְּשֵׁם הַטּוֹר. בְּאִנְפֹן שְׁנִיכְרִין הַדְּבָרִים שְׁאִין לָהֶם יְדִיעָה כָּלֵל מְעַנֵּן
גִּיטִין וְלֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה לְמַנּוֹת אֲנָשִׁים כְּאֵלוֹ עַל עַנְנֵי גִיטִין שְׁקֵרוּב ח"ו לְהַתִּיר א"א
לְשׁוֹק וְיֵשׁ לְחוּשׁ לְכָל הַגִּיטִין הַנְּעֻשִׂים עַל יָדָם עֵינֵי בַּהֲג"ה ס' קמ"א סו"ס"י ל' וּבְדָבְרֵי
הַר"ן שֶׁהִשְׁיֵב לְהַרִיב"ש הַעֲתִיקָם הַרַב"י שֵׁם ס' קמ"א ד"ה וְכַתֵּב הַרַמְבַּ"ם אִפִּי אֲמָרָה
וְכו' ע"ש.

גַּם בְּשֵׁטֶר הַרְשָׁאָה לְשְׁלִיחַ הוֹלְכָה שֶׁגָּגוּ כְּמוֹ זֶה שְׁלֵא כָּתְבוּ שְׁנוֹתֵי קִימוֹ אֲצֻלְמֵ הַחֲתִי שֶׁבִּגְט
במ"ג. וְעוֹד זֹאת שְׁלֵא קִימוֹ חֲתִי הַהַרְשָׁאָה בְּדִיּוּנִים יְדוּעִים שְׁלֵא כְּמִנְהַג וְיִסוּד הָא' לְכַתּוֹב
בְּהַרְשָׁאָה וְח"פ תמ"ת וְגַם לְקִימֵי הַחֲתִי בְּדִיּוּנִים יְדוּעִים עִם הַיּוֹת שְׁבַנְד"ז לֹא עֵינְכֶם
בְּשִׁבִיל זֶה כִּינֹן שְׁבֵא הַשְּׁלִיחַ לְפָנֵינוּ וְאָמַר בַּפ"נ וּבַפ"נ מ"מ כִּינֹן שְׁעֵיקַר הַהַרְשָׁאָה הִיא
בְּשִׁבִיל מַה שְׁכּוֹתְבִין בָּהּ שְׁנִינְתָן לֹו רְשׁוֹת לְמַנּוֹת שְׁלִיחַ אַחֵר בְּמִקּוּמוֹ אִפִּי בְּלֹא אֲנוּס
וְכמ"ש ס' קמ"א סכ"ד לְזֶה צָרִיף קִיּוּם כְּדִי שֶׁנִּדְעַע שֶׁהַדְּבָרִים אֲמַת שְׁיֻכַּל לְמַנּוֹת אַחֵר
אִפִּי בְּלֹא אֲנוּס.

עוֹד שֶׁגָּגוּ שְׁלֵא עָשׂוּ מַה שְׁתִּיקָנוּ ז"ל בְּגֵט מוֹמֵר שֶׁיִּשְׁבִּיעוּהוּ בְּכָל הָאֵלוֹת וְשְׁאִין לֹו חֵלֶק
לְעוֹה"ב. וְגַם מְלַבֵּד זֶה צָרִיף לְעֲשׂוֹת תִּיקוּן אַחֵר שֶׁיַּעֲשֶׂה מִתְחִילָה הַשְּׁלִיחַ שְׁלִיחַ קִבְּלָה
וַיֵּאמֶר לֹו זְכִי בְּגֵט זֶה לֹא שְׁתִּי וְיִחְזוֹר וַיִּקְבְּלוּ מִיָּדוֹ וְאֵז יַעֲשֶׂנוּ שְׁלִיחַ הוֹלְכָה שְׁבֵלֵא כָּל זֶה
יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא יִבְטְלוּ שְׁמִפְנֵי זֶה י"א שְׁאִין הַמוֹמֵר עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְהוֹלִיף הַגָּט וְכָל
הַתִּיקוּנִים הֵלְלוּ צָרִיכִים לְהַזְכִּירָם בְּהַרְשָׁאָה לְהוֹדִיעַ שְׁכֵן עָשׂוּ וְכַמְבֹאֵר כָּל זֶה בְּסִי' ק"מ
ס"א וְס"א קמ"א סנ"ט וּבְסִדֵּר הַגָּט ס"ו ע"ש.

וְהַסּוֹפְרִים הֵנּוּ לֹא עָשׂוּ מְזֵה כְּלוּם כִּי בְּהַרְשָׁאָה לֹא נִזְכַּר מְזֵה כָּלֵל וְכ"ז וְדֹאֵי מְחִסְרוֹן
יְדִיעָתָם בְּטִיב גִּיטִין. וּמ"מ גַּם בְּשִׁבִיל זֶה לֹא עֵינְכֶם הַגָּט הַהוּא דְאִיפְשָׁר דְּכָל זֶה לְכַתְּחִי'
אֲבָל בְּמִקּוּם עֵיגוּן וּבְשִׁעַת הַדְּחָק יֵשׁ לְהַקֵּל.

וְעוֹד דְאִיפְשָׁר דְּדוֹקָא בְּמוֹמֵר לַע"א הוּא דְחִיּוּשֵׁינֵן לְהַכִּי וְלֹא בְּמוֹמֵרִים שֶׁל זְמַנֵּינוּ זֶה.
וּמ"מ בְּשֵׁטֶר הַקִּבְּלָה הֵנּוּ שֶׁל בַּת כַּהֲרִי"ץ עֵינְכֶם הַדְּבָר כִּי לְדַעַתִּי דָּאִין הַשְּׁטָר הֵנּוּ
כְּלוּם.

וְאַחֵי רָאָה אֵילוּ נִשְׁלַח שְׁטָר קִבְּלָה זֶה לֹאִיזָה כְּפָר מִי לֹא הָיוּ גוֹמְרִין הָעַנְנֵן עַל פִּיו מְחִסְרוֹן
יְדִיעָה וְנִמְצָא שְׁכַמְעַט ח"ו א"א יוֹצֵאָה בְּלֹא גֵט. וְלָכֵן עַל כַּת"ר הַמְצִינָה לְחִזּוֹר וְלְכַתּוֹב
לְשׁוֹן שְׁטָר קִבְּלָה כַּהֲגוֹן כְּכָל הַתְּנָאִים שְׁזֻכְרָנוּ לְשׁוֹלְחוֹ לִיְדִינוּ וְאֵז נִינְתָן הַגָּט לִיְדָה וְתָהּ
הָאִשָּׁה מְגוֹרְשֵׁת וְגַם תְּכַתּוֹב שְׁטָר מַחִי מֵהָאִשָּׁה לְבַעַל בְּכַתְּנ' כִּי הַבַּעַל מְסַרְבַּ מְלַתֵּת עַד
שֶׁיִּגְיַע לִידוֹ שְׁטָר מַחִי'.

ומכאן ואילך יהיה כת"ר משגיח על הסופרים והמסדרים את הגט לבל תצא תקלה מתחת ידם ומי שאין לו בקיאות בטיב גיטין לא יהיה לו עסק עמהם ולא תהיה זאת בישראל לפוקה ולמכשול לשונאיכם ובמקום שהם נזהרים בפשיטי דספרא תזהירם שיזהירו תחילה בתי עולם ואין להאריך כ"א בשלום כת"ר שינבא.

פנפש החותם בש"ש טו"ב ביוםצום העשירי פקח"ת לפ"ק. יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן מ"ה.

בחורף אשתקד יצא דבר מלכות שקל הנותן מים שרופים או יין לגוי שייתחייב ראשו למלך. וכל ממונו יהיה למלכות.

ושגם ראשי העם ב"מ יהיו חייבים עמו. והיה בדבר פרסום גדול שהיה פחד ורעדה לב"ד י"ץ וליחידי הקהל ישצ"ו מזה.

ונקבצו כל הב"ד והקהל בכינופיא גדולה ונדו והחרימו בתרמות ונדויים שאין להם שיעור לכל מי שימפור מ"ש או יין לשום גוי או אפי' לשום יהודי החדשוד למפור לגוי וסבבו בשוק בבתים ובחצירות.

וכרזא קרי בחיל בתרועה וקול שופר על כל זה. ושמעו כל העם וקבלו ולא היה אדם שפרץ גדר.

כי הושיבו יחידי הקהל שומרים מכל עבר לשמור על זה מפחד המלך וגזירתו הקשה שגזר על זה. ובתוך ימי הפחד והחזיון הנז' תפסו השומרים גוי אחד ובדו פראסקו של יין ונדע שלקחו מאת מירא אשת ימין ארוואץ.

ונתפסה למלכות והיתה בסכנת נפשות. ואחר כמה הרפתקי פדתה את עצמה בממון והפסידה קרוב לשלש מאות מתקאלים לשררה.

ולפי שבעלה לא היה מצוי בעיר בכאן לנותה מהזולת על בטחונות וגם מכרה מטלטלי ביתה שלא ברשות בעלה ופדתה את עצמה ובעלה לא ידע מזה ולא הרשה אותה על זה כלל. והמדברים בעד בעלה אמרו לה אולי לא יתרצה בעליך לזה ונתחייבה שאם לא יתרצה בעלה שינתנה כל מה שתמשכן מכתובתה ושלחו הכתב לבעלה כמשו"ח בידו.

והן היום בא מבא הבעל הנז' ורוצה לגרש ולנכות לה כל מה שמכרה ומשכנה מכתן' נשאל אם הדין עמו. ולזה אנו אומרים שהדבר פשוט שינכה לה הכל מכתובתה שאעפ"י שבהיות בעלה בעיר היה עסקה בזה למפור מ"ש ויין ולא היה מוחה בידה ואפשר שברשותו ושלחותו היתה עושה.

מ"מ איפשר שלא הרשה אותה אלא למפור לב"ב. ולא לשאב"ב שיש בזה סכנת נפשות ומרד במלכות.

ועוד גם אם היה מתרצה מקודם שלא היתה גזירה קשה בזמן זה שהיתה גזירה קשה כזו ודאי שלא היה מסכים. ומה גם לעבור על כמה נידוים וחרמות של הצניבור שנדו על זה כנז'.

ועיין בחומ"ש סי' צ"ו דאפילו בנתתיבה לאחרים מתמת הלואה או פקדון אין בעלה חייב לשלם בשבילה אעפ"י שנושאת ונותנת בתוך הבית ע"ש. וסיים ודלא כ"ח בזה ע"ש.

ואפ' הש"ך שם שכתב שהעיקר כמ"ש מהרש"ל דהבעל חייב לשלם בעבורה כפי מה שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית ואפילו בסך גדול אם רגילית בו גם במקרה מעשיהו קיימים ע"ש.

הרי סיים מיהו כל זה בהלואה או פקדון בענין שהיה לו הנאה מהממון. אבל אם פשעה בפקדון או משליכתו לאש או חבלה.

וכהאי גוונא הבעל פטור. וכדאיתא בהג"א פ' החובל בשם ראבי"א דאם אמרה הרב בפושע בפקדון ק"ו בפשיעה גסה פזו למרוד במלכות ולעבור על כמה חרמות ונדוים שאין להם קץ.

דפשיטא דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקינן שישכים על ידה בזה. ויותר י"ל שאין לה פתובה כל עיקר.

וכל מה שמכרה או משכנה חייבת לשלם מנדונגיתה הקיימת. וכמ"ש בסי' קט"ו ס"ג.

דאח עברה על השבועה ועל החרם תצא בלא כתיבה ע"ש. אלא שיש להסתפק בזה פיון שאינה בת בנים וכמ"ש הח"מ שם סק"ו בשם מהרא"י דאם האשה לאו בת בנים יש להסתפק אם יכול להפסידה כתובתה מטעם שאף שאינה בת בנים אולי היה מתרחיש לה ניסא היפלא מה' דבר וגמגם בזה מאחר דבדור הזה אנשים ונשים פרוצים בנדרים צריף דקדוק הטיב להוציא אשה בלא כתובה.

ובפרט בטעם זה לומר אולי היה מתרחיש לה נס עכ"ל. וכל דברי הרב שייכי בנד"ז.

ומ"מ לענין לנכות מפתן כל מה שמכרה או משכנה הדבר פשוט וברור שיכול לנכות לה. וע"ד אמת ח"פ בשנת שפירה לפ"ק וקיים: יעקב בירדוגו וחתמו עמי ב"ד של שלש יש"ץ.

אחר זה נלב"ע הבעל ולא עמד עמה בדין. אף צינה בשעת מותו להעמיד עמה הדין והנה תנאי בכתן שתטול אחר מותו סף ב'.

ולפי שהיא מלנה ע"פ וטענה האשה שפבר מחל לה בהפסד הנז' פשרנו למחצה. ונטלה האשה א' ונסתלקה: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן מ"ו.

עלתה לפנינו צעקתה של ריבה היא האשה מסעודא שהיתה נשואה מקדם לאברהם ו' דוד וחינו דמחז"ק וכשתקף הרעב בקיץ שפירה לתפ"ץ ולא היה יכול הבעל לזון ולפרנס רבתה הצנחה ביניהם לפנינו שהיתה האשה רוצה להתגרש מהבעל הנז' וללכת לישוט אחרי פרנסתה במחז"ק או במ"א.

ואחר עבור הרבות אמרים ביניהם הסכימו לפנינו להתגרש ועמד הבעל וכתב לה גט והחזקה האשה במחז"ק בתזקת גרושה. והלכה היא לדרפה והבעל לדרפו.

הוא הִלֵּךְ וְנָשָׂא א"א בְּעִיר טַאנְכִיר וְהִיא הִלְכָה וְנָשָׂאת בְּעִיר וּוַאֲדוּזָאן. וְזֶה כְּשֵׁמִי שְׁנַיִם וְהִיא יוֹשֶׁבֶת תַּחַת בְּעֵלָה הַשְּׁנַיִ.

הַן הַיּוֹם שֶׁלַח הַבַּעַל הָא' הַנּוֹ' אֶגְרַת לְחֶבֶר עִיר וּוַאֲדוּזָאן וְכָה כְתוּ' לֵאמֹר שֶׁהָאִשָּׁה הַנּוֹ' עֲדִינָן לֹא קִבְּלָה הַגֵּט. וְרָצוֹנוֹ לֹמַר שֶׁהוּא כָּתֹב הַגֵּט וְנִתְּנוֹ לְשָׁלִיחַ הַחֹלְכָה ע"ד לְיִתְּנוֹ לָהּ לְהַתְּגַרְשׁ בּוֹ.

וְהִיא לֹא קִבְּלָתוֹ מִיַּד הַשְּׁלִיחַ הַנּוֹ' כִּי כֵן אָמְרוּ לוֹ שְׁבִיּוֹם שֶׁהִיְתָה מוֹכֶנֶת לְקַבְּלוֹ הַחֹלְכָה לְעִיר רַבָּאט וְלֹא קִיבְּלָתוֹ וְעֲדִינָן הִיא אִשְׁתּוֹ. וְכִשְׁמוֹעַ יְחִידֵי וּנְאֻדוּזָאן הַדְּבָר הַרַע הַזֶּה שֶׁהוֹצִיא הַבַּעַל הָא' עַל הָאִשָּׁה הַנּוֹ' עָמְדוֹ וְשִׁלְחוּהָ לְפָנֵינוּ לְעֵינָן בְּהָ אִם הִיא בְּחֻזְקַת הַיִּתְרָה לְבַעֲלָהּ הַב' א"ל.

וּבְכֵן בָּאָה הָאִשָּׁה הַנּוֹ' בְּפָנֵינוּ צוֹעֶקֶת מֵר וְצוֹנֶחֶת כְּכֹרֹכֵיָא. בְּאוֹמְרָה שֶׁכָּבֵר נִתְּגַרְשָׁה לְגַמְרֵי מִהַבַּעַל הַנּוֹ' וְקִבְּלָה גִיטָה מִיַּד שְׁלִיחַ הַבַּעַל הַנּוֹ' קוֹדֵם הַלִּיכָתָה לְעִיר אַרְבָּאט.

כִּי הַבַּעַל הִלֵּךְ וְקוֹדֵם לְדַרְכּוֹ וְהִנִּיחַ הַגֵּט בְּיַד הַשְּׁלִיחַ לְמִסְרָו לָהּ. וְאִם כ"כ פְּשָׁרְצָתָה הִיא לִילֵךְ לְדַרְכָּה עֲמֻדָה וְקִבְּלָתוֹ מִיַּד הַשְּׁלִיחַ וְנִתְּנָה סִמְנַיִם לְדַבְרֵיהָ בְּאִיזָה מְקוֹם קִבְּלָתוֹ.

וּבְפָנֵי מִי קִבְּלָתוֹ. אֲלֵא שֶׁאֵין הָעֵדִים מְצוּיִם וְגַם הַמְּצִיאָה הַשְּׂכֵנוֹת שֶׁהִיְתָה דָּרָה עִמָּהּ בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהִעִידוּ שֶׁלֹּא הִנִּיחוּהָ לְלוֹן עִמָּם בְּחֻזְרָה בְּאוֹתוֹ לִילָה שֶׁאַחַר קִבְּלָת הַגֵּט כְּמִנְהַג הַנְּשִׂימִים בְּאִנְפֵן שֶׁטוֹעֶנֶת בְּרִי שֶׁקִּיבְּלָה הַגֵּט מִיַּד שְׁלִיחַ הַבַּעַל אַחַר שֶׁהִלֵּךְ הַבַּעַל לְדַרְכּוֹ.

וְגַם הַמְּצִיאָה עֲדִים שֶׁהָיוּ עִם הַבַּעַל הָא' בְּטַאנְגֵר שֶׁהִעִידוּ שֶׁהוֹדָה לְפָנֵיהֶם הַבַּעַל כְּמָה פְּעָמִים שֶׁכָּבֵר גִּירָשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ הַנּוֹ' וְשֶׁהַמְּצִיאָעֲדִים מִמְּחֻז"ק לְפָנֵי בְּדִי"ץ שֶׁלְשֵׁם שֶׁכָּבֵר גִּירָשׁ. וּבְפֶרֶט שֶׁמוֹאֵל אֶצְאָרָאף שֶׁהִעִיד שֶׁהוּא הָיָה שְׁלִיחַ הַגֵּט.

כֹּל זֶה הִעִידוּ הָעֲדִים הַנּוֹ' שֶׁהוֹעֵד לְפָנֵיהֶם בְּטַאנְכִיר בְּהַשְׁתַּדְּלוֹת הַבַּעַל הָא' הַנּוֹ'. וְע"י זֶה נִתְּנוּ לוֹ רְשׁוֹת לִישָׂא א"א בְּטַאנְכִיר.

וְגַם אוֹמְרַת הָאִשָּׁה הַנּוֹ' שֶׁכָּבֵר שָׁמַע הַבַּעַל הָא' הַנּוֹ' מִנִּישׁוּאֵיהָ זֶה שְׁמִי שְׁנַיִם וְלֹא דְבָר מְאוּמָה עַד הַיּוֹם שֶׁהִעֲלָה לְבוֹ טִינָא בְּרִאוֹתוֹ אוֹתָהּ בְּשִׁלְוָה. וּבִיקֻשׁ תּוֹאָנָה מִשׁוּם אִיבָה לְקַלְקֵלָה עַל בְּעֵלָהּ הַב' בְּהוֹצִיאָו עָלֶיהָ לְעַזּוֹ שֶׁלֹּא קִיבְּלָה הַגֵּט.

עַל כֹּל זֶה זְעַקַת הָאִשָּׁה הַקּוֹשִׁי"ת הַנּוֹ' בָּאָה אֵלֵינוּ וְנִדְרָשׁנוּ לְזַעֲקָתָה לְרִאוֹת אִם יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּדַבְרֵי הַבַּעַל הַנּוֹ' אוֹ לֹא: וְלִזֶּה אָנוּ אוֹמְרִים הִנֵּה לְכֹאֲרָה יֵשׁ לְדַמּוֹת זֶה לְהֵיחָד דְּתִשׁוּבַת הָרֵא"שׁ כֹּל מ"ד ס' ב' ו"ל וְשֶׁשֶׁאֵלֶּת אִשָּׁה שֶׁהִיְתָה בְּחֻזְקַת נְשׁוּאָה וְנָשָׂאת לְאַחַר וְאֵין לָהּ לֹא גֵט וְלֹא עֲדוֹת וְרִאָיָה שֶׁנִּתְּגַרְשָׁה מִן הָא' וְאוֹמְרַת לוֹ גְּרָשׁתִּנִּי כְּדִי שֶׁתִּשָּׂאֵר עִם הַב' אִם הִיא נְאֻמָּת בְּכָף אוֹ תִצָּא מִזֶּה וּמִזֶּה: תִּשׁוּבָה אִם הָיָה הָא' בְּעִיר כְּשֶׁנָּשָׂאת לְשָׁנֵי מוֹתֶרֶת לְשָׁנֵי כֵּינּוֹן שֶׁנָּשָׂאת לוֹ בְּפָנֵי בְּעֵלָה דְּאִמְרֵינוּ בְּשִׁלְוָה גִּיטִין אָמַר רַב הוּנָא אִשְׁתִּי אִישׁ שֶׁפָּשְׁטָה יָדָה וְקִיבְּלָה קוֹדֵשִׁין מֵאַחַר מְקוֹדֶשֶׁת וְכַדְרַב הַמְּנוּנָא דְּאָמַר רַב הַמְּנוּנָא אִשָּׁה שֶׁאַמְרָה לְבַעֲלָהּ גְּרָשׁתִּנִּי נְאֻמָּת חֻזְקָה אֵין אִשָּׁה מְעִינָה בְּפָנֵי בְּעֵלָה.

וְאִם לֹא הָיָה בְּעֵלָה בְּעִיר אֲסוּרָה לְשָׁנֵיהֶם. וְכַדְרָנוּ בַּ"ב דְּכַתְּוִיבּוֹת הָאִשָּׁה שֶׁאַמְרָה א"א הִייתִי וְגִירוּשָׁה אֲנִי נְאֻמָּת שֶׁהִפָּה שֶׁאַסֵּר הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר.

ואם יש עדים שהיתה א"א והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת. וזו שהיתה בחזקת נשואה כיש עדים שהיתה א"א דמי ולא מהימנא לומר גרושה אני.

ואפילו אם הבעל הא' בכאן עתה והיא אומרת לפניו גרשתי לא מהימנא. והא דקאמר רב הונא האשה שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת הני מילי קודם שנשאת.

אבל זו שפבר נשאת מעינה ומעינה שלא תעשה עצמה זונה. הילכה תצא מזה ומזה עכ"ל: ופסקה מר"ן בא"ה סי' י"ז ונ"ל ואם נשאת לאחר שלא בפני בעלה אעפ"י שפשיבא בעלה אומרת לו בפניו גרשתי אינה נאמנת דכיון דכבר נשאת מעינה ומעינה שלא תעשה עצמה זונה עכ"ל.

וא"כ בנד"ז ג"כ שלא היה הבעל הא' בעיר כשנשאת אפילו אם יבא עכשיו ותאמר בפניו שגרשה אין להאמינה דכיון שפבר נשאת מעינה ומעינה. וכיון שאין עדים ברורים שקיבלה הגט צדיין בחזקת א"א ותצא מזה ומזה.

וכל ג' דרכים בה. כל זה נר' לכאורה: אף לכו דייקי' נר' שיש פתח פתוח הרבה להתיירה ולהעמידה בחזקת היתר לבעל הב'.

ונה פיון שהדבר ידוע לנו ולכל באי שער העיר. וגם הבעל מודה שפבר כתב לה גט ונתנו לשליח לתתו לה להתגרש בו ולדעת הבעל פבר היא מגורשת ממנו.

כי על פן היה יכול לישא א"א בטאנכיר. וגם ששמע מנישואיה זה כמה ושתק.

אלא שעפ"י שאמרו לו שלא קבלה הגט חזר וניעור לטעון שלא נתגרשה. והאשה מכחשת ואומרת שפבר קיבלתו פשיטא שהיא נאמנת דדוקא אם הבעל מכחיש ואומר שלא כתב לה גט מעולם וטוען ברי שלא גירש והאשה אומרת שכתב לה וגירשה ואין שום עדות וראיה לדבריה הוא דאין האשה נאמנת להכחישו.

אבל בכגון זה שהבעל עצמו מודה שכתב לה גט ושלחו לה להתגרש אלא שהוא חושד שלא קבלתו עפ"י האומרים שאמרו לו שביום שרצתה לקבלו הלכה לעיר ארבאט והיא טוענת ברי שקבלתו קודם הליכתה פשיטא דהאשה נאמנת דברי ושמא ברי עדיף.

ואפ"י אם היה הבעל טוען ג"כ ברי שלא קיבלתו לאו כל כמינה להאמינו אחר שפבר נשאת ולהפסיד זכות הבעל הב'. וראיה מההיא דסי' קנ' ונ"ל כתב הסופר השובר והגט וטעה ונתן השובר לאיש והגט לאשה ונתנום זל"ז וכדומה להם שנתגרשה.

ולאח"ז ערער הבעל לומר שלא נתן לה אלא השובר והרי הגט צדיין בידי. אם לא נשאת צדיין.

נאמן ויגרשנה עכשיו ותהא מותרת מעתה. ואם לא גירשה נעמדה ונשאת תצא מזה ומזה וכל הג' דרכים בה.

ואם לא ערער הבעל עד אחר שנשאת אינו נאמן לאנסרה והרי היא בחזקת גרושה שאנו תולים לומר שנפל ממנה והוא מצאו עכ"ל: הרי מבואר שכל שהבעל מודה שהסכים לגרש וכתב לה הגט אעפ"י שהוא טוען ברי שלא קבלתו וגם שהגט קיים בידי שידים מוכיחות יש בדבריו עכ"ז אינו נאמן לומר שלא קבלתו.

כיון שפבר נשאת ולא ערער קודם שנשאת לדבריה שומעין. דאמרי מסתמא קבלתו וממנה נפל ומצאו הבעל הא' וקא לקלקלה על הבעל הב'.

ומבואר בדברי הב"ש שם דאפי' להצריכה גט אחר מפעלה הא' אין צריכה אע"ג דאין חשש לעזו במה שהא' נותן גט שהרי הם אומרים לרונחא דמילתא עבדי רבנו הכי דדוקא בספק גט או בפסול מחמת הדין הוא דמצרכינן גט אחר מבעל הא' אבל ככי האי גוונא דהוא אינו נאמן לומר שלא גירש ואין יכול לאבד זכותו של שני תו אינו נאמן אפי' להצריכה גט ולא פלגינן דבוריה בכה"ג עכ"ל: ומכאן נלמוד בק"ו לנ"ד שאין הגט ביד הבעל ואין שום הוכחה שלא קבלתו והוא מודה שהסכים לגרש וכתב לה גט ומסרו לשליח הולכה ולא ערער כלל קודם שנשאת לומר שלא קבלתו דנדאי אפי' טוען עכשוו אחר שנשאת שיודע בברי שלא קבלתו אינו נאמן.

וכ"ש שטענתו אינה אלא טענת ספק שהרי הוא הלך לדרכו והניח הגט ביד השליח ומאומד ומשמועה לבד הוא חושד שלא קבלתו והיא טוענת ברי שקבלתו דפשיטא דאין לחוש לדבריו כלל ולהוציאה מפעלה השני.

ואדרבא ראוי לב"ד לשתקו בנזיפה ולקונסו ולעונשו במה שהוציא לעז על אשת איש לומר שאינה מגורשת בלא ראיה ברורה. וכ"ש בהצטרף לזה הודאת הבעל הנז' שהודה בפני בדי"ץ בטאנכיר.

ובפני כמה פיתי עדים שפבר גירש את אשתו הנז' וסתמא משמע דגירושין גמורים קאמר שידע שפבר קבלה הגט ושוב אין יכול לחזור ולערער. וכ"ש שהשתדל והביא עדים שהעידו כדבריו שפבר גירש ומי יודע שיש בהם עדים ברורים שראו נתינת הגט ליד האשה.

ובפרט שמואל אצאראף הנ"ב שהעידו עדים שהעיד בפניהם שהוא הנה שליח הגט שאיפשר שיש לו עדות ברורה על נתינתו לידה. ומה גם בהצטרף עוד לזה מה שהוחזקה האשה במחז"ק בפ"ה שהיא גרושה.

ועוד כמה אומדנות והוכחות שפבר דאי קבלה גיטה פגון עדות השכינות הנ"ב וכיצא. זהו מה שנר' להשיב בענין זה ע"פ דברי האגרת ששלח הבעל הנז' לונארדזאן ונשלחה לדינו.

ומ"מ אעפ"י שהדבר ברור בעינינו להעמיד האשה הנז' בחזקת היתר לבעלה הב' הנז'. מ"מ ראוי להמתין הענין עד אשר יגיעו דברינו אלה לפני חכמי המקום אשר שם הבעל ויעמידוהו לפניהם ויברר טענתו אל נכון וגם יחקרוהו מפי מי שמע שלאקבלה האשה הגט וכיצד שמע.

ואם אין בפייה נכונה כ"א מה שפתוב באגרת הנז' אז יפסקו להם הדין ויתירו האשה הנז' לבעלה הב' הנז' כאשר פתבנו. וגם יענישו לבעל הא' הנז' כפי ראות עיניהם כי הוציא ש"ר על בת ישראל.

וגם יטילו עליו גודא רבא שלא להוסיף לדבר בזה עוד. ואם יש בפיו אינה דברים אחרים אשר לא שמענו עד פה יודיעונו ונראה מה יהיו חלומותיו.

ומי שחזתמו אמת ינחנו בדרך אמת. ומשגיאות יצילנו.

ומנסתרות ינקנו. אכ"ר.

החז"פ בס' יורו משפטיה ליעקב ותורתה לישראל מש' פי באלה חפצת"י נאם ה' לפר"ק וקנים. יעקב בירדוגו ס"ט פן לא"א הרב יקותיאל ז"ל וחתמו שאר הבדי"ץ הרשט"ו והרמב"ן ישצ"ו.

סימן מ"ז. בתלת כחדא הוינא.

ואסהיד קדמנא ה' אהרן ארונאין בתע"ג וברורה. וביגר בעדותו שנה שנתים ימים מן די סאכין הוינא פמכנאס.

וכא יעייט להאשה רבקה בת כהה"ר יוסף לעג'ימי ז"ל בשם ריק'ה. וגם אשתו של העד אומרת לה בשם ריק'ה.

והאגדא כא יקוללהא שכונות החצר שלו פולם על הרוב כא יעי יטוללהא בשם ריק'ה ולא בשם רבקה. עוד באמ"ץ בהיותינו בג' כא העידו ב' נשים גדולות אחר האיום והגיוס יותר מן השיעור והעידו שקורים לה עד היום בשם ריק'ה פשם קריאתה בעריסה.

ואינם קורים לה שם רבקה כלל. עכ"ם עדותם העד והנשים הנז'.

וח"פ תמ"ת בשבעה ימים לטבת ש' שפר"ה לפ"ק וקנים. וחתו' שני עדים פשרים: האשה הנז' הרחיק בעלה נדוד לערי המזרח זה כמה ושם המ"ד הבעל הנז'.

ונשאה האשה הנז' לעגונה. ושם נמצאו אנשי חסד בעיר והראו ששם הוא המומר הנז' קעת.

ויש להם שייכות עם האשה הנז' וקרוביה. והשתדלו בכל עוז להתיר האשה הנז' מכבלי העיגון ופייסו למומר הנז' ושחזוהו בממון לכתוב גט פרייתות לאשתו וליתנו ביד שליח הולכה שביא אותו מהתם להכא וליתנו ביד האשה.

וקצבו לו סך מה בשכרו שיגבה אותו מיד האשה וקרוביה וקנים שליחותו השליח הנז' והביא הגט לידינו. וכשקרנו אותו ראינו שיש בו ספק גדול.

והוא שהאשה הנז' הכל קורין אותה רבקה והם כתבו ריק'א. וידוע ששם ריק'א הוא שם לעז ר"ל עשירה.

וכן לעשיר קורין אותו ריק'ו ואינו קיצור של רבקה כלל. וכן כתב הרב מו"א דריק'א ורבקה הם שני שמות.

וכן נמ"ד בשטר' קדמונים. וכן כתוב בתשו' מהרמ"א.

ובשמות גיטין להרב ב"ש אות ר"י ש כ' דשם ריק'א הוא פינוי לחנה ע"ש. וכן כתוב בשמות גיטין של הרב מהריק"ש דריק'א ורבקה שני שמות הן.

והנה בנד"ז שהעידו שני עדים ששם העריסה של הבת הנז' ריק'א. וכן העידו כמה נשים שהיו קורין לה מתחילה ריק'א אלא שאח"ך קראו אותה רבקה הנה ראוי לכתוב בגט ריק'א דמתקרניא רבקה.

ויותר נר' פיון שנשתקע שם ריק'א. והפל קורין לה רבקה יש לכתוב רבקה וכל שום וחקיכא וכו' וכ"כ הרב ב"ש סי' קכ"ט ס"ק ל"ז דאם נשתנה שמו ונשתקע שמו הא'.

כתב הב"י דיש לכתוב ב' גיטין. ובמקדכי ובהג"א ובתשו' אשכנזית דאין לגרש אלא בשם הב' וכן הוא ברש"י.

וכתב הלבוש אם כתב שם שנשתקע פסול אעפ"י שהוא הנה שם הראשון עכ"ל. וא"כ נ"ל דגם בנד"ז שנשתקע שם העריסה הגט פסול דהיינו שינה שמו ושמה.

ול"ד למ"ש הט"ז דאם שם העריסה שארקה יכול לכתוב שרה. לפי שנקודת הקמץ תחת שרה כמו תחת שארקה ע"ש.

דהתם שם של שארקה נגזר משם שרה ושניהם שם אחד. אבל ריק'א אינו נגזר משם רבקה כלל.

ואעפ"י שהם דומים באותיותיה ונהי כמו קיצור. מ"מ פיון שהם שני שמות אעפ"י שנר' כמו קיצור פסול.

אחר כותבי כל זה טרחו קרובי האשה והמציאיו ב' עדים וכמה נשים שעוד היום קורין אותה ריק'א כמלפנים לפי שיודעים ששמה העיקרי ריק'א וא"כ לא נשתקע שם הא' לגמרי פי עדיין יש מיעוטא דמיעוטא שקורין אותה ריק'א וא"כ לכאורה פיון שלא נשתקע השם הא' יש להכשיר הגט: אף אחר ההתבוננות היטב גם זה לא יועיל.

שהרי כתב מר"ן בסי' קכ"ט ס"ב וז"ל כתב השם שאינם יודעים בו ביותר וכתב כל שם שיש לו ה"ז פסול ע"כ. ולא חילק בין של עריסה או לא.

וא"כ גם בנד"ז שכתב שם ריק'א שאינו ידוע ביותר וכתב וכל שום דאית ליה פיון שעושה הטפל עיקר והעיקר טפל הו"ל כמו שינה שמו ושמה: אף יש לצדד לזכות האשה הנז' להתירה מכבלי העיגון לפי שידוע שכל פיסולין אלו הם מדרבנן והתמירו בהם בי"ג דברים והנלד ממזר מדרבנן כמבואר בהרא"ש וטור סימן הנז'.

ונקא בשינה שמו ושמה ממש שהי"ל שם אחד ושינה וכתב שם אחר שלא נקרא בו כלל. הגט בטל מן התורה.

אבל אם היו לו שני שמות אפ"ל נשתקע שם הא' וכתב השם שנשתקע איפשר דכשר וכ"ש אם כתב וכל שום דאית ליה. אלא מדרבנן גזרו שלא להוציא לעז על הגט לומר שאין זה המגרש או שאין זו המתגרשת.

וכיון שפן בנד"ז יש להקל שרוב העולם אינם יודעים שהם שני שמות וחושבים ששם ריק'א נגזר מרבקה שלכך קראו אותה רבקה לתושבם שריק'א הוא קיצור רבקה. וגם שהנקודות של ריק'א מובלעים ברבקה.

לכן אין לחוש ללעז כי יאמרו ששם א' הוא. ויש להביא ראיה לזה ממ"ש מר"ן סי' הנ"ל
ס"ה וס"ו דבמומר אין לו לגרש בשם עכו"ם.

וכתב שם הב"ש בשם מהרי"ק אפי' נשתקע שם של יהודית. ובגר פסק שאם כתב שם
של גיות פשר ועם שחרב ב"י הקשה עליו הרב ט"ז יושב דבריו.

דל"ד להחלף ידוע שמו אשר נקרא בו עכשיו ושם הא' נשתקע א"כ יאמרו
דאין זה המגרש.

אבל אם נשתקע שם יהודית אין לו שם אחר של יהודית ואין חשש בזה ע"ש. וכמ"ש
כ"ז הב"ש ס"ק יו"ד.

וכתב די"ל דגם הש"ע פסק כמהרי"ק דאפי' נשתקע פשר ע"ש. הרי דכל דליכא למיחש
ללעז אנו מקילין.

א"כ גם בכאן י"ל דליכא למיחש ללעז כיון שלרוב העולם חושבין שהוא שם א'. וגם
שקראו אותה כן לחושבם שהוא שם א' ולא יהא ספק ספיקא דרבנן לקולא.

זהו הנלע"ד אם יסכימו כל בעלי הוראה. וצוי"מ וימ"ן: ע"ה מימון בירדוגו ס"ט גמ
לע"ד נר' לצדד ולהכשיר גט זה.

וכמ"ש החכם הפוסק נר"ו וזה שאפילו בנשתנה שמו לגמרי ונשתקע השם הא' יכולין
אנו לומר שדעת מר"ן להכשיר אם כתב השם הא' וזה ממ"ש בגר שכתב שם גיות דכשר
אפי' אם נשתקע ממנו ע"ש.

ומבואר הטעם בדברי הריב"ש ז"ל סי' מ"ג דאע"ג דבמומר נכתב שם גיות וכלל שם
יהדות שהוא עיקר בנכל שום הגט פסול בגר פשר מפני שהשם ההוא היה מוחזק בו
ראשון ע"ש. נר' מדברי הרב דכל נכתב השם שהחזוק בו ראשון אעפ"י שנשתקע.

ואעפ"י נכתב ג"ד וכל שום. שעושה העיקר טפל והטפל עיקר וכמ"ש בב"י אפ"ה פשר.
דע"כ לא אמרנו דאם כתב הטפל וכלל העיקר בנכל שום פסול. וכמ"ש מר"ן בס"ב
ע"ש.

ובב"ש.

אלא כשהיו לו שני שמות כא' פה היא דהו קרו לה רובא שרה ופורתא מרים דהיינו
שבזמן אחד היתה נקראת פן ומעולם לא הוחזקה בשם א' לבדו בהא הוא דבעינן שיכתוב
שם העיקרי שהוא השם שקורין לה רוב העולם ואם כתב השם הטפל וכלל העיקרי
בנכל שום פסול.

אבל אם הוחזק בשם א' לבדו זמן מה ואח"ך נשתנה אעפ"י שנשתקע השם הא'. עדיין
גם הוא עיקר.

ואם כתבו וכלל השם הב' בנכל שום פשר. דומיין דגר.

ומ"ש הרב ב"י בנשתנה שמו מחמת חולי ונשתקע השם הא' דצריך שני גיטין וכו'. יע"ש
איפשר דהיינו לכתחיל וכמ"ש שם בב"י אבל בדיעבד איזה מהם נכתב פשר.

ומינחה לנד"ז שהוא מקום עיגון ושעת הדחק הרבה והוי כדעבד שהעידו עדים ואמה ואחיה שניהם נאמנים לענין השם וכמ"ש בב"י בשם פמה רבנותא ע"ש שמתחילה בקראת ריק'א ע"ש זקונתה.

וכן היו קורין לה מתחילה אלא כשאח"ך פשהתחילו ב"א לדבר עמה ולקרוא לה שינוי שמה לרבקה שחשבו שהיא היא וגם היא הייתה חושבת כן. והיתה מקפדת שלא לקרותה כ"א רבקה.

ומפני כן נקבע לה שם רבקה. כיון שהחזקה תחילה בשם ריק'ה הגט פשר: ואפילו תהיה דעת הרב"י כדעת הלבוש דבנשתנה ונשתקע פסול ושאני גר כמ"ש ט"ז והב"ש סקל"ז ע"ש.

מ"מ אפתי איכא לפלוגי בין נשתנה מחמת חולי שהיה בהסכמה לעקור השם הא' ולהחליפו באחר לנשתנה מחמת דבר אחר. ובנד"ז שנשתנה מאליו מחמת טעות בני אדם ולא הייתה שום הסכמה ע"ז להחליף זה בזה.

וכ"כ הרב ב"ש ס"ק הנז' דיש חילוק בין נשתנה מחמת חולי לנשתנה מחמת ד"א כגון מחמת שחוק. או כהיא דאיתא בש"ס יוחי וקורין לו יוחון שהיה משנה שמו מפני החובות.

דבנשתנה מחמת ד"א כגון מחמת שחוק לא נעקר השם הא'. ואין לכתוב ודמתקרי ע"ש וכן בס"ק ל"ג פתב בשם מהריק"ו ומהר"מ מינץ דע"כ לא אמרינן בנשתנה שמו דשם שני עיקר אלא בנשתנה מחמת חולי ולא בנשתנה מחמת ד"א ע"ש ומשמע די"ל אלא אדרבא שם א' עיקר או ששניהם עיקר ואיזה מהם שכתב פשר.

ואעפ"י שכתב דבתשו' רמ"א ס"ל דמקדימין השם השני. איפשר דלענין קדימה דוקא קאמר אבל כדעבד אם כתב השם הא' פשר דומיין דגר.

דגר לנשתנה מחמת חובות דמי דאם יחזור לסורו עדיין שמו עליו. וגם עכשיו עדיין שמו בין הגוים כמו שהיה.

כ"ז כתבנו בנשתנה השם לגמרי כגון שרה מרים שאין להם שום דמיון בלשון וגם נשתקע שם הא' לגמרי ואין רישומו ניכר: אבל בנד"ז נר' שאין זה שינוי כלל ששם ריק"ה ורבקה אעפ"י שלפי האמת שתי שמות הם מ"מ דומים מאד בלשון ואין ביניהם אלא כמלא נימא שהאותיות והנקודות והמבטא בכולן א'.

והקורין אותה בשם רבקה. לא לשם שינוי כלל נתפוננו אלא שחשבו שהיא היא.

וכ"ש דלא מיקרי זה כלל נשתקע השם שהרי עדיין צורת שמה עליה אלא שנשתמנית מעט שינוי שאינו ניכר מחמת טעות וא"כ אין זה שינוי אלא פניו. וליכא למיחש כלל ללעז שיאמרו לא זוהי המתגרשת.

ודמי למ"ש הרב ב"ש בס' השמות אות א' גבי אלזוטא שהוא פניו לגוטלין שאם ידוע שם העריסה יש לכתוב אותו שם לבד. אפ' אם כל העולם קורין אותה בשם האחר.

וְדוֹקָא בְּשִׁמוֹת פְּאָלוּ שְׁהִפְּנוּיָן דּוּמִים קָצַת לְעִיקָר הַשֵּׁם וְכוּ' וְסִיגִים וְכוּ' ז' בְּשֵׁלָא גִּשְׁתַּנָּה מַחְמַת חֲוָלִי וְכוּ' ע"ך. ר"ל דְּכָל שְׁלָא גִּשְׁתַּנָּה מַחְמַת חֲוָלִי אִינוּ שִׁינּוּי אֱלָא פְּנוּי וְכִינּוּן שְׁהֵם דּוּמִים כּוֹתְבִין שֵׁם הָעֵרִיסָה.

וְכֵן בְּאוֹת ב' פְּתַב בְּשֵׁם ד"מ דָּאָם שֵׁם הָעֵרִיסָה שְׁלָה זּוּסָא אַע"ג דְּרַוְבָּא דְּעֵלְמָא קוֹרִין אוֹתָהּ זּוּסְלִין כּוֹתְבִין זּוּסָא וְאָם שֵׁם הָעֵרִיסָה זּוּסְלִין כּוֹתְבִין זּוּסְלִין. וְכֵן אָם שֵׁם הָעֵרִיסָה שְׁעֵרְלִין.

כּוֹתְבִין שְׁעֵרְלִין וְלֹא שְׁרָה. וְכ"כ עוֹד בְּשֵׁם מְהַרְש"ל דָּאָם שֵׁם הָעֵרִיסָה שְׁרָה וְעַכְשָׁיו נִקְרָאת שְׁעֵרְלִין אוֹ שְׁעֵרְכָאן כְּשֵׁר לְכַתּוֹב שֵׁם הָעֵרִיסָה אוֹ שֵׁם שְׁנִקְרָאת בּוּ.

וְכֵן הִדִּין בְּשֵׁאֲרָקָה וְשִׁירָק"ה וּבְשֵׁם הַט"ז כְּתַב דְּבְשְׁרָה וְשֵׁאֲרָקָה אַעפ"י שְׁכָּה שֵׁם הָעֵרִיסָה וְכָּהּ נִקְרָאת. יְכוֹל לְכַתּוֹב שְׁרָה.

כִּינּוּן שְׁנִקְוֹדַת הַקְּמִץ תַּחַת שְׁרָה כְּמוֹ תַּחַת שְׁאֲרָקָה יָדְעוּ הַכָּל שֶׁהַכָּל א' ע"ש וְסִיגִים וּבְשִׁמוֹת אֵלוּ אֵין חִילּוּק בֵּין אָם גִּשְׁתַּמְקַע שֵׁם הָא' אוֹ לֹא גִּשְׁתַּמְקַע וּל"ד לְשֵׁאֲרָ שְׁמוֹת דְּקוֹ"ל אָם גִּשְׁתַּמְקַע שֵׁם הָא' אֵין כּוֹתְבִין שֵׁם שְׁנִגְשְׁתַּמְקַע.

דְּשֵׁאֲנִי הֶכָּא כִּינּוּן דְּבַתּוּף שֵׁם הַב' נִכְלַל שֵׁם הָא' לֹא נִקְרָא שֶׁהוּא שֵׁם וְגִּשְׁתַּמְקַע דְּכִינּוּיָו מוֹרָה עַל הַשֵּׁם הָא' עכ"ל. מְכַל זֶה גִּלְמַד לְנַד"ז שְׁלָא גִּשְׁתַּנָּה הַשֵּׁם מַחְמַת חֲוָלִי אֱלָא שַׁב"א כִּינּוּ אוֹתָהּ בְּשֵׁם רַבָּה לְפִי שְׁחֻשְׁבוּ שֶׁהִיא הִיא וְהַשֵּׁם הַזֶּה שֶׁהֵעֵלוּ לָהּ דּוּמָה מִמֶּנָּה לְשֵׁם הָא' וּבְקִרְבּוֹ הוּא יוֹשֵׁב.

אַעפ"י שְׁלִפִי הָאָמַת הוּא שֵׁם אַחַר. כִּינּוּן שְׁכָּנִי אָדָם לֹא נִתְכַּוְּנוּ לְשֵׁם אַחַר אֱלָא שְׁחֻשְׁבוּ שֶׁהוּא הַשֵּׁם הָא'.

אֵין זֶה אֱלָא כִּינּוּי וְדָמִי לְכָל הַנֶּהָרָה כִּינּוּי דְּאִיְתִיבִין. דְּהִנָּה נָמִי עכ"פ שֵׁם אַחַר הֵם בְּלִשׁוֹן וְעכ"ז כִּינּוּן שְׁאֲנוּ יוֹדְעִים שֶׁהַקּוֹרְאִים כֵּן אֵין מִתְכַּוְּנִים לְשֵׁם אַחַר אֱלָא לְכִינּוּי דְּשֵׁם הָא' אָנוּ אוֹמְרִים שְׁאֵין זֶה שִׁינּוּי אֱלָא שֶׁהוּא הוּא.

וְא"כ ה"נ שְׁאֲנוּ יוֹדְעִים כִּינּוּת הַקּוֹרְאִים שְׁקִרְאוּהָ כֵּן שְׁלָא נִתְכַּוְּנוּ לְשִׁינּוּי כָּלֵל אֱלָא שְׁחֻשְׁבוּ שֶׁהִיא הִיא אֵין זֶה אֱלָא כִּינּוּי. וְיָמָּה גַּם שְׁבְּאוֹתִיּוֹת וּבְנִקְוֹדוֹת וּבְמִבְטָא דּוּמִין מְאֹד.

וְאֵין בִּינֵיהֶם אֱלָא כְּמֵלָא נִימָא דְּפִשִׁטָּא שְׁאֵין זֶה שִׁינּוּי. וְכ"ש שְׁאֵין זֶה בְּכָלֵל גִּשְׁתַּמְקַע כָּלֵל שְׁהִרִי עֲדִינּוּ הַשֵּׁם שְׁלָם לְפִנְיָנוּ בְּקוּמְתוֹ וּבְצִבּוּיָנוּ וְלֹא אֲמָרִי דְּכַתְּבֵם שֵׁם הַטְּפָל פְּסוּל אֱלָא בְּשִׁמוֹת שְׁאֵינָם דּוּמִים כָּלֵל שְׁאֵינָם כִּינּוּי אֱלָא שִׁינּוּי.

מְכַל זֶה נִר' לְהַכְשִׁיר הַגֵּט הַנ"ב וְכַמ"ש הַחֲכָם הַפּוֹסֵק נִר"ו אָם יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְעֵינֵי בְּעֵלֵי הוֹרָאָה יִשְׁצ"ו וְצוּי"מ כִּיר"א. וְיָמָּה גַּם דְּלַדְעַת הַטּוֹר בְּשֵׁם הָרָא"ש אָבִיו אִפִּי בְּכַתְּבֵם שֵׁם הַטְּפָל וְכַתְּבֵם וְכָל שׁוּם כְּשֵׁר בְּדִיעְבַּד.

וְכַדָּאֵי הֵם לְסִמּוּן עֲלֵיהֶם בְּשַׁעַת הַדְּחָק וּמְקוֹם עֵיגוּן כְּזֶה וְעֵינָן עוֹד בְּתִשּׁוּ' הָרַב ד"ן חָא"ה ס' מ"ד סִינְעֵתָא לְדְּבִרְיָנוּ ע"ש וְצוּי"מ כִּיר"א. יַעֲקֹב בִּירְדוּגוּ ס"ט כֵּן לֹא חָרַב יְקוּתִיאֵל זצ"ל אַחֲרֵי הַהִתְבַּוְּנוּת הַיֵּטֵב בְּנַד"ז נִר' כִּינּוּן שְׁשִׁמוֹת אֵלוּ רִיקָה וְרַבָּה הֵם שְׁמוֹת הָעֵצָם.

שְׁהָרִי יֵשׁ שְׁקוֹרָאִים מְעִיקְרָא רִיקָה וַיֵּשׁ שְׁקוֹרָאִים רְבָקָה וְאִין א' מְהֵן יִנְצָא מְחַבְּרֵוּ דְשֵׁם רִיקָה הוּא עֲוֹשֵׁר בְּלִשׁוֹן לְעֵז אֹ הוּא כִּינּוּי לְחֻנָּה וְכַמ"ש הַב"ש. וְבַנְד"ז קָרְאוּ אוֹתָהּ רִיקָה בְּעֵת הָעֲרִיסָה ע"ש זְקִינְתָהּ.

אֵלָּא לְאַחַר שְׁגִדְלָה הִבֵּת הִיָּתָה מְקַפְּדָת לְמִי שְׁקוֹרָא אוֹתָהּ בְּשֵׁם זֶה. וּמְחַמְתָּה חֲזָרוּ לְקִרוֹתָהּ בְּשֵׁם רְבָקָה עַד שְׁהוֹרְגַל בְּפִי הָרֹב שְׁלֵא לְקִרוֹתָהּ כ"א בְּשֵׁם זֶה וּמִיָּעוּט דְּמִיָּעוּטָא הוּא שְׁקוֹרָא אוֹתָהּ בְּשֵׁם רִיקָה א"כ לְנַד"ז הוּא מְמַשׁ הָאִי עֲוֹבְדָא דְּאִיתָא בְּש"ס בְּהֵיא דְּהוּוּ קָרוּ לָהּ רְוַבָא מְרִים וּפּוֹרְתָא שְׁרָה לְכַתְּחִילָה לְכ"ע צָרִיף לְכַתְּוֹב מְרִים וְכָל שׁוּם שְׁיֵשׁ לָהּ.

וְלֹא שְׁרָה וְכָל שׁוּם שְׁיֵשׁ לָהּ. וְאִם שְׁיֵנָה וְכַתְּבַת שְׁרָה וְכָל שׁוּם שְׁיֵשׁ לָהּ בְּזֶה אֶתְאַן לְפְלוּגְתָּא דְּרַבְּוֹתָא.

דְּלַדְעַת הַתּוֹס' וְהָרָא"ש וְהַטּוֹר וְהַרְמַב"ן כְּשֵׁר בְּדִיעְבַד וְהַרְשָׁב"א כְּתַב דְּהָכִי מְשַׁמַּע בְּיִרוּשָׁלַיִם וּבַתּוֹסְפָתָא. וְשָׁפָד הַסְּפִימָה דְּעַת ר"ת אֵלָּא שְׁהוּא חֲלוּק בְּדָבָר.

וְכַתְּבַת שֵׁנ"ל דְּהוֹחֲזֵק בְּשֵׁנִי שְׁמוֹת בְּמָקוֹם א' מְגַרְשׁ לְכַתְּחִילָה בְּאִיזָה מְהֵם שְׁיִרְצָה וְאִינּוּ חוֹשֵׁשׁ. דְּדוֹקָא כְּשֵׁהוֹחֲזֵק בְּשֵׁנִי שְׁמוֹת וּבְשֵׁנִי מְקוֹמוֹת כְּגוֹן מְקוֹם כְּתִיבָה וּמְקוֹם גְּתִינָה וּמְשׁוּם לְעֵז.

אֲבָל בְּמָקוֹם אֶחָד לִיכָא לְמִיחַשׁ לְלַעֲזוּ כְּמַבְוֹאָר כ"ז בְּב"י בְּסִי' קַכ"ט ע"ש. אֲמַנְם לְדַעַת הַרְמַב"ם וְז"ל דְּכּוֹנְתִיָה נְקֻטִינּוּ לְעַנְיָן הַלְכְּתָא אִפִּי בְּדִיעְבַד פְּסוּל וְכַמ"ש הַש"ע בְּסִי' קַכ"ט ס"ב ע"ש.

א"כ בְּנַד"ז דְּרַוַבָּא הָיוּ קָרוּ לָהּ רְבָקָה. וּפּוֹרְתָא רִיקָה וְלֹא נְכַתְּבַת בְּגִט כ"א שֵׁם רִיקָה וְנָדָא הוּא דְּפְסוּל.

דְּאֵע"ג שְׁכַתְּבַת וְכָל שׁוּם הָרִי עֲשֵׂה הַטְּפַל עֵיקְרָא וְהָעֵיקְרָא טְפַל: אֵלָּא דְּאִפְתִּי יֵשׁ לְצַדָד וְלוֹמַר דְּאִפִּי לְדַעַת הַרְמַב"ם וְז"ל לֹא אֲמַרִינּוּ הָכִי רַק הִיכָא דְּהוֹחֲזֵק בְּשֵׁנִי שְׁמוֹת כַּא' בְּב"א וְכַגּוֹן שְׁקָרָאוּ לוֹ ב' שְׁמוֹת בְּיוֹם הַמִּילָה לְאִיזָה סִיבָה אוֹ לְבַת בְּעַת הַלִּידָה שְׁאִזִּי שְׁנֵי שְׁמוֹת הַלְלוּ שְׁקוֹלִין הֵם.

וְכּוֹלָם עֵיקְרִיִים לְאֲדָם זֶה. וְאֵלוּ הָיוּ קוֹרָאִים לוֹ בְּשֵׁנִי שְׁמוֹת הַלְלוּ בְּזוּהִי וְנָדָא דְּצָרִיף לְכַתְּוֹב שְׁנֵיהֶם בְּגִט לְהַדְּיָא וְלֹא לְכַלְלֵל שׁוּם א' מְהֵם בְּוֹכַל שׁוּם.

אֵלָּא הִיכָא שְׁנֵיטוּ הָרֹב אַחַר אֶחָד מְהֵם וְלֹא הָיוּ קוֹרִין אוֹתוֹ בְּשֵׁם הָאֶחָד אֵלָּא הַמִּיָּעוּט לְבַד. בְּזֶה הוּא דְּאֲמַרִינּוּ דְּאֲזַלִּינּוּ בְּתַר רְוַבָּא וְהַשֵּׁם הַשְּׁגוֹר וְהַרְגִיל בְּפִי הָרֹב הוּא הָעֵיקְרָא וְהוּא הוּא שְׁצָרִיף לְכַתְּוֹב בְּגִט.

וְהָאֶחָד יְכַלְלֵל בְּוֹכַל שׁוּם. כִּינּוּן שְׁנַעְשֵׂה טְפַל לְגַבִּי הָאֶחָד.

אֲבָל אִם מְעִיקְרָא הוֹחֲזֵק בְּשֵׁם א' לְבַדוֹ זְמַן מָה. וְאֶחָד נְתַחְדָּשׁ לוֹ שֵׁם אַחַר מְחַמַּת אִיזָה סִיבָה וְלֹא מְחַמַּת חוֹלִי וְנָדָא הוּא דְּשֵׁם הָא' בְּמְקוֹמוֹ עוֹמֵד.

אפי' אם קרוי ליה רובא בשם בתרא. דכינן שהחזיק בשם א' מעיקרא הוא העיקר והב' טפל דלא נתפוננו בשם זה לעקור הא' ממקומו אלא לתוספת בעלמא לאיזו סיבה שהיתה להם.

דדוקא פשנשתנה מחמת חולי הוא דאמרי' שם השינוי עיקר. אפי' אם קרוי ליה רובא בשם א' דלא באו אלא לעקור השם הא' כדי לבטל הגזירה.

אבל שם המתחדש לאדם לאיזו סיבה אחרת אין פוננתם לעקור הא' אלא להוסיף עליו ולעולם הא' כדקאי מעיקרא קאי השתא. אפי' אם רובא דעלמא גרידי בתר בתרא.

ויש לזה סעד מדברי הריב"ש ז"ל בסי' מ"ג שכתב דטעם הדבר גבי גר שכתב שם גירותו דכשר בדיעבד ולא אמרינן הכי במומר משום דהחזיק בשם זה ראשון ע"ש וכן נר' ג"כ מדברי הרב ד"ן בחא"ה סי' מ"ד בענין חנה שקורין לה חנונה כיצד כותבין אותו בגט וז"ל הצ"ל בקיצור.

נדאי שהוא שם בפני עצמו בלשון ערבי. ויש קוראים שם זה מעיקרא בעת הלידה והוא שם עיקרי ולכן בבא לידינו מעשה לכתוב גט לאשה ששמה חנונא.

חוקרין אם נקראת בעת הלידה חנה וע"י געגוע קראוה חנונא רואים אם לפעמים קורין אותה חנה כותבין חנה דמתקרייא חנונא. דכינן שלא נעקר השם הא' לגמרי הוייא ראשון עיקר והב' טפל.

וכמ"ש מהרי"ט בא"ה סי"א שכותבין שמחה דמתקרייא שמחולה. ואומר אני דטעמא הוא דה"ז דומה למי שגששתנה שמו מחמת חולי דאמרי' ששם ב' עיקר והא' טפל אע"ג דרובא דעלמא קרוי ליה בשם א'.

דכשנשתנה שמו מחמת חולי מתפוננים לעשות שני עיקר. אבל הכא לא נתפוננו לעשות שם ב' עיקר אלא קוראים לו ב' מחמת געגוע או לסיבה אחרת.

ושם א' במקומו עומד לכן שם שני הוא הטפל אע"ג דרובא דעלמא קרוי ליה בשם ב' וא"כ פיון דידוע ששם הא' העיקרי הוא חנה כותבין חנה דמתקרייא חנונא זולתי אם נשתקע השם הא' לגמרי מכל וכל ואין גם אחד קורא אותה חנה כי אם חנונא לבד ולא יזכור שם א' פלל עכ"ל הרי מבואר דאפי' הם שני שמות גמורים וכל א' מהם הוא שם העצם בפ"ע כל שלא היה שינוי זה מחמת חולי אלא מחמת סיבה אחרת השם הא' הוא העיקר והשם הב' הוא הטפל.

אע"ג דרובא דעלמא קרוי לה בשם בתרא. ואע"ג שהרב כתב דצריך לכתוב שניהם ועל הא' כותב פ' ועל הב' כותב דמתקרייא.

ובנ"ד לא הזכירו שם ב' פלל. מ"מ פיון שכתב בירר הרב שהא' הוא העיקר א"כ אפי' לא כתב הב' להדיא אלא פלל אותו בנכל שום פשר פיון שהוא טפל: אלא דלכאורה דברי הרב הם תמוהים וכמעט הם היפוך ש"ס ערוף מההיא דהווי רובא קרוי לה מרים ופורתא שרה.

שהשם השגור והרגיל בפיו הרוב הוא העיקר. והאחר הוא הטפל.

ובמאי מוקי ליה הרב להאי עובדא אי מיירי בנשמתה שמו מחמת חולי הרי קי"ל שם השינוי הוא העיקר ואפי' אי קרו ליה רובא בשם קמא. ואי מיירי בנשמתה שמו מחמת ד"א הרי כתב שהשם הא' הוא העיקר אפי' אי קרו ליה רובא בשם בתרא.

ואיפשר לו' כמ"ש דהתם מיירי בנשמתה בשני שמות בב"א וישקולים הם ולהכי אזלינן בהו בתר רובא. דבלא"ה לא שייך לומר זה טפל לגבי חבירו דהא פהדדי נינהו לגבי דיניה: שוב ראיתי למר"ן הב"י בסי' קכ"ט והב"ש בסי' הנז' סקל"א ובאותו ש"ן משמות הנשים.

באשה שנקרא שמה בעת הלידה שמחה. ואח"כ נקראת אילגריאה דאזלינן בזה בתר רובא ואותו כותבין עיקר ועל האחר כותבין דמתקניא.

כשהיא דקרו ליה רובא מרים ופורתא שרה דכף לי שם שהוא פירוש העברי כמו שם אחר עכ"ל הב"י ע"ש: ומזה מבואר היקף מ"ש בשהיא דהו קרו ליה רובא מרים דאוקמנא ליה בנשמתה בשני שמות הללו בב"א אבל אם הוחזקה בהם בזה אחר זה הא' עיקר.

דא היא דאיתי מר"ן ז"ל בנשמתה בזא"ז איירי במבואר בדבריו דבשעת הלידה קראו ליה שם א' ואח"כ קראו ליה שם ב' ומדמי ליה להאי עובדא דמרים ושרה. וזה היקף ג"כ דברי הרב ד"ן דכתב בשם א' עיקר כל שלא נשמתה מחמת חולי: אמנם כדי לישב כ"ז מוכרחין אנו לצדד עוד ולומר דלא אזלינן בתר רובא אלא היכא שהשמות הללו שהוחזק בהם אינם דומים זל"ז בלשון ובמבטא וכהיא דאיתי הש"ס דרובא הו קרו ליה מרים ופורתא שרה שמות אלו אין להם שום דמיון כלל לא בלשון ולא במבטא בזה הוא דאמרי' דשם הרגיל והשגור בפני הרוב הוא העיקר ומשום לעז פדי שלא יאמרו אין זה הוא המגרש או המתגרשת.

ומהיא דאיתי מר"ן הב"י נר' דאפילו תהיה משמעות שניהם שנהאם אינם דומים זל"ז בלשון ובמבטא הולכין בזה ג"כ אחר הרוב. שהחשש במקומו עומד.

אבל היכא ששני השמות דומים זל"ז בל' ובמבטא אעפ"י שהם שמות גמורים וכל א' מהם הוא שם העצם כשהוא בפ"ע ולא עוד אלא שזה מלשון עברי וזה מלשון ערבי וכהיא דאיתי הרב ד"ן אפ"ה פינן שהם דומים זל"ז בלשון ובמבטא כל שלא היה שינוי זה מחמת חולי אלא מחמת סיבה אחרת השם הא' הוא העיקר ואפי' קרו ליה רובא בשם בתרא.

דכינן שהם דומים זל"ז בלשון ובמבטא ליכא למיחש ללעז דיאמרו שם א' הוא. ומינה לנ"ד ששני שמות שוין ודומים זל"ז בלשון ובמבטא אע"ג דשם א' הוא משמו' הלועזים והשם הב' הוא משמות העברי השם הא' הוא העיקר.

פינן שלא היה שינוי זה מחמת חולי אלא מחמת געגועי הבת בקטנותה ופתייתה שהיתה מקפדת בקריאת שם זה ועל פן השיאוה קרובים שם זה שהוא קרוב לשמה הא' שהרי הוא יושב בקרבו פדי שלא לעקור ממנה שם זקנתה עד שתתישב בדעתה ותוסר קפידתה ותחזור לשמה הא'.

אַלָּא פִּינֵן דְּדָשׁוּ בְּיָה רַבִּים פְּבָר דְּשׁוּ וְקִבַּע שְׁמָה זֶה מְקוֹם לְעֲצָמוּ אִפִּי בְּגִדְלוּתָהּ וְדָאֵי הוּא שְׁשֵׁם הָא' הוּא הָעֵיקָר וּמִן הָרְאוּי לְהֵם לְכַתּוּב בְּגוּיָה רִיק"ה דְּמִתְקַרְנִיא רַבָּה וְכַמ"ש הַד"ן. וְעַכְשָׁיו שְׁלֵא פְתָבוּ אֶלָּא הַשֵּׁם הָעֵיקָרִי בְּלַבָּד.

הַגֵּט פֶּשֶׁר שְׁהָרִי הַשֵּׁם הַטָּפֵל גְּכָלֵל בְּכָל שׁוּם וְלִיכָא לְמִיחָשׁ לְלַעֲזוּ. דְּכִינֵן שְׁהֵם דּוּמִים זַל"ז בְּלִשׁוֹן וּבְמִבְטָא יֵאמְרוּ שְׁמָה א' הוּא: וְאִם לְחֻשְׁפֵּי אָדָם לֹאמַר דִּילְמָא לֹא אֶמְרָה הָרַב ד"ן רַק פֶּשֶׁהֶם דּוּמִים זַל"ז בְּלִשׁוֹן וּבְמִבְטָא וּבְמִשְׁמַעוֹת הַשֵּׁם וְאִין בְּיַנְיָהֶם שׁוּם חִילּוּק פְּלָל וְכַעֲיֵן שְׁמָה חֲנָה וְחֲנוּנָא שְׁפַתְבּוּ הָרַב שְׁהֵם דּוּמִים בְּכָל עַנְיָנֵיהֶם.

אַבְל בְּנַד"ז אַע"ג דְּשׁוּיִן הֵם בְּלִשׁוֹן וּבְמִבְטָא. פִּינֵן שְׁחִלּוּקִין בְּמִשְׁמַעוֹת הַשֵּׁם שְׁשֵׁם רִיק'ה יֵשׁ לֹא מִשְׁמַעוֹת שְׁהוּא לִשׁוֹן עוֹשֵׁר אוּ הוּא פִּינּוּי לְחֲנָה וְכַמ"ש הַב"ש.

וְשֵׁם רַבָּה אִין לֹא שׁוּם מִשְׁמַעוֹת וְהָרִי חִלּוּקִין וְיֵשׁ לְחוּשׁ לְלַעֲזוּ שְׁיֵאמְרוּ שְׁנֵי שְׁמוֹת הֵם וְאִין זֶה הַמְגַנְרֵשׁ. אַף אַתָּה אֶמְרֵךְ לֹא פִינֵן דְּאִיכָא לְמִימַר הָכִי וְאִיכָא לְמִימַר הָכִי וְדָבָר זֶה אִין פִּיִּסּוּלוֹ אֶלָּא מְדַרְבְּנֵן הָרִי הוּא פְּסִיקִי דְּרַבְּנֵן דְּאֶזְלִינֵן בְּהוּ לְקוּלָּא.

וּבְפֶרְט בְּנַד"ז דְּאִיכָא פְּמָה רַבְּנוּתָא דְּמִכְשִׁירִין בְּדִיעֵבַד אִפִּי הִיכָא דְּלִיכָא סְפִיקָא פְּלָל וְכַמ"ש ל' מִשְׁמָה הַב"י. וְאֶפִּילוּ לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם ז"ל דְּפּוֹסֵל אִפִּי בְּדִיעֵבַד הִינּוּ דְּוִקָּא פֶּשֶׁרֵי לְנוּ בְּיָרוּר גְּמוּר שְׁזָה גִירֵשׁ בְּשֵׁם הַטָּפֵל.

אַבְל פֶּשֶׁיִשׁ סְפֵק בְּדָבָר אֵיזָה מְהֵם עֵיקָרִי וְאֵיזָה מְהֵם טָפֵל לֹא הָנִי אֶלָּא סְפִיקָא דְּרַבְּנֵן וְהוֹלְכִין בּוֹ לְהַקְלֵ. וְכַמ"ש הַד"ן בַּחֲא"ה ס' ו' ע"ש: וְעוֹד פִּינֵן שְׁבַמְדִּינּוֹת אֵלוּ אִין לְהֵם שׁוּם בְּקִיאוֹת בַּל' לַעֲזוּ וְאֵינָם יוֹדְעִים מִשְׁמַעוֹת שְׁמָה רִיק"ה חֲזוֹר דִּינָה לְהִיּוֹת פֶּשֶׁם רַבָּה שְׁאִין לֹא שׁוּם מִשְׁמַעוֹת.

וּמַעַתָּה הָרִי הֵם דּוּמִים זַל"ז לְגַמְרִי וְלִיכָא לְמִיחָשׁ לְלַעֲזוּ דְּכִינֵן שְׁאֵינָם יוֹדְעִים מִשְׁמַעוֹת הַשֵּׁם לֹא יֵאמְרוּ כִּי אִם שְׁמָה א' הוּא. מְכָל זֶה גִּרְאָה לְהַכְשִׁיר הַגֵּט הַנַּז' אִם יִרְאָה בְּעֵינֵי בְּעֵלֵי הוֹרְאָה וּמִלְכָם בְּרֵאשֵׁם יִשְׁצ"ו וְצוּי"מ וְיִרְאָנוּ מִתּוֹרָתוֹ גְּפִלְאוֹת כִּיר"א: כ"ד הַקְּטָן ע"ה ב"ה שְׁמוּאֵל מְלָכָא ס"ט סִימֵן מ"ח.

שְׁאַלְהָ.

גְּשְׁאֵלְנוּ בְּעַנְיָן יַעֲקֹב הִזְקֵן שְׁהֵיָה מִחֲזִיק בְּחֲזִיּוֹ מֵאֵת הַקְּהָל בְּשִׁרְרַת הַפְּתוּבוֹת וְהַגִּיטִין וְנִלְב"ע וְהַנִּיחַ אַחֲרָיו ב' בְּנִים רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְרְאוּבֵן גְּדוֹל מִשְׁמַעוֹן וְרְאוּבֵן יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. וְהַחֲזִיק בְּשִׁרְרַת אָבִיו יָמִים וְשָׁנִים וּמַעוֹלָם לֹא עָלָה ע"ד שְׁמַעוֹן אַחֲרָיו לְתַבְּנֵעַ מִמֶּנּוּ פְּלוּם. וְשׁוּב נִלְב"ע שְׁמַעוֹן וְהַנִּיחַ אַחֲרָיו בֶּן גְּדוֹל כְּבֹן י"ח שְׁנָה. וְגַם הוּא מַעוֹלָם לֹא עָלָה ע"ד לְתַבְּנֵעַ מֵאֵת דּוֹדוֹ פְּלוּם.

הֵן הַיּוֹם אַחַר שְׁעָבְרוּ כְּמוֹ עֶשֶׂר שָׁנִים מִשְׁנִלְב"ע שְׁמַעוֹן. עֶמֶד בְּנוֹ הַנַּז' וְתַבַּע מֵאֵת רְאוּבֵן דּוֹדוֹ לְחִלּוּק עֲמוֹ הַהֲנְאוֹת הַנַּז' בְּאוּמְרוֹ שְׁהֵם יִרְוֶשָׁה לְשִׁנְיָהֶם מִיַּעֲקֹב הִזְקֵן הַנַּז': וְנִרְאָה פֶּשׁוּט שְׁאִין בְּדַבְּרֵי בֶן שְׁמַעוֹן פְּלוּם.

שְׁיָדוּעַ הוּא שְׁפָל הַשִּׁרְרוֹת הֵם יִרְוֶשָׁה מֵאֲבוֹת לְבָנִים אַף לֹא לְכוֹלָם כ"א לְיוֹתֵר גְּדוֹל וְלְיוֹתֵר רְאוּבֵן וְכַמ"ש הָרַמְבַּ"ם ז"ל פ"א מְמַלְכִים כָּל הַקּוֹדֵם בְּנַחְלָה קוֹדֵם לְיִרְוֶשׁתָּה הַמְּלוּכָה. וְהַבֵּן הַגְּדוֹל קוֹדֵם לְקָטָן מִמֶּנּוּ.

ולא המלכות לבד אלא כל השָררות וכל המינויין שבי"ש ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם.
והוא שיהיה הבן ממלא מקום אבותיו בתקמה וביראה.

היה ממלא ביראה ואינו ממלא בתקמה אפי"ה מעמידן אותו במקום אביו ומלמדן אותו וכו' ע"ד. וע"ש בכ"מ דילפי' לה מהא דאמר ר' אעפ"י ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא שהוא גדול ואעפ"י שלא היה ר"ג ממלא מקום אבותיו בתקמה מ"מ פינון שיהיה ממלא ביראה הוא קודם יע"ש.

וא"כ בנד"ז ל"מ לפי מה שפא בשאלה שראובן הוא היותר גדול והוא היותר ראוי.
דפשיטא שהוא קודם לירש לכל שררת אביו ואין לשמעון אחיו פלום.

אלא אפי' אם היה ראובן גדול וראוי קצת אעפ"י ששמעון אחיו הקטן ראוי יותר ממנו ראובן קודם וכהיה דר' דאיתנין. ואין זה ענין לההיא דסי' קע"ז בא' מהאחים שמניהו המלך גבאי או סופר וכו' אם מחמת אביו מינהו כגון שיהיה אביהם ידוע בדבר זה ואמר נעמיד בנו תחתיו כדי לעשות חסד עם היתומים הפרס שיטול וכל השָכר שישתפר לכל האחים.

ואפי' היה חכם ביותר וראוי למנותו. ואם מחמת עצמו מינהו ה"ז לעצמו ע"ש דהתם מיירי בשלא חלקו וכמ"ש מור"ם שם ולהיה כל מה שישתפר א' מהם הוא לאמצע.

ועוד דשאני התם שאין השררה ההיא ירושה להם אלא שהמלך הוא נותן להם בשביל אביהם. אבל הָא השררה ירושה היא להם ומשולחן גבוה קא זכו ורחמנא אמר שלא יירש כ"א הגדול והראוי: ועוד דהתם נמי בעינו שיאמר המלך בפ' שבשביל אביהם הוא מינהו לעשות חסד עם היתומים.

אבל אם לא אמר פן השָכר לעצמו: ועוד נראה דאפי' אם היה שמעון הגדול והראוי.
וקדם ראובן והחזיק בשררת אביו ולא מיחה בו שמעון זכה ראובן ושוב אין בנו של שמעון יכול לערער לזכות בשררה הראויה מאביו.

דמדשתק אביו ולא תבע ודאי מחל. וראה מההיא דבן הסמוך על שולחן אביו דרינח סחורתו ומלאכתו לאביו וכמ"ש בסי' ע"ר בהג"ה.

ומפורש בב"י סו"ס קע"ז והביאו הסמ"ע שם בסי' ע"ר בשם העיטור וז"ל אמר ר' אסי בן שנר' חלוק בחיי אביו מה שסיגל לעצמו ואיפא לפרושי כגון שסיגל ממונו לעצמו בחיי אביו והיה סומך על שולחן אביו.

ולא תבעו אביו בחיי מה שסיגל סיגל לעצמו דאזלינן בתר אונדנא מדלא תבע ליה מחל ליה ואין אחיו חולקין עמו ל"ש מצא מציאה ל"ש מצא סחורה פינון שלא תבעו אביו הרניח לעצמו ואין אחיו חולקין עמו ע"כ.

וכ"כ מור"ם ג"כ בסי' ע"ר ואם מת האב אין מוריש מלאכת בן א' לשאר יורשיו ע"ש.
הרי שאעפ"י שהאב זכאי מן הדין בכל רינח הבן פינון ששתק ולא תבעו בחיי זכה הבן ואם מת האב אין לאחים פלום.

ומינה נמי לנד"ז שאפ"י אם הנה שמעון הוא הגדול והראוי. וקדם ראובן והחזיק בשררה
הראויה לו ולא תבעו שמעון בחייו מחל ואפ"י הוא עצמו לא הנה יכול לחזור ולמחות
אחר ששמת זמן מה ולא מיחה.

וכ"ש אחר שמת שאין לבניו על ראובן כלום לא במה שנהנה פבר ולא במה שעתיד
להנות. דמשקחזיק.

ראובן זכה ופסקה השררה וניטלה השררה משמעון וניתנה לראובן וזכה בו לו לזרעו
לדורותיו. וכ"ש שגם בנו של שמעון שמת ולא מיחה אחר פטירת אביו זמן גדול דאפילו
אם הנה לו זכות בדין פיון ששמת כ"כ זמן מסתמא מחל גם הוא ואין לו על ראובן כלום.

ולראיה ע"ד אמת ח"פ בתמוז ש' פקח"ת לפ"ק וקנינים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב
יקותיאל ז"ל סימן מ"ט. מעשה שהיה שהלך יהודי אחד ממח"ז.

ונה שמו משה בן מסעוד הפהן למתא פאס יע"א. ושלח גט פרייתות לביתו זו אשתו ע"י
שליח.

ונמסר הגט להאשה הנז' ע"י אע"ה הבא בח"י ב' בעדי מסירה פראוי. אף אמנה לא
הבחנתי ששינה שם אביו.

לפי שאביו נלב"ע פשהייתי עדיין קטן. והן היום תלי"ת שלא הביא תקלה זו ע"י כשפא
אחי נר"ו לקאן האלהים אינה לידו הגט הנז'.

וימצא כתוב ששם האיש המגרש משה בן אהרן הפהן. וצונח פכרוכיא אודות המעשה
הרע הזה ששינה שם אביו הנ"ל בשם אבי אבי אביו.

דהיינו זקיננו של המגרש הנז' הוא משה בן אהרן. ולולי ה' שעדיין לא נשלם זמן ההבחנה
פמעט הלכה והיתה לאיש אחר.

והן עתה הבעל הנז' נפשו לשאו"ל הגיעה. אי אמרי' הגט הנז' אינו גט וליכא גירושין פלל
ומותרת לחזור לבעלה אעפ"י שהיא פהן.

או הגט הנז' הוא פסול ופוסל לכהונה וצריכה גט: ונלע"ד אם יראה בעיני רבותינו
ישצ"ו. שהגט הנז' אינו גט.

כמ"ש מר"ן ז"ל בסי' קכ"ט ס"ג וז"ל. שינה שמו וכו'.

אעפ"י שפלל וכתב כל שם שיש לו אינו גט. עכ"ל.

וכינן שפן שאם שינה שמו אינו גט. א"כ הוי בטל מדאורייתא כמ"ש הבאה"ט שם בסי'
הנז'.

וז"ל כפ' הרמב"ם פ"ג והיינו מדאורייתא בטל ע"ש. ונ"מ פיון שהוא בטל מדאורייתא
אינו פוסל לכהונה.

והט' הוא דאמרי' שאין זה הוא המגרש והוי מזונייה מתוכו. וכמו שיתבאר לקמן.

ואע"פ שכתב שם באה"ע בסעי' הנז' משם התוס'. דאפ"י בשינוי גמור אינו פסול אלא
מדרבנן.

ע"ש.

וא"כ הני פוסל לכהונה. מ"מ אין לנו אלא דברי מר"ן שפסק משם הרמב"ם שהוא א' מעמודי ההוראה שאינו גט.

ואע"ג שאין הנדון דומה אלא למ"ש מר"ן בסי' הנז' סיו"ד וז"ל יוסף נ' שמעון ששינה וכתב יוסף בן שמואל פסול עכ"ל. וא"כ יש לבע"ד לחלוק ולו' דמ"ש מר"ן פסול שהוא פסול מדרבנן ופוסל לכהונה.

וכדמשמע ממ"ש בסי' ק"ל ס"ך גבי נתן הגט בינו לבינה וכו' ה"ז הגט פסול ופוסל לכהונה ע"ך. וג"כ ממ"ש מר"ן בסי' קל"א ס"ו וז"ל אפי' נכתב לשמו וכו' ואם נתנו לה בעידי מסירה ה"ז פסול.

וי"א שאינו גט עכ"ל. ועכ"ל דהחילוק שם בין פסול הוא לגבי פהו.

וא"כ בנד"ד פיון ששינה שם אביו הני פסול כמ"ש בסי' יו"ד הנז' ופוסל לכהונה. מ"מ הרי כתב הרב בעל באה"ג שם בס"ק כ"ט סי' הנז' משם הטור שהביא משם תשו' הרא"ש הלל"מ שהוא מקור הדין דפסול שאמר היינו שאינו גט.

ע"ש.

וא"כ גם בשינוי האב נמצא דהני בטל מדאורייתא כמו שהוא בשינוי המגרש: ועוד דאלת"ה כמ"ש בבאה"ג הנז' דפסול דקא' היינו אינו גט. מה לי שינה שמו או שם עירו דכתב מר"ן אינו גט דהני בטל מדאורייתא כנ"ל.

מה לי שינה שם אביו. דכי היכי דאם שינה שמו אמרי' לא זה הוא שגירש.

אף דשינה שם אביו אמרי' הכי. ואין לו' דשאני דשינה שם אביו דאפי' לא הנפירו פשר כמ"ש מר"ן בסי' קכ"ט ס"ט א"ט לא הנפיר שם אבי האיש פשר.

משא"כ אם לא הנפיר שם האיש המגרש. זה אינו דשאני התם אם לא הנפיר שם אביו פלל דליכא למיחש לקלקולא לו' לא זה הוא.

המגרש. משא"כ אם שינה שם אביו דחיישי' לקלקולא דיאמרו לא זה הוא וכו'.

אע"ג דלגבי העד שאם שינה שם אביו אין לפסול דליכא למיחש אם יאמרו לא זה הוא העד דאנה"נ אף אם יאמרו עד אחר לית לן בה. מ"מ לגבי אם שינה אבי המגרש איכא למיחש לקלקולא דיאמרו לא זה הוא וכו'.

דהאדם נקרא ע"ש אביו. ולא דמי אלא למי דשינה שם מקום עירו.

דאע"ג דא"צ לקותבו. אם שינה שם עירו אינו גט.

דהאדם ג"כ נקרא ע"ש עירו. באופן דאם שינה שם אבי המגרש מגרע טפי מדלא פתבו והני מזונייהו מתוכו כמו בשינה מוקם הדירה.

וכמ"ש הרה"ג רב אד"א ז"ל בס' מעין גנים דנ"ט ע"ד. עש"ב.

ואין לו' ג"כ פיון דבנד"ד שינה שם אביו בשם אבותיו לא הני שינוי. דהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא.

זו אינו ג"כ דמלבד דבנד"ד לא אבי אביו ששמו אהרן. אלא אבי זקינו של המגרש הוא אהרן.

דהיינו שהמגרש הנז' לגבי אהרן הוא דור רביעי. אלא אף גם זאת כתב באה"ט בשם תשו' הרא"ש וז"ל.

אע"ג דאבי אביו נקרא שמואל. אין אומרים בזה בני בנים פבנים ע"ש.

וכיון דעיקרא דדינא שהביא מר"ן שאם שינה שם אביו הוא מתשו' הרא"ש וכמ"ש באה"ג והרא"ש בעצמו פסק דלא אמרי' בני בנים וכו'. ודאי אל כל המקום אשר יפנה הרא"ש וכו' ואע"ג דמהרש"ל חולק וכתב אם נכתב בשם אבי אביו פשר.

ודאי לא שבקינן דברי הרא"ש ועבדינן פמהרש"ל. באופן דאפי' שינה שם אביו בשם אבותיו חיישי' לקלקולא ואמרי' לא זה וכו' נהגם דנמסר הגט הנז' ע"י עידי מסירה וקי"ל דעידי מסירה פרתו.

כיון דשינה שם אביו הוי מזוניף מתוכו ובטל מדאורייתא כמ"ש בבה"ט בסקכ"ט סק"ד וז"ל. גם נשמע מהרמב"ם אפי' אם נמסר בעידי מסירה הגט בטל מדאורייתא.

אע"ג דאם לא כתב השמות פלל ונמסר בעידי מסי' יש מכשירין. מ"מ אם שינה גרעטפי. עכ"ל.

דהוי מזוניף מתוכו ואינו גט פלל: באופן דמותרת לחזור לבעלה אעפ"י שהוא פהן כמ"ש מר"ן בסי' ק"ן ס"ג פל גט שהוא בטל מן התורה אם הנה בעלה פהן לא נאסרה עליו משום גרושה ע"ש.

זהו הנר' לענ"ד. וצויי"מ וימ"ן וקני"ם מנחם ו' גיגי יהושפט ו' גיגי תשובה לדבר הנה מר"ן הקדוש בסי' ק"ן ס"ג פללא פייל וז"ל פל גט שהוא בטל מן התורה אם הנה בעלה פהן לא נאסרה עליו.

עכ"ל.

ובנ"ד של הרא"ש שכתב הגט ע"ש אבי אביו לא עלה על דעת שום אדם שהגט בטל מן התורה אלא מדבריהם. שהרי בלשון תורה ותקראנה אל רעואל אביהן.

וכן בן יא"ר בן שמע"י ** (לא ידענא מאי ראיה דבן שמעי אאיר קאי וכן בן יצחק בן קהת וכן אלעזר בן אהרן. יעקב) ** אעפ"י שאינו אביו קורין ע"ש אבי אביו.

ובנדאי גם הרא"ש לא פיסל הגט כ"א מדרבנן ולא מן התורה. ולהכי הרא"ש עצמו דקדק בלשונו וכתב פסול ולא כתב אינו גט וכן העתיק מר"ן דבריו בלשון פסול דוקא ולא כתב אינו גט וזה מוכרח דאלת"ה אלא דס"ל למר"ן דאינו גט הי"ל למר"ן דלערבינהו גבי שינה שמו או שמה דבסעי' ג' ויאמר הכי.

שינה שמו או שמה או שם אביו או שם אביה אינו גט. ויש חולקין בשם האב.

ולמה פלגינהו לתרי בבי אלא ודאי דס"ל דגבי שינוי שם המגרש ודאי דאינו גט מן התורה. אבל גבי שינוי שם האבות אינו פסול כ"א מדבריהם.

ועם היות שטעם א' להם משום דחיישי' לקלוקולא שי"א אין זה הוא המגרש ומל' שמו ומ"ל שם אביו. אפי"ה אין זה גט ובטל מן התורה וכדב'עי' לו' לקמן.

ונה יתכן בשינה האב ממש שהיה שמו שמואל וכתב שמעון. אבל אם כתב שם זקינו ודאי דזה גט מה"ת.

שאינו מזונוף מתוכו לפי שהתינוקו קורין לאבי אביהן אבא: ולקושטא דמילתא אין אנו צריכין לכל זה. שהרי דבר זה מפורש הוא.

שהרי כתב הב"ש בסי' כ"ט סק"ה גבי שינה שמו או שמה כתב אינו גט היינו מדאורייתא. מיהו בתוס' מוכח דס"ל אפי' בשינה גמור אינו פסול אלא מדרבנן.

יעו"ש.

וכבר ידוע הוא שהרא"ש אגיל תמיד לס' התוס'. נמצא דהרא"ש ס"ל דאפי' בשינוי שמו ממש אינו פסול כ"א מדרבנן.

והיא יעלה על הדעת. דבשינוי השם ממש כתב שהוא פסול מדרבנן.

ובשינוי שם האב יהיה פסול מדאורייתא. זה לא יעלה על דעת שום נכרא פלל.

והתני' על החכם הנ"ב שהביא דברי התוס' הנז' ולא שית לבו לזה. ואין להשיב ולו' דעם היות שהרא"ש אגיל לשיטת התוס' בדבר הזה חלק עליהם ולקח לו שיטה לעצמו.

זה אינו שהרי מצינו דבריו מפורשים בדברי הב"י ז"ל שכתב בשם הרא"ש ז"ל שהוא מפרש מתני' דשינה שמו עזה"ד. שהרמב"ם מפרש שינה שמו ממש.

והרא"ש מפרש דלאו דשינוי ממש קאמר. אלא פגון שהלך מיהודה לגליל ושמו יוסי וקורין לו יוחנן.

ועם היות שגם בענין זה חיישינו לקלוקולא וכמ"ש הרב"י אפי"ה פסול מדרבנן. כ"ש בשינוי שם האב.

וכ"ש בנ"ד שפתובה ע"ש אבי אביו שאין פסול זה אינו אלא מדרבנן. ואחר שנתחונרו הדברים דדעת הרא"ש שאינו פסול כ"א מדרבנן.

מעשה מ"ש הבאה"ג דמשמע מדבריהם שאינו גט פ"א אינו גט מדבריהם ונ"מ שאם נשאת תצא וכו'. וכההיא דכתב מור"ם בס"ה גבי ואם כתב שם של גוי וכתבו כ"ש ונתיבא דאית לי פסול דכתב הב"ש שהולך ממזר.

וי"ג דרכים נוהגים בה. יעו"ש: ובנד"ד לא היינו צריכים לכל זה.

יען דמצינו להריב"ש הביא דבריו הרב מש"ל בפ"ג מהל' גירושין שמ"ש הרמב"ם גבי שינה שמו ושמה דאינו גט. היינו כשפא הבעל נערער.

אבל אין מונעין אותה להנשא כ"ז שלא נערער הבעל. יע"ש בדבריו באורו.

ובנ"ד לא נערער הבעל הנז' פלל אלא נתן גט כריתות מלבו ומנפשו. ולא עלה על דעתו פלל שעדיין יש לו קשר ושייכות עמה אלא מחמת שפא הזולת ופתח לו את הדלת הוא מבקש למצוא פתח ליכנס בו ויפה היה לו שתיקה.

וא"ך בנ"ד דעתינו נוטה לאסור אסר להתיירה לבעלה הפהן. וכופין אותו לתת לה גט פרישות אחר להתיירה לשוק.

זהו מה שנר' להשיב בקצרה. וצווי"מ וימ"ן וקנינים: ע"כ מה שפיתבו חכמי פאס יע"א. ראינו את כל ה'רשום בכתב החכמים חכמי תאנא ישצ"ו. ומה ש'השיבו על דברייהם חכמי פאס יע"א.

ואחר ההתבוננות יפה ראינו שפולם לא ירדו לעומק הענין. והעולה מדברי הפוס' בזה הוא.

דנדאי שינה שמו ושמה ממש. או שם עירו ושם עירה ממש. דהיינו שהיה לבעל ולאשה שם א' לבד והאשה שם א' לבד. ושינה אותו באחר וכן בעיר. לכ"ע אינו גט ולא נזכר בזה שום מחלוקת כלל. זולת מ"ש הרב ב"ש סי' ככ"ט סק"ה. דמדברי התוס' מוכח דס"ל לרבנן אפי' בשינה גמור אינו פסול אלא מדרבנן. ועי' בחי' מהרש"א עכ"ד.

והמענין בדברי התוס' ורש"ל ומהרש"א שם יראה דלא צידדו התוס' כן אלא לפום מאי דס"ד מעיקרא דמתני' שינה ממש קאמר. וכינון דמתני' ר"מ ומשמע דמדאורייתא קאמר. א"כ רבנן דפליגי עליה בשארא ומכשירין בשינה שמו נמי דמודו ליה אפשר דהיינו מדרבנן. אבל למסקנא דמילתיהו דשינה דמתני' בשיש לו ב' שמות מייירי.

דלר"מ פסיל ליה מדאורייתא ולרבנן מדרבנן א"כ שינה ממש לא נזכר. ואיכא למימר דליכא בהא פלוגתא.

דבין לר"מ בין לרבנן בטל מן התורה וכדעת הרמב"ם ז"ל וכל הפוס'. וכן נר' מדברי רש"ל שם בפ' דברי התוס'.

ע"ש בסוף הדיבור. וכן נר' מדברי הרב"י שם בסי' ככ"ט שאחר שהביא דברי התוס' והרא"ש ונהר"ן ורש"י וסמ"ג שפי' דשינה דמתני' בשיש לו ב' שמות מייירי ופסול מדרבנן ואפ"ה תצא והולך ממזר.

סייג ע"ז וכ"כ בס' התרומה דמתני' דשינה שמו ושמה לאו בשינוי השם ממש היא דפשיטא שהגט פסול שלא נכתב לשם בעלה כלל. אלא בפסולא דרבנן מייירי שלא כתב שם דיהודה ושם דגליל עמו ונדאי הכי משמע בהדייא בגמ' דאיצטריך למימר מודים חכמים לר"מ בשינה שמו ושמה וכו'.

ואמר רב אשי אף אנו נמי תנינא ואם שינה ממש מי צריכא למימר וכו' ע"ך. מוכח להדייא דעיקר טעם כל המפרשי' שפי' דמתני' בשיש לו ב' שמות הוא פי' היכי דלוקמה למתני' בפסולא דרבנן.

דאילו שינה שמו ממש דאורייתא הוא לכ"ע משום דלא נכתב לשם הבעל ולא איצטריך לברייתא ולא לרב אשי למי' דמודים חכמים בה. וא"כ משמע דכל המפרשים שפי' שינה

דמתני' ביש לו ב' שמות שמפלקם התוס' והרא"ש פולהו מודו דשינה ממש דאורייתא הוא.

ונה ברור: ויותר מוכח זה ממה שלא הנפיר הרב"י המאסף לכל המחנות שום חולק בשינה שמו ממש שיחלוק על הרמב"ם והטור ויאמר דאינו אלא פסול מדבריהם ובפרט הרא"ש ז"ל א"א להעלות על הדעת שהוא סובר בשינה ממש דלא הוי אלא פסול דמי בקי בחדריו והולך בשיטתו יותר מבנו הטור ז"ל.

וכתב בפשיטות דלא הוי גט כלל ולא הנפיר כלל שאביו הרא"ש חולק כמנהגו במקומות שהם חלוקים. ואדרבא הרב"י כתב ע"ד הטור ז"ל.

כ"כ הרמב"ם פ"ג שינה שמו ושמה אעפ"י שכתב כל שם שיש לו אינו גט. וכ"כ הרא"ש בתשו' בכלל ש"ו סי' ד'.

עכ"ל: ותימה מחכמי פאס יע"א הנ"ל הנעלם מהם כ"ז ובסברא כל דהו ושהרא"ש רגיל לילך בשיטת התוס' רצו ליחס להרא"ש שחולק על הרמב"ם בזה. ומה גם שתמהו על חכמי תאזא שלא שתו לב לזה.

ולא עוד אלא שהוסיפו עוד לומר דמדברי הרב"י מוכח להדיא דהרא"ש ס"ל דבשינה ממש אינו אלא פסול מדרבנן. ושהרא"ש והרמב"ם חולקים בפ' דמתני' וכו' עכ"ד.

והם דברים תמוהים מאד. דמעולם לא נחלקו רבנותא בפ' דמתני'.

ומ"ש הרב"י בשם הרא"ש דשינה אינו אלא פסול הוא ביש לו ב' שמות דמפ' דבהכי מיירי מתני'. וזה גם הרמב"ם ז"ל מודה בו.

וכמפורש בדבריו להדיא. כתב השם שאינן ידועים בו ביותר ה"ז פסול.

אבל שינה ממש לא דיבר בו הרב"י. ואדרבא מבואר מדבריו דכל המפרשים סוברים שהרמב"ם דאינו גט.

ולא נזכר זה במשנה דלא צריכא למימר. ולא נחתא מתני' אלא לפיפסולא דרבנן דהיינו שיש ב' שמות: באופן שהעולה מדברי הפוס' דבשינה ממש שיש לו שם א' וכתב שם אחר אינו גט לכ"ע.

וביש לו ב' שמות ושינה לכ"ע אינו פסול אלא מדרבנן. אף יש בו חנוך של תורה שאם נשאת תצא והולך ממזר מדבריהם: ואחר שכן לפי הנראה דגם בשינה שם אביו שהיה שמו יוסף ו' שמעון וכתב ו' שמואל אם הוא שינוי ממש שמעולם לא החזיק עצמו בשם זה קודם כתיבת הגט.

איפשר לו דדמי לשינה שמו ממש ואינו גט כלל. ולהכי נר' ששתקו הפוס' מלכתוב זה. כי גם הרא"ש ז"ל לא דיבר בזה בפסקיו. כ"א בתשו' במעשה שבא לידו.

וגם לא דיבר בשינה ממש כמו שיתבאר. והיינו משום דשמיע להו דבכלל שינה שמו גם שינה שם אביו דאין לחלק ולו' דשאני שינה שמו דלא נכתב הגט לשם הבעל.

דגם בְּשִׁינָה שֵׁם אָבִיו לֹא נִכְתָּב הַגֵּט לְשֵׁם הַבַּעַל. שֶׁהַבַּעַל יוֹסֵף וְ שֶׁמְעוֹן וְהוּא כָּתַב לְשֵׁם יוֹסֵף וְ שֶׁמּוֹאֵל וְעוֹד דְּלֹא גָרַע מִשִּׁינָה שֵׁם עִירוֹ וְשֵׁם עִירָה.

דאע"ג דְּנִכְתָּב הַגֵּט לְשֵׁם הַבַּעַל פִּינּוֹן שֶׁשִּׁינָה שֵׁם עִירוֹ פְּאֵלוֹ לֹא נִכְתָּב לְשֵׁמוֹ שֶׁהוּא מְעִיר זֹו וְנִכְתָּב לְשֵׁם פ' שֶׁמְעִיר אַחֲרֵת: גַּם אֵין לוֹ דְּשִׁאנֵי שֵׁם אָבִיו דָּאם לֹא כְּתָבוּ כָּלֵל כְּשֶׁר לְהִכִּי אֶפְשָׁר דְּאָפִי שִׁינָה לֹא יְהֵא בְּטַל.

משא"ך שִׁינָה שֵׁמוֹ דָּאם לֹא כְּתָבוּ פְּסוּל וְכמ"ש בסי"א. דְּהָא נְמִי נִילַף מִשֵׁם עִירוֹ דָּאם לֹא כְּתָבוּ כְּשֶׁר.

נאם שִׁינָה פְּסוּל. הָא וְדָאי כמ"ש בְּשִׁינָה שֵׁם אָבִיו נְמִי אֶפְשָׁר דְּאִינוּ גֵט וּבְזָה לֹא דִיבְרוּ הַפּוֹס' כָּלֵל.

דְּבַכְלָל שִׁינָה שֵׁמוֹ הוּא. אוּ בְּכָלֵל שִׁינָה שֵׁם עִירוֹ: אָבֵל דְּבָרֵי הָרָא"ש בְּתָשׁוּ' שֶׁהִבִּיא הַטּוֹר.

מִיָּירֵי בְּשֶׁהֲחֻזֵיק לְעַצְמוֹ מְקוֹנָדָם לְכַתִּיבַת הַגֵּט יוֹסֵף וְ שֶׁמּוֹאֵל מִשׁוּם פְּגָמוֹ שֶׁל אָבִיו שֶׁהִמִּיר. וְכְשֶׁרְצָה לְגַרֵשׁ כָּתַב הַשֵּׁם שֶׁהֲחֻזֵיק לְעַצְמוֹ כְּמִפְּנֵי בְּתָשׁוּ' הָרָא"ש וְ"ל בְּמִקּוּמָה.

וְנ"ל וְ"ש בְּאָדָם א' שֶׁנִּשְׁתַּמְד אָבִיו וְהִנֵּה שֵׁמוֹ יוֹסֵף וְ שֶׁמְעוֹן. וְאַחַר שֶׁנִּשְׁתַּמְד אָבִיו הִנֵּיחַ שֵׁם אָבִיו וְקָרָא שֵׁמוֹ יוֹסֵף וְ שֶׁמּוֹאֵל.

לְיָמִים גִּירָשׁ אֵת אִשְׁתּוֹ בְּאוֹתוֹ שֵׁם הַחֻדָשׁ וְהַכְּשִׁירוֹ הַגֵּט. תְּמָה אֲנִי עַל הַמְכַשִּׁירִים אַף אִם יוֹכַל אָדָם לְשַׁנּוֹת אֵת שֵׁמוֹ וְלִקְרֹא לוֹ שֵׁם א' כְּדֹאמְרֵי ג' דְּבָרִים מְבַטְלִים אֵת הַגְּזִירָה.

וּי"א אַף שִׁינּוּי הַשֵּׁם כמ"ש בְּאִבְרָהִם וְשָׂרָה. אָבֵל שֵׁם אָבִיו הֵיאָךְ יוֹכַל לְשַׁנּוֹת.

וְהָרֹאִים הַגֵּט וְכָתוּב בּוֹ יוֹסֵף בֶּן שֶׁמּוֹאֵל יֵאמְרוּ אֵינָה מְגֻרָשָׁת. כִּי שֵׁם בַּעֲלָהּ יוֹסֵף וְ שֶׁמְעוֹן.

עכ"ל הָרָא"ש וְ"ל הָרֵי מְפֻרָשׁ בְּדְבָרָיו דְּלֹא מִמֶּשׁ שִׁינָה בְּשַׁעַת הַגֵּט הוּא. אֵלָא שֶׁכָּבַר הַחֻזֵיק שֵׁמוֹ בֶּן מְקוֹנָדָם.

וּבְשַׁעַת הַגֵּט כָּתַב הַשֵּׁם שֶׁהֲחֻזֵיק. וְהָא לֹא דְמִי אֵלָא לְשִׁינּוּי דב' שְׁמוֹת דְּלֹא הָנִי אֵלָא פְּסוּל מִשׁוּם שֶׁכָּתַב הַשֵּׁם שֶׁאִינוּ יְדוּעַ בְּיוֹתֵר.

וְהֵא נְמִי אֵין הַכֹּל יוֹדְעִים הַשֵּׁם שֶׁהֲחֻזֵיק לְאָבִיו. וְלִהְיֵי כָּתַב הָרָא"ש הַטַּעַם מִפְּנֵי הָרֹאִים.

דְּבִלֵא הֲחֻזֵיק מְקוֹנָדָם בְּלֹא"ה לֹא נִכְתָּב לְשֵׁמוֹ וְכמ"ש. וְלִכֵּן כְּשֶׁהֲעֵתִיק רַבִּינוּ הַטּוֹר וְ"ל דְּבָרֵי הַתָּשׁוּ' הַנּוֹ' כָּתַב בְּלִשׁוֹן פְּסוּל.

אֵעִפ"י שֶׁדְּבָרֵי הַתָּשׁוּ' סְתוּמִים וְלֹא נִתְפָּרֵשׁ בָּהֶם אֵי בְּטַל קְאָמַר אוּ פְּסוּל. מ"מ הוּא וְ"ל הַכְּרִיעַ מְדַנְפְּשִׁיָה דְּפְסוּל הוּא דְקֵא' דְּהָא לָאוּ שִׁינּוּי מִמֶּשׁ הוּא זָה.

וְלֹא.

עֲדִיף מִשִּׁינּוּי דב' שְׁמוֹת דְּאִינוּ אֵלָא פְּסוּל. וּמִיָּהוּ מְסַתִּימַת דְּבָרֵי הַטּוֹר וְ"ל נר' דְּפְסוּל כְּשֶׁאֵר פִּיִּסוּלֵי דְּרַבָּנָן קְאָמַר וְאִם נִשְׁאֵת לֹא תִצָּא.

ול"ד לְשִׁינוּי דב' שְׁמוֹת דִּינְיָה מִמֶּשׁ דְּאָפִי' אִם נִשְׂאֵת תַּצָּא וְהַלְד מִמְזֵר מִדְּבָרֵיהֶם. וְגַם מִתְּשׁוּ' הָרָא"ש עֲצָמוּ נר' לְהוֹכִיחַ כֵּן דְּפָסוּל דְּוִקָא קא' וְאִם נִשְׂאֵת לֹא תַצָּא.

מִדְּלֹא קִפִּיד אֱלָא עַל הַמְכַשִּׁירִים שְׁהַכְשִׁירוּ הַגֵּט דַּמ"ש דְּהֵינּוּ לְעֵנִין שְׂיִכּוּלָה לְהַתְגַּרְשׁ בּוֹ אוֹ לְהַנְשֵׂא בּוֹ. עַל זֶה הוּא שְׁהַקְפִּיד וְלֹא לְעֵנִין שְׂאָף אִם נִשְׂאֵת תַּצָּא.

דא"ך לֹא הִי"ל לְסַתְּנוֹם אֱלָא לְפָרֵשׁ וְלוֹ' תַּמָּה אָנִי עַל הַמְתִּירִים שְׂאָף אִם נִשְׂאֵת תַּצָּא. וּמִדְּסַתְּמוֹ וְכַתְּבֵת אֱלָא תַּמָּה אָנִי עַל הַמְכַשִּׁירִים.

מִשׁ' דְּעַל הַכְּשֵׁר הַגֵּט הוּא דְקִפִּיד שְׂלֹא תַתְגַּרְשׁ בּוֹ אוֹ שְׂלֹא תַנְשֵׂא בּוֹ. אֲבָל אִם כְּבָר נִשְׂאֵת לֹא עָלָה עַל לְבוֹ שְׂתַצָּא.

וּא"ך מְזַה מְבֹאָר דְּפָסוּל הוּא דְקָא' וְלֹא אִינוּ גֵט: וּבְזֵה יְהִי דְבָרֵי תְשׁוּ' הָרָא"ש ו"ל הַנּוֹז' כְּדְבָרֵי הַתְּשׁוּ' שְׁהַעֲתִיק הַרְבִּי מִשֵּׁם אַח' ע"ש הַר"ש בַּר יִצְחָק ו"ל. וְנ"ל יוֹסֵף שְׂשִׁינְיָה שֵׁם אָבִיו בְּגֵט שְׁהִיָּה שְׁמוֹ יַעֲקֹב וְהוּא כָּתֵב שְׂמוֹאֵל.

לְפִי שְׁהִיָּה אוֹתוֹ יַעֲקֹב מוֹמֵר וּמֵת בְּהַמְרוֹתוֹ אִין לְקַנְטֵר בּוֹ מֵאַחַר שְׁהַחֲזִיק שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו בְּמִדְּיָנָה. וּמִתְקַנְת רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל נִהְגוּ לְכַתּוֹב בְּגִיטִין כַּב"פ וְכָל שׁוֹם אֲחֶרֶן וְחֲנִיכָא דְאִית לִי וְלֵאבְהִתִּי הַגֵּט כְּשֵׁר שְׂלֹא הַצְרִיכוּ חו"ל לְחַזֵּר אַחַר עֲדִים לְהַחֲזִיק שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו אֱלָא ע"פ עֲצָמוּ.

וּמִפְּנֵי הַרְמָאִים שְׁהִיּוּ מְשַׁנִּים שְׁמֵם תִּיָּקוּן ר"ג לְכַתּוֹב כֵּן. נִמְצָא שְׁגִירָשׁ בְּכָל שֵׁם שֶׁהִי"ל וְלֵאבִיו וְאִם לֹא מִפְּנֵי שְׂנֵאֵת הָאִשָּׁה וְשְׂלֹא לְהוֹצִיא לְעַז עַל הַגֵּט שְׁלָה תַצְטַרְף לְהוֹצִיא מְזַה הוֹאִיל וְנִתְיַחֲדָה עִמּוֹ הֵייתִי מְסַכֵּים לְרְדוֹת לְרַשָּׁע וְלְכּוֹפּוֹ עַד שְׂיִכְתּוֹב לָהּ הַגֵּט בְּשֵׁם שְׁבָרוּר לוֹ וְלֵאבִיו.

אֲבָל עֲתָה אִין הַשְׁבוּן בְּדָבָר לְסַמּוֹךְ עַל הַדִּינּוֹן וְעַל דַּת מִשָּׁה וְיִשְׂרָאֵל שְׁהַגֵּט כְּשֵׁר וְנִתְהִי הָאִשָּׁה בְּהַתְּרָה. עכ"ל: וְהֵנָּה דְבָרֵי הַתְּשׁוּ' הַזֹּאת יְכוּלִים לְהַתְּפָרֵשׁ בְּשָׁנֵי פָנִים.

אוֹ שְׂנֵאֵמֵר דְּבִלָּא הִנְחִזַק אִפִּי' אִם נִשְׂאֵת תַּצָּא שְׁהַגֵּט כְּטַל מִדְּאוּרֵיָתָא. וּבְהַנְחִזַק אִם נִשְׂאֵת לֹא תַצָּא דְאִינוּ פָּסוּל אֱלָא מִדְּרַבְּנָן.

וְאָפִי' לְכַתּוֹב גֵּט אַחַר כְּשָׂאָר פְּסוּלָא דְרַבְּנָן וְכַמ"ש בְּסִי' ק"ן. הֵכָא אִין כּוֹתְבִין.

אוֹ שְׂנֵאֵמֵר דְּבִין הַנְחִזַק וּבִין לֹא הִנְחִזַק אִינוּ פָּסוּל אֱלָא מִדְּרַבְּנָן. וְאִם נִשְׂאֵת לֹא תַצָּא.

אֱלָא דְבִלָּא הַנְחִזַק כּוֹפִינְאוֹתוֹ לְכַתּוֹב גֵּט אַחַר בְּכוּלְהוּ פָּסוּלֵי דְרַבְּנָן. וּבְהַנְחִזַק אִפִּי' לְכַתּוֹב גֵּט אַחַר א"ך.

וְגַם דְבָרֵי הָרָא"ש ו"ל יְכוּלִים לְהַתְּפָרֵשׁ בְּשָׁנֵי פָנִים הַנּוֹזְפִירִים וְגַם דְבָרֵי הַטּוֹר וּמֵר"ן ו"ל יְכוּלִים לְהַתְּפָרֵשׁ כֵּן. דִּי"ל דַּמ"ש הַטּוֹר וּמֵר"ן בְּשֵׁם הָרָא"ש פָּסוּל דַּמ"ש' מִדְּרַבְּנָן מִיָּרִי בְּמִנְחָתָא.

דְּבַהֲכִי מִיָּרִי הָרָא"ש ו"ל. אֲבָל אִם לֹא הִנְחִזַק כְּטַל מִן הַתּוֹרָה.

וּמָה שְׂפִיִים מֵר"ן וי"א דְאִם נִשְׂאֵת לֹא תַצָּא. לֹא לְמִימְרָא דְהִיא פְּלִיגָא עַל הָרָא"ש ו"ל אֱלָא שְׁלִפִי שְׁדְּבָרֵי הָרָא"ש ו"ל סְתוּמִים וְאִיכָא לְמִימֵר דְאָף אִם נִשְׂאֵת תַּצָּא וְאָפִי' הַנְחִזַק סִיִּים וְכַתְּבֵת וְיֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר שְׁפִי' לְהַדְיָא דְאִם הַנְחִזַק אִם נִשְׂאֵת לֹא תַצָּא.

או שי"ב דהטור ומר"ן ו"ל בכל גוונא מייירי אפי' בלא הוהוה וכו'. נר' מסתימת דברייהם
שלא חילקו בין הוהוה ללא הוהוה.

שדעתם דאפי' לא הוהוה אינו אלא פסול מדברייהם. ונה שפייים מר"ן וי"א דאם נשאת
לא תצא הוא ג"כ כמו שפי' דהי"א לא פליגא אלא לפרושי אתא דאם נשאת לא תצא
אפי' לא הוהוה.

והחילוק דבין הוהוה ללא הוהוה אינו אלא לענין פתיבת גט אחר וכמ"ש. אלא שראינו
למור"ם ו"ל שפייים ע"ד מר"ן ונדקא אם הוהוה וכו'.

אבל אם לא הוהוה אם נשאת תצא. וצייין ע"ז פן משמע בב"י ע"ך.

ובאמת לא משמע מידי בב"י שתשו' הר"ש בר יצחק לא מוכחא כלל שאם לא הוהוה
אם נשאת תצא אלא שאם לא הוהוה צריך גט אחר עכ"פ. ואי' דמשמע למור"ם מדמדמי
הוהוה שם לאביו להוהוה שם לעצמו והנה לו ב' שמות ביהודה וגליל דלא הוי אלא פסול
מדרבנן.

ש"מ דבלא הוהוה שם לאביו מקודם דמי ללא הוהוה שם לעצמו מקודם. דהיינו שינה
ממש דבטל מה"ת וכמש"ל: ואיך שיהיה לדברי מור"ם וסברתו שומעין שהוא מבין
בדברי מר"ן כפי' הא' שפי' דבהוהוה ונדקא מייירי הרא"ש והר"ש בר יצחק.

וביה הוא דאמרי' דהוי פסול ואם נשאת לא תצא. אבל לא הוהוה אם נשאת תצא דהוי
בטל מה"ת: אבל הרב באה"ג רוח אחרת אתו שהוא מבין בדברי מר"ן.

דהר"ש בר יצחק חולק על הרא"ש. דלהר"ש בהוהוה אם נשאת לא תצא.

ולקרא"ש אפי' בהוהוה אם נשאת תצא. ש"מ דפסול דקא' לדעת הרא"ש היינו אינו גט.

ואע"ג דלכאורה נראה דעת מר"ן בדבריו. מ"מ לכי דייקי' נר' דליתא דמנ"ל למר"ן ו"ל
לשנייניהו לקרא"ש והר"ש חולקים.

פינן דיכולין אנו להשוותן. ומה גם מחלוקת פזו מן הקצה אל הקצה דלהר"ש אפי'
פסולא דרבנן לכתוב גט אחר אין בו ולקרא"ש אם נשאת תצא.

זה רחוק מאד: ולכן נר' עיקר כמ"ש דלהרא"ש נמי אינו פסול אלא מדרבנן ול"פ הרא"ש
והר"ש וכמ"ש. ומ"מ אפי' נאמר דפליגי וכדעת הבאה"ג.

מ"מ מדנקט הטור ומר"ן כדעת הרא"ש פסול. ונדאי דמדרבנן הוא דקא'.

אלא שיש בו חומר של תורה דאם נשאת תצא ובשינוי הב' שמות של עצמו וכמש"ל.
ובהא הוא דפליג הר"ש וקאמר דאינו אלא פשוט דרבנן דאם נשאת לא תצא.

דל"ד ממש לשינוי הב' שמות דידיה: מעתה נבא לנ"ד שלפי דברי הפעל פכר הוא מוהוה
בשם זה בעירו שקורין לו מושי' ו' אהרן ע"ש זקינו. שהיה שמו מושי' ו' אהרן.

וכן העיד לפנינו עד א' מהעיר הנז'. וגם לאחותו של הפעל הנז' העיד שקורין לה בעיר
הנז' חנינא בנת מושי' אהרן שמכנים אותה ע"ש זקינה.

א"ך ל"מ לדעת ר"ש בר יצחק דפשיטא דהגוי גט ואם נשאת אפי' גט אחר אינה צריכה
אלא אפי' לדעת הרא"ש אינו אלא גט פסול מדבריהם. ואפי' לדעת באה"ג אלפיא דטור
ומר"ן ז"ל.

וכמ"ש: ויותר נראה דנד"ז אינו ענין פלל לדברי הרא"ש והר"ש בר יצחק. דאינהו ז"ל
מייירי במשנה שם אביו מדעתו ורצונו לסיבה שהיתה לו כגוונא דידהו שהמיר אביו והיה
בוש להזכיר שמו עליו ולהתכנות אחריו.

והעלה לו שם אחר דכה"ג הוא דחשיב שינוי דומיניא דשינה שמו ועשה לו ב' שמות א'
ביהודה וא' בגליל מפני הב"ח וכינצא. אבל בנד"ז לא נתפונן זה לשנות כלום אלא שבני
העיר העלו לו שם כשם זקינו ומזה נמשך לו כששואלין אותו מה שמך או' משה ו' אהרן.
וכן היה המעשה בגט שפשיטאלוהו מה שמך. א"ל מושי ו' אהרן בל' שרגילים לקרותו
בני אדם בעירו.

וכן אמר לפנינו העד הנז' שכן איננו לבעל הנז' עוד בשטר מְכַר קרקע שְקָנָה בְּפֹאֵס
שְכָתָבוּ בְּשֵׁטֶר שְמֵכֵר לְמוֹשֵׁי ו' אֶהְרֹן ע"פ דְּבָרָיו שֶׁל הַבַּעַל שֶׁא"ל שְׂכָףָה שְמוֹ לְפֹוֹם
אֲשֶׁגִירָתָה לְיָשׁוֹן שְקוֹרִין אוֹתוֹ בְּעִירוֹ.

פי כן הורגלו לקרותו ע"ש זקינו שהיה זמן המשפחה. והגם שהיה ראוי להם לקרותו
מושי ו' מושי ו' אהרן אפי' אם רוצים לקרותו ע"ש זקינו לקלות הלשון קורין אותו ממש
כשם זקינו מושי ו' אהרן.

ולכן נר' דבכגון זה לא דיברו הרא"ש וטור ומר"ן. ולא דמיניא הא אלא לכתב חניכתו
בחניכתה דכשר בדיעבד.

ואפי' אין הפל קורין בו וכמ"ש בר"ס קכ"ט ע"ש ובב"ש. וכ"ש בזה שיש שם וחניכא
שהיה שמו מושי וחניכתו מושי ו' אהרן וה"ז פאלו שם העצם הוא מושי ו' אהרן.

ושם אביו לא נזכר פלל דקי"ל שאם לא הזכיר שם אביו כשר. ואע"ג דאנן סהדי שלא
נתפונן הסופר בכותבו מושי ו' אהרן אלא על שם אביו שחשב ששם אביו באמת כן הוא
וא"כ הו"ל שינה שם אביו הא ליתא דלאו בטר דעת הסופר אזלינן.

אלא בטר דעת הבעל אם נתפונן לשנות או לא. וכיון שלא נתפונן הבעל לשנות כשר.

וראיה לזה מתשו' הר"ן שהביא הרב"י ס"ס קכ"ח באיש א' מעיר אישביליי"א דממתא
מיורק"א וגירש בעיר דירתו אישביליי"א וכתב בגט. פ' דממתא מיורק"א.

וצידדו השואלים לו' ד"ל דממתא מיורק"א הוא שם היחס ולא שם מקום דירתו שיקרא
שינה שם עירו. וכן העידו שגם בשביליי"א קורין לו' פ' דמיורק"א ונמצא שתי' מיורק"א
הוא שם יחוסו ואת שם עירו לא הזכיר וכשר למאן דלא מצריף שם עירו.

אבל כיון דכתב דממתא אין לשון זה נאמר כ"א על עיר דירתו והו"ל שינוי ופסול. ועוד
דאפי' נדחוק דאפי' עם תי'.

ממתא שם היחס הוא. הא קי"ל כמאן דמצריף שם עירו.

ע"ע: הרי לה דאע"ג דהעדים על שם עירו נתפוננו שְהרי אין דרף להזכיר שם היחס בגט. ועוד שְהרי רגילות לכתוב שם עירו ואם הוא שם היחס איך לא הזכירו שם עירו. מ"מ בְּתַר דַּעַת הַבַּעַל אֲזַלְיָנָו. וְכִינָן דַּאִיפָּא לְמִיתְּלֵי דְשָׁם הַיַּחֲסָא הוּא דְקָאָמַר וְלֹא נִתְפַּוּוֹן לְשַׁנּוֹת תְּלִינָו.

וְדַנְקָא הֵיכָא דַּאִיפָּא הוּכְחָה דְלֹא שָׁם הַיַּחֲסָא הוּא כְּגוֹן הָתָם שְׁפַתְבוּ דְמַמְתָּא. דְּמַשׁ מִינָה שְׁשֻׁמְעוּ מִהַבַּעַל שְׁעַל עִיר דִּירְתוּ הוּא אֹמַר.

וְלִכְּדָּה כְּתַבוּ דְמַמְתָּא וְלֹא פ' דְּמִיּוּרְק"א וְלִיפָּא לְמִיתְּלֵי לֹא תְּלִינָו: וְא"כ הַנ' בְּנַד"ז דַּאִיפָּא לְמִיתְּלֵי דְשָׁם הַיַּחֲסָא הוּא וְלֹא נִתְפַּוּוֹן הַבַּעַל לְשַׁנּוֹת כְּלוּם תְּלִינָו אַעפ"י שְׁהַסּוֹפֵר וְדַאי לֹא נִתְפַּוּוֹן אֶלָּא ע"ש אָבִיו.

וְכִינָן שְׁפָן אֶפְשָׁר לֹמַר דְּכָשֵׁר הַגַּט אִפִּי לְהַתְּגַרְשׁ בּוֹ וְלִפְחוֹת לְהַנְשֵׂא בּוֹ: וְעוּד נַר' דְּלֹא גָרַע הָא מַהֵיָּא דְמַהְרָשׁ"ל שְׁהַבִּיאַהֲב"ש שְׁאָם שִׁינָה שָׁם אָבִיו בְּשָׁם זְקִינֹו דְכָשֵׁר דְּבָנֵי בְּנֵים הָרִי הֵם כְּבָנִים.

וְכ"ש אִם הַחֲזִיק לְעֵלוֹת לִס"ת כֵּן ע"ש. מִשְׁמַע דְּאִפִּי לֹא הַחֲזִיק דַּעְתוֹ לְהַכְשִׁיר.

דְּהַרְוָאָה נְמִי יוֹדַע שְׁמ"ש זְקִינֹו הוּא מְשׁוּם דְּבָנֵי בְּנֵים. וְכ"ש אִם הַחֲזִיק.

וְא"כ הֵכָא אַע"ג דָּאִם לֹא הַחֲזִיק אֶפְשָׁר דַּאִין לְהַכְשִׁיר דְּבָנֵי בְּנֵים אָמְרוּ וְלֹא בְּנֵי בְּנֵי בְּנֵים. מ"מ כִּינָן שְׁהַחֲזִיק לְקִירוֹתוֹ כֵּן בְּשָׁם זְקִינֹו חֲזַר דִּינֹו כְּבָנֵי בְּנֵים וְכָשֵׁר.

דְּהַרְוָאָה אֹמַר ע"ש זְקִינֹו כְּתוּב כְּמוֹ שְׁהַחֲזִיק. וְאַע"ג דְּהַרְבַּ מַהֲרַא"י ז"ל בְּכַתְּבֵיו נִהְבִּיאֹו הַב"י צִיָּדָד לֹו דְּאֶפְשָׁר דְּגַם בְּשִׁינָה וְכַתֵּב ע"ש זְקִינֹו קָאָמַר הָרַא"ש דְּפָסוּל.

מ"מ לֹא שְׁבַקִּינָו פְּשִׁיטוּתֵיהָ דְּמַהְרָשׁ"ל מְקַמֵּי סְפִיקָיָה דְּמַהֲרַא"י בְּדַבְּרֵי הָרַא"ש. וְלִפְחוֹת נֹאמַר דְּכַה"ג אִפִּי הָרַא"ש יוֹדַע דַּאִינוּ אֶלָּא פָּסוּל.

וְאִם נְשֵׂאת לֹא תַצָּא. וּמִמִּילָא פָּסוּלָה לְכַהֲנָה: וְכֵן מִן דֵּן אֲנִי אֹמַר דְּאִפִּי בְּנִדּוֹן הָרַא"ש גּוֹפִיָּה כִּינָן דַּאִיפָּא פְּלוּגְתָּא דְּלַהֲר"ש בְּרִי"ץ אִם נְשֵׂאת לֹא תַצָּא וְגַם סְבַרְת הָרַא"ש עֲצָמָה מְסוּפָקָת.

הַדַּר דִּינָא כְּסָפֵק מְגוֹרְשָׁת מַה"ת. דְּקו"ל בְּסִי'ו' דְּפָסוּלָה לְכַהֲנָה.

וְאַף אִם נְשֵׂא צָרִיף לְהוֹצִיא ע"ש: בְּאִנְפֵּן שְׁמַכְל צַד נַר' שְׁהַגַּט הִזָּה אִינוּ אֶלָּא לְמַרְבָּה פָּסוּל מְדַרְבָּנָו. וּפָסוּלָה עַל יְדוֹ הָאִשָּׁה לְכַהֲנָה וְכוּפִין אֶת הַבַּעַל לְכַתּוּב לָהּ גַּט אַחַר.

אֲבָל מַה שְׁפַתְבוּ חֲקַמֵּי פָּאס עוּד וְז"ל. וּבְנ"ד לֹא הָיוּ צָרִיכִין לְכָל זֶה.

יַעַן דְּמַצִּינוּ לְהַרִיב"ש הַבִּי"ד הַרְבַּ מַשׁ"ל בַּפ' ג' מַהֲל' גִּירוּשִׁין שְׁמ"ש הַרְמַב"ם גְּבִי שִׁינָה שְׁמוֹ וְשָׁמָּה דַּאִינוּ גַט. הִינָנו כְּשָׂבָא הַבַּעַל וְעַרְעַר.

אֲבָל אִין מוֹנְעִין אוֹתָהּ לְהַנְשֵׂא כ"ז שְׁלֹא עַרְעַר הַבַּעַל ע"ש בְּדַבְּרֵיו בְּאִנְרָף וּבְנַד"ד לֹא עַרְעַר הַבַּעַל הַנַּז' כָּלֵל אֶלָּא נָתַן גַּט כְּרִיתוֹת מִלְּבוֹ וּמִנְפָּשׁוֹ וְכו' ע"כ דְּבַרְיָהֶם: הֵם דְּבַרְיִים זָרִים מְאֹד וְשִׁגְגָה גְּדוּלָּה שְׁגָגוּ בְּאִיסוּר תּוֹרָה וְכַמְעַט הֵם מַתִּירִים א"א לְשׁוּק בְּסַבְרָא זֹו שְׁפַתְבוּ דְּדַבְּרֵי הַרִיב"ש שְׁזָכְרוּ הֵם מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וְהָרַאב"ד בְּהַשְׁגוֹת פ"ד מַה' גִּירוּשִׁין.

והביא דברייהם ומחלוקתם מר"ן ז"ל בסי' קכ"ו סכ"ב. ועל לשונות המסן' בגט נאמרו הדברים.

ונה לשון הרמב"ם אם לא האריף ווי"ן אלו שאמרנו. או שכתב היודי"ן שלא יכתבו.

או שלא כתב היודי"ן היתרות ה"ז פסול. והראב"ד כתב ע"ז.

כתב גאון כל אלו הדקדוקים פשהבעל עומד ומערער ע"ך. וה"ה האריף בזה והביא כל הסברות ועוד הביא סברה אחרת דאפי' פשהבעל מערער.

דוקא אם הוא כתבו בעצמו או הסופר מפי הבעל נאמר הבעל אנה הוא דפסי' ליה בהאי דקדוקי ולקלקולא איפוננית. ע"ך.

ומר"ן ז"ל סי' הנז' סתם תחילה פהרמב"ם והביא הסברות האחרות הנז' בשם י"א. ע"ש.

והריב"ש ז"ל לא הביא כ"א סברת החולקים לעי' סי' נ"ו. ובגדון שפא לפניו בסי' נז'.

והיה ג"כ לשון מסופק שכתב פ' הדרה בתלמסאן ואחר שהורה הרב שהגט בטל משום שינה שם עירה כי חשב שהלשון ברור. שר"ל הדרה עכשיו בתלמסאן.

והיא אינה דרה. חזר וצייד דשמה הדרה מקדם קא' כמו השבה עם נעמי.

וע"ז כתב דאע"ג שכל לשונות המסופקים בגט הגט פסול כבר כתבתי לעי' דהיינו שהבעל מערער ורמז עמ"ש לעיל בסי' נ"ו דהיינו באנרף הווי"ן וכת' היודין ע"ש. ואין זה ענין כלל לפיסול ברור כגון שינה שמה ושמו ממש דאינו גט.

או אפי' לשינוי דב' שמות דהוי פסול דזה אינו תלוי כלל בערעור הבעל. דאפי' הבעל אומר שלא נתפוננתי לקלקל.

מ"מ הגט פסול או בטל מצד עצמו. ודוקא בהנרף דקדוקי דמספקא לן בכוננת הדברים מה היא.

ושמה בכוננה מהבעל היו כדי לקלקלה. או שהסופר שגג וכוננתו שלימה לגרש.

הוא דסברי מרבנות דתלוי בערעור הבעל שכל שלא ערער תלינן בשגגת הסופר. ואין בהם שום פוננה אחרת לקלקלה.

ואף זו לדעת הרמב"ם דסתם לן מר"ן פנותיה לא תלינן בערער הבעל ואין מניחין אותה להנשא עד שינדע שאין שום פוננה אחרת באותם הדקדוקים. ותימה גדולה מהחכמים יש"ץ שאף אם לא עיינו בדברי הריב"ש במקומן ליזע תוכן הדברים.

מ"מ המעט שהעתיק הרמ"ל ז"ל משם הריב"ש ה"ה ערוף לפנייהם קרא בחיל וכן אמר שאף עפ"י שכל לשונות מסו' הגט פסול וכו'. ואיך דימו ראשונה שמו ושמה דאינו גט נמי קאמר: באמת כגון דא עקא ושרי להו מרייהו ששגגת תלמוד עולה זדון.

ומ"מ לענין דינא הוראתם אמת שאסורה הגרושה הנז' לחזור לבעלה הפהו מפל הנרף מקילי דכתיבנא. וצויי"מ וממכשול ההלכה אכ"ר כ"ד החותם פה מכנאסא יע"א באלול פרש"ז לפ"ק: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן נ'.

בדין בעל שפרע לאשתו כתו' ושלחה מביתו וכתב לה גט ולא רצתה לקבלו מחשש סכנה. ושהתה כמה שנים והיא פרודה ממנו ולא נודע אם קבלה הגט אח"ך או לא.

ושוב הסיעה דירתה ועלתה לא"י ומתה שם ויורשיה מוחזקין בקרקע שלה. ועתה טען הבעל שפיון שלא נודע אם קבלה הגט אם לאו הוא יירשנה שעדיין היא אשתו: נראה פשוט שדבריו מהקל ימעטו.

ל"מ לדעת רש"ב"ם שהביא הטור סי' ז' דכל שהיא עמו בקטטה ונתן עיניו לגרשה ומתה אינו יורשה. אלא אפי' להרא"ש דפליג בהך הכא נדאי מודה דדוקא התם שידע נדאי שלא נתגרשה.

משו"ה ס"ל דירשנה דאין היגרשה נפקעת אלא בגירושין גמורין. אבל בכי הא שפרע לה כתו' ושלחה וכתב לה גט ולפי שעה לא רצתה לקבלו ואיכא למי' שפא אח"ך קבלתו. פשיטא דאין להוציא נכסים מחזקתה מספק שפא לא קבלתו והיינו הך דכתב מר"ן שם סי' צ' ס"ה מי שנתגרשה ספק גירושין ומתה אין הבעל יורשה והיינו אפי' להרא"ש וכדמסיים מור"ם.

אבל כ"ז שלא נתגרשה אע"פ שנתן עיניו וכו' והיינו סברת הרא"ש. ולא פוקי מרש"ב"ם ז"ל.

וע"ע שם בב"ש סק"ד. דזה נלמד מדין קטנה שנשא דאין יורש אותה משום דמספקא לן שפא לא ניחא ליה לאבוה. ע"ש.

ועוד נר' דאפי' יתברר בנדאי שלא קבלה הגט אין הבעל יורש. וזה ממ"ש מור"ם עוד שם המורד על אשתו או מדירה ואינו נוהג עמה מנהג אישות. י"א דאם מתה אינו יורשה ע"ד. ונר' דהיינו אפי' להרא"ש.

דע"כ ל"פ הרא"ש אלא כשהיא עמו בקטטה. ומתוך כך נתן עיניו לגרשה דדמניא למורדת.

דכיון דלא נתן עיניו לגרש אלא מחמת שהיא מרגלת עמו בקטטה לא איבד זכותו בשביל כך. וכמ"ש הרב"י ע"ד הטור שאין ראיה מדברי הרמב"ם להרא"ש ע"ש.

אבל בכגון זה שהוא מורד מעצמו או מדירה ואינו נוהג עמה מנהג אישות בדין הוא שיאבד זכותו. ובזה ניחא מ"ש הרב"ש.

ע"ש ושוב מצאתי שכ"כ מהריק"ש ז"ל וז"ל בעל המורד על אשתו גם אינו זן ומפרנס ומתה. ועי' ס' ב"י סי' ד' דלדעת ר"י בן מיגאש ורש"ב"ם אינו יורשה.

והרא"ש פליג כשמתה מחמת קטטה ונתן עיניו לגרשה. ואי' דהכא מודה פיון דקעבר איהו לחודיה בלאו דלא יגרע.

ואיך שתהיה ס' הרא"ש אין ספק יורש במקום נדאי ויורשיה זוכין בירושתה. ועי' ח"מ סי' ר"פ ע"ד.

באופן דלענ"ד נר' פשוט שזכאין היורשין בירושתה. ואין בטענת הבעל כדאי להוציא מחזקתם.

וכן הספיקו חכמי העיר יש"צ. יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן נ"א. תשובה לתאפילאלת יע"א. קול פחולה שמענו מקרה הוא בלתי טהור הוא פי לא טהור אינע בפפר אחד מהפפרים שבתאפולאלת בא' שגירש את אשתו בגט פרישות על ידי הדייטות שבאו לשם.

ואחר עבור י"ח חדשים מיום הגירושין נתקדשה האשה לאחר. וכשמזע הבעל הא' מהקידושין עמד וערער שעד א' מעידי הגט פסול ונתאלם ולקח את האשה והחזירה ונתהי לו לאשה.

והבעל הב' צונח פכרוכניא ואין מושיע. פי סיפר לפנינו א' מבני הפפר הנז' שבא פעת למח"ז וביקש ממנו מהו הדין.

ונשמע נימס לבנינו איך תהיה פזאת בישראל לכתוב גט בכפר ריק לפני הדייטות שאינן בטיב הגיטין ועליהם נאמר פי רבים חללים הפילה. ואף אם למדו סדר הגט.

עכ"פ מעשיהן מוכיחין שאינם זהירין במלאכתן ועושין מלאכת ה' רמיה שלא חקרו בעדים אם הם פשרים או פסולים ושאגתם עולה זדון. אף לזאת יחד לבנו איך קהל ועדה מישראל יהיה בעיניהם גיטין וקידושין כמעשה תעוועים שיראו גיטין וקידושין ונזרת גרושה לבעלה אחר קידושין ויראו ויעמעמו ולא ישאלו לחכם ומורה צדק דפקיע שמיה אם פדין עשו ואם לאו שיאזרו חיל לקנאות קנאת ה' לאפרושי מאיסורא.

פי כן חובתן של כל עם ישראל לקנאות לה' ולתורתו. והרואה ומעמעם נירא און ולא יתבונן.

עליו נאמר פן יש בכם איש או אשה וגו' והתפרך בלבבו לאמר שלום יהיה לי וגו' לא יאבה ה' סלוח לו. וס"ל הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו.

שעל הנגלות קב"ע ישראל לקנאות לה' ולמסור נפשם על התורה. צא ולמד ממעשה פילגש בגבעה.

ויקבלו הרובים את תשובתם שאם היה הענין כמו שסיפר המגיד הנז' הרי האשה הנז' אסורה לשניהם למגרש ולמקדש. למגרש מב' שמות.

ולמקדש משם א' כמו שיתבאר שהלכה רוחת בדברי הרמב"ם ורבותינו הטור ומר"ן ז"ל שהגט שנמסר לאשה פראוי בפני עדים פשרים אם נמצאו עדין החתומים בו פסולין או א' פסול וא' פשר אינו אלא גט פסול שמן התורה גט פשר הוא שעדי המסירה הם העיקר.

אלא דמתקנת חכמים הצריכו גם עידי חתימה. ולכן אם נמצאו עידי חתימה פסולין פיון שעדי מסירה פשרים אינו אלא גט פסול מדרבנן.

וְנָהוּ שְׁפָתַי הֶרְמֵבִים וְלִי פִּי אֶמְהַל מֵהַגִּדְיוֹן כִּי זֶה הַטּוֹר וּמִרְיֹן סִי קִלִּי סִי זֶה גִּט שֶׁחֲתָמוּ בּוֹ
עֵדִים פְּסוּלִין אִפִּי א' פְּסוּל וּב' פֶּשֶׁר ה"ז פְּסוּל אִפִּי יֵשׁ פָּאן עֵינֵי מְסִירָה שֶׁהָרִי זֶה מְזוּנִי
מִתּוֹכּוֹ ע"כ. וְהוּא ע"פ הַפְּלִל שֶׁכָּלֵל בִּפְ"ב דִּין ז' שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בְּחִיבוּר זֶה בְּגִט בְּטֵל.
הוּא בְּטֵל מִן הַתּוֹרָה. וּבִכ"מ שֶׁנֶּאֱמַר פְּסוּל.

הוּא מִד"ס ע"ך. וּבִפ"י כְּתוּב וְז"ל כָּל מְקוֹם שֶׁאֲמַרְנוּ בְּחִיבוּר זֶה שֶׁהִגִּט בְּטֵל אוֹ אֵינוֹ גִּט
אוֹ אֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת ה"ז בְּטֵל מִן הַתּוֹרָה.

וְעֵדֵינָּהּ הִיא אִשׁ גְּמוּרָה. וְאִם נִשְׁאֵת תִּצָּא וְהוֹלֵךְ מִמֶּזֶר וְכוּ' וּכ"מ שֶׁאֲמַרְנוּ בְּחִיבוּר
זֶה שֶׁהִגִּט פְּסוּל ה"ז פְּסוּל מִד"ס בְּלִבְד וְנִפְסְלָהּ בּוֹ מִן הַפְּהוּנָה מִד"ת וְלֹא תִנְשָׂא לְכַתְּחִלָּה.
וְאִם נִשְׁאֵת לֹא תִצָּא וְהוֹלֵךְ כְּשֶׁר. וְכוֹתְבִין לָהּ גִּט אַחַר כְּשֶׁר וְהִיא תַּחַת בְּעֵלָהּ.

וְאִם א"א לְכַתּוּב אַחַר וְהִיא הַבַּעַל וְתִיב וְגִירָשׁ מְעַצְמוֹ ה"ז מְשׁוּבָח אִם אֵין לָהּ בָּנִים וְאִם
יֵשׁ לָהּ בָּנִים לֹא יוֹצִיא מִפְּנֵי פְּסוּל הִגִּט. שְׂמָא יוֹצִיא לְעַז עַל בְּנָיו ע"ך.

וּבִס"ו הָרִי שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה וְכוּ' וְנִמְצָא הִגִּט בְּטֵל ה"ז מְוַתֵּר לְבַעֲלָהּ. וּא"ץ גִּט מִב' שְׂאִין
קִידוּשֵׁין תּוֹפְסִין בְּעֵרִיּוֹת.

וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יִאֲמְרוּ א"א יוֹצֵאָה בְּלֹא גִט כִּינּוּן שֶׁלֹּא נִשְׂאָ יִאֲמְרוּ תְּנַאי הִיא בְּקִידוּשֵׁין
וְלֹא נִתְקַדְּשָׁה. ע"ך.

וְנִדְעָת הָרֵאָבֶ"ד שֶׁם דְּאִפִּי נִתְקַדְּשָׁה בְּגִט בְּטֵל אֲסוּרָה לְשִׁנְיָהּם וְצָרִיכָה גִט מִב' שֶׁלֹּא יִאֲמְרוּ
א"א יוֹצֵאָה בְּלֹא גִט. וְטַעַם הָאִסוּר לֹא נִרְאָה שֶׁהוּא כְּדִי שֶׁלֹּא יִאֲמְרוּ מִחֲזִיר גְּרוּשָׁתוֹ אַחַר
שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה.

וּמִמִּילָא וּדְאִי צָרִיכָה גִט לְהַתִּירָה לְעֵלְמָא. וְנִדְעָת מִרְ"ן רִס"י ק"ן כְּדִעָת הֶרְמֵבִים
דְּכִנְתְּקַדְּשָׁה בְּגִט בְּטֵל מְוַתֵּר לְחִזּוֹר לֹא.

וּא"ץ גִּט מִב'. אֲבָל בְּנִתְקַדְּשָׁה בְּגִט פְּסוּל הִגִּט שֶׁנִּרְ' שִׁישׁ מִחֲלוּקָתָהּ לְעֵנִין הִגִּט שֶׁדְּבָרֵי
הֶרְמֵבִים סְתוּמִים וְלֹא כְּתוּב כ"א שְׂאֵם נִשְׁאֵת לֹא תִצָּא וְכוֹתְבִין לָהּ גִט מִא' וּמִרְ"ן בִּב"י
וּבִש"ע כְּתוּב דְּנִשְׁאֵת אִפִּי לֹא נִבְעֵלָה לֹא תִצָּא.

וּמִזֶּה כְּתוּב הָרַב הַמַּגִּיד בְּמִשְׁנֵה לְמַלְךְ דְּמִסְתַּבְּרָא דִּה"ה נִתְקַדְּשָׁה לְחִוּד אִפִּי לֹא נִכְנָסָה
כָּלֵל לְחִוּפָה כִּינּוּן שֶׁכָּבֵר נִתְקַדְּשָׁה לֹא תִצָּא ע"ש וְלִדְבָרֵינוּ נִרְ' דְּנִשְׁאֵת דְּקִאֲמַר הֶרְמֵבִים
לֹא דוֹקָא. אֲלֵא דְאֵינֵי דְנִקְט רִישָׁא בְּגִט בְּטֵל אִם נִשְׁאֵת תִּצָּא נִקְט סִיפָא בְּגִט פְּסוּל אִם
נִשְׁאֵת לֹא תִצָּא.

וּמ"מ נִרְאָה דְּנִדְעָת מִרְ"ן דוֹקָא נִשְׁאֵת שֶׁנִּכְנָסָה לְחִוּפָה. אֲבָל בְּנִתְקַדְּשָׁה לְחִוּד תִּצָּא.

דֹּא"ךְ אֲדִתְנִי נִשְׁאֵת אִפִּי לֹא נִבְעֵלָה. לִיתְנִי נִשְׁאֵת אוֹ אִפִּי נִתְקַדְּשָׁה.

הָא וּדְאִי דְנִשְׁאֵת דוֹקָא קִאֲמַר. וְטַעַמָא כִּינּוּן דְּהִגִּט פְּסוּל מִד"ס כָּל עוֹד שֶׁלֹּא גִירָשׁ הָא
ה"ה אֲסוּרָה לוֹ מִד"ס.

וְכִינּוּן שֶׁעֵדֵינָּהּ לֹא כָּנַס הו"ל כְּלִכְתְּחִלָּה. דְּקִי"ל דְּלִכְתְּחִלָּה לֹא יִשְׂאָ.

והשתא נמי שעדיין לא פנס צריף לגרש פדי שלא יכנס. ואחר שיגרש ויגרש גם הא' מפני שקידושי ב' חלו מן התורה ואסורה לחזור לא' אם רצה הב' לישא אותה אח"ך ישא.

וסברה זו בדעת מר"ן ו"ל לאו מדיוקא לחוד שמעינן לה אלא בפירושא איתא ברס"י י"ז דלהדיא פתב שם הטור ומר"ן ו"ל דבפסול גיטין דרבנן אם קידשה אחר צריכה גט משניהם.

הא' דרבנן. והב' דאורייתא.

ע"ש.

משמע דנתקדשה לחוד חשיב לה פלכתחלה. ומיהו איכא למדחי דהתם לאפוקי גט בטל דא"ץ גט פלל להתירה לא'.

נקט בגט פסול דצריכה גט משניהם להתירה לעלמא. והיינו אם הב' אינו רוצה בקיומה אבל אם הוא רוצה בקיומה איפשר דאין כופין את הב' לגרש ותשאר תחתיו ונטפלין לא' לגרש.

ואם לא רצה אין נזקקין לו. וכמ"ש הרב המגיה הנז' שם דהא דכתב הרמב"ם וכותבין לה גט מא' לאו למימרא דכופין וכו' ע"ש.

ואיך שיהיה בין אם נאמר דאפ"י בנתקדשה לחוד בגט פסול לא תצא. בין אם נאמר בנתקדשה תצא.

מ"מ שמעי' דאם יצאה מב' בגט אסורה לחזור לא'. שהרי קידושין גמורין נתקדשה לב' ובנדאי שאסורה לא' משום לא יוכל וגו'.

וכ"ש שאם לא יצאה בגט מב' שאסורה לא' ולכל העולם ככל שאר א"א וכיון שפ"ן בנד"ז שיצאה מהא' בגט פסול ונתקדשה לב' אפילו אם נתגרשה מהב' בגט אסורה הייתה לחזור לא' משם א' דהיינו לא יוכל וגו' ועכשיו שלא גרש ב' אסורה לא' משום א"א ומשום לא יוכל וגו'.

אלא שצריף לחקור אם עידי הגט אינן עידי המסירה. כי על הרוב נוהגין שעדי הגט הן הן עידי המסי' שאם היה פ"ן נמצא הגט בטל.

וידעת הרמב"ם ומר"ן מותרת לחזור לא' בלא גט מב'. לכן יהיו דברינו אלה נוכח יחידי הקהל אשר בפ"ר הנז' להקהל ולעמוד על הדבר ולהפריש את האשה הנז' מהבעל הא' הנז' עד יחקרו הדבר ויודיעונו תוכן הענין ונדעה מה נשיב להם ואם העלם יעלימו את עיניהם דינם מסור לשמים.

נתהי עונותם על עצמותם. וכל ישראל נקיים.

ולשומעים ינעם. ועליהם תבא ברפת טוב.

זהו הנלע"ד להשיב בזה. וצוי"מ.

וע"ד אמת ח"פ בכסליו צדקת לפ"ק. וקנינים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל
זצ"ל סימן נ"ב.

תשובת חבר עיר שבתאפילאלת ע"ע האשה שחזרה לבעלה שנזכר עניינה בתשו' שלפני
השאלה הנ"ב וז"ן: פטיש הקזק. עמוד הימיני.

גר המערבי. הדין המצוי.

בר אבהו ובר אוריין. גובר פמעין.

כל טמירן ליה גליין. נהירין ליה שבילי דשמעתתא ודנה"ר דעה.

אילנא די רבא ותקרי. וחזותיה לסוף כל ארעא.

אין גומרין עליו את ההלל. ה"ה פבוד מורינו אדונינו ורבינו יעקב בירדוגו נר"ו.

ש"ר נגיע לה מאהב"ה ומאהב"ה מעמיס לכת"ר באלף אלפי שלומות. אלקומות אלקומות.

ורו"ש לכל בני העלייה ולכל הסרים למשמעתה. אתה ה' תשמרם וכו'.

שאלה בפעלים ממעכ"ת אשו"ש ואל"ש: אחדש"ו בשם שלום טובה וברכה. אותיות
אלה ילכו מחיל אל חיל.

להגיד לאדוני על אודות האיש המתגאל. קול אומר קרא.

על האי גברא דב"א לי בספר"א. וכתב עלי מרורות.

את כל הקורות. בדברים שחורות.

בעופרו תוף פפרים ועיירות. במילא שסינתא וכדיבא.

עור"ב ערוב"ה. להיותו מוציא דבה.

איכה נהייתה הרעה. אשר לא טובה השמועה.

בדבר אשר לא ראה ולא ידע ואשם. ויעש באנשים.

עובר ומתעבר על ריב לא לו. בדבר אשר לא עמל בו ולא גדלו.

להיותו שואל שלא פענן. פה כסיל מחתה לו.

ע"ך עמדתי על עומדי. הנה בשמים עידי.

לידע ולהנודע למעכ"ת הדברים פהנייתו. פסדרן וכהלקתו.

את הרשום בכתב אמת. ותהי ידי חותמת.

עם עדים אחרים להתסבר ולהעמית. נזכרים הם דברי אמת.

מעשה שהיה פה הנה. ראובן אח אשתו לא רצה.

שהמריבה עשתה בינו לבינה מחיצה. וגיירש אותה פדת מורשה.

חזרה לבית אביה פנעוריה. אחר י"ח חדשים עמד שמעון ושידך את האשה ברצונה
וברצון אביה ואמה ובגפוש חפיצה.

וְכַשְׁמוֹעַ רְאוּבֵן שִׁשְׁמֵעוֹן שִׁידָדָה אֶת הָאִשָּׁה לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה. חָרָה לוֹ מִצַּד הַשְּׂנֵאָה שִׁסְיַבְתָּה
הַקְּנָאָה.

וַיַּחְפֹּשׂ הָעֶלְקִי אֵיזָה דָּרָדָה לְהִיּוֹתוֹ שָׁב עַל קְאוֹ. וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה עַד א' מַעֲיָדֵי הַגֵּט יֵשׁ
לוֹ שׁוּם שְׁיִיכוֹת קְנוּרְבָה כְּמוֹ שֶׁאֶפְרַשׁ וְנִשְׁמַע קוֹל הַבְּרָה בְּעִיר שֶׁהַגֵּט הַנּוֹ' בְּטַל וְעַמְדָתִי
עַל עֲוֹנָדִי.

מִשְׁתָּאָה. שׁוּגָה בְּרוּאָה.

וְחַפְשָׁתִי וּבְקִשְׁתִּי עַד מְקוֹם שִׁידֵי מַגְעַת וּמִצָּאתִי הָעֵד הַנּוֹ' ג' בַּג'. גַּם הַקְּנוּרְבָה שְׁלוֹ' הִיא
מִצַּד חֲתָנוּת דְּחֲתָנוּת.

נֶאֱעַן וְאוֹמֵר שֶׁהַגֵּט כָּשֵׁר גַּם לְכַתְּחֻלָּה. וְכ"ש בְּדִיעֶבֶד.

דְּתָרִי בְּעַל פְּאֻשְׁתּוֹ לֹא אָמְרִי'. וְכִשְׂרָאָה רְאוּבֵן שֶׁלֹּא עָלָה בְּיָדוֹ לְבַטֵּל הַגֵּט הַנּוֹ' חֲזוֹר לְדַבְּרִי
פְּיוּסִין עִם אֻשְׁתּוֹ ע"י שְׁלוּחִים.

וְכַשְׁמוֹעַ שִׁמְעוֹן כֹּן נִתְיַעַץ עִם קְרוּבוֹתֶיהָ וְזִקְיָנָתָהּ שֶׁל הַבַּת לְהוֹלִיף לָהּ הַטְּבַעַת כַּמ"ש
לְעֲשׂוֹת הָאִישׁ הַמְּשַׁדָּד וְלְעֲשׂוֹת אוֹתָהּ בְּעֶרְמָה בְּתוֹרַת קִדּוּשִׁין. וְעַמְדָה וּמִינָהּ אֶת לוֹי
מְוֹרָשָׁה גָּמוּר בְּשָׁנֵי עֲדִים כְּשֵׁרִים לְקַדֵּשׁ לוֹ אֶת לֵאָה הַנּוֹ'.

וְכַשְׁמוֹעַ אַבְיָה וְאָמָה וְנִתְפָּרְסָם הַדְּבָר שֶׁבְּתוֹרַת קִדּוּשִׁין הוּא בָּא. אֵל הַמְּלָאכָה לְקַרְבָּה.

וְלֹא אָבוּ לְהַנִּיחַ הַשְּׁלִיחַ וְהַעֲדִים לִיכְנֹס לְחֻצֵר. וּבְעוֹדָם מְדַבְּרִים זֶה אוֹמֵר בְּכָה.

וְזֶה אוֹמֵר בְּכָה. תְּפֹסָה זִקְיָנָתָהּ הַטְּבַעַת הַנּוֹ' מִיַּד הַשְּׁלִיחַ הַנּוֹ' וְהַלְבִּישָׁה אוֹתָהּ עַל יָדָהּ שֶׁל
הַבַּת בְּתוֹךְ הַחֻצֵר שְׁלָהּ.

וְכַשְׁלִבְשָׁה לָהּ לֹא רָאוּ אוֹתָהּ הַעֲדִים בְּשַׁעַת לְבִישָׁה עַד אַח"ךְ. וְנִשְׁמַע קוֹל הַבְּרָה בְּעִיר
שֶׁהָאִשָּׁה מְקוֹדֶשֶׁת מִשְׁמֵעוֹן.

וְכַשְׁמוֹעַנו הַמְּעַשָּׂה הַרַע הַזֶּה אֲמַרְנוּ שְׁמָא הִיא מְקוֹדֶשֶׁת וְאֵעִפ"י שֶׁלֹּא אָמַר לָהּ בְּלִשׁוֹן
הָרִי אֶת מְקוֹדֶשֶׁת מֵאַחַר שֶׁהָיוּ עֲסוּקִים בְּאוֹתוֹ עֲנָן הָיוּ כְּאֵלוֹ א"ל. אֲכֵן פְּשׁוּדַע הַדְּבָר
בַּנ"ד שֶׁלֹּא רָאוּ הַעֲדִים נְתִינַת הַטְּבַעַת לְבַת.

שֶׁהַעֲדִים הָיוּ פְּתוּחַ הַחֻצֵר וְהַבַּת בְּתוֹךְ הַחֻצֵר. אִף שֶׁלֹּאֲחַר כֶּף רָאוּ הַטְּבַעַת בְּיָדָהּ.

כֹּל שֶׁלֹּא רָאוּ שַׁעַת נְתִינָה אֲמַרְנוּ אֵין כָּאֵן קִדּוּשִׁין. וְחֲזוֹר רְאוּבֵן לְדַבְּרִי פְּיוּסִין עִם גְּרוּשְׁתּוֹ
וְאָמָה עַד שֶׁהִחְזִירָהּ.

וְעַתָּה אֵלֶיךָ הַמְּצַנָּה הַזֹּאת שְׁמִיּוֹם בָּא הָאֲגָרַת שֶׁל מַעַכ"ת וְנִשְׁמַע הַקוֹל שֶׁהֵם קִדּוּשִׁין
גְּמוּרִין מִצַּד שְׁלִיחָה דְּעוֹנִית. הִנֵּה שְׁלַחְתִּי הַגִּד"י הַזֶּה לְהַגִּיד לָךְ תוֹכֵן הַדְּבָרִים.

וּבְבִקְשָׁה מִמַּעַכ"ת שֶׁתְּשִׁיבֵנִי עַפ"י הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. הָאֵם הַקִּדּוּשִׁין הָאֵלֶּה אִף שֶׁהָיוּ
כְּמַעֲשֵׂה שִׁסְיַפְרֵתִי קִדּוּשִׁין גְּמוּרִין הֵם אוֹ לֹא.

וְעַתָּה עֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ. לְהַשִּׁיב אֲמָרִים לְשׁוֹלְחֶיךָ.

בַּס' וְאִתָּה צְנוּיָתָהּ זֹאת עָשׂוּ. כ"ד הַמָּר חֲסַף דִּי פָּחַם מְחוּמָר קְרוּיָ ע"ה ב"ה שְׁלֵמָה וְ
הַרוֹשׁ תְּשׁוּבָה.

לתשובת חֶבֶר עיר הנז' שְׁשַׁלַח אֱלֹהֵי הָרֶב הַגָּדוֹל כְּמוֹהֶר"ר יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ נר"ו. הַחֶכֶם כְּהַר"ש ן' הָרוֹשׁ נר"ו.

אֲחַדְשׁוֹ קִיבַלְתִּי תְּשׁוּבָתְךָ הַנִּ"ל. וּבְאַמַּת לְפִי דְבָרֶיךָ לֹא נִמְצָא בְּךָ עוֹל כִּי בְּאַמַּת הָעֵדִים שִׁיָּהֶם קְרוּבִים מִצַּד חִיתוּנִים שֶׁל ג' בּג'.

או אפ"י ב' בְּשָׁנֵי פְּשָׁרִים. דְּתָרִי בַעַל פְּאֻשָׁתוֹ לֹא אָמְרִינָן הַגַּם דְּלַכְתָּחֲלָה כ' מוֹר"ם בְּסִי' קַנ"ד שְׁאִין לִיקַח אֶפְיָלוֹ עֵדִים הַקְּרוּבִים רְבִיעֵי בְּרַבִּיעֵי אוּ מִצַּד חִיתוּנִים.

מְכַל מְקוֹם בְּדִיעֵבֶד וְדַאי פְּשָׁר. וְכָל שָׁפָן אִם אֵין עֵדִים רְאוּיָם כִּי אִם אֵלֹו.

דְּאַפְשָׁר דְּלַכְתָּחֲלָה נְמִי לֹוּקַחִין וְהַלֹּוּקַחִין לֹא הַפְּסִיד. וְיָפָה עֲשִׂיתָ שְׁלֹא חֲשַׁתָּ לְדַבְּרֵי הַבַּעַל שְׁרָצָה לְהוֹצִיא לַעֲזוֹ עַל הַגִּט שְׁלֹא כַּדִּין.

וְאַף מַה שֶׁפְּתַבְתָּ בְּבִיטוֹל קִידוּשֵׁי שְׁנֵי מִצַּד שְׁלֹא רְאוּ הָעֵדִים הַנְּתִיבָה מִמֶּשׁ בְּזָה לֹא פִּינוּנָתָּ יָפָה. שֶׁאֵעִפ"י שֶׁהָדִין הוּא שְׁצָרֶיךָ שְׁיִרְאוּ הַמְּקַדָּשׁ וְהַמְּתַקְדָּשׁ אֶת הָעֵדִים וְהָעֵדִים יִרְאוּ אוֹתָן וְאֶת הַנְּתִיבָה.

וְכַמ"ש בְּסִי' מ"ב בַּש"ע וְבַהֲג"ה מְכַל מְקוֹם הָרִי פְּתַב הָרֶב חֲלַקְתָּ מְחֻקֵּק שֶׁם סַק"ט דָּאֵם הִיא אוֹמְרָת שֶׁיִּדְעָה שֶׁהָיוּ שֶׁם עֵדִים אַחֲרֵי הַפְּתִיל וְשֶׁמְעָה קוֹל הָעֵדִים קוֹנְדָם שְׁנִתְּנוּ לָהּ קִידוּשִׁין וְגַם הָעֵדִים רְאוּ אוֹתָן קוֹנְדָם הַקִּידוּשִׁין.

וּבְשַׁעַת הַקִּידוּשִׁין שֶׁמְעָה קוֹל הַקִּידוּשִׁין שֶׁמִּיעָה פְּרֹאֲיָה לַעֲנִין זָה. שֶׁהָרִי עִידֵי יַחֲוֹד הוּוּ כְּעִידֵי בִיאָה אֲף שְׁלֹא רְאוּ הַבִּיאָה מִמֶּשׁ.

ע"כ.

וְכַנּוּנָת דְּבָרֶיךָ דְּבַמְּקַדָּשׁ בְּבִיאָה עַל פְּרֻחָךְ רֹאֲיִית הָעֵדִים אוֹתָם וְרֹאֲיִיתָם אֶת הָעֵדִים אֵינָה בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂהָ. דְּאִסוּר לְבַעוֹל בְּפָנֵי שׁוֹם אָדָם.

אֲלֹא עַל פְּרֻחָךְ שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים הָעֵדִים אַחֲרֵי הַחֶדֶר וְרְאוּ אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁנִּכְנְסוּ לְחֶדֶר וְנִתְּיָחֲדוּ וְנִסְתָּרוּ מֵעֵינֵי הָעֵדִים וְגַם הָעֵדִים נִסְתָּרוּ מֵעֵינֵיהֶם. אֲלֹא שֶׁכּוֹלָם יוֹדְעִים אֵלֹו מֵאֵלֹו.

וְגַם רְאוּ אֵלֹו אֶת אֵלֹו קוֹנְדָם סְתִירָה. וְאַחַר סְתִירָה שֶׁמְעוּ הָעֵדִים קוֹל הָאִישׁ שְׁאוֹמֵר הָרִי אֶת מְקוֹדָשְׁתָּ לִי בְּבִיאָה זֹו וְאֵין הָעֵדִים רוֹאִין לֹא הַבִּיאָה.

וְלֹא אוֹתוֹ וְאוֹתָהּ בְּשַׁעַת בִּיאָה. וְגַם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה אֵינָם רוֹאִים אֶת הָעֵדִים בְּאוֹתָהּ שְׁעָה.

וְעַם כָּל זֶה הוּוּ קִידוּשִׁין. הָרִי דְּרֹאֲיָה דְּמַקְנָדָם וִידִיעָה שֶׁיּוֹדְעִים אֵלֹו אֶת אֵלֹו בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂהָ וְקוֹל הַקִּידוּשִׁין שֶׁשׁוֹמְעִין הָעֵדִים מִסְפִּיק פְּאֵלֹו רְאוּ הָעֵדִים הַכָּל וְכֹאֵלֹו הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה גַּם כֵּן רוֹאִים אוֹתָם.

וְאִם כֵּן הֵכִי נְמִי בְּקִידוּשֵׁי כֶּסֶף אִם רְאוּ הַבַּעַל וְהָאִשָּׁה אֶת הָעֵדִים קוֹנְדָם לְקִידוּשִׁין עוֹמְדִים אַחֲרֵי הַפְּתִיל. אוּ אֶפְיָלוֹ לֹא רְאוּ אֲלֹא שֶׁיִּדְעוּ שֶׁהֶם שֶׁם וְשׁוֹמְעִין אֶת קוֹלָם.

וְגַם הָעֵדִים רְאוּ אֶת הַבַּעַל וְאֶת הָאִשָּׁה קוֹנְדָם הַקִּידוּשִׁין וְשֶׁמְעוּ אַחַר כֵּךְ קוֹל הַבַּעַל שְׁאוֹמֵר הָרִי אֶת מְקוֹדָשְׁתָּ לִי וְנִכְנְסוּ תְּכַף וּמִצָּאוּ הַקִּידוּשִׁין בְּיַד אִשָּׁה זֹו. בְּאִנְפֹן שְׁאִין לְחוּשׁ לְאַחֲרָתָּ.

או אפילו לא נכנסו תכף וידוע שלא היה שם אשה אחרת לחלות בה. זה לבד יספיק כאלו ראו זה את זה בשעת אמירה: וזה מוכרח פדי לנישב דברי מור"ם ס"ד מרישא לסיפא דלא תיקשי מה בין סיפא דחור צר.

לרישא דצריד לראות הנתינה. אלא דע"כ דרישא מיירי בשלא ראו אותם העדים מקודם. אלא שהיו עומדים אחרי בית ושמעו קול הרי את מקודשת לי ונכנסו ומצאו איש ואשה וקידושין ביז האשה. וסיפא מיירי פשראו העדים האישה והאשה מקודם וגם האישה והאשה יודעים שהעדים אחרים הפותל ושומעין אלו קולן של אלו.

ושמעו העדים קול האישה שאומר הרי את מקודשת לי. ונכנסו ומצאו.

דאלו מחמת ראית העדים פסידא מתוך החור והאישה עומד עמהם ונותן לתוך היד טבעת ואומר הרי את מקודשת אין זו ראיה מספקת שהרי אינם רואים את גוף האשה המתקדשת. ואינם יודעים הגוף בעל היד מי הוא.

וגם האשה אינה רואה אותם ואינה יודעת אותם. היא נדאי דבראו מקודם עסקינן דראיה מקודם ושמיצה דשעת קידושין סגי: וגם הרב בית שמואל שם סקי"ג נראה שגם הוא כן דעתו.

אלא דסובר דבנדון דחור צר דסיפא לא בעינן ראיה דמקודם אלא דראית היד ונתינת הקידושין לתוכו וידיעת האשה שהעדים עומדים חשיב כראו מקודם. ואנה"ל בעלמא בראיה דמקודם ושמיצה של שעת נתינה סגי.

שהרי גם הוא ז"ל הביא ראיה מקידושי ביאה דבעידי יחוד סגי. ובקידושי ביאה ליכא שום ראיה בשעת מעשה והעיקר הוא ראיה דמקודם ושמיצה דשעת מעשה: וא"כ בנד"ז אם היו האישה והאשה בחצר או שליח הבעל עם האשה בחצר והעדים עומדים בפתח החצר וידעו האישה או שלוחו והאשה מהעדים שהם עומדים פתח החצר ושומעין אלו את קולן של אלו וגם העדים ראו את האישה או את שלוחו עם האשה מפתח החצר שהם עומדים בפתח החצר ושוב נסתרו מעיני העדים ושמעו העדים קול הרי את מקודשת.

ותכף נכנסו ומצאו הקידושין ביז האשה דשפיר הוו קידושין. אעפ"י שלא ראו הנתינה וגם לא ראו אלו את אלו בשעת נתינה: אבל העיקר הפריע לקידושין אלו בנד"ז הוא ממה שלא נודע אם ראו העדים את האשה כלל אפילו מפתח החצר קודם לנתינת הזקנה.

וגם שלא נודע אם דיברה הזקנה כלל עם האשה לומר לה הרי את מקודשת בזה לפלוני ואם דיברה לא נודע אם שמעו העדים או לאו. דבכי היא נדאי דלא הוו קידושין כלל שהרי אין כאן לא עידי ראיה ולא עידי שמיצה.

ואפילו יאמרו עכשיו הזקנה והאשה שנתכוננו לקידושין או אפילו יודו שדיברה הזקנה עם האשה ואמרה לה הרי את מקודשת לפלוני אינו פלום. דאנן סהדי שלא נתכוננה האשה לקידושין שהרי היא יודעת שאין העדים רואין ולא שומעין.

ואין קידושין בלא עדים ולא מלבה אומרת האשה שנתכוננה לקידושין וכמ"ש החלקת מחוקק שם סק"ח ע"ש ודוקא במקום שהעדים רואים אותם ואת הנתינה. והם ג"כ רואים את העדים קי"ל דאם הם עסוקים בענין הקידושין אפילו נתן בשתיקה מהני וכמ"ש בס'י

ז"ך וכן בסי' מ"ה בסבלונות לדעת רש"י ז"ל דחייש' שמה לקידושין שלחם אעפ"י שלא
היה שם קול דברים כלל שיאמרו לה הרי את מקודשת באלו משום דעסקינן בשעדים
נותנים לה סבלונות בשליחות הבעל והוי כעושה שני שלוחים לקדש לו דהו הן שלוחיו
הן הן עדין וכמ"ש בריש סי' ל"ה משא"כ הכא.

ומה גם לפי מה שנתבאר בפנים שהטבעת הזאת נוהגים לשולחה לרושם בעלמא להודיע
שהו משודכן ואח"ך מקדשין בשעת כניסה אלא שבנד"ז יעץ עצות הבעל לעשות ממנה
קדא דאית בה תרתי שישלחנה ע"י עדים ושלח.

והרואה יראה שלרושם בעלמא שולח והוא פקד על השליח לתתה לה לשם קידושין
גמו' ולומר לה הרי את מקודשת בזה לפלוני. וע"ז עמדו אביה ואמה בפתח החצר ועיכבו
על העדים שלא יפנסו לתת לה פלום אלא שהזקינה בגניבה לקחה הטבעת מיד השליח
ונכנסה אצל הבת והלבישה אותה באצבעה דפשיטא ופשוט שאם לא דיברה הזקינה
פלום די"ל שהזקינה עצמה לא נתפוננה לשם קידושין.

אלא לרושם כמנהג. ולשתק את אביה ואת אמה לפי שעה ולסייע בפיוס דאח"ך שיתרצה
שתקבל קידושין אחרים מזה כי יאמרו המפייסים כבר רשומה בטבעתו ואין סימן טוב
להשיב ולהפריד ובפרט שהיא רואה את אביה ואת אמה מלגלגים ומעכבים בדבר
דמסתמא לא תעשה הזקינה לקוחין גמו' שישצטרכו גט אם יתקעו אביה ואמה עצמם
בדבר.

ומסתמא י"ל דלא נתפוננה אלא לרושם בעלמא כמנהג. וכ"ש האשה עצמה דנדאי
מסתמא לא תמרה את רצון אביה ואמה ששומעת אותם מלגלגים ומעכבים על הקידושין
ותעשה רצון זקינתה.

ופשיטא שאף אם נתפוננה הזקינה לקידושין האשה מיהא לא נתפוננה אלא לרושם
בעלמא כמנהג: וכל זה אמרנו אפי' אם הייתה הזקינה עצמה שלוחתו של בעל לקדש
במקומו דהכל כשרים לשליחות הקידושין אחד אנשים ואחד נשים חוץ מחש"ו וגוי
נעבד.

וכמ"ש בסי' ל"ה ס"ו וכ"ש בנד"ז שלא עשה הבעל את הזקינה שליח כלל ואינה אלא
כשליח דשליח שהבעל מסר את הטבעת לשלוחו לקדש לו את האשה והשליח מסר את
הטבעת לזקינה ועשאה כשליח במקומו לקדשה וכבר כתב מר"ן סי' ל"ו ס"ה דאין שליח
א' יכול לעשות ב' בקידושין דמילי נינהו ומילי לא מימסרו לשליח ע"ש.

וכתב הרב ב"ש שם דמירי אפי' מסר הבעל הטבעת ליד שלוחו והשליח הא' מסרה לב'
וכן היא דעת י"א בתרא שהביא מור"ם סי' ל"ה ס"ו ע"ש. ואע"ג דבסי' ל"ה ס"ד כתב
מר"ן דאפי' לא מינהו שליח קידושין אלא שג"ד שהוא חפץ בה ואמר לו לשדכה לו והלך
השדכן וקידשה לו בלא מינוי שליחות מקודשת.

וא"כ י"ל דהכא נמי שדיבר כבר עם הזקינה לשדכה לו והלכה וקידשה אפי' בלא מינוי
שליחות מהני. דליתא.

דְּהָכָא שְׁדִיבְרָ עִם הַזְקִינָה לְשִׁדְכָהּ וְשׁוֹב דְּבַר עִם שְׁלִיחַ אַחַר לְקַדְשָׁהּ הָרִי ג"ד שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַדְשָׁהּ כ"א זָה. וְקוּדוּשֵׁי הַזְקִינָה אֵינָם מְצַד שְׁלִיחוֹת הַבְּעַל אֲלָא מְצַד שְׁלִיחוֹת הַשְּׁלִיחַ הָא' וְאֵין שְׁלִיחַ א' עוֹשֶׂה שְׁלִיחוֹת ב'.

בְּאִנְפֵּן שְׁהַקְדוּשֵׁין הַנּו' אֵינָם פְּלוּם וּבְהִתְרַחַץ חֲזָרָה הָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ. וּבְהִתְרַחַץ הִיא יוֹשֶׁבֶת עִמּוֹ וְנִפְלָה הָאֵמֶת בְּפִיָּהּ וּבְלִבָּהּ לַעֲשׂוֹתוֹ.

וְאִם הַפְּרִישָׁתָם הָאִשָּׁה מִן הַבְּעַל תַּחֲזִירוּהָ לוֹ כִּי הִיא מְוַתְרֶת לוֹ הִתְרַחַץ גָּמוּר. וּמִכָּאֵן וְאֵילָף הָיָה זֶהִיר בְּמִלְאֲכָתָהּ שֶׁהִיא מְלַאֲכֶת שְׁמַיִם וּבַפֶּרֶט בְּעֵנָן גִּיטִין וְקוּדוּשֵׁין כִּי רַבּוּ בָהֶם הַדְּקוּדוּקִים וּבְנִקְלָא יוֹכֵל אֲדָם לְטַעוֹת בָּהֶם וְהוּא פִּיטוּל מִמְזוּרוֹת רַח"ל וּבְכָל דְּבַר שְׁיִסְתַּמֵּק לָהּ לֹא תִסְמָךְ עַל דַּעֲתֵיהָ כָּלֵל.

עַד שֶׁתִּשְׁאַל לְמוֹמָחָה דְּפָקִיעַ שְׁמִיָּהּ. כִּי ת"ל אֵין הַדּוֹר יָתוּם לְמַעַן תִּשְׁכִּיל בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה.

וְצוּי"מ וַיִּמ"ן. וְאִתָּה שְׁלוֹם פְּנֵי שֶׁהַקְטָן יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט כֵּן לֹא"א הָרַב יְקוּמִיָּאל וַיִּלְכֹּד סִימָן נ"ג.

כָּא מַעֲשֶׂה לְיַדְנֵנוּ בְּבַחֲרוֹר שְׁקִידָתָהּ קְטָנָה ע"י אָבִיָּהּ שֶׁלֹּא מִדַּעֲתָהּ שְׁאָמַר לוֹ בְּתָהּ מְקוּדָשָׁתָה לִי וְקִיבֵל אָבִיָּהּ קוּדוּשֵׁין וְשׁוֹב רְצָה לְגַרְשׁ מִן הָאִירוּסִין וְהִיא עֲדִיין קְטָנָה. וְכָא הָאֵב וְהַבְּעַל לְפָנֵינוּ לְכַתּוּב גִּט וְהַבַּת אֵינָה לְפָנֵינוּ וְרַחוּק הוּא שְׁתַּבָּא לְפָנֵינוּ.

וְנִסְתַּפְקֵנוּ אִם יוֹכֵל אָבִיָּהּ לְקַבֵּל גִּיטָהּ. וְאִם יוֹכֵל פִּיצַד כּוֹתְבִין הַגִּט אִם בְּלִשׁוֹן שֶׁל אֲשֶׁר גִּיטִין שְׁמַדְבַּר עִם הָאִשָּׁה אוֹ בְּלִשׁוֹן אַחַר שְׁיַדְבַּר אֶל הָאֵב: וְעַל זֶה חִיפְּשָׁנוּ בַּפּוֹס' וְרִאִינוּ שֶׁהַצַּעַת הַדְּבָרִים כֶּף הִיא.

שְׁאִם הִיא קְטָנָה בְּיוֹתֵר שְׁעֲדִיין לֹא הִגִּיעָה לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת דְּהִינּוּ כֹּבֶת שֶׁשׁ כֹּבֶת שָׁבַע כָּל א' לְפּוּם חוֹרְפִיָּהּ. וְכ"ש אִם עֲדִיין לֹא הִגִּיעָה לְהַבְּחִין בֵּין טוֹב לְרַע דְּהִינּוּ צָרוּר וְנוֹטְלָתוֹ אֲגוּז וְזוֹרְקָתוֹ לַכ"ע אֵינָה מְתַגַּרְשָׁת ע"י עֲצָמָה בְּזִמְן שְׁאֵינָה בְּרִשׁוֹת הָאֵב כְּגוֹן שְׁקִידָתָהּ וּמַת אוֹ שְׁנֵשֵׁאת אִפִּי עֲדִיין אָבִיָּהּ חֵי.

וְאִם הִיא בְּרִשׁוֹת הָאֵב שְׁעֲדִיין אָבִיָּהּ חֵי וְלֹא נִשְׁאֵת אִיכָּא פְּלוּגְמָא דִּי"א שְׁיִכּוּלָהּ לְהַתְגַּרְשׁ ע"י אָבִיָּהּ. וַיִּיא דְּאִפִּי ע"י אָבִיָּהּ אֵינָה יְכוּלָהּ לְהַתְגַּרְשׁ.

וּכְשֶׁהִגִּיעָה לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת אִם אֵין לָהּ אָב אוֹ שְׁנֵשֵׁאת מְתַגַּרְשָׁת ע"י עֲצָמָה. וְאִם עֲדִיין אֲרוּסָה וְאָבִיָּהּ חֵי ע"י עֲצָמָה שֶׁלֹּא מִדַּעַת אָבִיָּהּ מְחַלְקָתָא אִם יְכוּלָהּ.

וְע"י אָבִיָּהּ מְתַגַּרְשָׁת לַכ"ע. וְע"י אָבִיָּהּ נָמִי מְחַלְקָתָא שְׁיֵישׁ סוּבְרִים דְּסָגִי כְּשֶׁתִּקְבֵּל הִיא בְּפָנֵי אָבִיָּהּ אוֹ אִפִּי בִּידִיעָתוֹ לְבַד.

וַיֵּישׁ סוּבְרִים דְּבַעֲי קְבֵלָתָא אָבִיָּהּ בְּיָדוֹ מִמֶּשׁ. אֲבָל בְּקְבֵלָתָא הַקְטָנָה אִפִּי מִדַּעַת אָבִיָּהּ אֵינָה מְתַגַּרְשָׁת אִפִּי שְׁיֵיאֲמַר לָהּ הָאֵב צָא וְקִבִּילִי גִיטָהּ.

כ"ז מְפוּ' בְּטוֹר וּבב"י וּבבב"ה בְּשֵׁם הַרְלַב"ח בְּסִי' קמ"א ע"ש. וְעוֹד כְּתַב שְׁם בְּבב"ה בְּשֵׁם הַרְ"ן עַל דְּבָרֵי הַרְלַב"ח הַנּו' וְנ"ל.

ולפי"ז אף הקטנה המתגרשת ע"י אביה צריף לכתוב בגט בתה פ' וכו'. זהו מה שאני חוכה בזה להחמיר.

עכ"ל ה"ר"ן ז"ל. וסיים ע"ז הרב בבד"ה ז"ל ושמעתי כי בפני הר' אליה מזרחי נתגרשה קטנה ע"י אביה וצינה להכתיב ב' גיטין.

א' בנוסח הפשוט. ועוד שהנוסח שלו כמדבר עם האב.

ותרוכית ית ברטה פ' דהנת ארוסתי מן קדמת דנא. וכדו פטרית ותרוכית יתה דתהוי רשאה ושלטאה בנפשה למטה להתנסא לכל גבר דתצביין וכן פל שאר לשונות הגט בלשון נסתר לאשה ובל' נוכח לאב.

וכ"כ הר' לוי ו' חביב ז"ל ששמע בשם הרב הנז'. וכ"ז לכתחיל.

אבל בדיעבד אם לא כתב אלא נוסח הגט הפשוט שריניא וכ"כ מהר"ר איסקרלאן ז"ל בכתביו סי' נ"ט וכן כתב מהרלב"ח בתשובה: ונראה שזה שכתב ה"ר"ן ז"ל וכן מה שצינה הרא"ם ז"ל להכתיב ב' גיטין וכו' ע"ז.

הוא לפי מה שכתב הרב בבד"ה קודם לזה בשם מהרלב"ח שצריף קבלת האב בידו ממש ולא סגי במאמרו והבת היא המקבלת שמפני זה כתב ה"ר"ן שצריף שיכתוב ברטה פ' שמדבר אל האב המקבל הגט בידו.

וכן מפני זה צינה הרא"ם ז"ל להכתיב ב' גיטין. א' בלשון המדבר לנוכח האשה.

וא' בלשון המדבר לנוכח האב ויתן שניהם ביד האב בכ"א או בזה אח"ז וזה מפני שהמתגרשת היא הבת וצריף שיזכר עמה. והמקבל הוא האב שאילו נתנה תורה רשות לגרשה וצריף שיזכר עמו לכו הצריף הרב לכתחילה למצנה מן המוכח שיתן ביד האב ב'.

א' כמדבר אל האשה וא' כמדבר אל האב. אבל לדעת הסוברים דסגי בקבלת האב מדעת האב נראה שלא יאמר ה"ר"ן ז"ל בזה שפשהוא כותב לתת ביד הבת שיכתבו ברטה פ'.

וגם הרא"ם לא יצריף ב' גיטין וכמ"ש. דבשלמא כשכותב ל' הפשוט ונותן ביד האב לדעת הסוברים שצריף קבלת האב פשר הדבר פיון שהוא הל' הנתקן בגט ויד האב ביד הבת.

וכאלו היא עצמה מקבלתו. שמה הטעם סיים הרב הבד"ה דבדיעבד אם לא כתב כ"א הנוסח הפשוט סגי כלו' ויתן ביד האב שהרי זה כאלו הבת היא המקבלת.

אבל לשונות הלשון ולכתוב ברטה פ' ולתת אל הבת אין זה דבר הגון פלל אלא שלדעת הסוברים דסגי בקבלת הבת מדעת אביה לא יכתוב כ"א הל' הפשוט ויתן ביד הבת ויהי אנו רואים שמדעת אביה היא מקבלת.

וכן אם האב הוא המקבל יכתוב ברטה פ'. והנה דעת מ"ר"ן בש"ע סי' קמ"א ס"ד לפסוק פדעת הסוברים דסגי בקבלת הבת מדעת אביה דהיינו סתמא דדינא התם שכתב ולא הנה שלא מדעתו.

משמע הא מדעתו סגי. ולא בעינן קבלה בידו ממש.

גם בס' הגט סי' קנ"ד ס' צ"ד כתב וראוי להחמיר שלא תקבלנו אלא ע"י אביה ודיינו
סתמא דדינא דסי' קמ"א שתקבלנו הבת אף ע"י אביה דדיינו מדעתו: אלא שכתב שם
עוד ס' צ"ו וז"ל קטנה המתגרשת ע"י אביה יש להחמיר ולכתוב ב' גיטין וליתנם לה.

הא' בנוסח שאר גיטין וכו' ע"ש. וזוהי עצת הרא"ם ז"ל.

וק"ק דלפי חומרא זו הנה צריף להקדים תחילה חומרת הרלב"ח שלא יקבל כ"א האב
ממש ולא היא אפי' מדעתו. וממה שלא הקדים זה נר' שסובר הרב שאפ' למי שלא ירצה
להחמיר פחומרת הרלב"ח ותיסגי ליה בנתינת הגט ליד הבת מדעת אביה.

מ"מ ראוי להחמיר פחומרת הרא"ם לכתוב ב' גיטין ולתת בידה ולכתוב בא' מהם בל'
המדבר אל האב לפרסם הדבר שהעיקר היא דעת אביה וה"ה פאלו הוא עצמו המקבל.
ולאפוקי מדעת הסוברים דבמקבלת הבת אפי' שלא מדעת אביה סגי.

כן מוכרח לדחוק בדעת הרב: ויותר נר' שהרב קוצר וסמך על המעיין בבד"ה. שילדעת
הרלב"ח לא סגי בקבלת הבת אפי' מדעת אביה ובמאמרו.

אלא שהאב עצמו הוא שיקבל ולכן ראוי להחמיר לכתוב ב' גיטין ולתת בידי ומ"ש וליתנם
לה לא לידה קאמר. אלא פלימר בשבילה ודיינו ליד האב וכמ"ש: ועל הכל נראה לי
שאין כל הדברים אמורים אלא פשהאב, והבת לפנינו אבל בכגין נד"ז שאין הבת לפנינו
כ"א האב והוא המקבל נראה פשוט שאין לכתוב כ"א גט א' בלשון המדבר לנוכח האב
וסגי ואין פאן מקום כלל לחומרת הרא"ם.

וכן עשינו מעשה אחר שכתבנו ע"ד לתת בידי האב אמר האב שרצונו לעשות שליח
קבלה במקומו והורינו שישכול בכה. וכמ"ש בס' קמ"א ס"ג דאע"ג דקטנה אינה יכולה
לעשות שליח אביה פשהיא ארוסה יכול לעשות שליח ע"ך.

וכן עשינו מעשה: אחרי כותבי כ"ז ראיתי בכתבי הא' ז"ל פסק למהרשב"ד ז"ל וז"ל
פפי מה שמצאתי כתוב בקיצור. קטנה כבת שש כבת שבע ואביה אינו מצוי מי יקבל
גיטה.

כתב מהרי"ק בש"ע בס' הגט שסדר בקצרה דלרש"י ז"ל אפי' ע"י אביה אינה מתגרשת.
ולר"ת דנקא ע"י עצמה.

אבל ע"י אביה מתגרשת ולזה הסכים הרא"ש ז"ל. וכתב עוד בס"ה קטנה המתגרשת
ע"י אביה יש להחמיר לכתוב ב' גיטין וליתנם לה הא' בנוסח שאר הגיטין.

והאחר יכתוב בו בתה פ' דהנות אנתתי וכו'. וכן עשינו גם אנחנו צנוי לסופרים לכתוב
לה ב' גיטין עד שיבא אביה ויבחר הטוב בעיניו.

ועיקרא דדינא הוציאו הרב ז"ל ממ"ש הטור אה"ע סי' קמ"א ס"ה בלשון הטור ז"ל.
וג"כ מה שהביא מהרי"ק ז"ל בשם הרשב"א והואיל ואיכא פלוגתא אם ע"י אביה פי'
יד אביה ממש או שתקבלנו לפני אביה ממש לכן לאפיקי נפשין פסק הרב ז"ל דטוב
להחמיר לעשות ב' גיטין טה"ד הנ"ל.

נאם החותם בד"ל למטמונים ש' הוש"ע ה' לפ"ק. שמואל ו' דנאן" הנה מסקנת הרב כמו שעשינו שפשיבא האב ויבחר לקבל בעצמו ויתן לו אותו הכתוב בל' המדבר פנגדו לנוכח ברתה פ' וכו' וסגי: אלא שדברי הרב תמוהים בעיני מאד דמשמע מדבריו דפלוגתא דמיתתי הטור והב"י בשם הרשב"א היא אם האב הוא שיקבל ממש או בקבלת האב מדעתו סגי.

ונה אינו שהמחלוקת הנה היא אי סגי בקבלת הבת שלא מדעת אביה או בעי' מדעת אביה. אבל מחלוקת זו אי סגי בקבלת הבת מדעת האב או בעי' קבלת האב ממש.

היא מחלוקת אחרת שהנפיר הרב בבד"ה בשם הרלב"ח ע"ש. ולא נזכרה כלל בטור ולא בב"י.

שמה שנזכר בב"י בדברי השואל להרשב"א לכתוב שני גיטין ולתת אחד ביד הבת ואחד ביד האב. הוא מפני שהיה הנדון מסופק אם הבת קטנה ויכולה להתגרש ע"י אביה או אם היא גדולה ואינה מתגרשת אלא ע"י עצמה.

והרב השיב שאפ"י אם יהיה פן בגט א' שתקבל הבת מדעת אביה סגי שאם היא קטנה הלא היא מתגרשת מדעת אביה. ואם היא גדולה ה"ה מתגרשת ע"י עצמה: ועוד תימה בעיני שגור' שהרב סבור שהב' גיטין אין שניהם ניתנין אלא שאם האב רוצה לקבל בעצמו נותנין לו אותו הכתוב ע"ש.

ואם אין האב רוצה לקבל בעצמו נותנין לבת אותו הכתוב על כג) שמה. ונה תימא דאטו מר"ן ז"ל בפשאו האב לפנינו מיירי והלא הדבר פשוט דבכל גוונא מיירי.

ושניהם ניתנין קאמר לאב או לבת. דאל"ך למה כותבין ב'.

ומתחילי נר' מי המקבל וכותבין על שמו. וגם הב הנזכרים בתשו' הרשב"א שניהם ניתנין א' לבת וא' לאב.

ולכך כותבין ב'. ועוד תימא דלפ"ד הרב במאי נפקי' ומפלוגתא וכי ע"י הכתי' לשם האב לבד אטפ"י שהאשה היא המקבלת נעשה כאלו האב מקבל.

אבל האמת בדעת מר"ן דלא מפני מחלוקת זו דאי בעינא קבלת האב ממש או לא. הוא שהצריכו ב' גיטין.

דלזה מה צורך לב' גיטין בחד שביבא לידו סגי. ואין טעם חימרא זו אלא כשהאב הוא המקבל ראוי לכתוב בידו נוסח המדבר בעדו מפני שהוא המקבל.

וצ' המדבר אל האשה מפני שהיא המתגרשת. וכמש"ל.

א"נ אם הבת היא המקבלת ראוי לכתוב לה ל' המדבר בעדה וגם ל' המדבר אל האב לגלות שהוא העיקר וכאלו הוא עצמו המקבל והמתגרש: עוד יש לתמוה בדברי הרב במ"ש דקטנה כבת ו' כבת ז' לרש"י אינה מתגרשת.

אפ"י ע"י אביה. ונה אינו דלא אמר פן רש"י ז"ל אלא באינה מבחנת שלא הגיעה להבחנת צרור וזורקתו וכו'.

א"נ לבת ו' או ז. אבל בשהגיעה לכך לכ"ע מתגרשת ע"י אביה.

וכמ"ש נשם בבד"ה סצ"ד ע"ש: אחר כל אלו הדברים הובא לידי תשו' מהרשב"ד ז"ל
בשלימותה. וז"ל מעשה הנה באיש א' שפא לפנינו ואמר לנו שפך ארע לו ביום א'
בשנה שעברה בהיותו אוכל עם איש א' פלאנס"א אחת.

א"ל חבירו תן לי יותר ממה שנתתה לי באותה שעה. א"ל לא אתן לך כלום רק עד
שתקבלנו בקידושי בתך וכן נתרצה לו האב.

ונתן לו החלק שהיה בידו מהאלפלאנס"א. וא"ל בפני עדים הנה זה לך בעד קידושי בתך
פ'.

בל' זה אמר הנותן קידושין ואמר שהיו מצויים שם ג' עדים על כך. וא' מן העדים קודם.
שנתקבצנו אנחנו החו"מ אמר לפני א' מהסופרים שפך הנה באמת ובתמים. והיו הדברים
בדרך שחוק וליצנות והעד הב' אמר שלא נזכר כלל באמיתות הענין.
אף אם יזכירוהו חביריו אפשר לו לזפור אף נעשה הענין הנה. והעד הנז' תלך הלך לו
למקום אחר.

והעד הג' ג"כ אינו מצוי בעיר הנאת וגם אבי הבת אינו מצוי בכאן כעת. והאיש המוציא
לעז אמר אלינו אני אין רצוני אלא שלא ינהה הקולר תלוי בצוארי שאם יראה לך
שצריכה גט אגרשנה ואשים לדרך פעמי ולא ינהה לי העון לפוקה ולמכשול.

ולכן לחומר הענין נתקבצנו עם כל החכמים השלמים נ"ן אשר בעת הזאת ובדקנו
ותקורנו בדרך היטב. וראינו דעכשיו שאמר המוציא לעז בפני שעידיו הם פ' ופ' ואפשר
שהמוציא לעז יפשוט את רגליו ותשארה הבת עגונה כל ימיה אם יעידו העדים כדבריו.

והאב זכאי בביתו לקבל קדושיה מיום שנולדה עד שתבגור ובידו למנסרה למנוול ומנפה
שחין כמבואר בא"ה סי' ל"ז ע"ש. לכן ראינו שא"א לעת כזאת לפנסרה בלא גט ומקיות
טוב אל תקרא רע.

עם היות דמטי לבת היגקה לאנסרה על הפהו. לכן עיינו היטב וראינו שמן הדין מי יקבל
גיטה והבת קטנה בת שש שנים או שבע והאב אינו מצוי לכן ראינו שכתב מהרי"ק
בש"ע בסדר הגט שסידר בקצרה אחר שהביא מחלוקת רש"י ור"ת בענין אם הקטנה
שהיא פחותה מבת שש יכולה להתגרש.

דלדעת רש"י אפי' ע"י אביה אינה מתגרשת. ולדעת ר"ת דוקא ע"י עצמה.

אבל ע"י אביה מתגרשת ולנה הסכים הרא"ש ז"ל. כתב עוד בסעי' צ"ו קטנה המתגרשת
ע"י אביה יש להחמיר לכתוב ב' גיטין וליתן לה.

הא' בגנוסח שאר גיטין. והשני יכתוב בו בתך פ' דהות אנתתי וכו'.

וכן עשינו גם אנחנו צוינו לסופרים לכתוב לה ב' גיטין עד שיבא אביה והוא יבחר הטוב
בעיניו. ומדאיתעביד עובדא דא לפנינו לכן כתבנו כל זה בסדר ונתתי שלום בארץ בשנת
הוש"ע ה' את עמך פה פאס יע"א.

ז"ש עבד רחמן וחסן. שמואל אבן דנאן."

עכ"ל אב"א: אַתָּה הִרְאֵת לְדַעַת שִׁמְשׁ בְּדַבְרֵי מֵהֶרְשֵׁב ד' שְׁהֶעֱמַקְנוּ לְשׁוֹנוֹ לְמַעַלָּה וְז"ל. וְעִיֶּקְרָה דְדִינָא הוֹצִיאָה הֶרֶב מִמ"ש הַטּוֹר א"ה ס' קמ"א ס"ה וכו' אִינוּ מְדַבְּרֵי מֵהֶרְשֵׁב ד' ז"ל וְאוֹלֵי הַמַּעֲתִיק שְׁקִיזָר דְּבָרָיו הוֹסִיף זֶה וְחָשַׁב לְתַת טַעַם לְשִׁבְח וְנָתַן טַעַם לְפָנָם, גַּם מ"ש הֶרֶב עַד שְׁיָבֵא אָבִיָּה וְהוּא יִבְחַר הַטּוֹב בְּעֵינָיו.

נר' פְּוֹנְתוֹ שָׁאֵם בָּא אָבִיָּה וְחָשַׁשׁ לְאוֹתָן קִידוּשֵׁין אָזִי יִקְבַּל אוֹתָן הַגִּיטִין שְׁנִכְתְּבוּ פִנ"ל וְאֵם לֹא חָשַׁשׁ לְאוֹתָן קִידוּשֵׁין בְּאוֹמְרוֹ שְׁלֹא הָיוּ כ"א דְרָךְ שְׁחוֹק וְאִינוּ רוֹצֵה לְאֶנְסְרָה עַל הַפֶּהֶן כִּמ"ש הֶרֶב בַּתַּח' דְּבָרָיו כ"א עַד שְׁיִתְפָּרֵר הַדְּבָר בְּעֵדִים וְלֹא רָצָה לְקַבַּל אוֹתָן הַגִּיטִין אָזִי הִרְשׁוֹת בְּיָדוֹ.

וּמַעֲתָה לְפִי מַה שְׁפָתְבָנוּ דְּבָרֵי הֶרֶב פְּכַתְבָן וְכַלְשׁוֹנָן לִק"מ מְכַל מַה שְׁהִקְשִׁינוּ עָלָיו פִּנ"ל. זֶהוּ הַנְּלַע"ד בְּזָה וְצוּי"מ וִימ"ן: יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ט"ט בֶּן לֹא"א הֶרֶב יְקוּמִיאַל וְז"ל הַלְכוֹת הַיּוֹצֵאוֹת שְׁלֹא בְּכַתְוָבָה.

וּמוֹרְדַת וְהַעוֹבְרַת עַל דָּת. סִימָן נ"ד.

נְשִׂאוֹל נְשִׂאֲלֵתִי מֵה"ר יֶצְחָק בַּכ"ר אַבְרָהָם אֶלְפָּאז לְחוֹת דַּעַתִּי מַה יִּהְיֶה מְשֻׁפְטוֹ עִם שְׁמִחָה אֲשֶׁתוֹ בַּת הַחַה"ש הַדו"מ כַּה"ר מֵאִיר צָבַע בְּעֵנָן פְּתוּבָתָה אֵם הַפְּסִידָה אוֹתָהּ עַפ"י הַעֲדָאוֹת הָעֵדִים וְהַתְּרָאָה שְׁבִידוֹ אוֹ לֹא.

וְאִף שְׁלִכְאוֹרָה דְּחִיתִי אוֹתוֹ בְּאַמַּת הַבְּנִין שֶׁהוּא בְּנוֹי מְמַנָּה בְּשִׁלְשָׁה בְּנִים בְּרָכָה וְאִין רְאוּי לְגַרְשָׁה. מ"מ אֶלְצָנִי וְדַחְקָנִי לְחוֹת דַּעַתִּי וְאָמַר שְׁאִין רְצוֹנוֹ לְגַרְשָׁה אֶלָּא לְהַשְׁפִּילָה וּלְהַפְּנִיעָה מִגְּאוּתָהּ שֶׁהִיא מְגַנְדֶּרֶת עָלָיו וּמְקַלְלָתוֹ וּמְחַרְפָּתוֹ וּמְקַלְלַת וּמְחַרְפַּת אֶת אִמּוֹ בְּפָנָיו וְאִינָה מְחַשְׁבָתוֹ אִפִּי' פְּקַלִּיפַת הַשּׁוּם.

וְתַהִי הַפְּצִירָה פֶּה לְפָצוֹר בִּי לְכַתּוֹב לוֹ מַה שְׁיִוְרוּנִי מִן הַשְּׁמַיִם: תְּשׁוּבָה הִנֵּה רְאִיתִי אֶת פֶּל הֶרְשׁוּם בְּכַתְב אָמַת שְׁבִיד הַרִי"ץ הַנּוֹז' כַּתוּח"ךְ וְהִנֵּה הוּא דְבָר הַמְּסַפִּיק לְהַפְּסִידָה פְּתוּבָתָה וְלֹא תִטּוֹל כ"א בְּלֹאוֹתֶיהָ הַקְּיָמִים וְתַצֵּא וְכִמ"ש וְחַתוּם בְּיָדוֹ בְּאַרְנוֹכָה.

אח"ז הַמְּצִיא לְפָנֵי קַב"ע מִשַׁע"כ שְׁהַעִידוֹ שְׁקַלְלָה וְחַרְפָּה אוֹתוֹ. עַד א' הַעִיד הִין קְאֵלְתָלוּ יֵא דָאָךְ רִזִּיל נְרָאָה יְמוֹת בְּזוּע נְרָאָה יְמוֹת סְאָעִי וְכִינְצָא.

וְעַד ב' הַעִיד אִין קְאֵלְתָלוּ נְרָאָה תְּקוּן פְּלַבְרָנוּצוֹ. נְרָאָה תְּקוּן הַזֹּאֵל מְנַנּוּ הָאֵד זְמַעָא וְהוּא שׁוּמַע וְשׁוֹתַק.

וְכֹא יִקּוֹל ק'וֹנוֹ עֵדִים זֹהִי תְּשׁוּבָתוֹ אֶלֶיָּה. וְעוֹד הַמְּצִיא לְפָנֵי ג"ד כַּתוּח"ךְ שִׁג"ד שְׁאָף אֵם יִשְׁתַּוֵּךְ עֵידוֹ וְעִידָנִין וְכו' אִין שְׁתִּיקָתוֹ שְׁתִּיקָה לְהַרְע כַּחוֹ אֶלָּא לְעַת הַכּוֹשֶׁר פְּשִׁיעַלָּה בְּרְצוֹנוֹ יַעֲמִידָנָה בְּדִין לְעֲשׂוֹת עִמָּה מְשֻׁפְט פְּתוּב.

וְאִפִּי' לֹא יִכְרִיחֵנוּ שׁוּם אָדָם לְמַחֲוֹל לָהּ אֶלָּא שֶׁהוּא מְאִילָיו וּמַעֲצָמוֹ יִרְצָה לְשִׁפּוֹת עִמָּה שְׁלוֹם מְפָנֵי בְּנָיו אוֹ מְסִיבָה אַחֲרַת וְלֹא יַעֲמִידָנָה בְּדִין פְּעַת לֹא יוֹרַע פְּחֵי בְּשִׁתִּיקָתוֹ וְנִקּוּש"ח ע"ז כִּמ"ש בְּאַרְנוֹכָה.

וְא"כ לִפ"ז אֲבָדָה פֶּל סְכֵי פְּתוּבָתָה וְלֹא תִטּוֹל כ"א בְּלֹאוֹתֶיהָ הַקְּיָמִים. וְכַדְפֶּסֶק מְר"ן ס' קט"ו ס"ד וְז"ל הַשְּׁנִיָּה לְעַנְיָנוּ בְּכָל א' מֵאֵלוֹ תַצֵּא בְּלֹא פְּתוּבָה אֵם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהִתְרָה בָּהּ וְעַבְרָה עַל הַתְּרָאָתוֹ עַכ"ל וְכִנ"ד הַרִי הַתְּרָה בָּהּ בְּעֵדִים וְעַבְרָה עַל הַתְּרָאָתוֹ בְּעֵדִים.

א"כ קם דינא שתצא בלא פתובה ולתוס' טובה עשה הג"ד הזה שאף אם לא ג"ד אבדה פתובה וכמ"ש הרב חלקת מחוקק בסי' הנז' סק"ח ונ"ל מצוה עליו שיוציאנה. ונראה אם אין מוציא אותה והיא מתנהגת מפאן ואילה בדרכי הצניעות וחרה ממעשיה הראשונים אסור לדור עמה בלא פתובה.

וצריך לכתוב לה פתובה אחרת דכתובה הראשונה נמחל שעבודה בשעה שעברה התראתו יעש"ד. ומינה יש ללמוד לנ"ד דמאחר שעברה התראתו אפי' עשו שלום ביניהם אח"ך לא אמרי' דמחל על התראתו והטעם שלא חדש לה פתובה מפני שיש לה פתובה על בלאותיה הקיימים.

ובפרט בנ"ד שג"ד אין אנו צריכין לכל זה. וכ"כ הב"ש סק"ט משם הח"מ אם היא נוהגת אח"ך כפנות פשרים חייב לכתוב לה פתובה אחרת על מנה דאלמא פתובה א' משעה שעברה התראתו נמחל שעבודה אף דאח"ך עשו שלום ביניהם וצוי"מ.

נאם החותם ב"ט יום לאב ש' פרש"ז לפ"ק. ע"כ נמ"ך וחתום הזה"ש הדו"מ כה"ר יהושע יש"י.

וס"ל נמ"ך מה פתובה יש על הבלאות וה"ה שלא בכל מקום שהם. ולמה יחדש לה פתובה והיא עדיין במרדה והם דברי הרמב"ם דכל שלא חרה אין לה פתובה. ואם חרה אפי' לא כתב יש לה וכדלקמן. יעבי"ז.

וס"ל נמ"ך. הד"א כמ"ש החכם הפוסק נר"ו שהאשה הנ"ב אבדה כתו' מחמת שעברה על ההתראה וקללה לבעלה הנז'.

ועם היות שמצינו להרב רמ"א בסי' קנ"ד ס"ג פתב ונ"ל אם היא קלתו חנם תצא בלא פתובה. ונ"ל דוקא ברגילה בכה.

ואחר ההתראה יע"ש. וא"כ בנ"ד עם היות שעברה וקללה אחר ההתראה אחר שאין כאן עדים שהיא רגילה בכה אין להפסידה כתו'.

זה אינו דרמ"א ז"ל אזיל לשיטתיה שכ' בסי' קט"ו ס"ד גבי עוברת על דת יהודית הוסיף להגיה ורגילה בכה. וכבר הב"ש והח"מ תמהו עליו שם וכתבו דאם התרו בה ועברה על ההתראה אפי' בפעם א' מפסדת פתובה דלא נתנו חכמים שיעור לדבר יע"ש"ב.

וכן ראינו ב"ד שלפנינו פוסקין הלכה למעשה שכל איש הבא לפניהם לקבול על אשתו שהיא מזלזלת בו מתרין בה ומאבדין כתו' ולא היו מצריכין עד שתהיה רגילה. ובנד"ז אין אנו צריכין לזה יען שהאשה הנז' רגילה בכה שפך פתוב בנסח ההתראה שאמר לה דע לה שאני מגרש את אשתי בשביל שתתן לי מנוחה ולא תקללני באשר זה דרבה פסל לה והיא הודית לדבריו וא"ל כ"ז הייתי עושה בשביל צרתי.

אבל עכשיו לא אשוב וכו' נמצא שהוא א"ל שתשוב מדרבה הרעה וממנהג הקלוות כמו שא"ל ולא תקללני באשר זה דרבה והודית לדבריו. ושוב אח"ך התרה בה התראה גמורה שתצא בלא פתובה ולא תטול כ"א בלאותיה הקיימים א"כ ודאי אבדה פתובה.

ועוד יש מקום לומר דה"מ פשהתרה בה הבעל התראה בעלמא והיא שתקה אבל בנ"ד שקע"ע ההתראה כמבואר בנסח ההתראה לית דין ולית דיין ושאלתה פתובה שמתחילתא א"י קנין. וה"ז פאדם דעלמא שאומר ללנה שלו הריני מוחל להבחיב אם אעשה דבר פ' שאז שפאשר יעשה הדבר ההוא נמחל החוב.

א"ך בנד"ז אבדה כתו'. ועם היות שההתראה קדמה זמן רב למעשה אפ"ה קיימת. וכמבואר בח"מ סקט"ז יעו"ש. והגם שאחר הקלות נתראה הבעל ושתק ושה עמה מ"מ פבר אבדה כתו' ונמחל שעבודה כמ"ש החכם הפוסק נר"ו.

וא"י לכפול הדברים וכן נמ"ך בפס"ד א' מיד הרב הגדול מהרח"ט זלה"ה והאריף למעניתו בדבר והעלה כמ"ש החכם הפוסק נר"ו. כ"ש בנד"ז שג"ד מקודם כנ"ב ויש מקום להאריך.

ולנחיצת השואל באו דבריו בקיצור. יצוי"מ: יהונתן סירירו ס"ט רפאל אהרן מונסונינגו ס"ט יעקב סירירו ס"ט שמואל אבן זמרה ס"ט בנד"ז יש לספק ה' ספיקות.

א' במהות הקלה שבמשנה ובגמרא לא נזכר אלא מקללת יולדיו בפניו ולא מקללתו לבעל. וי"ל דדוקא יולדיו משום כבוד אביו או דילמא כ"ש הוא.

ב' אי בעינו קלה גמורה בשם או בכינוי פקללת דיין ושאר כל אדם מישראל כמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות סנהדרין. או דבעינו בשם המיוחד פקללת אביו ואמו וכמ"ש ריש ה' ממרים.

או דילמא דהתם דוקא לענין מיתה ומלקות הוא דבעי הכי. אבל הכא להפסידה פתובה אפילו בלי שם וכינוי מפסדת.

ג' בעדות העדים הנ"ב שכל א' העיד על מעשה בפע"י אם הם מצטרפין או לאו. ד' בענין ההתראה שקדמה למעשה שעליו נתקבלה עדות העדים ד' שנים מי אמרינו דבעינו התראה סמוך למעשה.

אבל קודם לא מהנייא דדילמא שכחה ההתראה והו"ל שוגג כמו בדיני נפשות. או דילמא לגבי ממונא אפי' קודם מהנייא.

ה'.

במה ששתק הבעל ולא עמד עמה בדין מיד מי אמרינו דכיון ששתק מחל ונתבטלה ההתראה וחררה הפתובה למקומה או דילמא דמשעבדה על ההתראה נמחלה הפתובה באפי' שתק ולא עמד בדין.

וכיון שלא חידש לה פתובה אחרת אין לה פתובה פלל: ונבא עליהם א"א. על הא' אמת שבמשנה וגמרא ובכל גדולי הפוסקים לא נזכר אלא מקללת יולדיו בפניו וזולת בתשו' המיוחדות להרמב"ם ז"ל סי' ק"ב שנשאל על בעל שטען שאשתו מקללתו בפניו והשיב הרב ז"ל אבל אם מקללתו חנם הדין עמו דהא מקללת בעלה בפניו מן היוצאות שלא בפתובה עכ"ל.

והביא דבריו הרב"י סי' קט"ו וכתב על דבריו וז"ל ואיני יודע זו מנין לו. ואיפשר שהוא לומד פן בק"ו ממקללת יולדיו בפניו וק"ו פריכא הוא דאיכא למימר שאני מקללת יולדיו בפניו דחמור כבוד האב.

ועוד דא"כ לא הנה משתמיט חד מהפוס' לומר פן עכ"ל. ובש"ע לא העתיק אלא לשון פל הפוסקים שמקללת יולדיו בפניו.

אלא דמור"ם ז"ל הגיה דה"ה למקללת בעלה בפניו כס' הרמב"ן וכן בסי' קנ"ד בהגה"ס"ג העתיק לשון הרמב"ן הנז' בעיניו ע"ש. והרב ב"ש ס"ק ט"ו השיב על דברי הרב"י דלאו ק"ו פריכא הוא דאיפשר דהרמב"ן ס"ל כהגמרא שכתבו בשם י"מ דמילתא דאבא שאול במקללת זקינו של בעלה בפני בעלה אעפ"י שאין הבעל חייב בכבודו ומינה איכא למילף במכ"ש למקללת בעלה בפניו ע"כ ואין דבריו ז"ל מספיקים שהרי הרב בד"מ הביא דברי הי"מ הנז' והצריך עיון בהם וז"ל בהגמ"י דכתובות דאם קללה זקינו של בעל בפני הבעל הוי במקללת אבי בעלה בפני בנו עכ"ל וצ"ע דהא אין הבעל חייב בכבוד זקינו ככבוד אביו ואין ראיה מזה לזה עכ"ל הרב בד"מ.

והנה עם היות שמה שהצריך עיון הרב על הי"מ בקל יש להשיב שהראיה יראה בהגמ"י דהי"מ לאו ילפותא ילפי למקללת זקינו של בעל ממקללת אביו אלא דמפרשי דמילתיה דאבא שאול גופיה במקללת זקינו מיירי וא"כ אין פאן מקום כלל למה שהצריך עיון הרב.

מ"מ הנה הרב סובר דילפותא הוא דילפי ולדידיה לא שמיע ליה רק ילפותא ולהכי לא העתיקה במפה. וא"כ לדידיה מהיכא יליף הרמב"ן ז"ל למקללתו עד שפסק כמותו.

ומה גם שכתבה בסתם ולא בלשון י"א בין בסי' קט"ו בין בסי' קנ"ד. ועוד דלדברי הרב ב"ש אין דברי הרמב"ן ז"ל מתקיימים אלא למאן דס"ל הך פירושא די"מ.

וא"כ פל הפוס' ומר"ן ז"ל שלא פסקו כפי הי"מ ולא הזכירוהו כלל לית להו למילף למקללתו כלל: אף נר' דדעת מור"ם שהעתיק דברי הרמב"ן ז"ל בסתם משום דס"ל דכל הפוס' מודו בה דדמיא למקללת אבי בעלה בפני בעלה או במה מציינו או בק"ו דהך פירכא דהרב"י ס"ל דליתא דמה לנו ולחוקר כבוד האב שאינו אלא על הבעל שהוא בנו דדעת הרמב"ן ז"ל היא דטעמא דמקללת אבי בעלה בפני בעלה דמפסדת כתו' היינו מפני שהוא חמיה וחיבת בכבודו דכשם שחייב אדם בכבוד חמיו מפני שחשוב כאביו כף האשה חייבת בכבוד חמיה.

ואף אם נאמר שאין האשה שנה לאיש בענין זה ואינה חייבת בכבוד חמיה מצד עצמו כמו שחייב אדם בכבוד חמיו מ"מ תהא חייבת בכבודו מצד כבוד בעלה שהוא בנו והוא עצמו חייב בכבוד אביו.

וכיון שפן נדאי דנילף מינה נמי למקללת בעלה עצמו שהרי היא חייבת בכבוד בעלה וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ספ"ו דאישות. וכן ציוו חכמים על האשה שתהא זהירה בכבוד בעלה יותר מדאי ויהיה לו עליה מורא ותעשה כל מעשיה על פיו ויהיה בעיניה כמו שר או מלך.

ומהלכת בתאנות לבו. ומרחקת כל מה שישנא.

ונה דרף בנות ישראל ובני ישראל הקדושים והטהורים בזיווגם ע"כ. וכתב הרב המגיד על דבריו פ"ק דקדושין אמרו שאמה ואמה חייבים בכבוד אביה ע"כ.

וכיון שפיר איפא למילף קללת הבעל מקללת אביו אם במה מצינו שהיא חייבת בכבוד חמיה ובכבוד בעלה. ואם בק"ו שפכוד חמיה עצמו אינו אלא מפני כבוד בעלה.

ונהו שדקדק מור"ם ז"ל וכתב וה"ה ולא כתב וכ"ש לו' דאף אי ליפא ק"ו נילף במה מצינו וכמ"ש. ובה נחא שכתב מור"ם ז"ל לס' הרמב"ן ז"ל בלשון מוסכם ולא בלשון י"א דס"ל שכל הפוס' שכתבו מקללת יולדיו בפניו ס"ל הכי דה"ה למקללת בעלה.

ועוד נר' שפיון שלמדנו רבינו שדת יהודית הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל ובפרק י"ו שהעמקנו כתב שדרף בנות ישראל לכבד את הבעל וליירא ממנו ויהיה בעיניה וכו'.

א"כ ודאי המקללת הרי היא עוברת על מנהג בנות ישראל. ועוד שכתב הרב"י בשם תשו' הרא"ש דעיקר טעמא דעוברת על ד"מ דמפסדת כתובתה הוא משום שמכשילתו לבעל אבל אם היא אוכלת דבר איסור אינה מפסדת ועוברת על דת יהודית דמפסדה היינו משום חציפותא ומשום חשד זנות הוא דמפסדה ע"כ וכיון שפן אין לה חציפותא וצער לבעל כמקללתו בפניו נקיטינו מהא דדעת הרמב"ן נכונה וברורה.

ולכן אעפ"י שהרב"י גמגם בה אחר שנתברר לנו טעם אחר לדבריו. וגם הרב"י עצמו לא פסק להדיא דלאפנותיה.

ומור"ם ז"ל החזיקה וקבעה בשני מקומות בלשון מוסכם הכי נקיטי'. ונר' שפן המנהג הפשוט בדברי רמב"ן ז"ל דפסק מור"ם כנותיה דאפי' במקללת לבעל בפניו יוצאה שלא בכתובה.

וכ"פ מהריט"ץ בתשו' סי' קס"ב בדברי הרמב"ן ז"ל ע"ש: ועל הספק הב' נר' פשוט דלא בעינו קללה בשם או בכינוי דנוקא לענין מיתה או מלקות הוא דבעי' הכי. ולמהדיא כתב הרמב"ם ז"ל שם בסוף הלכות סנהדרין דין ה' אעפ"י שאינו לוקה עד שיתרו בו ועד שיקלל בשם או בכינוי אם חרף ת"ח מנדין אותו ואם חירף ע"ה עונשין הדנינין בדבר כפי מה שהשעה צריכה לכה כפי המחרף ולפי זה שנתחרף ע"ד.

וא"ד ודאי דמתקרייא לפחות עוברת על דת יהודית אפי' אם מקללת בלא שם וכינוי פיון שיש בדבר עונש וכמ"ש. וכן נר' מדמנו לה בהדי עוברת על דת יהודית ולא בהדי עוברת על ד"מ ש"מ דבקללה שאין בה לאו איירי דאל"כ עוברת על ד"מ היא.

וכן נר' מהגמ' דמפרש רבה שהקללה היא נכיל ארייא לסבא. ולא נקט קללה בשם למחי רחמנא לסבא מש' דלא בעי קללה בשם.

וכן מפרש להדיא בפ' המשניות להרמב"ם ז"ל ומקללת יולדיו בפניו שמקללת אבי בעלה בפני בעלה באיזה צד יהיה מין הקללה והחירוף עכ"ל הוסיף והחירוף לומר אפי' לא קללה בשם.

וכדקאמר בגמ' גיכול ארניא וכו' שפּל שפּל קללה בשם נק' חירוף וכמ"ש בדברי
שקעתקנו בה' סנהדרין: ועל הספק הג' נר' פשוט דמצטרפין. וכמ"ש באה"ע סי' י"א
ס"ב עידי פיעור מצטרפין אע"ג דראו זאח"ז וכיעור דחזי האי לא חזי האי וכן בדיני
ממונות קי"ל סי' ל' ס"ו דאם תובעו שני מנים וכל א' מעיד על מנה אעפ"י שלא ראו
המעשה פאחד וזה מעיד על יום פ' וזה על יום אחר מצטרפין לחיבו מנה: ועל הספק
הד' אמת דדיני נפשות פתב הרמב"ם פי"ב מה"ס דצריף שיעבור ויעשה תכף להתראה
בתוך פדי דיבור.

אבל אחר פדי דיבור צריף התראה אחרת. ולכא"ז גם בזה כן דמנין לנו לומר שאפ"י אם
עבר זמן מה מהתראה דמהנייא ואינה יכולה לומר אשתלאי ושכחתי מההתראה.

וכ"ש אם עבר זמן רב וכנד"ז שיש בין ההתראה והמעשה פחמש שנים. אלא שראיתי
להרב ח"מ סקט"ז והב"ש סקי"ז שפתיבו דבקה אינה צריכה התראה בשעת המעשה ולא
ידענא מנא ליה.

גם הנה נר' דאינהו ז"ל נמי לא אמרו אלא שאינה צריכה התראה בשעת מעשה דהנינו
תוף פדי דיבור כמו בדין. אבל עכ"פ בעינן שתהיה ההתראה קרובה בזמן מעשה למעשה
לכל המרבה יב"ח.

אבל רחוק הרבה ג"ש או יותר וכנד"ז אפשר דאינהו נמי מודו דלא מהנייא התראה
דוגמא לדבר מ"ש הרב מהרלב"ח בתשו' סי' ל"ד דשטר מודעה שהיה רחוק מהמכר
ש"ת בטל דמאן לימא לן דלא נתחרט.

והביא ראיה משם הרשב"א ע"ש. והכא נמי איכא למימר שפא הבעל נתחרט וביטל
ההתראה או שפא האשה שכחה מההתראה עד שחפשיתי ומצאתי מקור הדברים רמזם
הרב"י ז"ל וזמן התראה פתוב בתשו' הר"ן שבסוף תשו' הרשב"א סי' תתס"ד ותתס"ו
ובמרדכי פ' המדיר ובתשו' מיימוני דשייכי ל' נשים ע"כ וז"ל המרדכי העוברת על דת
צריכה התראה להפסידה פתובתה.

וכתב הר"מ דדי בהתראה פעם א'. ואם עברה פעם אחרת אח"ך על ההתראה אעפ"י
שלא התרו בה בשעת מעשה תצא בלא פתובה דאם תמצוי לומר דבעי התראה בשעת
עבירה כמו גבי דיני נפשות דלא מצוי למימר אשתלאי א"כ אתה מכשילו לבעל דנדאי
אם מתרה בה תאמר לא אעשה עוד פדי שלא תפסיד פתובתה ואח"כ תחזור לקלוקלה
ותכשילנו וכי יטרח הבעל להעמיד עדים על כל קלוקל וקלוקל נאפ"י שיעמיד עדים לא
יוכל לה שפני עדים תאמר לא אעשה ואח"ך תחזור לקלוקלה ותאמר אשתלאי ועוד
דקאמר התם מקנין לארוסה להשקותה פשהיא נשואה.

ופירש"י ז"ל אם תסתר לאחר גישואין שותה ע"י קינוי של אירוסין עכ"ל. וע"ע גוף
התשובה באנרף בתשו' מיימוני שבסוף ס' נשים ששם מפורש עוד להדיא דאפילו עברה
אחר ההתראה זמן רב מהנייא התראה כמו גבי קינוי וסתירה דבכל דבר הרגיל עליה
להתנות אם לא אשכח להתראתי וכיון דלא אהנייא אינה דאפסדה אנפשה ע"ש.

באופן שגם בנד"ז הוי התראתו התראה אעפ"י שקדמה זמן רב למעשה. וכ"ש לפי דברי
הבעל שפל משו' הזמן שבין ההתראה והמעשה היתה רגילה לקלול ולחרפו.

אָלאַ שלאַ מַצאַ שְׁעַת הַפְּנוּשׁ לְהַעֲיִד עֵדִים וּלְהַעֲלוֹת עֵדוּתָם עַל סֶפֶר עַד אוֹתוֹ זְמַן. בְּאַנְפֵּן שֶׁהִתְרַאָּה הִתְרַאָּה.

וְכַדִּי הִיא לְהַפְסִיד פְּתוּבָתָהּ: וְעַל הַסֶּפֶק הַתְּמִישִׁי נֵר' דָּלָא מִבְּעֵינָא בְּנִד"ז שְׁפָכֵר עֲמֵד הַבַּעַל לִפְנֵי ב"ד בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂהָ. וְכַתֵּב הָעֵדוּיּוֹת לְהַפְסִידָהּ פְּתוּבָה'.

וְגַם ג"ד שֶׁהִגֵּם שִׁישְׁתָּן וְלֹא יַעֲמִידָנָה בְּדִין לְהוֹצִיאָהּ וּלְהַפְסִידָהּ אִין שְׁתִּיקְתּוּ מִפְּסִידָתּוּ. אָלָא אִפִּי אִם עֲמֵד לִפְנֵי ב"ד לְבַד וְהִבִּיא הָעֵדִים וְגִילָה בְּדַעְתּוֹ שְׁרוּצָה לְהַפְסִידָהּ פְּתוּבָתָהּ וְאַח"ךְ שְׁתַּק וְלֹא הוֹצִיאָהּ וַיֵּשֶׁב עִמָּה אִין לָהּ פְּתוּבָהּ.

וְהֵן הֵם דְּבָרֵי הַרְמַב"ם שֶׁהִבִּיא הַטּוֹר וְהָרַב ח"מ וְהַב"ש שֶׁאִם לֹא רָצָה לֹא יוֹצִיא וְאֵעִפ"י שֶׁלֹּא הוֹצִיא אִין לָהּ פְּתוּבָהּ. שֶׁהִפְתּוּבָהּ הִיא תַּקְנַת חֲכָמִים כְּדִי שֶׁלֹּא תִהְיֶה קֶלָה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ.

וְלֹא הִקְפִּידוּ אָלָא עַל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַצְּנוּעוֹת. אָבָל אֵלּוּ הַפְּרוּצוֹת אִין לָהֶם תַּקְנָה זֹו אָלָא תִהְיֶה קֶלָה בְּעֵינָיו וְכו' עכ"ל.

וְכַנּוּנַת רַבֵּינוּ ז"ל שֶׁהִגֵּם שְׁפָכֵר הַפְּסִידָהּ פְּתוּבָתָהּ מִשְׁעַבְרָה עַל הִתְרַאָּה וְאִין לָהּ לֹא עֵיקָר וְלֹא תוֹס' וְלֹא אַחֲרִיּוֹת הַגְּדוּ' וְנִמְחַלָּה הַפְּתוּבָהּ שְׁבִינְדָה וְנִתְבַּטְּלָה אִין לֹא מִדְּמ"מ כִּינּוּן שֶׁאִינוּ רוּצָה לְהוֹצִיאָהּ יְחוּל עֲלֵיו חַיִּיב פְּתוּבָתָהּ מִתְּנָאֵי ב"ד וּלְכַתְּחִילָהּ יֵשׁ לְהַצְרִיף הַבַּעַל לְחִדּוּשׁ לָהּ פְּתוּבָהּ וְכַמ"ש רַבֵּינוּ בַּפ' יו"ד מַה' אִישׁוֹת דָּאִם אָבֵד שְׁטֵר פְּתוּבָהּ אוֹ מְחַלָּה לֹו אִם רוּצָה לְקַיְימָהּ חוּזַר וְכוּתֵב פְּתוּבָהּ אַחֲרַת דָּאִסוּר לְשִׁהוּת עִם אִשְׁתּוֹ שְׁעָה א' בְּלֹא פְּתוּבָהּ וְאִם עָבֵר וְלֹא חִידּוּשׁ לָהּ פְּתוּבָהּ יֵשׁ לָהּ פְּתוּבָהּ מִתְּנָאֵי ב"ד.

וְכַמוֹ שֶׁהִיָּה דַעַת רַבֵּינוּ בְּמוֹחַל פְּתוּבָתָהּ אוֹ אִפִּי בְּכוּתְבַת הַתְּקַבְּלָתִי פְּתוּבָתִי אוֹ שֶׁהִתְנָה עִמָּהּ בְּשַׁעַת קִידוּשֵׁין שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהּ פְּתוּבָהּ שְׁפָכֵל אֵלּוּ סוּבֵר רַבֵּינוּ שֶׁאִין מַעֲשִׂיהֶן כְּלוּם. וַיֵּשׁ לָהּ פְּתוּבָהּ בְּמִןשְׁלָם. כִּינּוּן שֶׁהוּא רוּצָה לְקַיְימָהּ.

וְכֵן הִיא ג"כ דַּעַת מְר"ן וְכַמ"ש ס' ס"ו ס"ט ע"ש. וְכַב"ש ס' ק"ט דְּלַדַּעַת הַרְמַב"ם וּמְר"ן א"ץ חִידוּשׁ פְּתוּבָהּ אִפִּי בְּכוּתְבַת הַתְּקַבְּלָתִי כ"ש בְּמוֹחַלָת ע"פ.

אָלָא מִשּׁוּם דָּלָא סְמָכָה דַּעַתָּהּ שֶׁל אִשָּׁה וְסָבְרָה דְּהַמְחִיל מְהֵנִיָּא ע"ש. וְא"כ הִכָּא נָמִי שְׁנִמְחַלָּה הַפְּתוּבָהּ בְּדִין וְעכ"ז הוּא רוּצָה לְקַיְימָהּ סד"א שֶׁתִּהְיֶה לָהּ פְּתוּבָהּ מִתְּנָאֵי ב"ד וְאַפְּיִלוּ לֹא כַּתֵּב לָזָה בָּא רַבֵּינוּ וּבִיאָרְדִּישְׁנִיָּא דָּא דָּאִין לָהּ פְּתוּבָהּ מִתְּנָאֵי ב"ד כִּינּוּן שֶׁעַבְרָה עַל דָּת.

וְלָכֵן אִין לְחַיִּיב הַבַּעַל לְכַתּוּב לָהּ פְּתוּבָהּ אַחֲרַת וְכ"ש אִם לֹא כַּתֵּב דָּאִין לָהּ מִתְּנָאֵי ב"ד. דְּכָלוּם טַעְמָא מֵאִי תַקּוּן רַבְּנָן פְּתוּבָהּ וְאַמְרוּ דָּאִסוּר לְשִׁהוּת עִם אִשְׁתּוֹ וְכו' שֶׁלֹּא תִהְיֶה קֶלָה וְכו' לָכֵן תַּקְּנוּ לָהּ פְּתוּבָהּ וְתַקְּנוּ לְכוּתְבָהּ שִׁישְׁתַּעֲבְדוּ לָהּ כָּל נְכָסֵיו לִפְרָע מֵהֶם.

אָבָל לָזוֹ שֶׁהִיא עוֹבְרַת עַל דָּת לֹא תַקּוּן רַבְּנָן פְּתוּבָהּ דְּהַלְוָאֵי שֶׁתִּהְיֶה קֶלָה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ: וְהִנֵּה דְבָרֵי רַבֵּינוּ מְסוּנְפָקִים אִם כִּינּוּנָתוֹ לֹא מִפְּנֵי חֲזָרָה בָּהּ מִכָּאֵן וְאִילּוּ הוּאִיל וְהִתְמָה פְּרוּצָה וּמְזוּגָה רַע אִין לָהּ פְּתוּבָהּ לְעוֹלָם.

א"ד דלא אָמר רבינו דאין לה פתובה אלא אם היא עומדת ברשעה והבעל סובל ואינו רוצה לגרש. אבל אם חזרה למוטב יש לה פתובה והרב ח"מ נר' לו בדעת רבינו פצד שני דדוקא בעומדת ברשעה הוא דאמר דאין לה פתובה.

אבל אם חזרה יש לה פתובה. וכופין את הבעל לכתוב לה פתובה אחרת.

ונר' מדבריו דאפי' לדעת הרמב"ם ז"ל שסובר באשה דעלמא המוחלת פתובתה דאין מחילתה פלום. ואין מצריכין לכתוב אחרת אלא משום דלא סמכה דעתה.

וכמ"ש.

הכא המחילה מחילה פיון שהיא מחילה מה"ד ומדינא צריף לכתוב לה פתובה אחרת משום דאסור לשהות וכו'. לפי שהפתו' הא' נמחלה באמת.

ומזה נר' דאף אם לא כתב לה יש לה פתובה מתנאי ב"ד דהא השתא דחזרה הרי היא כשאר כל הנשים הכשרות שמחלו פתובתן או שהתנו שאין להם פתובה. ועכ"ז יש להם פתובה מתנאי ב"ד וזו שאיבדה פתובתה וחזרה מדרפה הרעה והבעל רוצה לקיימה צדיפא מנייהו שהרי היא באשה אחרת שנשאת לו סתם ולא כתב לה פתובה וגם לא התנה שאין לה פתובה דפשיטא שיש לה פתובה מתנאי ב"ד: והרב ב"ש הוסיף על דברי הרב ח"מ שיקתוב לה פתובה מנה וילשיטתיה אגיל שכתב בסי' ס"ו סק"י דמוחלת פתובתה דצריף לכתוב לה פתובה אחרת היינו מנה דהא השתא בעולה היא.

ואעפ"י שפייס אלא שבנוסח השטר מחילה שכתב הטור סוף סי' ס"ו מש' שיקתוב לה פתובה מאתים ובאמת שכן פתוב בטור להדיא בנוסח שטר מחילה וזו מאתן ע"ש. מ"מ נר' שבזו שנמחלה פתובתה מן הדין ס"ל דלכ"ע אין לחדש לה אלא פתובה מנה פאלו נשאה מחדש והרי היא בעולה ולא דמי למחלה ברצונה דאין מחילתה מחילה ועכ"פ יש לה פתובה מתנאי ב"ד ויהי עדיין חיוב הא' במקומו עומד: ויש להסתפק בענין תוס' הנהוג אם דמי לעיקר פתובה פיון שהוא ג"כ תנאי ב"ד האחרונים או לא דנדאי לא דמי לתוס' הנז' בדברי הפוסקים שכל אחד מוסיף כרצונו דהוא נדאי אין לה אבל תוס' שבזמנינו שהוא דבר השוה לכל נפש ותקנת הקדמונים איפשר דדמי לעיקר פתובה ומדברי מור"ם סי' ק' סעיף ו' והב"ש שם ס"ק ל' מוכח דתוס' הנהוג דינו כעיקר פתובה וגובה אפילו בלא פתובה במקום שאין כותבין אפילו להרמב"ם ואיפשר דגם לענין אם לא כתב במקום שכותבין ה"ה דיש לה תוס' הנהוג כמו שיש לה עיקר ויש לדחות.

באופן דעוברת על דת ששמתק הבעל ולא הוציאה אם הבעל מודה שחזרה מדרפה הרעה יש לה פתובה אפי' לא כתב ותוס' ספק אם יש לה והמע"ה. ואם ידוע שלא חזרה אין לה פתובה כלל.

ואם יש הכחשה ביניהם אם חזרה א"ל ישבע הבעל היסת שלא חזרה ויפטר פיון שאין שטר בידה שהשטר פתובה הא' נמחל שעבודתה: העולה מפל זה שהאשה הנ"ב פיון שהיא עומדת ברשעה אין לה לא פתובה ולא תוס' ולא פחת הדונייניא ואם רצה הבעל להוציא יוציא ומצה להוציאה וכמ"ש בסי' קט"ו ולא כמ"ש החכם בפנים שדחאהו באמת הבנין.

ואם אינו רוצה להוציא אלא לישא אשה אחרת עליה נראה דרשאי דכיון דאין לה פתובה אין לה ג"כ תנאי פתובה דומינא דמורדת. ועוד דאדעתא דעוברת על דת לא נשבע והו"ל פנדרי אונסין וכההיא דתשו' מהרמ"א סי' פ"ו באשה שנסמית ע"ש.

ועוד נר' דהוי כאונס המונע תשמיש שאסור לבא עליה ונדעתו לגרשה ומפורש בתקנות דבאונס המונע לידה או תשמיש רשאי לישא עליה. זהו הנלע"ד בכל זה וצוי"מ החו"פ מקנאסא יע"א באול המרוצה ש' פרש"ז וקנים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל וחתמו שאר הבדי"ץ.

סימן נ"ה. תשובת שאלה מע"ת ספרו יע"א ע"ע עוברת על דת ע"י שקללה לבעלה שנתפשה עם בעלה בכתובה ע"ד לגרש.

ושוב הוזכרה ואח"כ מתה מהו דין הבעל עם יורשיה: בא לפנינו אהרן אחי האשה הנז"ל ובידו הפס"ד הנז"ל והנ"ב עם שטר הפשרה שבו נתפשו הבעל ואשתו לפני בדי"ץ שבעירם כמשו"ח בידו.

ואחר ההתבוננות בכתביהם ובטענותיהם המתבארים מתוך הפסקי דינים הנז' ראינו שטענת הבעל עמוקה משאנ"ל. כי תכלית ותוכן טענתו היא שהוא אומר שפבר איבדה האשה פתובה ואין לה אלא בלאותיה הקיימים שמנדונגיתה הראשונה כפי הפס"ד שבידו הוא הפסק הכתוב בדרך מ"ח ע"ב המתחיל ע"פ עדות החכמים וכו' בסי' נ"ז מידינו ומחכמי פאס יע"א ואעפ"י שקיימה ולא הוציאה עדיין אין לה פתובה ולכן עכשיו שמתה הוא יירש בבלאותיה המחצית פדין מורדת שאם מתה בעלה יורשה אעפ"י שאין לה עליו כתו' ולפי מנהגינו שאין הבעל יורש בנכסי אשתו כ"א המחצית גם הוא לא יירש משלה כ"א המחצית ויורשיה המחצית אבל בשלו אין יורשיה יורשים כלום מן התקנה שהרי אין עליו פתובה וכמגורשת דמזיא ואין היורשים יורשים בנכסי הבעל מן התקנה כ"א במתה פחת בעלה ויש לה פתובה ממנו ולא בזו שאין לה פתובה ובפרט שנשבע לגרשה אלא שצאנס ולא גירש שהרי היא כמגורשת לענין ירושת יורשיה שלא יירשו בשלו מחמתה ואעפ"י שנתפשו לפני חכמי עירם ונתן לה סך א' ת"ם בעד פתובה על דעת לגרש ושוב עשו שלום והחזירה וקיימה והחזירה לו מה שנטלה ממנו עכ"ז טוען הבעל שעדיין אין לה כ"א בלאותיה הראשונים ואפי' דמי הפשרה אין לה שפיון שהחזירה נתבטלה הפשרה וכל מה שצמח לה חזר לו והאשה חזרה לכמות שהיתה בלא פתובה שהרי לא חזר ונתחייב לה כלום פשהחזירה.

זהו עיקר טענת הבעל הנז': ונראה שאין בטענתו ממש. חדא אעיקרא דדינא הרי בשטר הפשרה מפורש שבעומדם לפני חכמי עירם יחדיו למשפט לא נתברר הדין לפי טענותיהם לפניהם שתפסיד האשה פתובה כי לפי טענתה שהוא המתחיל אינו פדין שתפסיד פתובה דדוקא במקללתו חנם הוא דמפסדת וכמ"ש בהג"ה סי' קנ"ד ואין על האשה כ"א שבועה שהוא המתחיל וכתובה קיימת וכמ"ש הרמב"ם ז"ל פכ"ד דאישות ונהביאו הח"מ ס"ק ל' דאפי' באומרת עברתי אבל קודם התראה או שלא היתה שם התראה פלל אין עליה כ"א שבועה וכ"ש בזה שאומרת שלא עברתי פלל כי הוא המתחיל דלדעת הה"מ שם אין עליה שבועה בתחלה כ"א לאחר הפרעון פדין הטוען אמנה או רבית וכן

הדין נמי לגבי יורשים שדינם פדין יורשי מלוה שטוענים לא ידענו אם הוא פרוע ששבעים ונוטלים כשהלוה טוען פרוע.

באופן דאעיקרא דינא אין פאן בירור שאיבדה האשה פתובה והפסק שפינד בעלה הוא לפי מה שיתברר מתוך טענותיהם לפני חכמי עירם כי להם בדבר המשפט: ועוד שאפילו לפי דעת הבעל שאיבדה האשה פתובה הרי נתפשו אחר עמדם פדין ע"ז וקבל ע"ע לתת לה בכתן סך א' ת"ם ומשקבל ע"ע אפי' לא חייב עצמו בכך.

וכמו שבראה מלשון שטר הפשרה שלא פתבו וח"ע לפרוע לה כו"ך וכו' אלא שנתפשו ונתן לה וכו'. מ"מ פינו שנתרצה לכך הרי הוא כמודה שעדיין פתובה הראשונה קיימת וביטל טענתו אלא שנמחל מקצת הפתובה.

וכיון שפן אחר שלא גירש והחזירה ונתבטל חיוב הפרעון שנתחייב לתת לה הסך הנז' ולגרש אעפ"י שלא נתחייב לה פלוס בשעת חזרה הרי החיוב הראשון שבכתובה פתובה במקומו עומד ע"פ הודאתו לגבי סך הפשרה ואין צורך לחזור ולהתחייב לה עוד ונמצא שיש לה פתובה.

וכל שיש לה פתובה חולקין יורשיה עמו במיתה. ואף אם נאמר שפיון שנתן לה סך הפשרה כנר' מתוך השטר הנז' הרי נמחל שעבוד פתובה הא' ולא נשאר עליו שום חיוב פתובה מ"מ נראה דמשחזירה יש לה פתובה מתנאי ב"ד דכיון שנתקשרו להתגרש ופרע לה פתובה ושוב פייסה והחזירה והחזירה לו מה שקבלה.

או אפילו אם קבל ע"ע לגרש בלא פרעון פתובה ואח"ך פייסה וחזרה אעפ"י שלא נתחייב לה בכתובה. מ"מ יש לה פתובה מתנאי ב"ד עיקר ותוס' הנהוג ולפחות עיקר פתובה שהוא תנאי ב"ד הראשונים דע"ך לא קאמר הרמב"ם ז"ל שאעפ"י שלא הוציא וקיימה אין לה פתובה מתנאי ב"ד אלא במקיים סתם.

אבל בכגון זה שנתקשרו להתגרש ושלחה מביתו. ושוב פייסה וחזרה להיות לו לאשה ה"ה פנושא אותה מחדש ויש לה פתובה מתנאי ב"ד.

וכ"ש שפכר פרע לה פתובה וכשחזרה החזירה אותה לו ולא גרע מחזרה מאליה בתשובה והיא אצלו ולא נתן דעתו כלל לכתוב לה פתובה שפכת הח"מ והב"ש דיש לה פתובה ולכתחילה צריך לכתוב לה.

מכלל דאף אם לא פתב לה יש לה פתובה מתנאי ב"ד. וכמו שהארכנו בזה במ"א.

וכ"ש בזו שהלכה וחזרה ונטלה פתובה והחזירה ובנדאי לא חזרה כ"א עד שהתנית עליו בפ"י שתהא לה פתובה עליו כראשונה או לפחות כפי הפשרה אלא שמסרון ידיעה לא נשתדלה לחייבו ואפילו מן הסתם פיון שנפרדו והלכה היא לזרפה והוא לזרפו נתבטלה ההתראה וסר עונה.

וכמ"ש בסי' קע"ח גירשה ה"ז פמוחל על קינויו ואם החזירה צריך קינוי אחר ע"ש. וה"נ אעפ"י שלא גירשה לגמרי אלא שנתקשרו להתגרש בשביל שעברה ואח"ך פייסה וחזרה אפי' אם חזרה בסתם פשיטא שנתבטלה ההתראה הראשונה ונמחל עונה ופנים חדשות באו לכאן פאלו נושאה מחדש ויש לה פתובה מתנאי ב"ד ומה גם בנד"ז שפכר

קבלה פתונבתה וקחזורה לו מה שקבלה ממנו בעד העיקר ותוס' ונדונייא ע"ד שתהיה לה פתונה ממנו דפשיטא שיש לה פתונה מתנאי ב"ד לפחות לגבי עיקר פתונה וכל שיש לה פתונה אפילו עיקר לבד אם מתה חולקים יורשיה עם הבעל.

ובר מן דין ומן דין נר' שקל שיש לאשה נכסים ויש זכות לבעל לירש בהם מחצה גם יורשי האשה יורשים בשלו מחצה שע"ד פן נישאו שבכל מקום שהוא יורש בשלה גם הם יורשים כנצ"ב או כנ"מ ועדיין קיימים ויש זכות לבעל לירש בהם כל עוד שלא גירש.

ל"מ בעוד שיש לה עליו פתונה ועדיין קשר האישות ביניהם וכמ"ש הטור בסי' צ' דאם היתה קטטה ביניהם ונתן עיניו לגרשה אם מתה בעלה יורשה. והביאו מור"ם שם סעיף ה' ע"ש.

אלא אפי' שאין לה עליו פתונה כגון מורדת או עוברת על דת שהלכה מבית בעלה ונטלה בלאותיה בעלה יורשה. וכמ"ש בסי' ע"ז גבי מורדת ע"ש.

וכיון דהבעל יורש אותה פשמתה גם יורשיה יורשים בשלו. וכן נעשה מעשה בימינו לפני ב"ד שלפנינו זלה"ה במורדת שמתה וטען הבעל שירש בנכסיה ופסקו ב"ד זלה"ה שצריף לכלול כל הנכסים הנמצאים לו ולה ויחלוק בהם הבעל עם יורשי האשה ומעשה רב: אלא שלפי טעם זה נראה דכל שמתה והיא בבית אביה אחר שנטלה בלאותיה ולא נשאר לה עליו פתונה או אפילו אם היא עמו ואין לה עליו פתונה נר' שיוכל לומר הבעל אי אפשי לירש בשלה וגם יורשיה לא יירשו בשלי שהרי לא נשאו מתחלה ע"ד שירשו זא"ז כפ"ה אלא בעוד ביניהם קשר האישות ויש לה עליו פתונה.

אבל כשאין לה עליו פתונה יכול הבעל לומר שהוא לא יירש בשלה וגם הם לא יירשו בשלי ולכן בנד"ז לצד שנאמר שאין לה עליו פתונה יכול הבעל לתת להם סף הפשרה שנתן לה ויסתלקו.

ברם קושטא קאי דיש לה עליו פתונה מפל הנך טעמי דאמרו ולכן צריף הוא לחלוק עם היורשים כפי התקנה: אבל מ"ש חכמי צפרו יצ"ץ שאעפ"י שאיבדה פתונבתה כל שקיימה ולא גירשה חזרה פתונבתה לאיתנה.

הם דברים תמוהים מאד בעינינו איך מלאם לבם לחלוק על עמוד התורה הרמב"ם ז"ל דפסיק ותני שאעפ"י שלא הוציא אין לה עליו פתונה וגם רבינו הטור העתיק דבריו בסתם הלכה פסוקה וכן הרב ב"ש והח"מ.

גם הה"מ כתב על דברי רבינו דבר ברור הוא וטעמו עמו ע"ד. ולא נזכר כלל שיש חולק ומגמגם בדבריו ז"ל.

גם הרב"י בביתו הנאמן קבל דברי רבינו בשמחה וציין על דברי הטור מקור הדברים בהרמב"ם ז"ל ושתק. מבואר נגלה שמסכים הולך באין פוצה פה.

ואם רצה לקצר בשלחנו הקצר שעשאו למזכרת בעלמא ולסמוך על דברי רבינו הטור ז"ל לא מפני כן נאמר שהוא חולק בדבר שלא חלק אדם מעולם. ומה שהעתיקו החכמים יש"ץ בשם מוהריב"ע ומוהריב"ץ זלה"ה באמת א' הרואה וא' השומע ישפוט בצדק

שאינן להאמין כלל שיצאו הדברים מפי קדושי עליון שכל הראיות שהנפירו מדברי מר"ן ז"ל פנלם דקדוקי עניות דמ"ש מר"ן או שיוצאה משום ש"ר ר"ל שדינה לצאת בכל עת שיצאה להוציא שהוא זמן גבית הפתובה.

אי נמי נקט לשון יציאה משום דמצנה להוציא. ותדע שלשון הרמב"ם ז"ל הוא בפכ"ד דאשות וז"ל ולא המונה בלבד אלא אף העוברת על דת וכו' או היוצאת משום ש"ר וכו' והדרמפרש כיצד היא יוצאה משום ש"ר וכו' אם רצה הבעל להוציא תצא בלא פתובה. עוברת על דת וכן זאת שעשתה דבר מכוּעַר אין כופין אותו וכו' ואע"פ שלא הוציא אין לה פתובה וכו'. ע"ד.

הרי דמ"ש ברישא היוצאת משום ש"ר וכו' לאו בנדוקא נקט דביציאתה הוא דאין לה. אלא דר"ל שדינה לצאת וכו'.

ומזה תשובה ג"כ למה שדקדק ממ"ש בריש הסי' ואלו יוצאות שלא בפתובה וכו' דר"ל שדינה לצאת בכל עת שיצאה הבעל להוציא ונקט לשון יוצאות ולא ואלו שאין להן פתובה משום דמצנה להוציא וכמ"ש.

ועוד דלא מתקרי לומר ואלו שאין להם פתובה אלא במי שאין להם מעולם. אבל באלו שנקנסות בפתובה ויוצאות שלא בפתובה אין נכון לומר אלא ואלו יוצאות.

ולשון המשנה הוא. וכמו שיתפרש לדעת הרמב"ם ז"ל יתפרש לדעת מר"ן.

גם הדקדוק מדברי מר"ן סי' קע"ח הוא דקדוק קלוש ונדבר תימה דאם אין הקינוי והסתירה פראוי לא הפסידה כלל אף אם הוא רוצה לגרש. אבל מה שדקדק מר"ן לכתוב תיבת ואז אסיפא קאי אפי' מת קודם שגירשה דלא תימא דבזו שלא נראה בה דבר מכוּעַר אלא שעברה על קינויו ונסתרה עם זה לסיבה שהיתה לה עמו סד"א דאין מפסדת פתובה אלא אם נשאר הבעל קיים והוא מוכרח להוציאה מן הדין בעל פרוח דאז הוא דמפסדת מפני שגרמה לו להוציאה בעל פרוח ולישב ביד.

אבל אם מת מיד קודם שהוציאה שלא גרמה לו כלום שפלא מעשיה הרי המנות הפריד ביניהם איפשר לומר שתטול פתובה מנכסיו קמ"ל דלא. ופשיטא דהדין נמי בענפרות על דת שמפסידות פתובתו פן הדין דאפילו אם מת קודם שהוציא אין להן פתובה בנכסי הבעל.

ואדרבא רבותא איפא בהנך שאפילו אם נשאר קיים ואינו רוצה להוציא אין לה פתובה. ועדיף מהמפסדת ע"י קינוי וסתירה דהתם איפא טעמא מיהא שאסור לקיימה משום הכי דין הוא דאין לה פתובה.

משא"ך באינה שאעפ"י שאין איסור לקיים והוא רוצה לקיים. עכ"ז אין להם פתובה.

גם מה שהוק"ל מדברי הב"ש והח"מ שכתבו שאם קיימה וחזרה בתשובה צריך לחדש לה פתובה מנה. והוצרכו ליישב דבריו כנ"ב.

הם דברים תמוהים מאד דהח"מ והב"ש על דברי הרמב"ם כ"כ שסובר שאם לא חזרה אעפ"י שקיימה אין לה פתובה. וא"כ מאי קושניא גם היישוב א"א לשמוע דבהדניא פתב

הח"מ אסור לדור עמה בלא פתובה וצריף לכתוב וכו' גם הב"ש פתב חייב לכתוב לה ולא רשאי.

ועוד שהח"מ פתב הטעם משום שהפתובה הא' נמחל שעבודה בשעה שעברה על התראתו ואיך נפרש בכוננתו דאם רצה לקיים אחולי אחיל וכתובה קיימת. באופן שפל הדברים שהעתיקו החכמים הנז' י"ץ תמוהים מאד וחלילה ליחסם לרבנים הנז' ולה"ה ומימה מהחכמים ישצ"ו שהביאום ולא הרגישו בכל התמיהות שבהם: אמת שקרוב לדברים הללו אני אומר דאם לא ערער הבעל מיד אחר שעברה ולא בא לב"ד והביא עדיו ולא כתבו לו שאיבדה כתו' וקיימה ושתק דגם הרמב"ם ז"ל מודה דכיון דשתק ולא ערער אחולי אחיל ועדיין פתובה קיימת.

וכענין שאמרו גבי טענת מומין אף אם ערער מיד ובא לב"ד וכתבו לו שאיבדה פתובה אפי' קיימה פשיטא דאין לה פתובה וכדברי הרמב"ם. ומתם אין לזוז: ומיהו בנד"ז אין אנו צריכים לכ"ז והדין דין אמת כדברי החכמים יש"ץ שעדיין פתובה האשה הנז' הא' קיימת.

וכיון שמתה צריף הוא לחלוק עם יורשיה כפי התקנה מכל הטעמים שפתבנו למעלה: ועל דבר המתנה שהוציא הבעל הדבר פשוט וא"ץ לפנים שאין בה פדאי להפקיע יד יורשי האשה כיון שניכרים הדברים לחכמי העיר יש"ץ שלהבריח עשה.

וגם לא נתפנון כלל למתנה גמורה שהרי מכר ומשכן מהם אח"ך וכמפן' בדברי הרא"ש ז"ל שהביא הטור ומר"ן ז"ל סי' צ"ט גם בתקנות גם בפסקי הא' ואין זה צריף לפנים: קם דינא שהדין ד"א שצריף הבעל הנז' לחלוק עם יורשי אשתו הראשונה הנז' כפי התקנה ולתת להם ארבעה חלקים מעשרה בכל הנכסים הנמצאים לו ולהם אם הדברים אמת שחזרו ועשו שלום אחר הפשרה ונהג בה מנהג אישות.

ואם לאו הבחירה בידי רצה לחלוק רצה יפרע ליורשים דמי הפשרה ויסתלקו. זהו הנלע"ד בזה.

יצור ישראל יצילנו משגיאות. ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר הכ"ד החו"פ מקנאסא יע"ה בשילהי חשון פקח"ת לפ"ק וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל וחתמו שאר הבדי"ץ.

סימן נ"ו. עוד על ענין הנז'.

הן היום בא לפנינו החכם כהר"א הפהן בע"ד של אהרן הנ"ב והמציא לפנינו קב"ע מכע"ך שמיזם הפשרה שנתפטר כהר"א הנז' עם אשתו הא' הנ"ב בענין פתובה משם ואילף לא התזירה כלל ולא נהג עמה מנהג אישות כלל בשאר פסות ועונה ונשארה כף עד שמתה כמשו"ח ביד הבעל הנז'.

ולכן מעתה קם דינא כמו שפתבנו בתחילה שפיון שנתפשו בעד הפתובה בסוף א' ת"ם ולא הנה מחוסר כ"א הגט שהיה הבעל ממתין מלתתו לה עד שתודה לו בחפצים שגנבה ממנו ומתוף כף גלב"ע האשה ועכשיו הבעל רוצה לעמוד בחיובו הנז' ולתת ליורשיה סוף הפשרה ויסתלקו ולא יירש הוא בשלה כלום שרשאי הוא בכף ואין עליו חיוב לחלוק

שמשנפרד קשר האישות שביניהם אין כופין את הבעל בע"ך לירש בשלה דבר מועט כדי שירשו יורשיה בשלו דבר גדול.

ואם אמרו מורדת בעלה יורשה זהו לטובת הבעל כפי ד"ת שהבעל יורש את אשתו ואין ליורשיה כלום לא בשלו ולא בשלה ולא שנתן לו אליה וקוץ בה כדגים הנאחזים במצודה רעה שעל פתימי לחם שירש בשלה את כל הון ביתו יתן ליורשיה.

והתקנה שתקנו שכ"ז שירש בשלה יירשו בשלו יורשיה זהו פשעו קשר האישות ביניהם ונעדין לה עליו כתובה ותנאיה אבל בזו שכבר פרע לה כתובה ונתבטלה ולא נשאר עליו שום חיוב מחיובי הכתובה נתבטל גם התנאי שקלפי התקנה וקרוב לומר שיעמוד הדבר על ד"ת שהבעל יורש את אשתו שהוא יורש מד"ת שאין ירנשתו נפקעת אלא בגירושין גמורים.

אבל ירנשת היורשין שהיא מן התקנה כבר נפקעה בביטול הכתובה וכן ראיתי פסק להרב מהריט"ו ו"ל וחתום עליו מהר"ם אדהאן ומהר"ר יהודה בירדוגו ומהר"א נ' חסין. ומהר"ח נ' זכרי ו"ל באשה שנתקשרה עם בעלה להתגרש ונקפה כתובה חוב על בעלה לזמן ואחר שיפרע יגרש.

ומתה האשה עד שלא פרע שאין ליורשיה כלום אחר שנתבטלה הכתובה למנהג ולא נשאר כ"א חוב עלהבעל חזר הדבר לד"ת שהבעל יורש את אשתו עכ"ד. אלא שלא כן ראינו לרבתינו דנין.

אלא שכ"ז שהבעל יורש בשלה גם היורשים יורשים בשלו. ומיהו זהו לרצון הבעל אם הוא רוצה לירש כגון שנקסיה מרובים משלו אבל אם אינו רוצה לירש דבר ברור הוא שגם יורשיה לא יירשו בשלו כלום.

ויותר י"ל בנד"ז שגם הבעל אין לו לירש בשלה דנר' דנד"ז אינו דומה אלא להיא דכתב מור"ם בסי' ע' המורד על אשתו ומדירה ואינו נוהג עמה מנהג אישות י"א דאם מתה אינו יורשה ע"כ וטעמו דל"ד למורדת שהזכיר למעלה מזה דמורדת שפאה הסיפה מצדה בדין הוא שירשנה בעלה.

אבל במורד שפאה הסיפה מצדו בדין הוא שלא יירשנה. וכן ל"ד לפלוגתא דרשב"ם והרא"ש שהביא הטור סי' הנז' כשהיתה עמו בקטטה ונתן עיניו לגרשה דס"ל לרשב"ם דאינו יורשה ולהרא"ש יורשה.

ופסק מר"ן ומור"ם שם פהרא"ש. וזהו שסיים מור"ם שם אבל כ"ז שלא נתגרשה אעפ"י שנתן עיניו לגרשה יורשה ע"ש דהתם נמי מיירי כשהתחילה היא בקטטה ומתוך כך נתן עיניו לגרשה משא"ך במורד על אשתו שהוא הגורם דבהא אפי' הרא"ש מודה שאינו יורשה.

וכ"כ מהריק"ש בסי' ע"ז וז"ל בעל המורד על אשתו גם אינו זן ואינו מפרנס ומתה עיין בב"י סי' ע' דלדעת ר"י נ' מיגאש ורשב"ם אינו יורשה. והרא"ש פליג כשמתה מחמת קטטה ונתן עיניו לגרשה ואי' דהקא מודה פינן דקעבר איהו לחודיה בלאו דלא יגרע.

ואיך שתהיה ס' הרא"ש אין ספק יורש במקום נדאי ויורשיה זוכין בירושתה ועינין ח"מ ס' ר"ף ע"ב. וא"כ בנד"ז ג"כ יש מקום לומר שאעפ"י שלפי טענת הבעל מתחילה היא היתה הגורמת לקטטה ולגירושין שהיתה מקללתו פיון שנתפשו ונתקשרו לגרש והוא העביר עליה את הדרך ולא רצה לגרש בטענת גניבה שלו שבידה שקבר נתפשו בה ומחל לה או שהי"ל לתובעה ולישבע ולפוטרה והוא לא רצה לגרש אלא לעגנה וכדין הוא שקל עוד שלא גירש חייב במזונותיה והוא היה מונע ממנה שאר פסות ועונה וגם לא גירש נר' לזמותו למורד על אשתו שאינו יורשה אם מתה.

ומינה שגם יורשיה אינם יורשים בשלו. ואף שנאמר דכיון שעיקר הקטטה באה מצדה אין דינה אלא כמורדת שבעלה יורשה לכ"ע.

כבר אמרנו שלטובתו אמרו ולא לרעתו. וזה ברור:.

ומעתה קם דינא שרשאי הבעל לסלק יורשי אשתו הנז' בדמי הפשרה כמו שכתבנו בתולה ג"כ ואם כבר בידם מוטב. וא"ל ישום להם המשכונות שמשכן בידה בעודה עמו מנכסי נדוניתה שמכרה וישלים לה במעות או מטלטלין וישטרות אחרים.

גם השטרות דינם כמטלטלין. ולענין הוצאות קבורת האשה ותכריכין ובנין המצבה נר' פשוט שקל שלא חלקו ואין הבעל יורש בכתובתה פלום אין עליו חיוב קבורתה ויורשי כתובתה הם חייבים בקבורתה.

שהרי קבורתה תקנו תחת רשותה. וכל שאינו יורש בדין או שאינו רוצה ליירש יורשיה הם החייבים בקבורתה.

נדעדיפא מינה כתב הח"מ בס' ע"ז סקי"ג גבי מורדת דלהרמב"ם ושאר מפרשי אפי' בתוך יב"ח אעפ"י שיורשה אינו חייב בקבורתה מחמת שאין לה עליו כתובה ע"ש ובסקי"ב ובב"ש סקי"ו ע"ש. וכן היה מעשה בימי ב"ד שלפנינו ז"ל בבעל שהתנה עם אשתו שלא יטלו יורשיה אחר מותה כ"א סכי כתובתה ופסקו ב"ד זלה"ה שיורשי כתובתה חייבים בקבורתה וכן המנהג אצלנו לפי התקנה שתיקנו מקרוב שרשאי הבעל לסלק יורשי אשתו בכתובתה אם היו היורשים בניה שממנו וממנה או בנדון אם היו יורשיה אביה או אחיה שקבורתה ממה שיטלו יורשיה פיון שאין הבעל יורש בה פלום.

ולראיה ביד הבעל הנז' ח"פ ביום ר"ח טבת מש' חפצתי לפ"ק וצוי"מ וקים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל וחתמו שאר הבדי"ץ. סימן נ"ז.

פסק שכתבנו לכהר"א הפהן ע"ע עוברת על דת. על פי עדות החכמים הנ"ב שהאשה הנ"ב קללה את בעלה הנ"ב קללות נמרצות חנם והוא שותק הדין נותן שאיבדה כתובתה אלא שצריכה התראה קודם וגם שצריף עדים שהיא רגילה בכף וכמ"ש מר"ן בס' קט"ו ס"ד ומור"ם בס' קנ"ד ס"ג ע"ש.

ובנד"ז אין עדים שהתרו בה ולא שהיא רגילה בכף אמנם המציא לפנינו הבעל כהר"ר אליהו הנ"ב שטר קשר שבו נתקשרו הוא ואשתו הנז' זה פמה וז"ן אחר התעצם הריב בין כהר"א הפהן ומזל טוב אשתו ונמנו וגמרו מה שעבר עבר ומכאן ולהלן חושבנא

והוא שהע"ע בקוש"ח האשה שמהיום וקהלא תתנהג עם בעלה כבנות ישראל הכשרות שלא תקללנו חנם ולא לילדיו וכו'.

וקבלה אנפשה וח"ע חו"ג בכת הקוש"ח שאם תעבור אינה פרט שאיבדה כתובתה. ולא תטול זולת בלאותיה הקיימים וכו' ע"ך.

והנה יש לפקפק בתנאי זה שנר' שהוא אסמכתא לפי שאין בו לשון מעכשין ואעפ"י שהוא בש"ח שהוא מועיל לבטל האס' אינפטר שבנד"ז שבאה השבועה אגב גררא עם הקנין לא מהנייא דקנין א"כ שבועה א"כ וכמ"ש הא' ז"ל אלא ש"ל דשאני הכא שפתוב בשטר שקע"ע בקוש"ח כ"א למ"ש בפ"ע שהו"ל פאלו קנין לחודיה ושבועה לחודה.

מ"מ נר' דלפחות יהיה קשר זה במקום ההתראה ואף גם זאת שמתוכו מוכיח שרגילה היא האשה בכך. ואע"פ שאם לא היה כ"א התראה בעלמא מזמן השטר אינפטר שלא תועיל כיון שעברו כמה שנים מש' תקנו"ו ע"ס שנת תקפ"א שאז העידו עליה עדים שעברה ואיפא למימר שבאנרף כל הזמן שהוא אינפטר ששכחה ההתראה.

מ"מ הכא שהיה בדרך תנאי ובשטר וקנין ושבועה ודאי עדיף טפי מהתראה שפיון שח"ע בקוש"ח ונכתבו ב' שטרות א' ביד הבעל וא' ביד האשה ודאי דרמניא אנפשה למדבר ולא כל כמינה לומר שכחתי וע"ע בח"מ סי' קט"ו סי"ו וכמ"ש שם סי"ז דאין צריף התראה בשעת מעשה.

ולכן נראה שהד"א שאבדה האשה כתובתה כמו שקע"ע: ואעפ"י שלא העידו העדים בפניה כבר ידוע בסי' כ"ח סי"ח דלפטור מקבלין שלא בפני בע"ד והכא ליפטר מן הכתובה הם באים להעיד. ועוד שפכר כתב מור"ם שם סט"ו דבקטטות ומריבות שיש לחוש שאם יעידו בפניהם תקוטטו עם העדים מקבלין עדות שלא בפניהם ע"ש וה"נ ידוע הוא שיש לחוש לקטטות ומריבות עם העדים.

ולכן יכולים להעיד שלא בפני האשה: באופן שהאשה הנז' איבדה כתובתה ואין לה אלא בלאותיה הקיימים ואם הבעל רוצה לגרש יגרש ויטן לה בלאותיה דוקא ואם רוצה לקיים נר' שצריף לחדש לה כתובה יובן עיקר כתובה אם היא נוהגת אח"ך בכשרות וכמ"ש ח"מ וב"ש סי' הנז' סקי"ח דמשום דאסור לשהות עם אשתו וכו' שהבלאות הקיימים שלה הם ואם רצה אח"ך לגרש יפרע לה עיקר כתובה והבלאות אם לא שבה לכסלה.

והא תו ליפא למימר דכיון ששמתק הבעל זה כמה משקללתו האשה ולא ערער מחל דלימה דכיון ששטר הקשר פבוש תחת ידו שאם תעבור איבדה כתובתה ודאי דעל זה סמך שלא ערער עד היום שהנה אומר שכ"ז שאני רוצה לערער הרי זכותי בידי.

וגם אם נאמר שהקשר לא יועיל במקום התראה שצריכה לידע שתפסיד כתובתה עפ"י הדין שאז נקראת עוברת על דת יהודית. אבל ע"י חיוב שלה אינה עוברת על דת יהודית רק עוברת על חיוב שלה ואין ראוי לאבדה כתובתה מ"מ יש טעם לחייבה דכל המתחייב בדבר שהוא מן הדין אין בו משום אסמכתא.

ויכעין זה פתבו הפוסקים ופסקה מר"ן סי' ר"ז דבקנסות השידוכין אין בו משום אסמכתא דכדאי הוא להתחייב החוזר משום הבנשת. ואף שפתיבה בשם י"א ונר' שהיא מחלוקת מ"מ זהו בקנס השידוכין שאינו אלא משום בנשת הקל שאין דנין אותו בזמן הזה אבל בעוברת על דת יהודית פגון מקללת יולדיו בפניו שיוצאת בלא פתובה כ"ע מודו דהמתחייב בה אין בו משום אסמכתא ולפי"ז גם באינה רגילה לקלל יש לחייבה וכמ"ש הרב ב"ש באה"ע סי"ן בקנס השידוכין דאפילו הקנס יותר מדמי הבנשת אין בו משום אסמכתא ע"ש.

וא"כ גם בעוברת על דת יהודית מפני החיוב תתחייב אפי' באינה רגילה: ועוד פבר תמהו הרב ח"מ ונהר"ב על מ"ש מור"ם דדוקא ברגילה דממ"נ אם קודם התראה אפי' רגילה. ואם אחר התראה אפי' בפ"א הפסידה פתובה.

והרשב"א לא כ"כ רק לרונחא ע"ש. כלל דמלתא שהאשה הנז' הפסידה פתובה אפילו אינה רגילה מפני החיוב שנתחייבה.

ועוד מפתח הש"ח ואין לה אלא בלאותיה הקיימים ואם רוצה לקיימה צריף לחדש לה פתובה מאתים. ואעפ"י שזה זמן רב שלא תבע אותה לדין לא נאמר שפחל.

ואפ"י אם מחל לה בפירוש לא תועיל המחילה דמיד שעברה על דת איבדה פתובה וצריף לחדש לה פתובה. וכ"ע שלא חידש אין לה פתובה וכמבואר בחו"מ סי' קט"ו סקי"ח ובב"ש סקי"ט ע"ש.

זהו הנלע"ד. וצוי"מ.

ולראיה ביד הבעל ח"פ בסיון המב"ת שנת פ"ג לפמ"ה והשו"ב וקיים: מימון בירדוגו ס"ט יעקב בירדוגו ס"ט הנראה לקוצ"ד שהשטר הקשר הוא במקום ההתראה שנדאי מתחילה היו נידונים ר"מ הנז' ואשתו מז"ט על שהיתה מקללת אותו.

והנה הבעל הנז' רוצה להפסידה פתובה אלא שנכנסה פת השלום ביניהם ועשו להם שלום עה"ד הנז' שאם תחזור לסורה איבדה פתובה ולא היתה צריכה לקנן ולא לשבועה רק התראה בעלמא.

אלא לתוס' טובה עשו הענין בקוש"ח או בשביל שאר התנאים שפאו בכתב הקשר ואדברא שטר הקשר הוא עדיף מהתראה שהוא פמוס תחת יד האשה ובכל יום פושטת וקוראה ואינה שוכחת כלל.

משא"כ בהתראה שהיא תחת יד הבעל וגם אם נאמר דהתראה עדיפא והקשר הנז' הוי אסמכתא מ"מ אחר שנעשה ע"י ב"ד חשוב שבעיר ומקחה לרבים לא הוי אסמכתא. וכמ"ש מר"ן סי' ר"ז סט"ו ע"ש.

באופן שהד"א כמ"ש החכם הפוסק נר"ו וראיה ח"פ: מרדכי בירדוגו ס"ט הד"א כמ"ש החכמים הפוסקים ישצ"ו שהאשה הנז' איבדה פתובה ולא תטול כ"א בלאותיה הקיימים ואם ירצה לקיימה צריף לחדש לה פתובה ואפ"י מחל לה בפ"א לא תועיל המחילה דכל שלא חדש לה פתובה וכמבואר בח"מ סי' קט"ו ובב"ש סקי"ט ע"ש וכמ"ש החכמים הפוסקים ישצ"ו וראיה ח"פ וקיים: ע"ה משה טובי ס"ט הד"א כמ"ש החכמים

י"ץ וְכָל דְּבָרֵיהֶם אָמַת וְצָדֵק שֶׁהָאִשָּׁה הִנּוּ הַפְּסִידָה כְּתוּבָתָהּ וְלֹא תִטּוֹל כ"א בְּלֹאוֹתֶיהָ הַקְּיָיִמִים שֶׁהִקְשֵׁר שֶׁנִּעְשָׂה בְּקוֹש"ח לְפָנֵי רַב הָעִיר הוּא דְעֵדִיף טְפֵי מֵהַתְּרָאָה וְצָרִיף הַבַּעַל לְחַדֵּשׁ לָהּ כְּתוּבָה אַחֲרַת מְאֵתִים וְכַמ"ש הַחֲכָמִים א"ץ לְכַפּוֹל הַדְּבָרִים פִּי הֵם פְּשׁוּטִים וְגִבּוֹרִים וְלִהְפֹּקֵת רְצוֹן ח"פ פָּאָס יע"א.

וצ"ל שמש"ל שְׁצָרִיף הַבַּעַל לְחַדֵּשׁ לָהּ כְּתוּבָה אַחֲרַת הִיָּנּוּ אִם נִתְרַצִּית לִישֵׁב עִמּוֹ אָבֵל אִם לֹא נִתְרַצִּית צָרִיף הַבַּעַל לְפִנּוּטָהּ בְּגֵט כָּשֵׁר וְק"ש: יְהוֹנָתָן סִרִּירוֹ רְפָאֵל אֶהְרֹן מוֹנְסוֹנִיָּגוֹ סִימֵן נ"ח.

עֲמָדוֹ לְדִין הַר' אֵלֶיהוּ קְדוּשׁ תּוֹבֵעַ לְחַמְיוֹ כַּה"ר אַבְרָהָם ו' סִמְחוֹן בְּאוֹמְרוֹ שְׁזָה כְּמוֹ שֶׁבָּעָה חֲדָשִׁים מ"מ מְשֻׁנָּשָׂא ק'מָרָא בְּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הִנּוּ וְעֵדִיָּן הִיא מְמַאֲנָת בּוֹ וְלָכֵן יַעֲשֶׂה עִמָּה מֵה שְׁיִחְיִיב הַדִּין.

וְאַבְרָהָם אָבִיהָ הַשֵּׁיב שֶׁהִבַּת הִיא עֲדִיָּן קִטְנָה שֶׁהִיא הַיּוֹם כָּבֵת עֲשָׂר שָׁנִים וּמְחַצָּה מ"מ וְסֵתֵם הַנּוֹשָׂא אֵת הַקִּטְנָה עַל דַּעַת כֵּן נּוֹשָׂאָה שְׁיִהְיֶה מִתְגַּלְגַּל עִמָּה לְאֵט לְרְצוֹנָה עַד סְמוּדָה לְפָרְקָהּ.

וכ"ש שְׁמֵאוֹן הִבַּת הִנּוּ אֵינּוּ אֵלָּא מִחֲמַת הַבַּעַל שֶׁהוּא שׁוֹנָא אוֹתָהּ וּמִכָּה אוֹתָהּ בְּסִתְרָה וְאֵינּוּ מְפִיָּס כְּדָרָף כָּל הָאָרֶץ. וְאֵלֶיהוּ הִנּוּ הַשֵּׁיב לַהֲד"מ שְׁאֵינּוּ עוֹשֶׂה לָהּ מְאוּמָה וְכִדְרָף כָּל הָאָרֶץ הוּא עִמָּה אֵלָּא שֶׁהִיא מְאָסָה בּוֹ.

וְאַחַר הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּדְבָרֵיהֶם פְּסִקְנוּ לָהֶם שְׁצָרִיף הַבַּעַל לְהַמְתִּין לָהּ זְמַן מֵה אוֹלֵי תְּתַרְצָה הִבַּת. וְאִם עֲמָדָה בְּמִרְדָּה אִז יַעֲשֶׂה מִש"ה שְׁעַם הָיִית שְׁבִשׁוֹ"ת מְהַר"ם אֶלְשִׁיף שְׁאֵלָה ז פֶּסֶק בְּדִין קִטְנָה שֶׁהִיא בְּתוּף י"ב שָׁנָה שֶׁמִּרְדָּה בְּבַעֲלָהּ וְאֵינָה רוֹצָה לְהַזְדַּנּוּג עִמּוֹ שְׁפּוֹחֲתִין לָהּ מִכְּתָן' פְּדִין הַמְּשֻׁנָּה וְאֵין לָהּ מְזוֹנוֹת וְכִשְׁתַּגְדֵּל אִז דְּנִין לָהּ דִּין מוֹרְדָת בְּהַתְּרָאוֹת וְהַכְּרָזוֹת וְהַמְלָכָה וְשֶׁהִיָּת יב"ח דְּקִטְנָה לְאוֹ בַּת הַתְּרָאָה הִיא אוֹ הַמְלָכָה וְהַמְתָּנָה יב"ח בְּלִבָּד לְמ"ד שְׁאֵין הַתְּרָאוֹת וְהַכְּרָזוֹת לְאוֹמְרַת מְאִיס עָלֶי אֵלָּא הַמְלָכָה וְהַמְתָּנָה יב"ח וְיִתְחִילוּ מְשֻׁתַּגְדֵּל וְאִז תְּפָסִיד הַנְּשֻׂאָר בְּכִתָּן' מ"מ אַבּוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הִרָא' לֹא הָיוּ פּוֹחֲתִין לָהּ כָּל מִכְּתָן' אֵלָּא הָיוּ קוֹבְעִים לָהּ זְמַן כְּפִי רְאוֹת עֵינֵיהֶם לְפִי בְּרִיאוֹת הִבַּת וְקוֹמְתָהּ.

יַעַן שְׁטַעַם מֵאוֹן הַקִּטְנָה בְּזְמַן הַזֶּה אֵינּוּ אֵלָּא מִחֲמַת הַצַּעַר שְׁאֵינָם יְכוֹלִים לְסַבּוֹל הַתְּשֻׁמִּישׁ. וְכִבֵּר כְּתַב הַבֵּאָה"ט בֵּאָה"ע ס' ע"ז סִקְל"ב דָּאָם בָּאָה בְּטַעֲנָה שְׁאֵינָה יְכוֹלָה לְסַבּוֹל הַתְּשֻׁמִּישׁ אֵין לָהּ דִּין מוֹרְדָת יַעו"ש וְלָכֵן נִגְהָנוּ לְתַת זְמַן כְּפִי רְאוֹת עֵינֵיהֶם בְּבְרִיאוֹת הִבַּת שְׁבַנְדוֹן מֵהַר"מ הִיָּתָה הִבַּת בַּעֲלַת כַּח וְכִרְיָאָה יוֹתֵר מֵהֵאִישׁ כִּנּוּ' בְּרֵאֵשׁ.

הַשְּׁאֵלָה. וְלָכֵן בְּנ"ד נַר' לָנוּ לְאַחֲזוֹן בְּמִנְהַג הָא' וְלְפִי בְּרִיאוֹת הִבַּת וְקוֹמְתָה יִרְאָה לָנוּ שֶׁהַבַּעַל יִמְתִּין לְאִשָּׁה הִנּוּ מֵהַיּוֹם ע"ס שְׁשָׁה חֲדָשִׁים אוֹלֵי תְּתַרְצָה וְאִם עֲמָדָה בְּמִרְדָּה יַעֲשֶׂה עִמָּה מִשֶּׁה"ד נוֹתֵן.

וְלִרְאִיָּה שְׁכָף עֲלֵתָה הַסְּפָמְתִינוּ ח"פ שְׁשָׁה יָמִים לְחַדֵּשׁ טַבַּת ש' נֶאֱקָתָם לִפ"ק וְהַשׁו"ב וְקִים. וְצ"ל שְׁאֵין רְשָׁאֵי הַבַּעַל לְקַחַת לוֹ אִשָּׁה אַחֲרַת עֲלִיָּה כ"א עַד מְלֹאוֹת הַזְּמַן שֶׁתַּעֲמוֹד עִמּוֹ לְדִין וְנִרְאָה מִש"ה וְק"ש: יְהוֹנָתָן סִרִּירוֹ רְפָאֵל אֶהְרֹן מוֹנְסוֹנִיָּגוֹ יַעֲקֹב סִרִּירוֹ כָּל דְּבָרֵי הַחֲכָמִים הַפּוֹסְקִים יִשְׁצ"ו אָמַת וְצָדֵק לֹא מְבַעֲרִיָּא בְּנ"ז שֶׁהִיא קִטְנָה כָּבֵת עֲשָׂר שָׁנִים וּמְחַצָּה כַּנ"ל וְגַם לֹא נִבְעֵלָה כָּל דְּנֹדָאֵי אֵין לָהּ דִּין מוֹרְדָת שְׁהָרִי צָרִיכָה הַתְּרָאָה

ויקטנה לאו בת התראה היא וכן פתב הרב מהר"מ אלשיך סימן ח' בקטנה בתוך שנת י"ב דאפי' אם נבעלה פ"א וב' ואח"כ מאסה אותו דאין לה דין מורדת להפסידה פתופתה כב"א פיון דלאו בת התראה.

וגם מ"ש הרב דאם נבעלה פבר ואח"ך מרדה אעפ"י שהיא קטנה יש לה דין המושנה לפחות לה מפתן' עד שתגדיל ע"ש. מעולם לא שמענו מי שנהג כן.

אלא אפי' אם היתה בת י"ב ויום א' לית לה דין מורדת פיון שעדיין לא נבעלה כלל. יותר יש לתלות שמיראת הבעילה היא בורחת ואינה לא בכלל בע"ל ומצע"ל ולא בכלל מאיס עלי.

וכן מבואר בדברי מהר"מ אלשיך דכל שעדיין לא נבעלה אין לה דין מורדת לא להפסידה פתופתה ולא לפחות מפתן' פיון שהיא טוענת שמיראת הבעילה היא בורחת וטענה מעלייתה היא.

וכ"כ הרב הגדול הר"ש בן הדשב"ץ ז"ל בתשו' סי' מ"ה בבחור שנשא בחורה ולא יכול לבא עליה פדרה כל הארץ מחמת שבכל עת צועקת פשרואה אותו ואפילו כשהיא בבית אביה והולך לשם בורחת ממנו והוא טוען שהיא מואסתו ומחמת שהיא מואסתו עושה כן וקרוכה טוענים שהיא אינה מואסתו אף היא מתפחדת ממנו כי כן דרה נשים הקטנות להתפחד מהבעילה ראשונה.

והשיב הרב שאין זו מורדת לא דמאיס עלי ולא דבע"ל דכיון שעדיין לא נבעלה יותר יש לתלות שמחמת יראת הבעילה היא בורחת ולא מחמת שהיא מאוס עליה או שרוצה לצערו על פן אני אומר שטוב הדבר שלא למהר לחתונה את הדין אלא להחמיצו ולפייסו שבכמו הדבר הזה אמרינו בגמ' יבמות יעשו דרה בקשה פלומר שיעשו סעודה ויפייסו זל"ז ומתוך כך תתראה ותבעל לו אף אם מתקוטטים עמה או מריבין בה בחזקה קרובי האיש אף היא תקשה עורפה.

וכ"ש אם היא דרה עם חמיה ונחמותה. ועל פן יוציאנה מאצל חמיה ונחמותה אם אינה רוצה לדור עמהם וידורו עם שכנים טובים אולי תפונה ויוכל לבא עליה.

וכיון שתבעל לו פעם א' וב' אם עמדה במרדה והיא מואסת בו ואמרה מאיס עלי תפסיד פתופתה ותוספת וכו' וכ"ז שאינה עמו אינו חייב במזונותיה ושלום על דיני ישראל עכ"ל הרה"ג הנז' זלה"ה.

ומבואר מדבריו ז"ל דאפי' בגדולה מבת י"ב מיירי דאי בקטנה היא פכת דכשתבעל פ"א וב' יש לה דין מורדת ונהרי עדיין קטנה ולא בת התראה היא וכמ"ש הא נדאי דאפי' בגדולה מיירי וכן נראה מסתימת דברי הבאה"ט שהעתיקו החכמים יש"ץ בפנים דכל שעדיין לא נבעלה אפי' בגדולה אין לה דין מורדת.

ואעפ"י שבשאלת הרשב"ש הנז' נזכר כי כן דרה הקטנות וכו' לאו למימרא דבקטנה דוקא מיירי דליתא וכמ"ש. אלא דברכה בשנים מיירי כבת י"ד והגבול נראה שהיא לפי בריאותה ולפי קומתה ולפי ראות עיני ב"ד דכל שנראה להם שמפני יראת הבעילה היא בורחת תולין ביראת הבעילה ואין לה דין מורדת.

וְכָל שֵׁנֵר לָהֶם דָּלָא מִפְּנֵי יִרְאַת הַבְּעִילָה אֲלָא מִפְּנֵי שֶׁהִיא מוֹאֲסָת בּוּ דְנִין בְּהָ דִּין מוֹרְדָת.
וְכ"ז בְּגִדוּלָה מִבֵּית י"ב אֲדָה בְּקִטְנָה וְכַנְד"ז לִית דִּין וְלִית דִּינָן דְּאִין לָהּ דִּין מוֹרְדָת עַד
שֶׁתְּגַדִּיל וְאִז יַעֲשׂוּ עֲצַת הָרַב הַרְשָׁב"ש הַנּוֹ' וְאַחַר עֲצָתוֹ אִז יַעֲשׂוּ מַה שֶׁהִדִּין נוֹתֵן זֶהוּ
הַנְּלַע"ד בְּזָה וְע"ד אֲמַת ח"פ מְקַנְאָסָא יַע"א בְּטַבְּת ש' אֲמָן לִפְמ"ה וְקִים: שְׁלֵמָה טוֹלִידָאֵנוּ
מְרַדְכֵי בִירְדוּגוֹ יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ וּבס' שו"ת לְהָרַב כְּמוֹהֵר"ר פֶּתִיחָה בִּירְדוּגוֹ זֵלֶה"ה סִי
תַּכ"ב עַל עֲנָן הַגָּ' ל וז"ן: שְׁאַלָה.

קִטְנָה שֶׁהַשִּׂיאָה אֲבִיָּה וּמְרַדָּה מַה יְהִי דִינָה: תְּשׁוּבָה יִרְאָה לַעֲנ"ד שֶׁדָּבָר זֶה שְׁנוּי
בְּמַחְלֻקַת הָרַמְבַּ"ם וְהָרַאב"ד וְהִבִּיא מַחְלֻקָתוֹן מְר"ן בִּש"ע אַה"ע סִי קַע"ח ס"ג דְּלַדְעַת
הָרַמְבַּ"ם וְהִיא הִיא קַמָּא שֶׁהִבִּיא הַש"ע בְּקִטְנָה שֶׁהַשִּׂיאָה אֲבִיָּה אִם וְנִתְּה לְרִצּוֹנָה אֲסוּרָה
לְבַעֲלָה וּמְקַנְאִין לָהּ פְּדִי לְהַפְסִידָה פְּתוּבָתָה ע"ש וְכָף גִּרְאָה לְדוּן אִם מְרַדָּה וְדִנָּיו בְּהָ דִּין
מוֹרְדָת לְהַפְסִידָה פְּתוּבָתָה וְלְהָרַאב"ד דס"ל דְּפִתּוּי קִטְנָה אֲנֻס הוּא וְאִינָה אֲסוּרָה לְבַעֲלָה
גַּם לֹא בֵּת הַתְּרָאָה הִיא לְהַפְסִידָה כְּתוּ' ה"ה לְמוֹרְדָת וְכַדְעַת הָרַאב"ד הִיא דְעַת רֹב הַפּוֹס'
וְכַמ"ש הַב"ש שָׁם.

גַּם הַמַּגִּיד ז"ל לֹא מְצָא רְאִיָּה בְּרוּרָה לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם. וְאַדְרָבָּא הוֹכִיחַ מִהִירוּשַׁלַּיִם הַיְפֹּף
דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם עֵינָן בִּפ"ב מִהִלְכוֹת סוּטָה וּבִפ"ג מִהִלְכוֹת אִיִּסוּרֵי בִּיאָה וְאָף שֶׁרְאִינוּ
לְהַכ"מ שֶׁהַחֲזִיק דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם אִינָם אֲלָא יִשׁוּב בְּעַלְמָא.

וּבְשִׁלְחָנוּ הַקָּצֵר הִבִּיא לְדַעַת הָרַאב"ד בְּאַחֲרוֹנָה לְהוֹכִיחַ שֶׁדַּעַתוֹ פְּהָרַאב"ד. וְאָף שֶׁמְצִינוּ
לוֹ בַּחוּמ"ש סִי צ"ו ס"ג דְּבָדְבָר שִׁישׁ הַנָּאָה לְקַטֵּן אִם הִגִּיעַ לְעוֹנַת הַפְּעוּטוֹת הוֹדָאָתוֹ
הוֹדָאָה וְנִפְרָעִים מִנְכֻסֵי ע"ש וְה"נ אִית לָן לְמִימַר בְּקִטְנָה שֶׁמְרַדָּה דְלֹא גָרַע נִישׁוּאִיָּה
מִמִּשְׁא וּמִתָּן וְאִית לָן לְמִימַר דְּכִינּוֹן דְּאִית לָהּ הַנָּאָה נִישׁוּאִין מְרַדָּה מְרַדָּה פִּי הִיכִי דְלֹא
לְמִנְעֵי אִינְשֵׁי מִנִּישׁוּאִיָּה דְלָמָּה תִּזְנָה אוֹ תִּמְרוּד וְלֹא תִּפְסִיד פְּתוּבָתָה הָא לִיתָא.

וְכָבֵר פְּתַב מִהִרִ"ק בְּשׁוֹרֶשׁ פ"א דְּנִישׁוּאִי קִטְנָה לֹא דְמוּ כ"א לְנִיזְקִין וְחִבְלוֹת דְּמַחְשָׁשׁ
שְׁמָא תִּזְנָה לֹא מִמְנַעֵי אִינְשֵׁי וְלֹא דְמוּ לְמַקְח וּמְמַכָּר ע"ש. וְאֵע"ג דְּמַמְאָנַת אִין לָהּ עֵיקַר
פְּתוּבָה וְכַמ"ש בְּסִי קַנ"ה סִי"ד מְמַאָנַת שְׁאֵנִי שְׁעוֹקְרַת הַנִּישׁוּאִין מְעִיקְרָן וְכַמִּי שְׁלֹא
נִשְׂאָת דְּמִי וְלָכוּן אִין לָהּ עֵיקַר פְּתוּבָה.

מִשְׁא"ךְ בְּזוֹ שֶׁהַשִּׂיאָה אֲבִיָּה דְּאֲכַתִּי אֲגִידָא בְּבַעֲלָה וְנִישׁוּאִיָּה נִישׁוּאִין וּמְרַדָּה אִינּוּ מְרַד
וְכַמִּי שְׁלֹא עֲשִׂתָּה שׁוּם מַעֲשֵׂה הָוְיָא וְל"מ בְּדָבָר הַתּוֹס' שֶׁהַבְּעַל מוֹסִיף דְּחֵיב דְּהָא אֲפִילוּ
בְּמַמְאָנַת חֵיב וְכַדִּיהִיב בְּהָ טַעְמָא ח"מ בְּסִי קִי"ו סִק"י וז"ל דְּסִתָּם קִטְנָה תְּמָאֵן וְעַל חֵיבַת
בִּיאַת לִילָה הָא הוֹסִיף לָהּ וּמִיָּאֵן בְּקִטְנָה פִּיּוּצָאָת שְׁלֹא בְּרִצּוֹנָה עַכ"ל וְכ"ש הוּא לְנ"ד
לְחֵיבּוֹ בְּתוֹס' אִם מִהָּ טַעְמָא דְּמַמְאָנַת אִם מִשׁוּם דְּבַנ"ד נִישׁוּאִין גְּמוּרִין הֵם וְהִיא לֹא
עֲשִׂתָּה פְּלוּם דְּכָל מַעֲשֵׂה קִטְנָה פְּמָאֵן דְּלִיתְנָהוּ דְּמִי וְחֵיב בְּתוֹס' עוֹד זֹאת אֲפִילוּ בְּעֵיקַר
פְּתוּבָה שֶׁהוּא פְּטוּר בְּמַמְאָנַת בְּזָה חֵיב וְכַמ"ש.

וְאַפְּי' אֲשֶׁה אַחֲרַת אִינוּ יְכוּל עַד שֶׁיִּפְרַע לָהּ כָּל סְכֵי פְּתוּבָתָה עִי' וְתוֹסְפַת וּפְחַת נַצ"ב
וְאֵע"ג דְּמַמְאָנַת אִינָה נוֹטְלַת פְּחַת נַצ"ב שְׁאֵנִי מְמַאָנַת דְּכַמִּי שְׁלֹא נִשְׂאָת הָוְיָא וְכַמ"ש.
מִשְׁא"כ בְּזוֹ דְּנִישׁוּאָה הִיא וְקַע"ע אַחֲרִיּוֹת נַצ"ב וְהִיא לֹא עֲשִׂתָּה מַעֲשֵׂה דְּכָל מַעֲשִׂיָּה פְּמָאֵן

דליתנהו דמי וכמ"ש לכן קם דינא הוא שאם בא לגרשה שיש לו לתת לה כמי שבא לגרש מרצונו.

זהו הנלע"ד בזה. וקיים: פתחה מרדכי בירדוגו ס"טהלכות הבן אצל אמו עד שש שנים והבת לעולם סימן נ"ט.

שאלה מכפר גרים מהחכם כהה"ר משה אביקזיר נר"ו. ראובן נשא אשה וגירשה ויש לו ממנה בן א' קרוב לשתי שנים.

והאשה אמו של הבן פהו מאוריה בשמים זו שמענו. ותען האשה ותאמר שבנה ישב עמה וראובן אביו מעלה לו מזונות כפי שומת זט"ה והחכמים והשיב ראובן ואמר כי לא דברו חכמים הבן אצל אמו עד שיהיה בן שש שנים משום דניחא ליה בצוונתא דאמיה דוקא באשה שלא פהו מאוריה כי לא דברו חכמים אלא בחיים ולא במתים.

וסומא חשוב כמת לכל דבריו והתורה דרקה דרכי נועם. ואם בנו ישב אצל אמו הסומא משוף ממנו כמה נזקים ונבלות משום שאין לה פח לגדל אותו כפי טבע אביו.

וגם אינה יכולה להאכיל אותו אלא דבר מאוס וסרוח פדרפם של הסומים. וגם דרפם של תינוקות לטייל ולשחק בשווקים וברחובות דרך עוברים ושבים ואמותיהם משמרות אותם שמירה מעולה משום עוברי דרכים ובהמות וכיוצא וזה לא חזינא למידי כלל ועיקר.

ויענו קרובי האשה ויאמרו שאמה של האשה זקינתו של הבן היא מטפלת בצרכיו לכל מידי דמיטב ומגדלת אותו ומשמרת אותו. והשיב ראובן אבי הבן שזקינתו היא מטופלת בבניה ובבנותיה הקטנים ואינה יכולה להטפל עוד בזה.

וטובי העיר והחכמים מגידים ואומרים שטוב לכן לישוב אצל אביו יותר מאמו מפמה טעמים. ועוד שהבן רגיל ביותר אצל אביו וזקינתו של אביו לפי שהיא גדלה אותו כאמו.

גם טוען האב הגם שכתב מר"ן שהבן אצל אמו שש שנים וכו' יהיה בנו סועד אצלו ואח"ך מוליכו לאמו או שולח לו מידי דמיכל בפקר ובקרב ובכל עת הצריך לאכול ויהיה אצל אמו ולא שיהיה מעלה מזונות ויבזוז זרים גיעו בשומה ששמיין ליתן מעות בעין.

עה"כ ירצו המורה דין אמת לאמתו וכתוב וחתום בג' דגמירי וסבירי ושכמ"ה: תשובה פשוט בעינינו שהדין עם האב אחר שנר' לחכמי העיר ולטוביה שטוב יותר לבן עם אביו שפבר כתב מור"ם בהג"ה באה"ע סי' פ"ב ס"ז לענגן הבת שדינה להיות אצל אמה לעולם ונ"ל ודוקא שנר' לב"ד שטוב לבת להיות עם אמה.

אבל אם נר' להם שטוב לה יותר לישוב עם אביה אין האם יכולה לכוף שתהיה עמה ע"ד. ומינה לבן בתוך שש ג"ך שאם נר' להם שטוב לו עם אביו יותר שהדין עם האב ואעפ"י שכתב הח"מ והב"ש שם דדוקא אם הבת רוצה אצל אביה וגם לב"ד נר' שטוב לה עם אביה הוא דאין האם יכולה לכוף.

אבל אם הבת לא איכפת לה אף שנר' לב"ד שטוב לה עם אביה יש להתישב בדבר למעשה. ע"ש.

מ"מ בנד"ז נר' לית דין צריף בושש דנדאי לא דברו חכמים אלא באם שיכולה לגדל את בנה פדרף כל הארץ. ועיניה פקוחות על כל דרכיהן להדריכן וליישר מסילותיהן ולא בזו שהיא סג"ן ואינה רואה מעשיהן והנהגתן.

וגם אינה יכולה להתעסק בצרכיהן פראוי מתסרון הראות. וכבר הנה מעשה פיוצא בנה בעירנו זאת ופסקנו שיהיה הבן אצל אביו.

באופן שהדין דין אמת שיהיה הבן אצל אביו כל זמן שנר' לב"ד שטוב לו אצל אביו: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ס'. שאלה מטוטנואן.

ידוע ומפורסם למעכ"ת מה שעבר על הר' אהרן ו' אלפאז עם האשה הקושית אשתו קשת רוח. וכמה עדים ממח"ז העידו שהיא חצופה ופניה עזים.

וכמה דברים שעוברת על דת משה ודת יהודית. שכ"א מהם תצא בלא כתו' כמו שפסקו לו מעכ"ת.

ואעפ"י לא הועיל עמה כלום לפי שהלכה למתא טוטנואן יע"א וכל חכמי ודייני טוטנואן יע"א בקשו לה זכות ופיסלו העדים וחיבבוהו ליתן לה כתו'. סו"ד פשראה צרתו צרה נתפטר עמה בסוף מאתיים מתקאלים ויגרשנה.

וכן הנה שפטרנה בג"ד ונתחייב ליתן לה מאתיים מתקאלים לסוף חדש תשרי בשנה הזאת הע"ל לחטו"ל. ואם לא יגדל פרע לזמן הנז' עספ"א.

אזי מחוייב ליתן לה סוף שמונה מאות מתקאלים מכ"ט: זאת ועוד פסקו לו שהבת תשב אצל אמה לעולם והוא חייב במזונותיה וזון אותה אצל אמה חמשה אוקיות מכ"ט בכל חדש מדח"ב. ואם לא יתן לה מדח"ב יעלו עליו עד שיפרעם עם הסוף של הכתו'.

ובפני' אמרו לו שילך ב"מ ויחזור על הפתחים ויזון את בתו והיא אצל אמה עד שתנשא. ומאחר שראה אם יעכב שום דבר מפל האמור בעת הגי' אזי לא תהיה לו תקנה שגם היא תעכב ולא תרצה לקבל גיטה.

לכן קע"ע כל מה שפסקו עליו. הן מענין החוב שאם לא תשיג ידו לזמן הנז' ולא יגדל פרע הסוף ב' הנז' שהוא מחוייב ליתן לה סוף ח' פאמור.

והן לענין הבת שיזון אותה אצל אמה עד שתנשא והוא מחוייב ליתן לה חמשה אוקיות בכ"ח מדח"ב כפי השער של עכשיו. ולעת פזאת הנה רוצה הבעל הנז' לילך בעצמו למח"ק יאמר לו לשאול על נפשו ממעכ"ת איך יהיה משפטו.

אולי ימצא ארובה למחלתו. ולאפס הפנאי ודונח הפרנסה ל"א שפמעט ננעלו שערי שפע ח"ו לא מצאה ידו לזון ממקומו ולכן נפשו לשאול הגיעה ממעכ"ת אם יש לו זכות ופיטור בין מן החוב הנז'.

בין מחיוב מזונות בתו הנז' אצל אמה אם יש לו שום זכות שיביאנה אצלו. ובפרט שהוא טוען שאפני' תשיג ידו יותר מן הראוי ואפני' הוא עשיר אינו רוצה שתהיה בתו אצל אמה.

לפי שהוא לא גירשה רק מפני מדותיה ומעשיה הרעים. ואיך יניח בתו אצלה שתלמוד ממעשיה הרעים ורחילה בטר רחילה אנה.

פאָמֶה פֿךּ בַּתּוֹ. וְלִכּוֹן הוּא רוֹצֵה לְהִבְיָאָה אֶצְלוֹ וּלְלַמְּדָה דְּרַף אַרְיָן וּמוֹסֵר וּלְנַהֲלָה שְׁנַיִם שְׁלֵשׁ בְּבֵיתוֹ לְהַשְׁיָאָה לְהַגּוֹן לָהּ וְלֹא יֵאמְרוּ עָלֶיהָ אֲרוּר שְׂזוּ יָלַד וְכוּ' ח"ו.

וּבַפֶּרֶט מִן הַפֶּרֶט שְׁעַכְשָׁיו לֹא הַשְׁיָגָה יָדוֹ אִפִּי' לְחֻצֵי פֶרְעוֹן פְּתוּבַת אִמָּה וְלֹא לְשִׁלִּישׁ וְלִרְבִיעֵי וְאִין לֹאֵל יָדוֹ אִפִּי' לְפֶרֶנְסַת עֲצָמוֹ וּב"ב. וְאִיךָ יוֹסִיף חוֹב עַל חוֹב וְיִתְחַיֵּיב בָּמָה שְׂאִינוֹ חַיִּיב.

שְׂאֵם תְּהִיָּה בְּבֵיתוֹ מִפְתּוֹ תֹאכַל וּמְכוֹסֵי תִשְׁתֶּה וְכוּ'. וְהוּא לֹא יִצְטָרֵךְ לְחַזֵּר עַל הַפְּתוּחִים וְלִתְתּוֹ לָהּ וְהִיא אֶצְלֵ אִמָּה.

וְעוֹד שֶׁהוּא טוֹעֵן וְאוֹמֵר מ"ש חו"ל לְשִׁהֲבַת אֶצְלֵ אִמָּה לְעוֹלָם. הוּא לְגַבֵּי הַיּוֹרְשִׁים מִפְּנֵי מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה.

אֲמָנָם לְגַבֵּי אָבִיָּה זֶה אִינוֹ. וְלִכּוֹן הוּא מְבַקֵּשׁ מִמַּעַכ"ת לְכַתּוּב לוֹ פס"ד עַל כָּל הָאָמּוֹר הֵן זָכָאֵי הֵן חַיִּיב וּשְׂכַמ"ה.

וּתְשׁוּבַתְכֶם הִרְמַתָּה מְהֵרָה תִּצְמַח: ע"ה יוֹסֵף וְנָאִים תְּשׁוּבָה. כְּבָר בָּא מַעֲשֵׂה זֶה לְיַדִּינוּ בְּקִיץ אֶשְׁתַּקֵּד.

וְרֵאִינוּ בְּכַתֵּב חֻקֵּי עִירָם שְׁמַפְּוֹרְסָם בְּעֵינֵיהֶם רְעוֹת הָאִשָּׁה הַנ"ב שֶׁהִיא עוֹבְרַת עַל דַּת מִשְׁהֵי־הַיְהוּדִית. וְנִגְלִיתָ נִבְלוּתָהּ בְּעֵינַי כָּל רוֹאֵיהָ.

וְלַעֲזָה עָלֶיהָ מְדִינָה. וְנִשְׂאוּ וְנִתְּנוּ בָּהּ מוֹזְרוֹת בְּלִבָּנָה.

וְלֹא יִדְעֵנוּ אִיךָ נִתְּבַטְּלָה עֵדוּת מִפְּוֹרְסַת כְּזוֹ עַד שְׁחֵיבִיבוּהוּ חֻקֵּי חֻקֵּי טִיטוּוֹאן יִשְׁצ"ו בְּכַתּוּבָה. וּבַפֶּרֶט בְּסוֹף עֲצוּם סוֹף ב'.

וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁקִשְׁרוּ אוֹתוֹ בְּקִנְסָ שְׂאֵם לֹא יִפְרַע לְזָמַן יִפְרַע סוֹף ח' מֵה שְׁלֵא זָכוּ בְּנוֹת פְּהֵינִים גְּדוּלִים. וּמֵה גַם שֶׁהַחֻקִּים הַנּוֹז' יִשְׁצ"ו הֵם הַפּוֹתְחִים רֵאשׁוֹנָה בְּחוֹבַת הָאִשָּׁה וְכַתְּבוּ עָלֶיהָ שְׁטָנָה כְּמוֹ שֶׁהוּא הַדִּין לְכָל הָעוֹבְרַת עַל דַּת.

וְלֹא יִדְעֵנוּ אִיךָ נִהְפְּכָה הַשִּׁטָּה שְׁרַחֲוֹק הוּא בְּעֵינֵינוּ שֶׁתְּבַטֵּל עֵדוּת הַמְּפּוֹרְסַת כְּזוֹ שְׁנִתְּפָרְסָה מִפִּי עוֹלָלִים וְיוֹנְקִים. וְאִיךָ שֶׁהִיָּה הַדְּבָר פְּשוּט שְׂאָף אִם כְּבָר נִתְּחַיֵּיב לָהּ הַבְּעַל מִחֻמַּת שְׁלֵא מִצָּא עֵדִים מְסַפִּיקִים בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כִּי פְּסוּלִים חֻקֵּי טִיטוּוֹאן כַּמ"ש הַחֻקִּים הַשּׂוֹאֵל לַעֲי'.

עכ"ז עֲדִיין יָד הַבְּעַל נְטוּיָה לְהִבְיָא עֵדִים אַחֲרֵים הַמְּסַפִּיקִים אִם יִמָּצָא וּלְבַטֵּל הַחַיִּיב הַנּוֹז' וְחַיִּיב בְּטָעוֹת הוּא מִפְּנֵי שְׁלֵא הָיוּ לוֹ עֵדִים הַמְּסַפִּיקִים בְּאוֹתוֹ זְמַן בְּטִיטוּוֹאן. וְחַשֵּׁב שְׁלֵא יִמָּצָא עוֹד אַחֲרֵים.

וְעַכְשָׁיו אִם יִמָּצָא יָכוֹל לְחַזֵּר וּכַמ"ש בְּסִי' י"ב סט"ו. וְזו"ל וְה"ה דְּמִי שְׁנִתְּפָשֵׁר מִפְּנֵי שְׁלֵא הִי"ל רְאִיָּה אוֹ שְׁטָר.

וְאִח"ך מִצָּא דְּיָכוֹל לְחַזֵּר ע"ש. וְע"ע שְׁם בְּב"י בְּתִשׁוּ' הַרְשָׁפָ"א דְּכָל כִּי הָא מִקְרֵי אָנוּס וּמְוַטְעָה.

ואף אם פתב בדלא שגוי בדלא אנוס כדדך שנהגו פותבי טנפסי שטרות לכתוב אין בדבריו פלום וכו' ע"ש. ולכן בנד"ז גם הוא אף אם ימצא פתוב בשטר החיוב שאפי' יתברר שהוא פטור מן הדין עכ"ז חייב עצמו וכו'.

אין זה פלום ויכול הוא לחזור אם ימצא עדים המספיקין וכמ"ש: ועל ענין הבת שיש לבעל הנ"ב מאשתו הראשונה הנ"ל ומקום הבעל והאשה הנז' הוא בשישוואן ובא לטיטונאן לדון וגירשה שם.

וקבעה דירתה האשה שם בטיטונאן. והבעל חזר לעירו שישוואן.

שהוא דר שם עם אשתו הב'. והגרושה רוצה שתהיה בתה אצלה.

ויזוננה אביה והיא אצלה: אמת דבעלמא כף הוא הדין שהבת אצל אמה לעולם בין באלמנה שהאב מת. בין בגרושה שהאב חי אעפ"י שיש מן הפוס' שפוסברים דלא אמרו כן אלא באלמנה לגבי יורשים וכמ"ש הטור בסי' פ"ב ע"ש.

מ"מ אנו קי"ל פדעת הרמ"א בשם הגאונים שגם בגרושה הדין כן. וכן דעת הרמב"ם ומר"ן וז"ל.

שם בסי' פ"ב ע"ש אף בנד"ז שהאם רוצה לישוב בעיר אחרת שלא במקום האב. מצאנו מחלוקת בין גדולי עולם מהריב"ל סי' נ"ו.

ומהרשד"ם סי' קכ"ג. הביאה הרב ד"ן בח' אה"ע סי' ל"ח.

בראובן שמת והניח ילדה קטנה יונקת שדי אמה. והאשה מעיר אחרת.

ועתה רוצה האלמנה לחזור לעירה ולבית אביה. אם יכולין קרובי הבעל לעכב אותה באותה העיר שמת בעלה עד כ"ד חדש.

ואחר זמן הניקה יוכלו לקחת הילדה מאמה. והשיב מהריב"ל ז"ל דמילתא פסיקתא היא הבת אצל אמה לא שנא עוקרת דירתה מן העיר א"ל.

ע"כ.

ומהרשד"ם השיב דלאו מילתא פסיקתא היא אומרים הבת אצל אמה אלא לגבי גדלות וקטנות. אבל להוציאה מעיר לעיר כדי שתשאר עם אמה לא אמרו.

והביא ראיות והכרחיות לדבריו. יעו"ש.

ובפרט ממתני' דפ' נערה האב זכאי בבתו וכו' וכל אלו הזכיות הם מן התורה. לבד ממציאיתה שהיא תקנת חכמים משום איבה ורשאי למוסרה מן התורה למנוול ומנפה שחין וכו'.

ואיך יעלה על הדעת שהתורה זיפתה לאב בכל הזכיות ואתה רוצה לבטלן בהבל. תקנת רב חסדא דדייק ממתני' הבת אצל אמה וכו'.

והרוצים לתקן כל זה בקש אשר ידפנו רוח שאומרים שפבר יוכל לזכות בכל זה אפי' תהיה היא במדינה אחרת. ואביה רחוק ממנה.

אני משיב להם. הגע עצמך שראובן גירש אשתו.

וְהָיָה לוֹ בֵּית מִמְּנֶה וְחִבְיָבָה אֶצְלוֹ. וְאַתָּה נוֹתֵן רְשׁוֹת לְאֵם שְׁתוּלִיכְנָה לְעֵבֶר הַיָּם.
וּבְאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁהוֹלְכָת אֵין הַבַּת יְכוּלָה לְהַרְוִיחַ דְּבָר. וְאֵם תַּעֲמֹד בְּמְקוֹם הָאֵב תַּרְוִיחַ
בְּכָל יוֹם.

וְאַתָּה אוֹמֵר לְהַפְסִיד לְאֵב בְּנֻכּוֹת זֶה שְׁהַתוֹרָה זִיפְתּוֹ. וְעוֹד אֵם נִזְדַּמֵּן לְאֵב בְּעִירוֹ זְיוּג נָאָה
וְכוֹ' הַיֵּיטֵב בְּעֵינֵי ה' שְׁתַּפְּסִיד הַבַּת זְיוּגָה מִכַּח תַּקְנָה דְּדִיּוּקֵי מִמִּתְנִי וְכוֹ'.

וְעוֹד הָאָרִיף בְּרֵאיוֹת וְהַנְּכָחִיּוֹת יַעוֹ"ש עַכ"ל הָרַב ז"ל שְׁהִבִּיא הָרַב ד"ן ז"ל: וְהֵנָּה הַרְוָאָה
יְרָאָה בְּדַבְרֵי מְהַרְיָב"ל ז"ל שְׁעִיקָר הוֹכַחְתּוּ מִמַּאי דְּאִמְרֵי' בַּגִּמ' כְּתוּבּוֹת דַּק"ב מִמִּתְנִי'
דְּהַנּוֹשָׂא אֶת הָאִשָּׁה וּפְסָקָה עִמּוֹ לְזוּן אֶת בֵּתָהּ ה' שְׁנַיִם וְכוֹ'.

נְשֵׂאת לְאַחַר וּפְסָקָה עִמּוֹ וְכוֹ'. לֹא יֹאמֵר הָרֵאשׁוֹן לְכַשְׁתַּבֵּא אֶצְלֵי אֶזְוּנָה אֶלֶּא מוֹלִיף לָהּ
מְזוּנוֹת לְמְקוֹם שְׁאִמָּה.

וְקֹא' עֲלָהּ בַּגִּמ'. זֹאת אוֹמֵרֶת הַבַּת אֶצְלֵי אִמָּה.

וּפְרִיף מִמַּאי דְּבַגְדוּלָה עֲסָקִינָן דִּילְמָא בְּקִטְנָה עֲסָקֵי' וּמִשׁוּם מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה. א"כ לִיתְנִי
לְמְקוֹם שְׁהִיָּה מַאי לְמְקוֹם שְׁאִמָּה.

ש"מ בֵּת אֶצְלֵי הָאֵם ל"ש גְּדוּלָה וְלֹא שְׁנָא קִטְנָה. וּפִירֵשׁ"י מַאי לְמְקוֹם שְׁאִמָּה.

דְּקִתְנִי מִיִּלְתָּא פְּסִיקְתָּא. ש"מ כָּל בֵּת אֶצְלֵי הָאֵם.

ע"כ: וְאֵם אִיתָּא דְּהַבַּת אֶצְלֵי אִמָּה שְׁאִמְרוּ דְּנֻקָּא כְּשִׂאִינָה עוֹקְרַת דִּירְתָּהּ. אֲבָל אֵם עוֹקְרַת
דִּירְתָּהּ תִּשְׁבֵּב אֶצְלֵי הָאִחִין.

א"כ אֲפִתִּי לֹא הָוִי מִיִּלְתָּא פְּסִיקְתָּא. וְהִיכִי מוֹכַח מִכַּח מִיִּלְתָּא פְּסִיקְתָּא לֹא שְׁנָא גְּדוּלָה
וְלֹא שְׁנָא קִטְנָה.

הָא וְדַאי דְּאִפִּי' כְּשִׁעוֹקְרַת בֵּתָהּ אֶצְלָהּ. וְשׁוּב הוֹק"ל לְהָרַב ז"ל עַל זֶה מִמָּה שְׁכַתְּבַ
הַרְמַב"ם שְׁאֵם אֵין הָאֵם רוּצָה שְׁיִהְיוּ בְּנֵיהָ אֶצְלָהּ הַרְשׁוֹת בְּיָדָהּ וְנוֹתְנָת אוֹתָם לְאֵבֵיהֶם
וְכוֹ'.

וְא"כ אֲפִתִּי לֹא הָוִי מִיִּלְתָּא פְּסִיקְתָּא. וְזוֹחֵק לְתַרְזַן דְּהָא דַּאִין הָאֵם רוּצָה הָוִי מִיִּלְתָּא דְּלֹא
שְׁכִיחָא דְּכִתִּיב הַתְּשַׁכַּח אִשָּׁה עוֹלָה וְגו'.

וּמִשׁוּם הָא לֹא הָוִי מִיִּלְתָּא דְּלֹא פְּסִיקְתָּא. וְלִהְיֵי אִפִּי' תִּימָא דְּעַקִּירַת דִּירָה נְמִי הָוִי מִיִּלְתָּא
דְּלֹא שְׁכִיחָא.

מ"מ בְּתַרְתֵּי דְּהֵינּוּ עַקִּירַת דִּירָה וְאִינָה רוּצָה אִפִּי' לֹא שְׁכִיחֵי וְדַאי דְּלֹא הָוִי מִיִּלְתָּא
פְּסִיקְתָּא. אֲבָל חֲדָא וְלֹא שְׁכִיחָא שְׁפִיר הָוִי מִיִּלְתָּא פְּסִיקְתָּא.

אֵלוּ דְּבַרֵּי הָרַב ז"ל בְּתוֹס' בְּיֹאזֵר: וְשׁוּב הִבִּיא הָרַב ז"ל תְּשׁו' הַרְמַב"ן שְׁכַתְּבַ שְׁדַבְרֵי
אֵלוּ תְּלוּיִים בְּרֵאוֹת עֵינֵי בְּדִי"ץ. וְהַעֲלָה דְּזָהוּ בְּבֵת גְּדוּלָה וְאִמָּה אֶלְמָנָה אוֹ גְּרוּשָׁה.

בְּזָה נֵר' דַּכ"ע רְשָׁאִין ב"ד בְּבֵת אֶלְמָנָה. אוֹ אֲבִיָּה בְּבֵת הַגְּרוּשָׁה לְסַלֵּק מֵאִמָּה אֵם רוּאִין
שְׁאִין הֵגוֹן הַבַּת עִם אִמָּה כְּגוֹן שְׁהָאֵם פְּרוּצָה וְכִיּוּצָא בְּאֵלוּ הַדְּבָרִים.

אָבֵל בַּקִּטְנָה אֵין לָהּ תִּיקוּן פֶּלֶל חוּץ מֵאַמָּה וְאֵין לְהַפְרִישָׁה מִמֶּנָּה בְּשׁוּם צַד. וְכ"ש אִם הָאֵם מִיִּנְקָת שְׂאִין פֶּח בְּיַד שׁוּם ב"ד לְכוּפָה לִישָׁב בְּאוֹתָהּ הָעִיר אֲלָא ה"ה אֲצֻלָּה בְּכָל מְקוֹם שְׂתַלְתֵּי.

עכ"ד הָרַב ז"ל: וּבְאַמַּת שְׁהוֹכַחַת הָרַב ז"ל הִיא חֲלוּשָׁה וַיֵּשׁ לְהַשִּׁיב עָלֶיהָ מְדַבְּרִיו עֲצָמָם. שְׂלֵפִי מַה שְׁהַעֲלָה דְבַגְדוֹלָה אֲלֵיבָא דְכ"ע יְכוּלִין ב"ד אוּ הָאֵב לְהַפְרִישָׁה אִם רוֹאִין שְׂאִין הָגוֹן לָהּ עִם אִמָּה פְּגוֹן שְׁהָאֵם פְּרוּצָה וְכִינְצָא.

א"כ אֶפְתִּי לֹא הָוִי מִיִּלְתָּא פְּסִיקָתָא. וּמַהֲיָן מוֹכַח הָרַב בְּרִישָׁא דְאַפִּי בְּעוֹקְרַת בִּתְּהָ אֲצֻלָּה. וְאַפִּי נִימָא דְהָא נְמִי מִיִּלְתָּא דְלֹא שְׂכִיחָא שְׂתַהֲיָה הָאֵם פְּרוּצָה. דְּרוּב נְשִׁים פְּשִׁירוֹת הֵם. וְלֹא חֲשִׁיב מִשׁוּם הָא מִיִּלְתָּא דְלֹא פְּסִיקָתָא וְכִמּוֹ שְׁהַשִּׁיב הָרַב שְׂאִינָה רוּצָה. מ"מ הָרִי בְּהָד נְמִי פְּתַב הָרַב דְּבַתְרִתִּי אִפִּי דְלֹא שְׂכִיחִי לֹא חֲשִׁיב מִיִּלְתָּא פְּסִיקָתָא. וְא"כ הַשְׂתָּא נְמִי הָא אִיכָא תְּרַתִּי פְּרוּצָה וְאִינָה רוּצָה. וְעוֹד שְׁהָרִי פְּתַב הָרַב פְּגוֹן פְּרִיצוֹת וְכִינְצָא בְּאֵלוֹ הַדְּבָרִים.

וּבְכָלֵל פְּיוּצָא בְּאֵלוֹ הַדְּבָרִים וְדַאי לֹאִימְנַע מִיִּלְתָּא דְשְׂכִיחָא וְדְלֹא שְׂכִיחָא. וְא"כ אֶפְתִּי לֹא הָוִי מִיִּלְתָּא פְּסִיקָתָא.

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדַבְּרִיו מֵאִי דְוַחְקָא לְשִׁנּוּי ע"ד הַרְמַב"ם דְּאִינָה רוּצָה לֹא שְׂכִיחָא. וּמִשׁוּם הָכִי שְׁפִיר הָוִי מִיִּלְתָּא פְּסִיקָתָא.

וּטְפִי הו"ל לְשִׁנּוּי בְּפִשְׁטוֹת דְּהָא דְאִז"ל הַבַּת אֲצֻל אִמָּה הִינּוּ לְרִצּוֹן הָאֵם. וְכָל שְׁהִיא רוּצָה מִיִּתָּה הָוִי מִיִּלְתָּא פְּסִיקָתָא.

אָבֵל אִי אָמְרִי דְכְּשַׁעֲוִקְרַת אֵין בִּתְּהָ אֲצֻלָּה לֹא הָוִי מִיִּלְתָּא פְּסִיקָתָא אִפִּי פְּשִׁהִיא רוּצָה: בְּאִנְפֹן שְׂאִין דְּבָרֵי הָרַב ז"ל מְוַכְרַחִים וְיוֹתֵר מִתְּקַבְּלִים דְּבָרֵי מַהֲרַשְׁד"ם ז"ל דְּלֹא פְּתַב רַש"י ז"ל דְּהָוִי מִיִּלְתָּא פְּסִיקָתָא אֲלָא לְגַבֵּי גְדוּלוֹת וְקִטְנוֹת דְּעֻלָּה מְהַדַּר ש"ס וְלֹא לְכָל מִיִּלִּי: וְאִיךָ שְׁיִהְיָה מִמוּצָא דְּבַר גְּלַמְד לְנַד"ז שְׁהָאֵם רוּצָה לִישָׁב בְּעִיר אַחְרַת וְהַבַּת גְּדוּלָּה פְּכַת שֵׁשׁ פְּכַת שְׁבַע לֹא מְבַעֲיָא לְדַעַת מַהֲרַשְׁד"ם ז"ל דְּמַסְתַּבֵּר טַעְמִיָּה שְׂאִין מְנִיחִין אוֹתָהּ אֲצֻלָּה.

אֲלָא אִפִּי לְדַעַת מְהַרִּיב"ל ז"ל. הָרִי הַעֲלָה דְאַלִּיבָא דְכ"ע.

אוּ ב"ד בְּבַת הָאֵלְמָנָה אוּ אֲבִיָּה בְּבַת הַגְּרוּשָׁה. אִם הָאֵם פְּרוּצָה יוֹכְלוּ לְסַלֵּק הַבַּת מֵעַמָּה. וּבְנַד"ז יְדוּעַ הוּא לְכָל שְׁהָאֵם פְּרוּצָה וַיְכוּל הוּא אֲבִיָּה לְסַלֵּקָה מֵאֲצֻלָּה אִפִּי אִם הִיא עִמּוֹ בְּעִיר וְכ"ש בְּעִיר אַחְרַת: וְיוֹתֵר מִזֶּה פְּתַב מַהֲרִיב"ץ ז"ל שְׂאַפִּי בְּמַת הָאֵב אִם נְשִׂאת הָאֵם. וְהַבַּת מְבַנֵּי חֲשׁוּבִים.

וַיֵּשׁ פְּגָם מִשְׁפָּחָה אִם תְּהִיָּה נְסַפְּחַת בְּבֵית אִישׁ נְכָרִי נוֹתְנִין אוֹתָהּ לְקְרוּבֵי אֲבִיָּה. וְכֵן אִם יֵשׁ לְחוּשׁ לְכִלּוּי מִמּוֹן הַבַּת בְּיַד אִמָּה נוֹתְנִין אוֹתָהּ לְקְרוּבֵי אֲבִיָּה.

ע"ך.

וא"כ כ"ש הוא לנד"ז שְהָאָב חַי וְיָשׁ לְחוּשׁ לְפָגְמוֹ וּפְגָם מְשַׁפְּחָתוֹ וּפְגָם הַבַּת עֲצָמָה שְׁתַּקּוּם תַּחַת אִמָּה תְּרַבּוֹת אַנְשִׁים חֲטָאִים דְּפְשִׁיטָא דְמוֹצִיאִין אוֹתָהּ מֵאִמָּה וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ לְאָבִיהָ: וְעוֹד נֵר' שְׁלֵא חֵלֵק מִהֲרִיב"ל ו"ל לְעֵנִן עֵיר אַחֲרַת אֵלָא בְּבַחֲיַנְתָּ הָיִיתָ הַבַּת אֲצֵל אִמָּה לְעֵנִן שְׁלֵא נְכוּף אֶת אִמָּה פְּשִׁיטָא מְנַקֵּת אוֹתָהּ לְיֹשֵׁב בְּעֵיר לְהַנִּיקָה.

וְכֵן אַחַר גּוּמְלָה אוֹתָהּ כָּל עוֹד שְׁהִיא קַטְנָה הַרְבֵּה דְאִין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מֵאֲצֵלָה בְּשׁוּם פְּנִים. אֲבָל לְעֵנִן שְׁנַכוּף אֶת הָאָב לְשִׁלּוּם לָהּ מְזוֹנוֹת לְעֵיר אַחֲרַת שְׁתַּלְּדָה אִמָּה.

נֵר' שְׁלֵא יִסְפִּים הֲרַב בְּזָה. שְׁהֲרִי מִן הַדִּין אִין לָהּ אֵלָא מְזוֹנוֹת בְּעֵין.

דְּמְזוֹנוֹת אָמְרוּ וְלֹא דְמִי מְזוֹנוֹת וְכ"ה מִפּוֹ בְּתַקְנוֹת פֶּסֶק הָא' ו"ל דְּאִין חֲזִיב הָאָב לְבַתוֹ מְגֻרוּשָׁתוֹ כ"א לְשִׁלּוּם לָהּ לְחָם וְלִפְתָן מִמָּה שְׁהוּא אוֹכֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. וְא"כ פְּשִׁיטָא רּוֹצֵה לְיֹשֵׁב בְּעֵיר אַחֲרַת שְׁאִין הָאָב יְכוּל לְתַת לָהּ לְחָם וְלִפְתָן מִמָּה שְׁהוּא אוֹכֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ מֵאִין הֲרַגְלִים לְחֲזִיבוֹ לְשִׁלּוּם לָהּ דְּמִים.

וְהֵלֵא הָאָב יִטְעוֹן תְּבֵא הָאֵם עִם בֵּתָה לְעֵירִי נֶאֱזוֹן אֶת הַבַּת וְהִיא עִמָּה. וְאִם לֹא יָבוֹאוּ עִמִּי לְעֵירִי לֹא אֶזְוֶן אוֹתָהּ.

וְאֵעִפ"י שְׁיֵשׁ לְצַדָּד וְלוֹ דְּלִסוּבְרִים שְׁתַּהֲיָה הַבַּת אֲצֵל אִמָּה אִפִּי בְּעֵיר אַחֲרַת חֲזִיב לְשִׁלּוּם לָהּ דְּמִי מְזוֹנוֹת לְמָקוֹם שְׁאִמָּה כִּיּוֹן שֵׁא"א לְשִׁלּוּם לָהּ לְחָם וְלִפְתָן. מ"מ מִיָּדִי סְפִיקָא לֹא נִפְיָק אִם הַדִּין כֵּן אוֹ לֹא.

וְהַמַּע"ה: וְכֵן מְצֵאתִי לְהֲרַב ב"ש בְּסִי' קי"ד בְּמַתְחִיב לְזוֹן אֶת בֵּת אִשְׁתּוֹ וְגִירָשָׁה שְׁפַתְבּוֹ וְנ"ל אִם הָאֵם צְרִיכָה לְזוֹן מִמְּקוֹמָה מַחֲמַת אֵינָה סְבָה מְסוּפָק בְּתִשּׁוֹ הַש"ךְ ח"א ס' קע"ז אִם נוֹתֵן לָהּ מְזוֹנוֹת בְּמָקוֹם אִמָּה.

ע"כ.

הֲרִי דְאִפִּי בְּבַת אִשְׁתּוֹ דְּלִיכָא סְפִיקָא כָּלֵל שְׁתַּהֲיָה אֲצֵל אִמָּה אִפִּי בְּעֵיר אַחֲרַת וְלֹא אֲצֵל בְּעַל אִמָּה שְׁהֲרִי אֵינוֹ אָבִיהָ וְאִין לוֹ בְּהָ שׁוּם זְכוּת. מ"מ מְסוּפָק לִיָּה לְהֲרַב לְעֵנִן מְזוֹנוֹת אִם מוֹצִיאִין מִהַבְּעַל לְשִׁלּוּם לָהּ לְעֵיר אַחֲרַת.

וּמְסוּפִיקָא וְדֹאֵי לֹא מְפָקִינן מְמוּנָא. וְכ"ש בְּבַתוֹ מְגֻרוּשָׁתוֹ דְאִפִּי עַל הָיִיתָה אֲצֵל אִמָּה בְּעֵיר אַחֲרַת פְּלִיגִי רְבּוֹנוֹתָא אִם תַּהֲיָה אֲצֵלָה אוֹ אֲצֵל אָבִיהָ דְּפְשִׁיטָא דְאִפִּי לְמָאן דְּפְשִׁיטָא לִיָּה שְׁתַּהֲיָה אֲצֵל אִמָּה דְשִׁפִּיר אִיכָא לְסוּפּוֹקִי לְעֵנִן מְזוֹנוֹת וּמְסוּפִיקָא לֹא מְפָקִינן מְמוּנָא: וְעוֹד דְּכִינֵן דְאִפִּי לְמַהֲרִיב"ל ו"ל אִיכָא סְפִיקָא לְעֵנִן מְזוֹנוֹת וְלְמַהֲרִשְׁד"ם פְּשִׁיטָא לִיָּה אִפִּי עַל עֵיקַר הָיִיתָה אֲצֵלָה פְּשִׁיטָא דְלֹא שְׁבָקִינן פְּשִׁיטוּתָהּ דְמַהֲרִשְׁד"ם מְקַמִּי סְפִיקָה דְמַהֲרִיב"ל: וְמָה גַם שְׁיֵשׁ לְצַדָּד וְלְמַצוֹא חֲבֵר לְמַהֲרִשְׁד"ם הוּא הֲרַב מַהֲרִשְׁד"ךְ שְׁזַכְרָנוּ.

דְּמִדְלָא מְסוּפָקָא לִיָּה בְּבַתוֹ מְגֻרוּשָׁתוֹ אֵלָא בְּבַת אִשְׁתּוֹ. אִיכָא לְמִימַר דְּבַתוֹ פְּשִׁיטָא לִיָּה שְׁאִין לָהּ רְשׁוֹת מְעִיקְרָא לְהוֹלִיכָה לְעֵיר אַחֲרַת וְכַמ"ש מַהֲרִשְׁד"ם.

אוֹ לְפַחוֹת נֹאמַר דְּבַעֲנִין מְזוֹנוֹת בְּתוֹ פְּשִׁיטָא לִיָּה דְאִין נוֹתֵן לָהּ בְּעֵיר אַחֲרַת. דַּע"כ לֹא מְסוּפָקָא לִיָּה אֵלָא בְּבַת אִשְׁתּוֹ שְׁהוּא הִבִּיא חֲזִיב ע"ע.

והו"ל לאתנוניי כ"ז שאפת עמי בעירי. אבל בבתו שהיא ניוזנת מתקנת רז"ל ולא הו"ל לאתנוניי מידי פשיטא ליה דאין נותן לה בעיר אחרת דלא חיבוהו רז"ל כ"א לחם ולפתן ממה שהוא אוכל דבר יום ביומו ולא דמים וכמ"ש: ובר מן דין פבר מצאנו חרב רב ועצום למהרשד"ם ז"ל ה"ה הרדב"ז ז"ל הביא דבריו מהריק"ש ז"ל סי' פ"ד וז"ל.

רצתה האם לעלות לארץ ישראל ולהוליד בנה עמה. האב מעכב כל שאינו צריך להנקטה.

רדב"ז סי' ת"ח. וריב"ל פליג בסי' נ"ו.

עכ"ל.

ומדשנניה לריב"ל חולק אף על פי שלא דיבר פי אם בבת ולא בבן. משמע דס"ל למהריק"ש ז"ל דהרדב"ז בבת נמי סבירא ליה הכי.

ועוד משמע שגם מהריק"ש ז"ל דעתו פהרדב"ז מדמייתי לדבריו בסתם. ודברי ריב"ל בלשון חולק.

משמע דלדידיה נמי הכי סבירא ליה פהרדב"ז. וכן משמע ג"כ מדבריו אח"כ שכתב מת האב והאם רוצה להעתיק דירתה אין הקרובים יכולין לעכב שלא תוליד בנה עמה כל שהם פחותים משש שנים.

ואח"כ הדבר תלוי בב"ד. ומדברי ריב"ל סי' נ"ו משמע דס"ל הכי גם [כצ"ל ור"ל אפי' בשאביהם חי ול"ד קרובים] בדין הבנים פחותים משש שאצל האם.

ורשד"ם פליג בסי' קכ"ג. ועי' הרש"ך סי' קפ"ט ע"כ.

משמע דלדידיה נמי סבירא ליה דדוקא קרובים פשמת האב הוא דאין יכולין לעכב אבל האב עצמו יכול לעכב. ומשמע נמי דלא שניא בת לא שניא בן דהא ריב"ל ורשד"ם בבת מיירי.

וקא דריב"ל סבירא ליה הכי. ורשד"ם פליג.

ע"ש: ומעתה בעינינו יפלא מה שחיבבו חכמי טיטוואן ישצ"ו לבעל הנ"ב להיות בתו אצל גרושתו בעיר אחרת. וגם לפרוע לה דמי מזונות ולשולחם לה לעיר אחרת שלפי מה שביארנו אין עליו חיוב מקל זה: ויותר יש לתמוה על מ"ש בשאלה שאמרו לו שאפ"י חזר על הפתחים יעלה לה דמי מזונות והיא אצל אמה עד שתנשא.

ע"כ.

וכגון דא עקא שהרי מבואר בדברי מר"ן בא"ה סי' ע"א דאחר שש שנים אין מוציאין מהאב לזון את בניו לא בן ולא בת אלא פשהאב אמיד שיש לו ממון דראוי ליתן צדקה המספקת להם. ומדקדוק דבריו נר' דאם אינו אמוד שיש לו ממון הראוי ליתן צדקה המספקת להם אעפ"י שהוא אמוד שיש לו קצת אף אינו ממון הראוי ליתן צדקה המספקת להם אלא מעט שאינו מספיק להם אין מוציאין ממנו פלוס.

אלא מכלימין אותו וכו' ע"ש. ועוד מוכח מדברי מר"ן ז"ל דאפי' להכלימו דוקא באינו אמוד שיש לו ממון המספיק.

אַבְל יֵשׁ לּוֹ דְבַר מוּעֵט שְׂאִינוּ מְסַפִּיק. אַבְל אִם יְדוּעַ שְׂאִין לּוֹ מְמוֹן הֶרְאוּי לִיתְּנָן מְמַנּוּ פְּלוּם וְאִין לּוֹ כ"א דֵי סִפּוּקוּ לְעַצְמוֹ אַפִּי' לְהַכְלִימוֹ אִין גְּזַקְקִין.

וְיֹתֵר גְּרָאָה דְּבִידוּעַ שְׂאִין לּוֹ כ"א דֵי סִפּוּקוּ אַפִּי' בְּתוּף שֵׁשׁ אִין עֲלִיו חַיִּיב לְזוּן אֶת בְּנָיו. דְּעַד פֶּאן לֹא חִלְקוּ חֻכְמִים בֵּין תוּף שֵׁשׁ לְאַחַר שֵׁשׁ אֶלָּא בְּשְׂאִינוּ אָמוּד לִיתְּנָן צְדָקָה הַמְּסַפֶּקֶת אַף אָמוּד לִיתְּנָן דְּבַר מוּעֵט שְׂאִינוּ מְסַפִּיק אַבְל בְּשְׂאִינוּ אָמוּד לִיתְּנָן פְּלוּם אִין הֶפְרֵשׁ בֵּין תוּף שֵׁשׁ בֵּין לְאַחַר שֵׁשׁ.

וּבְכָל גְּוֹנָא פְּטוּר. וְסִבְרָא הוּא דְּכִינּוּן שְׂאִין לּוֹ כִּי אִם דֵי סִפּוּקוּ פְּשִׁיטָא דְּחִיּוּ קוּדְמִין. וְכִינּוּן שְׂפָן מְאִין הֶרְגְּלִים לְחִיּוּבוֹ לְחִזּוּר עַל הַפְּתָחִים וּלְזוּנָם וְאַפִּי' בְּתוּף שֵׁשׁ. וְחַז"ל לֹא חִיּוּבוּהוּ אֶלָּא אִם יֵשׁ לּוֹ מָה לִיתְּנָן לְהֵם אַחַר דֵי סִפּוּקוּ.

וּכ"ש אִם הָאֵם גְּרוּשָׁה וְהֵם אֶצְל אִמָּם וְהוּא אוֹמֵר יְבוֹאוּ אֶצְלִי נְאֻזָן אוֹתָם מִמָּה שְׂאִין אוֹכֵל. אִיךָ עֲלָה עַל הַדְּעַת לְחִיּוּבוֹ בַּע"ךְ שְׂיִהְיוּ אֶצְל אִמָּם וְהוּא יִחְזוּר עַל הַפְּתָחִים וְיִתְּנָן לְהֵם.

וּמָה גַם פְּשִׁיטָא בְּעִיר אַחֲרַת וְכַנֵּד"ז. וּבְכָר בְּיֶאֱרָנוּ שְׂאִין חַיִּיב עַל הָאָב לְשַׁלּוֹחַ לְבָנָיו שְׂאֶצְל אִמָּם כ"א לְחֵם וּלְפִתָן מְדֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ מִמָּה שְׂהוּא אוֹכֵל וְלֹא דְמִים.

וּא"כ אַפִּי' אִם הִיָּה הָאָב חִיּוּב לְחִזּוּר עַל הַפְּתָחִים וּלְשַׁלּוֹחַ לְהֵם מִן הַתְּמַחְוֵי לְחֵם וּלְפִתָן מְדֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ זֶהוּ אִם הֵם עֵמוּ בְּעִיר. אַבְל אִם הֵם בְּעִיר אַחֲרַת וְאִמָּם אִינָה רוּצָה לְהַנִּיחָם לְלַחַת אֶצְל אֲבִיהֶם וְכַנֵּד"ז.

מָה יַעֲשֶׂה הָאָב הַעֲלוּב. הָאֵם נֹאמֵר שְׂנַאֲסָרְהוּ בְּכַבְלֵי בְּרִזָל בְּעִיר שְׂאִמָּם שֵׁם וְיִחְזוּר עַל הַפְּתָחִים ע"י שׂוֹמֵר וְיִבִּיא לְהֵם.

כִּי לְחִיּוּבוֹ לְחִזּוּר עַל הַפְּתָחִים בְּעִירוֹ עַד שְׂיִקְבֹּץ דְּמִים עַל יָד עַל יָד וְיִשְׁלַח לְהֵם. זֶה וְדָא לֹא יֹאמֵר אוֹתוֹ אָדָם.

שְׂהָרֵי לֹא חִיּוּבוּהוּ חֻכְמִים אֶלָּא לְחֵם וּלְפִתָן. וְעוֹד דְּנִמְצָאֵת תְּקֻנָּתָם קְלַקְלָתָם דְּבִינֵי בִינֵי יְמוֹתוֹ בְּרַעֲב: קְנָצִי לְמַלִּין דְּאֶעֱיָקְרָא דְּדִינָא אִין שׂוּם זְכוּת לְאֵם הַנ"ב לְהִיּוֹת בְּתוּף אֶצְלָה.

וּבְפֶרֶט בְּעִיר אַחֲרַת וְאַפִּי' אִם הִיָּה לָהּ זְכוּת שְׂתַּהֲיָה אֶצְלָה בְּעִיר אַחֲרַת. אִין חַיִּיב עַל הַבְּעַל לְתַת לָהּ דְּמֵי מְזוּנוֹת בְּעִיר אַחֲרַת אֶלָּא אִם תְּבֵא עִם אִמָּה לְעִיר הַבְּעַל וְאִזּוּ יִתְּנָן לָהּ לְחֵם וּלְפִתָן כַּנ"ל.

וְזֶה אִם יָכִיל לְמַיְקָם בְּסִפּוּק עַצְמוֹ וּבְסִפּוּק הַבַּת. אַבְל אִם יְדוּעַ לְאַנְשֵׁי עִירוֹ דְּלֹא יָכִיל לְמַיְקָם בְּסִפּוּק הַבַּת אִין עֲלִיו חַיִּיב מְזוּנוֹת פְּלָל אַפִּי' בְּעִירוֹ.

לֹא מְיַבְעֵינָא דְּמֵי מְזוּנוֹת אֶלָּא אַפִּי' לְחֵם וּלְפִתָן. וְכַמ"ש.

וּבְפֶרֶט אִם הַבַּת יִתְּרָה עַל שֵׁשׁ. וְאַף אִם פְּכָר נִתְחַיִּיב.

חַיִּיב בְּטַעוֹת הוּא וְהִדְר. זֶהוּ הַנִּלְע"ד בְּזָה.

וְעַל הַחֻכְמִים חֻכְמֵי טִיטוֹנָאן יִשְׂצ"ו אֲשֶׁר לְהֵם בְּדַבַּר הַמְּשַׁפֵּט הִיָּה לְחַקוֹר מְלִין וּלְשַׁפְּנוֹת בְּרוּחַ מְבִינָתָם פְּאֲשֶׁר יוֹרוּם מַה"ש. וְשַׁכְמ"ה.

הכ"ד החו"פ מכנאסא יע"א מש' פדה בשלום נפשי לפ"ק וקנינים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ס"א. בדין מי שרוצה לעלות לא"י ולהוליה את בניו הקטנים פחותים משש ובנותיו ששה אצל גרושתו שאמר שאין רצונו להניח בניו ובנותיו נדונים וגולים אין חונן ואין מרחם פרחם אב על בנים.

וגם לכשיגדלו מי יביאם אליו לארץ מרחקים וכשירצו לינשא ולהתחנה למצות מי יחנכם ומי יגדלם לת"ת. ועל הפל איך יוכל להפרד מיוצאי חלציו ולהניחם בכאן והוא ילך ואין מקבלין תנחומין על הסי.

ועוד אומר שאף אם תגזור עליו מדה"ד להפרד מהם בחיים וישפל את פולם ביום א' לרצון אדם שאינה רוצה לתתם לו. מ"מ מהו שיוכל לומר אם לא יבואו עמי לא און אותם.

שלא חיבובי רז"ל אפי' עד שש כ"א בהיותם עמי. ולא כשאמם מעכבת מלתתם לי שיהי המעכבת היא שתזון אותם שאני הרני רוצה לזון כשיהיו עמי. והיא אינה רוצה לתתם לי. ועוד אומר בני הם.

ובנותי הם. ואיך תשלח ביהם אדם יותר ממני שלא אוכל להוליכם עמי לא"י או למקום ששם מחייתי ואחיה אני והם: תשובה דבר ברור הוא דמ"ש הרמב"ם ומר"ן ז"ל דבן אצל אמו הגרושה עד ו' והבת לעולם ואין האב יכול להפרישן ממנה וגם אין יכול לומר אם לא יבואו אצלי לא און אותם.

אבל זן אותם והם אצל אדם. אין זה אלא בהיותם בעיר א' שאין נחסר לאב שום הנאה וזכות של פלום מבניו ובנותיו לא ממציאתם ולא ממעשה ידיהם.

ולא מקדושי הבת ומנהר ומתן שלה שמקבל האב בנישואיה מכל מה שזיכתה לו התור' בהם. וגם שלא יחסר לו ולקדם מלרחם עליהם פרחם אב על בנים.

ומלהדריכם בדרך טובים ומלגדל את הבנים לת"ת וכמ"ש ה' המגיד על דברי הרמב"ד. במה שתמה על רבינו על היות הבן אצל האם עד ו' והוא צריך לחנכו וללמדו תורה.

וע"ז כתב ה' המגיד דחינוך פחות משש חינוך תורה צינה לנו וגו' וזה יכול לחנכו והוא אצל אמו לפעמים שיבא אצלו ע"ע. מבואר להדיא דכשהם בעיר א' שיוכל לבוא אצלו לפעמים לפחות פעם א' ביום מיירי.

אבל אם אינם בעיר א' בין אם האם רוצה לילך למ"א בין אם האב רוצה לילך למ"א פשיטא דיוכל האב להפריש את בניו מאמם להיותם עמו כדי לזונם ממה שהוא אוכל לחם ולפתן שזהו מה שחייב וכמ"ש בתקנות דלאו דמים הוא חייב שישלח להם למקום אחר שאם נאמר שאפילו בשרוצה האם לילך למ"א אין יכול האב להפרישם ממנה א"כ לקתה מדה"ד שאם הי"ל בן יחיד ונפשו קשורה בנפשו מן השם הוא שתולכיהו האשה למקום שתרצה ולספן בו וקרהו אסון בדרך ולהפרידו מרחמי אביו ועזב את אביו ונת אביו מצרתו ולהוליכו לקצוות הארץ ויגדל משולח לא עול תורה ולא עול ד"א וכשיגדל לא ידע איה מקום אביו ואם ידע אין מי יוליכנו אליו לחנכו למצות ולהשיאו אשה.

ואם עיפה נפש האם בו ותרצה לתתו לאביו אין מי שיקבלנו ואין מי שיוליכנו אליו. או אם נשאת לאחר יקוץ ממנו בעל האשה והפהו נפש ומת.

ולאידך גיסא אם האב רוצה לילך למ"א אשר ישר בעיניו מן השם הוא לומר לו שיהיה אסור בנחשפים בשביל רצון הגרושה שלא תניח לו את בנו ואת בנותיו להוליכן עמו ולרחם עליהן ולגדלן ולהשיאן וכ"ש אם אין פרנסתו מצויה בעירו ורוצה לילך למ"א שפרנסתו מצויה הייטב בעיני ה' שנגזור עליו שיכבד וישב בביתו וינספה בעון העיר הוא והם.

והוא צונח פכרוכניא הרפו ודעו פי אנכי רוצה לחיות את עצמי ולחיות את בני. ואם לא כולנו מתים הא נדאי דלא דברו ז"ל אלא בששניהם יושבים בעיר שאין נחסר לאב שום הנאה ושום זכות שיש מהבן לאב ולא לבנים שום זכות והנאה ממה שיש מהאב לבן.

וכבר האריך בזה הרב הגדול מהרשד"ם ז"ל בח' א"ה סי' קכ"ג בדברים מנספרים ומן שפלים ונחמדים ובראיות ברורות ערוכות ושמורות. שפתיים ישק מד"ן ע"ש.

שלא להאריך. ותמצית דבריו שתקנת הבן והבת אצל אמו אינו אלא לזכותם לשלא יוכל האב או היורשים לכונן שיהיו אצלם באומרים יבואו אצלנו ויקל מעלינו טורח מזונותיהם.

לא לטובת האם כלל שנאמר אם רצתה אפילו לילך לעיר אחרת שיהיו בניה אצלה ואביהם ישלח להם מזונות לקצוות הארץ וישב גלמוד צועק ואינו נענה על בנים שגלו מעל שולחן אביהם.

דליתא כלל וכלל. אלא דבעיר א' אפרו שאין צער בזה כ"כ לאב.

ויש נחת רוח לבנים דבצונותא דאמם ניחא להו. ומזה חייב הרב דבהיות האם מניקה כופין אותה ותשב בעירה אפי' אם מת האב והקרובים אין רוצים להפריד את הבנים וגם מהריב"ל ז"ל החולק על הרב לא חלק עליו כ"א פאותו גדון שהיתה אלמנה ואין אב לבן שרוצה ליקח אותה ושהיא הלכה מנספמת בעיר א' ולא במקום אב כגון גרושה דאפי' בעיר א' הויא פלוגתא.

וכמ"ש בטור סי' פ"ב ע"ש. וגם שלא חלק כ"א על זה שחייב מהרשד"ם לכוף את האלמנה לישב ולהניקו בעירה בשביל צער הבן ופרידתו מקרוביו.

ולא על מה שהאב רוצה ליקח בנו אחר שגמלתו ולשלח את הגרושה לנפשה. ע"ש.

וכ"ז אמרנו אפי' שלא במקום מצוה אבל במקום מצוה כגון בנד"ז שרוצה האב לעלות לא"י לא יעלה על הדעת כלל שלא יוכל האב להוליך את בנו ובנותיו עמו. שמלבד כל הטעמים שזכרנו בשאר מקומות עוד יש טעם אחר בכאן שהרי האב מתבטל מלעשות מצוה בשביל רצון האם.

אם מפני שאינו יכול להפריד את בנו. ואם מפני שהוא צריך שאת כל הון ביתו שהכין לעלות בו לא"י תמן להניחו על ידי שליח למזונות הבנות והבנים.

ומשנה שלימה שנינו הכל מעלין לא"י פירש"י כל בני ביתם ע"ש. והיאך תתקנים המשנה אם יהיה שלא יוכל להוליך את בניו ואת אפרוחיו.

גם ממה שאמרו אמר הוא לעלות והיא אינה רוצה תצא בלא כתו'. מה הועילו חכמים בתקנתם אם היא יכולה לעכב אפי' אחר הגירושין מצד שלא תניח לו את בניו ואת בנותיו והוא לא יוכל להפרידן וגם לא יוכל לתת לה סף גדול של מזונות בב"א.

הא ודאי דלגבי עליית א"י אפילו גביה כל חיוב זכות האשה על האישי ומפלגן זכות בניה עמה עד שיש ונתנת מזונותיהם לידה והם אצלה אפי' אם היתה זכות של עצמה וכ"ש אם אינה אלא זכות הבנים עצמם דפשיטא דאדרבא זכות היא להם שילכו עם אביהם לעלות לארץ הקדושה ולהיות נטעים יחד במקום נאמן בחברת אביהם שיגדלם ויזריכם וישיאם אשה פנושר יעיר קנו על גוזליו ירחף וירחם פרחם אב על בנים: ועוד אם היא זכות האשה מי עדיפא זכות זו שמצד תקנת אומרים הבת אצל אמה לעולם והבן עד ו' משום מלתא בעלמא דבצונותא דאמם ניחא ליהו.

מזכות שיש לאשה עצמה מן הדין שהאשה מה"ד אין יכול להוציאה ממקום שנשאה למקום אחר כמו א"י ולא"י יכול ואם אינה רוצה מתבטלים כל זכויותיה פנגדו פתובה ומזונות. אפי' אם אינה רוצה להתגרש ולא ליטול פתובה אלא שיעלה לה מזונות שהרי הוא אומר לה אם אין את הולכת עמי אין לה עלי כלום.

ואם זכות כזו לאשה מתבטלת ע"י סירובה מלעלות וכ"ש וק"ו זכות היות הבנים עמה שאינו אלא מטעם דבצונותא דאמם ניחא ליהו ואינו מן הדין כלל דפשיטא דמתבטלת ע"י סירובה מלהניחם לעלות לא"י.

ונה אפי' אם היתה תקנה זו זכות האשה וכ"ש שאינה אלא זכות הבנים. וזכות זו הבאה להם עכשיו גדולה מהא' יתר שאת.

אמת דהיכא דהבן והבת יונקים דברי היזקא וסכנה להפרישם ראוי לומר דהיכא דברי היזקא אין משגיחין בזכות. פאומרו על שלוחי מצנה אינן נזוקין. הנ"מ היכא דלא ברי היזיקא וכו'. ומה גם דאיכא נמי סכנת דרכים.

אבל במקום דלא ברי היזיקא שפכר גמלתן. ולסכנת הדרכים לא עדיפי מאביהם. ולא נזכר בדברי רז"ל טעם הסכנה בעליית א"י אלא לגבי האשה שהיא גוף אחר חוץ ממנו ולענין הפסד ממון הפתו' ולא בבנים. דברא פרעא דאבנה ואינן נפסדין ממון. ומקרא מלא יראה כל זכורה את פני ה' אלהיה. וכבר נזכר גם ענין זה של עליית א"י בדברי מהרשד"ם הנז'.

ובדברי מהרלב"ח שהזכיר בתוך תשובתו ע"ש שכתב בפשיטו' כמ"ש. שוב מצאתי מפו' כן גם למהריק"ש ז"ל בשם הרדב"ז ז"ל וז"ל רצתה האם לעלות לא"י ולהוליך בנה עמה.

האב מעכב כל שאין צריך להנקמה ע"ש. ר"ל דאפי' לעלות לא"י שהיא זכות לבנים ג"כ.

וגם אין האשה מפסדת שום זכות מזכויותיה דרצתה היא ולא רצה הוא יוציא ויתן כתו' זכות היות הבן עמה מפסדת כל שאינו צריך להנקמה ולא ברי ליה היזיקא. ומינה נמי לבת.

ומינה נמי בק"ו לרצה האב שאם לא רצתה היא מתבטלין זכויותיה ותצא בלא כתו' דפשיטא דיכול האב להפרישן ממנה ולבטל זכות היות הבנים עמה. וזה אפי' אם רצתה לעלות לא"י שהיא זכות לבנים ג"כ.

וכ"ש אם היא רוצה לילך למ"א שאינו א"י שאין בזה זכות לבנים כלל דיכול לעכב ולהפרישן. ומינה שאם רצה הוא לילך דיכול הוא להפרישן.

מכל זה פסקתי בין פלאל אדרעי ובין גרושתו שיש לו ב' בנות בנות ג' שנים אצלה והוא רוצה לעלות לא"י ואומר להעלות את בנותיו עמו לא"י וגרושתו מעכבת אותם. שהדין עם האב להוליכן עמו.

ואף אם תרצה לאמם להניחם לה יכול הוא לומר אם לא יהיו עמי לא און אותם פדין הבנים היתרים על שש. דלגבי עיר אחרת וכ"ש ארץ ישראל נתבטל דין הבן אצל אמו עד שש.

ולא דין הבת אצל אמה וכמ"ש. ולראיה על דבר אמת ח"פ באדר הסמוך לניסן משנת בית יעקב לכו ונלכה באור ה' לפרט קטן והשו"ב וקניינים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל הלכות מי שרוצה להוציא אשתו ממ"ז למ"א.

ומי שרוצה לעלות לא"י ואשתו מעכבת עליו סימן ס"ב. נדרשתי לחוות דעתי בדין בעל שנשא אשה בעירו בכפר ג'א.

ושוב הוספמו ביניהם ליסע ממקומם ולקבוע דירתם בעיר פאס. וכן עשו שנסעו ובאו לפאס ונתנישבו שם זה כחמש שנים.

ועתה רוצה הבעל לעקור דירתו מעיר פאס ולחזור למקומו. ובע"ח מעכבין עליו.

וגם האשה אינה רוצה. באומרה שעיר פאס הוא מקום יישוב ומקום תורה ומשפט.

לא כן הכפר שאין בו כל זה. ונהרי הוא מיצר לה ומריע לה וצועקת ואין מושיע.

באשר אין בה קצין שוטר ומושל. איש כל הישר בעיניו יעשה.

ובפרט בזה הזמן. וגם שאומרת שכל עצמו שרוצה לחזור למקומו לפי שנתן עיניו לישא א"א עליה שלא פדין.

ולפי שבעיר פאס אינו יכול לישא א"א לפי שהוא מקום תורה ומשפט רוצה לשוב מצרימה לעשות מה שלבו חפץ. ואין אומר השב.

מהו שתועיל טענתה אם לאו. ובע"ח ג"כ טוענין מפני שבלכתו שם לא מצו לאשתעווי דינא בהדיה: ועל זה אני אומר הנה דוע מ"ש הפוס' ומר"ן באה"ע סי' ע"ה שאין האיש יכול להוציא אשתו ממלכות למלכות אפי' ממדי' למדינה.

ובאותה מלכות יכול להוציא ממדי' למדינה. ומכפר לכפר.

אָבֵל לֹא מְמַדִּינָה לְכַפֵּר. וּמְכַפֵּר לְמַדִּינָה.

וְנָה אִם לֹא הָיָה בֵּינֵיהֶם תְּנַאי. אָבֵל אִם הָיָה בֵּינֵיהֶם תְּנַאי וְכַנֵּד"ז אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא אִפִּי מְמַדִּינָה לְמַדִּינָה וּמְכַפֵּר לְכַפֵּר אִפִּי בְּאוֹתוֹ מַלְכוּת דְּתַנָּאי לְטַפְוֵי אֶתְא.

וְאִם כָּבֵר הוֹצִיא מַמְלָכוֹת לְמַלְכוֹת וְרוֹצֶה לְחַזֵּר לְהוֹצִיאָה עוֹד לְמַלְכוֹת אַחֲרָת. ע"ז כְּתַב הַרִיב"ש בְּתַשׁוּבָה וְהַבִּיאָה מוֹר"ם בְּקַצָּרָה שֶׁם דָּאִפִּי הוֹצִיאָה תַּחִי לְעִירָה שְׁהִיא בְּמַלְכוֹת אַחֲרָת וְהוּא מְקוֹם אֲבִיָּה וּמִשְׁפַּחְתָּה.

אִם הָיָה הַדְּבָר דְּרַף מְקַרָּה שְׁלֹא יֵצְאוּ לְרִצּוֹנָם אֲלֵא ע"י גְּיוּרֹשׁ וּגְזִירַת מַלְכוֹת וְגַלּוּ מְפַלֵּל הַגּוֹלִים לְמַלְכוֹת אַחֲרָת וְהַגִּיעוּ לְעִירָה וַיֵּשְׁבוּ שֶׁם דְּרַף גְּלוּת. אַעֲפ"י שֶׁשְׁהוּ שֶׁם יָמִים רַבִּים יָכוֹל הַבַּעַל לְחַזֵּר וּלְהוֹצִיאָה לְמַלְכוֹת אַחֲרָת.

וּלְמַקּוֹם אֲשֶׁר יִחְפְּוֹן. כְּשֶׁם שְׁהִיָּה יָכוֹל מִתְחִילָה כְּשֶׁגַּלּוּ לְהוֹלִיכָה לְמַקּוֹם שְׁיִרְצָה.

וּמְדַבְּרֵי ו"ל נ"ל לְלַמּוֹד דְּדוֹקָא אִם יֵצְאוּ תַּחֲזִילָה וּבָאוּ לְמַלְכוֹת זֹו דְּרַף מְקַרָּה עַל יְדֵי גְּיוּרֹשׁ וּגְזִירָה בְּלִי שְׁהוֹסְפָמוּ שְׁנִיָּהֶם לְעַקּוֹר דִּירְתָם מְרִצּוֹנָם וּלְבֹא לְכָאן שְׁנִמְצָאת בִּיאָתָם לְכָאן שְׁלֹא בְּדְרַף קַבִּיעוֹת דִּירָה אֲלֵא דְרַף גְּלוּת.

אָבֵל אִם הָיָה יֵצִיאָתָם בְּהַסְכָּמָה מֵהֶם מְרִצּוֹנָם שְׁלֹא יֵשֶׁר בְּעֵינֵיהֶם הַמְּקוֹם וְנִתְרַצּוּ לְבֹא לְמַלְכוֹת אַחֲרָת לְמַקּוֹם מִיְחֻד וְכֵן עָשׂוּ. שׁוֹב אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָה מְמַקּוֹם שְׁהוֹסְפָמוּ וּבָאוּ אֲלֵיוּ.

לֹא לְחַזֵּר לְעִירָם וְלֹא לְהוֹלִיכָה לְמַקּוֹם אַחֵר. דְּמִסְתַּמָּא אֲדַעְתָּא דְהַכִּי נִתְרַצִּית הַאֲשָׁה לְצִאת עִמּוֹ לְמַקּוֹם זֶה.

אַעֲפ"י שְׁאֵינוֹ בְּדִין לְהִיּוֹת הַמְּקוֹם הַזֶּה שְׁהוֹסְפָמוּ עָלָיו וּבָאוּ אֲלָיו כְּאִילוֹ הוּא מְקוֹם הַנִּישׁוּאִין וְנָה חֲלִיפְתוֹ וְנָה תְּמוּרְתוֹ. וְכִשֶׁם שְׁבַמְקוֹם הַנִּישׁוּאִין הַאֲמַתִּי לֹא הָיָה יָכוֹל לְהוֹצִיאָה מִמֶּנּוּ לְמַלְכוֹת אַחֲרָת.

אוּ אִפִּי בְּאוֹתָהּ מַלְכוֹת מְמַדִּינָה לְכַפֵּר אוּ אִיפְכָא. אִם לֹא מְרִצּוֹנָה כֵּן מְמַקּוֹם זֶה שְׁהוּא תְּמוּרַת מְקוֹם הַא' אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָה לְמַלְכוֹת אַחֲרָת.

אוּ אִפִּי בְּאוֹתָהּ מַלְכוֹת אִם הוּא מְמַדִּינָה לְכַפֵּר. וְאִם הוּא מְכַפֵּר לְמַדִּינָה אִם לֹא מְרִצּוֹנָה. וְכ"ש אִם הַמְּקוֹם שְׁרוֹצֶה עֲתָה הוּא מְקוֹמָם הַרְאִשׁוֹן שְׁהִיָּה כְּפָר. וְזוֹ מְדִינָה אוּ אִיפְכָא.

שְׁכַבְר מְאָסוּהוּ וְעַזְבוּהוּ מְרִצּוֹנָם. וּבְחָרוּ בְּזָה תְּמוּרְתוֹ לִיתָן אֶת שָׁל זֶה בְּזָה.

וְלְהִיּוֹת הַדִּין הַזֶּה בְּרִאשׁוֹן נוֹהֵג בְּשָׁנֵי. וְלָכֵן בְּנֵד"ז אִפִּי לֹא הִתְנוּ ע"ד שְׁאִין יָכוֹל הַבַּעַל לְהוֹצִיאָה מְעִיר פָּאס וּלְהַחֲזִירָה לְעִירוֹ.

דְּהוּ"ל מְמַדִּינָה לְכַפֵּר וְאֲדַעְתָּא דְהַכִּי נִתְרַצִּית תַּחֲזִילָה לְצִאת עִמּוֹ מְכַפֵּר לְמַדִּינָה שְׁתַּחֲזִיר הַמְּדִינָה בְּמַקּוֹם הַכְּפָר. וְכְאִילוֹ הוּא מְקוֹם הַנִּישׁוּאִין וְאִין יָכוֹל לְהוֹצִיאָה מִמֶּנּוּ לְכַפֵּר.

וְאִפִּי הוּא מְקוֹמָם הַרְאִשׁוֹן. כְּשֶׁם שְׁלֹא הָיָה יָכוֹל לְהוֹצִיאָה תַּחִי מִהַכְּפָר שְׁהוּא מְקוֹמָם הַא' לְמַדִּינָה.

וְעַכְשָׁיו שֶׁהִתְנִיחוּ אֵינן יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ מֵעִיר פָּאס אֶפֶי לְמַדְי אַחֲרֵת. וְכ"ש לְכַפֵּר בְּשֵׁם שְׂלֵא
הִיָּה יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַן מִפְּפֵר שְׂבוּ נִישְׂאוּ אֶפֶי לְכַפֵּר אַחֵר.

וּבְאֵלֹו שֶׁהִתְנִיחוּ בְּפִי שְׂלֵא יוֹצִיאָנָה אַעֲפוּ"ר. נִרְאֶה לִי עֲדִיפּוֹת שֶׁתִּלְהֶה הַדְּבָר בְּרִצּוֹנָה לְעוֹלָם.
וְאוֹמְרוּ מִמְּדִי זֹו וְדַאי אוֹרְחָא דְמִקְלֵתָא הוּא. וּכְאֵלֹו הִתְנָה שֶׁלְעוֹלָם לֹא יוֹכֵל לְהוֹצִיאָהּ
מִמְּקוֹם שִׁיְהִי קְבוּעִים בּוֹ בְּהַסְפָּמוֹת שְׁנִיָּהֶם לְמְקוֹם אַחֵר שְׂלֵא תִרְצָה.

וְכ"ז פְּתַבְנוּ אֶפֶי אֵינן טַעֲנָה בְּפִי הָאִשָּׁה שֶׁבְּסִיבְתָהּ הִיא מְעַכְבֵּת מִלְּצִאת עִמּוֹ לְמְקוֹם שֶׁהוּא
רוֹצֶה. וְכ"ש שְׁנוֹתְנָת טַעַם לְדְבָרֶיהָ וְדְבָרֶיהָ מִתְקַבְּלִים שֶׁהִמְקוֹם שֶׁהֵם בּוֹ עֵתָה הוּא מְקוֹם
יְיָשׁוּב וּמְקוֹם תּוֹרָה וּמִשְׁפָּט.

וְהִמְקוֹם שֶׁרוֹצֶה לְהוֹלִיכָהּ הוּא מְקוֹם הַפְּקָר לֹא עוֹל תּוֹרָה וְלֹא עוֹל ד"א. וְדִמְיוֹן הִמְקוֹמוֹת
דוֹמָה לְמְקוֹם שֶׁרְנוֹבוּ יִשְׂרָאֵל עִם מְקוֹם שֶׁרְנוֹבוּ גוֹיִם.

וְכִמּוֹ שֶׁדְּמָה אוֹתָם הִרִיב"ש בְּאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה מִטַּעַם זֶה. שֶׁהִמְקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה לְלַכֵּת אֵלָיו.
בְּנִדּוֹן שְׂלוֹו הוּא מְקוֹם תּוֹרָה וְחֻקָּמָה. מִשָּׂא"כ הִמְקוֹם שֶׁהִיָּה בּוֹ הַשּׂוֹאֵל.

ע"ע.

וּכְבָּר פְּתַב הִרְבַּח הַח"מ בְּשֵׁם הִרְבַּח ב"ח דְּלְהוֹצִיא מִמְּקוֹם שֶׁרְנוֹבוּ גוֹיִם לְמְקוֹם שֶׁרְנוֹבוּ
יִשְׂרָאֵל. אֶפֶי הָאִשָּׁה יָכוֹלָה לְכוֹרָה.

ע"ע.

וְאֶעֱפִי שֶׁהִרְבַּח ח"מ פְּתַב עָלָיו שֶׁאֵינן דְּבָרָיו בְּרוּרִים. נִרְאֶה דְּלִכְגוּ"ז שֶׁפְּכָר יִצְאוּ וְנִקְבְּעוּ
בְּמְקוֹם שֶׁרְנוֹבוּ יִשְׂרָאֵל.

כ"ע מוֹדוּ שֶׁאֵינן יָכוֹל לְהוֹצִיאָהּ לְמְקוֹם שֶׁרְנוֹבוּ גוֹיִם. וְה"ה מִמְּקוֹם תּוֹרָה וּמִשְׁפָּט לְמְקוֹם
דְּדָמִי לִיָּה.

וכמ"ש.

זֶהוּ הַנִּלְע"ד לְהַשִּׁיב עַל טַעֲנַת הָאִשָּׁה: גַּם עַל טַעֲנַת בַּע"ח שֶׁרוֹצִים לְעַכְבּוּ מִלְּצִאתָ. מִפְּנֵי
שֶׁבְּלָכְתוֹ שֵׁם לֹא מְצוּ לְאִשְׁתַּעֲוִי דִּינָא בְּהַדְּיָה.

נִרְאֶה שֶׁאֵם הַחֻבּוֹת הַחוֹזְקוֹ עָלָיו אַחֵר שֶׁנִּקְבְּעוּ בְּפָאס יָכוֹלִים הֵם לְעַכְבּוּ. וְדָמִי לְרוֹצֶה לִילְדָה
לְמַדְיָה אַחֲרֵת דְּכַתַּב מִר"ן ס' ע"ג דְּאֶפֶי בְּתוֹךְ הַזְּמַן יָכוֹל הַמְּלָנָה לְתַבְּנֹעַ אֶת שְׂלוֹו אוֹ
שִׁיתָן לוֹ עָרַב.

ע"ש וּכְבָּר הָאָרִיף בְּזֶה הַרְדָּב"ז בְּתִשׁוּ"ס. וּמִסְקִנַּת דְּבָרָיו שֶׁהִפְלִל לְפִי רְאוּת עֵינֵי ב"ד
שֶׁאֵם רוֹאִין ב"ד שֶׁפְּנוּנָת רְאוּבֵן לְהַפְּקִיעַ עֲצָמוֹ מִבַּע"ח וְכו' מְעַכְבִּין עָלָיו וְאֵם רוֹאִין
שֶׁפְּנוּנָתוֹ לְטוֹבָה לְפִי שֶׁפָּה לֹא יוֹכֵל לְהַרְוִיחַ.

ובמ"א יְרוּיחַ וְכו'. אֵינן ב"ד מְעַכְבִּין עָלָיו.

ע"ע.

וְתוֹרַת אֲמַת הַיְתָה בְּפִיהוּ ז"ל. זֶהוּ הַנִּרְאֶה לְעַנ"ד בְּכ"ז: וְעַל דְּבַר מִי שֶׁרוֹצֶה לְעַלּוֹת לְאֶרֶץ.

ישׂרָאֵל וְאִשְׁתּוֹ מֵעַכְבֶּת עָלָיו. לְיָמִים הָרֵאשׁוֹנִים הָיִינוּ דְּנִים בְּדִין הַבְּעַל הַרוֹצֵה לַעֲלוֹת לֹא־יִי וְהָאִשָּׁה אֵינָה רוֹצֵה שְׂאִינוּ יְכוּל לְכוֹפֶה וְלְהוֹצִיאָהּ בְּלֹא כְּתוּבָה אִם לֹא רָצְתָה לַעֲלוֹת ע"פ מ"ש מֶר"ן ו"ל דְּהָא דְּכוּפִין לַעֲלוֹת לֹא־יִי הָיִינוּ בְּדֹאֲפָשֶׁר בְּלֹא סִכְנָה הַלְּפָה מְסוּף הַמַּעֲרָב עַד נֹא אֲמוֹן אֵין כּוּפִין.

וְעוֹד מִטַּעַם שְׁבוּעַת אֱלֹהִים שְׁנִיגְגוּ בְּכֶתֶן דִּינָן שְׂלֵא יוֹצִיאָנָה מִמ"ז לִמ"א אַעֲפו"ר וְכֶתֶב מֵהֵרִיק"ש דָּאָם נִשְׁבַּע לָהּ אִפִּי לִירוּשָׁלַיִם אֵינוּ יְכוּל לְהַעֲלוֹתָהּ. וְהֵן הַיּוֹם רָאִינוּ שְׂפָל הָעוֹלָם אוֹמְרִים שְׂאֲפָשֶׁר וְאֲפָשֶׁר בְּלֹא סִכְנָה מֵאִיזָה מְקוֹם שְׁעוֹלִין.

גַּם טַעַם שְׁבוּ אֱלֹהִים לִיכָּא שְׂכָבָר זֶה כַּמָּה מִשְׁבֻּטְלוּ מִלְּכֶתֶן שְׁבוּ כָּלֵל. לֹא בְּתַנְאֵי שְׂלֵא יוֹצִיאָנָה וְלֹא בְּשְׂלֵא יִשָּׂא וכו'.

וְעוֹד רָאִינוּ שְׂאֲפִי אִם נֹאמֵר שְׂאֵין כּוּפִין וְכִשְׂאֵינָה רוֹצֵה יוֹצִיא וְיִתֵּן כֶּתוּב דְּנֹקָא כֶּתוּב אֲבָל תּוֹס' אֵין לָהּ כֵּינֵן שְׂאֵינוּ מְגַרֵשׁ לְרִצּוֹנוֹ וְאֲדַרְבָּא הִיא נִתְּנָה אֲצַבַּע בֵּין שִׁינָיו שְׂאוּמֶרֶת שְׂלֵא לַעֲלוֹת עִמּוֹ וְאִיכָּא טַעַמָּא דְּאֲדַעְתָּא לְמִשְׁקַל וְלְמִיפְקָ לֹא יִהִיב לָהּ.

וְעֵינֵן ב"ש רי"ס קנ"ד דְּאֲפִי בְּמִנְפָּה שְׁחִין דְּצָרִיף לְגַרְשָׁה לְטוֹבָתוֹ נֵר' דְּאֵין לָהּ תּוֹס'. ע"ש.

וּמָה גַּם בְּנִדּוֹן שְׂלִפְנֵינוּ שְׂאֲנוֹס גְּמוּר הוּא לְגַרֵשׁ כִּשְׂאֵינָה רוֹצֵה לַעֲלוֹת כִּי לֹא יְכוּל הַנַּעַר לַעֲזוֹב אֶת אִמּוֹ וְאֶת אָחָיו הָעוֹלִים וְלִישְׁאָר הוּא יוֹשֵׁב בְּדָד. וְעַד"א ח"פ: יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֹא־א הֵרֵב יְקוּמִיאל ו"ל סִימָן ס"ג.

לְהִיּוֹת שְׂפָא לְפָנֵינוּ הִי' שְׁלוֹם בַּה"י יִצְחָק לְבָאָז. וְהוּא קוֹבֵל וּמִתְרַעַם עַל אוֹדוֹת שְׁנָה כַּמָּה וְהוּא מְטוּלְטֵל טְלִטְלָה גְּבָר פְּרוּ'ש מְרוּבָה.

בִּיעֵן שְׂאִשְׁתּוֹ הִיא שְׂרוּיָה בְּצַפְרוֹ. וְהוּא אֵינוּ יְכוּל לִילָף לְשֵׁם שְׂיֵשׁ לוֹ בְּזָה סִפְנַת נִפְשׁוֹת כְּפִדּוּע וּבְשִׁבִיל כְּפִי רוֹצֵה הוּא לְשִׁלּוּחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ לְקַבּוּעַ דִּירְתוֹ בְּכָאן פָּאס יע"א וְאִם לֹא רָצְתָה לְבֹא עִמּוֹ אֵין עָלָיו חַיִּיב כֶּתוּב דְּאֲדַעְתָּא דְּהָכִי לֹא נִשְׁבַּע שְׂלֵא יוֹצִיאָנָה וכו'.

וְלָזָה הַשְׁבָּנוּ שְׁהֵדִין עִמּוֹ שְׂכָן רָאִינוּ פְּסָק לְהַרְה"ג מֵהֵר"ר יַעֲב"ץ ו"ל בְּעֵנֵן בְּנוֹ שֶׁל מֵהֵר"מ ו' חֲמוֹ. וְנִדּוֹן דִּינָן עֲדִיף בְּיִתֵּר שְׂאֵת מִכַּמָּה אֲנָפִי כְּאֲשֶׁר יִרְאֶה הַרְוָאָה.

וְזֶה יָמִים כְּבָר יִישְׁבָנוּ הֵהִיא דְּסִי קנ"ד שְׂהִבִיא מֶר"ן עִם פְּסָק הַרְה"ג הַנּוֹ בְּכַמָּה פְּנִיִם. כִּי הִיכִי דְּלֹא לִיְהוּוֹן סִתְרָן אֶהְדָּדִי.

וְהִבְאֵנוּ רְאִיּוֹת לָזָה. וּמִצִּינוּ רָאִינוּ לְהֵרֵב הַלְּבוּשׁ שְׂמִפְרֵשׁ דְּבָרֵי הָרֵא"ש בְּאֲנָפֵן אַחֵר וְכֵן הִיא דַּעַת רַבְּנֵי תוֹנֵס שְׂחֻלְקוּ בְּזָה עַל הֵרֵב מִשְׁחָאדְרָבוּתָא.

יעו"ש בד"ק. וְכֵינֵן שְׂהוּא אֲפוּקִי מְמוּנָא וְהַבְּעַל מְוַחֲזָק בְּנִכְסִים יְכוּל לְמִי' ק"ל וכו'.

וְגַם דְּבָרֵי מֶר"ן ו"ל אֲפָשֶׁר לְפָרֵשׁ דְּלֹא אֵיירִי אֲלֵא שְׂאֵינוּ יְכוּל לְהַכְרִיחָהּ בַּע"כ מִחֲשֵׁשׁ סכ"ן. אֲבָל לְעֵנֵן חַיִּיב כֶּתוּב לֹא אֵיירִי וְקמ"ל מֶר"ן בְּזָה דְּאֵין עַל הָאִשָּׁה חַיִּיב לְלָקֵת אַחֲרָיו בַּע"כ מִחֲשֵׁשׁ סכ"ן שֶׁל הַבְּעַל וכו'.

וְכָבָר הָאֲרָכְנוּ בְּזָה בַּמ"א. וְכַנ"ד שְׂאֵין הַבְּעַל רוֹצֵה לְהוֹצִיאָהּ כ"א מְעִיר צַפְרוֹ לְפָאס יע"א.

דעתינו מסכמת בנד"ז דוקא שעניינו הרואות שאין קפידא לנשים כלל מצפרו לפאס. ודברבא רובם פכולם בהכי נחא להו לקבוע דירתם בפאס בכמה אנפי אי משום ישוב העיר או משום רוב טורחם בצורכי הבית בצפרו פידוע.

ובכגו"ד דעת האדם תשפוט בצדק דבכג"ד לא איירי הרא"ש ז"ל. ומה גם דאפשר דלא פסיק אלא ממלכות למלכות דוקא וכו'.

פאשר פתבנו במ"א. ונהדר דינייהו דהגי פהיא דסי' ע"א דיכול להוציאה ממדי' למדי' וכו' באותו מלכות וכמ"ש מר"ן ואי משום השבו' פיון דאיפא אונס לא חלה השבו'.

ואדעתא דהכי לא נשבע וכמ"ש הפוס': באופן שבנד"ז שכל מי שעניי בשר לו עניו תחזינה שאין לנשים בזה קפידא פיון שהוא מקום קרוב. ואפ"י צער הפרידה מקרוביה אין לה.

פיון שהוא מהלך ד' שעות ושכיחי שירות דבר יום ביומו. בנדאי הגמור האשה הזאת שרצונה לעכב אין רצונה כ"א לעגן הבעל.

או להפסידו ממון. והתורה דרביה דרכי נועם.

ומצוה בכג"ד לכוף את האשה הנז' לבוא אחרי בעלה הנז' אם יברר בעדים שיש לו סכנה סכ"ן דוקא. ולראיה ביד הבעל בנד"ז שהוא מצפרו לפאס שידענו שרוב הנשים נחא להו להסיע דירתם מצפרו למחז"ק.

וכמו שענינו הרואות שבאים לקבוע דירתם הרבה נשים עם בעליהן מרצונם הטוב. ודברבא הם פופים לבעל ע"ז.

ח"פ פאס יע"א והשו"ב וקנינים: ידידיה מונסוניגו ס"ט יעקב אבן צור ס"ט וזה מה שהשבנו. קודם שנבא לענגן שלפנינו ראוי להבין דברי הרא"ש ז"ל בתשו' שהביא הטור ז"ל בסי' קנ"ד וגם מר"ן ז"ל הביאו בקצרה שם.

וז"ל התשו' שבטור. ושאלת מי שטוענת שיכפוהו לבעלה לגרשה מפני שהוא מוכתב למלכות והוא בורח ממקום למקום.

ואינו רשאי לעמוד במקום א' מפני סכ"ן. תשו' דבר זה תלוי בחקירת הדנינים אם הדבר ידוע שאינו רשאי לעמוד במקום שנשא מפני סכ"ן אין לה טענה גדולה מזו פיון שאינו רשאי לישאר אצלה והיא אינה חייבת לילה אחריו לארץ אחרת וכופין אותו לגרשה.

ואם רשאי להיות בעיר אעפ"י שהוא מוכתב למלכות בעיר אחרת אין כופין אותו לגרשה. עכ"ל.

ול' מר"ן ז"ל שם ס"ט אם הדבר ידוע וכו' שאינו רשאי לעמוד במקום שנשא מפני סכ"ן כופין אותו לגרשה. וסינים מור"ם פי היא אינה צריכה ללכת אחריו.

ע"כ: ודבריו ז"ל צריכין ביאור דלכאורה נר' במקום שנשא דקא' היינו העיר שבה נשא. שכל שאינו יכול לעמוד בה מפני ששם הוא מוכתב למלכות אעפ"י שיכול לעמוד בעיר אחרת כופין אותו לגרש.

ומסוף דְּבָרָיו שְׁסִינִים וְאִם רָשָׁאֵי לְהִיּוֹת בְּעִיר אַעֲפִ"י שֶׁהוּא מְוַכְתֵּב לְמַלְכוּת בְּעִיר אַחֲרָת. מִשְׁמַע שֶׁפֶל שֶׁהוּא רָשָׁאֵי לְהִיּוֹת בְּעִיר שֶׁקִּיט אַעֲפִ"י שְׁאִינוּ מְקוּם שֶׁנִּשְׁאַף דְּמִסְתַּמָּא שֶׁם הוּא מְוַכְתֵּב אֵין כּוֹפִין.

מְדַלָּא קֵא' וְאִם רָשָׁאֵי לְהִיּוֹת בְּמְקוּם שֶׁנִּשְׁאַף כְּדָקָא' בְּרִישָׁא: וְעוּד קִשְׁיָא דְּאֵי בְּמְקוּם שֶׁנִּשְׁאַף דְּקֵא' הִינְנוּ הָעִיר אַעֲפִ"י שֶׁיִּכּוֹל לְעַמּוֹד בְּעִיר אַחֲרָת מְאוּתָה הָאָרֶץ. אַמַּאי אֵינָה חֵיבָת לְלַכֵּת אַחֲרָיו.

וְהִלְכָה רוֹנַחַת בְּסִי' ע"ה. אֲבָל הַנּוֹשָׂא אֲשֶׁה בְּאַחַת מִהָאֲרָצוֹת וְהוּא מְאַנְשֵׁי אוּתָה הָאָרֶץ אֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיאָה לְאָרֶץ אַחֲרָת.

אֲבָל מוֹצִיאָה מְמַדִּינָה לְמַדִּינָה וּמְכַפֵּר לְכַפֵּר בְּאוּתָם הָאֲרָצוֹת. ע"כ.

וְרַבִּינוּ עֲצָמוּ בְּפִיו וּבְשִׁפְתָיו הוּא או' וְהִיא אֵינָה חֵיבָת לְלַכֵּת אַחֲרָיו לְאָרֶץ אַחֲרָת דִּיִּיקָא. אֲבָל לְעִיר אַחֲרָת וְדֵאֵי חֵיבָת וּא"כ הָא גּוֹפָא קִשְׁיָא: וְעוּד יֵשׁ לְהִבִּין בְּדְבָרָיו ו"ל דְּלִכְאוּ' עַל מַה שֶׁנִּשְׁאַל לֹא הִשִּׁיב.

שֶׁהַשּׂוֹאֵל שָׁאל עַל שְׁאִינוּ יָכוֹל לְעַמּוֹד בְּמְקוּם א' אֲלָא שֶׁהוּא נוֹדֵד מְמַקּוּם לְמְקוּם לְבָרוּחַ וְלִהְתַּחַבָּא. וְעִיקַר שְׁאֵלָתוֹ אִם הָאֲשֶׁה חֵיבָת לְלַכֵּת אַחֲרָיו לְכָל מְקוּם שֶׁהוּלָף אַעֲפִ"י שֶׁהוּא נוֹדֵד וְאֵינוּ יָכוֹל לְקַבּוֹעַ מְקוּם כָּלָל.

וּמִמִּילָא אֵין כּוֹפִין אוּתוֹ לְגַרֵּשׁ עַל שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהִיּוֹת עִמָּה בְּמְקוּמָה שֶׁהִרִי הוּא אוֹמֵר לָהּ בּוֹאֵי אַחֲרֵי וְאֵהִי עִמָּךְ. או' שְׁאִינָה חֵיבָת וּמִמִּילָא כּוֹפִין אוּתוֹ לְגַרֵּשׁ כִּינּוּן שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהִיּוֹת עִמָּה בְּמְקוּם שֶׁהִיא.

וְרַבִּינוּ מִשִּׁיב עַל שֶׁיִּכּוֹל לְעַמּוֹד בְּמְקוּם שֶׁהִיא חֵיבָת לְלַכֵּת אַחֲרָיו או' בְּמְקוּם שְׁאִינָה חֵיבָת. וְעַל מַה שֶׁנִּשְׁאַל אִם הִיא חֵיבָת לְלַכֵּת אַחֲרָיו בְּנִדּוּד מְמַקּוּם לְמְקוּם אִפִּי' אִם הֵם מְקוּמוֹת שֶׁחֵיבָת לְלַכֵּת אַחֲרָיו לֹא מֵהֶם לְדוֹר בּוֹ בְּקִבְעוֹת לֹא הִשִּׁיב פְּלוּם: לְכֵן נִרְאָה כְּנֻנַת הָרַב דְּדֵאֵי מְקוּם שֶׁנִּשְׁאַף דְּקֵא' הִינְנוּ הָאָרֶץ שֶׁבָּהּ נִשְׁאַף דֵּהִינּוּ שְׁאִינוּ יָכוֹל לְעַמּוֹד בְּשׁוּם אַחַת מִהָעָרִים שֶׁבְּאוּתָה הָאָרֶץ שֶׁבָּהּ נִשְׁאַף.

וְלֹאֲפוּקֵי אִם הוּא יָכוֹל לְעַמּוֹד בְּשׁוּם א' מִהָעָרִים הָאֲחֵרוֹת שֶׁבְּאוּתָה הָאָרֶץ. וְהִינְנוּ דְּמִסִּינִים וְהִיא אֵינָה חֵיבָת לְלַכֵּת אַחֲרָיו לְאָרֶץ אַחֲרָת דִּיִּיקָא.

וְהִינְנוּ נְמִי דְּמִסִּינִים אֲבָל אִם רָשָׁאֵי לְעַמּוֹד בְּעִיר אַעֲפִ"י שֶׁהוּא מְוַכְתֵּב בְּעִיר (אַחֲרָת. כְּלוּ' בְּאִינָה עִיר שֶׁתְּהִי מְאוּתָה הָאָרֶץ אַעֲפִ"י שֶׁהוּא מְוַכְתֵּב וְכו') בְּעִיר אַחֲרָת מְאוּתָה הָאָרֶץ ג"כ.

וְהִיא הָעִיר שֶׁבָּהּ נִשְׁאַף או' זוּלָתָהּ. וּבְאֲנָמוֹר אַעֲפִ"י שֶׁהוּא מְוַכְתֵּב בְּעִיר אַחֲרָת רְמִז לְשׂוֹאֵל עַל הַנְּדוּ"ד שֶׁעָלָיו שָׁאל וְכְלוּ' אַעֲפִ"י שֶׁהוּא מְוַכְתֵּב בְּעִיר אַחֲרָת בְּאוּתָה הָאָרֶץ שֶׁעַל כִּנּוּלָהּ שׂוֹלְטֵת אוּתָה מְלָכוּת שֶׁהוּא מְוַכְתֵּב לָהּ.

וְהִכְרַח הוּא שֶׁיְהִי בּוֹרַח מְמַקּוּם לְמְקוּם כְּשִׁירְגִישׁ שֶׁהִכִּירָה הַמְּלָכוּת אֵינָה מְקוּמוֹ שֶׁשֶׁם הוּא בּוֹרַח וּמִתְחַבֵּא כְּעִנְיַן דְּוֹד עִם שְׂאוּל. עכ"ז כִּינּוּן שֶׁיִּכּוֹל לְעַמּוֹד זְמַן מַה בְּעִיר מִהָעֵינִירוֹת הָאֲחֵרוֹת שְׁאִינוּ עִיר הַמְּלוּכָה שֶׁבָּהּ נִכְתֵּב לְמַלְכוּת כָּאֵן חֲדָשׁ וְכָאֵן שְׁנָה אֵין כּוֹפִין לְגַרֵּשׁ.

וטעמו של רבינו ז"ל בזה נראה שכל שאינו יכול לעמוד בכל אותה הארץ אפי' זמן מועט ופניו מועדות לברוח ומרדף ללכת ממקום למקום עד שיצא מכל אותה הארץ אל ארץ אחרת ומלכות אחרת כופין אותו לגרש פיון שאין האשה חייבת ללכת אחריו לארץ אחרת אשר הוא מתכוון ללכת אליה.

ומה"ד אין יכול להוציאה ממקומה לדעת פנ. אבל אם יכול לעמוד זמן מה בעיר מהעירות ואין דעתו בבורחו ממקום למקום ע"ד לצאת מכל הארץ אלא להתחבא באותה הארץ עצמה חדש פאן וחדש פאן.

בזה אין כופין לגרש פיון שמה"ד חייבת היא ללכת אחריו לא' מאותן המקומות ויכול להוציאה ממקומה בדין ע"ד להוליכה לא' מהם. וכיון שתחני' יציאתה ללכת למקום מהמקומות ההם בדין ונדעי' ביה שיכול לעמוד באיזה מהם זמן מה כ"ע שלא הרגישו בו המלכות.

היאך נכופו אותו לגרש. ומי יודע שבעיר הא' אשר ינוס שמה תהיה לו פליטה ולא ירגישו בו לעולם ושקט ושאנו ואין מחריד.

ולכן בכ"מ שילף יכול לו' תבא אחרי ואינה עמה: ומיהו נר' דדוקא אם הוא יכול לעמוד בעיר מהעירות הוא דקא' הרב דאין כופין. אבל אם הוא בורח ומתחבא ביערות ובמדברות.

נר' דהוי פאינו יכול לעמוד בכל אותה הארץ. וכופין אותו לגרש.

דנדאי אינה חייבת ללכת אחריו למדברות וליערות. ומקרא מוכיח דמשתבח בהו ביש' זכרתי לך חסד געורתי אהבת פלולותי לכתף אחרי במדבר.

ואפי' יכול לעמוד בעיר. נר' דעת רבינו ז"ל דמיכף הוא דלא פייפי' לבעל לגרש משום חומרא דא"א.

דלא ליהוי גט מעושה. אבל אם האשה מקבלת לישוב במקומה וליזון מנכסיו וכמ"ש רבינו בתשו' סי' ג' מפלל מ"ג המדבר בעניינים אלו.

נר' מדברי רבינו שאין מחייבין אותה לצאת עמו בע"כ ולהיות כצפור נודדת מקנה פעם הנה ופעם הנה. עד שיתברר שיכול הוא לעמוד ולישב בטוח בא' המקומות: ומעתה נבא לעניינינו ולכאורה לפי דברי הרב ז"ל שמהדבר תלוי במה שהיא חייבת ללכת אחריו למקום שהוא בורח או לא.

א"כ בנד"ז שהתנית עליו שלא יוציאנה אפי' ממדי' למדי' באותה הארץ. פל שאינו יכול להיות עמה במקומה כופין אותו לגרש ולפרוע כתו'.

ומספר כתו' נלמוד שכתוב בה שאם יוציאנה ממ"ז למ"א שעפ"ר שיפרע וכו' ויפטור וכו'. אלא שאחר ההתבוננות נר' דלא היא דאנו סהדי שלא חל עליו התנאי שהוא אם יוציאנה לרצונו.

אָבֵל פִּנְלִי הָאֵי לֹא קִבֵּיל שְׂאֵפִי יִהְיֶה מְסוּפֵן בְּנִפְשׁוֹ לְדוֹר בְּעִיר שְׂנִשְׂאָה לֹא יוּכַל לְהוֹצִיאָה אִפִּי לְמַדִּינָה אַחֲרַת בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ וּכְמ"ש בְּסִי רַכ"ה לְעֵנֵן אַחֲרֵי דָאִין אֹנְס בְּכָלֵל אַחֲרֵי דָאִין. וְאִפִּי קִיבֵל עָלָיו כֹּל אֹנְסָא דְמַתְּיֵלִיד דְּוִקָא אֹנְסָא דְשָׂכִיחַ.

אָבֵל אֹנְסָא דְלֹא שָׂכִיחַ לֹא קִיבֵל. וְנַד"ז וְנַד"ז אֹנְסָא דְלֹא שָׂכִיחַ הוּא שְׂיִתְעוּלֵל עָלָיו הַשָּׂר לְגוֹנְלוֹ וּמִבְקָשׁ הַמִּיתוֹ עַל אֲשֶׁר אֵינוֹ רוֹצֶה לְתַת אֶת שְׂאֵלְתוֹ וְא"כ דֵּל תְּנַאי מְהָא וְיִחְזוֹר הַדְּבַר לְסִינֵי דְמַמְדֵי לְמַדִּי בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ יְכוּל לְהוֹצִיאָה וְהַדְרִי לְמִקְלֵמָה דְהָרָא"ש שְׂאֵם יְכוּל לְעַמּוֹד בְּעִיר בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ אֵין כּוֹפִין לְגַרְשׁ.

וּמַדְלָא פְּיִיפִינּוּ לְגַרְשׁ אֵין פֶּאן פְּרַעוֹן כְּתוּב דְלֹא נִיִּתְנָה כְּתוּב לִיגְבוֹת מְחִיִּים וְיִוֹתֵר יֵשׁ לוֹ דְבַנְד"ז לֹא לְבַד שְׂאֵין כּוֹפִין הַבְּעַל לְגַרְשׁ וְלֹא לְפָרוּעַ כְּתוּב אֶלָּא אַדְרַבָּא כּוֹפִין אֶת הָאִשָּׁה לְבֵא אַחֲרֵיו.

דַּע"כ לֹא דִיִּיקִי מְדַבְרֵי הָרָא"ש דְמִיכַף הוּא דְלֹא פְּיִיפִינּוּ לְבַעַל לְגַרְשׁ. אָבֵל לְאִשָּׁה נְמִי לֹא פְּיִיפִי לְבֵא אַחֲרֵיו אִם הִיא מְקַבֵּלֶת לִישָׁב בְּמִקְוָמָה וְלִיזוֹן מְנַכְסִיו אַעפ"י שְׂאֵינוֹ עֵמָה אֶלָּא בְּמִנְכָּתָב לְמַלְכוּת וְצָרִיף לְבְרוּחַ מְמָקוֹם לְמָקוֹם פְּשַׁמְרָגִישׁ שְׂהַרְגִישָׁה בּוֹ מַלְכוּת וְתַמִּיד הוּא גוּלָה וְנִדְחָ וְאֵינוֹ יְכוּל לְעַמּוֹד בְּטוּחַ בְּשׁוּם מְקוֹם.

אָבֵל בְּכַגּוֹן זֶה שְׂדַבְרֵי אֵין לוֹ עִם הַמֶּלֶךְ כ"א עִם שָׂר עִירוֹ שְׂנִטֵר לוֹ אֵיבָה עַל עֶסְקֵי שְׂדָה א' שְׂבִיקָשׁ מְמָנוּ לְמִנְכָּרָה לוֹ וְלֹא רָצָה וּמִבְקָשׁ לוֹ עֵינָה לְהַמִּיתוֹ ע"י מַפּוֹת וְיִסוּרִין. וּמִחֲשָׁשׁ כֵּן בְּרַח מְפָנִיו וְכֹא לְגוֹר בְּפֶאֶס שְׂאֵין לְשָׂר שְׂמִי שְׂלִיטָה עָלָיו וְיִוֹשֵׁב בְּטוּחַ מַסְכָּן וְסַפְנַת מְמוֹן וְאֵינוֹ צָרִיף לְבְרוּחַ כֹּל מְמָקוֹם לְמָקוֹם.

אֶלָּא יוֹשֵׁב קְבוּעַ יִתַּד בְּמָקוֹם נְאֻמָּן בְּנִדְאֵי שְׂחִיבָתָהּ הָאִשָּׁה לְבֵא אַחֲרֵיו כְּמוֹ שֶׁה"ה שְׂרַשְׂאֵי לְהוֹצִיאָה מְמָדֵי לְמַדִּי בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ. וְאַעפ"י שְׂאֵמְרוּ אָבֵל לֹא יוֹצִיאָנָה מְמָדֵי לְכַפֵּר וְלֹא מְכַפֵּר לְמַדִּי מִשׁוּם שְׂיִשְׁבִּיחַ כְּרַפִּים קָשָׁה.

בְּנַד"ז לֹא רָאִינוּ שׁוּם קוֹשֵׁי בֵּין צְפָרוֹ לְפֶאֶס. וְאַדְרַבָּא אֵיפְכָא מְסַתְבָּרָא.

וְעוֹד דְגַם בְּזֶה יֵשׁ לוֹ דְלֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּמוֹצֵיא לְרַצוֹנוֹ וְלֹא בְּמָקוֹם סַפְנָה. וְאֵין מְקוֹם קְרוֹב לְהַמְלִיט בּוֹ חוּץ מִזֶּה: בְּאִנְפֵן שְׁהַד"א פְּדַבְרֵי הַחֲכָמִים יִשְׂצ"ו בְּפָנִים הַכּוֹתֵב וְהַחּוֹתֵם וְדַבְרֵי ה' בְּפִיָּהֶם אָמַת שְׂחִיבָתָהּ הָאִשָּׁה הַנ"ב לְבֵא אַחֲרַת הַבְּעַל הַנ"ב לְפֶאֶס וְא"ל יֵשׁ לָהּ דִּין מוֹרְדָת וְאֵין לָהּ לֹא גֵט וְלֹא פְתוּבָה וְלֹא מִזוּ: שו"ר דְּבַרֵי הַרְבֵּ הַלְבוּשׁ ז"ל מֵה שְׂפִי בְּכּוֹנֵנַת הָרָא"ש ז"ל חֲלוּק קַצַּת מְפִירוּשֵׁינוּ וְקָשָׁה לְהוֹלְמוֹ בְּדַבְרֵי הָרָא"ש.

וּמ"מ גַּם לְפִירוּשׁוֹ הַד"א בְּנַד"ז פְּדַבְרֵינוּ. שְׂהַרֵי גַם הוּא סוֹבֵר שְׂאֵם יְכוּל לְעַמּוֹד בְּטוּחַ בְּמָקוֹם א' וְא"צ לְבְרוּחַ מְמָקוֹם לְמָקוֹם.

אַעפ"י שְׂהוּא מְנַכְּתָב לְמַלְכוּת בְּעִיר אַחֲרַת וְיֵשׁ לְחוּשׁ שְׂיִצְטָרֵף לְבְרוּחַ פְּשַׁמְרָגִישׁ בּוֹ מַלְכוּת אַפ"ה אֵין כּוֹפִין לְגַרְשׁ. וּמִינָה דָאֵם אֵינוֹ מְנַכְּתָב לְמַלְכוּת הַשְׂוֹלְטָת בְּכָל אוֹתָהּ הָאָרֶץ אֶלָּא שְׂיֵשׁ לוֹ אֵיבָה עִם שָׂר הָעִיר וּמִבְקָשׁ הַמִּיתוֹ וְכַנְד"ז.

וּבְמָקוֹם אַחֲרַת יוֹשֵׁב בְּטוּחַ לְגַמְרֵי אֵין נוֹדֵד כְּנָף וְאֵין פּוֹצֶה פֶּה וְאֵין לוֹ שׁוּם חֲשָׁשׁ כֹּלֵל נְרָאָה פְּשׁוּט דְלֹא לְבַד שְׂאֵין כּוֹפִין אֶת הַבְּעַל לְגַרְשׁ. אֶלָּא אַדְרַבָּא כּוֹפִין אֶת הָאִשָּׁה לְבֵא אַחֲרֵיו מְמָדִינָה לְמַדִּינָה בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ.

וכמו שהיה הדין בעלמא. ופשוט.

וע"ד אמת ח"פ בחשון ומתוקי"ם מדבש לפ"ק. והשו"ב וקנינים: יעקב בירדוגו ס"ט יהודה בירדוגו ס"ט יצחק אבן צור ס"ט באר הוא לנו שגם מענין השבועה שנשבע שלא יוציאנה וכו' אין פאן בית מיוחד במה שהיה רוצה עכשיו להכריחה לבא אחריו למדינה אחרת.

והוא כבר נשבע שלא יוציאנה כלומר שלא יכריחנה לצאת מצד הדין דממדינה למדינה באותה הארץ רשאי להוציאנה. ושם יעלה בדעתו להכריחה שיפרע לה וכו' ויפטור וכו' שעל כל זה נשבע לקנינים.

ושם לא קנינים יקרא עובר על השבועה. דלהכי אהנייא השבועה: ולכאורה יש לו תפלה באפר ויקנינים שבועתו דליתא שגם על זה אנו סהדי שלא נשבע אלא בהיותו יושב לבטח בעירו ויעלה בדעתו לדור במדינה אחרת כי היא ישרה בעיניו ולהוליך אשתו עמו בכח הדין שיוכל להוציאנה ממדינה למדינה אפי' בלא סיבה כלל ע"ז הוא שנשבע שלא יוכל להכריחה לילך עמו ולא בכגון זה שפרח לנפשו מאימת מות ונשאר מטולטל טלטלה גבר בארץ לא לו.

ומתוך כך הוא רוצה שתבא אשתו עמו ולא יהיה לבדו דר עד ירחם המרחם ומת המבקש את נפשו או נשבר או נשבה או שיראה איהו תפטר עמו שעל כגון זה ודאי לא נשבע שלא יכריחנה לבא אצלו.

ושם יעלה בדעתו להכריחה שיפרע לה וכו'. ואם לא פרע יקרא עובר על השבועה.

שזה ודאי לא עלה על דעתו כשנשבע ומה גם שנשבעה זו לא מדעתו ומרצונו רצה לישבע. אלא תקנת ב"ד הא' היא להשביעו כך.

וחלילה לב"ד הצדק שהנהיגו פן לתקן להשביעו ואפילו יהיה מסוכן בנפשו לישב בעירו ויברח לעיר אחרת הסמוכה לו למלט נפשו שלא יוכל לכוף את אשתו לבא עמו עד יעבור זעם אלא שחייב לגרש מיד ולפרוע לה כתובתה חלילה לרו"ל מעול שמה"ד יוכל להוציאנה אפי' לרצון והם יתקנו להשביעו שאפילו במקום סכנת נפשות לא יוכל.

נדבר הלמד מעניינו הוא שהרי בשבועה דשלא ישא א"א תקנו ב"ד הראשונים להשביעו בסתם ועמדו ב"ד האחרונים בשנת שכ"ם וביארו שם: יהיה אונס הנזכר לב"ד כגון חולה המונע לידה או תשמיש ואין יכול לסבול לישב עמה לבדה שיוכל לישא א"א עליה אפי' בתוך עשר שנים.

וכמו שהיה הדין שרשאי אדם לישא כמה נשים ואין לו לחוש לשבועה וכתבו שהם מפקיעין התנאי ההוא ומתירין השבועה. ע"ש.

וכ"ז מפני שידעו דבמקום אונס לא יתקנו להשביעו. ולא ע"ד פן נשבע כלל.

ומינה נלמד לשבועת שלא יוציאנה שאה היה לו צד אונס שלא יוכל לישב עמה במקום שנשאה שיוכל להוציאנה כמו שהיה הדין דממדינה למדינה באותה הארץ יכול להוציאנה ואין לו לחוש לשבועה באופן שהד"א שיוכל הוא הפעל הנז' להכריח את אשתו לבא אחריו לפאס.

נאין עליו לא חומר שבועה ולא חיוב ממון. ואם לא רצתה לבא אחריו יש לה דין מורדת. ועל בדה"ץ שפפאס לשלוח ולהתרות בה מפייה ומפינו שאם תבא אחר בעלה מוטב ואם לאו איבדה כתו' נאין לה על הבעל לא גט ולא מזונות ורשאי הבעל לישא אחרת במקום שהוא והיא תשב עד שתלבין ראשה.

וע"ד אמת ח"פ שנית בזמן הנ"ל והשו"ב וקנים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל הלכות מי שרוצה לישא א"א על אשתו סימן ס"ד. ראובן רצה לישא א"א על אשתו שיש לו ממנה בנים ועפ"ה עליו אשתו מפני התנאי שבכתובה.

ומפני כן הוכרח לרצותה פשתתייב לה תוס' על כתו' ס' מה ועוד חיובים אחרים. ובזה נתנה לו רשות לישא א"א עליה.

ולא הספיק לישא עד שמתו בנים שיש מהא'. והותר לו מה"ד לישא בלי גטילת רשות.

ועמד ושאל אם עדין החיובים שנתתייב לאשתו הא' קיימים גם לע"ע שמתו לו מן הדין בלא נתינת רשות או לא: תשובה דלכאורה נראה שפיון דבשעת החיוב לא היה יכול לישא כ"א ברשותה ומפני הרשות שנתנה לו נתתייב א"כ כבר נתתייב והחיוב במקומו עומד אעפ"י שאח"כ נולד היתר לפוטרו וה"ז פאלו חזר בו מלישא דפשיטא שאין חזרתו פותרתו פיון שפבר נתתייב בשביל הרשות שנתנה לו בשעה שהוא רוצה.

אף אחר ההתבוננות נר' דלא היא. וקושטא הוא דכיון דעמה לא הוצרך לנתינת רשות החיובים בטלים וראיה לזה מההוא דובין ולא איצטריכו ליה זויי וובין אדעמא למיסק לא"י ולא איתדר ליה לעלות דקי"ל דהני פמוכר ע"ת אם הוצרך למעות או אם איתדר ליה לעלות אז פיון דלא הוצרך למעות או לא איתדר ליה לעלות מחמת דבר שנתחדש אחר המכר.

המכר בטל וכמפורש בדברי הטור ומר"ן סי' ר"ז ע"ש. וה"נ שנתתייב בשביל שלא היה יכול לישא מן הדין הו"ל כמתתייב ע"ת אם לא יוכל לישא בדין.

וכיון דלא הוצרך לנתינת הרשות מחמת דבר שנתחדש והוא מיתת בנאו שפפני כן הותר לו מן הדין לישא בלא רשות החיוב בטל. ואעפ"י שכתב שם הטור ומור"ם דדוקא במוכר קרקעותיו אפרו ולא במוכר מטלטלין ה"א למוכר קרקעות דמי.

דמדי הוא טעמא משום דאין אדם מוכר קרקעותיו שמתפרנס מהם כ"א מפני סיבה שהוצרך למעות או מפני שהוא רוצה לעלות. משא"כ מטלטלין שעשוי אדם למוכרם בלא סיבה ע"ש.

וה"נ אין אדם עשוי להתתייב חיובים גדולים פאלה לאשתו בלא סיבה. ומאן דמדימי לחזר בו מלישא ליתא.

דה"א לא דמי אלא לחזרה בה אשה שרצה לישא או לנאנס ואינו יכול לישא מחמת שלא השיגה ידו וכיוצא. דבכל הני פיון דהוי באונס המעשה בטל דהו"ל כמוכר על תנאי.

ונה ברור והספיקו וחתמו על זה בדי"ץ. וע"ד אמת ח"פ בשבט ש' שערי"ו לפ"ק: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל ועוד יש לדמות זה.

לפועל שישקרו ובא מטר בלילה סי של"ד ס"ב: סימן ס"ה. היקר מכלוף בר אברהם ו' שלוש טען על אשתו שרואה דם מחמת תשמיש והחזקה בכך יותר ויותר משלש פעמים רצופות וגם האשה הודית לדבריו ולכן רצה לישא אשה אחרת עליה.

ונפסק הדין שרשאי הוא לישא א"א עליה כמפן' בתקנו' שאם יהיה אונס הנזכר לב"ד רשאי לישא ופי' הראשונים ו"ל כגון חולי המונע לידה או תשמיש. ואין לה מונע תשמיש יותר מזה שהרי אסורה ליבעל לו כמ"ש בי"ד סי' קפ"ז.

ומפורש עוד שם שצריך לגרשה ותנשא לאחר וכן בא"ה סי' קי"ז הנזשא אשה ובדקה עצמה ונבעלה ובעת שקנחה וכו' אסורה לישב עם בעלה וכו' אבל אם אינרע לה חולי זה אחר שנשאת נסתפקה שדהו וכו' יוציא ויתן פתובה פולה ולא יחזיר עולמית ע"כ.

וכתב הרב ב"ש וז"ל וכתב הר"ן הא דקאמר יוציא לא שיקפוהו הב"ד לקח אלא פיון שאין יכול לשמש עמה מוטל עליו להוציאה ונר' דמ"ש שהב"ד כופין היינו על הגט אין כופין אבל כופין אותו שאל ידורו יחדיו.

דהא אסורה לו ע"כ. וכדברי הרב מפורש בדברי הרב בי"ד שם סי"ב ע"ש: ולכאורה נראה דאפי' עליו אין מוטל לגרש אם לא ישא א"א אבל אם ישא א"א אין מוטל עליו להוציא וכמ"ש בסי' קנ"ד גבי נשא אשה ונקה עמה י"ש ולא ילדה יוציא ויתן פתובה.

או ישא אשה הראויה לילד ע"ש. אלא שראיתי להרב ח"מ וב"ש שם בשם תשובת מהר"ם דבקה דרואה מחמת תשמיש אם רוצה לישא א"א צריך לגרש את זו פדי שלא יאמרו זו אשתו וזו זונתו.

וכתב הב"ש דל"ד לההיא דסי' קנ"ד דהתם שהיא ראויה ליבעל לו מהיכא תיתי שיאמרו זו זונתו. משא"ך בזו שאינה ראויה ליבעל שיאמרו שזו זונתו. ע"ש.

וא"כ בנד"ז אם ישא א"א צריך הוא לגרש את זו שלא יאמרו זו אשתו וזו זונתו. וכמ"ש: וילענן הפתו' הרי מפורש בדברי מר"ן שצריך לפרוע את פולה וכמ"ש.

וכלומר אפי' תוס' וכמ"ש הב"ש דכל שהיא רוצה להיות עמו ע"י שלישי אע"ג דבדין מוציאה יש לה תוספת: אלא שבנד"ז לעת עתה באה האשה בטענה שפכר נתרפאת ע"י רפואות שעשתה. וחקרתי בה ע"י נשים היא היא יודעת שנתרפאת.

ואמרה ששאלה לנשים הבקיאות בחולי זה מהיכן בא ואמרו לה שהיא נמשך מחולי הרוח שעל ידו הדם נעצר ברחם האשה. ובעת תשמיש מתנועע ויוצא.

ואמרו שאם תעשה רפואות שעל ידם יצא הדם העצור תתרפא. וכן היה שעשתה רפואות שהראו לה ועל ידם היתה שופעת זמן רב בלא הפסק.

וישוב פסק. ומזה אמרו לה שנתרפאת בנדאי שפן אינרע לכמה נשים וכשעשו רפואות ויצא הדם נתרפאו ואומרת שתברר כל זה ע"י נשים בקיאות שיעידו שנתרפאת: ונראה שאם יעידו נשים הבקיאות שפכר נתרפאת.

חזר הדין שאין הבעל יכול לישא א"א עליה שהרי היא מותרת לו. וכמ"ש מר"ן שם בי"ד סי' קפ"ז ס"ח.

אבל לאחר שתתחזק. יש מסתפקין אם מותר לסמוך על הרפואות לשמש אח"כ. ויש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל שנתרפאת. ואם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייתה ע"י הרפואות וניכר שהועילו יש לסמוך אף על הגוים ע"כ. הרי שאפ"י על פי הרופא לבד שאו' שנתרפאת. אע"פ שאין ניכר שהועילו הרפואות יש מי שמתיר.

ובנדאי שעל המתיר יש לסמוך. דלא שבקינן פשיטותיה מקמי ספיקויהו דיש מסתפקין. וכ"ש אם פסק וסתה וראייתה וניכר שהועילו הרפואות וכנד"ז. דלכ"ע היא מותרת בלי ספק ולכן חזר הדין בנד"ז שאינו יכול לישא א"א עליה.

ומה שטוען הבעל שפכר קידש אשה בעיר ארבאט ע"פ הפסק שפסקנו לו אף אם אמת כדבריו נר' לי שפיון שעדיין לא פנס לא יכנס ודוקא אם פכר פנס בהיתר איפא למימר פיון דאשתרי אשתרי דומיאי דאיברי בשר נחירה שנקנסו לארץ.

ואין להכריחו לגרש. אבל כ"ע שלא פנס אע"פ שקידש נר' שאין יכול לכנס שעיקר שבועת אלהים שנשבע לאשתו היא שלא ישא א"א עליה דהיינו שלא יכנס וכו' שעדיין לא פנס אינו יכול לעבור על שבועתו ולכנס: וחזן מפל זה נר' דבנד"ז גלוי הוא דלא יכיל למיקם לספוקיהו של שתי נשים וא"כ אפילו אם הנה הדין עמו פיון דלא מצי למיקם בספוקיהו אין יכול לישא עד שיגרש את זו.

ועוד נראה דאפילו אם הנה בדין שיוכל לישא א"א אין יכול לישא במדינה אחרת מהלך ג' ימים שהרי אין יכול לקיים עונתה של זו וגם ממעט שארה וכסותה. פיון שאינו מצוי עמה בעיר.

באופן שמפל צד נראה שאין רשאי מכלוף הנז' לישא א"א על אשתו הנז' עד שיגרש את זו. ולראיה ביד האשה ח"פ: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ס"ו.

שאלה מכפר קצר סוק יע"א. ראובן שנשא אשה ושהתה עמו יותר מעשר שנים ולא נתעברה הימנו.

וטען ראובן ואמר אשא אשה אחרת עליה ואבדוק את עצמי. וטענה האשה ואמרה הרי קודם שנשאני נשא ב' נשים זאח"ז ושהתה עמו הא' כמה שנים ולא נתעברה וגירשה והלכה והיתה לאיש אחר וילדה.

וכן הב' שהתה עמו כמה שנים ולא נתעברה הימנו וגירשה ונישאת לאיש אחר וילדה. ואף גם זאת אמרה האשה הנז' אם רצה לישא שום אשה ישאנה.

אבל ישא אשה הבדוקה לילד דהיינו שפכר ילדה מעיקרא. אבל לא בתולה ולא שלא ילדה מעולם כדי שלא יטעון זאת אינה ראויה לילד עד שאשא אשה אחרת הראויה לילד.

אשע"כ לא ישא כ"א אשה שפכר ילדה ויקבל ע"ע בקוש"ח תנאי גמור שאם לא ילדה לזמן קצוב שיקצבו ב"ד הזמן שתשקה עמו כדי לבדוק עצמו. יגרשני בגט מפני שגם אני חפצי לילד כדי שיהיה לי בן להשעו עליו.

ואין לי פכר שום בן. ואומרת שהוא גורם שאינו יורה פחץ.

זאת ועוד טענה האשה ואמרה שלא ילך ראובן הנז' לשום פכר אחר או עיר או מדינה וישא עליה רק בעיר הדרה בו משום שארה וכו' ואם ירחיק נדוד וישא בעיר אחר וכו' אין גם אחת משלש אלה.

וראובן הנז' השיב ואמר לא אשא כ"א בעיר אחרת מפני המחלוקת האשה עם צרתה ואמן לה ערב בעד שארה פסותה. עוד טען ראובן ואמר הלא האשה הנז' הייתה נשואה מקודם שאשאנה אני לאיש אחר.

ונלב"ע וחל"ש. ולא נתעברה הימנו.

והחזירה היכם ג"כ ולא נתעברה ממנו. והשיבה האשה ואמרה שהפילה בת כשהייתה נשואה לאותו איש אחר נהרי הנשים יעידו.

והיכם לא שהתה עמו כ"א יו"ד חדשים או י"א ולא יותר. אשע"כ יורו המורים.

צדק ומשפט ומישרים תשובה נצחת על כל פרט ופרט. ע"ע אם נשא עליה א"א ובדק עצמו ולא ילד.

אם יגרש זאת האשה בטענתה הנז' שאמרה שחפיצה לילד כדי שיהיה לה בן וכו' או אין שומעין לה. ומה יהיה בענין הפתו' והתוס' אם חייב בהם ראובן הנז' אם גירשה או לאו. וע"ע מה שצמח לה במתנה גמורה אם יכול לחזור בו א"ל. ואנן הב"ח חקרנו בדברי האשה ואמרה שאינו יורה פחץ.

ותשו' רבותינו מהרה תצמח יפה שא"ח קונדם. ורו"ש לרבותינו: תשובה אם ידוע לכם שהוא עקר והיא באה מחמת טענה יוציא מייד כמבואר באה"ע סי' קנ"ד ס"ו.

אף אם אין ידוע לכם שהוא עקר. יכול לבדוק עצמו באשה שהיא בת בנים.

ואם לא ילדה יוציא ויתן כתובה מאחר שבאה מחמת טענה דבעינא חוטר א וכו' וחיוב לתת גם המתנות שצמח לה כמבואר בסי' צ"ט דהנותן מתנה לאשתו אעפ"י שמגרשה כגון שפרכה עליו אפ"ה מתנתו שלה כמבואר בדברי מור"ם שם.

גם מה שטענה שלא ילך למ"א וישא. גם בזה צדקה בטענתה.

ולא שייך בזה ערב פי חפיצה היא להיות עמה בעיר לקיים מצות עונה האמורה בתורה דבר בעתו. ולאכול עמה מע"ש לע"ש.

ולברך קדושא ואבדלתא כללא דמלתא צדקה האשה בטענתה. ולראיה ח"פ.

והשו"ב וקיים: הונתן סירירו סי"ט רפאל אהרן מונסוניניגו סי"ט מדברי השאלה הנז' מבואר שראובן הנז' נש"ח שלא לישא א"א על אשתו הנז' כ"א עפו"ר או כפה"ת כפי מנהג נ"ן הנהוג בינינו. ועכשיו עברו יו"ד שנים והותר לו לישא.

וא"כ טענתו אִשָּׁא אִשָּׁה אַחֶרֶת וְאֶבְדִּיק אֶת עֲצָמֵי הִיא טְפִילָה דְּנֻדָּאי שִׁיכּוֹל לִישָׂא. וּמִי
יִמְנַעֲנּוּ.

וּתְשׁוּ הָאִשָּׁה שֶׁכָּבַר נִשְׂא ב' נָשִׁים קוּדָם לָהּ וְלֹא נִבְנְה. הִיא ג"כ תְּשׁוּ הַבֵּל.

וְאֵלּוּ נִשְׂא אֶלֶף נָשִׁים מִי יִמְנַעֲנּוּ מִלִּישָׂא עוֹד וַיִּקְוֶה רַחֲמֵי שְׁמַיִם אָמַת שִׁטְעֵנְתָּה שְׁלֵא יִשָּׂא
כ"א אִשָּׁה הֶרְאוּיָה לְבָנִים טַעֲנָה צוּדְקָת. וְכֵן פְּתָבוּ הֶרְאוּשׁוֹנִים ו"ל שְׁלֵא הִתִּירוּ לְמִי שְׂאִין
לוֹ זָרַע לִישָׂא עַל אִשְׁתּוֹ אִפִּי אַחַר עֶשְׂרֵי שָׁנִים כ"א אִשָּׁה בֵּת בָּנִים דְּהֵיִינוּ יִלְדָה שְׂרָאוּיָה
לִילָד בְּתוּלָה אֶלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לְאִפּוֹקִי זְקָנָה וְעַקְרָה.

וְכֵן מָה שִׁטְעֵנָה שְׁלֵא יִשָּׂא כ"א בְּעִירָה וּמְקוֹמָה הָאָמַת אַתָּה. שֶׁבְּעִיר אַחֶרֶת עכ"פ מְמַעַט
שְׂאָרָה כְּסוּתָה וְעוֹנָתָה שֶׁל זוּ.

וְכֵן פְּסָקוֹ ג"כ ו"ל. אֲבָל טַעֲנָה שֶׁכָּבַר נִשְׂא ב' נָשִׁים אֵינָה טַעֲנָה כָּלֵל.

וְאָמְנָם טַעֲנַת הַבַּעַל וּתְשׁוּ הָאִשָּׁה שֶׁנִּזְכָּרוּ בְּשִׂאָלָה הָיוּ רְאוּיִם לִיאָמַר אִם הָאִשָּׁה הִתְחִילָה
לְתַבְּנֹעַ הַגְּרוּשִׁין מַעֲצָמָה בְּטַעֲנַת בְּעִינָא חוּטְרָא לִידָא וְכו' וְשְׂאִינוּ יוֹרָה פַּחַץ שֶׁהִדִּין נוֹתֵן
שְׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְגַרְשׁ וְלִפְרוֹעַ כְּתוּבָה אַחַר שֶׁתִּקְבַּל הָאִשָּׁה חֶרֶם שְׂאִינָה טוֹעֵנַת שְׂקָר.

וְשֶׁבְּנֻדָּאי אֵינּוּ יוֹרָה פַּחַץ. שֶׁבְּזָה הוּא שְׂרָאוּי הַבַּעַל לְטַעוֹן לֹא אֲגַרְשׁ אֲבָל אֶבְדִּיק אֶת עֲצָמֵי
כִּי אֵינִי מְאָמִינָה שְׂאִינִי יוֹרָה פַּחַץ.

וְגַם רְאוּי לְאִשָּׁה לְהַשִּׁיב שֶׁכָּבַר הוּא בְּדוּק שֶׁנִּשְׂא ב' נָשִׁים קוּדָם לָהּ וְשָׁהָה עִמָּהֶם כְּמָה
שָׁנִים וְלֹא נִתְעַבְּרוּ כָּלֵל וְנִתְגַּרְשׁוּ וְיִלְדוּ. וְזֶה יוֹרָה עַל אֲמִיתוֹת טַעֲנָתָה שְׂאִינוּ יוֹרָה פַּחַץ
דְּבִתְלַת הַיּוֹי חִזְקָה.

וְהוּן דְּבַרֵי מְר"ן ס' קנ"ד שְׂאִים יְדוּעַ שְׁהוּא עָקָר וְהִיא בְּאֵה מְחַמַּת טַעֲנָה דְּהֵיִינוּ בְּעִינָא
חוּטְרָא לִידָא יוֹצִיא מִיָּד. וְאֵין לָהּ יְדוּעַ שְׁהוּא עָקָר יוֹתֵר מְזָה.

וּמִיָּהוּ כ"ז כְּשֶׁהָאִשָּׁה הִיא הַמַּתְחָה לְטַעוֹן כֵּן וְכַמְפֵּן בְּדַבְּרֵי מְר"ן ו"ל וְאִם טַעֲנָה שְׁהִיא
חַפְּזָה לִילָד בֵּן לְהַשְׁעֵן עָלָיו וְאוֹמְרַת שְׂאִינוּ יוֹרָה פַּחַץ אִם שְׁהִתָּה עִמּוֹ יו"ד שָׁנִים וְלֹא
נִתְעַבְּרָה וְאֵינָה תוֹבַעַת כְּתוּבָה כְּדִי שֶׁנִּחְוִישׁ שֶׁתוֹבַעַת הַגֵּט כְּדִי לְגַבּוֹת כְּתוּבָה.

וְגַם אֵין לְתַלּוֹת תְּבִיעַת הַגֵּט בְּשׁוּם דְּבָר כָּלֵל שׁוֹמְעִין לָהּ וְכו' ע"כ. הָרִי מִפּוֹ לְהַדִּינָא
דְּדוּקָא שְׂאִין לְתַלּוֹת תְּבִיעַת הַגֵּט בְּשׁוּם דְּבָר אַחַר אֶלָּא שֶׁנִּזְכָּר לִב"ד שֶׁבְּאָמַת וּבְתַמִּים
הִיא טוֹעֵנַת שֶׁחַפְּזָה לִילָד בֵּן שֶׁתְּשָׁעֵן עָלָיו וְאֵין לָהּ שׁוּם פְּנִיָּה וְלֹא שׁוּם סִיבָה וְעֵילָה
בְּטַעֲנָתָה בְּדַבְּרֵי אַחַר כָּלֵל.

אֲבָל בְּכַגּוֹן זֶה שֶׁהָאִשָּׁה מְקוּדָם הֵיָתָה שׁוֹתֶקֶת וּמַעוֹלָם לֹא עָלָה עַל דַּעְתָּהּ לְטַעוֹן טַעֲנַת
בְּעִינָא חוּטְרָא וְכו' אוֹ שְׂאִינוּ יוֹרָה פַּחַץ. אֶלָּא אַחַר שֶׁנִּתְּנָה לָהּ הַבַּעַל אֲצַבַּע בֵּין שִׁינָיָה וְרָצָה
לִישָׂא עָלֶיהָ נִתְקַנְיַת מִיָּרֵךְ חֲבִירָתָהּ וְנִתְלַמְּדָה לְטַעוֹן גַּם אֲנִי רוֹצָה לְהִתְגַּרְשׁ דְּבְעִינָא
חוּטְרָא לִידָא וְכו'.

וְאֵין סְהַדֵּי שְׂאִים יִמְנַע הַבַּעַל מִלִּישָׂא לֹא תְּטַעוֹן כְּלוּם. וְא"כ הָרִי גְלוּי לְפָנֵינוּ שִׁטְעֵנַת הַגֵּט
לֹא מְחַמַּת חוּטְרָא בְּאָמַת וּבְתַמִּים.

אָלָא מְקַנְאָתָהּ מִיָּרֵךְ חֲבִירָתָהּ. וּבְזֶה וּדְאֵי שְׂאִין שׁוֹמְעִין לָהּ דַּא"כ לֹא הִנְחִיתָ בֵּת לַא"א יוֹשְׁבֵת תַּחַת בַּעֲלָהּ.

שְׁפָל מִי שְׁעָבְרוּ עָלֶיהָ יו"ד שָׁנִים וְלֹא יִלְדָה וְרוּצָה הַבַּעַל לִישָׂא עָלֶיהָ כַּפֵּה"ת תִּטְעוֹן עָלָיו יִגְרִשְׁנִי דְבַעֲיָנָא חוּטְרָא וְכו' כִּי הוּא אֵינוֹ יוֹרֵה כַּחֲזָ. הָא וּדְאֵי שְׂאִין שׁוֹמְעִין לָהּ בְּטַעֲנָה זו.

אָלָא אִם הִיא הִתְחִילָה בְּדָבָר וְנִיפָר לַב"ד שְׂאִין לָהּ שׁוּם סִיבָה לְתַלּוּת בָּהּ טַעֲנָתָהּ. אָבָל אִם הַבַּעַל הוּא הַמִּתְחִיל.

וּמִתּוֹךְ כִּף נִתְעוֹרְרָה הָאִשָּׁה לְטַעוֹן כִּן פְּשִׁיטָא דְאִין שׁוֹמְעִין לָהּ: וְלַעֲנִין מֵהוּ שְׁחִיבַּ הַבַּעַל לְפָרוֹעַ בְּזִמְן שְׁהָאִשָּׁה מִתְחִילַת וְתוֹבַעַת הַגִּירוּשִׁין בְּטַעֲנַת בַּעֲיָנָא חוּטְרָא וְאִין לְתַלּוּת תְּבִיעָתָהּ בְּשׁוּם דְּבָר.

מִפּו' בְּדָבָרֵי מַר"ן שְׁחִיבַּ לְפָרוֹעַ לָהּ ק' ק"ק עִם הַגְּדוּנָנִי שְׁהַכְּנִיסָה לוֹ וְלֹא תוּס'. וְדִין הַמִּתְנּוֹת שְׁנָתָן לָהּ הַבַּעַל פְּשׁוּט הוּא שֶׁהוּא כְּדִין הַתּוֹס' דְּחַד טַעֲמָא הוּא דְאִדְעָתָא לְמִישְׁקַל וְלְמִיפְקָ לֹא יִהִיב לָהּ וּמ"ש בְּסִי' צ"ט שְׁמִתְנָתָהּ שְׁלָהּ הִינּוּ בְּמַגְרֵשׁ לְרִצּוֹנוֹ אַעֲפ"י שֶׁהִיא הַגּוֹרְמַת.

לְפִי שְׁפָרְחָה עָלָיו כַּמְפָּן' שָׁם. אָבָל אִם הָאִשָּׁה הִיא הַתּוֹבַעַת גִּירוּשִׁין בְּטַעֲנַת בַּעֲיָנָא חוּטְרָא וְאֵינוֹ כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא בַע"כ.

פְּשִׁיטָא דְכָל הַמִּתְנּוֹת שְׁלוֹ. וְכֵן כְּתִב הָרַב ח"מ לְהַדְרִיָּא שָׁם בְּסִי' צ"ט סק"ז וְז"ל וְאִם הוּא מֵאוֹתָן שְׁכּוֹפִין לְהוֹצִיא דִין הַמִּתְנָה כְּדִין הַתּוֹס' שְׁהוֹסִיף לָהּ ע"ש.

וְאִפְּלִי אִם מַגְרֵשׁ לְרִצּוֹנוֹ דְּוָקָא מִתְנּוֹת שְׂאִינָם בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִין הַעֲשׂוּיִם לְלַבָּן. אָבָל בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִין ה"ה שְׁלוֹ דְאִדְעָתָא לְמִיָּקָם קַמִּיהָ יִהִיב לָהּ כַּמְפָּן' ג"כ שָׁם בְּב"ש וּבַח"מ. זֶהוּ מֵה שֶׁנֶּר' לְהַשִּׁיב בְּכָל זֶה. וְצוּי"מ.

וימ"ן.

בְּתַמוּז תַּקְבָּץ לַפ"ק. וְהַשׁו"ב וְקַיִים: יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בְּן לַא"א הָרַב יְקוּתִיאֵל ז"ל סִימָן ס"ז.

שְׂאֵלָה מֵעִיר רַבָּאט יַע"א. ע"ע רְאוּבֵן שְׁנָשָׂא אִשָּׁה.

וְאַחַר הַנִּישׁוּאִין כַּמָּה שָׁנִים נִסְתַּמֵּית מִשְׁנֵי עֵינֶיהָ רַח"ל. וְזֶה כַּמָּה שָׁנִים מִשְׁנִסְתַּמּוּ עֵינֶיהָ וְרְאוּבֵן מִתְגוֹרֵר עִמָּה בְּחַיֵּי צַעַר עַד הַיּוֹם הַזֶּה צָעַק רְאוּבֵן בְּקוֹל מֵר שְׂאִינוֹ יְכוֹל לְסַבּוֹל זְיוּגֵי הָאִשָּׁה הַזֹּאת דְּמֵאִסָּא בַּעֲיָנֵיו מִחֲמַת דְּבָר זֶה וּמִכַּמָּה סִיבּוֹת אַחֲרוֹת שְׁכַּשְׁהִיתָה בַּעֲיָנֶיהָ הִיתָה מְכַבֶּסֶת לוֹ בְּגָדָיו וְתוֹפְרַת וְעוֹשֶׂה כָּל מֵה שְׁצָרֶיהָ לְבֵיתָ.

וּמִתְקַנְתָּ מְקוּם הַדִּירָה מְצַד הַרְחִיצָה וּמְצַד מֵה שְׁמִתְקַנּוֹת הַנְּשִׁיִּים בְּתִיָּהּ בְּסִיד וְכַדוּמָה. וְעַכְשָׁיו לֹא חֲזָיָא לְשׁוּם דְּבָר.

וְאֵינוֹ מוֹצֵא לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם דְּבָר מְצָרְכֵי הַבֵּית וְדִירָתוֹ דִּירָה סְרוּחָה. לְכֵן הוּא רוּצָה לִישָׂא א"א.

והגם שפּכּר נש"ח לֵה שְׁלֵא יִשָּׂא א"א. אדעַתָּא דְהֵכִי לֹא נִשְׁבַּע לֵה.
וְרוּצָה ג"כ לִיפְטֹר מִסְכֵי פְתוּבָתָהּ שֶׁהוּא סָף גְּדוּל דְאֲדַעְתָּא דְהֵכִי לֹא נִתְחַיֵּיב לֵה בְּסָף
עֲצוּם פְּנֵה. מֵאַחַר שְׁלֵא הִכְנִיסָה לוֹ בְּנִדּוֹ אֶפְיָלוּ חֵלְק מַכ' מֵהַסָּף הַנּוֹ'.
וּלְמִרְבֵּה הִיָּה פּוֹתֵב לֵה כְּשֶׁאֵר הַעֲשִׂירִים שְׁעוֹשִׂים בְּכֶתֶן אֶלֶף מִתְקַאֲלִים. וְהוּא לֹא פֶן
עָשָׂה.

אַלָּא נִתְחַיֵּיב לֵה בְּסָף עֲצוּם. וְאֲדַעְתָּא דְמוּמִין גְּדוּלִים אֵלוּ לֹא נִתְחַיֵּיב.
עכ"ל הַשְּׂאֵלָה: תְּשׁוּבָה לְעִנּוּן אִם יוּכַל לִישָׂא א"א. לְכַאוּרָה נֵר' לְהִבִּיא רְאִיָּה מִתְּשׁוּ'
מֵהֵר"ס אֶלְשִׁיף ס' פ"ו שְׁנִשְׂאֵל בְּמִי שְׁנִשְׂבַּע שְׁלֵא יִשָּׂא א"א עַל אֲשֶׁתוֹ בְּחִיָּה וְאִתְ"כ
נְסֻמִית מִב' עֵינֵיהָ אִם יוּכַל לִישָׂא.
וְהַשִּׁיב הָרַב דִּיכּוּל. דֵּהוּ"ל פְּנִדְרִי אֲוֹנְסִין.

דְּמַעֲיָקְרָא לֹא הִיָּה בְּדַעְתּוֹ שְׁיַחֲוֹל אִם יַעֲכַבְנוּ אֲוֹנְס. וְדְבָרִים שְׁפַלְב פְּהִנִי דְמוֹכְחִי וִידִיעִי
לְכָל הַוִּיזוֹן דְּבָרִים.

וה"ן אֲנִן סִהְדִי דְרֵאוּבִן מַעֲיָקְרָא לֹא הִיָּה נִשְׁבַּע אֲדַעְתָּא שְׁתִּהְיָה אֲשֶׁתוֹ סוּמָה חֲשׁוּבָה כְּמַת
בְּקָרֵב בֵּיתוֹ וְלֹא יִבְקֶשׁ לוֹ אַחֲרַת לְהִיּוֹת עֶזֶר כְּנִגְדוֹ. דְּלִמְיֻסְבֵּל פְּוִלִי הָאִי לֹא עָבִיד אִינִישׁ.
וְאֵלוּ הִיָּתָה סוּמָה מַעֲיָקְרָא וְדֵאִי לֹא הִיָּה נוֹשָׂאָה. וְאֲוֹמְדָנָא גְּדוּלָּה כְּזוֹ דְּמוֹכְחָא לְכָל כִּי הָאִי
וְדֵאִי דְדְבָרִים שְׁפַלְב הִנִי דְבָרִים.

וכמ"ש.

וְהָאֲרִיף הָרַב בְּרֵאוּת ע"ז ע"ש. וְא"כ בְּנִד"ז ג"כ לְכַאוּרָה הַתְּנַאי בְּטַל.
וְיִכּוּל הוּא לִישָׂא: אִף לְכִי דִיִּיקִי נֵר' שְׂאִין מִדְּבָרֵי הָרַב רְאִיָּה לְדִידוֹ. וְאֲדַרְבָּא מִדְּבָרֵי שְׂמ
יֵשׁ לְהִבִּיא רְאִיָּה לְדִידוֹ דְּלֹא יוּכַל לִישָׂא.

דְּהָרַב לֹא דִיבֵר אֶלָּא בְּמִי שְׁנִשְׁבַּע לְבַד וְלֹא אִיתְּשִׁיל אֶלָּא לְעִנּוּן אִם יִקְרָא עוֹבֵר עַל
הַשְּׁבוּעָה אֶפְיָלוּ בְּהִיּוֹתוֹ אֲנוּס כְּנָה אוֹ לֹא. וְע"ז הַשִּׁיב שְׂאִין נִקְרָא עוֹבֵר.

דְּלִגְבֵי שְׁבוּעָה קי"ל הָאֲדָם בְּשְׁבוּעָה פְּרִט לְאֲנוּס. וְאִין זֶה עִנּוּן לְדִידוֹ שֶׁהוּא נוֹטֵל קוּש"ח
שְׁלֵא יִשָּׂא א"א עָלֶיהָ אַעפּוּ"ר אוֹ כִּפֵּה"ת.

וּמַחִי"ע בְּכַהֲק"ש שְׂאִם יִשָּׂא א"א עָלֶיהָ שְׁלֵא עַפּוּ"ר וְשְׁלֵא כִּפֵּה"ת. מְלַבֵּד שְׂיָקְרָא עוֹבֵר
עַל הַשְּׁבוּעָה.

עוֹד הוּא מַחִי"ע לְפָרוּעַ לֵה כְּתוֹ וּלְפִוְטָרָה בְּגֹט. וְא"כ הַעֲיָקֵר בְּנָה הוּא הַחִיּוּב שְׂמַחֲיֵיב
עֲצָמוֹ בְּקִנְיָן שְׂאִם יִשָּׂא א"א עָלֶיהָ שְׁלֵא עַפּוּ"ר וְשְׁלֵא כִּפֵּה"ת שְׂיָפְרַע וְכו' וְיָפְטוּר וְכו'.

וּשְׁבוּעָה אִינָה אֶלָּא לְטְפוּיִי שְׂאִף אִם יִרְצָה לִישָׂא בְּאֶלְמוֹת בְּלִי שְׂיָפְרַע וְיָפְטוּר שְׂנִקְרָא
עוֹבֵר עַל הַשְּׁבוּעָה. וְא"כ דֵּל שְׁבוּעָה מֵהֵכָא דְמַהְנִי בְּהָ אֲוֹנְס נִשְׂאֵר הַחִיּוּב בְּקִנְיָן שְׂאִם
יִשָּׂא שְׂיָפְרַע וְכו' וְיָפְטוּר וְכו' וּלְגַבֵּי חִיּוּב מְמוֹן מִפּוֹ בְּדְבָרֵי מִהֵרָמ' אִי הַנּוֹ' דְּלֹא מִהְנִי אֲוֹמְדוֹ
דַּעְתָּא.

שְׁהָרִי הָרַב הֵבִיא רְאִיָּה לְגִדּוֹן דִּי דִּינָה מִתְּשׁוּ' הָרָא"ש כָּלֵל ח' בְּמִי שְׁשִׁידָךְ בִּיתוֹ וְנִשְׁבַּע לְתַת
לְחַתֵּן עִמָּה אַרְבַּעַת אֲלָפִים זְהוּבִים. וְאַח"כּ נִתְקַלְקְלוּ חוֹבוֹתָיו וְאֵינוֹ יָכוֹל לְפָרוֹעַ מֵה
שְׁהַתְנָה אִם נִקְרָא עוֹבֵר עַל הַשְּׁבוּעָה כָּל עוֹד וְשֵׁלָא פִּרְעַ מִבֵּיתוֹ וְכָלִי תִשְׁמִישׁוּ.

וְהַשִּׁיב הָרָא"ש ז"ל וְשֵׁאִינוֹ עוֹבֵר דְּאִדְעָתָא דְהֵכִי שְׁפִרְעַ מִבֵּיתוֹ וְכָלִי תִשְׁמִישׁוּ לֹא נִשְׁבַּע.
וְהָרַב מְהַרְמ"א פֶּתַב עָלָיו וְהִשְׁתָּא קִשָּׁה.

דְּאִטוּ מִי שְׁנַתְחַיֵּיב לְחַבְרֵי ק' וְנִתְקַלְקְלוּ חוֹבוֹתָיו וְנִשְׁאַרְהַ בֵּיתוֹ וְכָלִי תִשְׁמִישׁוּ הָאֵם יִפְטֹר
מִלְמַכּוֹר בֵּיתוֹ וְכָלִי תִשְׁמִישׁוּ הַיְתָרִים עַל הַסִּידוֹר וְלֹא יִפְרַע חוֹבוֹ הָאֵם וְנָדָא לִיתָא. אֲלָא
וְנָדָא דְלָא אֲזַלְיָנוּ בְּתַר אֲנַמְדָן דְּעָתָא אֲלָא לְעַנְיָנוּ נִדְרַ וְשְׁבוּעָה.

דְּהָאֲדָם בְּשְׁבוּעָה פֶּרַט לְאֲנוּס וְלֹא לְעַנְיָנוּ חַיִּיב מְמוֹן. ע"ש.

הָרִי מִפּוֹ דְלְעַנְיָנוּ חַיִּיב מְמוֹן לֹא אֲזַלְיָנוּ בְּתַר אֲנַמְדָן דְּעָתָא. וְא"כּ בְּנַד"ז שְׁחִי"עֲבָקְנָנוּ
וְשָׂאֵם יִשָּׂא שְׁעַפּוֹר"ר שִׁיפ' וְיִפְטוֹר וְכו' אִפִּי' אִם אֵינְרַע לּוֹ אֲנוּס וְכַנְד"ז אֵין לְפּוֹטְרוֹ מִחַיִּיב
מְמוֹן.

וְאִם לֹא רְצָתָה הָאִשָּׁה יְכוּלָּה לְעַכְבַּ שְׁלָא יִשָּׂא עַד שְׁיִפְרַע לָהּ כְּתוֹ וְיִפְטוֹר וְכו': וְעוֹד נִר'
דְּשֵׁאֲנִי גִדּוֹן הָרַב ז"ל וְנִשְׁבַּע מִרְצוֹנוֹ לְהֵכִי אֲזַלְיָ בְּתַר אֲנַמְדָן דְּעָתָהּ. מִשָּׂא"כּ בְּנַד"ז
שְׁרוֹז"ל תִּקְיָנוּ לְהַשְׁבִּיעוֹ שְׁלָא יִשָּׂא אַעֲפּוֹר"ר אוֹ כַּפָּה"ת.

וְע"ד ב"ד הוּא נִשְׁבַּע וְע"ד אִשְׁתּוֹ. וְא"כּ צָרִיךְ לְרְאוּת דְּעַת מְתַקְנֵי הַתְּקִנָּה וְלֹא דְעַת הַבַּעַל:
אֲמָנָם אַחַר הַהִתְבּוֹנְנוֹת נִר' דְּגַם בְּנַד"ז יְכוּל הוּא לִישָׂא.

וְאֵין עָלָיו לֹא חַיִּיב שְׁבוּעָה וְלֹא חַיִּיב מְמוֹן שְׁהַתְנָאֵי מְעִיקְרוֹ בְּטַל. שְׁהָרִי בְּתַקְנוֹת מִפּוֹ
וְז"ל וְשָׂאֵם יִהְיֶה אֲנוּס נִיכָר לְב"ד מִחֲמַת הָאִשָּׁה שְׁיִישׁ רְשׁוּת לְב"ד לְהַפְקִיעַ מְעָלָיו תְּנָאֵי
דְּשָׂלָא יִשָּׂא לְשִׁיכֵל לִישָׂא א"א.

וְאַעֲפ"י שְׁקַבֵּל עָלָיו הַתְּנָאֵי הַהוּא בְּשְׁבוּעָה אֲנוּ מְפַקִּיעִים אוֹתוֹ מֵעַתָּה הַפְקָעָה גְמוּרָה
וּמִתִּירִין לוֹ שְׁבוּעָתוֹ וְכו'. בֵּין בְּחוּלְפִין בֵּין בְּהוֹיִן בֵּין בְּעִתִּידִין וְכו' עַכְל"ה מְזָה מִפּוֹ
דְּבַמְקוֹם אֲנוּס הַתְּנָאֵי מְעִיקְרוֹ בְּטַל.

וְאֵינוֹ חָל לֹא לְעַנְיָנוּ חַיִּיב שְׁבוּעָה וְלֹא לְעַנְיָנוּ חַיִּיב מְמוֹן. וְכָל הַמִּתְנָה וְנִשְׁבַּע וּמִתְחַיֵּיב בְּזוֹה"ז
אֵין בְּכָלֵל חַיִּיבוֹ וְשְׁבוּעָתוֹ כָּלֵל אִם הוּא רוּצָה לִישָׂא מִחֲמַת אֲנוּס.

דְּלְעַנְיָנוּ אֲנוּס כְּאֵלוֹ אֵין כְּאֵן חַיִּיב וְשְׁבוּעָה כָּלֵל. וְנַד"ז וְנָדָא אֵין לָךְ אֲנוּס גְדוֹל מְמוֹן.

אַעֲפ"י שְׁהָרַב מִהֵרִיב"ד ז"ל פִּי' בְּצִינְדֵי הַתְּקִנָּה שְׁהָאֲנוּס הוּא כְּגוֹן חוֹלֵי הַמוֹנַע לִינְדָה אוֹ
תִשְׁמִישׁ. הָרִי פִּירְשׁוּ הַרְבָּנִים שְׁלֹאֲחִרְיוֹ דַּה"ה אִם הִזְקִינָה וְאִיפְשָׁטָה יִצָר לְכָל רִוְאִיָּה.

וְכ"ש נִכְפִּית וּמְצוֹרַעַת דְּכ"ז הוּי בְּכָלֵל אֲנוּס וְרִשָּׁאֵי לִישָׂא. וְאֵין לוֹ לִיתָן לֹא גִט וְלֹא
כְּתוּבָה כְּפָתוּב אֲצַלְיָנוּ כ"ז מְב"ד שְׁלִפְנֵינוּ זַלְה"ה.

וְנַד"ז וְנָדָא דְלָא גִרַע מִכָּל הַנָּךְ. וְעוֹד דְּנִר' דְּהוּי בְּכָלֵל חוֹלֵי הַמוֹנַע תִּשְׁמִישׁ מִחֲמַת דְּמַאִסָּא
עָלֶיהָ.

וְגַם שְׁאִינָה יְכוּלָּה לְבַדּוֹק אֶת עֲצָמָה. וְגַם שְׁאִינָה יְכוּלָּה לְטַבּוֹל כְּהַרְגָלָה מִפְּנֵי הַנְּזִילוֹת:
בְּאֲנוּס שְׁהַד"א וְבָרוּר.

דנד"ז אונס גמור מיקרי. ורשאי לישא.

ואין עליו לא חיוב שבועה ולא חיוב ממון הפתו'. ולא נתינת הגט.

ואם אין האשה רוצה לישוב תחתיו יש לה דין מורדת. וכבר בא מעשה פנה לפנינו ופסקנו
פן הלכה למעשה.

אף מה שיש להסתפק בזה הוא אם האשה רוצה לישוב תחתיו וצרתה בצדה והוא אינו
רוצה משום דלא מיתדר ליה בב' נשים או משום דלא יכיל למיקם בסופוקניהו אי משום
שיהיה כל ימיו במחלוקת ורוצה לגרש לזו אם הוא חייב בכל.

סכי כתו' עי' ותו' ונדו' כמו שקע"ע. או אם יש צד לפוטרו מהתוס' מיקא.

ולכאורה אין צד לפוטרו מפלום כיון שהיא רוצה לגרש מרצונה: אף יש בדינו פסק כעין
תקנה מהרה"ג מר דודי זלה"ה שכל המגרש אשתו לסיבה ידועה וניכרת לב"ד שאינו
מגרש להשבעת עינו ונתינת עיניו באשה אחרת.

רק לסיבה מהסבות שזכיר וכינצא בהו לפי ראות עיני ב"ד. א' פגון ששקה עם אשתו
יו"ד שנים ולא הי"ל ממנה זש"ק.

שמה"ד יכול לישא א"א על אשתו מצד התקנה. ולא איתדר ליה בב' נשים ולא יוכל
לסבול.

או אם חלתה האשה חולי מתמיד שלא יוכל לסבול. או אם נחשדה בעיניו ויש רגלים
לדבר לפי ראות עיני ב"ד וירצה לגרש לאחת מהסיבות שזכרנו.

שלא יתחייב לפרוע רק עיקר פתובה ונקא ונדונגיתה מה שהכניסה לו פולו במושלם
ואף אם בלה או נאבד יתחייב באחריותו. ואת היותר הערמנו.

ונתן הרב טעם לדבריו וז"ל. יען וביען פי תקנת רז"ל בתולה כתו' מאתים שהם ל"ז
דקהים כמ"ש מר"ן בטא"ה סי' ס"ו ס"ו.

ואין פח ביד חכמי הדור להוסיף על בני דורם מה שלא חייבם השי"ת ולא עבדיו
הנביאים. ודי והותר שיקיימו מצות ה' יתעלה ומצות עבדיו הא'.

והם גזרו ואמרו בתולה כתו' ר' שהיא השיעור שזכר מר"ן. ואם רצה הבעל להוסיף
מעצמו הרשות בידו להוסיף.

פדתנו אעפ"י שאמרו בתולה כתו' ר' אם רצה להוסיף אפי' ק' מנה מוסיף. ולזה לא יוכלו
חכמי הדורות לתקן ולגזור על בני דורם שיעשו כתו' מסף עצום ויהיה מוכרח כל אדם
להתחייב כפי המנהג.

פי העני העלוב הרוצה לישא אשה לא יוכל לישא אם לא יתחייב בסף עצום ואנוס הוא
במעשיו. וחכמי הדור הם שפגרו הדלת בעדו.

ולפי האמת הוא פטור גמור מה"ד. כי במתנה אונס לחוד מבטלה.

ומה יעשה מי שלא ירצו ליתן לו אשה אם לא יעשה כמנהג. ועל פן כל חכמי הדור
שיהיו.

לא יוכלו לתקן שיעשו כְּתוֹבָה מִסֵּף גָּדוֹל יוֹתֵר מִמָּה שְׁאַמְרוּ חֲכָמִים וְלִסְגֹּר הַדִּלְת בַּפָּנִי
כָּל אֶדָם שֶׁלֹּא יֵשֵׂא אִשָּׁה עַד יִחְיֶיב עֲצָמוֹ בְּסֵף גָּדוֹל. וּבְרוּר הוּא שֶׁלֹּא הִיָּתָה פְּנוּנָתָם אֲלָא
כְּעֵין קִנְס לְהִיּוֹת שְׂיֵשׁ אִיסוּר גָּדוֹל לְגֵרֵשׁ וּכְדַתְנֹן בְּסוּף גִּיטִין לֹא יִגְרֵשׁ וְכו' א"א כ מָצָא
כֶּה דְבַר עֲרוּהָ לְזֶה הַחֲמִירוֹ עָלָיו כְּתוֹבָה מִסֵּף עֲצוּם כְּדִי לְחַזֹּר בּוֹ מִלְּגֵרֵשׁ.

וְעַם הַיּוֹת שְׁגַם חַז"ל הִיָּה טַעֲמָם כְּדִי שֶׁלֹּא תִהְיֶה קִלְהָ בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ. וְעַכ"ז לֹא עָשׂוּ
אֲלָא סֵף מוּעָט.

מ"מ בְּרֵאוֹת חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת דָּלָא אִיפְשׁוּר דְּרִי הִטִּילוּ עֲלֵיהֶם עוֹל כְּבֵד לְבָרוּחַ מִן הַגִּירוּשִׁין.
וּמ"מ לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת כֵּן אֲלָא לְמַגְרֵשׁ בְּלִי סִיבָה כ"א לְמִלְאוֹת רְצוֹן יִצְרוּ.

אֲבָל הַמְּגֵרֵשׁ לְסִיבָה קְרִיבָה לְאִוְנָס אֵין בְּנוֹ פֶּחַ לְחִיבּוֹ בְּתוֹס'. שֶׁלֹּא ח"ע הוּא בּוֹ כ"א
מִפְּנֵי הַמְּנַהֵג.

ע"כ דְּבָרֵי פִי קְדוּשׁ זֶלֶה"ה. וְרֵאוּיִין הַדְּבָרִים לְמִי שְׁאַמְרוּ.

וְאִם אָמְרָה הָרַב ז"ל בְּתוֹס' מוּעָט שְׁנוּהֵגִין בְּעֵירָנוּ. אֲנִן מַה נִּעְנֶה אַבְתְּרִיָּה בְּתוֹס' גָּדוֹל
וְעֲצוּם שְׁנוּהֵגִין בְּטִיטּוֹאֵן וְרַבָּאט וְשָׂאָר פְּנוּנָתְהוֹן שְׁכַבְרָא צְנוּחַ עָלָיו הִרָה"ג מִהֵרִיב"ץ
זֶלֶה"ה וְכַתֵּב עָלָיו שֶׁהוּא שֶׁלֹּא כְּרַצוֹנוֹ וְשֶׁלֹּא כְּרַצוֹן יִרְאִיו.

וְאֵעִפ"י שְׁמַדְבְּרֵי הַשְּׂאֵלָה הַנ"ב נר' שֶׁבַנְד"ז הוֹסִיף עַל הַמְּנַהֵג אֵין זֶה נִקְרָא מוֹסִיף מְרַצוֹנוֹ.
כִּי לוֹלָא הַמְּנַהֵג לַעֲשׂוֹת סֵף עֲצוּם לֹא הִיָּה נִגְרָר לְהוֹסִיף עָלָיו.

וְאֲנִן סִהֲדִי כִּי לֹא מְרַצוֹנוֹ הַפְּשׁוּט נִתְנַדֵּב לְהוֹסִיף. אֲלָא רָאָה אוֹתָם מוֹסִיפִין וְהוֹסִיף עִמָּהֶם.

אוֹ אִיפְשָׁר שְׁכַפְּרֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ נִהְגוּ לְהוֹסִיף יוֹתֵר וְהוֹכַרְח בְּמַעֲשָׂיו לְהִיּוֹת נִגְרָר אַחֲרֵיהֶם
שֶׁאֵל"כ לֹא הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ אוֹ מְפָנִי הַכְּבוֹד אוֹ מְפָנֵי הַבוּשָׁה. בְּאִנְפֵּן שְׁדָבַר תְּלוּי בְּרֵאוֹת
עֵינֵי ב"ד כָּל שְׂרוֹאֵין שֶׁלֹּא הוֹסִיף מְרַצוֹנוֹ הַפְּשׁוּט וְרוּצָה לְגֵרֵשׁ לְסִיבָה קְרוּבָה לְאִוְנָס
שֶׁלֹּא יוּכַל לְסַבֹּל.

וְגַם לֹא מִיִּתְדַר לִיָּה בְּב' נָשִׁים רְשָׁאִין לְהַפְקִיעַ הַתּוֹס'. וְלֹא יִפְרַע כ"א עֵיקַר כְּתוֹבָה עִם
הַגְּדוּלָה הָאֲמִיתִית.

וְכַמ"ש הָרַב ז"ל. וְכֵן הַסְּפִים עִמּוֹ הָרַב הַגְּדוֹל א"א זֶלֶה"ה שֶׁהַפֶּל תְּלוּי בְּעֵינֵי רֵאוֹת ב"ד
בְּשַׁעַת מַעֲשָׂה.

זֶהוּ הַנְּז"ל לְהַשִּׁיב בְּעֵינָיו זֶה. וְצוּי"מ.

אכ"ר.

וְלִרְאִיָּה ע"ד אֲמַת וְצָדֵק ח"פ מְקַנְאָסָא יַע"א בְּטַבְתָּ תִּקְבְּץ לִפ"ק. וְשִׁרִיר וְנִהְיֵר וְנִכּוֹן
וְקִיָּים: יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֹא"א הָרַב יְקוּמִיאֵל ז"ל סִימָן ס"ח.

שְׂאֵלָה מִעֵיר פָּאס יַע"א. בְּמִי שֶׁהִזִּיק אֶת אִשְׁתּוֹ בְּתַשְׁמִישׁ הַמַּטָּה ע"י שְׂשִׁימֵשׁ עִמָּה שֶׁלֹּא
כְּדַרְכָּה וְהִזִּיקָה שְׂשִׁימֵשׁ הַנְּקָבִים זל"זוּמָזָה אִירַע לָהּ שֶׁהַתַּשְׁמִישׁ קָשָׁה לָהּ וְצָרִיף לְשִׁהוֹת
כְּמוֹ שֶׁשָּׂה חֲדָשִׁים עַד שֶׁתִּתְרַפָּא וְהוּא אוֹמֵר לִישָׂא עָלֶיהָ.

וכ"ז בַּעֲדוֹת נָשִׁים בְּקִיאוֹת וּמִלְדוֹת: תְּשׁוּבָה בְּסִי' תַּכ"א סִי"ב הַמְזִיק לְאַשְׁתּוֹ בַּת"ה חֲזִיב
בְּנִזְקִיהָ וְכַתֵּב הַסֵּמ"ע כָּל נִזְקִיהָ זוֹלַת הַבְּנוֹשֶׁת. דְּלֹא בְּכָלֵל נִזְקִיהָ הוּא.

דְּהָא לֹא כִּינּוֹן לְבִינְשָׁה אַבְל בְּשֶׁאֶר דְּבָרִים אַע"ג דִּישׁ לֹו רְשׁוֹת לְשִׁמְשׁ עִמָּה. מ"מ הו"ל
לְעִיּוֹנֵי שְׂלֵא נִזְיק.

ע"כ.

וְלִכּוֹן נִרְאָה דַּכ"ש הוּא בַּנֵּד"ז שֶׁעָשָׂה שְׂלֵא כְּהַגֵּן. דַּאֲע"ג דְּקִי"ל פְּחֻכְמִים דְּכָל מַה שֶׁיִּרְצָה
הָאָדָם לַעֲשׂוֹת בְּאַשְׁתּוֹ עוֹשָׂה.

צָרִיף לְקַדְשׁ עֲצָמוֹ בְּמִוְתָר לֹו. וְכַמ"ש בַּא"ה סִי' כ"ה ס"ב בְּהַג"ה ע"ש: וּמִזֶּה נִרְאָה דְּאֵם
אִירַע לָהּ מַחֲמַת הַיְזִיקוֹ אֲנָס הַמוֹנֵעַ לִידָה אוֹ תְּשֻׁמִּישׁ וְכַנֵּד"ז.

דְּאִינוּ יָכוֹל לִישָׂא א"א עָלֶיהָ מִצַּד הַתְּקֵנָה הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁתְּקֵנוּ וְז"ל שְׂכָל אִישׁ שֶׁיִּהְיֶה נָשׁוּי
וְיִרְצָה לְקַחַת לֹו אִשָּׁה אַחֲרֵת וְכו' וְיִרְאָה לְב"ד אִשָּׁר יִהְיֶה בְּיָמִים הֵהֵם אֲנָס נִיפְרָ אֲלֵיהֶם
מַחֲמַת הָאִשָּׁה שֶׁיִּישׁ לֹו.

יֵשׁ רְשׁוֹת בְּיָדָם לְהַפְקִיעַ מְעַלְיוֹ פַּח הַתְּנַאי דְּשְׂלֵא יִשָּׂא וְכו' ע"כ. וּפְיִרְשׁוּ הַא' ז"ל כְּגוֹן
חוֹלָה הַמוֹנֵעַ לִידָה אוֹ תְּשֻׁמִּישׁ.

דְּדוֹקָא אֲנָס דְּמַמְיָלָא. אַבְל אֲנָס הַבָּא ע"י הַבַּעַל לֹא מְיַקְרִי אֲנָס דְּכִינּוֹן דְּשֵׁם מְזִיק עָלָיו
אִיף נִתִּיר לֹו לְהִזִּיק וְלִישָׂא א"א עָלֶיהָ וְנִמְצָא חוּטָא נִשְׁכָּר.

וַאֲע"ג דְּלַעֲנָן שְׁבוּעָה אִיפְשָׁר דְּאִפִּילוּ אֲנָס כִּי הָאִי הוּי אֲנָס וְאִדְעָתָא דְּהָכִי לֹא נִשְׁבַּע.
מ"מ לְגַבֵּי חַיִּיב מְמוֹן שַׁח"ע שְׂאָם יִשָּׂא שְׂלֵא עַפּו"ר שֶׁיִּפְרַע וְכו' פְּשִׁיטָא דְּאֲנָסָא
דְּמִנְפְּשִׁיהָ לֹא הוּי אֲנָס.

וְגַם מְלִשׁוֹן הַתְּקֵנָה מְזוּקָדָק יָפָה דְּדוֹקָא אֲנָס הַבָּא מַחֲמַת הָאִשָּׁה שְׂלֵא גָרַם הַבַּעַל כְּלוּם.
דַּאֲל"כ מַאי מַחֲמַת הָאִשָּׁה לְאַפּוֹקִי מַאי: וְעוֹד נִרְאָה דְּדוֹקָא חוֹלִי אַרְנָה שְׁקָרוּב הוּא שְׂאִין
לֹו תְּקֵנָה.

אַבְל כְּגוֹן זֶה שְׂאִירַע בָּהּ מְקָרוּב וְגַם הַעִידוּ הַנְּשִׁים הַבְּקִיאוֹת שְׁקָרוּב הוּא לְהַתְּרַפְּאוֹת
פְּשִׁיטָא דְּאִין יָכוֹל: וְעוֹד שְׁבִינְרוּ הַנְּשִׁים שְׂאִין הַחוֹלִי מִצַּד עֲצָמוֹ מוֹנֵעַ הַתְּשֻׁמִּישׁ וְהַלִּידָה.
שְׂיָכוֹל הוּא לְשִׁמְשׁ.

וְאִיפְשָׁר שֶׁתְּתַרְפָּא מִעֲצָמָה וְתַתְּעַבֵּר וְתוֹלִיד. אֲלֵא שְׁנַר' בְּעִינֵיהֶם שְׁהַרְפּוּאָה שְׂרוּצִים
לַעֲשׂוֹת לְהַתְּרַפְּאוֹת בְּקָרוּב לֹא תַתְּקִינִים כ"א ע"י מְגִיעַת הַתְּשֻׁמִּישׁ זְמַן מַה שְׂלֵא תַתְּלַחַח
הַמְּקוּם וְלֹא יִתְנוּעַע.

וְתַמְצָא הַרְפּוּאָה מְקוּם לְנוּחַ. וַאֲ"ךְ ה"ז מְכָלֵל רְפּוּאָתָה שְׁחֲזִיב לְרַפְּאוּתָה.

וְלִכּוֹן נִרְאָה שְׂמַכְל צַד אִין הַבַּעַל רִשָּׁאי לִישָׂא א"א עִתָּה. עַד נַר' אִיף יְפוּל דְּבָר וְלַעֲנָן
רְפּוּאָתָה זֹו א"ץ לְפָנִים.

שְׁחֲזִיב הַבַּעַל לְרַפְּאוּתָה כְּדָרְף שְׂמַרְפָּא כָּל חוֹלֵיהָ. וְכַמ"ש בַּאֲה"ע סִי' פ"ג.

זֶהוּ הַנִּלְעָד בְּזֶה. וְלִדְרִישׁת הָאִשָּׁה וְאָמָה שֶׁצָּעֲקוּ לְפָנֵינוּ וְנִדְרָשְׁנוּ לְזַעֲקָתָם ח"פ בְּטַבַּת תְּקַבֵּץ לַפ"ק.

וְקַיָּים: יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֵא"א הָרַב יְקוּמִיאֵל ו"ל וְחֲתָמוּ שְׁאָר הַבְּדִי"ץ. סִימָן ס"ט. תְּשׁוּבָה לְתַאֲפִילָאֵת יַע"א. יְדִידֵינוּ הַחַה"ש כַּהֵ"ר יַחֲזִיא בֶּן יִלּוּז נר"ו.

שְׁאֵלָת ע"ע אוֹתוֹ שֶׁהִזִּיק אֶת אִשְׁתּוֹ בַּת"ה מֵהוּ חַיִּיב לָהּ. כִּי אֲמַרְתָּ שֶׁחַ' ר"ש בֶּן סוּסָאן אָמַר שְׁרָאָה לַב"ד שֶׁלְּפָנָיו קָנְסוּהוּ תַק"ם.

וְשְׁאֵלָת מִמְּנֵי אַחַנּוּה דְעֵי וְהַנָּר' לְהַשִּׁיב כִּי הֵן אֲמַת שְׂדֵבְרֵי מַר"ן בַּחו"מ ס' תכ"א וּבֵא"ה ס' פ"ג הַמְזִיק אֶת אִשְׁתּוֹ בַּת"ה חַיִּיב בְּנִזְקֵיהָ וְכַתֵּב הַסַּמ"ע שֶׁם בַּחו"מ דְּנִזְקֵיהָ הֵינּוּ ד' דְּבָרִים. וְהֵם נִזְק צַעַר רִיפּוּי שְׁבֵת.

אָבֵל בַּנְּשִׁית אֵין לָהּ. וְהַטַּעַם דְּבַנְּשִׁית הָרִי לֹא נִתְּכַוֵּן לְבִיּוּשָׁה.

אָבֵל הַד' דְּבָרִים חַיִּיב דַּאֲע"ג דִּישׁ לוֹ רְשׁוּת לְשִׁמּוּשׁ עֲמָה מ"מ הו"ל לְעִיּוּנֵי שְׁלֵא יִזְיַק ע"כ. וּמִבְּנֵי בֵּאָה"ע שֶׁהַד' דְּבָרִים בְּנִזְקֵיהָ שְׁלֵא.

וְאֵין לְבַעַל חֶלֶק בְּשׁוּם א' מֵהֶם כְּמוֹ בְּחֻבְלוֹ בְּהָ אַחֲרִים. וּמ"מ נר' דְּשֵׁבֶת אֵינוּ נוֹתֵן אֶלָּא בְּאוֹמְרָת אֵינִי נִיזְוֹנֵית וְאֵינִי עוֹשֶׂה.

שְׁבִיזָה הַשְּׁבֵת שְׁלֵא כְּשִׁחְבְּלוֹ בְּהָ אַחֲרִים. וְלָכֵן גַּם כְּשִׁחְבְּלוֹ בְּהָ חַיִּיב לִיתֵן לָהּ שְׁבֵת. דַּאֲע"ג דַּאֲמַרְהָ אֵינִי עוֹשֶׂה. אֵי בְּעֵינֵי עַבְדָּא.

וְלָכֵן לֹא כָּתֵב הַרְמַב"ם וּמַר"ן בֵּא"ה בְּבַעַל שִׁחְבְּלוֹ בְּאוֹתוֹ. אֶלָּא צַעַר וְנִזְק וּבַנְּשִׁית.

וְעַל הָרִיפּוּי אָמַר שְׁמַרְפָּא קְדָרָךְ שְׁמַרְפָּא כָּל חַוְלִינְיָה. וְאֵת הַשְּׁבֵת לֹא הִזְכִּיר.

מִשׁוּם דְּמִיּוּרֵי בְּסֵתָם אִשָּׁה שְׁנִיזוֹנֵית וְעוֹשֶׂה וּמַעֲשֶׂה יְדִיהָ לְבַעַל. בְּאוֹפֵן שֶׁמְפַלֵּל הַדְּבָרִים לְמַדְנוּ שֶׁבְּסֵתָם אִשָּׁה שְׁנִיזוֹנֵית וְעוֹשֶׂה אֵין עַל הַבַּעַל שֶׁהִזִּיק אוֹתָהּ בַּת"ה אֶלָּא ב' דְּבָרִים נִזְק וְצַעַר.

שְׁהָרִיפּוּי בֵּלֵא"ה חַיִּיב בְּרַפּוּאָתָהּ. וְהַשְּׁבֵת הָרִי מַעֲשֶׂה יְדִיהָ שְׁלוֹ.

וְהַבְּנִיחַ הָרִי לֹא נִתְּכַוֵּן לְבִיּוּשָׁה. וְגַם הַנִּזְק אֵינוּ חַיִּיב אֶלָּא אִם הִיא חַבּוּרָה שְׁאֵין סוּפָה לְחִזּוֹר לְפִי דְּיַעֲצֵת הַנָּשִׁים הַבְּקִיאוֹת.

וְהִנֵּה יְדוּעִים דְּבָרֵי מַר"ן בַּחו"מ ס' א' דְּהֵאֲדָנָא דְּלִיכָא סְמוּכִים אֵין מְגַבִּין אֶלָּא שְׁבֵת וְרִיפּוּי. אָבֵל הַשְּׁאָר שְׁאֵינוּ אֶלָּא קָנְסוּ אֵין מְגַבִּין.

וּמ"מ כָּתֵב שֶׁם בְּסַעֲרֵי ה' אַעֲפ"י שְׂדֵינֵינוּ שְׁאֵינָם סְמוּכִים בֵּא"י אֵינָם מְגַבִּין קָנְסוּת. מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּפְיִס לְבַעַל דֵּינוּ וְכִינּוֹן שְׁיִתֵּן לוֹ שֶׁעוֹר הָרְאוּי לוֹ מִתִּירִין לוֹ וְכו'.

ע"כ וּמִזֶּה נִתְּפַשֵּׁט הַמְּנַהֵג בְּכָל בֵּתֵי דִינֵין לְפָשֵׁר בֵּין הַחוּבֵל וְהַנְּחָבֵל כְּפִי רְאוּת עֵינֵיהֶם הַפֵּל לְפִי מֵה שֶׁהוּא אָדָם. וְאֵינְפֵשֵׁר שְׁזָהוּ מֵה שְׁרָאָה חַ' ר"ש בֶּן סוּסָאן לַב"ד שֶׁלְּפָנָיו שֶׁקָּנְסוּ לְמִזִּיק אֶת אִשְׁתּוֹ בַּת"ה בְּסַדְּ תַק"ם.

כי כן נר' להם לקונסו לפי ראות עיניהם בשעת מעשה. ומ"מ אין השער קצוב בכל אדם ובכל מקום ראוי לקונסו לפי ראות עיני ב"ד אשר יהיו בימים ההם. ולכן בנד"ז שאין עליו חיוב ברור כ"א צער ונזקא. למרבה יש לקונסו סה"כ כ"י ה"י מפני הצער.

ואם ה"ה הדבר ע"י שלא עשה כהוגן שהפך מטתו יש להוסיף לקונסו כ"י ה"י אחרת. ויהיה ב"ה סה"ג שזהו ג"כ הקנס הנהוג במשנדה כפי קבלת רבותינו. וכ"ז מלבד הריפוי שחייב לרפאותה בכל שאר חולאים. ואם יראה בעיניכם להוסיף ע"ז. תעשו כפי ראות עיניכם. ובלבד שכל מעשיכם יהיו לש"ש בלי שום פנייה. ובזה תהיו שותפין להקב"ה במעשה בראשית. ושלום: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ע'.

טופס מטופס תקנה שנתקנה בעיר מקנאסא יע"א, וז"ן אב"א תב"ת. ביצען שהמנהג הפשוט בינינו עפ"י תקנת קדמונינו נ"ן שאין אדם יוכל לישא א"א על אשתו בין בזיווג א' בין בזיווג ב' אלא א"כ שלמו לה עשר שנים מיום הנישואין ולא הי"ל ממנה זרע זכר. וראינו אנו ב"ד ח"מ שאף אם אין בדבר היזק כ"כ בזיווג א' שהם בחור ובתולה ועל הרוב עדיין הבעל רף בשנים אפי' בסוף העשר שנים משנשא. מ"מ בזיווג ב' ראינו שנמשך מזה היזק גדול ורעה חולה שעל הרוב בזיווג ב' הבעל בחצי ימיו או קרוב להם וכשהוא חשוף בנים ואנוגזרים עליו שלא ישא א"א ע"ס עשר שנים ויארע הדבר שלא יבנה גם מהשנייה נמצא שיוצאין רוב שנותיו והוא חשוף בנים.

ומה גם אם הוא נושא הב' על אשתו הא' לפי ששלמו לה עשר שנים לא' ולא נבנה ממנה שהדבר תפל מאד להתנות עליו עוד בנישואי השנית שלא יוכל לישא עליה ע"ס עשר שנים והוא נושא כדי ליבנות ממנה מיד.

לכן ראינו אנו ב"ד לתקן המענות ולקיים המנהג שהוא בזיווג א' ונזקא. אבל בזיווג ב' דהיינו שנתאלמן הבעל או גירש או ששהה עם הא' עשר שנים ולא נבנה ממנה בזרע זכר.

ורוצה לישא א"א עליה בכל אלו לא יזכר ולא יפקד מנהג זה כלל אפי' אם הוא נושא את הב' בתולה בוגרת: אף המנהג שיהיה נוהג באלו הוא שאם נתעברה וילדה זכר ש"ק בתוך שלש שנים לנישואיה לא יוכל לישא א"א עליה כל עוד שהזרע קיים.

ובהעדר הזרע יוכל לישא מיד. ואם ילדה נקבה יוכל לישא מיד כשתלד ואם הגיעה סוף שלש שנים ולא נמצאת מעוברת כלל.

יוכל לישא אחרת מיד בסוף הג"ש. ולא בחשוכי בנים בשעת זיווג ב' לבד אנו אומרים זה אלא אפי' במי שהיו לו בנים וגירש או נתאלמן ונשא אחרת ושוב מתו הבנים הא' ואין לו בנים מהשנייה יכול הוא לישא מיד כשמתו אם לא נבנה לסוף ג"ש מהשנייה כנז'.

ואפ"י אם נשארו הבנים הא' קיימים אם שהה עם הב' עשר שנים ולא נבנה ממנה בזרע זכר של קיימא יוכל לישא א"א עליה שעם היות שלשעבר בימי ב"ד שלפנינו זלה"ה

נפל ספק אם מה שאמרו בתקנה ולא נבנה ממנה הוא בדוקא ואפ"י היו לו מאשה אחרת שמתה או גירשה.

או דילמא ממנה לאו דוקא וכשלא היו לו כלל הוא שתיקנו שיכול לישא בסוף העשר. ויש פנים לכאן ולכאן מלשון התקנה.

מ"מ לעת עתה ראינו לתמן ולפרש לשון התקנה דמ"ש ממנה הוא בדוקא שאם היו לו מהב' הוא שאינו יכול לישא כלל. אף אם לא נבנה מהשניה בזרע ש"ק או שנבנה ממנה ומתו.

הגם שיהיו לו מאחרת יכול הוא לישא בסוף העשר לנישואי השנייה. ומנהג זה אנו קובעים ומתקנים אותו בין בעתיד בין בחולפין כבר בכל זיווג ב' שהיה ע"י מיתת אשה א' או גירשה או שנשא עליה לפי שלא נבנה ממנה בזרע זש"ק והתנו בכתובת השנייה ג"כ שלא ישא א"א עליה וכו' כמו שהיה המנהג מקודם שבכל אלו התנאי שהוא בטל ויכול הוא לישא א"א עה"ד שנתבאר.

והגם שבחולפין כבר קע"ע הבעל בש"ח בשי"ת להתנהג עפ"י המנהג הקדום. מעתה אנו מתירין אותה השבועה התרה גמורה וגם החיוב שנתחייב שאם ישא שלא כפ"ה שיפרע וכו' אנו מפקיעין ומבטלין אותו ביטול גמור בכח הפקר ב"ד בשכר עשו פ"נצא בזה קדמונינו נ"ן בתקנה החדשה האחרונה ש"ש אורה ושח"ה לפ"ק לענין מה שחידשו בה שאפ"י שהיה לו בת יכול לישא א"א בשביל הזכר שלא כפ"ה החדשה האחרונה שלא התירו לו כ"א בשאין לו אפ"י בת.

וסיימו וז"ל ואפ"י מי שקע"ע התנאי הנז' בשבועה אנו פוטרין אותו מהשבועה ומתירין לו היתר גמור שמעכשיו אנו מפקיעין שעבוד הכתובה לגבי החיוב הנז' מטעם הפקר ב"ד. הואיל והוא לדבר מצנה ע"כ.

וכך אנו אומרים גם לענין זה. והוא לנו לבאר שאפ"י אם יתחכמו הנשים להתנות על הבעלים בשעת זיווג ב' לקבוע איזה זמן יותר מג"ש הן יהיה התנאי מצד אשה א' שיש לו והוא נושא עליה א"א מחמת שלא נבנה ממנה בזרע זש"ק הן יהיה התנאי מצד השנייה שנושא.

בכולם תנאם בטל ויכול הבעל לחזור ולישא עוד אחרת על השנייה אפ"י בחיי הא' עה"ד שביארנו שידענו כי פאנוס הוא הבעל לזה. ואין החיוב באנוס מועיל פלום ואפ"י ע"י שבועה דהאדם בשבועה פרט לאנוס: עוד ראינו לבאר ענין העשר שנים שבתקנה הקדומה פי לשעבר היה ספק אם מונין אותן משנשא ואפ"י היא קטנה.

או אם מונין אותן משתהיה ראיה להיריון דהיינו בת י"ג. וכבר בא מעשה לדינו ופסקנו שמשנשאת מונין לה ואפ"י היא קטנה.

ולבל ישאר מקום לבע"ד לחלוק אנו עושים תקנה מפירוש התקנה שהעשר שנים מונין לה משנשאת ואפ"י היא קטנה. שכל שעברו עשר שנים משנשאת ולא נבנה ממנה בזרע זש"ק יכול לישא א"א עליה שלא עפ"י: עוד ראינו לתמן שמהיום הזה והלאה לא יזכירו סופרי הכתובה בתנאי שלא ישא אשה א"א עליה שום שבועה כלל.

יען ראינו שהיא כמעט שבועת שוא. פיון דבלא"ה הוא מתחייב שאם ישא שיפ' לה כמ"ש וכו'.

וה"ז פכל חייבי ממון שפיון אדם לחבירו. ומה מקום להרבות בשבועות חנם.

וכבר ראה והתקין זה הרב זצ"ל בחייו בשנת תקנ"ט לפ"ק הלא היא פתובה בס' התקנות אלא שלא פשטה כ"כ. ועתה ראינו להחזיר עטרה ליושנה למען קדושת שמו הגדול שלא יצא לבטלה.

ועוד בר מן דין טעם גדול יש שכמעט היא עדות שקר שענינו הרואות וגלוי הוא לכל שאין החתן מוציא שום שבועה מפיו ולא אפי' דבר המורה שקיבל השבועה. ובשבועה פתיב לבטא בשפתים שצריך שיוציא שבועה מפיו.

ואם השביעו אחר אינה נקראת שבועה עד שיענה אמן או דבר שנשמע ממנו שקיבל שבועתו פגון שאומר הן או קיבלתי דבריה דאז הוי פאלו נשבע בעצמו כמ"ש בי"ד סי' רל"ז וסי' רל"ט ע"ש.

ובשבועות החתנים אנו רואים שמפני הבושה אין החתן מנענע שפתיו כלל ולא אפי' מרפין בראשו אלא יושב ודומם וא"כ היכן היא השבועה שמעידין עליו שנשבע. ולכן אנו אומרים שב ואל תעשה עדיף.

ומה גם שהיה ללא צורך שכל מה שמתחייב ע"י שבועה מתחייב ע"י קנין. ומהיום הזה והלאה לא יזכירו הסופרים לא בשעת הקנין ולא בכתובה שום שבועה כלל.

רק יכתבו וקע"ע החתן שלא ישא וכו' ובסוף וקנינו וכו' בקש"מ בדל"ב ותו לא מידי. כל זה ראינו ונראה בעינינו טוב וישר בעיני אלהים ואדם לתקן בעירנו זאת מקנאסא יע"א עוד כל ימי הארץ עד יערה עלינו רוח ממרום ויביא לנו משיח צדקינו שיגלה ב"ב אכ"ר.

והאל המלמד לאדם דעת יורנו מדרךיו ונלכה באורחותיו כ"ר. ולראיה ח"פ בחשון שנת זרח בחנושה אור לישרים לפרט האלה הששי ליצירה והפל שו"ב וקיים: שלמה טולידאנו ס"ט מרדכי בירדוגו ס"ט יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל דוד בוסידאן י"ץ.

מרדכי משאש י"ץ. שלמה מאימראן י"ץ.

יוסף חלואה י"ץ. אברהם בירדוגו י"ץ.

עזריה אסבאג. יחזיא לכריף.

יצחק בן לחסין. מימון בוסידאן.

שלמה אלפאז ישצ"ו. זאת תהיה לעדה שכבר הוכרזה התקנה הנ"ב בכל הב"כ ביום שב"ק בחשון ה"ל וקיבלוה עליהם ועל זרעם ואין פוצה פה וח"פ בכסליו שנת כ"י ישרים דרכי ה' לפ"ק וקיים: שמואל הלוי אבן יולי ס"ט יצחק אבן צור ס"ט סימן ע"א.

שאלו שאל האיש יצחק בר יעקב אזולאי מתו' סאלי אם יוכל לישא א"א על אשתו הנשואה לו בעירו הנז' זה שמה מרים בת שלמה אנרעי פי הוא אמר שזה כ"ד שנה משנשאה לו ולא נבנה ממנה בזרע זכר כ"א בנות.

ונוספה נחלת'ה. נחלה מכתה.

שמיום שנשאה והיא מטורפת בדעתה. פי יד אלוה נגעה בה בחולי הנופל רח"ל.

ומדי שנה בשנה מכביד חוליה ונלאה מהרפואות ומההליכה על קברות הצדיקים זי"ע ולא עלתה לה ארובה קנה לשלום ואין טוב לעת מרפא והנה בעתה. ונמשך מזה זו פרישות דרך ארץ אם מפקדו לישב עמה אפי' בבית.

וכ"ש לשכב אצלה להיות עמה במטה א' ועוד שאינה ראויה לעשות צרכי ביתה מפני הטירוף. וגם משברת כלי הבית ומאבדת את האוכלין.

גם מתאכזרת על בנותיה ומכה אותם מכות מנות וכמעט שרוצה לחנוק אותם לפעמים מפני הטירוף. וזה כמה.

גלגל עמה בעוד אמה קיימת שהיתה משגחת עליה. ומיום רופשה האם מעל בנים נשאה בטושה אין מנהל לה ואין מחזיק בידה ותקצר נפשו בעמלה.

ולגרשה אינו יכול משום אשת נעורים פי תמאס. וגם מפני בנותיו שממנה שישארו אצלה למקרה ופגע ואין משגיח וגם לישא א"א עליה בעירו אינו יכול פי לא תניחנו האשה הקושית השב רוחו.

ואין שום אשה בעירו הוגנת לו שתראה להיות צרה לה עמה בעיר. פי מחמת טירופה תבא לרדותה בתוך ביתה ואין אומר השב.

ולכן הוא רוצה לישא א"א עליה בעיר אחרת מהערים הקרובים אליהם פאס ומפנאס ושאר פנייהוון, ולישב עם הב' זמן מה. ולשוב לביתו אל הא' זמן מה.

דבלא"ה זה דרכו שרוב ישיבתו בחוץ באהלי קדר ואינו בא לביתו כ"א לפרקים ובתגים ובמועדים. ואם מפני שאר וכסות הרי שלה לפניה פי חגנו ה' וכי יש לו כל להניח לה טרף לביתה וחוק לנערותיה די והותר.

כאשר בהיותו עמה לבדה. ולזה שאל מלפנינו אם הדין עמו אם לאו: ונומנו לו שהדין עמו לכשיבחנו דבריו מפי חכמי עירו יש"ץ דודאי על עיקר הדבר אם יוכל לישא א"א עליה פשיטא ד'כול.

אם מצד שאין לו ממנה זרע זכר וכבר עברו י"ש משנשאה. ואם מצד האונס שאירע בה שאפילו היה לו זרע זכר ממנה יכול הוא לישא כמפן' בתקנות.

שאם היה אונס ניכר לב"ד פגון חולי המונע לידה או תשמיש. ועוד הוסיפו עליהם ב"ד הגדול שלפנינו ז"ל.

וה"ה אם הזקינה ואפשטה יצר לכל רואיה וכ"ש נכפית ומצונרעת בכל אלו מתירין לו לישא. ובנד"ז פוליהו איתנהו בה שמחמת חוליה וטירופה אינו יכול לקרב אליה.

ובכפרט שתגבורת חולי זה בליקלה ובכפרט בשעת תשמיש פידוע. וגם שמחמת טירופה אינה יודעת ומבטנת לבדוק עצמה לטהר ולטמא.

וכיון שפן שהיא יכול לישא עליה אפי' אם היא יכול למצוא בעירו אלא שאינו הגון בעיניו ובעיר אחרת הוא מוצא. יכול הוא לישא בעיר אחרת ובלבד שלא יבטל משארה פסותה ועונתה כלום ממה שראוי כפי ראות עיני ב"ד שלא אמרו שיכולה האשה לעכב על בעלה שלא יצא בסחורה אלא למקום קרוב שלא ימנע מעונתה ולא יצא אלא ברשותה וכמ"ש בסי' ע"ו.

וסיים מור"ם ונאפי' נותנת לו רשות אין לו להתאחר אלא חדש בחוץ וחדש בביתו ע"ד. אלא באשה הוגנת לו וכינצא לשוט אחר פרנסתו.

אבל באשה שאינה הוגנת ורוצה לישא בעיר אחרת אשה הוגנת להקים זרע פי אינו מוצא בעירו אשה הוגנת בעיניו וזו אינה רוצה לקחת אחריו למקומו בזה ודאי אינה יכולה לעכב ורשאי להתעכב אצל כל א' כפי ראות עיני ב"ד.

מידי דהנה הנושא בעירו דקי"ל נושא אדם כמה נשים אפי' מאה וכו' ובלבד שיהיה יכול ליתן שאר פסות ועונה פראוי לכל א' כיצד פועל שהיו לו ב' נשים ע"ש. וזה אפי' בנושא לרצונו וכ"ש בזה שאנוס הוא מפני שלא נבנה מהא' בזרע זכר.

וגם שהיא חולה ומטורפת ואינה ראויה לאישות וכמ"ש דנדאי שאינה יכולה לעכב כלום. אלא שב"ד יפקדו לו כמה ישב בכאן וכמה בכאן כפי ראות עיניהם.

וכ"ז ביכול לישא בעירו וכ"ש בזה שאומר וניכרין דבריו דברי אמת שאינו יכול לישא בעירו כלל כי האשה המטורפת לא נתנתו הנשכ רוחו וכמ"ש: גם מה שאמרו לא ישא אדם במדינה זו וילך וישא אחרת במדינה אחרת שמא יזדונוגו הבנים זל"ז וכו' אין זה כ"א ברוצה לישא לרצונו מפני הרהורי עבירה וכעובדא דרב.

ולא ברוצה לישא מפני שאין הא' בעלת בנים או חולה וכנד"ז ואינו מוצא בעירו אשה הוגנת לו. או שאינו יכול לישא בעירו מחמת סיבה וכנד"ז דכגון זה אנוס הוא ומה בידו לעשות ומה גם בעצירות קרובות וכנד"ז דהו"ל כאדם גדול שזרעו מפורסם דאמרין דשרי.

דה"נ זרעו שבעיר זו מפורסם בעיר זו כי קרובים הם וקלא אית ליה דשיירות מצויות תמיד מפאן לקאן: באופן שלענ"ד הדין עם הבעל לישא א"א עליה באשר ימצא: ומ"מ הואיל וימצא מפי רז"ל שלא יצא אלא למקום קרוב ראוי הוא שלא ירחיק לעיר רחוקה יותר משלשה ימים.

זכר לדבר דרף שלשת ימים גלף במדבר וגו' ויאמר אנכי אשלח אתכם וגו' אף הרחק לא תרחיקו וגו' למדנו שדרף ג"י נק' מקום קרוב ולא רחוק. זהו הנלע"ד וצוי"מ וע"ד אמת ח"פ בער"ח שבט יפה פרי תא"ר לפ"ק והשו"ב וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ע"ב.

בענין היקר יחייא אדרעי בר מסעוד. שנה קרוב לב' שנים משנשא לו לאשה בתו של אברהם אסולין ולא עברו ימים מועטים משנשאה עד שקרה מקרה בחולי הנזכר רח"ל.

והלכה האשה לבית אביה. ולפרקים הנה בעלה עמה.

ונלאו בית אביה לעשות לה תרופות ותחבושות סגוליות פוסות וקמיעות וכתיבות. גם הוליכה להשתטח על קברי הצדיקים פעם וב' וג' ולא עלתה לה ארנפה.

ובראות פן הבעל הלך לבית אביו. ונשארה האשה בבית אביה וקוו לעת מרפא והנה בעתה שהולכת ומשתקעת ביון מצולה ואין מעמד עד היום שנתפונצו רגליה ואינה יכולה לעמוד כלל.

והבעל נע ונד טלטלה גבר. ותקצר נפשו בעמלה ובטלטולו.

כי האשה עכשו אינה ראויה לבעל כלל. לא לבד להיות לאיש פדרד פל הארץ.

אלא גם להתעסק בצורכי ביתה אינה יכולה כלל. ולכן עמד לפנינו ודינא קא בעי.

ונומינו לו דלישא א"א עליה ודאי ד יכול הוא ד במקום אונס לא תיקנו ו"ל. תק' שלא ישא.

כמפן בתק' שאם יהיה אונס ניפר לבד מחמת האשה שיש רשות לב"ד להפקיע מעליו תנאי שלא ישא. ואעפ"י שקע"ע בשבו.

אנו מפקיעין התנאי שהוא וכו'. ופירשו ו"ל ש האונס הוא פועל חולי המונע לינה או תשמיש.

וכ"ש נכפית או מצורעת. דכ"ז הוי בכלל אונס ורשאי לישא.

ואין לו ליתן לא גט ולא כתו'. וכן הדין והמנהג פשוט.

פי תיבעי לן אם אינו יכול למיקם בשתי נשים. מפני כן רוצה לגרש לזו אם הוא חייב לפרוע כתו' במןשלים.

או אם יש צד לפוטרו מהתוס': ולכאורה אין מקום לפוטרו מכלום שהרי נסתחפה שדהו. אך מצאנו לב"ד הגדול שלפנינו ו"ל שכתבו בזה פסק פועל תקנה שכל המגרש לסיפה דועה וניפרת לב"ד שאינו מגרש להשבעת עיניו ולנתינת עיניו בא"א רק לסיפה מהסיבות שזכור וכיוצא בהן לפי ראות עיני ב"ד.

א' פגון שקה עם אשתו יו"ד שנים ולא הי"ל ממנה זש"ק. שמן הדין יכול לישא א"א על אשתו מצד התק'.

ולא איתדר ליה בב' נשים ולא יוכל לסבול. או אם חלתה האשה חולי מתמיד שלא יוכל לסבול.

או אם נחשדה בעיניו ויש רגלים לדבר לפי ראות עיני ב"ד. וירצה לגרש לא מהסי' שזכרנו שלא יתחייב לפרוע רק עי' כתו' דוקא.

ונדו' מה שהכניסה לו פולו במןשלים. ואף אם בלה או נאכד יתחייב באחריותו.

ואת היותר התרמנו. ונתן הרב טעם לדבר וז"ל.

יען וביצעו כי תקנת רז"ל בתולה כתו' ר'. שְׁהֵם ל"ז דרהמי"ן כמ"ש מְר"ן בטא"ה סי' ס"ו ס"ו.

ואין פֶּחַ בֵּיד חֲכָמֵי הַדּוֹר לְהוֹסִיף עַל בְּנֵי דוֹרָם מֵהַ שְׁלֵא חֲיִיבָם הַשִּׁי"ת וְלֹא עֲבָדוּ הַנְּבִיאִים וְדִי וְהוֹתֵר שְׁיִשְׁמְרֵן מִצְוֹת ה' יִתְעַלֶּה וּמִצְוֹת עֲבָדוּ הָא'. וְהֵם גָּזְרוּ וְאָמְרוּ בְּתוֹלָה כְּתוּ' ר'. שְׁהוּא הַשִּׁיעוֹר שֶׁזָּכַר מְרָן, וְאִם רָצָה הַבַּעַל לְהוֹסִיף מֵעֲצָמוֹ הַרְשוּת בְּיָדוֹ לְהוֹסִיף אַעפ"י שְׁאָמְרוּ בְּתוֹלָה כְּתוּ' ר'. אִם רָצָה לְהוֹסִיף אִפִּי' ק' מְנָה יוֹסִיף, וְלִזְנָה לֹא יוּכְלוּ חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת לְתַקֵּן וְלִגְזוֹר עַל בְּנֵי דוֹרָם שְׁיַעֲשׂוּ כְּתוֹבָה מִסֵּף עֲצוּם מְוַכָּרַח כָּל אָדָם לְהַתְחַיֵּיב כְּפִי הַמְּנַהֵג, כִּי הַעֲנֵי הָעֲלוּב הָרוּצָה לִישָׂא אִשָּׁה לֹא יוּכַל לִישָׂא אִם לֹא יִתְחַיֵּיב בְּסֵף עֲצוּם וְאִנּוּס הוּא בְּמַעֲשָׂיו וְחֲכָמֵי הַר"ף שֶׁסָּגְרוּ הַדְּלֵת בְּעֵדוֹ.

וּלְפִי הָאֵמֶת הוּא פְּטוֹר גְּמוֹר מֵה"ד, כִּי בְּמַתְנֵה. אִנּוּס לְחוּד מְבֻטְלָה, וּמֵהַ יַעֲשֶׂה מִי שְׁלֵא יִרְצָה לִיתֵּן לוֹ אִשָּׁה אִם לֹא יַעֲשֶׂה כְּמִנְהַג כָּל חֲכָמֵי הַדּוֹר שְׁיִהְיוּ לֹא יִכְלוּ לְתַקֵּן שְׁיַעֲשׂוּ כְּתוּ' מִסֵּף גְּדוֹל יוֹתֵר מִמֶּה שְׁאָמְרוּ חֲכָמִים, וְלִסְגָּר הַדְּלֵת בְּכַנִּי כָּל אָדָם שְׁלֵא יִשָּׂא אִשָּׁה עַד אֲשֶׁר יִתְחַיֵּיב עֲצָמוֹ בְּסֵף גְּדוֹל וּבְרֹר הוּא שְׁלֵא הֵיטָה כְּוָנָתָם אֲלֵא כְּעֵין קִנְס לְהִיּוֹת שְׁיִשׂ אִיסוֹר גְּדוֹל לְגַרְשׁ וּכְדַתְנֵן בְּסוֹף גִּיטִין לֹא יִגְרַשׁ וְכו' אֲלֵא א"כ מִצָּא בִּיהַ דְּבַר עֲרֻנָה לִזְנָה הַחֲמִיר עֲלָיו כְּתוּ' מִסֵּף עֲצוּם כְּדִי לְחַזֵּר בּוֹ מִלְּגַרְשׁ.

וְעַם הַיּוֹת שְׁגַם חַז"ל הֵיךְ טַעַמָּם כְּדִי שְׁלֵא תִהְיֶה קִלְיָה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ. וְעַכ"ז לֹא עָשׂוּ אֲלֵא סֵף מוֹעֵט.

מ"מ בְּרֵאוֹת חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת דָּלָא אִיפְשׁוֹר דְּרִי הַטִּילוּ עֲלֵיהֶם עוֹל כְּבִיד לְבָרוּחַ מִן הַגִּירוּשִׁין. וּמ"מ לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת כִּי אֲלֵא לְמַגְרֵשׁ בְּלִי סִיבָה כ"א לְמִלְאוֹת רְצוֹן יִצְרוּ אֲבָל הַמְּגַרֵּשׁ לְסִיבָה קְרוּבָה לְאִנּוּס אִין כַּח בְּנֵי לְחִיבּוֹ בְּתוֹס' שְׁלֵא חֲיִיב עֲצָמוֹ הוּא בּוֹ כ"א מְפָנֵי הַמְּנַהֵג. ע"כ דְּבָרֵי פִי קְדוֹשׁ הָרַב זִלְה"ה. וְהַסְּפִים לְדְבָרֵי הַר"ה גְּאִבִּינוּ הַזְּקֵן מֵר אֲחִיו זִלְה"ה.

וְכַתֵּב שֶׁהַכֵּל תְּלוּי בְּרֵאוֹת עֵינֵי ב"ד בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה שְׁכַל שְׁרֹאִין שְׁהוּא כְּעֵין אִנּוּס בְּגִירוּשִׁין וְשָׂאִין לְהַפְקִיעַ מֵעֲלָיו חוּב הַתוֹס' שְׁאִינּוֹ מִתְחַיֵּיב כ"א מְפָנֵי הַמְּנַהֵג וְאִדְעָתָא שְׁיִגְרֵשׁ לְאִנּוּסוֹ כְּעֵין זֶה לֹא נִתְחַיֵּיב.

וְלִכֵּן בְּנִד"ז דְּעִתְיָנוּ נוֹטָה וּמִסְכָּמֶת לְפִי רֵאוֹת עֵינֵינוּ בְּעֵינֵן שְׁהַעֲלוּב הֵנָּה בְּאִנּוּס גְּמוֹר הוּא רוּצָה לְגַרְשׁ מְפָנֵי שְׁלֵא שְׁהָה יָמִים מוֹעֲטִים עֲמָה כְּאֲשֶׁר יִחַלְוֹם הַחֹלֵם עַד שֶׁנִּפְלָה בְּחֻלִּי רַע וּמֵר הֵנָּה.

וְנִשְׂאָר נֶעַ וְנָד וְהוּא בְּחֹר כְּאֲרֻזִים וְרוּצָה לְבָרוּחַ מִן הָעֲבִירָה. וְגַם שְׁרוּצָה לְבָנוֹת לוֹ בֵּית אִשָּׁה לְשִׁמְשׁוֹ לְהִיּוֹת לוֹ עֶזֶר כְּנִגְדוֹ.

וְכָל רוּאָיו יִפִּירוּ שְׁלֵא לְנִתְיֵנֶת עֵינָיו וְלִהְשַׁבְּעַת עֵינָיו רוּצָה לְגַרְשׁ כִּי בְּתָם לְכַבּוֹ וּבְנִקְיוֹן כְּפִיו הוּא עוֹשֶׂה. שְׁפָטוֹר וּמְתָר הוּא מֵהַתוֹס'.

וְאִין לוֹ לְפָרְוֶעַ כ"א עֵיקֵר כְּתוּ' עַם סְכִי נְדוּ' שְׁהַכְּנִיסָה לוֹ אַחַר פַּחַת שְׁתוֹת כְּנֵהוּג. וּכְבָר עֲמָדוֹ לְפָנֵי הַבַּעַל וְאִבֵי הָאִשָּׁה לְדִין עַל זֶה אֲנִי הַחֹתֵם כְּאִן רֵאוֹנוֹן וּפְסֻקְתִּי לָהֶם כֵּן.

ועד"א ח"פ בכסליו. שנת מישרי"ם אשפוט לפ"ק וקנים: יעקב בירדוגו ס"ט יהודה בירדוגו ס"ט יוסף בירדוגו ס"ט יצחק אבן צור ס"ט ומע"ל נמ"ך.

אחר שפסקתי בין הבעל והאב הנ"ב כמה שנוגע לענין הפתו'. שוב תבע האב דמי מזונות בתו הנ"ב מאלול צ"ח שאירע לה המקרה הנ"ב עד היום.

ועוד דמי מזו' הבעל עצמו מיום שהלה עמה לדור בבית חמיו עד שפנה והלה לו והם ד' חדשים מר"ח איר צ"ט עד סוף אב צ"ט. והבעל השיב ע"ד מזונות אשתו שהיא מעצמה הלקה ע"ד לחזור מיד.

ומיד אירע לה המקרה ההוא וישבה. ותמיד הנה הולך ושולח לה לבא אליו.

ולא היו רוצים אביה ואמה לתתה לו ואדרבא היו מרצים (ע"כ נמ"ך) סימן ע"ג. הלכות עיגונא דאיתתא.

ז"ן פס"ד שכתבנו בהיתר עיגונא דאיתתא ע"ג הפסק שכתבו חכמי טיטאוןאן יע"א: אמת הנה הדבר שזה כמשלש חדשים משפא לדינו ע"י היכם הנז' תנרף הפסק הנ"ל בתתימת החכמים הנ"ל ישצ"ו.

וס"ל הספמת חו"ר פאס ישצ"ו וחתומות להתיר את האשה הנז' ליכם להתניבם או לחלוץ ולא נזקקנו לו. ביצען שפבר קודם לכן באה לדינו שאלה ותשובה מחכמי פאס ישצ"ו הנז' ע"ע זה.

בשם ראובן ורחל. ושם ראינו שהספימה דעתם לאוסרה בין לזר בין ליכם.

לא להתניבם ולא לחלוץ. הם אמרו שאחר שהאשה היא המגדת בשם העד שאמר לה שמת בעלה והניח בנים מגויה שפשא.

ונפל הספק אם נתגיירה או לא. ויכול הדבר להתברר ע"י שישלחו לאותו מקום שבו נשא ומת.

א"כ הוי דינא פההיא דס"ס קנ"ו סי"ב בהלקה היא ובעלה למ"א ובאה נאמרה ניתולי בן במ"א ומת ואח"ך מת בעלי נאמנת. מת בעלי ואח"ך מת בני אינה נאמנת וחולצת ולא מתניבמת אם היא פסולה לכהונה.

ואם היא פשרה לכהונה וגם שיכול להיות שיתברר הדבר ע"י עדים כדבריה אפי' חליצה אינה חולצת. ובנד"ז שאמרה האשה שאמר לה העד שמת בעלה אחר שפשא גויה והוליד ממנה בנים אם נניח שלא נתגיירה הרי היא פאומרת מת בני ואח"ך בעלי נאמנת.

ואם נניח שנתגיירה הרי היא פאומרת מת בעלי ואח"ך מת בני שאינה נאמנת לא לינשא לזה ולא להתניבם. ואפי' חליצה אינה חולצת פיון שהיא פשרה לכהונה ויכול הדבר להתברר בעדים שנתגיירה ואם יתברר פן החליצה אינה פלום.

ואתה מצריכה פרוז לכהונה. וכיון שדבריה מסופקים נקטי' לחומרא ותולין שנתגיירה ואינה מתניבמת ולא חולצת עד שיתברר הדבר.

זה תנרף דברי חכמי פאס הא' הנז' והספימו עמהם חכמי צפרו. וגם אנחנו הספמנו עמהם כמשו"ח במ"א ביד היכם.

ויענו שפבר פתבנו וחתמנו ע"ז כנו' לכן עיפכנו מליזקק לפסק החכמים הנ"ל וחספנו להחמיץ את הדין אולי יתברר הדבר ביני ביני בשפבר ראינו שפבר השתדלו החכמים ישצ"ו ושלחו אגרת ללונדון לחפש על אמתות הענין ובאה התשובה שהנה הם מחפשים ובהנודע להם האמת יודיעום.

והן היום בא לפנינו עוד ההעתק מהפסק הנז' פנ"ל עם אזהרות מהחכמים הנ"ל ישצ"ו למהר להשיב עפ"י הקב"ע שפנד האשה כעת אולי יש תקנה להתיר את האשה הנז' שהיא שפולה וגלמודה זה פמה שנים מכבלי העיגון עפ"י הקב"ע הנ"ב פי ידעו שאין תוחלת לאיזה בירור אחר.

ובכן דקדקנו בעדויות הנ"ב והתבוננו בתשובת החכמים הנ"ל ישצ"ו מה שהשיבו על פיהן. וראינו שכל דבריהם אמת וצדק בין על עיקר המיתה בין על היתר האשה ליבם להתניבם או לחלוץ.

שעל עיקר המיתה בנדאי שיש די והותר בעדויות הנ"ב להתירה וכמו שהאריכו החכמים ישצ"ו א"צ להאריך עוד. וגם על היתר האשה ליבם להתניבם או לחלוץ בנדאי שראוי לסמוך על עדות העד שאמר שנשארה גויה עד יום מותו.

שהרי הוא הוא שאמר שהניח בנים והוא האומר שנשארה גויה עד יום מותו ולא נתגיירה כלל. והתשוא שהיתה בתחלה כמש"ל הוא קודם שנתקבלה העדות הנז' בב"ד הנ"ל אלא שהאשה שמעה מהעד ובאה והגידה ושאלה שפד היתה השאלה לחכמי פאס הנז'.

וגם שלא פירשה האשה בדבריה שא"ל העד שנשארה גויה. אבל עכשיו שפירש העד שנשארה גויה אפי' אם לא שמענו מהעד עצמו כ"א מהאשה ששמעה ממנו נאמנת להתניבם או לחלוץ.

דהוי פאומרת גיפתו לי בן במ"א ומת ואח"ך מת הבעל דנאמנת ותניבם או תחלוץ פינון שאינה מוציאה עצמה מחזקתה הא'. וכ"ש שאנו שומעין מפי העד.

ועד א' נאמן אפי' להוציאה מחזקתה ולהתירה בין ליבם בין לזה. וכמ"ש בסי' קנ"ח ס"ג דנאמן ע"א להעיד ליבמה שמת בעלה ומתניבמת או שמת יבמה שתנשא לשוק.

או לו' מת בעליה ואח"ך מת בנה. וכתב הרב ב"ש ס"ק ב' נז"ל וכשיש לה בן ועד א' מעיד דמת הבן ואח"ך מת הבעל נאמן אפי' שהוציא אותה מחזקתה וכו'.

ע"ש.

באופן שע"פ עדות העד שאמר שהבנים שהניח הם מגויה שנשארה גויה עד יום מותו פשוט הוא שמותרת האשה הנזכרת ליבם להתניבם או לחלוץ. ועל שאר השששות שחששו החכמים הנ"ב ישמרו צורם אפילו בעדות העד.

פבר השיבו הם עצמם די והותר. ובאמת לפי הנשמע ממהות המקום שהוא כולם חששות רחוקות מאד.

ואדברבא נראה שיש ספק אחר בעדות הבנים לסייע בהיתר האשה ליבם לשלא יפטרנה הבנים. יען קרוב מאד לומר שמה שאמר העד שנשא גינה לא שלקחה לאישות אלא שלקחה לשירות וכמו שהעיד העד השני שנשאר ממונו אצל המשרתת שהיתה אצלו.

ואומר העד השני שנשא גינה פלומר שהיתה מצויה אצלו פאשתו עד שנולדו לה בנים ממנו. והיו נקראים על שמו לרוב רגילותה אצלו.

וכיון שלא היתה אפילו מיוחדת לאישות אלא לשירות ודרך זנות הנה בא עליה אין מקום לכל הספקות שנסתפקו הח'. ואדברבא יש לספק שמה הבנים אינם שלו כמו שהוא הדין אפי' בזונה ישראלית וכמ"ש בסי' קנ"ז ס"ט.

דכי היכי דדימה מיניה דימה מעלמא. באופן שהד"א כמ"ש החכמים הנז'.

שהאשה הנ"ב מותרת ליבמה הנז' לחלוץ או ליבם ועד"א ח"פ מקנאסא יע"א בטבת מג"ן לפמ"ה וקנינים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ע"ד. להיות שזה שבע שנים בחורף תקפ"ט בא למחז"ק ת"ח א' מעיה"ק צפת תוב"ב שמו ר' יהושע מרדכי האשפנזי מפת הסידים אשר בק"ק אשפנזים אשר בעה"ק הנז'.

ושהה פאן מקצת ירחין ויצא ממחז"ק ע"ד ללכת מפאן לסבוב ערי המערב תיטוואן ורבא"ט ומראכ"ש ונאגפיה. ואח"ך זה פשתי שנים נשמע קול במחז"ק שנהרג בדרך בא' הפפרים אשר סביבות מראכ"ש הוא ומשרתו אשר הנה עמו.

והן היום בא למחז"ז ת"ח א' שמו ר' יהודה ליב אשפנזי וכתבים בידו שהוא בנו של החכם כמהרימ"ה הנז' לחפש אחר ממונו אביו הנז' שהניח בפקדון בערי המערב. גם שלחו מתם חכמי ורפני אשפנזים אשר בעה"ק הנז' אגרת לרבותינו בך"ץ שבמחז"ק.

ושם נאמר כי גם ביניהם נשמע קול זה שנהרג כמהרימ"ה הנז' מפי בני אדם שבאו ממראכ"ש לשם ושהניח פקדונות במערב ומבקשין לשולחן להם לפרנסתו ושבתו. וגם לחפש עדות היתר לאשתו העגונה.

ובכן נקראו נקראנו אחו"מ בהיותינו בג'. ובאו לפנינו החה"ש כהה"ר שמואל הלוי וכהה"ר ידידיה הפהן והגידו בתוע"ג וברורה שהם מכירין את הח' ר' יהושע מרדכי אשפנזי שמצפת הנז' בהיותו במחז"ק שהנה מודעם ומתפלל בבית תפלתו של כהרי"ד הנז' ומתנהג בתסידות פמנהגי התסידים הנז'.

ובאותו זמן פאן נמצא ופאן הנה ג"כ נבון א' שמו משה זיני מוצפ"ו. והנה רגיל כ"ך עם ר' ידידיה הנז' ועם החכם כהרי"מ הנז' שהנה מתפלל עמו בבית תפלתו של רי"ד הנז' ובקי בו ובמדותיו הנז'.

ובחורף צ"ד בא למחז"ק משה זיני הנז' והגיד לר' ידידיה הנז' ולר' שמואל הנז'. איך הוא הלך בשליחות החכם ר' חיים אשפנזי לכפרים של מראכ"ש ודרע'א וסו"ס.

ובהגיעו לא' הכפרים מצא שם את ר' יהושע מרדכי אשפנזי שמצפת הנה שהנה מכירו בכאן יפה שהנה מתנהג בתסידות וצועק בכל לב בתפלותיו. ויום א' רצה ר' יהושע הנז' לצאת מאותו פפר ללכת לכפראחר.

וגם מִשֶׁה זַיִינִי הַנּוֹז' רָצָה לִילֵךְ עִמּוֹ וְלֹא אֶסְתַּיְיָעָא מִיְלִתָּא. וַיֵּצֵא ר' יְהוֹשֻׁעַ הַנּוֹז' עִם גּוֹי א' זַטְאָט שְׁנֹת־פֶּשֶׁר עִמּוֹ תַחֲלָה בְּשִׁכְרוֹ בְּסֵף 'ו ח"י וְשׁוֹב מֵצֵא גּוֹי אַחֵר בְּזוֹל בְּסֵף 'ו ד"י.

וְרָצָה לְלַכֵּת עִמּוֹ וְחֹזֵר הַגּוֹי הָא' וְאָמַר לוֹ גַם אֲנִי לֹא אֶקְבֵּל מִמֶּךָ כ"א סָף 'ו ד"י בָּא וְתַלְךָ עִמִּי. וְהִלֵּךְ עִמּוֹ הַגּוֹי וַיְהוּדִי אַחֵר מִהַפְּכָר.

וְלֹא עָבַר שְׁעָה קָלָה עַד שֶׁחֲזַר הַגּוֹי וְהַיְהוּדִי שְׁעִמּוֹ לְעִיר. וּבְגָדֵי ר' יְהוֹשֻׁעַ הַנּוֹז' וּמִלְבוּשָׁיו בָּיַד הַגּוֹי לְמוֹכְרוֹ וְהַפִּירוֹ פֶּל בְּנֵי הָעִיר שֶׁהֵם בְּגָדָיו שֶׁל ר' יְהוֹשֻׁעַ הַנּוֹז'.

וַיֵּצֵא קוֹל צְוֹנָה בְּעִיר שְׁנֵהֲרַג קְרוֹב לְעִיר. וְנִקְבְּצוּ פֶל בְּנֵי הַפְּכָר עַל הַיְהוּדִי.

וְאָמְרוּ לוֹ מַה זֶה עֲשִׂיתָ כִּי שְׁמַעוּ שֶׁבְּעֲצָתוֹ נִהְרַג. וְהוּא חָלַק שְׁלָלוֹ עִם הַגּוֹי.

וּבִרְאוֹת פֶּן הַיְהוּדִי הִלֵּךְ וְהִחְבִּיא אֶת הַהַרְוֵג הַנּוֹז' בְּא' הַפְּחָתִים לְהַסְתִּיר הָעֲנָנִי. וְאַחֵר יָמִים חִיפְּשׂוּ בְּנֵי הַפְּכָר וּמֵצְאוּהוּ וְהִבִּיאוּהוּ וּקְבְּרוּהוּ.

וְאָמְרוּ הַחֲכָמִים הַעֲדִים הַנּוֹז' לְמִשֶׁה זַיִינִי הַנּוֹז' וְאוֹלֵי אֵינּוֹ ר' יְהוֹשֻׁעַ מְרַדְּכֵי הַנּוֹז' אֲשֶׁר אָנוּ וְאַתָּה מַפִּירֵינוּ. וְהַשִּׁיב לָהֶם וְכִי אֵינִי יוֹדְעוֹ בְּטֵיב בְּהִיּוֹתוֹ בְּכָאן וּמִתְפַּלֵּל עִמִּי בְּבֵה"כ שֶׁלְכֶם וְצוֹעֵק בְּתַפְלוֹתָיו וְטִלִּיתוּ בְּלִגְאֵלִין דְּסָק' לִי.

וְעוֹד הָיָה מוֹדָה וּמְשַׁבַּח מִשֶׁה הַנּוֹז' בְּפָנָי הַח' הַעֲדִים הַנּוֹז' עַל אֲשֶׁר הִצִּילוֹ ה' מִלְּצָאָת עִמּוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. שְׁאֵם יֵצֵא גַם הוּא הָיָה נִהְרַג כִּר' יְהוֹשֻׁעַ הַנּוֹז'.

וְעוֹד בִּינְרַר בְּעֲדוֹתוֹ כְּהַרְש"ל הַנּוֹז' שֶׁפֶן שְׁמַע ג"כ מִכְּמָה עוֹבְרִים וְשָׁבִים מִהֶם תַּח' שְׁסַפְרוּ לוֹ שְׁשֵׁם הָיָה וְשֵׁם נִמְצָאוּ בְּאוֹתוֹ כְּפֶר דֵּי מִנְאָס מִסָּא ר' יְהוֹשֻׁעַ הַנּוֹז'. וְנִהְיָר דֵּי מִסָּא בּוֹ בַּיּוֹם נִשְׁמַע הַקּוֹל שֶׁהִחֲכֵם אֲשַׁפְּנֵזִי שֶׁיֵּצֵא בְּאוֹתוֹ יוֹם נִהְרַג הוּא וּמִשְׁרָתוֹ שֶׁהִלֵּךְ עִמּוֹ.

וְאַח"כְּ זָא לְגוֹי זַטְאָט דֵּי מִסָּא מֵעֲאָהוּם הֵנוּא וְנֹאחַד לִיהוּדִי דֵּי מִסָּא מֵעֲאָהוּם ג"כ. וּכְאָנוּ יְקוּלוּ בְּנֵי הַפְּכָר בְּאֵיִן בְּעֲצַת הַיְהוּדִי הַנּוֹז' נִהְרַג ע"י זַטְאָט הַנּוֹז'.

וְכָאן לְגוֹי זַטְאָט הַנּוֹז' יִבְיַע סִי חֲפָצִים וּמִלְבוּשִׁים שֶׁל כְּהַרִימ"ה הַנּוֹז'. וְהַפִּירוֹ הֵם הַמִּלְבוּשִׁים שֶׁהָיָה מוֹכֵר הַגּוֹי שֶׁהֵם שֶׁל כְּהַרִימ"ה הַנּוֹז'.

וְעוֹד נִשְׁמַע הַקּוֹל בְּאוֹתוֹ כְּפֶר פֶּה א' וְשִׁפָּה אַחַת. בְּאֵיִן לְגוֹי זַטְאָט וְלִיהוּדִי שֶׁהֲרַגוּהוּ קְסָמוּ בּוֹנֵאתָהוּם חֲמֵשׁ מְאוֹת בְּנִדְק'י שְׁמֵצָאוּ בְּאִמְתָּחוֹת כְּהַרִי"מ הַנּוֹז' מְלַבֵּד הַחֲפָצִים וְהַמִּלְבוּשִׁים.

וְאַחֵר יָמִים חִיפְּשׂוּ בְּנֵי הַפְּכָר אַחֵר הַנִּהְרַג וּמֵצְאוּהוּ וּקְבְּרוּהוּ. עַכְס"ע הַחֲכָמִים הַנּוֹז'.

וְלִרְאֵיהֶם ח"פ תַּמ"ת בְּאַרְבָּעָה יָמִים לְאַדָּר נִשְׁמַר"ו לַפ"ק וְשׁו"ב וְקִנִּים. מִתְתַּנֶּה בִּירְדוּגוֹ ס"ט שׁוֹב בַּג' פְּחָדָא הַוִּינָא וְאַסְהִיד קְדָמָנָא כְּהַר"ר יִצְחָק הַפֶּהן בְּתוֹע"ג וּבְרוּרָה.

וּבִינְרַר בְּעֲדוֹתוֹ בְּאֵיִן הֵנוּא כָּאן פֶּאֶסְפִּי פֶּאֶלּוֹל אֲשַׁתְּקֵד עִם כְּהַר"ר רְפָאֵל טִיִּיב שְׁמַעִיר תּוֹנֵס יַע"א. וַיּוֹם א' הָיָה מְדַבֵּר עִמּוֹ ר' רְפָאֵל הַנּוֹז'.

וְאָמַר לוֹ יוֹדַע אַתָּה ר' יְהוֹשֻׁעַ מְרַדְּכֵי אֲשַׁפְּנֵזִי דְּמִצְפֶּת. אָמַר לוֹ רִי"ץ הַנּוֹז' שְׁמַעְנוּ שְׁנֵהֲרַג.

הַשִּׁיב ר' רְפָאֵל הַנּוֹז' אֲנִי אֲגִיד לָךְ עֲנִינּוֹ. שֶׁפֶךְ הָיָה מַעֲשֶׂה שְׁאֵנִי וְהוּא הִינּוּ בְּא' מִהַפְּכָרִים דְּבִין דְּרַע"א וּבִין סו"ס.

וּנֹאחַד נְהָאָר חֲבָנָא נְמַסְיוּוּ בְזוּז מִן דְּאָף לְכַפֵּר לְכַפֵּר אַכּוּר. וְאַנִּי לֹא אֶסְתִּינְעָא לִי מִלְתָּא
בְּאִס נְמַסִּי בְּאוֹתוֹ יוֹם.

וְהֵרִי"מ אֲשַׁפְּנִי מָסָא בְּאוֹתוֹ יוֹם. וְבוּ בְיוֹם נִשְׁמַע הַקּוֹל בְּאוֹתוֹ כְּפַר בְּאַיִן לְחַכְס דִּי מָסָא
לְיוֹם נְהָרְג.

וְאַחַר יָמִים זָאָבוּה וּקְבֹרוּהוּ. וְאַנִּי יוֹדַע נְאֻמְנָה שְׂבָאוֹתוֹ יוֹם מָא מָסָא חַתָּא ת"ח אַכּוּר
מְאוֹתוֹ כְּפַר זוֹלַת כְּהֵרִי"מ אֲשַׁפְּנִי הַנּוֹ' זְהוּ מַה שְׁשִׁמַּע מֵהֵהָר"ף הַנּוֹ'.

עַכְס"ע.

וְלִרְאִיָּה ח"פ תַּמ"ת בַּד' בְּאָדָר נִשְׁמַר"ו לַפ"ק. וְשׁו"ב וְקַיִיִם: נְדַרְשָׁנוּ לְחוֹת דְּעַתִּינּוּ בְּעַנְיָן
הָאִשָּׁה הַנָּ"ל אִם הִיא מְנוֹתֶרַת עַפ"י הָעֵדוּיוֹת הַנָּ"ל וְהַכ"ב.

וְהַנָּר' בְּעֵינֵינוּ שְׁהִיא. מְנוֹתֶרַת שְׁהֵנָה הַדְּבָרִים הַצְּרִיכִים לְהַתִּיר אִשָּׁה לְשׁוּק הֵם ב' א' שְׁיִודַע
לָנוּ מִתּוֹךְ הָעֵדוּת שְׁנָה בְּעֵלָה שָׁל ז' ע"י שְׁיִזְכִּיר הָעֵד שָׁמוּ וְשֵׁם אָבִיו וְשֵׁם עִירוֹ.

ב' שְׁיַעֲיֵד הָעֵד בְּדָבָר בְּרוּר עַד שְׁיִנְדַע לָנוּ מִתּוֹךְ עֵדוֹתוֹ שְׂבָנְדָאִי מֵת אוֹ נְהָרְג. וּבַנְד"ז אָנוּ
רוֹאִים שְׁנִשְׁלְמוּ הַב' דְּבָרִים.

שְׁהֵרִי הַמְּגִידִים הַנּוֹ' בְּנִלְמָה הַזְּכִירוּ בְּדַבְרֵיהֶם יְהוֹשִׁעַ מְרַדְכִי אֲשַׁפְּנִי דְמַצְפַּת. וּכְבָר יְדוּע
מ"ש הָרִיב"ש וְשָׂאָר פּוֹס'.

דְּכִנְיָוִי פֶּאֶר"ח אוֹ אֲשַׁפְּנִי הוּא בְּמִקּוֹם שֵׁם אָבִיו. א"כ הָרִי לְפָנֵינוּ שָׁמוּ וְשֵׁם אָבִיו וְשֵׁם
עִירוֹ.

וְכִינּוּן שָׁפֵן רוֹאִין שְׁאֵם לֹא הִנְחִזְקָא שֵׁם אַחַר כְּזָה בְּצַפַּת אוֹ אֶף אִם הִנְחִזְקָא אַחַר וְעֵדִינּוּ הוּא
חִי. אִשְׁתּוֹ שָׁל זֶה מְנוֹתֶרַת.

וְלֹא עוֹד אֵלָא שְׁהַמְּגִיד מִשָּׁה זַיִינִי נִתֵּן בּוֹ סִימְנִים שְׁהֵיָה מִפַּת הַחֲסִידִים. וְהֵיָה צוֹעֵק
בְּתַפְלוּתוֹ בְּכָל לַב.

וְכָל שְׁיֵשׁ סָרְף שְׁנָה הוּא כְּהֵיָה דִּיצְחָק הַנּוֹ' שְׁהֵיָה אֲזִיל מִקּוּרְטוּבָא לְאַסְפְּמִיָּא. אוֹ כְּגוֹן
הֵיָה דְאֲשָׁר בֶּן סִינִי שְׁהֵלֶף לְטוֹלִיטוּלָא לְלַמּוּד בִּישִׁיבְתוֹ שָׁל הָרָא"ש ז"ל הָיִי בְּמִקּוֹם שֵׁם
עִירוֹ.

וְאַפְּי' לֹא הַזְּכִירוּ שֵׁם עִירוֹ אִשְׁתּוֹ מְנוֹתֶרַת כְּמִבְּנָאָר בְּפוֹס'. הָרִי נִשְׁלַם תְּנַאי א'.

תְּנַאי ב' שְׁיַעֲיֵד הָעֵד בְּדָבָר בְּרוּר. הָרִי הַמְּגִידִים מְעִידִים שְׁהֵם הָיוּ מְצוּיִים בְּכַפֵּר שְׁמִמְנוּ
יָצָא וּבְיוֹם שְׁיַצָּא בּוֹ.

וְלִשְׁעָה קִלְהָ מִשְׁיַצָּא חֲזָרוּ הַגּוֹי וְהֵיָהוּדִי שְׁהֵלְכוּ עִמּוֹ וְכִלְיוּ וּמִלְבוּשָׁיו בְּיָדָם. וְהַכִּירוּם כָּל
בְּנֵי הָעִיר שְׁהֵם שָׁלוּ וְהַקּוֹל נִשְׁמַע שְׁנִהָרְג קְרוֹב לְעִיר.

וְשַׁחֲבָרוּ בְּנֵי הַכְּפָר עַל הֵיָהוּדִי שְׁשִׁמְעוּ שְׁהוּא הֵיָה בְּעֵצָה עִם הַגּוֹי לְהַנְרִיגוֹ. וְלַחֲלוֹק אֵת
מְמוֹנּוֹ.

וְשְׁהֵלֶף הֵיָהוּדִי וְהִסְתִּירוּ לְמַעוּטֵי בְּתִיפְלָה לֹאמַר שְׁלֹא נְהָרְג אֵלָא שְׁנִשְׁלַל וּבְרַח לְמַרְחֻקָּא.
וְאַח"ךְ חִיפְּשׂוּ בְּנֵי הַכְּפָר וּמְצָאוּהוּ וְהִבִּיאוּהוּ וּקְבֹרוּהוּ.

וְזֶה בְּנֻדְאֵי עֲדוּת בְּרוּרָה שְׁנֵהֲרַג. שְׂאִין לְסַפֵּק וְלוֹ' אוּלַי הַקּוֹל שְׂאָמְרוּ שְׁנִשְׁמַע בְּעִיר שְׁנֵהֲרַג
קוֹל הַבְּרָה הִיָּה וְרוּחַ שְׂקָר הִיָּה וְלֹא הִיָּה הַעֲנִין אֲלֵא שְׁשִׁלְלוּהוּ וְהִבִּיאוּ אֶת פְּלִיו וְהוּא
לְבַדּוֹ נִשְׂאָר בַּמִּדְבָּר.

וְרוּחַ ה' נִשְׂאָתָהּוּ אֶל אֶרֶץ גִּזְרָה. אוֹ שְׂבָאוּ עָלָיו לְסֹטִים וְשָׁבוּ אוֹתוֹ וְהוֹלִיכוּהוּ אֶל אֶרֶץ
רְחוֹקָה.

וּמֵה שְׂחַבְרוּ בְּנֵי הַכֹּפֶר עַל הִיָּהוּדִי הוּא עַפ"י הַקּוֹל שְׂשִׁמְעוּ שְׁנֵהֲרַג. וּמֵה שְׂחִיפְשׁוּ וּמִצָּאוּ
וּקְבָרוֹ.

אֲחֵר הוּא שְׂבָא מִמָּקוֹם אֲחֵר לְגַבּוּל הַכֹּפֶר. אוֹ שְׂיִצָּא מִן הַכֹּפֶר וְלֹא יִדְעֵנוּהוּ וְנִהְרַג שָׁם.
וּמֵה שְׂאָמְרוּ שְׂהִבִּיאוּהוּ לְזֶה וּקְבָרוּהוּ הוּא לְפִי דְמִיּוֹן בְּנֵי הַכֹּפֶר שְׂזָהוּ שְׂיִצָּא עָלָיו קוֹל
שְׁנֵהֲרַג. שְׂכָל זֶה לֹא מִן הַשָּׁם הוּא.

שְׂהֲרִי פֶתֶב הַרְמַב"ם שְׂשָׂם אָמַר הָעֵד שְׂמַעְתִּי שְׂמַת פ' מִשִּׂיאִין אֶת אֲשֶׁתוֹ וְאִין אָנוּ תוֹלִין
שְׂמָא קוֹל הַבְּרָה שְׂמַע. וְדַבְּרִי הָאוֹמֵר דְּבַעֲיִנן שְׂיִאמַר שְׂמַע כְּבָר דְּחֵאן מַר"ן בְּתַשׁוּ.
וּכַמ"ש בְּשִׁמּוֹ בַּק"ע ס' קַמ"ח. וְכָל שְׂכָן בְּזֶה שְׂאוֹמֵר שְׂשִׁמוּעְתוֹ הִיָּתָה לְפִי שְׂהִיָּה עִמּוֹ
וְיִצָּא מִן הָעִיר.

וּבְצִאָתוֹ חֲזַר הַגּוֹי וְהִיָּהוּדִי וְכָלְיוּ בִּינְדָם. וְהַקּוֹל נִשְׁמַע שְׁנֵהֲרַג שְׂבַנְדְאֵי יֵשׁ לָנוּ לְתַלּוֹת
שְׂהַקּוֹל הַנִּשְׁמַע שְׂהִגִּיעַ לְאֲזַנֵּי הָעֵד הִיָּה ע"י שְׂבָא הַגּוֹי הַהוֹרֵג מִסַּל"ת בְּשִׂאָט בְּנִפְשׁ בְּיַד
רְמָה בְּרַחֲבוּת קַרְיָה וְאָמַר הַרְגַּתִּי אֶת פ' וְאֵלוּ פְלִיו וּמְמוֹנוֹ.

וּכְבָר פֶתֶב בַּק"ע ס' תִּי"ו בְּשִׁם הַרְב צ"ץ. דָּאָם אָמַר גּוֹי הַרְגַּתִּי אֶת פ'.
לֹא אָמַרְי דָּאוֹמֵר בְּדַדְמִי. ע"ש.

וְעִי' בַּק"ע ס' שַׁע"ה בְּשִׁם מַהֲרִי"ט שְׂהוֹאִיל וְהָאִישׁ שְׂשִׁלַּח הַכְּתָב הָיוּ דְבָרָיו עִם הָאִשָּׁה
עֲצָמָה. הָרִי מוֹכִיחַ שְׂעַל בְּעֵלָה הִיָּה הַעֲדוּת אֲלֵא שְׂלֹא פ'.

וְאָנוּ תוֹלִין שְׂהָעֵד שְׂבָא מִשָּׁם פ' דְּבָרָיו יָפָה. אֲלֵא הַב' קִיִּצֵר וְסַמָּה עַלְתַּתְבַּע מִמְּנוּ מְזוֹנוֹת
וּכְתוּבָה.

אִם אִין בִּינְדָה מִמָּה לְיַפְרַע זֶהוּ הַנִּלְע"ד בַּכ"ז אִם יִסְפִּימוּ עִמְנוּ ב' אוֹ ג' מִבְּעַלֵּי הוֹרָאָה.
וְצוּי"מ וַיִּמ"ן אֶפִּיר מְרַדְכִי בִּירְדוּגוֹ ס"ט יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט סִימָן ע"ה.

טוֹפֶס שֶׁל קַב"ע וְז"ן ע"ן. טוֹפֶס שַׁק"ע שְׂהוֹצְרָכוּ בְּעָלָיו לְהַעֲתִיקוֹ לְשׁוֹלְחוֹ לְבַדִּי"ץ.

וְז"ן מוֹע"ן. בְּמוֹתֵב ג' פֶּתְדָא הוֹינָא פֶד אֶסְהִיד קְדַמְנָא חַחַה"ש כַּה"ר אִישׁ יְמִינֵי נְרוֹ.

וְהַעֲיֵד בַּתַּע"ג וּבְרוּרָה. אִיף מְקַדְמַת דְּנָא כְּשִׁהִיָּה בְּמַתָּא לְאַרְזֵי יַע"א נוֹשָׂא וְנוֹתֵן אֲזִי
בְּאוֹתוֹ זְמַן מְכַר אִיזָה סְחוּרָה לְב' אֲנָשִׁים אַבְרָהָם ו' זָקֵן וְיִצְחָק בֶּן וְאַעִישׁ.

וּבְאוֹתוֹ שְׂבוּעַ שְׂמִכַר לְהֵם הַסְּחוּרָה בִּיקְשׁ אוֹתָם לְגַבּוֹת מְהֵם דְּמִי סְחוּרְתוֹ וְלֹא מִצָּאָם.
וְאָמְרוּ לוֹ הִיָּהוּדִים שְׂפִכְר הִלְכוּ לְהֵם לַמ"ה.

וּלְאַחַר כְּמָה שְׂנִים הוֹצְרָה הָעֵד הַנּוֹ' לְחֲזֵר בְּעִיּוּרוֹת לְקַבֵּץ נְדָבָה. וּבַכ"מ שְׂהִיָּה הוֹלֵף הִיָּה
שׁוֹאֵל בָּם אוּלַי יִמְצָאָם וְיִגְבְּה מְהֵם חוֹבוֹ.

והנה בְּמִתָּא אֶסְפִּי יע"א בָּאוּ אֵיזָה יְהוּדִים מִמ"ה וְשָׂאל אוֹתָם עֲלֵיהֶם וְהִשִּׁיבוּ אוֹתוֹ הַיְהוּדִים הֵנוּ שְׂהֵם יוֹדְעִים בְּטִיב הַיְדִיעָה אֵת שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הֵנוּ אֲבָרְהָם וַיִּצְחָק הֵנוּ. אִיבְרָא שְׂלָא נִשְׂאָר חַי מֵהֶם כ"א אֲבָרְהָם הֵנוּ לְבָדוּ.

וַיִּצְחָק הֵנוּ פְּבָר מֵת וְחַל"ש. וְהוֹסִיף הֶחָכֶם הָעֵד הֵנוּ לְשִׂאוֹל לַיְהוּדִים הֵנוּ בְּאֵיזָה מִיתָה מֵת הַרִי"ץ הֵנוּ.

וְהִשִּׁיבוּ לוֹ הַיְהוּדִים הֵנוּ שְׂהֵיָה יִצְחָק הֵנוּ קוֹנָה תְּמִיד מְאֹדוּמִי א' זָהָב אֶלְמַעַד"ן. הֵן אָמַת שְׂבַמְדִּינָה הֵהִיא יֵשׁ לָהֶם חוֹק שְׂהָאֲדוּמִי הַמּוֹכֵר זָהָב הֵנוּ עוֹשֶׂה עִם הַקּוֹנָה אִיסְטַנְק"י.

דְּהֵינּוּ שְׂהַמּוֹכֵר לֹא יִמְכּוֹר הַזָּהָב הֵנוּ לְזוֹלַת כ"א לְקוֹנָה שְׂעֵשָׂה עִמּוֹ הַקו"ע וְגַם הַקּוֹנָה יִהְיֶה בְּיָדוֹ פֶּל סְכוּם הַזָּהָב שְׂיִמְכּוֹר לוֹ הַמּוֹכֵר מְזוֹנְמָנִים לְפָרוֹעַ לוֹ לְאַלְתֵּר מִיָּדֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ. וְהֵנָּה יוֹם א' לֹא נִמְצְאוּ הַדְּמִים מִזוֹ בְּיַד הַרִי"ץ הֵנוּ וְקָם עָלָיו הָאֲדוּמִי וְהִרְגוֹ וְחַל"ש.

עַכְס"ע הָעֵד הֵנוּ. וְלִרְאֵיהַ שְׂכָף הָעֵיד בְּפִנְיֵנוּ ח"פ תַּמ"ת בַּג' בְּשַׁבָּת כ"ד יוֹם לְתַמּוּז יַה"ל הַגִּידוֹ הַשְּׂמִי"ם צַדִּק"ו לַפ"ק.

פָּה לְקַצֵּר יע"א וְהַשׁו"ב וְקַיִם. ע"ך נמ"ך.

וְחַתּוֹ אָנוּ הַבָּאִים בְּחִיתוּם. וְלִרְאֵיהַ שְׂעַמְדָּנוּ עַל הַהֶעֱתַק וְח"פ בַּא' בְּשַׁבָּת כ"ח לַאֲב"ר מ"ש הַנָּ"ל מִתָּא הֵנוּ.

וְשׁו"ק ע"ך. וְחַתּוֹ כַּהֲר' יוֹדָא סְאֲנָאָנִים וְהַר' יוֹדָא פּוֹרְתַ י"ץ: לְכַאוֹרָה נַר' שְׂאִין עֵדוֹת זוֹ מְסַפֶּקַת כִּינּוֹן שְׂלָא הַזְכִּירוּ הַמַּגִּידִים שֵׁם עִירוֹ.

שִׂמ"ש בְּהַצָּעַת הַקַּב"ע דְּמַתּוֹ מַחֲזו"ק אֵין זֶה כ"א מְקַבְּלֵי הַעֲדוֹת אוֹ הָעֵד הַב'. וְכֵן תִּי הֵנוּ וְאִי שְׂהַשׂוֹאֵל לֹא שָׂאל אֶלָּא הַיְדַעְתָּם ב' אֲנָשִׁים שְׂשָׂמָם כו"ך וְהַמְשִׁיבִים הִשִּׁיבוּ כֵן יִדְעֵנוּ בְּטִיב ב' אֲנָשִׁים שְׂשָׂמָם יִצְחָק וַאֲב'.

וְנִהְרַג א' מֵהֶם שְׂשָׂמוּ יִצְחָק. וַא"כ אֶתְאַן לְפִלוּגְתָּא דְּהָרָא"ש וּמַהֲרִיק"ו וְהַרִיב"ש וְדַעֲמִיָּהוּ.

דְּלַהֲרָא"ש סְגִי בְּשָׂמוּ וְכִינּוּיֹו שְׂהוּא בְּמַקּוּם שֵׁם אָבִיו וְלִכְפָּה הַתִּיר בְּעֵד שְׂהַעִיד שְׂמַכְלוּף מְלוּל נִהְרַג סְמוּךְ לְפֶאֶס דְּמַדְמִי לֶה לְהֵהִיא דְּיִצְחָק רַגִּי. וְלֶהִיא דְּהַרְמַב"ם דְּיִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל דַּס"ל דְּבַהֲנָהוּ טַעְמָא דְּהִיתִירָא הֵינּוּ מְשׁוּם שְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו לְחוּד.

דְּכָל שְׂלָא הַחֲזוּק לָנוּ אַחַר שְׂשָׂמוּ כָּף אֲשֶׁת זֶה מְנוֹתְרַת. וְלַמַּהֲרִיק"ו וְהַרִיב"ש וְדַעֲמִיָּהוּ לֹא סְגִי בְּלֹא שֵׁם עִירוֹ.

וְהֵהִיא דְּיִצְחָק רַגִּי הֵינּוּ טַעְמָא מְשׁוּם דְּהִיכִירוּ דְּהֵנָּה אֲזִיל מְקוּרְטוּבָא לְאַסְפְּמִיָּא. וְכֵן הֵהִיא דְּיִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל מְשׁוּם שְׂאֲמָרוּ לוֹ כְּשִׁתְּלַף לְעִיר פ' וְכו'.

וְהִיא הַמְחַלְקַת שְׂהַבִּיא מוֹר"ם סִ"ח ע"ש. וְלֹא יִדְעָתִי מ"ש הַח"מ וְהַב"ש דְּלֹא נִזְכְּרָה דְּעָה זוֹ דְּמַהֲנִי שְׂמוֹ וְשֵׁם אָבִיו בְּלֹא שֵׁם הָעִיר שְׂהַרִי בַב"י מְפוֹ שְׂזוֹ הִיא דְּעַת הָרָא"ש וְשִׁפְן סוֹבֵר כְּדַעַת הַרְמַב"ם בְּהֵהִיא דְּיִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל.

וּמ"ש כְּשִׁתְּלַף לְעִיר פ'. לֹאוּ דוֹקָא.

ואיך שִׁיְהִיָּה לְדַעַת רֹבֵב הַפּוֹס'. שֶׁהֵבִיא בַב"י לֹא סָגִי בְּלֹא שֵׁם עִירוֹ.
וּלְפָחוֹת שִׁיְהִיָּה שׁוּם סֶרֶף שְׁזָה הוּא בַּעֲלָה שֶׁל זֶה כִּהְיָא דְאַזְל מִקּוּרְטוּבָא לְאַסְפִּמְיָא
וְהֵהִיא דְאַשֶׁר בֶּן סִינִי שֶׁהִלֵּךְ לְלַמּוּד בְּטוּלִיטוּלָא לְפָנֵי הָרֵא"ש וְ"ל. אָבֵל בְּאוֹמֵר יוֹסֵף וְ'
שִׁמְעוֹן נִהְרַג לְחוּד לֹא מִהֲנִי דְכֻמָּה יב"ש יֵשׁ בְּעוֹלָם.
וְאַפְּנִי יֹאמֵר דְּמַמְלָכוֹת פ' לֹא מִהֲנִי דְכֻמָּה יב"ש יֵשׁ בְּמַלְכוֹת פ'. עַד שִׁיִּזְכִּיר שֵׁם הַפְּרָטִי
שֶׁל הָעִיר.
ע"ש בַב"י.

וְכֹן הֶעֱלָה הַח"מ שָׁם. ע"ש.

וְכִינּוּן שֶׁכֵּן בַּנְד"ז שֶׁלֹּא נִתְבָּאֵר אִם הַזְכִּירוּ הַמַּגִּידִים שֵׁם הָעִיר נִר' שְׁאִין הָיְתָר זֶה בְּרוּר.
וְהֵהִיא דִּיִּצְחָק בֶּן מִיכָאֵל שֶׁאֵעֵפ"י שְׁאִין הַשְּׁלִיחַ יוֹדֵעַ מִי הוּא מוֹתֶרֶת.

שְׁאִנִי שֶׁהַמַּגִּידִים יוֹדְעִים וְאוֹמְרִים שֶׁהוּא מְאוֹתָה הָעִיר כְּמוֹ שֶׁרָמְזוּ בְּאוֹמְרָם כְּשֶׁתִּלְוֶה
לְמָקוֹם פ'. אָבֵל בַּנְד"ז מֵאֵן לִימָא לֵן שֶׁהִיוּ הַמַּגִּידִים יוֹדְעִים שֶׁהוּא מְאוֹתָה הָעִיר.

וְכֹן הֵיכָא דְמַר"ן דְּשִׁלְמָה כְּרוּב הָיוּ הַנְּשִׂים מְאוֹתָה הָעִיר וְעוֹמְדִים בְּגָבּוּל הָעִיר. וּמִמָּה
שֶׁלֹּא אָמְרוּ הַמְּשִׁיבִים מְנוֹ שֶׁלְמָה כְּרוּב.

בְּנֻדָּי שֶׁלֹּא הָיָה שֶׁלְמָה כְּרוּב אַחֵר מְאוֹתָה הָעִיר וְיָדְעוּ הַמְּשִׁיבִים שֶׁעַל שֶׁלְמָה שֶׁמְאוֹתָה
הָעִיר הֵם שׁוֹאֲלִים כִּינּוּן שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּגָבּוּלָה. מִשָּׂא"כ בַּנְד"ז שֶׁהַשׁוֹאֵל וְהַמְּשִׁיבִים הָיוּ
עוֹמְדִים בְּמָקוֹם אַחֵר וְאִין הַשׁוֹאֵל מְאוֹתָה הָעִיר שֶׁל הַנְּהַרְג.

מִהִיכָן יָדְעוּ הַמַּגִּידִים שֶׁעַל יִצְחָק שֶׁמְאוֹתָה הָעִיר הֵם שׁוֹאֲלִים. אִם לֹא פִּירְשׁוּ לָהֶם
הַשׁוֹאֲלִים דְּמַמְקוֹם פ'.

וְאַדְרָבָא אִית לֵן לְמִי שֶׁמָּא עַל יִצְחָק וְא"כ שֶׁמְאוֹתָה הָעִיר שֶׁהֵם עוֹמְדִים בָּהּ הַשִּׁיבּוֹ. אוֹ
עַל יִצְחָק וְאב' שֶׁמְהַמְעָרֵב וְאִי אַחֲרִים יֵשׁ בְּמַעְרַב שֶׁשְׁמֵם כְּשֶׁמֵם: אֵלֶּא שִׁישׁ לְצַדֵּד וּלְהַתִּיר
מִמ"ש בַּק"ע ס' שֶׁע"ה בְּשֵׁם הָרֵב הַמְּבִיט' וְ"ל.

עוֹד יֵשׁ טַעַם לְהַתִּיר הוֹאִיל וְאִישׁ הָיָה שֶׁשִּׁלַּח הַכֶּתֵב הָיוּ דְבָרָיו עִם הָאִשָּׁה עֲצוּמָה. הָרִי
מוֹכִיחַ שֶׁעַל בַּעֲלָה הָיָה הַעֲדוֹת אֵלֶּא שֶׁלֹּא פִּירְשׁוּ.

וְאַנּוּ תוֹלִין שֶׁהָעֵד שֶׁבָּא מִשָּׁם פִּירְשׁ דְבָרָיו יָפָה אֵלֶּא שֶׁהַב' קוֹצֵר וְסָמֵךְ עַל הַמְּבִינִין
שֶׁמְשִׁיחֲתוּ עִם הָאִשָּׁה נִיכָר שֶׁעַל בַּעֲלָה הוּא אוֹמֵר. וְזֶה דוּמָה לְמ"ש הָאֲחֵרוֹנִים דְּבַעַד מִפִּי
עַד לֹא דִּיִּיקִי' כְּוָלִי הָאִי.

ע"ך.

וּבַנְד"ז ג"כ שֶׁבָּא הָעֵד הַב' הַנּוֹז' לְעִירוֹ שֶׁל יִצְחָק הַנּוֹז' שִׁישׁ בָּהּ אֶלְמָנְתוֹ וְהָעֵיד שֶׁבַּעֲלָה שֶׁל
הָאִשָּׁה הַזֹּאת הַנְּצָבֶת בְּזֶה הַנּוֹגֵד לוֹ שֶׁנְּהַרְג אֲנִי תוֹלִין שֶׁהַמַּגִּידִים לוֹ ג"כ פִּירְשׁוּ לוֹ שֵׁם
עִירוֹ שֶׁל זֶה שֶׁמְזָה יָדַע שֶׁהוּא בַּעֲלָה שֶׁל זֶה.

אֵלָא שְׁקִיזְר וְסַמָּה עַל הַמְּבִין שְׁמַעֲדוּתוֹ שְׁהַעֲיֵד עַל בְּעֵלָה נָשׁל זֹו שְׁמַעֲרִיר זֹו נִיכְרָ שְׁעַל
בְּעֵלָה הוּא אוֹמֵר שְׁהַגִּידוּ לוֹ. וְעוֹד יֵשׁ לְהוֹכִיחַ זֶה שְׁהַרִי עַכ"פּ כְּשֶׁשָּׂאֵל לָהֶם הָעֵד הַב'
הַיְדַעְתֶּם אֵת פ' ופ'.

מְוֹכְרָ הוּא שְׁפִי לָהֶם מְעִיר פ' כְּדִי שְׁתַּהֲיֶה תְּשׁוּבָתָם תְּשׁוּ מִסְּפָקָת לְמָה שְׁצָרִיף שְׁיַדַע.
אִם אוֹתָם שְׁמַעֲרִיר פ' שְׁהַקִּיף לָהֶם עֲדִינָן קִימִים.

שְׂאָם לֹא אָמַר כ"א הַיְדַעְתֶּם שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁשָׂמָם פ' ופ' מָה יוֹעִיל כְּשִׁישִׁיבוּהוּ יְדַעְנוּ וְשָׂמָ
אֲחֵרִים הֵם שְׁלֹא הַקִּיף לָהֶם. הָא נְדָאִי שְׁהַשָּׂאֵלָה הֵיטָה פ' ופ' שְׁמִמְקוֹם פ' וּא"כ
כְּשִׁישִׁיבוּהוּ יְדַעְנוּ הַנְּכַרְר הַדְּבָר שְׁעַל פ' ופ' שְׁמַעֲרִיר פ' שְׁעַלִּיהֶם שְׂאֵל הַשִּׁיבוּ.

וה"ז דוֹמָה לְהוֹכְחָה שְׁהוֹכִיחַ הַרַב"י בְּהֵיא דְשְׁלֵמָה כְּרוּב שְׁכִינָן שְׁהַנְּשִׁים שְׂאֵלוּ לִיְהוּדִים
הַיְדַעְתֶּם אֵת שְׁלֵמָה כְּרוּב. וְלֹא הַשִּׁיבוּ עַל מִי אַתֶּם שׁוֹאֲלִים.

כְּמָה שְׁלֵמָה כְּרוּב אֵיכָא בְּשׁוּקָא. ש"מ שְׁהִיּוּ יוֹדְעִין עַל מִי הֵם שׁוֹאֲלוֹת כִּי לֹא הֵיטָה שְׁלֵמָה
כְּרוּב אַחַר בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם זוֹלָתִי אוֹתוֹ שְׁהַנְּשִׁים הַלְּלוּאֲבָל הֵיכָא דְפְּשִׁיטָא דְאִינוּ מְתַפְּנִין
לְהַעֲיֵד כִּי הָכָא.

דְּאִנּוּ סְהַדִי דָאִם הֵיטָה יְכוּל לְכַפְּנֹר וּלְהַשְׁמִט וְלוֹ שְׁלֹא הַרְגוּ שְׁהֵיטָה עוֹשֶׂה וּפְּשִׁיטָא הוּא
שְׂאָם לֹא הֵיטָה אֲמַת שְׁהַרְגוּ לֹא הֵיטָה מוֹדָה שְׁהַרְגוּ וּלְחַיִּיב אֵת רֹאשׁוֹ לְמַלְכוּת. וּמְדַהוּדָה
בְּכַף נְדָאִי קוּשְׁטָא קְאָמַר.

וְאִין לָהּ מַסְל"ת גְּדוּל מְזָה. דְּהָא לֵיכָא לְסַפּוּקִי כְּלָל לֹא בְּמַתְּפְּנִין לְהַתִּיר וְלֹא בְּמַתְּפְּנִין
לְהַעֲיֵד.

עַכ"ל: הָרִי מְבֹאָר מְדַבְּרִי הַרַב דְּאָפִי בְּשׁוֹאֵל לְגוֹי אִם הַרַג אֵת פ' וְהוּא מוֹדָה שְׁהַרַג פִּינּוּן
דְּלֵיכָא לְסַפּוּקִי שְׁנַתְּפְּנִין לְהַעֲיֵד מִיְקָרִי מַסְל"ת. וְכ"ש בַּנְד"ז שְׁהֵיטָה פְּשׁוּט בְּעֵינֵיהֶם
שְׁנַתְּפְּנִין וְלֹא הֵיטָה הַשָּׂאֵלָה כְּלָל אִם עֲדִינָן חַיִּים אוֹ נְהַרְגוּ אוֹ בְּיַד מִי נְהַרְגוּ אֵלָא דְרַף
תְּלוּנָה אֲמָרוּ לָהֶם פַּעַם א' לְמָה בְּגַד אֲחִיף לְהַרְגֵי הַיְהוּדִים וּפַעַם ב' אִין לָנוּ לְהַתְּעַסֵּק
עִמְכֶם שְׂאֵתֶם בּוֹגְדִים וְהַגּוֹיִם הַשִּׁיבוּ לֹא לֹא בְּגַד אֲחִי אִף אֲחֵרִים קָמוּ עָלָיו וְנְהַרְגוּם בְּיָדוֹ.

וּבְב' הַשִּׁיבוּ שְׂאִין כְּוָלָנוּ בּוֹגְדִים וְא' הוּא הַבּוֹגֵד שְׁמַסְרָם לְהַנְּרָגִים וְנְהַרְגוּ בְּיָדוֹ וְלֵיכָא
לְסַפּוּקִי כְּלָל שְׁנַתְּפְּנִין הַגּוֹיִם לְהַעֲיֵד שְׁהַרִי לֹא הִיּוּ דְבָרִי הַשׁוֹאֲלִים ע"ע הַהַרְיָגָה. וְגַם
דְּבָרִי הַגּוֹיִם הַמְּשִׁיבִים לֹא הִיּוּ אֵלָא לְהַסִּיר הַתְּלוּנָה.

אֵלָא שְׁמַתוּף דְּבָרֵיהֶם נִתְּבַרַר שְׁנַתְּפְּנִין בְּאֲמַת. וְאֵלוּ הִיּוּ יְכוּלִין לְהַשְׁמִט וְלוֹ שְׁלֹא נְהַרְגוּ
פְּשִׁיטָא שְׁלֹא הִיּוּ מוֹדִים וְיִצְטָרְכוּ לְהַתְּנַצְלוֹת לְהַסִּיר חֲרַפַּת הַבְּגָד מְעַלִּיהֶם וּמְדַהוּדוֹ בְּכַף
וְהַנְּצָרְכוּ לְהַתְּנַצְלוֹת בְּנְדָאִי קוּשְׁטָא קְאִי וּמַסְל"ת מִיְקָרִי שְׁהַרִי לֹא נִתְּפְּנִינוּ לֹא לְהַתִּיר וְלֹא
לְהַעֲיֵד אֵלָא לְהַתְּנַצֵּל.

וּכְבָר הָאָרִיף עוֹד בְּזָה הַרַב מַהֲרִי"מ מְלוּבָלִין בְּתִשׁוּ' סִי ק"י וְהִבִּיא דְבָרִי מַהֲרִי"ק הַלְלוּ.
וְעוֹד הִבִּיא דְבָרִי הַרַב תַּה"ד סִי רַל"ט דַּהַג"מ לֹא מְפִיק מַמְסַל"ת אֵלָא בְּמַתְּפְּנִין לְהַתִּיר
אוֹ לְהַעֲיֵד עַכ"ל.

גם הביא דברי הריב"ש דקל שאין מתכווין להעיד מיקרי מסל"ת והביא ראיה מדברי הרמב"ם ע"ש. ועוד כתב מהר"ם מלובלין בתשו' הנז' ואפי' במקום שאין עדות מסל"ת גמורה אם יש אמתלאות והוכחות המסייעות מהני לשנייה עדות המספקת להתיר ע"ש.

ועל מה שלא הזכירו שם ושם אביהם ושם עירם אם היה הדבר שהיה הגוי מפרם כולן א"צ זה כמפ' בפוסקים ואף את"ל שלא היה מכיר מקצתם נר' שפינן שאמר הגוי שסיפר להם ו' יוסף שיצאו עמו ארבעתם שנהרגו וסיפר אופן מיתתם נר' שא"ץ שם ושם אביהם שהמנין מוכיח ועוד שנתן בהם סימנים.

ועוד שידענו שהיוצאים עם הגוי הנז'. הם אלו ולא יצאו זולתם כמו שהעיד העד הא'.

ואף שלא נעדרו בזמן ההוא זולתם. עי' בק"ע סי' רכ"א.

ועל מה שלא נזכר בעדויות הנז' וקברתיו. מלבד דלא קי"ל פהרמב"ם ז"ל בזה.

זאת ועוד הרמב"ם גופיה לא הצריח קברתיו אלא באומר פ' שיצא עמי ולא באומר פ' מת סתם. א"נ כשהיה הגוי בשעת מיתתו או הריגתו וכמ"ש בב"ש סקנ"ד, ע"ש: באופן שלענ"ד הנשים הנז' מותרות לשוק.

ואשת אברהם אלפאז שהיא זקוקה ליתם מותרות ליתם. יצוי"מ כ"ר.

ועד"א ח"פ בסיון יפ"ה לכמ"ה והשו"ב וקנינים: מרדכי בירדוגו ס"ט יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן ע"ז. שאלה מעיר רבאט על היתר עגונא דאתא שנקתבו כמה עדויות בהיתירה וזו אחת מהן המספקת וז": במותב תלתא פחדא הוינא אנן ד אא ח"ל פד אתא קדמנא ע"א הוה הנהימסע אמזאלג בכ"ר יעקב נ"ע.

וקאל בזה"ל להי"ת מנאיין מסית לבני חסן סבאח פסח סקסית עלא אהרן ו' יאיון בר יעקב נ"ע קאלולי לגוים קטע אלגרב ואח"ך מסית אלגרב סקסית עלא אהרן ו' יאיון קאלולי לגוים מא קטעסי לגרב מסית לסי ו' לכאדיר לגרבאווי דארי יתסווק זמעה די בני חסן.

קולתלו אהרן מא קטעסי מעאף לגרב קאלי יא ונדי יא מסעוד. אנא מא ספתוסי.

אח"ך נתפרסם הדבר באיין אהרן הנז' נהרג. זא סי' ו' לכאדיר הנז' פיף שמע באיין נתפרסם הדבר קאלי יא ונדי יא מסעוד אנא ספתו זגבי מלונח.

זית אנא קולתלו עלאס אסי ו' לכאדיר מא קולתהאליסי קאלי מא נסיבסי נקולהאליף מן חית אנא כא נמסי ונזי עלא דיף טריק נכוף עלא ראשי. מנאיין סחחית עלקה בזואף וקולתלו לאיכון מא תערפוס קאלי וואס ליהודי די כאן מעא ונולד ימין פזמעא הנוא האדאף די סופת זגבי מלווח מא ענדכום פיהא גדוב אנא ספתו בעיני גיר גאע לא תפתסו עלקה.

עכ"ס עדותו של העד הנז': נדרשנו לחוות קוצ"ד בהיתר העגונה הנז'. והנלע"ד להתיירה לשוק ע"פ עדות מסעוד אמזאלג מפי הגוי שבעדותו נר' שיש ספק להתיירה ביצען שממנה מתברר שזהו בעלה של זו.

ושבודאי נהרג. שהם השני דברים הצריכים לעדות אשה.

שְׁהָרִי הַיְהוּדִי הַשׁוֹאֵל אֶהְרֵן מֵא קטעסי מעאך בָּרוּר לָנוּ שְׁעַל זֶה הוּא שׁוֹאֵל שְׁשֵׁמוֹ אֶהְרֵן
וְשֵׁם אָבִיו יַעֲקֹב. וְשִׁהְיָה מְעָא וְנֹלָד יְמִין פְּזַמְעָא דִּי בְּנֵי חֹסֶן דְּהוּי פְּשֵׁם עִירוֹ וּמִמָּה שְׁהַשִּׁיב
הַגּוֹי שְׁנֶהְרַג ה"ז כְּאֵלוֹ הַגּוֹי עֲצָמוֹ הַזְּפִיר שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו וְשֵׁם עִירוֹ.

וְעֵינֵי בַק"ע סִי קַמ"ה בְּשֵׁם תִּשׁוּ' הַרְבִּי"ו וְז"ל פִּינֹן שְׁהַנְּשִׁים שְׁאֵלוּ לַיְהוּדִים הַיַּדְעָתָם דְּבָר
מְשַׁלְמָה פְּרוּב וְלֹא הַשִּׁיבוּ ע"מ אַתָּם שׁוֹאֵלִים כְּמָה שְׁלִמָה פְּרוּב אִיפָּא. ש"מ שְׁהִיוּ יוֹדְעִים
ע"מ הֵם שׁוֹאֵלוֹת.

כִּי לֹא הָיָה שְׁלִמָה פְּרוּב אַחַר בְּאוֹתוֹ מְקוֹם זוּלַת אוֹתוֹ שְׁהַנְּשִׁים הָיוּ שׁוֹאֵלוֹת עָלָיו. וְעָלָיו
הַשִּׁיבוּ לְנִשְׁיָם שְׁנֶהְרַג.

וְהוּי כְּמוֹ שְׁהַזְּכָרוֹ שְׁם מְקוֹמוֹ. ע"כ.

וּבְשֵׁם תִּשׁוּ' מְהַר"ם מְלוֹבְלִין הַבִּיא שְׁם סִי שֶׁכ"ד כָּל שְׁנֵיפָר מִתּוֹךְ דְּבָרֵי הַגּוֹיִם מ"ת עַל
מִי הֵם מְדַבְּרִים כְּגוֹן שְׁהֵם וְהַשׁוֹמְעִים מְמַקּוֹם אַחַד וּמַגִּידִים דְּרַף הַתְּאוּנָנוֹת אִיף שֶׁפ' וּפ'
נֶהְרַגוּ אִף שְׁלֹא הַזְּכִיר שְׁם אָבִיו וְשֵׁם עִירוֹ מְסַתְּמָא עַל הַיְדוּעַ לְהֵם מְעִיד.

וְדַמְיָא לְהָא דְאָמְרוּ בַגִּמ' מֵאן אִיפָּא בִּי חָסָא ע"ך. וְהַגִּם שֶׁבַנְד"ז לֹא הַזְּכִיר הַגּוֹי אִפִּי שְׁמוֹ
כ"א לַיְהוּדִי דִּי כְּאֵן מְעָא וְנֹלָד יְמִין פְּזַמְעָא.

כְּבָר אָמְרָנוּ שְׁפִינֹן שְׁנֶהְרַג בְּדַבְּרֵי הַיְהוּדִי וְהַיְהוּדִי יוֹדֵעַ שְׁהַגּוֹי יוֹדֵעַ זֶה שְׁשׁוֹאֵל עָלָיו
וּמְשִׁיבוֹ הַגּוֹי שְׁנֶהְרַג. הוּי כְּאֵלוֹ הַזְּכָר הַגּוֹי שְׁמוֹ.

וּמָה גַם שְׁאָמַר לַיְהוּדִי דִּי כְּאֵן מְעָא וְנֹלָד יְמִין פְּזַמְעָא הַנּוּא ה'. וְאִין לְפַקְפַק בְּזֶה מִמָּה
שְׁלֹא אָמַר הַגּוֹי שְׁנֶהְרַג זֶה סְתָם אֵלָא שְׁרָאָהוּ הַרוּג וְהִינּוּ שְׁהַפִּירוֹ בַּט"ע לְפִי שְׁהִיָּה מְפִירוֹ
בְּחִיּוֹ וּבַח"מ סִי"ו ס"ק מ"ה מְבִיא בְּשֵׁם רַבִּינוּ שְׁמַחָה וְרַבִּי נִתָּן דַּס"ל דְּאִין מַסְל"ת נְאֻמָּן
רַק כְּשִׁאֲמַר שְׁמַת אוֹ נֶהְרַג מְשׁוּם דְּלֹא צָרִיף ט"ע.

אָבֵל מְצָאֵתִי פ' הַרוּג עִם סִימָנִים הִיכָא דְאִיפָּא לְמִיחָשׁ דִּילְמָא אַחַר הוּא וְצָרִיף ט"ע וְכָל
ט"ע צ"ע וְט"ע זֶה דַּמְל"ת שְׁאִין דְּעַתָּה לְהַעֲיֵד וְכו' אִיפָּא לְמִימַר נִתָּן בּוֹ ט"ע בְּכַוְנָה וְכו'
ע"ש כְּבָר פְּתַב הַרְבַּ"ש שְׁם ס"ק ע"ו שְׁבַתְּשׁוּבַת הָאֲחֵרוֹנִי מֵהַר"מ פְּאָדוּאָה וּמֵהַרְמ"מ
וְרַש"ךְ וְרִיב"ל פְּסָקוֹ דְאֵם מְעִיד ע"י ט"ע מְהַנִּי וְשָׁכַן פְּשֻׁטָה הוֹרָאָה בִּישְׁרָאֵל ע"ש וְע"ע
בַּק"ע סִי צ"ו בְּשֵׁם מְהַרִּיב"ל דְּגַם לְר"ן וְר"ש לְמַעֲשֵׂה הָיוּ מְקַלְלִין וּמְקַבְּלִין עֲדוּת גּוֹי
בַּט"ע.

אֵלָא שְׁהִיָּה לְבָם נוֹקָפָם. וְשְׁאָר פּוֹסְקִים לֹא הָיָה לְבָם נוֹקָפָם וּמְקַבְּלִין עֲדוּת גּוֹי בַּט"ע בְּלִי
שׁוּם פְּקוּפּוֹק וְכ"ן מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וְשְׁאָר כָּל הַפּוֹס' שְׁלֹא חָלְקוּ בַּט"ע בֵּין גּוֹי מַסְל"ת לִישׁ
הַמְעִיד ע"ש.

וְע"ע בַּק"ע סִי קַכ"ח. וְעַל שְׁוֹדָאֵי נֶהְרַג הַרִי הַעֲיֵד הַגּוֹי שְׁרָאָהוּ מְלִיּוֹחַ כְּלו' מְוַשְׁלָף לְדוֹמָן
ע"פ הָאֲדָמָה.

וְלִשׁוֹן זֶה מוֹרָה שְׁיַדַּע שְׁבּוֹדָאֵי מַת. וְכְבָר פְּתַב מוֹר"מ סִי"ז דְאִפִּי בְּמַקּוֹם דִּי"א דְבַעֲי'
קַבְרִתּוֹ ל"ד קַבְרִתּוֹ.

אֵלָא כָּל שְׁאוּמַר דְּבָר שְׁמִשְׁמַעוֹתוֹ שְׁוֹדָאֵי מַת. וְלֹא אָמַר בְּדַמְיָ מְהַנִּי ע"ש.

וילשון מליוח שאמר הגוי בקאן ודאי משמעויותו שבנדאי מת. ואין דומה למ"ש בק"ע סי' רפ"ט דבאומר ראיתיו מת ומןשקב לארץ אין נודד פנף אין פוצה פה עדיין לא הגיע זה הנה ונתעסקות וא"כ אין כאן קברתיו וכו' דשאני מת ומןשקב לארץ מןשקב לדוןמו.

ונה ברור: ועל מה שיש להסתפק אולי אין זה מסל"ת פיון שקדמה לו שאלת היש' ביום א' אהרן מא קטעסי מעאך אע"פ שאח"ך בא והסל"ת יא ונדי מסעוד אנא ספתו וגבי וכו'. פיון שידענו שהגדתו ביום האחרון היא תשובה לשאלת היהודי ביום הא' נר' ודאי דלא הוי מסל"ת שאפ"י בגוי המשיב ע"י שאלה לאחד.

ואחר זמן רב הסל"ת לאחר נר' מדברי מור"ם סט"ו דלא הוי מסל"ת. וכמ"ש הח"מ שם. וכ"ש בזה שנר' שהיה בזמן קרוב ומה גם שהיתה הגדה שנית ליהודי עצמו השואל בראשונה גם לזה נר' דשפיר הוי בנד"ז מסל"ת דע"כ לא ס"ל למור"ם הכי אלא בשתיקה השאלה אינה תבירנו שהלה עמה וכמ"ש בתחלת דבריו.

והם מדברי הרב המגיד בשם הרשב"א שבה שמוכח על עצמותו אם הוא עדיין קיים או לא. הוא דס"ל הכי.

אבל בשואל על תבירו לגוי המפירו אם הלה עמה למקום פ' שאין משמעויותו אלא אם הלה עמה למקום פ' או שהלה עם אחר למקום אחר אין זה נקרא שאלה. ושפיר הוי מה שבה הגוי אח"ך ואמר אנא ספתו מליוח מסל"ת.

ועדיפא הא מההיא דמהראנ"ח בק"ע סי' רס"ו ביהודי השואל לגוי בא פאן פ' לשאול המכס והגוי השיב שנהרג דלא הוי שאלה ושפיר חשיב הגוי מסל"ת ע"ש. אע"ג דהתם הגוי השיב מיז שנהרג.

וכ"ש בזה שבשעת שאלה השיב הגוי לא ראיתי ואחר ימים אז בא מאליו והגיד שנהרג. ועוד שם בסי' שכ"א בשם מהר"מ מלובלין יהודי ששאל לגוי שבווי אם ראה שם במקום שהיה שבווי בני אדם במקום פ' והשיב לו שהיה ג"כ שם יהודי במקום פ' ועבד עבודת פרה עד שמת נר' דגוי הנה הוי מסל"ת.

ושאלת היהודי לא חשיב שאלה שא שאל אותו על שום אדם אם חי או מת. ע"כ: גם איכא לפקפק ממה שתחילה אמר הגוי לא ראיתיו ואח"כ חזר ואמר שראה אותו הרוג.

ובק"ע סי' קנ"ז הביא בשם הרב"י דמספקא ליה באומר תחילה שראה שנהרג ואח"ך חזר ואמר לא ראיתי ולא ידעתי כלום אם יש לו' שיכול לחזור פההיא דתניא עד שלא נחקרה עדותן בב"ד יכולין לו' מבודין היינו או שנאמר דאין יכול לחזור.

ול"ד לההיא דגוי לאו בר עדות הוא ולא בר תקירה הוא ומיז שהעיד הוי כנחקרה עדותן בב"ד ע"ש. דליתא דבנד"ז נר' שאין ספק שיוכל לחזור בין בגוי בין בישאל ואפ"י העיד בב"ד דשאני במעיר תחי' שראה ושוב חזר ואמר שלא ראה הוא דאיכא למימר שאין יכול לחזור דקרינא ביה.

אבל באומר מתחי' שלא ראה שלא הגיד כלום. וחזר ואמר שראה ונותן אמתלא מספקת על שאמר תחי' שלא ראה ובנד"ז פשוט הוא שיוכל לחזור.

דאין פאן פֿינן שְׁהגיד פֿלל. וְכֵן מִפּוֹ בַב"י בַּטַּח"מ ס"י כ"ט לְדַעַת הַרְמַב"ם וְהַטּוֹר.
וּמְבִיאֵהוּ בַש"ע בַּהֲגֵה שֵׁם וְז"ל וְאַפְּלִי אָמְרוּ אֵין אָנוּ יוֹדְעִים וְנִתְּנוּ אֲמַתְלָא לְדַבְרֵיהֶם לְמָה
אָמְרוּ פֿךְ. חוֹזְרִין וּמַגִּידִין הוֹאִיל וְלֹא אָמְרוּ בַּהֲיָפֶךְ מִמָּה שְׂאוּמְרִים פֿאַחַר וְנָה.
וּבב"י וּסמ"ע סק"י פֿתַב וּמ"ש הַמְּחַבֵּר בְּרִישׁ הַסִּי דָאִין שׁוּמְעִין לוֹ אִפִּי נִתְּנוּ טַעַם לְדַבְרֵיו.
שֵׁם אֵינְרִי דָאָמַר הִיָּפֶךְ דְּבַרְיו הִרְאֵשׁוּנִים.
כְּלוּ שְׂאָמַר תַּחֲוִי שְׂרָאָה פֿךְ וְחִזְרָה וְאָמַר שְׂלֹא רָאָה. אוֹ שְׂבַהֲיָפֶךְ רָאָה: קַם דִּינָא דְאֲתַמָּא
דָּא שְׂרָיָא לְהַתְּנַסְבָּא לְכָל גְּבַר דִּיתִיָּצְבִיין.
וּצוּי"מ.

וְיִוְרְנוּ מְדַרְכֵיו. וְנִלְכָה בְּאוֹרְחוֹתָיו.

וְע"ד אֲמַת ח"פ מְכַנְאָסָא יַע"א בְּחֻשְׁוֹן זֵית רַעְנָן יִפֵּה פְּרִי תַא"ר לַפ"ק. וְהַשׁו"ב וְקַיִים:
יַעֲקֹב בְּיַרְדֵּנָה וְס"ט בֶּן לַא"א הָרַב יְקוּתִיאֵל ז"ל סִימֵן ע"ח.
שְׂאֵלָה מְעִיר טַאנְגָאָר יַע"א ע"ע עֵיגוּנָא דְאֲתַמָּא בְּמִים שַׂא"ס: מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה שְׁנָה כְּמוֹ
שְׂלֵשׁ שָׁנִים מ"מ שְׁהִלְכָה סְפִינָה אַחַת מִמֶּתָא דְנָא לְעִיר גִּיבְאֵלְטָר יַע"א וְזֵה הִיָּה בְּיוֹם
כ"ד לְכַסְלֵיו לְעַת עָרַב אַחַר שְׁקִיעַ הַחֲמָה.

וּבְסְפִינָה הַנּוֹז הָיוּ בָּהּ שְׂבָעָה יְהוּדִים. חֲמִשָּׁה מִמֶּתָא דְנָא וְא' מִמֶּתָא תַטְוֵאָן.

וְא' מִמֶּתָא אַרְזִילָא יַע"א וְיִהִי בַּפְקָר הַשְּׂכָם יוֹם כ"ה לְנֹז' מְצִאוּ שְׁחִזְרָה הַסְפִינָה הַקְּטַנָּה
שְׂל הַסְפִינָה הַנּוֹז עִם רַב הַחוּבֵל וְאִיזָה מְלָחִים וְהַקּוֹל נִשְׁמַע בְּמַחְנֵה הַעֲבָרִים לְאִמַר שְׁקוּדִים
חֲצוֹת לֵילָה כְּמוֹ שְׂעָה מ"מ שְׂל לֵיל כ"ה לְנֹז' טְבַעָה הַסְפִינָה הַנּוֹז עִם כָּל אֲשֶׁר בָּהּ.

וְהָיוּ הַיּוֹם נִתְעוֹרְרוּ אִיזָה אֲנָשִׁים לְכַתּוּב גּוֹפָא דְעוּבְדָא מַה שְׂשִׁמְעוּ מִרַב הַחוּבֵל וְהַמְּלָחִים
אוּלַי תַעֲלָה אַרוּכָה וּמִרְפָּא לְמַחְלַת הַעֲגוּנוֹת הַנּוֹז. וְז"ן טוֹפְס הַקַּב"ע מְוַעַתֵּק ע"ן אַב"א
תַב"ת, בְּמוֹתַב תְּלַתָּא כַּא'.

הַנּוֹיָא וְא"ק עַא"ךְ כַּה"ר יַצְחָק אָבֵן צוֹר יַצ"ו בַּכ"ר שְׂמוּאֵל ז"ל וְהַגִּיד וְהַעִיד בַּתוֹע"ג אֵיךְ
אֲמַת וְיַצִּיב שְׂיִודַע נְאֻמָּה שְׁהַסְפִינָה הַנֶּקֶט בּוֹמְבוֹ שְׂרַב הַחוּבֵל שְׂלָה נֶקֶט מְאֻנְוִיל אִיטַאֲלִיָּא
טַעֲנָה שְׁנָרִים וְשָׂאָר דְּבָרִים מִמֶּתָא דְנָא לְהוֹלִיכֶם לְמֶתָא גִיבְאֵלְטָר יַע"א זֵה לָהּ כְּמוֹ ג"ש
מ"מ.

וְהָיוּ בְּסְפִינָה הַנּוֹז שְׂבָעָה יְהוּדִים ה"ה כַּה"ר יַצְחָק דְרַעֲוִי דְמִמֶּתָא אַרְזִילָא יַע"א. וְה"ר
אַבְרָהָם אֶלְעָזָר.

וְה"ר אַבְרָהָם שְׂאָנְאָנִיץ, וְה"ר אַבְרָהָם בֶּן עֲמוּר, וְה"ר מִזְשָׁה אַדְרוּטִיל, וְה"ר מִסְעוּד וְ
שְׂטָרִית דְּמִמֶּתָא דְנָא, וְיִהוּדִי א' דְּמִמֶּתָא תִיטוּוֹאֵן יַע"א, וְהָיוּ הוֹלְכִים לְמַחוּ"ח, וְיִהִי בַּפְקָר
חִזְרוּ בְּסְפִינָה הַקְּטַנָּה רַב הַחוּבֵל הַנּוֹז וְאִיזָה מְלָחִים עֲמוּ, וְיַשְׁמַעְאֲלִי א' שְׁהִיָּה עֲמָהּ
בְּסְפִינָה וְהַקּוֹל נִשְׁמַע שְׁהַסְפִינָה הַנּוֹז טְבַעָה בְּיָם וְשִׁשׁ נִמְצָא וְשֵׁם הִיָּה לְפָנֵי הַקּוֹנְסוּל
אִינְגְּלִיז פֿשְׂבָאוּ רַב הַחוּבֵל וְהַמְּלָחִים הַנּוֹז לְסַפֵּר לְקוֹנְסוֹ' אֵת כָּל הַקּוֹרְנוֹת אֲנֹתָם, וְלִקְחָה
הַקּוֹנְסוּל אֵת כָּל א' מִהֶם בַּכ"ע זֵה שְׂלֹא בְּפָנֵי זֵה אַחַר שְׁהַשְׁבִּיעַם לְהַגִּיד הָאֲמַת כְּנִימוּסָם,
וְיַסְפְּרוּ לוֹ וְיַאמְרוּ שְׂבַהֲיֹתָם בְּמִקּוּם א' הַנֶּקֶט לָהּ קְאָלָא גְרַאנְדִי נְשָׁבָה לָהֶם רִיחַ מְזַרְחִי

ויפתאום ראו שהספיי' הנז' היתה מתמלאת ממים והתחילה להטבע ושפאותה שעה מיהרו הם ונכנסו בספינה הקטנה שהיתה להם קשורה מאחרי הספינה הגדולה, וכראות הר"מ ן' שטרית הנז' כ"ז מיהר גם הוא ויעל עצמו אל הים ונאחז בבגדי מלח א' פדי לילה עמו לזכנס עמהם בספינה הקטנה הנז' והמלח הנז' בעט בו ודחפו מלאחוז בבגדיו מחשש פן ימות גם הוא.

ותכף ומיד כשדחפו נחנק ומת לעיניהם. והששה יהודים האחרים אשר נקבו בשמות ואחרים אשר לא מבני ישראל המה היו עדיין בספינה הגדולה יעו שלא נטבעה בב"א אלא מעט מעט היתה נטבעת והולכת ושבהיותם תוך הספינה הקטנה היו רואים ומתבוננים בספינה הנטבעת לראות מה יקרה לה.

וראו שטבעה לגמרי. וכל האנשים הנז' והאחרים אשר היו בתוכה נשארו געים ומטורפים צועקים ונואקים עד צאת נפשם וראום כולם מתים על פני המים.

ושכהר"י אדרעי הנז' נחנק ומת אחרון לכולם. יעו שקל מה שהיתה הספינה מכבדת ונטבע בלב ים הוא היה עולה למעלה על גבי מרומי הספינה עד שטבעה הספינה לגמרי ולא מצא מנוח לכף רגלו ונחנק ומת גם הוא.

באופן שפירר בעדותו כהריב"ץ העד הנז' שהוא היה לפניהם כשהיו מספרים לקונסול הנז' כאמור ושבהיותם בטוחים ממקרה מות תוך הספינה הקטנה הנז' הביטו והתבוננו הדק היטב עד שזננקו ומתו כולם ב"ב ושלב"ב.

ושהר"מ שטרית נחנק ומת ראשון לכולם וכהר"י אדרעי אחרון כאמור ושאלו היה להם ספינה גדולה ביותר מהספיי' הקטנה שהיה להם היו יכולים להציל את כל הנפשות אשר היו שם. עוד פירר בעדותו כהרי"ץ העד הנז' ששם נמצא ושם היה פשפאו בספינה הקטנה רב החובל והמלחים הנז' ולקח רב החובל את עצמו לצד אחד ויספר לאמו ככל מה שכתוב לעיל מא' וע"ס.

עוד פירר בעדותו העד הנז' שהישמעאלי שנמלט עמהם סיפר לישמעאלים אחרים כדברים האלה ממש. עכס"ב העד הנז'.

שוב בתלת פחדא הוינא וא"ק עא"ך כה"ר אברהם צירולייא י"ץ והגיד בתוע"ג איך אמת ויציב שהשנרים הנז"ל היו שלו. וכשנשמע שהספינה הנז' טבעה היא וכל אשר עליה ונמלטו רב החובל ואיזה מלחים בספינה הקטנה הלך הוא לבית רב החובל לשאול ע"ד השנורים אולי יש תקנה.

ופגע במלח אחד שנמלט עמהם. ותכף פשראהו המלח התחיל לדבר על לבו על איבוד השנורים וסיפר לו שבהיותם במקום א' הנקרא לה קאלא גראנדי נשבה להם רוח מזרחי חזק.

ויפתאום ראו שהספינה הנז' מתמלאת ממים ואז מיהר הוא וחתף קשר הספינה הקטנה שהיתה קשורה מאחר הגדולה והטיל עצמו לים לילה ולזכנס בתוכה להמלט על נפשם הוא ורב החובל ומלח אחר עמהם וכראות הר"מ ן' שטרית כ"ז מיהר גם הוא והטיל

עצמו אל הים ונאחז בבגדי אותו מלח לילך עמו אל הספינה הקטנה הנז' להמלט על נפשו.

והמלח הנז' בעט בו ודחפו ונחנק ומת. ובהיותם הם בספינה קטנה הרחק מן הספינה הגדולה מעט לראות מה יהיה בסופה.

בא להם ישמעאלי שהיה עמם בספינה וקבלוהו והכניסוהו עמם בספינה הקטנה ונמלט גם הוא עמם. ובהיותם יושבים מנגד לראות מה יעשה מהספ' הגדולה וכל אשר בה ראו שהספי' הנז' היתה הולכת ונטבעת מעט מעט.

והשישה היהודים האחרים ואחרים אשר לא מבני ישראל הטה היו עדיין בספינה הנז' קובלים וצועקים ואומרים שיפסקו עליהם כל ממון שיירצו ויצילו את נפשות ממות וראו שהספינה טבעה לגמרי וראו לכל האנשים אשר היו בתוכה פולם מתים ב"ב ושאב"ב.

דהיינו שה' יהודים לקחו עצמם לצד אחד והיו מטורפים ומהוממים צועקים ונאנקים עד שטבעה הספינה וראום מתים. וג"כ האחרים שהיו בספינה שאב"ב ואחרון לכולם כהרי"ץ אדרעי יען וכו' כנז"ל ובינר בעדותו כהרא"ץ העד הנז' שא"ל המלח הנז' שהיה צר להם מראות ברעתם ולא יכלו להצילם.

יען שהספינה הקטנה לא היתה כ"ך גדולה שאלמלי היתה יותר גדולה היינו יכולין להציל את כל הנפשות אשר היו שם. יען ששהתה הספינה להטבע.

עוד בינר בעדותו כהרא"ץ העד הנז' שכשמעו את דברי המלח הנז' הזמין פתקא אחד לקונסול נגד רב החובל הנז' באומרו שפשע בשוורים עד שטבעו יען שטען יותר מהראוי לאותה ספינה ושלח אחריהם הקונסול ויספרו לו ויאמרו מהות המקרה איך שקראם ושלא זזו משם עד שראו פולם מתים ב"ב ושאב"ב עה"ד הנז' עכס"ב העדים הנז' ולראנה שנעתק ע"ן ח"פ תמ"ת ברביעי בשבת י"ט יום לח' שבט מש' תקצ"א לפ"ק.

פה טאנזא יע"א והשו"ק: אחר השאלה הנז' פתב הח' השואל ח"ע טאנסא דעתו. וס"ל תשו' חכמי תינטוןאן יע"א.

וזה מ"ש אני הצעיר: הובא לידינו הפס"ד הנז'ל מעשה ידיהם של צדיקים עליונים למעלה ישצ"ו עם שאלת חכם מארי דאתרא ישצ"ו מצדד אצדודי אם להתיר אם לאסור. אין ולא ורפיא בידיה עם פסק רב העיר זלה"ה שפתב בעודו בחיים להתיר אם יספיו מורי הוראה עם פסק חכמי מראק"ס ישצ"ו שפולן עלו בהסקמה להתיר ואחר ההתבוננות בדברי פולן ראינו שהדבר חמור מאד.

ואין אנו פדאי לסמוך על דעתינו להתיר אם לא שנהיה סניף למתירין: וזה שהנה דעת הרמב"ם ז"ל כפי מה שהספיו בדעתו גדולי הפוס' ה"ה והר"ן והריב"ש ז"ל דאפי' בלא מים ובלא מלחמה כל שאין הגוי מזכיר שמו בעי למימר קברתיו שבנה יוצאין מב' חפשות שמה אחר הוא ושמה לא מת לגמרי.

דבלא קברתיו איפא ב' חפשות אפי' ביצא גוי וישראל מלפנינו. ובא הגוי ואמר היהודי שיצא עמי מת דכיון שאינו מכירו שהרי אינו יודע שמו איפא למיחש שנפרד ממנו בדרך והלך בדרך מרחוק ואח"כ גלגה אליו אחר דומה לו קצת וחשב שהוא הוא שיצא עמו.

וגם פֿשאַינז מֿכֿירו אינז נותן לב כ"כ לידע אם מֿת לגמרי או שֿהפּוּהוּ מֿכֿת מֿנות לֿבד
שֿאין הגוי תֿרד לידע אַמֿתוֹת הֿדְבָר כ"א פֿשֿהוא מֿכֿירו אַבֿל בֿאינז מֿכֿירו לֿא אִיכֿפֿת ליה.
וּלְהִכִּי פֿי אָמַר קִבְרִתּוֹ יוֹצֵאִין ב' הֿתְּשֻׁשׁוֹת דְּכִינֹן שִׁקְבְּרוּ וּדְאִי מֿת לגמרי.

וגם ע"י שְׁנִתְעַסֵּק בּוּ וּקְבְּרוּ בּוּדְאִי שִׁהֿכִירוּ יָפֵה שֿהוא הוא שִׁיֿצֵא עִמּוּ בְּלִי סִפֿק:
וְהַעֲדִיפוֹת שִׁישׁ בְּמִים וּבְמִלְחָמָה לְדַעַת הֿרִמְב"ם ז"ל הוא דְּאָפִי מִזְפִּיר אֶת שְׁמוֹ כֿל שְׁלֵא
אָמַר קִבְרִתּוֹ תִּיִשִׁי לִב' הֿתְּשֻׁשׁוֹת.

וְנָהוּ שִׁכְתָּב וְאָפִי הֿגוֹי שִׁהֿסִיחַ לִפִּי תִּנְמוֹ וְאָמַר שִׁטְבַּע פ' בַּיָּם אִם נִשְׁאֵת לֿא תִּצָּא בִּיָּאָר
בְּדִבְרֵי שִׁאָפִי מִזְפִּיר אֶת שְׁמוֹ לֿא סִגִּי בֿלֵא קִבְרִתּוֹ לִינְשֵׁא לְכַתְּחִלָּה. וְז"ל הֿרִיב"ש ז"ל
בְּזֶה סִי' שַׁע"ח אַעפ"י שִׁלְכָאוּרָה נִרְאָה מִדְּבָרֵי רַבִּינוּ מִשֿהֿדְבָגוֹי מְסִיחַ לִפִּי תִּנְמוֹ בְּעִינֵן
שִׁיאָמַר קִבְרִתּוֹ אָפִילוּ שְׁלֵא בְּמִלְחָמָה וְשְׁלֵא בְּמִים שִׁכְתָּב פִּי"ג מֵה' גִּירוֹשִׁין יִצָּא גוֹי
וְיִשְׂרָאֵל מִעִמָּנוּ וְכו' וְכֵן אִם יִצָּאוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים כֵּא' וְכו' וְאֲנִי אֲנִי חוֹשֵׁד אֶת הֿר"מ ז"ל
שִׁיֿצָּרִיף קִבְרִתּוֹ בְּכָל גוֹי מִסִּל"ת דְּהָא בִּגְמ' וְכו'.

אַבֿל דַּעַת הֿר"מ ז"ל שִׁשְׁשָׁאִין הֿגוֹי אָמַר אִישׁ פְּלוֹנִי מֿת שִׁאִינוּ מֿכֿירו בְּשְׁמוֹ. אֲלֵא שִׁאוּמַר
אִישׁ שִׁיֿצָּא עִמִּי בְּדִרְף.

אַז צָרִיף קִבְרִתּוֹ פֿי כֵּן מִזְפִּיר בִּגְמ' וְכו' אַבֿל פֿשֿאוּמַר הֿגוֹי מִסִּל"ת אִישׁ פ' מֿת. חִלִּילָה
לְהִרְבּ ז"ל שִׁיֿצָּרִיף קִבְרִתּוֹ וְכו'.

וְמֵה שִׁכְתָּב שִׁאָפִי לְדַעַת הֿר"מ ז"ל דְּבַעִי שִׁיאָמַר קִבְרִתּוֹ הֿכְרִתּוֹ מוֹעִיל כְּמוֹ קִבְרִתּוֹ.
כְּבָר כְּתִבְתִּי דְּבָגוֹי מִסִּל"ת שְׁלֵא בְּמִלְחָמָה וְשְׁלֵא בְּמִים כֿל שִׁיֿזְפִּיר הֿגוֹי הִמֵּת בְּשְׁמוֹ א"ץ
לֿא קִבְרִתּוֹ וְלֿא הִכְרִתּוֹ אִפִּי לְדַעַת הֿר"ם.

אַבֿל דַּעַתָּה לִזְמַר דְּבְּמִלְחָמָה אוּ מִים סִגִּי הֿכְרִתּוֹ כְּמוֹ קִבְרִתּוֹ אִיבְרָא וּדְאִי דְאִי אָמַר
אַסְקִינְיָה לְקַמֵּן וְחִזִּיתָיָה לְאַלְתֵּר וְהִפְרִתּוֹ דְּאִיהוּ פ' אַז הָנִי כְּמוֹ קִבְרִתּוֹ דּוּמְיָא דְּעוֹבְדָא
דְּב' ת"ח וְעוֹבְדָא דְּהָהוּא דְּטַבַּע בְּדִיגְלַת דְּאַסְקוּהָ אַגְשָׁרָא דְּשְׁבִיסְתָּנָא.

וּקִבְרִתּוֹ וּדְאִי לֿאוּ דוֹקָא. אֲלֵא כֿל שְׁנִתְעַסֵּק בְּטִלְטוּלוֹ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם כְּדִרְף כֿל הִמְתִּים.
וְלֿא הִיָּה נִוֹדד כְּנָף וּפְנוּצָה פֵּה וּמִצְפָּצָף. אוּ שֿהוא לֿא נִתְעַסֵּק אֲלֵא שְׁמַעִיד שְׁנִתְעַסְקוּ בּוּ
אַחֵרִים בְּהָא סִגִּי.

דְּהִשְׁתָּא לִיכָא לְמִיחֵשׁ לְמִיֿדִי שִׁפִּינֹן שִׁאוֹתֵם שִׁהֿתְעַסְקוּ בּוּ הִפִּירוּהוּ וְלִיכָא לְמִימַר דְּאָמַר
בְּדִדְמִי. וְכֵן לִיכָא לְמִיחֵשׁ שְׁלֵא מִת אֲלֵא בְּדִמְחוּ לִיָּה בְּרִנְמוּחָא אוּ בְּגִירָא וְכֵן בְּמִים.

אַיִפְשֵׁר שִׁהֿמִּים בְּלִבְלוּהוּ וְסִבֵּר שְׁמַת. שִׁהֿרִי הִתְעַסְקוּ בּוּ וְרָאוּ בְּטוֹב שְׁמַת.

אַבֿל בְּאוּמַר הִפְרִתּוֹ לֿבֵד לֿא סִגִּי בְּמִלְחָמָה דְּהָא אִיִּפְשֵׁר שְׁלֵא מִת אֲלֵא דְּמָחוּ לִיָּה בְּרִנְמוּחָא
אוּ בְּגִירָא וּמַעִיד שְׁמַת. דִּס"ד כֿל הִנִּי אִיקְטוּל וְהוּא פֿלֵט.

וְכֵן בְּמִים שֿהוא כְּמִלְחָמָה אִיכָא לְמִימַר שִׁאָעפ"י שְׁמַעִיד שְׁרָאָהוּ מִת עַל שְׁפִת הִיָּם וְהִפִּירוּ
אוּלִי לֿא מִת. אֲלֵא שְׁבִלְבְלוּהוּ הִמִּים וְסִבֵּר שְׁמַת.

וְכִינֹן שִׁיֿדַע שְׁנִתְעַסֵּק סוּמָף עַל רֹב הַנְּטָבְעִים שְׁמַת. וְהִרְבּ אֲלִפְאִסִי ז"ל שֿהוא בְּעַל סְכָרָה
זוּ דְּבַעִי קִבְרִתּוֹ בְּמִלְחָמָה.

כתב פן בפירושו דבמים דוקא בדאמר אסקויה לקמאי נחזיתיה לאלתר ואשתמודענא ליה דאיהו פ' וה"ה למלקמה היכא דאמר מת וקברתיו ואפה האדון פתבת שחרב אלפאסי ז"ל לא הצריף קברתיו אלא בעד א' במלקמה.

ואין פן דעתו. דהא בפירושו אמריןו בגמ' דמים כמלקמה דמי.

ואיך יחלוק הרב ז"ל על מה שאמר בגמ' בלא חולק. אלא כמו מןשכל א' דקאמר וקא מים כמלקמה דמו.

אבל דעת הרב ז"ל דאסקויה אגישרא דשביסתנא דההוא דטבע בדגלת הוי כמו קברתיו דלאו דוקא קברתיו. אלא כל שנתעסקו בטלטולו כמו קברתיו כמו שכתבתי עכ"ל.

מפלל הדברים למדנו דלדעת הר"פ והרמב"ם במים לא סגי בשיאמר הגוי שראהו מת בתוך המים והפירו שהוא פ' דכל שלא טלטלוהו בפניו והעלהו מן המים והביאוהו לפני העד והביט בו יפה שהוא הוא.

אפתי איפא למיחש לבדדמי בין לענין מיתה בין לענין שפא אחר הוא שהרי הר"פ ז"ל דקדק בדבריו דדוקא בדקאמר אסקויה לקמאי נחזיתיה לאלתר ואשתמודענא ליה וכו' ולא סגי ליה בשיאמר נחזיתיה במיאי שהוא טבע ומת וצף ואשתמודענא ליה.

משמע שהראיה שהוא טובע במים וצף אינה ראיה שמת ודאי אם לא שהעלוהו וטלטלוהו. וגם ההפכה בתוך המים אינה הפכה לשלא נאמר שאחר הוא.

עד שיביאוהו ויקרבוהו לפניו ליבשה ויתבונן בו יפה. והן הם דברי הרב המבי"ט שהביא בק"ע סי' ר"ח ע"ש.

הגם שראה מדבריו שלא כתב פן אלא לענין הפכה ולא לענין מיתה. מ"מ מדברי הר"ב"ש ז"ל בשם הר"פ ז"ל הנז' נראה דלענין מיתה נמי לא מהני מה שראהו טובע וצף.

עד שיעיד שטלטלו הוא או אחרים והעלוהו ליבשה דהוי פקברתיו: גם ידוע מ"ש ה"ה ומר"ן בכ"מ דמ"ש הרמב"ם ואפי' הגוי שהסיח לפי תומו ואמר פ' טבע ביים ונשאת ע"פ ה"ז לא תצא היינו באומר ששהא עליו שיעור שתצא נפשו ולא עלה הא לא"ה אם נשאת תצא.

וכמ"ש הרשב"א והריב"ש ע"כ: והנה מר"ן ז"ל סתם ביבשה דלא פהרמב"ם דאפי' באינו מזכיר את שמו לא בעי קברתיו. אבל ביים פסק ממ' פהרמב"ם דאפי' במזכיר את שמו בעי קברתיו.

ואפי' בשהא עליו כדי שתצא נפשו. וכמ"ש: ואחר שנתבאר כ"ז א"כ לכאורה בנד"ז שלא הזכירו הגוים שעלו מן היים ובאו לפנייהם וקברום ולפחות שטלטלוים ממקום למקום ושהפירוים מיד אחר שעלו ליבשה א"כ אין כאן עדות המספקת להתיר לדעת הר"פ והרמב"ם ומר"ן ז"ל.

ולדעת הרב ב"ש אפי' אמר קברתיו בעינין סי' מובהקים ע"ש. והקא אין כאן שום סי' ולא אפי' ט"ע.

זולת ט"ע של בגדיהם אם אי' שְהִיָּה לָהֶם בָּהֶם הַיָּפֶר. שט"ע שְזָכְרוּ הַפּוֹסְקִים הַיְיָנוּ שְיִבְיִאוּהוּ לְפָנָיו וַיִּסְתַּכֵּל בְּפָנָיו וַיִּפְרְהוּ בַט"ע שְזָה הוּא וְהָכָא לֹא אָמְרוּ אֲלָא שְמֶרְחוּק רָאוּם שְזָחֲנָקוּ וּמָתוּ וְהֵם צָפִים ע"פ הַמַּיִם וְשָׂמָא אַחֲרֵים הֵם שְהִבְיִאוּם גְּלִי הַיָּם מִמ"א וְאוֹתָם שְהִיּוּ בְּסָפִינָה טְבָעוּ מִיָּד וַיִּצְאוּ לִמ"א.

וּבְפֶרְט אִם נֶאֱמַר דְטָבַע פ' שְפָתָבוּ הַרְמַב"ם וּמַר"ן לְעֵינֹכּוּבָא דְבָעֵי שְיִזְנִפִיר אֶת שְמוֹ. וְאִז יוֹעִיל קְבָרְתָיו לְהַנְשֵׂא לְכַתְחֻלָּה וְהָכָא לֹא נִוְדַע אִם הַגּוֹי הַזֶּפִיר אֶת שְׁם כְּוָלָם אוֹ לֹא: וְאוֹתָם הַסְּבָרוֹת שְהִבְיִאוּ הַחֲכָמִים יִשְׁצ"ו בְּפָנִים דְבָגוּי מִסְל"ת א"ץ קְבָרְתָיו.

א"נ עַד מְפִי מִסְל"ת. א"נ דְבִי תָרִי לֹא אָמְרִי בְדַדְמִי.

כָּל זֶה וְנֹדָאֵי אֵין רָאוּי לְסַמְוֶה עֲלָיו בְּנִד"ז דְסְבָרַת גּוֹי מִסְל"ת א"ץ קְבָרְתָיו. וְהִיא סְבָרַת הַיֵּשׁ מְקִילִין דְאַיִתִּי מוֹר"ם סִי' נו"ן הִיא הַיָּפֶר דְעַת הַרְמַב"ם וּמַר"ן לְהַדְיָאָא שְפָתָבוּ דְבָגוּי מִסְל"ת בְּמַיִם לֹא תַנְשֵׂא לְכַתְחֻלָּה אִפִּי הַעֵיד וְאָמַר שְטָבַע וּמָת.

דְחִיָּשִׁי' שְלֹא מְפָנִי שְיִדַּע שְמַת בְּנֹדָאֵי ע"י שְעֻלָּה וְטִלְטְלוּ מַעֵיד כֵּן. אֲלָא שְפָסְמָה עַל רֹב הַנְּטָבָעִים שְהֵם מְתִים וְעוֹד דְמוֹר"ם נְמִי לֹא מִיָּתִי לֶה אֲלָא בְּמִלְחָמָה.

וּמִדְלָא מִיָּתִי לֶה גְבִי מַיִם דְמִקְמָה מְשַׁמַּע דְבְּמַיִם אִיפְשָׁר דְמוֹדוֹ. דְאַיִפְשָׁר דְטָפִי אָמַר מְדַדְמִי בְּמַיִם מְבַמְלַחְמָה.

וְכֵן סְבָרָה קְמִיָּתָא נִר' דְמַשׁוּם מְלַחְמָה דְוָקָא נְקֻטָּה. כִּי לֹא הַזֶּפִיר הַרְמַב"ם וּמַר"ן שְׁם כ"א עַד א'.

וְלִזְה הַנְּזָרָה מוֹר"ם לְהִבְיִא סְבָרַת הָאוּמְרִים דְגַם בְּגוֹי מִסְל"ת בְּמִלְחָמָה אָמַר בְּדַדְמִי כְמוֹ עַד א'. וְכַמ"ש הַרְמַב"ם וּמַר"ן בְּמַיִם דְל"ת דְוָקָא בְּמַיִם הוּא דְאָמַר בְּדַדְמִי דַאל"כ מַאי קַמ"ל מוֹר"ם בְּהָא.

וְהִרִי כְבָר כְּתִבָּה מַר"ן ו"ל לְעִיל בְּמַיִם הָא נֹדָאֵי כַמ"ש. גַּם הַסְּבָרָה דְעַד מְפִי מִסְל"ת א"ץ קְבָרְתָיו הִיא לְפִי דְעַת הַיֵּשׁ מְקִילִין שַׁכ"ה בַּק"ע סִי' מ"ח בְּשֵׁם מְהַרִּיב"ל וְו"ל בְּעַד מְפִי עַד אַף שְמִקְוִילִין מ"מ אֵין לְהַתִּיר בְּלֹא קְבָרְתָיו.

אֲלָא דְוָקָא בְּדַאִיכָא תַרְתִּי לְטִיבּוֹתָא חֲדָא דְלִהְיוּ עַד מְפִי עַד. וְגַם שְהַעַד הָא יְהִיָּה גּוֹי מִסְל"ת לְפִי שְפָתָבוּ הַגְּהוֹת מִיָּמוֹן דְבָגוּי מִסְל"ת לֹא חִיָּשִׁינָן דְאָמַר בְּדַדְמִי אֲבָל בְּחֲדָא לְטִיבּוֹתָא אֵין לְהַתִּיר ע"ד.

וְשֵׁם סִי' רַצ"ג הִבְיִא בְּשֵׁם מַהֲרַאנ"ח שְמַעוֹלָם לֹא רַצָּה לְסַמְוֶה עַל זֶה לְהַתִּיר בְּעַד מְפִי עַד מִסְל"ת יוֹתֵר מַעַד רֵאשׁוֹן ע"ש. וְגַם דְבָרֵי הַרְמַב"ם וּמַר"ן מְנוֹפְחוּ לְהַדְיָאָא הַכִּי דְסַתֵּם עֲדוֹת גּוֹי הַיְיָנוּ שְמַסְפֵּר לְיִשְׂרָאֵל.

וְהַיִּשְׂרָאֵל בָּא וּמַעֵיד. דָּאִם הַגּוֹי עֲצָמוּ בָא לִב"ד וּמַעֵידָאֵינוּ כְּלוּם שְׂמָא מְתַפְנִין לְהַתִּיר.

וְכַמ"ש בַּק"ע בְּכַמְהָ חֲקוּמוֹת. וְעוֹד כְּתִב שְׁם בְּסִי' רַצ"ג וְו"ל וְעוֹד הָא קְאָמַר הַגּוֹי וְרֵאִיתִיו מִת לְפָנָי וְנִר' שְלֹא נִתְאַמַּת לוֹ הַמִּיתָה רַק בְּרֵאִיָּה לֹא ע"י הַזְּנָה וְטִלְטוּל ע"ד.

זוֹ תִשׁוּ' ג"כ לִנ"ד בֵּין לִס' הָא' דְבָגוּי מִסְל"ת לֹא אָמַר בְּדַדְמִי. בֵּין לִס' זוֹ דְעַד מְפִי גּוֹי מִסְל"ת לֹא אָמַר בְּדַדְמִי.

דְּהָקָא הַגּוֹי מִפּ' עֲדוּתוֹ שְׂמָה שְׁנִיתָא מֵת לּוֹ שְׂמֵתוֹ אֵינּוּ אֱלָא ע"י שְׂרָאָה אוֹתָם מְרַחֵק שְׁנִיחְנָקוּ וּמֵתוּ וְהָיוּ צָפִים ע"פ הַמַּיִם. וְלֹא ע"י הַזָּהָה וְטִלְטוּל.

וּא"כ הֵיאָדָּה נְאָמַר אֲנַחְנוּ שְׂעֵשָׂה מֵה שְׂאוּמֵר הוּא עֲצָמוּ שְׂלֵא עֲשֵׂה. וְאִפְתִּי אֵינְכָא לְמִימֵר דְּלֹא אָמַר אֱלָא בְּדָדְמִי.

וּמִזְהָה תְּשׁוּבָה ג"כ לֹס' הַג' דְּבִתְרִי לֹא בְּעֵי קְבֵרְתִּי דְּזֵהוּ ג"כ דְּנֻקָּא שְׁנוּכַל לְפָרֵשׁ בְּעֲדוּתָם שְׂיָדְעוּ אֲמִתּוֹת הָעֲנָנָן וְלֹא אָמְרוּ בְּדָדְמִי. אֲבָל הָכָא הָרִי מְבַאָּרִים כִּי צַד יָדְעוּ שְׂהוּא שְׂרָאוּם מֵתִים לְעֵינֵיהֶם.

וּמִן הַדִּין אֵין יָדִיעַתָּם מְכַרְעַת וּכְמ"ש. וּבְלֹא"ה הָרַב ב"ש חוֹלֵק וְאוּמֵר דְּנֻקָּא בְּכִשְׂרִים דְּבִתֵּר שְׂהֲדוּתָא דְּבִי תְרִי לֹא דִּינִיקִינּוּ.

וְלֹא בְּפִסּוּלִין. וְהִבִּיא רָאָה מְהֵרָא"ש ז"ל.

וּשְׂכ"כ הַש"ךְ וְהָרַב ש"ץ ע"ש. בְּאִנְפּוֹן דְּמַפְלָה הֵנִי לֹא תְּסִייעוּן: אֲבָל הַעֵינָקֵר שְׂיֵשׁ לְסִמְנָדָּה עָלֵיו בְּנִד"ז הוּא דִּי"ל דַּע"כ לֹא קָאָמַר הַרִי"פ ז"ל דְּבְּעֵי דְּלִימָא אֲסָקוּהָ לְקַמְאֵי וְחִזִּיתָהָ לְאַלְתֵּר וְאִשְׁתְּמוּדְעָנָא לִיהָ וְכו' אֱלָא בְּמַעֲיָד שְׂטָבַע וְעָלָה וְרָאָהוּ מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם דְּבָהָא הוּא דְּאֵינְכָא לְמִימֵר שְׂמָא מִיָּד עָלָה חֵי.

אֱלָא שְׂהֵיָה מְבִלְבֵּל מְבִלְבֵּל הַמַּיִם וְחֲשַׁב הַגּוֹי שְׂהוּא מֵת. כִּינּוּן שְׂאֵינּוּ אוּמֵר שְׂהֲנִיזוּ וְטִלְטְלוּ אוּ שְׂמָא שְׂאֵינּוּ אוֹתוֹ פ' שְׂטָבַע שְׂאוּתוֹ כְּכָר יֵצֵא חֵי לִמ"א בְּשַׁעָה שְׂטָבַע וְנַעְלָם מֵעֵינָיו.

וְזֵה שְׂעָלָה וְרָאָהוּ מֵת עַל שְׂפַת הַיָּם אַחֵר הוּא. כִּינּוּן שְׂלֵא אָמַר שְׂהִפִּירוּ מִיָּד כְּשַׁעָלָה שְׂהוּא הוּא.

אֲבָל בְּכַגּוֹן נִד"ז שְׂאוּמֵר הַגּוֹי שְׂבִהִיּוּתָם בְּסַפִּינָה הַקְּטַנָּה וְהֵם בְּטוּחִים מְמִנּוֹת הָיוּ רוֹאִים וּמִתְבּוֹנְנִים בְּסַפִּינָה הַגְּדוֹלָה וְרָאוּ שְׂטָבַעָה לְגַמְרִי וְכָל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ בְּתוֹכָהּ נִשְׂאָרוּ נְעִים וְכו' צוּעֵקִים וְנוֹאֲקִים עַד צֵאת נַפְשָׁם וְרָאוּ כְּנֻלָּם מֵתִים ע"פ הַמַּיִם.

וְשֵׁהֵר"מ מֵת הָא'. וְכֵהֵרִי"א מֵת אַחֲרוֹן.

וְכֵן בְּעֲדוּת הַרִי"ץ אָמַר שְׂאוּמֵר הַגּוֹי שְׂרָאוּם כְּנֻלָּם מֵתִים הַר"מ א' וְהָה' לְקַחוּ אֵת עֲצָמָם לְצַד אֶחָד וְרָאוּם מֵתִים. וְג"כ עֲמָהֶם שְׂאָר שְׂב"ב.

וְאַחֲרוֹן לִישׁ' כֵּהֵרִי"א וְשְׂלֵא זָזוּ מִשָּׁם עַד שְׂרָאוּם כְּנֻלָּם מֵתִים ב"ב וְשֵׁאֲב"ב ע"כ. נֵר' דְּבִהֲכִי הָא א"ץ כָּלֵל לְעֲדוּת הַזָּהָה וְהַכְּרָה שְׂבִאוּמֵרָם שְׂלֵא זָזוּ מִשָּׁם עַד שְׂרָאוּם מֵתִים הָרִי מַעֲיָדִים שְׂשֵׁהוּ כְּדִי צֵאת נַפְשָׁם וְלֹא בְּשִׁיעוּר בְּעֵלְמָא.

אֱלָא בְּחוּשׁ הָרָאוּת רָאוּ שְׂיֵצְאָה נִשְׂמָתָם וּמֵתוּ. כִּי לֹא נַעְלָמוּ מֵעֵינֵיהֶם מִיָּד כְּשִׂטְבַּעָה הַסַּפִּינָה.

כִּי גַם הַסַּפִּינָה לֹא נִטְבְּעָה בְּב"א מִיָּד אֱלָא מְעַט מְעַט. וּבְאוֹתוֹ הַמְּעַט מְעַט הָיוּ הַמַּיִם בָּאִים אֶל קֶרְבָּם וְהֵם צוּעֵקִים וְנוֹאֲקִים עַד שְׂטָבַעָה לְגַמְרִי וְנִחְנָקוּ וְנִשְׂאָרוּ לְעֵינֵיהֶם מֵתִים צָפִים עַל פְּנֵי הַמַּיִם.

ובכגון זה נר' שא"ץ לא הִזָּה וְלֹא הִכָּרָה שְׁלֵא אָמְרוּ כֵּן אֶלָּא בְּאוֹמְרוֹ שְׁרָאָהוּ שְׁטַבְע וְרָאָהוּ שְׁעֵלָה וְהוּא מֵת עַל שְׁפֵת הַיָּם שְׁנַעְעֵלָם זְמַן מַה מְעִיֵּן הַרוֹאָה וְלֹא בְּשֵׁלָא זְזוּ עֵינָיו מִמְּנוּ עַד שְׁרָאָהוּ מֵת.

וְחִדַּע דְּהָא בְּשֵׁהָ עָלְיוּ כְּדִי שְׁתַּצָּא נִפְשׁוֹ בְּמֵיִם שְׂאֵל"ס מְעִידִין עָלְיוּ שְׁמַת פִּינּוֹן שְׁאִין לְחוּשׁ שְׁיַצָּא חַי לְמַקּוּם אַחַר. וְא"כ ה"נ בְּמֵיִם שְׂאֵל"ס שְׁלֵא נַעְלָם מְעִינָיו שְׁנֹאמַר שְׁמֵא יַצָּא חַי לְמַקּוּם אַחַר וְשֵׁהָ עָלְיוּ שְׁיַעוּר שְׁיַצָּאָה נִשְׁמַתוֹ וְהוּא רוֹאָה אוֹתוֹ לְעֵינָיו מֵת וְדַאי מֵת גְּמוּר הוּא וְלִחְשֵׁשׁ שְׁמֵא אַחַר הוּא ג"כ לִיכָא שְׁהָרִי לֹא זְזוּ עֵינָיו מִמְּנוּ לְגַמְרִי שְׁהָרִי הוּא מְדַקְדָּק שְׁזָה מֵת א' וְזָה מֵת אַחֲרוֹן וְשֵׁהָ לְקַחוּ אֶת עַצְמָם לְצַד א' וּמֵתוּ בַּפ"ע.

וְא"כ לֹא נִשְׂאָר שׁוּם חֲשֵׁשׁ כָּלָל. וְהֵן הֵן דְּבָרֵי הָאֲחֲרוֹנִים וְלִי שְׁהִבִּיאוּ הַחֲכָמִים יִש"ץ בְּפָנִים בְּסוּף הַדְּבָרִים לְסַמְנָה עֲלֵיהֶם שְׁבִאָמַת כְּדַאי הֵם לְסַמְנָה עֲלֵיהֶם וְדָבָר ה' בְּפִיָּהֶם אָמַת.

וְגַם אִין לְגַמְגָּם עוֹד וְלוֹמַר דְּשְׁמֵא מַה שְׁאָמְרוּ הַגּוֹיִם שְׁרָאוּם כְּנֹלָם מֵתִים צָפִים ע"פ הַמֵּיִם אֲיַפְשֵׁר דְּלֹא דְּנֹקָא קְאָמְרִי וְשְׁמֵא נִמְלֵטוּ מֵהֶם אִישׁ וְלֹא יַדְעֵנוּ מִי הוּא שְׁכָבָר כְּתַב בַּק"ע ס' רל"ב בְּשֵׁם הַמְּבִי"ט דְּלֹא אָמְרִינּוּ הֵכִי אֶלָּא דְּכֹלְן דְּנֹקָא.

וְלֹא שְׁיַיָּהּ הֵכֵא רַבּוּ כְּכוּלָּהוּ ע"ש. וְמַה גַּם שְׁהָרִי בְּעֵדוּת הַרֵא"ץ בְּיֹאֵר שְׁחַמְשָׁה יְהוּדִים לְקַחוּ אֶת עַצְמָם לְצַד אַחַד וְרָאוּם מֵתִים וְהֵרִי"ץ אַחֲרֵיהֶם.

וְהֵר"מ הֵטִיל עַצְמוֹ אֶל הַיָּם וְנִחְנַק וּמֵת. הֵרִי שְׁפֵרְטוּם כְּנֹלָם וְהַעִידוּ שְׁרָאוּם שְׁמַתוֹ: גַּם מֵהֵיכָא דְּהָרַב הַמְּבִי"ט שְׁהִבִּיאוּ בַּק"ע ס' רט"ו דְּכָל שְׁהָעֵד הַנִּמְלֵט מֵהַסְּפִינָה הִזָּה בְּהוּל עַל נִפְשׁוֹ בְּאִשְׁרֵי אֵימּוֹת מְוֹת נִפְלוּ עָלָיו.

וּבְדוּחַק נִמְלֵט אֶל הַסְּפִינָה הַקְּטָנָה וְא"כ א"א לוֹ לְהַעִיד שְׁשֵׁהָ עַל הַנְּטַבְעִים בְּסְפִינָה הַגְּדוּלָּה ע"כ שְׁתַּצָּא נִפְשָׁם. וְא"כ הו"ל כְּסְפִינָה שְׁנֹאבְדָּה בַּיָּם וְאִפְי' אִם נִשְׂאֵת תַּצָּא וְכו' ע"ך אִין לְהַשִּׁיב לְנַד"ז דְּהָתָם מִיִּירִי שְׁכַפְשֵׁהּתַחֲזִילָה הַסְּפִינָה לְטַבּוּעַ מִיַּד גְּבַהַל הָעֵד לְהַמְלֵט עַל נִפְשׁוֹ וְלִירַד אֶל הַסְּפִינָה הַקְּטָנָה.

וּמִיַּד טַבְעָה הַסְּפִינָה הַגְּדוּלָּה וְלֹא נִרְאָה מִמְּנָה כְּלוּם דְּבָהָא וְדַאי אִיכָא לְמִיחַשׁ שְׁלֵא שְׁהָ לְרֵאוֹת כְּדִי שְׁתַּצָּא נִפְשָׁם שְׁיַעִיד עֲלֵיהֶם שְׁמַתוֹ לְהוֹצִיאָם מֵאִסּוּר תּוֹרָה. כִּי הִזָּה בְּהוּל לִילָה מֵהַר אֶל הַסְּפִינָה הַקְּטָנָה וּמִיַּד שְׁיַצָּא אֶל הַסְּפִינָה הַקְּטָנָה לֹא רָאָה כְּלוּם מֵהַסְּפִינָה הַגְּדוּלָּה וְאִיפְשֵׁר שְׁמִיד שְׁנֹכְנַס לְסְפִינָה הַקְּטָנָה עָלָה גַּם הַנְּעֻדָּר וְיַצָּא לַמ"א.

מִשָּׂא"כ בְּנַד"ז שְׁאֲחַר שְׁיַצָּאוּ הַמְּלַחִים וְהִלְכוּ לְסְפִינָה הַקְּטָנָה וְסַר מֵהֶם מֵר הַמְּוֹת אֲזוּ רָאוּ הַסְּפִינָה הַגְּדוּלָּה הוֹלְכָת וְטוֹבַעַת וְהֵאֲנִישִׁים שְׁבַתוּכָה צוּעֵקִים עַד שְׁיַצָּתָהּ נִשְׁמַתָּם וְטַבְעָה הַסְּפִינָה לְגַמְרִי וְעָלוּ הֵם ע"פ הַמֵּיִם פְּגָרִים מֵתִים: וְעַל אוֹדוֹת שְׁהִזָּה הָעֵנִין בְּלִילָה בְּסוּף הַחֹדֶשׁ בְּעַת שְׁאִין אוֹר הַלְּבָנָה שׁוֹלֵט נֵר' שְׁאִין כָּאֵן חֲשֵׁשׁ כָּלָל שְׁאֲחַר שְׁאָנוּ מֵאֲמִינִין לְגוֹי מַסְל"ת בְּמַה שְׁאוֹמַר שְׁרָאָה נִיהַמְנִיָּה נִמִּי בְּהָא שְׁהִזָּה יְכוּל לְרֵאוֹת.

דְּאִטוּ מְצִיאוֹת שְׁקֵלֶת מְעֵלְמָא. וְאִיפְשֵׁר שְׁהִזָּה לְהֵם גְּרוֹת וְאֲבוּקוֹת: וּמְעַנְנִין אִי הַנְּיָא עֵדוּת רַב הַחוּבֵל וְהַמְּלַחִים לְפָנֵי הַרִי"ץ אֶבְן צוּר מַסְל"ת א"ץ לְדָבָר שְׁכָבָר יֵשׁ עֵדוּת הַרֵא"ץ וְגַם עֵדוּת הַרִי"ץ בְּסִיפּוֹר רַב הַחוּבֵל לְאִמּוֹ וְהַמְּלַח הִישְׁמַעְאֵלִי לִישְׁמַעְאֵלִים שְׁאִין בְּהֵם

ספק כלל: באופן שאחר שהסכימה דעת כל החכמים הנ"ב ישצ"ו להתיר מהטעמים
שזכרנו גם אנחנו נמנין עמהם להתיר.

והאל אוהב צדק. יושב לכסא שופט צדק.

ינחנו במעגלי צדק. למען שמו משגיאות נצילנו.

ומנסתרות ינקנו. אכ"ר.

והפל שו"ב וק"י: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל והספימו שאר הבד"ץ
הרשט"ו והרמב"ן הי"ו: הלכות יבום וחליצה. סימן ע"ט.

שאלה.

היקר מרדכי נ' פציצ'א נלב"ע והניח אשתו זקוקה לב' יבמין ושוב נלב"ע היבמה מי הוא
היורש נכסיה. אם האח הגדול או שניהם: תשובה הדבר פשוט ששניהם יורשים בשנה
שאף שמצנה בגדול ליבם והמנבם הוא הזוכה בנכסים כיון שלא ייבם כל אחיו זוכים
בירושתו דאפי' בחולץ ליבמתו הרי הוא כא' מן האחין לנחלה סי' קס"ג ס"ב דלעולם
אין לו זכות בנחלה אלא אם ייבם ונקא ולענין מי יורש היבמה.

קודם צריף להודיע שאעפ"י שהמנהג פשוט באשה שמתה בחיי בעלה בלא זש"ק
שלתקנות טוליטולא נותן ליורשיה מחצית מכל מה שנשא קיים מנדונייתה וזהו תנאי
השירור שנזכר בדברי ההג"ה בסי' קי"ח ס"ז דהיינו שהבעל יורש את אשתו ומשיר
ליורשיה המחצית מהנדוניא ובמקום זה תקנו חכמי קאסטיליא שיחלק הבעל כל
הנמצא לו עם יורשיה.

וא"כ לכאורה נר' גם יבמה שמתה תחלק כל העצבון בין יורשיה ובין היבם. ד"בם
במקום בעל קאי.

אף כפר פתב בהג"ה הנז' וז"ל תנאי השירור אינו אלא אם תמות האשה בחיי בעלה. אבל
אם לא תמות שומרת יבם עכ"ל.

וכתב עליו בח"מ סק"ג והענין כי דעת השואל הנה מאחר שהבעל נתחייב וכו' כמו
שהבעל יורש צריף לשלם וכו'. אבל תנאי השירור תנאי ממון הוא.

ואין לנו אלא אם תמות אשתו. אבל בחיי יבם אין לנו.

כלומר ואין פאן שטר כלל רק יתנהגו עפ"י הדין וכו' וענין לקמן סי' ק"ס עכ"ל. משם
בארה דאין לנו לדמות מיתת היבמה בחיי היבם למיתת האשה בחיי הבעל.

אלא יתנהגו ע"פ הדין שמבואר בסי' ק"ס. ובסי' ק"ס ס"ז מבואר מזה כשהיא שומרת
יבם יורשיה יורשים נ"מ וחצי נצ"ב.

ויורשי הבעל יורשים עיקר פתובה ותוס' ע"ש. באופן שצריכים אנו לראות נכסי
הנדוניא כמה הם ועי' פתובה ותוס' כמה.

ולפי הנשמע שכתובת' עז"ר מתקאלים ואין מפירש בה כמה הוא נדונייא וכמה הוא כתובה ותוס' שכן היו הכתובות הקודמות שלא היו מפירשין כמה כתו' ותוס' וכמה נדונייא.

ועכ"פ אין לדון זה אלא פשרה ונעשה נדו' שליש וכתו' ותוס' שני שלישים. ולפי הדין שחולקין נצ"ב א"כ בנצ"ב שהיא הנדונייא לירשים מתצית השליש שהוא שתות פל הנכסים.

באופן יתנו לירש האשה שתות פל העזבון. דהיינו מכל ששים מתקאלים יתנו לירש האשה ק"י וחמשה חלקים יטלום יורשי הבעל.

ולראיה ע"ד אמת ח"פ בסיון שנת פש"ר דבר לפ"ק וקנים: רפאל בירדוגו ס"ט משה טובי ס"ט הדין ד"א דכמו דלתקנת טוליטולא חדש הר"ן דיבמה שמתה בחיי היבם יתנהנו יורשיה ע"פ הדין הנז' בסי' ק"ס שיטלו יורשיה נ"מ נחצי נצ"ב.

כן לתקנת רבותינו המגורשים יטלו חצי הנדונייא. ונר' דאפילו נאבדה הנדו' יטלו מתציתה.

וכן מבואר בח"מ סי' ז' סקי"ט וטעם הדבר ושורשו שאנו מחלקין בין אשה שמתה ליבמה שמתה הוא משום דמספקא לן אם היבמה פנשוואה ליבם דמייא. או לא.

דאם היא פנשוואה נמצא שהיבם יורש את יבמתו. ואי לאו פנשוואה הרי היא פאלמנה דעלמא.

שפתול כתובה מבעלה הא' ואם מתה יורשיה יורשים אותה. ולכן מחמת ספק זה אמרו במשנה נכסים בחזקתו דהיינו נצ"ב בחזקת שניהם לפי שיש ספק אחר שהנדו' היא בחזקת האשה שהעניקה מנכסיה.

או נאמר שהיא בחזקת הבעל שכתב עליו אחריות לכן הם בחזקת שניהם ויחלקו ונ"מ בחזקת יורשי האשה וכתו' ותוס' בחזקת יורשי הבעל זהו טעם הדבר. וחדש הר"ן ז"ל לתקנת טוליטולא דתקנת השויר אינה אלא באשה ולא ביבמה דלא התנה אלא אם תמות אשתו שיתן לירשיה מתצית מנכסי נדונייתה.

אבל לא אם תמות יבמתו. רק יתנהגו עפ"י הדין.

והדין הוא דספק אם היא פכנוסה והיבם יורש אותה לגמרי. משום דאין בה תקנת השויר ספק אינה פכנוסה רק כמו אלמנה דעלמא שנוטלת השויר מבעלה הא' וכשמתה יורשיה יורשים אותה ואין ליבם פלום.

וא"ד כמו שלתקנת טוליטולא הדין פן. לתקנת רבותינו נ"ן ספק היא פכנוסה והיבם יורש אותה לגמרי שאין בה התקנה שתקנו שיטלו יורשיה המתצית דלא תקנו רק באשה.

ספק אינה אלא פאלמנה דעלמא שפתול המתצית מבעלה הא' וכשמתה יורשיה יורשים אותו המתצית. לכן מספק יטלו יורשיה מתצית נכסי הנדו' אפי' אינם בעין.

באופן שהד"א כמ"ש הרב זצ"ל בפנים. ואעפ"י שהרשב"א חולק על הר"ן כמ"ש במ"א באורו.

אין לנו אלא פסק מור"ם שפסק כהר"ן והטור בסי' קי"ח ובסי' ק"ס. ואף שאפשר לצדד ולחלק בין תקנת טוליטולא לתקנת רבותינו שלא פתב הר"ן פן אלא לתקנת טוליטולא. הנה המחלק עליו להביא ראיה ולו יהי אלא ספק בתקנה העמידהו על ד"ת. ועוד אני רואה דבנד"ז לדעת מר"ן בסי' ק"ס אין ליורשי היבמה.

שפתב שם וז"ל וי"א דכל נצ"ב הם בתקנת יורשי הבעל והיא ס' ר"ת והרא"ש. וכתב אח"ך ואין מוציאין מיזם אם הם מוחזקים.

והוא מדברי הר"ן ז"ל שכתב אנו בעניויתנו שאין לנו להכריע. פה אני דן שנצ"ב שהאשה באה להוציא מיד יורשי הבעל.

לאו כל הימנה כו' ע"כ הרי דלשיטת הר"ן שחידש דתנאי השויר אינו ביבמה הוא סובר דאין להוציא נצ"ב מיד יורשי האשה אם הם מוחזקים. ובנד"ז כל נכסי העזבון הם מוחזקים ביד יורשי הבעל.

ולכן ע"צ המרבה יטלו מחצית הגדונוניא שהכניסה. ומה שטען המדבר בעד יורשי האשה שיטלו מחצית העזבון.

הוא טעות גמור. שאפי' לפי דעתו שהאשה והיבמה שונים לא יטלו כ"א שלישי.

כיון שלא נשבעה ש"א וכמו שנהנו לפשר באל' שמתה ולא נשבעה שיטלו יורשיה שני שלישי המחצית שהוא שלישי בכל העזבון. באופן שהד"א כמ"ש הרב בפנים.

ולראיה ח"פ בשבט פ"ד לפמ"ה ושו"ב וקנינים: מימון בירדוגו ס"ט בדין שומרת יבם שמתה. דיוע הוא פסק מר"ן באה"ע סי' ק"ס ס"ז והוא ממתני' פ' החולץ ובפ' האשה שנפלו וכפי פרש"י וגירסתו דגריס הב"י מתה מה יעשו בכתובה וכו' בד"א נכסים בתקנתו.

וכתובה בתקנת יורשי הבעל. ונכסים הנכנסים ויוצאים עמה בתקנת יורשי האשה.

ור"ל נכסים דהיינו נצ"ב בתקנתו. וכדמפ' ר"ל בפ' מי שמת אלישנא פי האי וכתובה דהיינו עי' ותוס' בתקנת יורשי הבעל.

ואין להוציא מהם כלום ונכסים הנכנסים ויוצאים עמה דהיינו נ"מ. בתקנת יורשי האשה. ואין ליורשי הבעל בהם כלום. והטעם בכולם משום דשומרת יבם הנייא ספק נשואה וספק אם היבם הוא היורש פאלו נשאת לו.

ובעל יורש את אשתו כד"ת. או אם יורשיה הם היורשים כיון דעדיין לא פנס.

להכי מוקמי' כל דבר בתקנתו. דעי' ותוס' שחייב לה הבעל אין להוציא מחצית יורשיה שהוא היבם מספק דילמא כנשואה כבר ליבם היא וכשמתה יורשיה יורשין אותה.

ונצ"ב שהם לאחריות הבעל וגופן של האשה ה"ה בתקנת שניהם. ויחלקו יורשי הבעל עם יורשי האשה מספק.

שָׁמָא פִּוּלָן שֶׁל יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה אוֹפִוּלָן שֶׁל יוֹרְשֵׁי הַבְּעַל. וְכַמְפִּוּרֵשׁ כ"ז בַּגְּמ' וּפִירֵשׁ"י וּפְשׁוּט
הוּא דְּקָל זֶה פְּשֵׁהֲנִכְסִים קִיָּמִין עֲדֵינָן נ"מ אוֹ נצ"ב דְּבָהָא הוּא דְּשִׁינָה לְמִימַר אֵלּוּ בְּחֻזְקָת
יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה וְאֵלּוּ בְּחֻזְקָת שְׁנֵיהֶם.

אָבֵל אִם נֶאֱבָדוּ ל"מ נ"מ דְּנֻדְאֵי דְּאִין לְיוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה פְּלוּם אֶלְא אִפִּי' נצ"ב אִם אָבָדוּ נר'
שְׁדִינָם פְּעִיקָר וְתוֹס' שְׁהֵם בְּחֻזְקָת יוֹרְשֵׁי הַבְּעַל. לְפִי שְׁאִינָם אֶלְא חוֹב עַל הַבְּעַל וְאִין
לְהוֹצִיא מִחֻזְקָת יוֹרְשֵׁי מִסְפָּק.

וה"ה בנצ"ב שְׁאָבָדוּ שְׁלֵא נִשְׁאָרוּ גַם הֵם כ"א חוֹב. וְכֵן מוֹכַח לְהַדְיָא בְּדַבְרֵי הַתוֹס' בַּגְּמ'
ד"ה וּבד"א וכו'.

וּבְתַשׁוּ הַר"ן שְׁהֵבִיא הַב"י ס' הַנּוּז'. דְּמַתְּנִי בְּעוּדָן קִיָּמִין.

ע"ש: וּמִיָּהוּ נר' בְּרוּר דְּקָל זֶה אִינוּ אֶלְא לְפִי ד"ת שְׁהַבְּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ. אָבֵל לְמַנְהַג
הַמְּגוֹרְשִׁים נ"ן שְׁאִין לָנוּ עֶסֶק עִם הַכְּתוּב' פְּלֵל פְּשִׁמַּת הַבְּעַל.

אֶלְא שְׁבָכָל עֲנִין חוֹלְקִין וְאִפִּי' יִהְיוּ הַנְּכָסִים רַבִּים מְאֹד פְּפִלֵי פְּפִלִים מִהַפְּתוּבָה. אוֹ
מוֹעֲטִים.

בְּכָל גְּוֹנָא נוֹטְלַת הַמַּחְצִית. וּמִסְתַּלְקַת.

וְאִפִּי' בְּמַתָּה הָאִשָּׁה בְּחֵי הַבְּעַל נוֹטְלִין יוֹרְשֵׁיהָ הַמַּחְצִית ג"כ. א"ך אִין פֶּאן פְּלֵל שׁוּם סָפָק
לְגִרוּעַ כַּח יוֹרְשֵׁי הָאִשָּׁה.

דממ"נ בֵּין אִם נִחְשׁוּב אוֹתָהּ עֲדֵינָן בְּתוֹרַת אֶלְמָנָה. בֵּין אִם נִחְשׁוּב אוֹתָהּ נְשׁוּאָה לְיָכֶם
וּמַתָּה בְּחֵי.

נוֹטְלִין יוֹרְשֵׁיהָ מַחְצִית נְכָסֵי הַמַּת. שְׁגַם הַמַּחְצִית שְׁזָכָה הַיָּכֶם מֵאֲחִיו נְכָס לְכָלֵל חֻלְקָה
וְהוּא בְּכָלֵל הַנְּכָסִים הַנְּמַצָּאִים לוֹ וְלָהּ.

וּכְשֶׁחוֹלְקִין נְמַצָּא שְׁיֵשׁ לְיוֹרְשֵׁים מַחְצִית. וְאִפִּילוּ אִם נֹאמַר שְׁתַּקְנַת הַחֻלְקָה אֵינָה נוֹהֲגַת
אֶלְא בְּבַעַל דְּעַלְמָא.

אָבֵל יָכֶם הַפּוֹנֵס יְבַמְתּוּ סְתָם וּמַתָּה שְׁאִשָּׁה הַקְּנוּ לוֹ מ"ה אִין לָהֶם לְהַתְּנֵהֵג כ"א לְפִי ד"ת
שְׁהַבְּעַל יוֹרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ. וְאִפִּילוּ מִקְּוֹדֵם בְּשַׁעַת פְּנִיסָה יְכוּל הַיָּכֶם לוֹ שְׁלֵא יְכַנּוּס ע"פ
הַמְּנַהֵג כ"א כְּפִי ד"ת וְכַמוֹ שְׁאֵנוּ נוֹהֲגִין שְׁלֵא לְחַיִּיב הַיָּכֶם בְּתַנְאֵי שְׁלֵא יִשָּׂא וְשְׁלֵא יוֹצִיאָנָה
מִשׁוּם דְּאִשָּׁה הַקְּנוּ לוֹ מ"ה: מ"מ נר' דְּהַשְׁתָּא שְׁמַתָּה בְּעוּדָה שׁוּמְרַת יָכֶם אִין נִגְרַע
לְיוֹרְשֵׁיהָ פְּלוּם מִהַמַּחְצִית הָרְאוּי לָהֶם.

שְׁהַרִי מִשְׁמַת הַבְּעַל זָכָתָה הַיָּבָמָה בְּמַחְצִית הַנְּכָסִים כְּפִי הַתְּקֵנָה וְה"ה בְּחֻזְקָתָה פְּדִין נ"מ
שְׁזַכְּרָנוּ לְפִי דִין הַש"ס דְּהָא ל"ד לְעִי וְלַתוֹס' שְׁאִינָן אֶלְא חוֹב עַל הַבְּעַל. וּמַחְסוֹר גְּוֹבְיָנָא
דְּשִׁטְר הָעוֹמֵד לְיָגְבוֹת לָאו פְּגִבוּי דְּמִי וְכֵן אִין דוּמָה אִפִּי' לנצ"ב דְּאִמְרִינוּ דְּהוּוּ בְּחֻזְקָת
שְׁנֵיהֶם.

דְּשִׁאֲנֵי נצ"ב שְׁהֵם לֹאח' הַבְּעַל וְהַשְׁתָּא דְּמַת נְמִי הוּוּ לֹאח' הַיֹּרְשִׁים שְׁאֵם פְּחַתוּ פִּיחַתוּ
לָהֶם וְכּו' וְצָרִיכִין שׁוּמָא וּגְבִיָּה ב"ד לְהַכִּי חֲשִׁיבֵי נ"מ בְּחֻזְקָת יוֹרְשֵׁי הַבְּעַל מִשֵּׁא"ך לְפִי

התקנה שנוטלת מחצית הנכסים וא"ן לא גבייה ולא שומה א"ך משמת הבעל זכתה וה"ה בתזקתה פדין נ"מ.

ולכן פשמה אף אם נאמר דלגבי יבם אין נוהגת תקנה זו אלא דאם מתה יבם יורשה כד"ת. וזהו אם פבר נשאת לו.

אבל בזו שהיא ספק נשואה והנכסים בתזקתה אין להוציא מחזקתה: אמת שראיתי להרב"י בסי' ק"ס בשם הר"ן ופסקה מור"ם בהג"ה סי' קי"ח ס"א וז"ל תנאי השויר אינו אלא אם תמות האשה בחיי בעלה אבל לא אם תמות שומרת יבם. ע"כ.

והנה הרב פתב פן לתקנת טוליטולא שתיקנו שפשמות האשה חוזר מחצית הנדון ליורשיה וזהו הנק' תנאי השויר. ולכאורה י"ל דמינה נמי לתקנת המגורשים שתיקנו שפשמות האשה חולק הבעל עם היורשים לתצאין דגם בזה י"ל דלא תקנו כ"א פשמו בחיי בעלה.

ולא פשמות שומרת יבם: אף פד דייקנין נראה דהא ליתא. דדוקא לתקנת טוליטולא דבמתה האשה בחיי בעלה הוא שעשו תקנה שיטלו יורשיה מחצית הנדוניא.

אבל במת הבעל בחיי אשתו. נוהגין כד"ת שאין לה אלא כתו'.

בהא הוא דאיכא למימר דלא תקנו פשמות שומרת יבם. אבל למנהג המגורשים דבין במת הבעל בחיי האשה בין מתה האשה בחייו.

נוהגין לחלק פל הנכסים הנמצאים לו ולה א"כ שומרת יבם ג"כ משמת בעלה זכתה במחצית הנכסים. וה"ה בתזקתה וכשמתה זכו יורשיה וכמ"ש: ואדרבא נר' שמדברי הר"ן ז"ל יש ראיה דלפי מנהגינו שיטלו יורשיה מחצית הנכסים כמו שהנהגה לה משמת בעלה.

שהרי פוננת הר"ן לו' שפשמה שומרת יבם אין ליורשיה השויר פתקנת טוליטולא. אלא הרי דינה פאלמנה ויעשו בכחופתה פדין המשנה הנ"ל וא"כ למנהגינו שאפ"י האלמנה נוטלת מחצית.

א"כ עכ"פ יש לה המחצית ויורשיה נוטלין המחצית. דבין אם נחשוב אותה מתה בחיי בעלה.

בין נחשוב אותה מת בעלה בחייה עכ"פ יש לה המחצית: שוב ראיתי להרב דרכי נועם שאלה ר' ולהרב פרי צדיק שאלה ג' שהביאו דברי הר"ן הללו וכתבו שהרשב"א בתשו' חולק ע"ז.

ושוב הביאו בשם מהר"י לבית לוי ובשם הרב מהרי"ט לחלק ביניהם ע"ש שהאריכו בזה: ומפל מקום לפי מנהגינו אין צורך לכל זה. דאפ"י לדברי הר"ן.

פבר פתבנו שנוטלין היורשים המחצית. שהרי אין הפירש בין אם נחשוב אותה פמתה בחיי בעלה או פמת הבעל בחייה וכמ"ש: באופן שלעד"ן שלפי תקנת המגורשים אין נגרע מחלק יורשי השומרת יבם שמתה פלום מהמחצית הראוי להם ולפי התקנה

שְׁנֵת־חֲדָשָׁה אֲלֵינוּ הַיּוֹם שֶׁהִבְחִי בְּיַד הַיּוֹרְשִׁים גַּם בְּזֶה ג"כ הַבְּחִירָה בְּיָדָם אוֹ לְפָרוֹעַ לַיּוֹרְשִׁים כְּתוּבָתָהּ אוֹ לְתַת לָהֶם הַמַּחְצִית.

זֶהוּ הַנִּלְע"ד. וְצוּי"מ: יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֹא"א הָרַב יְקוּתִיאֵל ז"ל סִימָן פ' נִשְׁאַלְנוּ מִת"ח אֶחָד בְּעֵינַי רְאוּבוֹ שֶׁנִּשְׁאַ אֶת רַחֵל בְּעֵירוֹ וְלוֹ אָח.

וְהַנִּיחָה וְהִלֵּךְ אֶלּוֹנְדָרִיס וְהֵן הַיּוֹם בָּא יְהוּדֵי א' מְעִיר לּוֹנְדָרִיס וְהַגִּיד לְרַחֵל שֶׁשָּׁמַע בְּהִיּוֹתוֹ בְּעֵיר לּוֹנְדָרִיס שֶׁבְּעֵלָה הִלֵּךְ לְאַרְיָן מְרַחֲקִים. וְשָׁם נִשְׂא אִשָּׁה שְׁחוּרָה וּמֵת וְהַנִּיחַ מִמֶּנָּה זש"ק.

עכ"ד הַעֲד. וְנִפְל הַסֶּפֶק אִם שְׁחוּרָה זוֹ גֵּיירָה אוֹ שְׁחָרְרָה מִקְוֶה וְנִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לוֹ זֶרַע כְּשֶׁר שְׁפוּטָר מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיָּבוּם.

אוֹ שְׁמָא לֹא גֵּיירָה וְזָרְעוּ מִמֶּנָּה אֵינוֹ קְרוּי זֶרַע וְאֵינוֹ פּוֹטָר מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיָּבוּם. וְא"ת שֶׁסֶפֶק זֶה יֵשׁ בּוֹ מִמֶּשׁ לְהַזְקִיק לְרַחֵל לְחֲלִיצָה אוֹ לַיָּבוּם וְא"כ דִּינָא שְׁאַיְנָה חוֹלְצָת וְלֹא מְתַיַּבֶּמֶת כְּמִבְּנָאָר בְּסִי קנ"ו ס"ב וי"ג מִפְּנֵי שֶׁהַדְּבָר יָכוֹל לְהִתְבָּרַר וְאִתָּהּ מְצָרִיכָה כְּרוֹז לְכַהֲנָה.

עַדִּין יֵשׁ לְשֵׁאוֹל אִם הִיא פְּסוּלָה לְכַהֲנָה אוֹ נְדָרָה ע"ד רַבִּים שֶׁלֹּא תִּינָשָׂא לְכַהֵן דְּלִיכָא הֵאִי חֲשִׁישָׂא דְּאַתָּה מְצָרִיכָה וְכו' וְהֵיבָם אֵינוֹ רוֹצֵה לְחַלּוֹץ וְצוֹנֵחַ פְּכָרוּכִינָא שְׁרוּצָה לְהַמְתִּין שְׁנָה אוֹ שְׁנָתַיִם עַד שֶׁיִּתְבָּרַר הַדְּבָר הֵיטֵב שְׁמָא לֹא גֵּיירָה וְיֵיבָם וְיִזְכָּה בְּנִכְסֵי אָחִיו.

אוֹ שְׁמָא גֵּיירָה וְלֹא יִצְטָרֵף אֶפְּלוֹ לְחַלּוֹץ אִם כּוֹפִין אוֹתוֹ לְחַלּוֹץ עַד שֶׁיֵּאמֶר רוֹצֵה אָנִי אוֹ לֹא. וְאִת"ל שְׁאִין כּוֹפִין עַדִּין יֵשׁ לְשֵׁאוֹל עַל מִי רָמִי לְשַׁלּוֹחַ שְׁלוּחִים וְאִגְרוֹת וְלְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַד שֶׁיִּתְבָּרַר הַדְּבָר אִם עַל הֵיבָם אוֹ עַל הַיָּבָמָה: תְּשׁוּבָה כְּפִי הַנִּשְׁמַע שְׁבָאָרְיָן מְרַחֲקִים הַלְזוּ אֵין עַל הַיְהוּדִים עוֹל גְּלוּת כָּלָל.

וְכָל הַרוֹצֵה לְהַתְגַּיֵּיר יָבֵא וְיִתְגַּיֵּיר. וְכַמָּה אֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁמְגַיֵּירִים שָׁם נָשִׁים וְנוֹשְׂאִים אוֹתָם.

וְיֵשׁ שְׁקוּנָה שְׁפָחָה ע"ד דַּת יְהוּדִית וּמְשַׁחֲרָרָה כְּרֹאֵי וְאִת"ךְ נוֹשֵׂא אוֹתָהּ. וְאִם זֶה אֶמֶת וְדֹא דִיֵּשׁ כְּפֹאן בֵּית מִיחּוּשׁ לְזִיקָתָהּ שֶׁל רַחֵל דְּשְׁמָא גֵּיירָה דְּלֹא מְחַזְקִינָן אִינְשֵׁי בְּרִשְׁעֵי.

אוֹ שְׁמָא לֹא נִתְרַצִּית לְדַת יְהוּדִית וְתִקְפוּ יִצְרוּ וְנִשְׁאַה כְּמוֹת שְׁהִיא. וְדִינָא מִבְּנָאָר בֵּא"ה סוֹס"י קנ"ו שְׁאַיְנָה חוֹלְצָת וְלֹא מְתַיַּבֶּמֶת מִחֲמַת שְׁמָא יִתְבָּרַר הַדְּבָר בְּעֵדִים שְׁאַיְנָה צָרִיכָה חֲלִיצָה וְאַתָּה מְצָרִיכָה כְּרוֹז לְכַהֲנָה.

וְיֵמָּה שְׁשֵׁאֵל עוֹד הַשְּׁאוֹל אִם רַחֵל הִיָּתָה פְּסוּלָה לְכַהֲנָה וְאֵין כְּפֹאן בֵּית מִיחּוּשׁ אִם כּוֹפִין אֶת הֵיבָם לְחַלּוֹץ אוֹ לֹא. נֵר' שְׁכּוֹפִין מְדַסְתָּם לָן מְר"ן וְהַטּוּר וְהַב"י בְּסִי הַנּוֹז' וְלֹא אִישְׁתְּמִיט שׁוּם פּוֹסֵק לְהַשְׁמִיעֵנוּ דִּין זֶה דְּטַעֲנָתוֹ טַעֲנָה וְלַחֲלֹק בֵּין יָכוֹל לְהִתְבָּרַר אוֹ לֹא.

וְאַדְרָבָה מְדַבְּרֵי רִי"ו נְתִיב כ"ה ח"א וּמְדַבְּרֵי הַרְשֵׁב"ש שְׁאַלָה תְּקִי"ב מִשְׁמַע לְהִכְפֹּף שְׁאִין טַעֲנָתוֹ טַעֲנָה אִפִּי' בְּדָבָר שֶׁיָּכוֹל לְהִתְבָּרַר וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְחַלּוֹץ יַעו"ש אֲכָל אִם נְדָרָה שֶׁלֹּא לִישָׂא לְכַהֵן נִרְאָה שְׁאִין כּוֹפִין וְטַעֲמָא רַבָּה אִיכָא בְּמִילְתָּא מִפְּנֵי שֶׁהִלְכָה זוֹ פְּסָקָה הַרְשֵׁב"ש שְׁאַלָה הַנּוֹז' יַעו"ש שֶׁהֵעֵלָה שְׁאֵם נְדָרָה ע"ד רַבִּים שְׁכּוֹפִין וְכו'.

אָבֵל רִי"ו נָתִיב הַנּוֹ' בְּשֵׁם ר"ש נִסְתַּפֵּק בְּדָבָר זֶה אַחַר שֶׁהֵבִיא הַרְאִיּוֹת שֶׁהֵבִיא הַרשֵׁב"ש וְהֶאֱרִיךְ בְּעֵנִין. וּבְסוֹף דְּבָרָיו כָּתַב מֵאֵן דְּמַסִּיק הָאִי שְׁמַעְתָּא אֲלֵיבָא דְהִלְכְתָּא מוֹבִילָנָא לִיה מְאֵנִיָּה לְבִי מְסוּתָא.

גַּם הֵרַב"י הֵבִיא סֶפֶק זֶה בְּסוֹף סִי' קנ"ו בְּשֵׁם רִי"ו שֶׁפָּתַח בְּשֵׁם ר"ש וְלֹא פָּשִׁיט לִיה. גַּם הֵרַב ב"ש פָּתַח בְּשֵׁם רִי"ו שֶׁנִּסְתַּפֵּק הָרָא"ש בְּזֶה.

וּצ"ל שֶׁטְעוֹת נֶפֶל בְּסִפְרִים אוֹ צ"ל בְּכֻלָּם הָרָא"ש אוֹ הַר"ש. וְהַבֵּאָה"ט הֵבִיא ג"כ סֶפֶק זֶה וְלֹא פָּשִׁיט לִיה.

וּא"כ וְדַאי נֵר' שֶׁיִּכּוֹל הֵיכָּם הַנְּתַבֵּעַ עַל הַחֲלִיצָה לֹמַר קִים לִי כָּכֵל הֵנִי רַבְּנוֹתָא שֶׁהִנְיָחוּ הַדְּבָר בְּסִפְקָא וְלֹא הִכְרִיעוּ לְחַיִּיב אוֹתוֹ לְחַלּוֹץ וְשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה עֲדִיף: וְעַל מֵה שֶׁשָּׁלַח עוֹד הַשּׁוֹאֵל עַל מִי רָמִי לְחַפֵּשׁ אַחַר הָעֵנִין לִידַע אִם הֵנִיחַ זָרַע כָּשֵׁר אוֹ לֹא כָּדִי לְהַתִּיר מֵאִסּוּר הֵיכָּמָה.

נֵר' שֶׁעַל הֵיכָּמָה רָמִי לְשַׁלּוֹחַ שְׁלוּחִים וְלְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַד שֶׁיִּתְבַּרֵּר הַדְּבָר. וְנִלְמַד מֵהֵיא דְסִי' קס"ו שֶׁהֵיכָּמָה הוֹלֵכֵת אַחַר הֵיכָּם וְכו'.

וְסִיִּים מוֹר"ם שְׂאָם הוּא דָּר בֵּין הַגּוֹיִם וְכו' כּוֹפִין אוֹתוֹ לִילֵךְ לְמָקוֹם הַנוֹעֵד וְיִפְטוֹר אֵת יְבָמָתוֹ. וְכָתַב עֲלָה הֵרַב גּוֹר אֲרִיָּה בְּשֵׁם מְהַרְשֵׁב"ם שֶׁחֲזִיבֵת הֵיכָּמָה לְפָרֹעַ טוֹרְחוֹ ע"ש.

נִמְצָא שְׂאִין עַל הֵיכָּם שׁוֹם חַיִּיב לְטָרוֹחַ בְּזֶה אֵלָּא הִיא שְׁמַחְוִיבֵת בְּטִירְחוֹת וְהוֹצָאוֹת. זֶהוּ מֵה שְׁנַלְע"ד אִם יִסְפִּימוּ עִמָּנוּ בְּעֲלֵי הוֹרָאָה וְצוּי"מ.

וימ"ן.

הַכ"ד צְעִירֵי הַצֵּאֵן הַחוּ"פ. וְקָיִים: הַוּנְתָן סִירוּרוֹ אַהֲרֹן מוֹנְסוֹנִיגוֹ וְעוֹד נִרְאָה דְלֹא אֵימְרָה הָאִי דִינָא דְכָתַב הַרְמַב"ם ז"ל אֵלָּא בְּהִיכָא דְהִיא מוֹחֲזָקֵת לָנוּ דְהִיא שְׁפָחָה אֲזוּ וְדַאי מוֹקְמִינוּ לָהּ בְּחֻזְקָתָהּ.

וְלֹא חֲזִינְשִׁי שְׂמָא נְשַׁתְּחַרְרָהּ. וְכִמוֹ שֶׁמְדוֹקְדָק מִלְּשׁוֹן הַרְמַב"ם ז"ל דְּכָתַב דְּמוֹקְמִינוּ לָהּ בְּחֻזְקָתָהּ דְּהִינְנוּ שֶׁהִיא מוֹחֲזָקֵת בְּחֻזְקָת שְׁפָחוֹת.

אָבֵל בנ"ד דְּבָרֵי הָעֵד בָּאוּ סְתוּמִים דְּהַעִיד אִשָּׁה שְׁחוֹרָה סְתָם. וְלֹא פוֹר"ש שֶׁהִיא שְׁפָחָה. וּמֵאַחַר שֶׁיֵּשׁ לְסִפְקָא בְּדְבָרָיו דְּשְׂמָא גִיּוֹרֵת הִיא כִּי אֵין לָהּ חֻזְקָת שְׁפָחוֹת כָּלָל. וְיֵשׁ לְבָרֵר דְּבָר זֶה עַל יְדֵי אַגְרוֹת מְהִכָּא לְהַתָּם לְדַעַת מְקוֹר הַדְּבָרִים.

וְאִם יִתְבַּרֵּר לָנוּ שֶׁהִיא שְׁפָחָה וְדַאי מוֹקְמִי לָהּ בְּחֻזְקָתָהּ וְלֹא חֲזִינְשִׁי לְשְׂמָא נְתַגְיִירָה כַּמ"ש הַרְמַב"ם וּמַר"ן ז"ל. א"כ דִּינָא הוּא דְּהִיא שֶׁהִיא הַנּוֹ' לֹא תַחֲלוּץ וְלֹא תַתְּנִיבָם דְּשְׂמָא יִתְבַּרֵּר הַדְּבָר דְּהִיא גִיּוֹרֵת וְכַנ"ל.

וְאֵין כָּאֵן מְקוֹם לְהֶאֱרִיךְ וּבַמ"א הֶאֱרַכְנוּ: יַעֲקֹב סִירוּרוֹ נֵר' עֵיקְרָא דְהִיא מְקִלְתָּא בְּרִישׁ פ' הָאִשָּׁה בְּתָרָא. תַּנּוּ הָאִשָּׁה שֶׁהִלֵּךְ בְּעֲלָה וְצָרְתָהּ לַמ"א.

וּבָאוּ וּא"ל מֵת בְּעֲלִיף לֹא תִינָשָׂא וְלֹא תַתְּנִיבָם עַד שֶׁתַּדַּע שְׂמָא מְעוֹבְרָת הִיא צָרְתָהּ. וּפְרִיף בְּגִמְרָא וְתַחֲלוּץ מִמָּה נִפְשָׁה אַבְיֵי בַר אַבִּין וְכו' אֲמַרִי תַרְנִיחֵהוּ גְזִירָה שְׂמָא יִהְיֶה וְלֹד כּוֹן קִיָּמָא וְנִמְצָא אֵתָהּ מְצָרִיכָה כְּרוֹז לְכַהֲנָהּ.

ולצריכה. איפא דהוי בחליצה ולא הוי בהכרזה.

ואמרי קשרו חלוצה לכהן. תנו גימין לו בן במד"ה ואמרה מת בני ואח"ך בעלי נאמנת.

מת בעלי ואח"ך בני אינה נאמנת. וחוששין לדבריה וחולצת ולא מתניבמת.

ולחוש דילמא אתו עדים ואמרי כדקאמרה ונמצא אתה מצריכה וכו'. אמ"ר פפא בגרושה.

רב חייא בריה דרב הונא אמר באמרה אני והוא נחבנו במערה. ע"כ.

והרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' יבום פשהעתיק משנה זו דבשילהי פרק האשה שהלכה שאמרה מת בעלי ואח"ך מת בני שחוששין לדבריה וחולצת ולא מתניבמת. כתב אח"ך בד"א פשהיתה פסולה לכהונה וכו'.

וכתב עוד אוקמתא דאני והוא נחבנו במערה אבל בלא"ה אינה חולצת משום חששא דכרוז. וכו' פסק מר"ן בסי' קנ"ו.

אבל הרי"פ והרא"ש פשהעתיקו משנה זו דבש"י פרק האשה שהלכה השמיטו הגוף אוקמתי דתלמודא. וכתב הב"ש בסי' קנ"ו סקי"ז משמע דס"ל דלא קי"ל פהאי סוגיא.

אע"ג שבהלף בעלה וצרתה למד"ה כתבו ונקא פשהיא אסורה לכהונה, דשם הרוב מסייע דהיא פטורה מיכם דרוב נשים מתעברות ויולדות ועדיין הוא חי. משא"כ כאן שיהא מת ואין הרוב מסייע דמת אחר הבעל עכ"ל.

הרי מפירש דלהרי"פ והרא"ש ז"ל לא אמרי דאינה חולצת ולא מתניבמת משום חששא דכרוז. אלא בהיה דהלף בעלה וצרתה למד"ה דהרוב מסייע דהיא פטורה מן היכם.

משום דרוב נשים מתעברות ויולדות. וא"כ בנ"ד שאמר העד שששא שחורה הרוב מסייע דהיא זקוקה ליכם.

דרוב השחורות גויות. והבן מהם אינו פוטר.

וא"כ לדעת הרי"פ והרא"ש חולצת. ולא חיישי בזה להצרכת כרוז.

ואע"ג דהרמב"ם ומר"ן ז"ל אית להו דגם בזה אינה חולצת משום חששא דכרוז. הא איפא ס"ס דפלוגתא שפא הלכה כהרי"פ והרא"ש דבנ"ד חולצת ולא חיישי בזה להצרכת כרוז.

או שפא הלכה פהרמב"ם ומר"ן ז"ל. ואת"ל דהלכה פהרמב"ם ומר"ן ז"ל דגם בזה חיישי להצרכת כרוז אף דליכא רוב.

דילמא אם נדרה ע"ד רבים שלא תינשא לכהן מהני וחולצת. וכ"ש לדעת הרב גנת ורדים חא"ה פלל ב' סי' ח' שהוכיח במישור דבנדרה ע"ד רבים שלא תינשא לכהן מהני.

וחולצת. ואף שנאמר דלא מהני פשיטותיה דהרב גנת ורדים נגד ספיקייהו דהר"ש ורי"ו ומר"ן.

מ"מ הכא דאיפא ספיקא דפלוגתא בלא"ה הוי ס"ס ואימא דחולצת. זה אינו שהרי כתב הרב בעי חיי בחי"ד סי' ק"מ וקמ"ז דאין לעשות ס"ס בסברת מר"ן.

דכינן דהורה רבן של כל ישראל ונאנו בתריה גרירן שב המנהג לד"ת ואין לעשותו עוד ספק. ונפקא מינה בנד"ז אחר שהורה מר"ן פהרמב"ם דגם בדליפא רוב חזישי לכוז ולא נשאר לנו ספק בזה.

ואין לנו אלא הספק האחר אי מהני נדר עד"ר או לא וליפא אלא ספק א'. ועם היות שראינו להרב מחזיק ברכה ביו"ד סי' מ"ב אות מ"ט שפכת.

והכי פשטה הוראה לעשות ס"ס כל היכא דאיפא פלוגתא דרבנותא בשגם מהר"ם ומר"ן פוסקים סברה אחרתע"ך איפאר דוקא בטרפיות פשטה הוראה כפ משום דחשו להפסד ממונם של ישראל.

דבלא"ה בטרפיות לא נהגו כמר"ן בכמה דינין. ועוד נר' דלא מיקרי זה ס"ס פלל. וכמ"ש הפר"ח בסי' ק"י בכללי הש"ס אות י"ח גבי ההוא שרקפא דספק דרוסות דלא שרינו למיזביניהו לגוים. דילמא אתו למיזביניהו לישראל אע"ג דאיפא ס"ס דשמא לא נדרסו.

ואת"ל נדרסו שמא לא ימפרם הגוי לישראל. ותיגרן מוהרימ"ט דהיינו טעמא דלא מקילינן משום ס"ס.

משום דגבן ליפא אלא חדא ספיקא ולא עבדינן תרי ספיקי בידיים עכ"ל. וה"נ בנד"ז השמא ליפא גבן אלא חדא ספיקא אם הלכה פהרי"ף והרא"ש או פהרמב"ם והיכי נימא דתקום ותדור עד"ר כדי לעשות תרי ספיקי בידיים.

ואעפ"י שראינו להרמב"ם עצמו בפ"ה מהל' יבום הנז' דלא חזיש להצרכת כרוז שפכת ונ"ל ראובן שהיה בירושלים ולו ב' נשים אחת בעכו ואחת בצור. ושמעון אחיו בעכו ולוי אחיו בצור.

ושמעון שמעון ראובן הדין נותן שלא ייבם א' מהם עד שינודע מה עשה אחיו שמא קדם וייבם. קדם א' וייבם אין מוציאין מידו עד שינודע שאחיו ייבם תחי'.

רצה א' לחלוץ קודם שידע מה עשה אחיו אין מונעין אותו עכ"ל. והא הכא נמי איפא חששת כרוז שמא קדם אחיו שלשם וחלוץ ונמצאת חליצתה של זו לאו כלום היא ותנשא לכהן והרואה יאמר קשרו חלוצה לכהן.

ואעפ"כ לא חשש לזה וכתב רצה א' לחלוץ אין מונעין אותו. מלבד שפר"ן בבד"ה ובכ"מ תמה ע"ז.

וכשהעתיק דבריו בס"ס ק"ע השמיט חלוקה זו. עו"ז יתירה דלא דמי נדון הרמב"ם לנ"ד.

שהרי הרב משנה למלך תיגרן לתמיהת מר"ן על הרמב"ם ונ"ל דהתם בהלך בעלה וצרתה למד"ה אית לה תקנה לידע אם מעופרת צרתה אבל הכא אין לה תקנה דאפי' נודע שלא חלוץ ולא ייבם אחיו לזו שבבעכו.

שָׁמָא לְמַחֵר יַחְלוּץ אוּ יִיבֵם וְנִמְצָאת כּל יְמִיהָ עֲגוּנָה לֹא חֲשָׁשוּ מִשּׁוּם הַאי חֲשָׁשׂא דְקִילָא טוּבָא לְעֲגוּנָה כּל יְמִיהָ ע"כ. וא"כ ע"כ לֹא קֶאֱמַר הֶרְמֵב"ם בנ"ד דְּחוֹלְצַת אֲלֵא מִשּׁוּם דְּאִין לָהּ תְּקֻנָּה.

שְׁאֵפִי תַדַּע שְׁלֵא חֵלְץ אֲחִיו אֲפֹתֵי שָׁמָא יַחְלוּץ לְמַחֵר וְנִמְצָאת עֲגוּנָה כּל יְמִיהָ. אַבְל בנ"ד ז' כְּשֶׁתַּדַּע שֶׁהִיא גִּיּוֹרֶת תַּצֵּא לְשׁוּק.

וְאִם הִיא שְׁפָחָה תַחְלוּץ אוּ תַתִּיבֵם וְלֹא תִשָּׂאָר עֲגוּנָה כּל יְמִיהָ. וְלִכֵּן בנ"ד ז' גַּם הֶרְמֵב"ם יוֹדֵה דְלֹא תַחְלוּץ עַד שִׁיתְּבַרֵר הַדְּבָר הַיָּטֵב.

וְהָרַב דְּרִישָׁה הִבִּיא דְבָרָיו. וְהָרַב גִּיּוֹת וְרָדִים ס' הַנּוֹ' תִּירָץ דְּבנ"ד ז' שֶׁל הֶרְמֵב"ם הָאִשָּׁה עֲצָמָה חוֹשֶׁשֶׁת וּפּוֹרְשֶׁת מִן הַכְּהוֹנָה שְׁחוֹשֶׁשֶׁת לְבְּנֵיהָ שְׁלֵא יִפְסְלוּם מִפְּנֵי שְׁאִין בְּיָדָהּ לְבָרֵר הָעֲנִין הַיָּטֵב אַבְל בְּדָבָר שֶׁיְכוּלָה לְבָרֵר הָעֲנִין הַיָּטֵב לֹא תַחֲוֹשׁ שָׁמָא יִפְסְלוּ בְּנֵיהָ וְנִישָׂאת הִיא לְכַהֵן עכ"ל.

וְדְבָרָיו סְתוּמִים קָצָת. וְנִרְאֶה דְהִכֵּי פִירוּשׁוֹ דְּבנ"ד הֶרְמֵב"ם אִם תַּחְלוּץ פּוֹרְשֶׁת.

וְלֹא חִיּוּשֵׁינוּ שֶׁתִּנְשָׂא לְכַהֵן. דְּאֵפִי תַדַּע שֶׁחֵלְץ אֲחִיו לְזוֹ שְׁבַעכּוֹ וְאִין חֲלִיצָתָהּ כְּלוּם.

אֵעִפ"י כֵּן חוֹשֶׁשֶׁת שְׁלֵא תִינְשָׂא לְכַהֵן שָׁמָא יִפְסְלוּ בְּנֵיהָ דְדִילְמָא הָעֲדִים לֹא יוּכְלוּ לְבָרֵר הַזְּמַן שֶׁחֵלְץ הָא' לְאַחֲרֵת וְיִפְסְלוּ בְּנֵיהָ. וְאִם יוֹדַע זְמַן חֲלִיצַת זוֹ שְׁבַעכּוֹ דִילְמָא יִשְׁתַּפַּח זְמַן חֲלִיצָתָהּ וְיִאֲמְרוּ שֶׁחֲלִיצָתָהּ קִדְמָה וְהִיא חֲלִיצָה וְדֹאֵי וְיִפְסְלוּ בְּנֵיהָ.

אַבְל בְּהַלְףּ בַּעֲלָהּ וְצָרְתָהּ לַמַּד"ה כְּשֶׁתַּדַּע שֶׁהֵנִיחַ אַחֲרָיו בֵּן אוּ לֹא הִנְבָּרֵר הַדְּבָר וְתִינְשָׂא לְכַהֵן וְיִאֲמְרוּ קִשְׁרוּ חֲלִיצָה לְכַהֵן וְכִפִּי תִירוּצוֹ יֵצֵא נְמִי דְבנ"ד יוֹדֵה הֶרְמֵב"ם דְּאִינָה חוֹלְצַת מִשּׁוּם שֶׁיְכוּלָה לְבָרֵר הַדְּבָר הַיָּטֵב וְתִנְשָׂא לְכַהֵן.

וְלִכֵּן לֹא תַחְלוּץ וְלֹא תַתִּיבֵם עַד שִׁיתְּבַרֵר הַדְּבָר הַיָּטֵב אִם גִּיּוֹרֶת אִם שְׁפָחָה הִיא עֲדִיין. וְאִף שֶׁבִּתְשׁוּ' הָרַב הַמְבִי"ט ח"א ס' ט"ז הִקְל בְּמִי שְׁמַת בְּאֲרֵץ רְחוֹקָה וְהָיוּ לוֹ בְּכָאן בְּנִים וּמָתוּ וְלֹא נוֹדַע אִם הוּא מֵת קוֹדֵם בְּנָיו אוּ בְּנָיו מָתוּ קוֹדֵם לוֹ וְהַתִּירָה לְחָלוּץ וְלֹא חֲשָׁשׁ לְשָׁמָא יִתְבָּרֵר הַדְּבָר שֶׁהַבַּעַל מֵת קוֹדֵם שְׁמָתוֹ בְּנָיו וְנִמְצָאת חֲלִיצָה זוֹ בְּטִיְלָה וּמִוֹתֶרֶת לְיִנְשָׂא לְכַהֵן וְאִתּוֹ לְמִיִּשְׁרֵי חֲלוּצָה לְכַהֵן.

וְנָתַן הָרַב טַעַם לְדְבָרָיו מִשּׁוּם דְּרְחוּק הוּא שִׁיתְּבַרֵר עֲנִין זֶה מִי קוֹדֵם לְמוֹת שְׁמִי שֶׁיַּדַּע לְשֵׁם בְּאִיזָה זְמַן מֵת הָאָב לֹא יַדַּע בְּאִיזָה זְמַן מָתוּ כָּאן הַבְּנִים. וְלִכֵּן לִית חֲשָׁשׂא בְּחֲלִיצָה זוֹ עכ"ל.

וְלִכֵּן בנ"ד שֶׁיְכוּל הַדְּבָר לְהִתְבָּרֵר גַּם הָרַב יוֹדֵה שְׁלֵא תַחְלוּץ. זֶהוּ מַה שֶׁנִּלְע"ד.

וְצוּי"מ.

וַיִּמ"ן כִּי"ר. הַחו"פ צָפְרוּ יע"א.

וְהַשׁו"ב וְקַיִים: יִשְׂרָאֵל עוֹלִייל ס"ט יְהוּדָה אֶלְבָּאז ס"ט עַמּוּר אַבִּיטְבוּל ס"ט נְדָרְשָׁנוּ לְחַוּוֹת דַּעַתְנוּ בְּעֲנִין הַשְּׂאֵלָה הַנ"ב וְהַנִּלְע"ד שְׁאִין בְּדְבָרֵי הָעֵד הַנ"ב מִמֶּשׁ לְהַתִּיר אֶת הָאִשָּׁה אֶפְּלִו בְּלֹא זִיקַת יְבוּם.

שְׁהָרִי אֵין פֶּאן עֲדוֹת הַמְסַפֶּקֶת לְהַתִּיר כָּלֵל. שְׂאֵעַפ"י נְשַׁכְתַּב מֶרְ"ן סִי' י"ז ס"ח אִם ע"א אָמַר לְאִשָּׁה בֵּינוּ לְבִינָה מֵת בְּעֶלְיָהּ אֵינָה צְרִיכָה שׁוּב לְעֲדוּתוֹ.

אֵלָא בָּאָה לִב"ד וְאוֹמַרְתָּ מֵת בְּעֶלְיָהּ וְכו'. נִרְאֶה דְדוֹקָא שֶׁא"ל בְּבִירוֹר מֵת בְּעֶלְיָהּ דְמִסְתַּמָּא אָנוּ אוֹמְרִין שְׁהָיָה מְפִיר שֶׁהוּא בְּעֶלְיָהּ וְשְׁהָיָה מְפִיר שְׂמֵת.

אָבֵל בְּזֵה דֵא"ל שְׂשֻׁמַּע בְּלוֹנְדְרִיס שְׁהֵלֶף בְּעֶלְיָהּ לְאַרְצֵי מְרַחֲקִים וּמֵת. שְׂאוֹתָם שְׂשֻׁמַּע מִהֶם בְּלוֹנְדְרִיס בְּנוֹדָאֵי שְׂלֵא יָדְעוּ שֶׁהוּא בְּעֶלְיָהּ שְׂל זו.

וְגַם הָעֵד אֵיפְשָׁר שְׂלֵא יָדַע עַפ"י מַה שְׂשֻׁמַּע שֶׁהוּא בְּעֶלְיָהּ. אֵלָא אֵיפְשָׁר שֶׁהִיא אִמְרָה לֹו יְהוּדֵי א' שְׁהָיָה בְּעֶלְיָהּ שְׁהֵלֶף זֶה יָמִים לְעָרֵי אֲדוּם הַיְדֻעָתָ מַה הָיָה לֹו.

וְהוּא הַשִּׁיב בְּדָמֵי שְׂמַעְתִּי בְּלוֹנְדְרִיס שְׁהֵלֶף לְאַרְצֵי מְרַחֲקִים וּמֵת. וְהִיא דְנָה וְאִמְרָה שֶׁהוּא בְּעֶלְיָהּ שְׁהָרִי אֵין לְפָנֵינוּ סִדּוּר דְבָרֵי הָעֵד אִפִּי' כִּיִּצַּד שְׂמַע אִם שְׂמַע פּב"פ מְמָקוֹם פ' אוֹ לֵא.

וְעֵינֵן בְּתִשׁוּ' הָרֵא"ש שְׁהִבִּיא הֶרֶב"י בְּסִי' י"ז עַל עֵד שְׁהָעִיד שְׂמַכְלוֹפֿ' וְ' מְלוּל נְהָרְג קָרוּב לְפֶאֶס נְשַׁכְתַּב שְׂפִינֵן שְׂנִיפֶר מְעֲדוֹת הָעֵד שְׁהִפִּיר אוֹתוֹ הָאִישׁ הַנֶּקֶד מְכָלוֹפֿ' וְ' מְלוּל בְּטְבִיעוֹת עֵינֵי. אִף לֹא יָדַע אִם הוּא בְּעַל אִשָּׁה זו וְגַם לֹא יָדַע שֶׁם מְקוֹמוֹ יֵשׁ לְחַפְשֵׁי לָהּ צַד הָיִתֵר.

כִּינֵן שְׂיִדּוּע שְׁהָיָה שֶׁם בְּעֶלְיָהּ שְׂל זו מְכָלוֹפֿ' וְ' מְלוּל וְאֵין מְכָלוֹפֿ' וְ' מְלוּל אַחַר בְּעִיר וְכו' עַש"ב. וְגַם בְּזֵה כְּתַב הֶרֶב"י שְׁהָיָה מִי שְׁחוֹלֵק עַל הָרֵא"ש בְּדִין זֶה ע"ש.

וּא"כ בְּנֵד"ז שְׂלֵא יָדְעוּנוּ כִּיִּצַּד הַגִּיד לְאִשָּׁה הָעֵד הַנּוֹ'. וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם הַמְּגִידִים לְעֵד הַגִּידוּ לֹו שְׂמוֹ וְשֶׁם עִירוֹ וְלֹא אִם הָעֵד עֲצָמוֹ מְפִיר אִם הוּא בְּעֶלְיָהּ שְׂל זו מֵאֵין הֶרְגֵלִים לְהַתִּירָה: וְעוֹד שְׂאֵיפְשָׁר שְׁהָעֵד לֹא שְׂמַע מִפִּי שׁוּם אָדָם אֵלָא קוֹל הַבְּרָה שְׂמַע בְּלוֹנְדְרִיס שְׂמֵת אִישׁ א' מְעַרְבֵי שְׂשֻׁמוֹ כו"ך בְּאַרְצֵי מְרַחֲקִים.

וּכְבָר כְּתַב מוֹר"מ ס"ג לֹא בָּא עַד בְּדָרְכִים הַנּוֹפְרִים. רַק שְׂשֻׁמַּע קוֹל הַבְּרָה בְּעִיר שְׂמֵת אֵין מְשִׂיאֵין אֶת אִשָּׁתוֹ.

וְאֵעַפ"י נְשַׁכְתַּב שֶׁם מֶרְ"ן עוֹד ס"ה שְׁהָעֵד שְׂאֵמַר שְׂמַעְתִּי שְׂמֵת פ' אִפִּי' שְׂשֻׁמַּע מֵאִשָּׁה וְכו' ה"ז כְּשֶׁר לְעֲדוּת. וְסִיִּים מוֹר"ם וְאֵעַפ"י שְׂלֵא אָמַר מִמֵּי שְׂמַע.

אֵלָא אָמַר סֵתָם שְׂשֻׁמַּע כְּשֶׁר. וְלֹא חִיִּישִׁי שְׂמָא הָרֵאשׁוֹן פְּסוּל הָיָה ע"ש.

וּמִינָה נְמִי נִרְאֶה דְלֹא חִיִּישִׁי שְׂמָא קוֹל הַבְּרָה שְׂמַע. מ"מ נר' דְדוֹקָא אִם הָעֵד עֲצָמוֹ אָמַר כֵּן לְפָנֵינוּ שְׂשֻׁמַּע שְׂמֵת דְכִינֵן שְׂמַתְכּוֹנִין לְהָעֵיד בְּנוֹדָאֵי אִם לֹא שְׂמַע אֵלָא קוֹל הַבְּרָה.

הָיָה מְפָרֵשׁ דְקוֹל הַבְּרָה שְׂמַע. אָבֵל בְּנֵד"ז שְׁהָעֵד הַגִּיד לְאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה סִיפְרָה בְּשֻׁמוֹ כִּנְרָאָה מֵהַשְּׂאֵלָה נר' פְּשׁוּט שְׂאֵין לְסַמְנֵף עַל שְׂמוּעָתוֹ כָּלֵל.

דְכִינֵן שְׂאֵינוּ מְתַפְנִין לְהָעֵיד בְּפָנֵי עֲדִים מְסַפֵּר מַה שְׂשֻׁמַּע אִפִּי' קוֹל הַבְּרָה. וְעֵי' בְקו"ע סְעִיף נ"ח וְקל"ט שְׂנִסְתַּפְקוּ מֵהֶרֶב"ל וְשָׂאָר רַבּוֹתָא אִפִּי' בְּבֹא לְהָעֵיד מַה שְׂשֻׁמַּע.

אֵלָא שְׂבִסְעִיף קמ"ח כְּתַב בְּשֶׁם הֶרֶב"י שְׂאֵין לְהַסְתַּפֵּק בְּזֵה אֵלָא דְבִאוּמֵר שְׂמַעְתִּי סֵתָם סְגִי. וְלֹא חִיִּישִׁינוּ שְׂמָא קוֹל הַבְּרָה שְׂמַע ע"ש.

ומ"מ נר' דדוקא אם העד העיד לפנינו ששמע אבל אם האשה אומרת משם העד שאמר לה מה ששמע נר' פשוט דלא מהני ואיכא לספוקי שמא קול הברה שמע. כיון שלא נתפנון להעיד אלא לסיפור בעלמא בינו ובין האשה: ומזה נראה שאף אם הייתה עדות המספקת שמת וזה בא והעיד ששמע שנשא כשי' במקום אחר וניתן לו בן אין עדותו מספקת להתיירה לזר שאעפ"י שכתב הרמב"ם פ"ג מהל' יבום נאמן ע"א להעיד ליבמה שמת בעלה ומתייבמת ע"פ או שמת יבמה.

או שניתן לבעלה בן להתיירה לזר אפי' עבד או שפחה וכו' כמו שמעיד בא"א להתיירה לשוק ע"כ. וכן כתב מר"ן סי' קנ"ו ס"ח לעגנו בן ע"ש ומשמע דאפי' במעיד ששמע בן. דכי היכי דמהני בא"א להתיירה לשוק. ה"נ מהני בנותן לו בן מ"מ נר' דזהו דוקא במעיד לפנינו ששמע בן דלא חיישי' לקול הברה.

וגם שמעיד שהוא בעלה של זו או שמזכיר שמו ושם עירו. ולא בכגון זה שמגיד לאשה דרף שיחה ששמע כו"כ.

והיא באה ואומרת שא"ל מת בעלה ושהניח בנים. דאי' דקול הברה שמע או שאמר בדרך וכמ"ש.

באופן שלדעתנו אין ממש בעדות זו כלל. ועדיין בחזקת א"א ואסורא בין לזר בין לייבם.

וכן אפי' אם הייתה עדות מיתה המספקת ועדות הבנים אינה מספקת מצד שהעידו שנשא גויה והניח ממנה בנים אפי' אם מעיד בן בבירור. אלא שאינו יודע אם גיירה או לא גם בזה נר' שאינה חולצת ואינה מתייבמת אעפ"י שכתב הרמב"ם ומר"ן בהל' נחלות במי שהיתה לו שפחה והוליד ממנה בנים שאם הוא משאר הדיוטות ואצ"ל מהמפקירין עצמן לכהן הרי הוא בחזקת עבד לכל דבר ואחיו מוכרין אותו.

ואם אין לאביו חוץ ממנו אשת אביו מתייבמת ע"ש. וכ"ש בזה שהעיד העד שנשא גויה ולא אמר שפחה דהיינו שטבלה לשם שפחות שיש בה ריח פשרות יותר מגויה.

וכ"ש שלא אמר שהיתה שפחתו שבזה יש חולקין על הרמב"ם וסוברים דשפחתו מסתמא גיירה. וכמ"ש מר"ן בס' קנ"ו בשם י"א אלא שאמר שנשא שחורה דהיינו גויה פנענית שנספחה על אדום והוא מקום שאין הגוים מקפידין לישא גויות וקרוב הדבר שאדרבא היא הרשיעתו ונחזר לסורה.

שכן יקרה לכמה פסילים בערי אדום לפי הנשמע. וא"כ י"ל שגם בזה מתייבמת אשתו מ"מ נר' דדוקא אם נשא לפנינו ולא נשמע שגיירה.

דאי איתא שגיירה וקדשה בהיתר. עדים מפקי ליה לקלא דאין קידושין בלא עדים. אבל בכגון זה שבאה השמועה מארץ מרחק. אדרבא איכא למימר אחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקינן.

ואפילו אם הוא משאך הדיוטות אמרינון איפשו גיירה ואח"ך נשא. שהרי הוא ג"כ מקום שאין מקפידין להתגיייר ולחזור לדת ישראל וכיון שהדבר ספק ויש לחוש שיתברר הדבר אח"כ שנתגיירה וחליצתה אינה פלוג.

א"כ הדר דינא פההיא דהלה בעלה וצרתה למד"ה וכו' שהביאו החכמים בפנים. ואפילו הרי"פ והרא"ש יודו בזה דהכא נמי איפא חזקה דכל ישראל בחזקת פשרים.

ולפחות רובן וכל דפריש מרובא פריש: ומיהו נראה דאם האשה פסולה לכהונה. או שזדורה ע"ד רבים איפשו דיכולה לחצוץ וכופין אותו לחלוץ ובפסק הרשב"ש ז"ל אעפ"י שרי"ו בשם ר"ש הביאו הב"י מסופק בזדורה לא שבקי פשיטותיה דהרשב"ש מקמי ספיקא דר"ש.

ועוד דבעיגונא דאתמא אשכחן שהקילו רז"ל הרבה. וראוי לילה אחר המיקל.

ומה גם בנד"ז שרחוק הוא שיתברר הדבר דמי יודע את האיש ואת עירו ואת אשתו בארץ מרחקים שיעידו עליו שנשא גויה וגיירה ואלו בניו. ואיפשו דגם רי"ו לא יסתפק בזה.

והרי זה מעין מ"ש הרב המבי"ט שהביאו החכמים בפנים. ומיהו כ"ז אחר שתהיה עדות מיתה המספקת.

אבל אם אין עדות מיתה המספקת אין מקום לכל זה. והרי היא בחזקת א"א ואסורה בין לזר בין ליבם.

זהו הנלע"ד בזה וצוי"מ. אכ"ר.

בתמוז תקבץ לפרט קטן. וש"ב וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן פ"א.

בענין היבמה א"ל אברהם בר מכלוף עמאר שנפלה לפני אחיו ומה"ד מצנה בגדול ליבם. ובנד"ז הגדול יש לו אשה ובנים ועני מרוד ולא יכיל למיקם בסופוק ב' נשים ואינו לא בישוב ולא בדרך ארץ.

והיבמה אומרת שא"א להתיבם לו דמאיש עלה. הנה כי כן נראה בעינינו שעצת ה' נעצת עבדיו לתתה לקטן שהנה בחור ומתפטר במלכותו.

יצניע ומעלי. והיבמה רוצה בו.

וכבר ראינו לאבותינו ורבותינו זלה"ה שפתבו עצה זו בדרך פסק אפילו במקום שלא היו כל הדברים שזכרנו אלא שהגדול נשוי והקטן בחור וז"ל הרב הגדול אבינו הזקן זלה"ה בצדי התקנות על מ"ש שאין בכלל תקנת שלא ישא וכו' אם נפלה לו יבמה וז"ל ואם יש לו אח קטן שאינו נשוי אפילו יש אחיו גדול ממנו והוא נשוי מיבם אותה הקטן שאינו נשוי ונמצאת השבועה קיימת והיבום קיים ע"י הקטן.

וכן עשינו הלכה למעשה בכאן ובפאס יע"א עכ"ל. ועם היות שמ"ש הטעם פדי שתהיה השבועה קיימת אינו מספיק דמעיקרא לא חלה השבועה לגבי יבמה.

מ"מ בנדאי שעיקר טעמם הוא דרף עצה טובה להיות התורה דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום שלא להרבות במחלוקת פשישאנה הגדול הנשוי. ואשה מתקנאת מירף חבירתה.

ובערה אש המחלוקת אין מכבה. שמנה הטעם תיקנו מעיקרא תקנת שלא ישא. וגם תיקנו להשביע הבעל על פה. וכמ"ש הב"ש סי' א' סקכ"א וגם דעל הרוב לא יוכל בסיפוק ב' נשים.

ומ"ש שתהיה השבועה קיימת. שם השבועה קאמרי.

שהשבועה שנשבע וכתוב בכתובה סתמא. קאמר אין מזכיר בשבועתו בפ' אשה אחרת שזולת יבמה.

ולכן פיון שעיקר טעמם אינו אלא דרף עצה טובה כנז' א"כ מנה גלמד לדין שפיטלנו המנהג להשביע את החתן על שלא ישא וכו'. וגם הפקענו והתירו כל השבועות שנעשו מקודם לזה ביען שראינו שהם שבועות שוא ועדות שקר וכמשו"ח אצלנו במ"א.

שעכ"ז עצת הא' לעולם תעמוד אפי' לדין. ובפרט בנד"ז שידוע שאינו יכול לפרנס ב' נשים וממון אחיו פולו משונעבד לכתן' היבמה אפילו כתובה מנה והניח אלף מנים ואם יפנס בידו להתעסק ולהרויח ה"ה בחזקת אבוד.

וגם שאין האשה רוצה בו ואינו מתקבל על לבה ואומרת שאם יהיה הדין עם הגדול א"א להתיבם לו ותתן לו כל ממנה ותחלוץ. ובעצה זו אנו מרויחין שתתקיים מצנת יבום שהיא קודמת לחליצה.

באופן שהד"א שבנד"ז וכיוצא בו מצנה בקטן ליבם. ודברי הגדול מהבל מעטו ולראיה ביד הבחור הנז' ח"פ באדר ראשון מש' צדק"ת ה' עשה לפ"ק והשו"ב ויציב ונכון וקיים: מרדכי בירדוגו ס"ט יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן פ"ב.

שאלה יתומה מעיר פאס יע"א. שנפלו לה נ"מ תחת היבם וכתובה על נכסי בעלה הראשון ומת היבם אם יפנסו נ"מ לענין חלוקה עם יורשי היבם או לא.

ואת"ל שיפנסו. אם שלח יד היבם בנכסי הבעל הא' ולא ידענו כמה הם שיעור נכסי בעלה הא' היאך יעשו וא' מהחכמים כתב שלא יפנסו נ"מ שלה לחלוקה דכשם שאין נכסי היבם עצמו נכסין לחלוקה פה נכסי היבמה לא יפנסו.

ועוד דאיכא עגמת נפש שהם יטלו מנכסיה והיא לא תפול משל יבם פלום. ועוד דאין היבם קם תחת אחיו לנחלה כ"א כמה שהוא מוחזק לאחיו ולא כמה שלא זכה אחיו מעולם והאריף בדבריו וזה מ"ש להשיב להם: תשובה דבר זה שאין היבמה חולקת עם יורשי יבם בנכסי יבם כ"א בנכסי בעלה הא' לא נכתב בתקנות.

אף נמצא בכתבי הראשונים ז"ל והוא מילתא בטעמא שאחר שאין ליבמה כתובה מיבם מן הדין א"כ לא נשתעבדו לה נכסיו כלל וממילא גם החלוקה שתקנו במקום הכתובה אין לה לחלוק כ"א בנכסי בעלה הא' ואעפ"י שלשון מעתיקי התקנה הנכסים הנמצאים לו ולה' נ"שפיר קרינא ביה הנמצאים לו ולה' נהם נכסי הבעל הא' שהם לבד נשתעבדו

לָה וְהֵם שֶׁל הַיָּבָם שִׁקְּמָם תַּחַת אָחִיו לַנְּחֻלָּה אוֹ שֶׁל שְׁנֵיהֶם יַחַד שֶׁהִיא יֵשׁ לָהּ בָּהֶם מַחְצִית מִן הַתְּקֵנָה וְהַיָּבָם מַחְצִית שְׂאֵם הִזָּה רוֹצֶה לְגַרֵּשׁ יִפְרַע לָהּ כְּתוּבָה שֶׁעַל אָחִיו וְכָל הַנְּכָסִים שֶׁלָּהּ וְאִם רָצָה לְחַלֵּק חוֹלֵק עִמָּה בְּאֹפֶן דְּשִׁפִּיר אֵיכָּא הַנְּמַצָּאִים לוֹ וְלָהּ וּמִמִּילָא נֵר' לַנְּד"ז שֶׁנִּפְּלוּ נ"מ לִיבָמָה תַּחַת הַיָּבָם דְּפִשְׁיטָא דְּזוֹכָה בָּהֶם הַיָּבָם וְכִשְׁמַת חוֹלְקִים אוֹתָם יוֹרְשִׁיו עִם הַיָּבָמָה כְּשֶׁאֵר כָּל הַנְּשִׂים דְּמַהִיכָא תִּיתִי שֶׁתִּטּוֹל אוֹתָם וְשֶׁלֹּא תַחֲלוֹק אוֹתָם וְהָרִי כְּבָר זָכָה בָּהֶם הַיָּבָם בְּחִיו כְּשֶׁאֵר כָּל אָדָם הַזּוֹכָה בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ דְּכָל מַה שֶׁקָּנְתָה אִשְׁהָ קָנָה בְּעֵלָהּ וְאֵעִפ"י שֶׁאֵין הַיָּבָם עוֹמֵד בְּמִקוֹם אָחִיו לַנְּחֻלָּה כ"א בְּמִןחֻק' מ"מ הֵכָא לֹא מִפְּחֵ אָחִיו הוּא זוֹכָה אֲלֵא מִפְּחֵ עֲצָמוֹ שֶׁמְשַׁנְּשֵׁאת לוֹ הָרִי הִיא פֹּאשְׁתּוֹ לְכָל דְּבָר.

וה"ז דומה לבעל שהתנה עם אשתו שיהיה לה שעבוד במקצת נכסיו ולא על מקצתם דנדאי אם מת לא תחלוך כ"א במקצת המשועבדים לה ואפילו הכי נכסיה נדאי חולקת עם יורשיו בין נצ"ב בין נ"מ דמהיכא אמצעיטא ה"נ ה"כא אם לא נשתעבדו נכסי היבם.

נכסיה מי לא נשתעבדו. והיאף תתקניי התקנה שאמרו הנכסים הנמצאים לה אם לא תחלוך בכולם: ועוד מי לא עסקינו שמחצית נכסי בעלה הא' יש בהם כפלי כפלי מפתן' ועכ"ז נוטלת בהם המחצית וא"כ במה פחה יפה שתטול מחצית נכסי הבעל הא' שהם של היבם מן הדין.

דכתיב יקום על שם אחיו המת וארז"ל לנחלה ויורשיו לא יחלקו בנכסיה אמהיהא. וכל עיקר ההתנצלות שיש לנו על הח' מתקני התקנה שתקנו שתטול האשה מחצית אעפ"י שהיא כפלים מפתנבתה אינו אלא מפני מה שיורשי הבעל ג"כ נוטלים מחצית אפילו אין בכל הנכסים כדי כתנבתה ובנד"ז אם נאמר שלא יטולו בנ"מ שלה מה נענה אבתרייהו ובזה אזל ליה טעם עגמת נפש שפכת החכם נר"ו דהגע עצמך אם נכסי הבעל הא' בכפלי כפלים מפתן' ומנ"מ שלה אדרבה עגמת נפש לאידך גיסא הא נדאי דאין טעם זה פלוג דלא פלוג רבנן שלפעמים יפה פח האשה ולפעמים יפה פח הבעל או יורשיו.

ומה שהביא מפסק מהרא"ץ שפסק שאם אין לבעל נכסים פלל ואין לפנינו כ"א נכסי האשה שאינה חולקת דבעי נמצאים לו ולה לעיכובא מלבד שפסקו כבר שמענו וראינו שהיא תמוה דמ"ש בתקנות הנמצאים לו ולה לאו לעיכובא שיהיו מעכבים זא"ז דלצדדין קתני דבין הנמצאים לו בין הנמצאים לה חולקין.

עוד זאת ה"כא איכא הנמצאים לו ולה וכמ"ש. ומ"מ יש לקניי דברי הח' הפוסק נר"ו היכא שהיבם שלח יד בנכסי אחיו ולא ידענו כמה היו נכסי אחיו דבכי הא י"ל שתטול נ"מ לעצמה אם תרצה ותסתלק או שתכלול נ"מ שלה עם נכסי היבם ויחלוך הפל שפיוצא בזה כתב מהריב"ץ ז"ל ביבם שמת והניח יבתו עם אשתו הראשונה ולא ידענו כמה היו נכסי הבעל הא' שתחלוך בהם היבמה שכתב הרב ז"ל שמוכרח לצרף כל הנכסים של ראשון ושל שני ויחלוך דדין מי שהיה נשוי ב' נשים שלא בדרהי ביום פיון שלא ידענו שיעור נכסי בעלה הא' ע"ך.

וה"כא נמי ה"כא שאין כאן כ"א היבמה ושלח היבם יד בנכסי אחיו ואין אנו יודעים כמה היו שתחלוך בהם שאם תרצה לכלול נכסיה עם נכסי היבם ותחלוך מוטב ואם אינה רוצה תטול נ"מ שלה לעצמה ותסתלק ואין היורשים יכולין להכריחה להכניסם ולחלוך

שְׁהָרֵי נ"מ הם בְּחֻזְקָתָהּ וּמִסְפִּיקָא לָא מְפָקִינן מְמוֹנָא מִינָהּ דְשָׂמָא נְכֹסֵי הַבְּעַל הָא' הִיָּה בְּמַחְצִיתוֹ כְּשִׁיעוֹר נ"מ שְׁלָה הַמְּוֹחָזְקִים בְּיָדָהּ אוֹ יוֹתֵר.

וְעוֹד דְּהָרֵי כְּמוֹ סָפֵק בְּתַקְנָה דְקִי"ל הַעֲמִידָהּ עַל ד"ת. וְכִינּוּן דְיֵשׁ סָפֵק אִם תְּחַלּוֹק נ"מ אוֹ לָא דְשָׂמָא נְכֹסֵי בְּעֵלָהּ הִיָּה בְּמַחְצִיתָם כְּשִׁיעוֹר נ"מ אוֹ יוֹתֵר נְעֻמִיד אֶת שְׁלָה בְּיָדָהּ שְׁהוּא שְׁלָה מִד"ת זָהוּ הַנְּלַע"ד בְּכָל זָה.

וְצוֹי"מ.

הַחוּ"פ בְּכֹסְלֵיו ש' שַׁעֲרֵי"ו לִפ"ק וְקִים: מִיְמוֹן בִּירְדוּגוֹ ס"ט. מְרָדְכִי בִּירְדוּגוֹ ס"ט יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֵא"א הָרַב יְקוּתִיאֵל ז"ל הִלְכוֹת כְּשִׁיעוֹר.

סִימָן פ"ג. הַבְּחוֹר מוֹשִׁי בַר מִסְעוֹד ו' יוֹרֵי גִטָּעַן מִהַבְּתוּלָה גִ'הָרָא בַת יֶצְחָק ו' יִגְרִי.

כִּי הָעֵידוֹ עֵדִים שְׁהוּא פְּרוּץ עֲמָה תְּמִיד. וְע"א כְּשֵׁר הָעֵיד בַּת ע"ג שְׁבַלְיָה א' בְּשָׁבוּעַ זָה מְצָאָם מִיְוֹחָזִים בְּעֵלְיָהּ שְׁבַחְצָר עֲקוּקָה שְׁהָעֵד הַנּוֹ' דָר שָׁם.

וְהֵם שׁוֹכְבִים כְּדָרְךָ אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ בְּאֶנְפֵן שְׁיַדַע בְּטוֹב כִּי שְׁכַב הַבְּחוֹר עִם הַבְּתוּלָה הַנּוֹ'. וְנִשְׁמַע הַדָּבָר לְנִגִיד וִיחִידֵי הַקְּהָל.

וִיבְנִקֵּשׁ הַדָּבָר וְיִמְצָא כִי הוֹדוּ שְׁנֵיהֶם הַבְּחוֹר וְהַבְּתוּלָה שְׁנִכְשְׁלוּ לֹא פַעַם וְלֹא שְׁתִּים. וְכִכּוֹן תְּפָסָם הַנִּגִיד וְעָשָׂה בָהֶם מִשְׁפָּט כְּתוֹב וְחַבְטָם לְאַרְץ וְהִפָּה אוֹתָם מִכּוֹת וְעוֹנְשֵׁין.

וְגַם קָנַס אֶת הַבְּחוֹר עֲשָׂרָה מִתְּקָאִלִים לְשַׁרְרָה לְעֵנִיִים וְסָר עוֹנָם וְהֵן עָמָה קְרוּבֵי הַבַּת טוֹעֲנִים שְׁחִיב לִישָׂא אוֹתָהּ. וְהַבָּל בְּפִיהֶם שְׁמַלְכַד שְׁפָמָה כְּתִי עֵדִים יֵשׁ.

שְׁהָעֵידוֹ לְפָנֵינוּ שְׁהַבְּתוּלָה הַנּוֹ' כְּבָר הִיָּתָה פְּרוּצָה פְּרוּץ מְרֻבָּה בְּפִפְרָ זָרְהוֹן. וְא"כ אֵינָה בְּתוּלָה.

זֹאת וְעוֹד זֹו מְפֹתָהּ הִיא וְלֹא אֲנוּסָה. וְאִין הַמְּפָתָה חִיב לִישָׂא כ"א לְשֵׁלֵם קָנָס.

וְכִנּוּן הַזֶּה דְלִיכָא סְמוּכִים אִין דְּנִין דִּינֵי קָנָסוֹת כִּמ"ש בְּסִי' קַע"ז וְעֵינִין בְּהַרְמַב"ם רִי"ש הִלְכוֹת נְעֻרָה דְסִתָּם נְבַעֲלָת בְּעִיר מְפֹתָהּ הִיא. וְגַם הָעֵד הַנּוֹ' הָעֵיד מִתּוֹךְ דְּבָרֵיהָ שְׁאֲמָרָה לוֹ שְׁהִיא מְפֹתָהּ.

וְעוֹד מְבֹאָר בְּהַרְמַב"ם וְטוֹר גְּבִי דָאִין חִיב קָנָס וְצַעַר וְכִנּוּשָׁת לְמְפֹתָהּ כ"א בְּנְעֻרָה שְׁקָנָסָה לְאַבְיָה וְאִין לָהּ רִשׁוּת לְמַחֲוֹל. אֲבָל בְּבוּגְרָת אִין לָהּ כְּלוּם שְׁהָרֵי מְחַלָּה ע"ש.

וּבְנִד"ז בּוּגְרָת הִיא וְלִכֵּן אִין לָהּ כְּלוּם. בְּאֶנְפֵן שְׁאִין עַל הַבְּחוֹר הַנּוֹ' כְּלוּם מְצַד הַבַּת לֹא לִישָׂא וְלֹא לִיתָן שׁוּם קָנָס.

וְדִין מָה שְׁכָפֵר הָעֵנִישׁוּ הַנִּגִיד עַל יְחוּד פְּנוּיָהּ וְעַל הַנְּדָה וְתוּל"מ. וְלִכֵּן אִם יוֹסְפִים קְרוּבֵי הַבַּת לְהַפְסִידוֹ דְבָר עוֹד ע"י הַשַּׁרְרָה חִיבִים לְשֵׁלֵם לוֹ.

וְלִרְאֵיהָ בְּיַד הַבְּחוֹר ח"פ בְּשָׁבְעָה לְאַדָּר. פַּקח"ת לִפ"ק.

וְשׁו"ב וְקִיָּים: שְׁלֵמָה טוּלִידָנוּ ס"ט מְרָדְכִי בִּירְדוּגוֹ ס"ט יַעֲקֹב בִּירְדוּגוֹ ס"ט בֶּן לֵא"א הָרַב יְקוּתִיאֵל ז"ל סִימָן פ"ד. שְׁאֵלָה מוֹוֹאֲדָג'אָן.

אֵל מוּל פְּנֵי הַמְּנוּרָה הַטְּהוּרָה. אֶסְפַּקְלָרְיָא הַמְּאִירָה.

שְׁלֵשֶׁת הַיָּחַס וְהַמַּעֲלָה. לְשֵׁם וּלְתַהֲלָה.
מִרְגֵּיחוּ רַבָּא תּוֹסְפָאָה. יוֹשֵׁב עַל כְּסֵא הַהוֹרָאָה.
לְהוֹרוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מֵעַ הַחֲכָם הַשְּׁלֵם וְהַכּוֹלֵל.
עֲנוּנֹתָן כְּהַלֵּל. אֵין גּוֹמְרִין עָלָיו אֶת הַהַלֵּל.
בְּרַ אֲבָהֶן וּבְרַ אֲוֵרֵינָן. הַדְּיִין הַמְצַוֵּינָן.
הַרְבַּ הַמְנוּבָהֶן. מְאִיר כְּבָרְק.
כְּמוֹהַר"ר יַעֲקֹב בִּירְדּוּגוֹ נַר"ו. יַאֲרִיף יָמִים עַל מְמַלְכָתוֹ.
הוּא וּבְנָיו בְּקָרְב יִשְׂרָאֵל. יֵשְׁבוּ כְּסֵאוֹת לְמִשְׁפָּט אַכִּי"ר.
בְּשִׁלְמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָא אֲתִינָא לְמַר כְּשִׂאֲלַת תְּלַמִּיד לְרַב. וְגַם לְרַבּוֹת הַגִּי בְּרַפִּי דְרַבְּנָן
הַסְרִים לְמִשְׁמַעְתֵּיהָ דְמַר.
יְחִי דְגֵן וַיִּפְרָחוּ כְּגֵפֵן. יַאֲרִיכוּ יְמֵיהֶם בְּטוֹב וּשְׁנוּתֵיהֶם בְּנַעֲיָמִים אַכִּי"ר: הָאוֹתִיּוֹת וְאַשְׁרַ
תְּבִאנָה יְבוֹאוּ וַיִּגִּידוּ לְמַעַכ"ת עַל עֲנָנֵן רַע וּמַר שְׁאִירַע בְּמַחְז"ק בְּשָׁנֵי בַעֲלֵי בְּתִים רְאוּבֵן
וְשִׁמְעוֹן שְׁהִי דְרִים עִם גְּשׁוּתֵיהֶם בְּבֵית א' וְאֵין בֵּין זֶה לְזֶה רַק כְּמוֹ ב' אַמּוֹת.
וּכ"ז מְחֻסְרוֹן הַבְּתִים כְּנֹדַע שְׁהִם דְרִים בְּפִנוּדָק. וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּקָּר מְקַרְהַ בְּחֹר א'
שְׁהַקְנִיטוּהוּ אֲבִיו וְאִמּוֹ וְכָא לְלוֹן שָׁם.
וְקוֹדֵם הָיָה רְגִיל רְנוּק א' לְשֹׁכֵב בְּבֵית הַנּוֹז' בְּמַצְבָּה אַחַת הַנֶּקֶד כְּכֹאֲנָא. וַיִּרְאוּבֵן וְאַשְׁתּוּ
לְמַטָּה מִהַמַּצְבָּה הַנּוֹז' וְשִׁמְעוֹן וְאַשְׁתּוּ לְפָנִים מִמֶּנּוּ בְּרִיחֹק ב' אַמּוֹת אוֹ פְחוֹת אוֹ יוֹתֵר
וַיִּשְׁכְּבוּ יַחַד הַבְּחֹר וְהַרְנוּק הַנּוֹז' בְּמַצְבָּה הַנּוֹז' בְּמַטָּה א' וְכַעֲבֹר שְׁלִישׁ הַלְיָלָה אוֹ יוֹתֵר
וַיִּקַּץ מִשְׁנָתוֹ הַבְּחֹר הַנּוֹז' וַיִּחְרַד וַיִּלְפַּת.
וַיִּמְשַׁשׁ וְלֹא מִצָּא הַרְנוּק הַנּוֹז' שְׁהִיָּה שׁוֹכֵב אֲצִלוֹ. וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא בְּאוֹר הַלְבָנָה שְׁהִיָּתָה
מְאִירָה כִּיּוֹם וְהַדְּלַת הָיָה נָקוּב.
בְּאוּפֹן שְׁנוֹתְמֵלָא הַבֵּית אוֹרָה וְרָאָה שְׁהַרְנוּק שׁוֹכֵב עִם אֲשֶׁת רְאוּבֵן וַיִּבִיט וַיִּתְבּוֹנֵן עַל
רְאוּבֵן שְׁהִיָּה לְמַטָּה מִמֶּנּוּ וַיִּרְא אוֹתוֹ וְהוּא פָּגַר מֵת שְׁכּוֹר שְׁהַגִּיעַ לְשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל לוֹט
וְהַרְנוּק הַנּוֹז' שׁוֹכֵב עַל אֲשֶׁת רְאוּבֵן הַנּוֹז' כְּדֶרֶךְ הַמְנַאֲפִים וּמִשְׁמִיעַ קוֹל שְׁמִכְנִיס וּמוֹצִיא
כְּמַכְחֹל בְּשִׁפּוֹפֶרֶת כְּמַעֲשֵׂה בְהֵמָה רַח"ל וַיִּשְׁתּוֹמֵם עַל הַמַּרְאָה וְעַמַּד מְרַעִיד וְלֹא דִבֵּר
מְאוּמָה.
וַיִּקַּם מִמַּטָּתוֹ מְרַעִיד וַיִּלְךָ וַיִּשְׁכַּב אֲצֵל שְׁמַעוֹן וַיְהִי בְּבִקְרַ וַיִּשְׁאַלְהוּ שְׁמַעוֹן לֵאמֹר מַה יּוֹם
מִיּוֹמִים שְׁבָאֵת לְשֹׁכֵב אֲצִלִּי. וְלֹא עוֹד שְׁהִיָּיתָ מְרַעִיד וַיִּגַּד לוֹ לְאַחַר שְׁנִשְׁבַּע לוֹ אֶת כָּל
הַמְּאוּרָע.
שׁוֹב בְּלִילָה שְׁנִיתָ בְּאֵרְאוּבֵן לְבֵיתוֹ שְׁכּוֹר לְגַמְרֵי וַיִּשֶׁן בְּמִקּוּמוֹ וְהַרְנוּק הַנּוֹז' הִתְחִיל לְצַעֲנוֹק
שְׁהִיָּה אוֹמֵר שְׁחַשׁ בְּרֵאשׁוֹ. וְתַחוּס עָלָיו אֲשֶׁת רְאוּבֵן וְתַקֵּם וְתַבִּיאָהוּ וְתַשְׁפִּיכָהוּ אֲצִלָּה
בְּמַטָּה א' וְכִסּוֹת א' מְאוּרָתָא וְעַד צְפָרָא.

והבחור ושמעון רואים כ"ז וישפכו יחד וכעבור כמו רביע הלילה היה הגר קרוב להתפבות. ויקם הרנוק שרצה לשמש פמנהגו הרע ותאמר לו אשת ראובן שמה עדיין אינה ישינה אשת שמעון שהיא מניקה את בנה וילך הרנוק אצל שמעון ואשתו.

וימצאם ישינים כי עשו עצמם שהם ישינים. אז קמה אשת ראובן ותדליק את הגר ותוציא לו מים שרופים וישתו שניהם יחד וכבו את הגר וישמעו שמעון ואשתו את הקול שהיו משמשים מטותיהם הרנוק הנז' עם אשת ראובן.

והרגישו בראובן בעלה הנז' שעדיין היה ישן ונרדם לגמרי. ואח"ך הלך הבחור לבית אביו ואמו כי עשו שלום ביניהם וישאר שמעון ואשתו מהיום הנה והלאה שומרים להרנוק הנז'.

והרנוק הנז' לא היה מרגיש כי בכל לילה היה קם משמש פמנהגו הרע. וראובן הנז' תמיד זה דרכו כסל לו.

שתמיד הוא שכור בכל לילה. באופן שהעיד שמעון שמ"מ היה קם הנבל הנז' על אשת ראובן כמו חדש ימים והם בהרגלם הרע.

שאם היתה ראוייה לילד היתה מתעברת. ושמעון והבחור הנז' היו יריאים לנפשו שמה אם יעיד א' לא יעיד חבירו.

ויקרה במקרה טוביאי חטא וכו' אח"ך נשמע הקול בקלא דלא פסיק. וכשמנע ראובן שדברו על אשתו כך והרגיש שמהבחור הנז' ממנו יצאו הדברים.

הלך ומסרו לשר העיר ונתפס הבחור הנז' והפסיד מה שהפסיד. אז שמעון פחד לנפשו ולא דיבר מאומה.

עד שהבחור אמר שגם שמעון יודיע בטיב הענין. וכשנודע לנו הדבר אז שלחנו אחר העדים הנז' וחקרנו ודרשנו אותם חיפוש מחפוש.

ואיימנו עליהם כדחזי. ואז העידו העדים הנז' כל הכתוב לעיל מראש וע"ס.

ואח"ך באו שני בחורים והעידו ששמעו מהרנוק שהודה על כל האמור בפניהם ואעפ"י שאינם בר סמכא. ועבדך בשמעתי כל זאת קרעתי בגדי ואין לאל ידי לאסור זאת הרשעה או להתירה פידוע למעכ"ת שבעלי העיר הלזו פולם בעלי מריבה וכל א' קונה אדון לעצמו.

קנצ' למילין שאם באתי לכתוב כל מה שהעידו העדים הנז' אין הקולמוס יכול לכתוב ואין האונן יכולה לשמוע. דברים שלא ניתנו ליכתב.

לכן במטותא ממר ישרטט האדון ויכתוב לעבדו משהד"ן בזאת האשה אם אסורה אם לאו. ולית דין צריך בש"ש ולאפרושי מאיסור' קא שאילנה ממר.

ולמעכ"ת החיים והשלום מאדון השלום ומאת עבדך הקטן משה ביבאס ס"ט וזה מ"ש אה"צ: תשובה אחר שיחקרו העדים הנז' בדרישה וחקירה פדיני נפשות ואחר האיום פראוי. ואחר שיעידו בפני הבעל ובפני האשה אפי' שלא בפני הבעל הרי האשה הנז' אסורה לבעלה הנז'.

ואעפ"י שגוף המעשה שהיה בלילה שנייה לא ידע הפחור ולא שמע כמובן מדברי האגרת הנז' מ"מ ראיתו בלילה ראשונה מצטרפת עם ראיתו שמעון בלילה ב'.

נהרי פאן שניעדי איסור. וכמ"ש בא"ה סי' י"א בהג"ה.

שני עידי פיעור מצטרפין אע"ג דכיעור דחזא האי לא חזא האי וכתב בתקנת מחוקק שם ס"ק ז' דהו הדין ב' עידי טומאה נמי מצטרפין. אע"ג דטומאה דחזא האי לא חזא האי.

לפי הטעם שכתב בב"י דמילי דאיסורא לממון מדמינן ליהו עכ"ל. ר"ל דבממון קי"ל דעדי הלואה מצטרפין.

אע"ג דהלואה דחזא האי לא חזא האי. וכמ"ש בחומ"ש סי' ל' ס"ו ע"ש ובהג"ה ששם ג"כ כתב מורם וכן דיני עדות דבר איסור עכ"ל.

ומדקאמר איסור סתמא משמע אפ"י עדי טומאה. ומזה נר' ג"כ שאעפ"י שעדות שמעון לא היתה בראייה ממש אלא בשמיעה.

שהרי באגרת הנזכר כתוב שכבו את הנר. ואח"ך שמעו שמעון ואשתו את קולם משמשין והרגישו בראובן הבעל שהיה עדיין ישן ונרדם לגמרי ע"ך.

מזה מבואר שע"י שהרגישו בראובן שהיה ישן ונרדם ושמעו קול תשמיש ונשימתו. מזה ידעו שהרנוק הוא הבעל ולא הבעל.

וגם ממה שידעו שהרנוק היה נעור באותה שעה מזה ידעו שלא היה המשמש ראובן הבעל כי א"א שישמש בפני הרנוק עד שיבדקנו אם הוא ישן וכשיעור לכוךו הרי פסקה נשימת תקרבתו ולו' שהרנוק הוא שהיה עושה עצמו נרדם אי איפשר.

שהרי הם מבחינים כשיפסוק קול תרדמתו של זה וישתנה לקול תרדמת הרנוק. באופן שאין עדות שמעון עדות ראיה אלא עדות ידיעה ושמיעה ולשון מר"ן בא"ה סי' קע"ח סי"ו מוציאין ע"י עזו טומאה אפ"י לא ראו כמכחול בשפופרת מאחר שראו אותם דבוקים זה בזה ונוהגים כדרך המנאפים עכ"ל.

משמע דראיה מיהא בעי שיראו אותם דבוקים ונוהגים. מ"מ כיון שעדי איסור לממון מדמינן ליהו וכמ"ש הב"י.

הא קי"ל דבממון עדי ידיעה פועדי ראיה וכמ"ש בח"מ סי' ל' סי"ד ובסי' ס"ו ז' וט"ז ע"ש. ומהגם דהכא ידיעה ע"י שמיעה היא ואפ"י בקידושין קי"ל דשמיעה בראיה בין בעידי קדושי ביאה בין בעדי קידושי פסוף.

וכמ"ש בא"ה סי' מ"ב בח"מ סק"ט דאע"ג דבעינן שיראו העדים את הבעל ואת האשה ואת גוף הנתינה וגם הבעל והאשה צריכין שיראו את העדים מ"מ לא בעינן ראיה ממש אלא דבידיעה שידעו הבעל והאשה שיש שם עדים שומעין ושמעו קול העדים קודם שניתנו הקידושין וגם העדים ראו אותם לפני הקידושין.

ובשעת הקידושין שמעו קול הרי את מקודשת ונכנסו ומצאו הפסוף יוצא מתחת ידה הרי זו מקודשת ולא חיישינו לאחירת דילפינו לה מעידי קידושי ביאה דקי"ל הן הם עדי יחוד.

הן הם עידי ביאה. ובחוד אין שומעין כ"א הקול הרי את מקודשת לי בביאה זו.

דלא חצירף איניש לבעול בפני עדים. וגם אסור לבעול בפני שום אדם וק"ו הוא לעדי איסור.

ומה עדי קידושין דבעינן שיראו הנתינה ממש ואת הבעל ואת האשה. וגם הבעל ואת האשה צריך שיראו העדים בשעת הנתינה.

ולא סגי אפי' בשיראו אותם בזה אחר זה כגון שקידשה ב' פעמים כל פעם בפני עד א' וקידושי דתנא האי לא תנא האי. משום דכל שאין העדים עומדים בב"א אימור לא נתכוננו הבעל והאשה לקידושין אלא לשחוק בעלמא עכ"ל חשבין לידיעה שע"י שמיעת הקול שאומר הרי את מקודשת לי כראייה וכן הראייה שראו אח"ך הפסוק יוצא מתחת ידה כאלו ראו שנותן לה ולא לאחרת.

כ"ש בעידי איסור דסגי בשני עדים שראו בב' זמנים. דנדאי דלא בעינן שיראו העדים גוף המעשה או אפי' דבוקים ונוהגים בראייה חושיית אלא בידיעה שע"י שמיעה שנדאי הנה המעשה ושהוא הוא הבעל סגי.

באופן שאחר שישקרו העדים יפה ויעידו בפני הבעל ובפני האשה אחר האיום ככל אשר בא באגרת הנ"ב. יפרישו האשה מהבעל ותאסר לבעל ולבעל ויתן לה הבעל גט ותצא בלא כתובה ולא תטול כ"א מה שנשאר קנים מנדונייתה ואחר זה מוטל על יחידי הקהל אשר בעיר להקהל ולעמוד על נפשם ולהביא הנואף והנואפת לפנייהם ולרדוהם ולניסרם בשוטים ובעקרבים ולביישם ולזלזלם בשנוקים וברחובות.

ולקונסם ממון כפי מה שיוכלו וינתן לעניים. ואם לא יוכלו ע"ז בדיני ישראל רשאים לעשות כל זה ע"י גוים ולמסור נפשם וממונם על קדוש שמו ית' ועל תורתו.

ק"ו ממעשה פלגש בגבעה. ואם לא יוכלו להעמיד הדין שם בעירם מפני אלי הארץ שנסמכים עליהם ישתדלו בכל ענין לשולחם אלינו הנואף והנואפת והעדים והבעל ואם צטרכו להוציא ע"ז ממון לשררה יוציאו ועיניהם אל תחוס על ממונם כלל.

ואם העלם יעלימו עין יחידי הקהל מזה לסיבת שיחושו מחשש הניזק שיגיעם בגופם או בממונם הקולר תלוי בצוארם ונהרי הם מנודים לשמים שלא קנאו קנאת ה' צבאות ולא הפרישו מאיסור.

והעונש הראוי לבא על הנואף והנואפת ועל הבעל יחול על ראשם. וכל ישראל נקיים עוד זאת אנו גוזרים על כל הקהל אשר בנואדג'אן בכח נח"ש שמיום שיגיע כתבינו זה לידם והלאה לא ידורו ב' בעלי בתים בבית א' עם נשותיהם וכ"ש אם א' עם אשתו והאחר רנוק.

ואפי' אם בא שום א' לגור אתם בגפו ונתאכסן אצל בעל הבית לא ישקא אצלו יותר מחדש ימים ואח"ך יפנה וישפיר בית לעצמו עם רנוקים שפמותו או ילד לו לעירו. וזולת בן ואשתו שיכולים לדור עם האב ואשתו אעפ"י שאינה אמו של הבן.

וזולת זה כלל כלל לא. וכ"ז אנו גוזרים בכח נח"ש ולשומעים ינעם ועליהם תבא ברפת טוב ואתם שלום.

הכ"ד החו"פ מקנאס"א יע"א בס' ולא ישאו עון נמתו ש' בי"ת יעק"ב לכו ונלכה באור
ה' לפ"ק והשו"ב וקנים. מרדכי בירדוגו ס"ט יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל
ז"ל סימן פ"ה.

על המקרא הרע שאירע בואדג'אן בבתו של יחניא אונדאי שנשאת לבחור בנו של אברהם
אזאגורי בחזקת בתולה. ולא עברו ד' מיום הנישואין עד שילדה ולד של קנימא ברי
ושלם פכל הילודים לט' חדשים.

ונודע הדבר בבירור שמעונבת היתה קודם נישואין ומפני כן רוצה הבעל להוציא בלא
פתייה כי הוא מקח טעות שנשארה בחזקת בתולה ואיש לא ידעה. והרי נודע שבעולה
היתה ומה ששתק עד היום אומר הבעל שלא ידע ההפך שביין ביאת בתולה לבעולה
בענין הדיוקן כי הוא פתי גדול כידוע לכל.

ועל הדמים אומר שרימוהו שכשעשה מעשה ויצא נכנסה אמה וקרוביה ועשו לה מזמוטי
פלה שנמצאת שלימה. וגם הראו שמלה מגוללה בדם ו' עורף ובאותה שעה היה סבור
שאמת שנמצאו לה בתולים.

וכעת הרי יודע ששקר היה. ועוד טוען הבעל שאף אם נשארה בחזקת בעולה לא נשארה
בחזקת מעונבת.

שאסור לישאנה ואף אם נשא סייב להוציא. ולא יחזיר עד אחר כ"ד חדש של יניקה
וכמ"ש בס"י י"ג.

וגם שחרפתו לא תמחה כאמור עליו שנשא מעונבת. ונתערב זרעו עם זרע אחר
דשמיעלהו לאינשי שהוא כבא על אשת איש.

ואדעתא דהכי לא נשא ומקחו בטל ואין לה עליו פתובה כלל שחייב בטעות הוא. וכדין
הבא בטענת מום בס"י קי"ז שאין לה מום גדול מזה.

ואבי האשה משיב בשם בתו שהיא אומרת שפחזקת בעולה נשארה. שנבעלה לבעל עצמו
ב' פעמים והיא בבית אביה וגם אומרת שממנו נתעברה קודם ה' חדשים לנישואין ואף
אם אמת שלעיני הרואים היו מחזיקין אותה אמה וקרוביה שהיא בתולה ונמצאו לה
בתולים ועשו לה מזמוטי הנמצאת בתולה.

וגם שהיו אומרים עליה בתוך הד"ח שאחר נישואין שמביאה שאחר נישואין נתעברה
וגם הוציאו קול בשעת לידה שנפל בעלמא היה בן ב' חדשים או ג' חדשים עד שהוכחשו
על ידי המילדות.

עם כל זה לבו ולבה יודעים שהכל שקר ולא היתה כ"א בעולה ומעונבת ממנו ועל דעת
בעולה נשארה ונתחייב לה בכתובה. כ"ז טענו בפנינו הבעל ואביו ואבי האשה.

ואחר ההתבוננות בטענותיהם נראה שהדין עם הבעל הן מצד טענת בתולים הן מצד
העיבור דקי"ל בס"י קי"ז ס"ח כיצד טענת המומין אם היו המומין שנמצאו בה מומין
שנודאי היו בה קודם שמתארס וכו' על האב להביא ראיה שיזע הבעל ונתרצה או
שחזקתו שיזע.

ואם לא הביא ראיה תצא בלא פתובה כלל ע"כ. והטעם מבואר שם בב"ש וח"מ דכיון דמום זה הביאתו בנדאי מבית אביה ונזקה אין אדם מתבנייש במומין לכה על האב להביא ראיה שהגיד זה לבעל או שחזקתו שיזדע ממום זה כגון שיש מרחץ וכו' ע"ש.

ובנד"ז גם כן שפנדאי בבית אביה נבעלה ונתעברה ונזקה שאין בחור מתפייס לישא בעולה בחזקת בתולה וכל שכן מעוברת ואפ"י אם היא טוענת שאליו נבעלה לאו פל כמינה להאמינה בטענתה כיון שאירע הדבר בבית אביה ועל האב להביא שנגעלה לו ושממנו היא מעוברת.

או שהגידו לו שהיא בעולה ומעוברת. ושתיקתו אחר נישואין אינה מפסידתו לומר הרי ראיה שיזדע לפחות שהיא בעולה כיון שלא מצא דוחק ולא דמים.

דקי"ל שאין טענת פתח פתוח בבוגרת. וכמ"ש בס"ח ס"ח ס"ג.

ומה גם בבעל הזה שהוא פתי גדול כידוע לכל וטוען שלא ידע ההפך כדי שיערער וכבר כתב מור"ם שם ס"ו שיש אומרים דטענת פ"פ לא יוכל לטעון רק נשוי אבל בחור לא. ואדרבא מלקין אותו כשטוען כן דמאחר שלא היה נשוי מתחלה אינו בקי בכך ע"כ.

גם טענת דמים הרי נותן טעם לשתיקתו שהמה רימוהו וטענתו מתקבלת שהרי גם האב מודה בע"כ וגם ידוע לכל שרמאות היתה שהרי מעוברת היתה. גם חזקה שיזדע ונתפייס מצד היכר העובר אחר ג"ח אין כאן דאע"ג דקי"ל דבג' חדשים ניקר העובר.

הכא מאן לימא לן דכו' ט' חדשים היה הנלד שנאמר שפכר עברו עליו ג' חדשים קודם נישואין וניקר העובר דשמה לששה חדשים ויום א' ילדה ובשעת נישואין היתה בתוך ג' חדשים הא' שעדיין לא ניקר העובר.

ועוד דמניין לו לפתי הזה להעלות ע"ד ולהרגיש שהיא מעוברת. והוא מאמין בכל לבבו שהיא בתולה שאפ"י ירגיש נפח בבטנה יאמר שמה חולי הטחול הוא או שמה עיברה רוח.

ותדע שהרי אפילו אבי האשה אומר שמעולם לא הרגישו לא הוא ולא אמה מהעיבור כלל בשעת נישואין ואם אמה הממשמשת בה בכל יום ובכל שעה לא ידעה ולא הרגישה מניין לו לפתי הזה שירגיש גם כל בני העיר לא הרגישו ולא ניקר להם דבר בשעת נישואין כלל.

אלא שאחר ששהתה זמן מה בבית בעלה אמר האב שניקר הדבר לאמה ולבני העיר והיו אומרים שזה תחלת עיבורה מביאה שאחר נישואין: באופן שלענ"ד נראה שאין כאן לא ראיה ולא חזקה כלל שיזדע ונתפייס לא מצד טענת בתולים ולא מצד היכר העובר.

וטענת הבעל טענה דמקח טעות הוא וחיוב הפתובה בטל עד שיביא האב ראיה שיזדע הבעל שהיא בעולה ומעוברת וע"ד כן נשא. ואפילו אם יביא ראיה שיזדע שהיא בעולה לבד לא יספיק לו דאכתי איכא טענת מקח טעות על העיבור דמום גדול הוא וכמ"ש: וזה לא שייך להביא שהרי האב מודה שאפילו הוא ואמה לא ידעו מהעיבור בשעת נישואין כלל אלא אחר זמן מה מהנישואין וחסבו שמביאה שאחר נישואין נתעברה.

וגם הבת אינה טוענת שידע הבעל מהעיבור בשעת נישואין. אלא שהיא יודעת שהיא בעולה ממנו.

ואפתי מצי טעין אלו ידעתי שהיא מעוברת לא נשאתי ומקח טעות הוא: הנה פתבנו מה שהורנו מן השמים מצד הדין ללמד זכות על הבעל העלוב שלא להיות נספה בלא משפט ולהוציאו נקי מנכסיו בפרוע פרעות לאשה רעה וכתובתה מרובה.

וחוץ מזה הרואה יראה מסכת עדיות שבנד הבעל שמתוכם מתברר ששקר בפי הבת. ולימוד הוא שלמדוה אביה ואמה לומר פן לכסות חרפתם וניכרין דברי אמת שמהארור בוקזוא נתעברה.

שהנה לאביה ואמה פכו בית והיו רואים ומעמעמים ויצא העגל הנה ובעקיפין פאו על הבחור העלוב הנה שהשיאה לו בחזקת בתולה ורימוהו לומר שנמצאו לה דמים. ושהעיבור ממנו מביאה שאחר נישואין ושהולד אינו אלא נפל והוא פתי יאמין לכל דבר. עד שמן השמים גילו האמת. ולכן על חכמי ישראל להפר מחשבות ערומים ולא יחרוץ רמיה צידו ולא תעשינה ידיו תושיה.

והכי דיינינו להו ולכוליהו רמאי דכנותייהו להומה ולאבדה כתובתה כי גבלה עשתה בישראל ונסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתקנה ושלם על דייני ישראל. הואלנו לבאר שאין פאן מקום לשום שבו' לבעל שלא נבעלה לו דאפילו יודה שנבעלה לו אפתי אית ליה טענה שלא ידע שהיא מעוברת.

ועל שלא ידע שהיא מעוברת ושתק אין עליו שבועה. שהרי אין האשה טוענת עליו ברי שידע ואינה אפילו מסופקת בו שמה ידע.

שהרי אביה המורשה שלה מודה לו שלא ידע. ושלא היתה ידיעתו כ"א בידיעת האב והאם.

שכשנשאת לא היתה מעוברת. אלא אח"ך נתעברה מביאה שאחר נישואין עד אחר כך שילדה ולד גמור אז נודע להם שהיתה מעוברת.

וע"ד אמת ח"פ וקנינים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן פ"ו. שאלה משישונאן באחד שטען על אשתו שזינתה עם אחיו כי הנה לן עמו בבית והרגיש בה שקמה מאצלו בחצות לילה והלכה אצל אחיו ושפכה עמו ומתוה תנועותיהם שהיו מתנוועעים ומנשימים כדרך המנאפים הרגיש שנטמאה האשה הנז' עם אחיו והאשה פקחשה ואמרה ששקר טען עליה ואינו כ"א מתעולל עליה לפי ששנאה ואין דעתו נוחה הימנה.

ושלחו לחכמי טיטנוואן ישצ"ו לישאל ע"ז מה יהיה משפט הבעל הנז' עם אשתו. וכתבו להם פסק ארוך.

ושלחו אלינו לחוות דעתינו. וזה מ"ש: נדרשנו לחוות דעתינו בענין הנ"ב.

וראינו מה שהאריכו למענייתם החכמים ישצ"ו הנ"ב. ולדעתנו האריכות בזה אף למותר שהדבר פשוט דלענין אם כופין להוציא.

דָּבָר בְּרוּר הָיָה דָּאִין כּוֹפִין אֶפְיָלוּ אִם רָאָה כְּמַכּוּחַל וּכו'. וּכְמ"ש הֶרְמֵב"ם ז"ל.
דְּכֻלָּא כְּיֵיל דָּאִין כּוֹפִין לְדָבָר מְדַבְּרִים אֵלּוּ עַד שְׂיָבוֹאוּ ב' עֵדִים וְיַעֲיָדוּ שְׂזִינְתָּה בְּפִנְיָהֶם
בְּרִצּוֹנָה. וְאַח"ךְ כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא.

מְבוֹנָאָר לְהַדְיָא שְׂזִילַת ב' עֵדִים אִין כּוֹפִין בֵּין בְּאַמְרָה לֹו בֵּין בְּרָאָה הוּא אוֹ אָמַר לֹו א'
מְקֻרְבִיו וּכו'. וְדָבְרִיו ז"ל מִן סִפְּמִים לְכָל וְלֹא נִמְצָא עֲלֵיהֶם חוֹלֵק כְּלָל.

שְׁמָה שְׂרָצוּ הַחֲכָמִים יִשְׁצ"ו בְּפָנִים לְדַקְדַּק מְדַבְּרֵי מְר"ן ז"ל. דְּבְרָאָה כּוֹפִין שְׂלֵא פְּדַבְּרֵי
הֶרְמֵב"ם ז"ל.

וְנָה מִמָּה שֶׁהִיָּפָה הַסֵּדֶר מִמָּה שֶׁסִּיְדַר הֶרְמֵב"ם ז"ל. וְלֹא כָּתַב אִין כּוֹפִין אֶלָּא בְּרִאשׁוֹנָה
וְלֹא בְּאַמְרָה לֹו וְלֹא בְּרָאָה.

בְּמַחִילַת כְּבוֹדָם זֶה לֹא יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת כְּלָל שְׂאִיף יַחֲלוּק מְר"ן ז"ל מְדַנְפְּשִׁיָּה עַל הֶרְמֵב"ם
בְּמָקוֹם שְׂלֵא נִמְצָא עֲלֵיו שׁוּם חוֹלֵק כְּלָל. וְכָל נוֹשְׂאֵי כְּלָיו לֹא הִזְכִּירוּ עַל דְּבְרֵיו בְּזֶה שׁוּם
מַחֲלוּקַת וְלֹא עֲרַעוּר.

וְהוּא כְּבָר הַשְּׂרִישׁ בְּהַקְדָּמַתּוֹ לְפִסְוֹק כ"א מְעַמּוּדֵי הוֹרָאָה וּבְכַרְט הֶרְמֵב"ם ז"ל. זוּלַּתִּי
בְּמָקוֹם שְׂנִמְצָאוּ רַבִּים חוֹלְקִים עֲלָיו.

וְעוֹד אִם רָצָה לְחַלּוֹק אִיף לֹא הִזְכִּיר מְזָה בְּב"י כְּלָל. וּמָה גַם שֶׁמְדַבְּרֵי הַטּוֹר מְבוֹנָאָר שֶׁהוּא
מְסַפֵּים בְּזֶה עִם הֶרְמֵב"ם ז"ל.

שְׂכָתַב בְּאַמְרָה לֹו שְׂצָרִיף לְהוֹצִיאָה לְצִאֵת יְדֵי שְׂמִים. וְאַח"ז כָּתַב.

וְכָתַב הֶרְמֵב"ם מִי שְׂרָאָה אֲשַׁתּוֹ שְׂזִינְתָּה וּכו'. הָרִי זֶה חַיִּיב לְהוֹצִיאָה וְאָסוּר לְבֹא עֲלֶיהָ
וּכו'.

ע"ך.

וְהַרְבֵּי כָּתַב ע"ד מ"ש רַבִּינוּ. וְכֵן כְּשֶׁאֲוֹמְרַת לֹו שְׂזִינְתָּה וּכו'.

כ"כ הֶרְמֵב"ם בְּפַכ"ד וּכו' וְתַחֲלַת דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם כְּבָר נִתְבָּאָרוּ בְּדַבְּרֵי רַבִּינוּ בְּסִמּוּף וּכו'.
ע"ך בְּב"י הָרִי שֶׁהַטּוֹר ז"ל.

אֲזִינֵל וּמוֹדָה לְדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל. דְּבִין בְּאַמְרָה לֹו בֵּין בְּרָאָה אִינוּ חַיִּיב לְהוֹצִיאָה.

אֶלָּא לְצִאֵת יְדֵי שְׂמִים. שְׂהָרִי הַקָּדִים בְּאַמְרָה לֹו דְּצָרִיף לְהוֹצִיא לְצִאֵת יְדֵי שְׂמִים וְע"ז
סִיִּים וְכָתַב הֶרְמֵב"ם מִי שְׂרָאָה וּכו' חַיִּיב לְהוֹצִיאָה.

וְאָסוּר לֹו וּכו' מְבוֹנָאָר מְזָה דְּהָא נְמִי לְצִאֵת י"ש קְאָמַר. וְהַרְבֵּי ג"ך מְסַכִּים הוֹלְךָ עִמּוֹ.
וּמְרָאָה מְקוֹם לְדָבְרֵיו וְלֹא הִזְכִּיר כְּלָל שְׂיִשׁ בְּזֶה שׁוּם חוֹלֵק וְעוֹד יֵשׁ לְתַמּוּהָ אִיף יַעֲלֶה זֶה
עַל הַדַּעַת. וּמְר"ן ז"ל חוֹלֵק בְּרָאָה וּס"ל דְּכוֹפִין.

מְדָלָא קְאָמַר בְּבִתְרִינְתָּא דָּאִין כּוֹפִין. דֹּא"ך ס"ל בְּאַמְרָ לֹו א' מְקֻרְבִיו ס"ל ג"ך דְּכוֹפִין.

דְּהָא בְּחֻדָּא מְחַתָּא מְחַתִּינְהוּ. מִי שְׂרָאָה וּכו'.

אוֹ שְׂאָמַר לֹו אַחַד וּכו'. מִשְׁמַע דְּדִין א' לָהֶם.

ובאמר לו לא דיבר אדם כלל. ועוד א"א לומר כן.

שְׁהָרִי הָרַב הַמְגִיד פָּתַח עַד בְּמִי שָׂרָאָה וְכו' שֶׁהֵם דְּבָרֵי הַש"ס וְהַהֲלָכוֹת בַּפ' הָאוֹמֵר דְּאִיבְעִינָא לְהוּ אֲשֵׁתוֹ זִינְתָה בְּעַד א' מַהוּ. אָמַר רַבָּא הָוֵי דְּבָר שְׂבַעְרָנָה וְאִין דְּבָר שְׂבַעְרָנָה פְּחוֹת מְשָׁנִים.

וְאָמְרוּ שָׁם דְּחַד סְמִינָא וְכו'. א"ל חַד גְּבָרָא אֲשֵׁתוֹ זִינְתָה.

וְא"ל שְׂמוּאֵל אֵי מְהִימָן לָךְ זִיל אַפְקֵה וְכו'. וְבַהֲלָכוֹת וְה"מ בְּדִינֵי אָדָם אָבֵל בְּבָא לְצֵאת יְדֵי שְׂמִים וְכו'.

וְנָהוּ דַעַת רַבִּינוּ עַכ"ל. מְבוֹאֵר מִזֶּה דְּדְבָרֵי הַרְמְב"ם הֵם דְּבָרֵי הַש"ס.

מִטַּעַם דְּאִין כּוֹפִין בְּדְבָר שְׂבַעְרָנָה בְּלֹא ב' עֲדִים. וְהֵרָא"ם וּמְהָרִיב"ל.

שְׁהַזְפִּירוּ הַחֲכָמִים. שְׁתַּמְהוּ עָלָיו בְּנֻדָּאֵי לֹא לְחֻלּוֹק בָּאוּ.

וְאִינָם אֵלָא מְבַקְשִׁים טַעַם. מֵאֵי שְׂנָא מְהָאוֹמֵר פ"פ מְצֵאתִי דְאֲמַרִּינוּ דְנֶאֱמָן לְאֹסְרָה.

וּמוֹכַח בְּגִמְרָא פ"ק דְּכֶתְנִיבּוֹת ד"ט דְּמִיכָר נְמִי כְּיִפְיִנוּ לִיָּה לְהוֹצִיא. דְּהָא פְּרִיָּה עָלָה מְדָאֵר ר"א אִין הָאֲשָׁה נֶאֱסְרַת אֵלָא ע"י קִנְיֻי וְסִתְרָה וְכו'.

וּמְשַׁנֵּי ה"ק. אִין הָאֲשָׁה נֶאֱסְרַת אֵלָא בְּשַׁנֵּי עֲדִים וְקִנְיֻי וְסִתְרָה אִפִּי' בַּע"א וּפ"פ כְּשַׁנֵּי עֲדִים דְּמִי.

פִּירֵשׁ"י שְׁהָרִי דְּבָר בְּרוּר הוּא לֹא שְׁנַבְעָלָה ע"ש. הָרִי דְקָא' דַּפ"פ כַּב"ע וְכַשֵּׁם שְׁשַׁנֵּי עֲדִים וְדָאֵי כּוֹפִין בְּהָא נְמִי כּוֹפִין.

וְא"ל קְשִׁינָא אֲמַאי הָכָא בְּרָאָה אֲשֵׁתוֹ שְׁזִינְתָה לֹא אֲמַרִּינוּ הָכִי. וְנִקְל לִיִּישֵׁב דְּהֵתָם בְּאוֹמֵר פ"פ כְּשֵׁם שְׁהָאֲמִינוּהוּ לְהַפְסִידָה כְּתוּבָתָה מִטַּעַמָּא דְנֻדָּאֵי לֹא מְשַׁקֵּר דְּחֻזְקָה אִין אָדָם טוֹרַת בְּסַעוּדָה וּמְפִסִּידָה.

כֶּף הָאֲמִינוּהוּ ג"ך כַּב' עֲדִים לְכַפּוֹתוֹ בַּב"ד לְהוֹצִיא מִטַּעַמָּא דְּחֻזְקָה נְמִי דְנֻדָּאֵי קוּשְׁטָא קְאָמַר מִשָּׂא"ך הָכָא בְּרָאָה אֲשֵׁתוֹ שְׁזִינְתָה דְאֲמַרִּינוּ שְׁקוּרֵי קְמִשְׁקֵר דְּמַהֲדָ טַעַמָּא נְמִי אֲמַרִּינוּ דְאִינוּ מְפִסִּידָה כְּתוּבָתָה.

וְהֵן לֹא דְבָרֵי הַרְמְב"ם ז"ל חִיִּים וְקִיָּיִמִים. וְאִם לֹא יִדְעֵנוּ טַעַמָּם וּמַה חִילּוֹק יֵשׁ בֵּין זֶה לַפ"פ לֹא מְפַנֵּי כֵן נְחֻלּוֹק עָלֵיהֶם וְכָאוּ' וְכִי מְפַנֵּי שְׂאֵנוּ מְדַמִּין נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה.

וְעוֹד אָמְרוּ אֲנִין אֲשַׁנְוִי נִיקוּם וְנִסְמוּדָ: בְּאֹנְפָן שָׂא"א לְהַעֲלוֹת עַל לֵב שְׁיֵשׁ חוֹלֵק בְּזֶה עַל הַרְמְב"ם וּמַה גַּם שְׁיֵהֵה מְר"ן ז"ל מְסַפִּים עִמּוֹ. וּמַה שְׁדַקְדָּקוּ הַחֲכָמִים יִשְׁצ"ו מְשַׁנְוִי הַסְדָּר.

וּמֵמַאי דְלֹא נִקְט בְּבִתְרִיָּתָא נְמִי אִין כּוֹפִין בְּקַמְיָתָא. פְּשׁוּט דַּס"ל הַטּוֹר נִקְט וּפְרִיָּשׁ בְּקַמְיָתָא אִין כּוֹפִין.

וּמִינָה לְבִתְרִיָּתָא. וְגַם בְּבִתְרִיָּתָא נְמִי הָרִי הוּא כְּמְבוֹאֵר.

מַמַּה שְׁהָאֲרִיָּה בְּלִשׁוֹנוֹ. חֲזִיב לְהוֹצִיאָה וְאִסוּר לֹא לְבֹא עָלֵיהָ.

ולא קאמר בקצרה יוציא ויתן פתובה לומר לה דאסורא הוא דרביע עליה בינו לבין השמים ורמי חיובא עליה מעצמו להוציאה אבל ב"ד אין כופין ופשוט: באופן דלענין פפנייה הלכה רונחת ופשוטה לפניה וכו' וכתובה על ספר חוקה דאין כופין: גם לענין אם בא לישאול אם יש עליו שום חיוב להוציאה לצאת ידי שמים מפו' יוצא ג"כ דאם דעתו סומכת על הרגשותיו ומתברר לו מהם יפה שונאי נטמאה אומרים לו שחייב להוציא ואסור לו לבא עליה ואם אין דעתו סומכת יפה.

ואין הדבר ברור לו יפה מתוך הרגשו' שנטמאה ויש מקום בדעתו לדחות שאולי כיעור בעלמא הוא וגם מה שהיו מנשימין פדרה המנאפים יכול הוא לתלות ששגעון בעלמא הנה פגון מיעוה דדין וכיוצא ומזה היו מנשימין או שאי' שנהגו פדרה המנאפים הוא בבגדו והיא בבגדה וסינר פתוח וכיוצא בזה מהשגענות אומרים לו אם תרצה קיים ואם תרצה הוציא ולענין פתובה ותוס' אם רצה להוציא אנו דנים בכיוצא בזה שאם יש רגלים לדבריו אנו פוטרין אותו מהתוס' דאדעתא למשקל ולמיפק לא יחיב.

ואם אין רגלים לדבריו אנו דנין לחיובו דדילמא משקר. ובנד"ז מבואר מהשאלה שאין שום רגלים לדבר ולכן בכל אופן שיהיה אם בא להוציא חייב לפרוע כל הפתו' עי' ותוס' ונדונייא.

ולענין אם יכול להשביעה. גם בזה נראה שהדבר תלוי בדעתו שאם הוא אומר שדעתו סומכת יפה וברור לו שנטמאה ודומה בענינו כאלו ראה המעשה בחוש יכול להשביעה.

ואם לאו אין יכול להשביעה וכדאמרינן באמר לו א' מקרוביו וכו'. זה הנראה לע"ד בזה וע"ד אמת ח"פ בחדש מנחם משנת נח"ם לפמ"ה וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ז"ל סימן פ"ז.

שאלה מאספי'. ע"ע בתולה שנמצאת מעוברת ואמרה מפלוני אני מעוברת.

וזה מ"ש: ראינו את כל המעשה אשר נעשה לאיש הנטען ואת אשר נגזר עליו מפני ספרים וכתבים כמשו"ח. ומפי אחיו של הנטען אשר כמת רגליו ובא לפנינו ושפד שיחו והגיד את כל הקורות את אחיו הנז' עם האשה הקושית הנז' ועם קרוביה.

ונפשו לשאול הגיעה אולי יש תקנה לפוטרו לפחות מהפתו' אשר זקפו עליו בחוב בלח הזרוע אחר שילוחיה. ועדיין חוב עליו עד היום: ובאמת תמהנו על המראה מי שמע פזאת מי ראה כאלה שעל ריב ומדון שרבו האשה וקרוביה בחרבם וזרועם וזעקו חמס על איש באומרים שממנו מעוברת והשליכה עליו תזנותה.

והוא צונח להד"מ יחולו עליו כל הגזירות הקשות והרעות האלה לקושרו שישאנה עכ"פ לזמן שתהיה מותרת לו לישאנה לפי דבריו והוא זמן ב' שנים וחצי שבהם נשלמים ט' ירחי לידה מיום שהופר העובר ותבעה האשה לנטען שכבר עברו ג' חדשים לעיבורה ועדיין נשעה.

ועם כ"ד חדש של היניקה הרי ב' שנים וחצי. שאז היא מותרת לישא לו לפי דבריו שאינה מעוברת ממנו.

והרי היא מעוברת ומינקת חבירו. ושאם לא רצה לכנוס בהגיע הזמן מרצונו.

שְׂרָשָׁאִית הָאִשָּׁה לְכוּפוּ ע"י הַשָּׂרָרָה עַד שְׂיִכְנוּס וְלַתַּת לָהּ ק"ק דְּמֵי קְנוּסָה וּבְנוֹשָׁתָהּ וּפְגָמָהּ
פְּדוּן הַמָּאֲנָס אוֹ הַמְּפֻתָה נַעֲרָה בְּתוּלָה וְלִכְתוּב לָהּ כֶּתוּב גְּדוּלָה ה'. זֶה בְּמָה שְׂנוּגַע לְאִשָּׁה
מִצַּד עֲצָמָה.

גַּם לַעֲגוּן מַה שְׂנוּגַע לָהּ מִצַּד הָעוֹבֵר קִשְׁרוֹהוּ לַתַּת לָהּ דְּמֵי מְזוֹנוֹתָיו וַיִּנְיָקוּתוֹ וְלֹא לְבַד
לְאַחַר שְׂיִצָּא לְאוֹר הָעוֹלָם אֲלֵא אַף גַּם בְּעוֹדוֹ בְּמַעֲיָה מִיּוֹם שֶׁהוֹפֵר הָעוֹבֵר. וַתִּבְעָה לְנִטְעוֹן
ע"ס כ"ד חֲדָשׁ שָׁל הַיְיָקָה אִם נִתְקַיָּים הַיָּלֵד.

וְכֹן הֵנּוּת לִיָּה שְׁלֵא נַעֲדָר מֵהֶם כֹּל אֲשֶׁר יָזְמוּ לַעֲשׂוֹת וְלִקְשׁוֹר לְנִטְעוֹן שְׂנוּלֵד הָעוֹבֵר וְשָׁלְמוּ
לוֹ כ"ד חֲדָשׁ שָׁל יְיָקָה וַעֲדִיָּין הוּא קִיָּים וְנִתַּן לָהּ דְּמֵי מִזוֹ שֶׁקִּבְּצוּ לוֹ מִן־שָׁלֵם מִיּוֹם
הַתְּבִיעָה.

וּבְמִשְׁלֵם שְׂנִיָּיא תְּבַעוּהוּ לְכְנוּס. וּמִיִּרְאֵת הַקָּשֶׁר שֶׁקִּשְׁרוּהוּ אָמַר רוֹצֵה אֲנִי אֲבָל אֲנִי יָכוֹל
לְשַׁקֵּץ אֶת נַפְשִׁי וְלִבּוֹא עָלֶיהָ אֲלֵא אֲקַדֵּשׁ וְאֲכַנִּיס וְאֶתְחַיֵּיב לָהּ כֶּתוּב ק' פֶּאֶשֶׁר נִתְקַשְׁרָנוּ.
וְאִח"ךְ אֲנִי מְגַרֵשׁ וְאֶפְרַע הַכֶּתוּב וְלֹא קִבְּלָהּ מִמֶּנּוּ אֲלֵא לְכְנוּס וְלֶאֱכֹל אֶת הַשֶּׁקֶץ עכ"פ
וְלֹא שֶׁקִּטּוֹ וְלֹא נָחוּ עַד שֶׁפָּוְהוּ ע"י הַשָּׂרָרָה עַד שֶׁפָּנַס וְאֲכַל. וּבְקוֹשֵׁי נִתְרַצוּ לוֹ בְּכֶתֶן
ק'.

וּלְמַחֵר אָמַר לְגַרֵשׁ וּא"ל לְפָרוּעַ הַכֶּתֶן וְלֹא נִמְצָא לוֹ וְזִקְפוּהָ עָלָיו חוֹב לְכַשְׁתִּישִׁיג יָדוֹ:
וְהַרְוָאָה יִרְאֶה שְׁכ"ז אָנוּ וְעַמֵּל נֶגֶד מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה וְדִינֵיהָ הַיְשָׁרִים. וּדְרָכֶיהָ הַנְּחַמְדִּים.

שְׁמַעוֹלָם לֹא הִתִּירָה תּוֹרָה לְכוֹף אִישׁ לִישָׁא אִשָּׁה הַנִּבְעָלָת לוֹ עכ"פ אֲלֵא לְמָאֲנָס נַעֲרָה
בְּתוּלָה תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה. וְאִף זֹ לֹא ע"י גוֹיִם אֲלֵא ע"י ב"ד שְׂאוּמְרִים לוֹ עֲשֵׂה מַה שְׁחַיִּיבְתָּהּ
הַתּוֹרָה כִּי כֹן מִשְׁפָּטָהּ שְׂאֲנִסָּת אוֹתָהּ לִיבְעַל לָהּ שְׁלֵא מְרַצוֹנָהּ.

אִף אֶתָּה עָלֶיךָ לְכְנוּסָה שְׁלֵא כְּרַצוֹנָהּ אֲבָל הַמְּפֻתָה אִפִּי נַעֲרָה בְּתוּלָה אֵין עָלָיו חַיִּיב לִישָׁא
אוֹתָהּ כֹּל כ"א לְרַצוֹנוֹ כְּמִבְּאוֹר בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם פ"א מֵהַל' נַעֲרָה בְּתוּלָה וְכ"ז אִפִּי בְּיָדוּעַ
בְּנֻדָּי שְׁבָא עָלֶיהָ וְכ"ש בְּשָׂאִין יָדוּעַ וְכַנּוּד"ז.

דְּאִדְרָבָא אִיכָא לְמ"ד שְׁהַנְטָעוֹן עַל הַפְּנוּיָהּ בְּקוֹל בְּעֵלְמָא וְאֵין יָדוּעַ בְּנֻדָּי שְׁבָא עָלֶיהָ אִפִּי
אִם הוּא רוֹצֵה אֵין מַיִיחִין אוֹתוֹ לְכְנוּס מִשּׁוּם לְזוֹת שְׁפָתִים שֶׁנֶּר' שְׁמַחְזִיקִין הַקּוֹל וְכַמ"ש
מֶר"ן בְּסִי' קע"ז וְסִיָּים מוֹר"ם שֶׁסְּבָרָה זֹ עִיקָר.

ע"ש.

גַּם לֹא חִיָּיבָהּ תּוֹרָה קְנוּס בְּנוֹשָׁת וּפְגָם בְּמִפְתָּהּ אֲלֵא בְּנַעֲרָה. אֲבָל הַמְּפֻתָה אֶת הַבּוֹגְרֵת פְּטוּר
מִכְּלוּם וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בַּהַל' הַנּוֹז' ע"ש: גַּם הַחַיִּיב לַתַּת לְאִם דְּמֵי מְזוֹנוֹת הָעוֹבֵר וְהוּא
עַדִּיָּין בְּמַעֲיָה.

וְאוֹכֵל מִמָּה שְׂאֵמוֹ אוֹכֵלָת וְשׁוֹתָה מִמָּה שְׂאֵמוֹ שׁוֹתָה כַּמ"ל. מַעוֹלָם לֹא שְׂמַעְנוּ לֹא מִן
הַדִּין וְלֹא מֵאִיזָה מִנְהַג וְאִפִּי בְּעוֹבֵר מֵאִשְׁתּוֹ שְׂגִירָשָׁה וְהִיא מְעוֹבְרָת שֶׁהוּא נֻדָּי בְּנִי.

אֶמֶת זֶה שְׂמַעְנוּ תַק' לנ"ן בְּמַעוֹבְרָת אוֹ מִנִּיקָה שְׁמַת הַבְּעַל שְׂנִיזוֹנִית מִן הָאֲמָצַע. עֵי' בַתְק'
הַקְּצָרִים שְׁבַל' לַעַז.

אף לא פשטה כלל: גם החיוב לתת לה דמי מזונותיה. כלו' שכר הנקתו בימי היניקה ומזונותיו אחר שתגמלהו.

לא שמענו במי שהוא עומד וצונח שאינו ממנו ושללא בא עליה כלל. ודין ערוף הוא בס"ס ע"ג הבא על הפנוייה וילדה ממנו.

אם הוא מודה שהולד ממנו חייב לזונו ע"ך. ש"מ דאם אינו מודה שהולד ממנו וכ"ש אם הוא מכחיש שלא בא עליה כלל אין עליו שום חיוב.

ואדרבא משמע דבמודה שהוא בנו גופיה חידוש הוא. דלכאנ' הנה עולה על הדעת דלא חייבו חכמים לתת מזונות ושכר הנקה אלא לבני הנולדים לו עם אשתו הנשואה לו כדת של תורה בטערה בכתן' וקי' ולא לנולדים לו בזנות.

שאלו פשם שבאו מן ההפקר. כן יחיו מן ההפקר.

והיא גופה אצטריכא ליה למר"ן ו"ל. והבו דלא לוסיף עלה.

וכ"ז מפנרש יפה בדברי רבינו הריב"ש בתשו' סי' מ"א שנשאל הרב על נדון פיוצא בזה. והשיב וז"ל אמנם בתביעת שרח עם שמעון לא הודעתני טענתיהו במאי שאם היא תובעת ממנו הדברים שחייבה תורה למפתה אין בדבריה כלום אפי' אם היתה בתולה.

שהרי פיון שהיא גדולה ויצאה מרשות אביה הרי כל אותו זכות שלה וכינון שאפי' לפי דבריה היא מפותה ומדעתה ומרצונה נבעלה. הרי מחלה על הכל.

וזה מבואר בפ' אלו נערוות. וכ"כ הר"ם במז"ל ב"ב מהל' נערה בתולה שהמפתה את הבוגרת פטור מכלום.

ואם היא תובעת משמעון שהולד הוא שלו ושיטפל בו לפי שחייב אדם לזון את בניו פשהם קטנים דהינו עד בני שש פדאיתא בשי' פ' אעפ"י. גם בזה אין ממש בדבריה.

ואפי' אם נודע שבא עליה שמעון והיא טוענת ברי שהיא מעונבת ממנו פיון שאין שמעון מודה לה בזה הרי אפשר שנתעברה מאחר. דכי היכי דמפקירא נפשה לגבי שמעון מפקירא נפשה לגבי אחרים.

כדאמרי' סו"פ אל' לכהן גדול בחד לישא גבי ארוסה שעיברה. אע"ג דהתם בארוס התירו ולאחרים איסורא כ"ש הכא שהאיסור שנה לכל.

וא"כ אעפ"י שהיא טוענת ברי ושמעון שפא. הא קי"ל דמנה לי בינדה והלה אומר איני יודע פטור דחזקה דממונא עדיף.

ואעפ"י שהיא נאמנת להכשיר הולד. אינה נאמנת להוציא ממון מחזקת שמעון.

ואצ"ל בנד"ז ששמעון מכחיש אותה ואומר שלא בא עליה מעולם. שא"כ כל הזונות שנתעברה תאמרנה שהם מעונבות מגדולי הארץ.

ועוד דאפי' באשתו העומדת תחתיו ומשמשתו וילדה לו. האמינה תורה לאב לו' זה אינו בני.

וממזר הוא וכו'. וכינן שפן שמעון נאמן בטענתו ואין מזיקין אותו לשבו' היסת שהתורה
האמינתו וכו' אלא א"כ תובעת שרחה לשמעון כשבא עליה נדר לה איזה דבר באתנה
שאז חייב שבו' היסת על תבי' זו וכו'.

ע"כ דברי רבינו הריב"ש ז"ל בתשו' סי' מ"א. ועוד הוסיף לחזק דבריו בתשו' שאחריה
סי' מ"ב.

לעגן מ"ש שאין מזיקין אותו לשבו'. דאע"ג דבטענת אנסת או פיתית אותי.

והוא אומר להד"מ. ה"ז נשבע היסת.

שאילו הודה הי' משלם לה בנשת ופגם וצער עפ"י עצמו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהל'
נערה. מ"מ בעגן הבן אם הוא בנו א"ל אין כאן שבו' כלל.

שהתורה האמינתו. ואף אם הי' מודה שבא עליה עדיין הי' נאמן לו' אין זה בני.

שהרי אפי' באשתו היושבת תחתיו ומשמשתו ויש לו בנים והיו מוחזקים שהם שלו.
נאמן הוא לו' זה בני וזה אינו בני.

שהתורה האמינתו מדכתיב יפיר. ועוד כתב הרמב"ם פ"ד מהל' נחלות נו"ל.

אבל נאמן הוא על מי שהחזק שהוא בנו לו' אינו בני ולא יירשנו. ויר' לי אפי' היו לאותו
בן בנים אעפ"י שאין נאמן עליו לו' אינו בני לעגן יוחסין ואין מחזיקין אותו ממזר.

ע"כ נאמן הוא לעגן ירושה ולא יירשנו. עכ"ל.

וכינן שהאמינתו תורה שאינו בנו. הדבר פשוט שאינו חייב ליטפל בו וגם שאין כאן
שבו' היסת.

שאם היינו מחייבים אותו היסת ה"ה כשאר כופר בפל. ומה הועיל מה שהאמינתו תורה.
ועוד יש טעם אחר לפקטרו מהיסת לפי שזה זכות העובר היא לאחר שינלד ולא זכות
האשה ואין טענת ברי של האשה תועיל כלום לזכות הנלד. וטענת הנלד אינו אלא ספק.
זו"ל הרמב"ם ז"ל פ"ז מטוען. אין משביעין שבו' היסת אלא על טענת ודאי.

אבל על הספק פטור. כיצד כמדומה לי שיש לי אצלה ק' וזו או שאמר מנה שהלוייתיה
כמדומה לי שלא פרעתי אמר לי אבא שיש לי אצלה מנה דבר פ' נגב לי מביתי ולא
היה שם אלא אמה.

קרוב בעיני שאתה גנבתו. חשבתי מעות ומצאתי חצר.

שמא אמה הטעיתי בחשבון. והלה אומר אין לה בנדי כלום.

ה"ז פטור משבו' היסת. וכן כל פיוצא בזה.

עכ"ל.

ואף אם היינו אומרים שמעון חייב שבו' פאלו לא האמינתו תורה והיינו אומרים
שטענת ברי שטוענת האשה תועיל בזכות הנלד עדיין לא הי' חייב שמעון לישיבע שלא
בא עליה אלא שאינו יודע שאינו בנו.

דומינא דמנה לי בידך והלא אומר איני יודע שנשבע שאינו יודע ופטור. שהרי אף אם
היה מודה שפא עליה עדיין הוא ספק אצל שמעון אם הוא בנו.

דכי היכי דמפקירא נפשה לגביה מיפקרא אצל אחרים. אלא שהעיקר הוא שאין נשבע
כלל וכו'.

עכ"ל הריב"ש ז"ל בתשו' ב'. ובמ"א הארכנו הרבה בבואור דבריו וישוכן להסיר מעליו
תלוונות הרשב"ץ ז"ל שגמגם בדבריו בתשו' ח"ב סי' י"ח י"ט.

והעלינו להלול"מ פדברי הריב"ש ז"ל שאין על הנטען לא חיוב ממון ולא חיוב שבו
אפי' במודה שפא עליה. ודלא כהרשב"ץ ז"ל שסובר דבמודה שפא עליה לבד חייב לזונו
אעפ"י שאינו מודה שהוא וממילא אם הוא מכחיש שלא בא חייב שבו היסת.

דכונתיה דהריב"ש ז"ל מסתברא. שדבריו דברי אלד"ים חיים והכי נקיטינו.

ומה גם דמר"ן ז"ל קאי פנותיה. דדוקא במודה שהוא בנו הוא דחייב לזונו.

אבל אם אינו מודה אלא שפא עליה אינו חייב כלום. וממילא אם הוא כופר ואומר שלא
בא אין עליו אפי' שבו שאפי' יודה אין עליו חיוב ממון.

ולישבע שאינו יודע שממנו אין לנו שהתורה האמינתו. ועוד דהנייא שבו לבטלה דאין
סדי שאינו יודע.

וכ"פ הרב בב"ש בג' מקומות ס"ס ע"ג וסי' ד' סקמ"א וסי' כ"ב סק"ה פדברי הריב"ש
ז"ל דאין על הנטען לא חיוב ממון ולא חיוב שבו ע"ש. והן לא הרי הנטען מוח'.

ועל האשה הבאה להוציא ממנו להביא ראיה. שהנטען יאמר קי"ל כהריב"ש ז"ל דאין
חיוב ממון לנטען כ"א במודה שהוא בנו.

וממילא כשהוא מכחיש ואומר שלא בא כלל. או שאומר שאינו יודע שהוא בנו אין עליו
שבועה.

וכמ"ש.

והן הם דברי רבני מראכ"ש הקדמונים זלה"ה שהביא כמהר"ח פינטו ישצ"ו כמשו"ח.
נדבר ה' בפיהם אמת: מפל זה תמהנו מאד על החכמים חכמי מראכ"ש ישצ"ו שבדורינו
איה ראו און ולא התבוננו ובמקום שהיה להם שבבואם לפניהם וראו הקשרים שקשרו
את הבעל הנטען ע"ע הנשואין ללבן קנאה ולשבר זרועות רשעים לפתח חרצובות
רשע ולהתר אגודות מוטה הן הן החיובים והקשרים שקדמו ועשו בעירם שלא כדון
ושלא כשורה אלא מתוך ריב ומדון כמ"ש כל זה.

לא די שלא ביטלו הקשרים הא' אלא שפאו להוסיף עליהם לקשור הבעל להתחייב
במזונות העובר. לא לבד אחר שיולד אלא גם בעודו במעי אמו שהוא דבר שלא נשמע
מעולם.

אפי' באשתו היושבת תחתיו שגירשה והיא מעוברת. וגם לחזור ולקשר הקשר הא'
ולחדש בה דבר שלא נתבאר יפה בשטר הא' שעשו בעירם.

והוא על זמן הנישואין שקבעו לסוף ב' שנים וחצי שלא יעלה על לב הבעל שאין לאשה לתובעו לכנס לעולם כ"א ע"ס הזמן הנז'. אלא שאפ"י בתוך הזמן הנז' יש לה לתובעו מיד אם בימי העיבור פשתפיל ואם בימי הניקה אם ימות הולד.

כ"ז שתהיה מותרת לינשא לו רשאית לתובעו מיד. ועל צד החמלה והחנינה והפיוס השיגו מהאשה להרחיב לבעל הנטען מלכנס אם הפילה או מת הולד עד עבור ג"ח שבאותו זמן לבד יוכל לפרוק עולה מעל צנארו שלא לכנס ושללא לתת לה מזוננו' פלל וקראו אותם ע"ד ההשאלה ימי ההבחנה.

דהיינו שפדי לסכף אונן האשה המרדפת אתריו ותובעת בפה לכנס מיד. אמרו לה דרף תנחומין כדי שתתרחצה להמתין ג"ח אלו.

תחשבי שהיתה אסורה לו עד עקשיו משום א"א והיית צריכה עכ"פ להמתין ג"ח מיום שהותרתה לו. כף עקשיו תמתין לו ג"ח מיום שתפיל או שימות הולד.

וכ"ז בודאי לא היה אלא לבקשת הבעל להשמיט ממנה כל מאי דאפשר. ולמעוטי בתופלה כל מאי דמצי למעוטי.

ולא ידעתי לאן נטתה דעת החכמים ישצ"ו בזה ומי מעכב על ידם מלהורות הדין לאמיתו. דאף אם על העבר אין.

במה שתבעה לפניהם מיהא מי המונע מלומר לה שאין זה כ"א תביעת און עול וקמס. ואין לה על הנטען חיוב מזונות פלום.

ולא לחזק ולחדש דבר בקשר הא'. ולנאי שישאר קיים כמות שהוא.

ובבוא קצו נראה איך יפול דבר. אין זה ודאי כ"א שגברו עליהם בעלי זרוע ובעלי לשון בכת השררה או בכח הערפאות ולא מצאו פתחון פה להעמיד משפטי הדת על תלם.

ולהציל את הנטען מידם לבל יבלעוהו חנם ע"י גוים העמיסו עליו להפיק רצונם בכל אשר פצו שפתותם ולכתוב להם שטר בכל ת"ר ו"ל. ובקיטול מו' להשקיט שאון ימים שהון גליהם: ואיך שיהיה אחר שהדבר גלוי לפנינו שכל החיובים והקשרים הנ"ב היו שלא כדין ושללא כשורה ואם נעשו לא נעשו כ"א באלמות.

או בטעות שהטעו הפשרנים את הנטען לאמר שהדין עמה בתביעותיה ואנן סהדי שאילו ידע הנטען שאין הדין עמה ולא היה מי שמאנסו ע"כ להציל לו מרעתו לא היה מתרצה להתחייב פלום הרי כל החיובים והקשרים בטלים ומבוטלין לא שרירין ולא קיימין.

ואם תמצא יד הנטען להוציא מהאשה מה שפבר נתן לה מהמזונות יכול הוא להוציא בלעה מפה. ואם לא מצאה ידו לפחות יעמוד בשלו ואין לו לפרוע לה פלום מצד הפתו' שנתחייב לה ונהרי החיוב שהוא בו"מ וכחרס הנשבר שב"מ ועד"א ועגנה צדק ח"פ מכנסא יע"א ביום ר"ח אלול המרוצה.

בס' ואתה תבער הדין הנקי מקרבה פי תעשה הישר בעיני יי'. מ"ש ולא אשק"ר באמונתו לפ"ק.

והשו"ב וקיים: יעקב בירדוגו ס"ט בן לא"א הרב יקותיאל ו"ל